

HISTORISCHE BESCHRYVING
DER
REIZEN.
OF
NIEUWE EN VOLKOME VERZAMELING
VAN DE ALLERWAARDIGSTE EN ZELDZAAMSTE
ZEE- EN LAND-TOGTEN,
TER ONTDEKKINGE EN NASPEURINGE GEDAAN,
Welke tot heden in enige Tale van alle bekende Volken uitgegeven zyn;

Vervattende niet alleen op 't klaarste en beknoptste de aanmerkenswaardigste ontmoetingen en gevallen der

ONTDEKKEREN EN REIZIGERS;

Zo wel als de *Grondvesting* der *Europeren* in 't *Oosten* en *Westen*, met de Stigtinge der befaamdste *Handeldryvende Maatschappyen*, maar inzonderheid de nutste en verhevenste zaken van alle de tot nu ontdekte Gewesten in

EUROPA, ASIA, AFRICA EN *AMERICA.*

Ten aanzien van derzelver onderscheide Ligging, Uitgestrektheid, Landpalen, Verdelingen, Monarchyen, Vorstendommen en Volksstaten; Luchtstreken, Grond, Voortbrengselen, Meeren, Rivieren, Zeën, Bergen, Mynen, voornaamste Steden en Plaatsen; Havens, Reën, Gebouwen enz., met de trapswyze Veranderingen, daarin van tyd tot tyd voorgevallen.

Benevens de ZEDEN en GEWOONTENS van derzelver onderscheide BEWOONDEREN, den GODSDIENST van dezen, hunne REGERINGE, KONSTEN en WETENSCHAPPEN, KOOPHANDEL en HANDWERKEN.

Dienende ter vorming van een volslagen gestel van een

NIEUWE AARDRYKSBESCHRYVINGE EN HISTORIE,

Vertonende den juisten

HEDENDAAGSCHEN STAAT VAN ALLE VOLKEREN.

Verrykt met een' menigte uitmuntende KONST-PLATEN, zo *Grondtekeningen* als *Gezigten* en *Afbeeldingen* van Steden, Gebouwen, Oudheden, Menschen, Tooisels, Dieren, Planten en andere Sieraden; oordeelkundig verkoren uit al wat *in* en *uitheemschen* daarvan hebben konnen opleveren.

Alsmede voorzien met onvergelyklyke GEOGRAPHISCHE KAARTEN *en verscheide zo* nieuwe bygevoegde Kaarten *als* Prentverbeeldingen, *alle in 't koper gebragt door en onder 't opzicht van* J. van der Schley, *voornaam Leerling* van den befaamden PICART.

Naar de *Oorsprongelyke Verbalen* der Reizigers overzien en merkelyk vermeerderd en verbeterd door de Uitgevers van den *Nederlandsch Franschen Druk*;

En volgens alle die Verbeteringen *naauwkeurig in 't* NEDERDUITSCH *overgebragt.*

VYFTIENDE DEEL.

TE AMSTERDAM,

By de Wed. S. SCHOUTEN en Zoon, J. HAYMAN, J. ROMAN, G. DE GROOT, J. LOVERINGH, G. TIELENBURG, S. VAN ESVELDT en G. VAN HUISSTEEN, Boekverkopers.

M D C C L V I I.

Met Privilegie van Zyne Keizerlyke Majesteit, en van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Holland en West-Vriesland.

BERICHT

VAN DEN HEER

ABT PREVOST.

FSCHOON dit Deel flechts de uitvoering myner laatfte beloften is, en gene andere Voorrede vereifcht dan de gewone Inleidingen, welke als een' Voorrede van ieder Artikel zyn, fchynt het my toe, nodig te wezen, alhier enige algemene aanmerkingen over den aart en de uitgeftrektheid van myn onderwerp te plaatfen. Wanneer men zich herinnert, dat ik in een vorig Bericht de Verdeelingen en verfcheidenheden van dit Werk met de bypaden van een wyduitgeftrekt Bofch vergeleken heb, zal men ligt bevroeden, hoe zeer de ongelegenheid toenemen moet naar mate men zich in dien doolhof wikkelt en de wegen vermenigvuldigen; waarby fomtyds tot meerder verdriet van die in 't zelve voorttreden willen, de duifternis by de onzekerheid komt, zulks men behalven een' lyn, om zyne gangen na te gaan, ook een' fakkel gebruiken moet, om rondom zich te konnen zien. Zelfs heeft men enige lichten vooruit nodig op de plaatfen, alwaar men nut en vermaak vinden kan in 'er zich op te houden. Eindelyk moet ieder Lezer zich in een' Verzameling van Reizen als een Reiziger zelven aanmerken, die niet alleen gidfen nodig heeft, om langs hem onbekende wegen te gaan, maar ook gedienftige voorlopers, om hem herbergen, ruftplaatfen en aangename uitfpanningen te bereiden.

De Engelfche Schryvers, die men in de eerfte Delen gevolgt heeft, hadden hun loopperk niet wel afgemeten. 't Zy zy van de uitgeftrektheid van 't zelve onkundig of voornemens waren,

zich niet binnen de palen te houden, die zy zich hadden voorgeschreven, is het zeker, dat zy, in plaats van een klein getal Delen te geven, wel is waar zeer dik, doch die flechts tien van de dikte der mynen ftonden uit te maken, een uitfprong gedaan hadden, welke hen tienmaal verder gevoert zoude hebben. Men zoude zich die misrekening hebben moeten getrooften en zelfs als een' nutte vergiffing aanmerken, indien alle de Reizigers even zeer verdienden een' plaats in de Verzameling te bekleden, om geen mishagen in de langdurenheid en by gevolg ook in den prys van dit Werk te verwekken. Doch ik beken ronduit, dat onder de Reistochten der eerfte Delen verfcheide gevonden worden, wier plaats beter befteed konde zyn; fchynende de Engelfche Schryvers met de Verhalen der Reizigers van hunne Natie zo zeer ingenomen te zyn geweeft, dat zy de merkwaardigfte Reistochten der Buitenlanders over 't hoofd gezien hebben.

Toen zy hunne onderneming lieten varen, en ik het recht bekwam, daarover zonder eigen belang te oordeelen, en met myne eigene ontwerpen te raadplegen, jammerde het my terftond, aan hun beftek als gebonden te zyn, waarin ik enige wezentlyke gebreken heb doen opmerken. Doch na het zo lange gevolgt te hebben (*a*), was het te laat, om het te hervormen. Echter heb ik my toegelegt, om hunne uitlatingen door vele merkwaardige Verhalen in te vullen, en meer betrekking en aaneenfchakeling tuffchen de Artikelen te maken, ten einde dezelve onderling, gelyk de deelen van een wel gefchikt tafereel, tot elkanders lichten en fchaduwen te doen dienen. Nutloze byzonderheden, verdrietige herhalingen en al 't geen ik oordeelde niet te konnen behagen, noch tot onderricht te dienen, heb ik overgeflagen, en, met één woord, zo veel my mooglyk was, getracht in een zeer ongelyk onderwerp en in de noodzaaklykheid van eens anders beftek te volgen, om het Werk de houding van een' Hiftorie te geven, dat is, gelyk ik bereids aangemerkt heb, het overeenkomftiger met zyn titel te maken.

Niet minder heb ik het gevaar van een' overmatige wydlopigheid bevroed; en t'elken dage een' menigte Reizigers vindende, welke den Engelfchen onbekend zyn geweeft, en dien ik volftrekt gene plaats in deze Verzameling weigeren konde, heb ik enig middel gezocht, om hun recht in te binden, zonder het zelve te kort te

(*a*) Men weet, dat wylen de Hr. Cancelier my tot dezen arbeid overgehaalt hebbende, ik onder zyn omflag de Engelfche Bladen ontfing, naar mate zy te Londen gedrukt waren, en ter drukpers zond, naar mate zy uit myne pen kwamen.

te doen. Een weinig overpynzens heeft 'er my ook een doen vinden, 't geen my behaagt, naamlyk om hen enkel te plaatsen, daar zulks voegde. Die regel, waardoor in vorige Delen den Lezeren veel nutlooosheden gespaart zouden zyn, verdient enige uitlegging, om goedgekeurt te worden; en dit is 't voornaamste oogmerk, 't geen ik met dit Bericht bedoele.

Door gestadige voorbeelden heeft men konnen bespeuren, dat alle de Reizigers gene even gelyke achting verdienen. Doch dat onderscheid spruit alleen niet uit dat van 't oordeel en de bekwaamheid, maar schynt zelfs, met opzicht tot het voorwerp van 't Werk, gemaakt te moeten worden naar de gelegenheid en 't gemak, 't geen sommige anderen gehad hebben, om zich wel te onderrichten. Die slechts door een Land gereist of zich in 't zelve niet lange vertoeft heeft, moet niet gelyk gestelt worden met een, die aldaar een lang verblyf heeft gehouden. Een Koopman, niet verder geweest zynde dan de Haven, werwaards zyn Handel hem geleidt heeft, die veeltyds niet buiten zyn Schip noch het Comptoor zyner Natie gekomen is, en by gevolg niets dan op eens anders getuignis heeft vernomen, mag niet gelyk staan met een' Weetgierigen, die zich op de plaatsen zelven, welke hy beschryft, bevonden, en op niets dan zyne eige ogen betrouwt heeft. Zonder deswegens breder uit te weiden, vlei ik my, dat men uit dit begrip alleen myn besluit goedkeuren zal, om alle Reizigers verby te gaan, wier aantekeningen door meer naauwkeurige en volledige als van zelven vervallen. Ten minsten dient in aanmerking genomen te worden, dat dit Werk anderzins binnen zyne behoorlyke palen niet te brengen is.

Opdat men my echter niet beschuldige, van 't eerste Bestek geheel af te zien, 't geen alle de Verhalen der Reizen bevat, vind ik een ander zo gevoeglyk als eenvoudig middel, om een gedeelte van dezelve over te slaan, zonder ze uit te sluiten, naamlyk dezelve in de Registers op de Alphabetische Tafel, welke ik belooft heb, te brengen; met dit onderscheid, dat die met ere een' plaats in 't Werk bekleedt hebben, aldaar enkel met hare namen zullen worden aangewezen, in plaats dat men by de anderen enige aanmerkingen over hare Schryvers en den inhoud van die Verhalen voegen zal, ten einde niets onaangeroerd te laten van 't geen tot de Historische Beschryving der Reizen behoort, en dezelve ten minsten uit de vergetelheid, waarmede zy bedreigt worden, te redden.

BERICHT VAN DEN HEER ABT PREVOST.

Dit Bericht was te nodiger aan 't hoofd van dit Deel, vermits ik in 't zelve myn nieuwen regel reeds in gebruik gebragt heb. Ten aanzien van Indoſtan heb ik my enkel aan de beſt onderrichte Schryvers gehouden, en aan die dat beruchte Ryk het naauwkeurigſt beſchreven hebben (*a*), enz.

(*a*) La Boulaie, Herbert, Hawkins, de Bruin en vele anderen hebben de Staten van den Groten Mogol ſlechts ter loops aangedaan. Ook zyn hunne aanmerkingen enkel zeer oppervlakkig; zullende Herbert in de Landreizen en de Beſchryving van Perſië een' betere plaats bekleden.

N. B. Het Slot van dit Bericht is betreklyk tot 't geen ons van het X. Deel van den Paryſchen Druk nog te geven overig blyft. 't Zelve behelſt, behalven de Reize van Kæmpfer naar Japan, ook de Verhalen van die door het Zuid-Weſten naar de Indiën gedaan zyn, en waarvan het vervolg in 't XI. Deel van den gemelden Druk gevonden wordt, met de Reizen naar de Zuid-Landen, en de onbepaalde Reistochten. Dat laatſtgen. Deel eindigt met de Beſchryving der gewaſſen enz. van Indië, en de Hr. Prevoſt verklaart in 't zelve volſtrekt, *dat hem in de volgende Delen over niets meer te handelen overig blyft, dan 't geen America en de Reizen naar het Noorden betreft*; zulks men, in weerwil der belofte, welke die Schryver in de hier bovenſtaande Noot doet, en meer dan eens in zyn Werk herhaalt, 't verdriet heeft, de *Landreizen* ten enemaal vergeten te zien. Ook heeft men niet te verwachten, dat de Beſchryvingen van Perſië en enige andere Landen in de *Regiſters* geplaatſt zullen worden, te min, vermits de Hr. Prevoſt een' *Verzameling* van Landreizen belooft heeft (1). Mitsdien konnen zyne Lezers van hem een' nadere verklaring vergen.

(1) Zie onder andere hier na, bladz. 234.

B E-

BERICHT VAN DEN VERTALER.

E Uitgevers van den Nederlandſch Franſchen Druk zeggen in hun Bericht voor hun XIII. Deel, waarvan dit ons XV. de Vertaling is, dat zy het genoegen van 't Publiek over hunne zorge in 't verbeteren en vermeerderen van het Werk van den Abt Prevoſt beſpeuren; en brengen hier van een openbaar blyk by. Zonder te ſpreken, zeggen zy, van de betuigingen, ons in 't byzonder gedaan, hebben de Schryvers der maandlyks uitkomende Uittrekſels van 't geen in de geleerde Wereld verſchynt, onze beide laatſte Delen geprezen (a). Mitsdien belooft men zich van dit XV., waarin elf Bladen, eene Kaart *en* elf Prentverbeeldingen *meer dan in den Paryſchen Druk zyn, geen minder goedgevolg.*

DIE Vermeerderingen, varen zy voort, zyn te aanmerklyker, door haren aart en menigte, vermits zy merendeels in Noten beſtaan, welke met een' zeer kleine letter gezet zyn, en wier getal in 't gantſche Werk op meer dan drie honderd vyftig *beloopt. Offchoon die Aanmerkingen weinig plaats beſlaan, en zeer beknopt zyn, behoeft men dezelve ſlechts te lezen, om zich van haar algemeen nut te overtuigen. Somtyds ſtrekt één woord, om een gantſch Artikel te verbeteren. Doch hiertoe dienen zy alleen niet, en zoude het gewigt der Verbetering zonder dat der Vermeerdering van een gering belang zyn. Niet te vreden, de zaken in de oorſpronglyke ſchriften na te ſlaan, hebben wy ons de moeite niet ontzien, een' menigte andere Aantekeningen in verſcheide talen, zo gedrukte als geſchrevene, te raadplegen, en door die naſporingen een oneindig getal nieuwigheden ontdekt.*

MEN brengt hiervan ten voorbeeld by de Beſchryving van Indoſtan, *een merkwaardig en gewigtig ſtuk, doch die wy met vervaarlyke feilen doorzaaid gevonden hebben, welke een' grote verwarring in de Beſchryving der Geweſten en Gebeurteniſſen van dat Land te weeg bragten. Die zich grondig in de Aardryk- en Hiſtoriekunde oefenen, zullen met vermaak in onzen Druk veranderingen beſpeuren, die met hunne kundigheden overeen komen, hebbende men de namen der plaatſen verbetert, verſcheide uitlatingen, vooral in de graden van lengte en breedte, ingevult, en enige andere grover feilen te recht gebragt (b). In de elf eerſte bladzyden van de tweede Afdeeling dier Beſchryving vindt men in de veertig Noten, die een doorſlaand blyk van onzen arbeid uitleveren. Men verzoekt den Lezer, dezelve enigzins naauwkeurig in te zien, vermits het bezwaarlyk vallen zoude, daarvan alhier een' uitlegging te doen. De vrucht, welke wy hem beloven, indien hy zich verwaardigt, ons in die navorſſchingen te volgen, is, de* Geſchiedeniſſen der Grote Mogols, *die een groot gedeelte van de Geſchiedeniſſen van Aſia uitmaken, van vele doornen, waarmede zy in de Schriften der verſcheide aangehaalde Schryvers bezet waren, bevryd te zien; gelyk ook tydſtippen van merkwaardige gebeurteniſſen opgehelderd; overgeſlagene Keizeren op hunne plaats gebragt; feilen in hunne opvolging verbeterd, en andere gebreken, waarvan men hen met recht beſchuldigt, ingevuld te vinden (c). Aan 't einde dier zelfde afdeeling heeft men de* Geſlachtlyſt *der Vorſten van Indoſtan ſedert Tamerlan tot onze dagen gevoegt, die tot een' bake in de naſporing hunner levensgevallen en daden ſtrekken kan. Ook geeft het* Zegel *dier Vorſten,* ge-

(*a*) Zie de *Bibliotheque des Sciences.* Tom. III. Part. I. en II.
(*b*) Bladz. 308. de Noten (*b*) en (*c*). Bladz. 313. Noot (*d*) en Bladz. 315. Noot (*a*).
(*c*) Van bladz. 325 tot 337.

gepaard met enige aanmerkingen, een blyk van't gewigt van onze oplettenheid (a).

DE gemelde Uitgevers vervolgens nopens de Beſchryving der Kuſt van Malabaar, *den* Oorſprong van het Koningryk Golkonda, *met de* laatſte omwenteling, *en de* Verhalen van Carnate, *waarmede ons XVI. Deel geopent zal worden, hunne Verbeeteringen en Vermeerderingen ontvouwt hebbende, brengen den Lezer onder 't oog, dat men boven dien in verſcheide Noten zeer merkwaardige ophelderingen wegens verſcheide gewigtige voorwerpen aantreffen zal. Wy zullen, zeggen zy voorts, ſlechts drie aanhalen, waarvan twee den Lezer verbaasd zullen doen ſtaan over de magt en de ſchatten der Mogolſche Keizers (b), en de derde hem een recht denkbeeld geven zal van de vorderingen van het Chriſtendom in de Indiën, en van den arbeid der Heren Zendlingen; welke laatſtgen. Noot (c) geenzins verdacht moet voorkomen in den mond van zodanig een getuigen, als Bernier is, wiens oordeel, goede trouw, godsdienſt en kundigheden de Hr. Prevoſt zo hoog roemt.*

Op nieuw heeft men in dit Deel, gelyk in de vorigen, in den Text een' menigte kwalyk uitgedrukte eige Namen en andere grove onbeſliptheden verbetert, die echter als drukfeilen konnen worden aangemerkt, onderſcheiden van die in de Noten opgeheldert zyn; welke laatſten in tegenſtelling van de eerſten een gering getal uitmaken.

DE Kaarten *en* Prentverbeeldingen, *naar den Paryſchen Druk gevolgd, zyn niet alleen beter geſneden, maar ook veel naauwkeuriger, hebbende men tot zelfs in de beide fraaije Kaarten van Indoſtan van den Hr.* Bellin *feilen en in dezelve het Fort* Karical *op de Kuſt van Coromandel ten Noorden in plaats van ten Zuiden van* Tranquebar *geplaatſt gevonden. Een' zo grove misſtelling, vooral ten aanzien van een' Franſche Vaſtigheid, moet dien beruchten Aardrykkundigen geenzins toegeſchreven, maar voor rekening van den Plaatſnyder geſtelt worden (d). De* nieuwe Kaart van het Koningryk Bengalen *ſtrekt tot een nodig aanhangſel van het ooſtlyk gedeelte van die van Indoſtan, welke de minſt gevulde is. De bygevoegde Prentverbeeldingen hebben iedere hare eige verdienſten. Dezelve zyn, gelyk in de vorige Delen, in 't* Bericht aan den Binder *met een * getekent.*

WY zouden onbeſcheiden handelen, indien wy, den Hr. Prevoſt beriſpt hebbende, hem den lof weigerden, dien men hem verſchuldigd is. Het beloop van zyn Werk konde niet beter behandelt worden, dan hy in dit nieuw Deel gedaan heeft, en wy vertrouwen, dat het publiek des zeer gunſtig oordeelen zal. Ook is de order, waarin hy zyne Verhalen plaatſt, mede goed; doch het is niet altoos in onze magt, dezelve te volgen, hebbende wy bereids meermalen doen opmerken, dat ons doelwit in 't algemeen is, al 't geen een en het zelfde Land betreft, zo veel mooglyk op elkander te laten volgen.

ZIE daar op nieuw blyken van de vlyt en zorgen der Uitgevers van den Nederlandſch Franſchen Druk, welke wy ons in de Vertaling ten nutte maken, en waarby wy derhalven, als hen volgende, niets te voegen hebben, dan enkel, dat wy daarin alle mooglyke oplettenheid in acht nemen, en de Lezer op onderſcheide plaatſen beſpeuren kan, dat wy het onze ter verbetering mede toebrengen.

(*a*) Van bladz. 353. tot 355.
(*b*) Van bladz. 358. tot 367. (*c*) Bladz. 376. Noot (*a*).
(*d*) Betreffende de Prentverbeeldingen van den Paryſchen Druk, waren onder dezelve negen of tien, waarin de merkletters ontbraken, gelyk wy op zyne plaats aangemerkt hebben, en in 't Artikel der *Munten van Aſia* ('t geen in ons XVI. Deel komen zal) waarin wy de order hebben moeten veranderen, om de Beſchryvingen beter met de Prentverbeeldingen te doen overeenkomen, die daarenboven ſtuk voor ſtuk genommert en in verſcheide Noten uitgelegt zyn.

HIS-

HISTORISCHE BESCHRYVING DER REIZEN.

VYFTIENDE DEEL.

REIZEN NAAR HET SCHIER-EILAND AAN DEZE ZYDE DE GANGES.

DERDE BOEK.

Reize van Dellon naar de Vastigheden der Franschen op de Kust van Malabaar.

KEEREN wy thans, zo veel moogłyk is, tot die order, welke met het bestek van dit werk alleen overeen komt, bestaande, gelyk ik verscheidemaal heb doen opmerken, in ten minsten de volgende Verhalen met de voorgaande te verknochten door enige opheldering of uitlegging, die den Lezer tot den oorsprong der voorkomende nieuwe gebeurtenissen weder opleidt. Inleiding.

Hy herinnere zich den aanleg der Fransche Comptoren te Suratte, zodanig verscheide Reizigers (*a*) derzelver oorsprong beschreven hebben. De Hr.

(*a*) Zie de Verhalen in ons XIII. Deel. Tavernier geeft een Verhaal van 't voorgevallene in de onderhandeling der Fransche Afgevaardigden in Persië en Indië (1): doch 't zel-

(1) Zie de Hollandsche Vertaling van Tavernier, III. Deel, bladz. 41.

Inleiding. Hr. Caron, Directeur der Fransche Maatschappy, lag ten zelfden tyde verscheide Comptoren aan, waarvan de la Haye, l'Estra en Carré enkel de namen hebben konnen opgeven. *Dellon*, in den jare 1688 uit Vrankryk vertrokken aan boord van een Schip der Maatschappy, met geen ander inzicht, dan om zyne nieuwsgierigheid met Reizen te voldoen, geeft ons de enige ophelderingen, welke ik heb konnen magtig worden, rakende ondernemingen, die niet verdienen in vergetelheid te blyven. Zyn Werk is eerst in den jare 1711 in 't licht gegeven (*a*) (*b*). Het behelst ook zyne aantekeningen wegens Madagascar en andere plaatsen, welke hy aangedaan heeft; doch vermits dezelve niets voegen by 't geen op de plaatsen zelven reeds aangetekent is, en zich op zyn tocht niets merkwaardiger opdoet, zy het genoeg, hem zodanige gevallen te laten verhalen, wier kennis men hem alleen te danken heeft. Te Suratte gekomen zynde, besloot hy met de Fransche Schepen *la Force* en *la Marie*, die naar Malabaar zeilen moesten, te vertrekken.

1670. Reize naar Mirzcou. Hy verliet die Haven den 6. January 1670 aan boord van de *Marie* met een gunstigen wind, welke hem tot de reê van *Rajapour* verzelde. 't Schip *la Force*, 't geen aldaar bleef, om enige Koopwaren in te nemen, moest zich

zelve behoort tot deze Historische Beschryving niet. Alleen merke men op, dat hy zich grooflyk vergist, wanneer hy *la Boulaie* beschonken door Persische Soldaten doet ombals brengen (1). Hem was onbekend, dat die Reiziger naderhand weder te Romen en te Parys te voorschyn kwam, gelyk men hiervoren in 't Verhaal van den Pater de Rhodes (2) gezien heeft. Die feil, onverschoonlyk in een Werk, 't geen zestien jaren daarna in 't licht gegeven werdt, en de drift, waarmede hy 't gedrag der Afgevaardigden ten toon stelt, moet hem met wantrouwen doen lezen. *Tavernier III. Deel, bladz.* 70 *en volgende* (van de Hollandsche Vertaling.)

NB. De Hr. Prevost zelf vergist zich grooflyk. 't Verhaal van den Pater de Rhodes, waarin men ziet, dat die Zendeling la Boulaie le Goulx te Romen en te Parys weder ontmoette, werdt in den jare 1653 gedrukt. 't Geval nu, waarvan alhier gesproken wordt, staat enkel op 't jaar 1667. La Boulaie le Goulx, welke in dien tusschentyd een Verhaal zyner eerste Reizen in 't licht gegeven hadt, was naar Indië gekeert (3), van waar hy nooit terug gekomen is. Men weet zyn uiteinde niet, en Tavernier spreekt daarvan enkel by gissing; doch beroept zich in al 't geen hy van 't wangedrag der Franse Afgevaardigden zegt, op 't getuigenis der Kapucynen, en in 't byzonder op dat van Thevenot, neef van den Bewarer der Koninglyke Bibliotheek; zulks, onaangezien 't gevoelen van den Hr. Prevost, die op een' valsche onderstelling een zo streng oordeel velt, de gemelde Reiziger mooglyk nergens in zyne Aantekeningen meer geloof dan ter dezer plaatse verdient.

(*a*) Te Keulen by *Pierre Marteau*, opgedragen aan den Hr. Baron *de Breteuil*, Inleider der vreemde Gezanten. Het behelst ook een Verhaal wegens de Inquisitie van Goa, 't geen reeds het licht gezien hadt. Dellon deedt na zyne terugkomst een' Reize naar Hongarye met hunne Doorl. Hoogheden de Prinsen van Conti, in de hoedanigheid van hunnen Geneesheer. Hy schryft niet kwalyk en schynt een schrander man geweest te zyn.

(*b*) Nog vindt men een' andere Uitgave van 't zelve, in den jare 1685 te Parys by *Claube Barbin* gedrukt, en aan den Bisschop van Meaux opgedragen; doch zonder het Verhaal wegens de Inquisitie van Goa, waarvan in de voorgaande Noot gesproken wordt, in welks plaats men 'er in vindt een' *Verhandeling* der byzondere ziekten in Oost-Indië en op den tocht, met derzelver geneesmiddelen.

(1) *Ibidem*, bladz. 92.
(2) Zie ons XIII. Deel, bladz. 378.
(3) Zie ons XIII. Deel, bladz. 192.

zich te *Balliepatan* (*a*) by het ander voegen. De Schryver hadt toen geen tyd, om die Stad te bezichtigen; doch bekwam naderhand door zyn verblyf aldaar gelegenheid, 'er het een en ander aan te tekenen. DELLON. 1670.

Rajapour beſchreven.

RAJAPOUR ligt op de Kuſt van Malabaar (*b*) tagtig mylen van Suratte en twintig ten Noorden van Goa. Het behoorde aan den Prins *Sevagi*, dien beruchten Rebel, welke den groten Mogol en den Koning van Viſapour, zyn Meeſter, zo lange de handen vol werk gegeven hadt (*c*). De Rivier, waaraan het ligt, kan gene zwarer Schepen, dan van vyf honderd tonnen voeren. Allereerſt ontmoet men 'er een klein Dorp, enkel door Viſſchers bewoond, en vier mylen van de Zee een' Steedje, waarnaar de Rivier en Haven haren naam dragen. By vloed konnen de grootſte Sloepen tot daar met gemak opkomen; doch by eb loopt het water zo laag af, dat men het doorwaadt. De Engelſchen hadden weleer een aanzienlyk Comptoor te Rajapour, waaruit zy gedreven werden, vermits zy aldaar een' Sterkte hadden willen bouwen (*d*). Na hen hadt de Franſche Maatſchappy 'er zich nedergezet, en bezat aldaar een fraai huis, door hare Commiſen gedaan bouwen, en van een zeer vermaaklyken tuin voorzien. Op een kleinen afſtand van daar vondt men een' warme bron, wier water voor een oneindig getal ziekten zeer heilzaam was, wanneer men het dronk of 'er zich in baadde. De bergen en boſſchen, die rondom de Stad liggen, grimmelen van apen, ongemeen verſcheide in hunne geſtalte en kleur, en die gemeenzaam tot in de huizen komen, vermits de Ingezetenen dezelve niet alleen achten, maar zelfs eerbieden. De Franſchen, dien zodanig een' gemeenſchap als een grote overlaſt voorkwam, ſloegen daaglyks enigen dood; doch moeſten daarin omzichtig handelen, om niet ontdekt te worden: want men zoude hen om een' zo zware misdaad ten lande uitgedreven hebben (*e*). Ontrent Rajapour wordt een' menigte uitmuntende peper ingezamelt; ook veel ſalpeter gevonden, en men maakt aldaar zeer fyne lywaten. In die driederlei ſoort van Koopwaren beſtaat de gantſche Handel van dat Land. Sevagi bezat een groot getal Sterktens, waarvan enigen op ongenaakbare bergen gelegen waren. Derzelver bezettingen deden geſtadige ſtroperyen op de naburige Volken, met welke die Prins in oorlog was. De meeſten zyner Onderdanen waren afgodendienaars, gelyk hy; doch desniettemin dulde men in zyne Staten allerlei Godsdienſten; en Dellon oordeelt, als alle Reizigers zyne tydgenoten, dat hy niet alleen een der bekwaamſte Vorſten van Aſia, maar zelfs een der grootſte Staatkundigen van zyne eeuw was (*f*).

Oordeel van Dellon nopens Sevagi.

DE *Marie* kwam den 14. January in 't gezicht van *Mirzeou*, en den zelfden dag wierp men het anker in den mond van de Rivier. Een weinig verder ligt de Stad Mirzeou, een' der aanzienlykſte van 't Koningryk Viſapour, ontrent agttien mylen ten Zuiden van Goa. De Franſche Maatſchappy

(*a*) *Bilipatan* of veeleer *Balipatnam*.
(*b*) Op zeventien graden noorder breedte.
(*c*) Zie de Verhalen van Carré en l'Eſtra in ons XIII. Deel.
(*d*) De Schryver geeft daarvan geen' de minſte reden; doch de Hr. Prevoſt zal zulks waarſchynlyk van elders gehoort hebben.
(*e*) Bladz. 160.
(*f*) Zie Carré en l'Eſtra.

DILLON. 1670.

py hadt aldaar een Comptoor, en deedt veel peper door hare Commisen opkopen (*a*). Op de Rivier konnen slechts Barken van een' middelbare grootte komen. Binnen een vierdedeel van een' myl van de Stad, die naar hare grootte redelyk volkryk is, ligt een' wel bevefte en van geschut treflyk voorziene Sterkte, mede *Mirzeou* genaamd, in welke de Koning van Visapour gestadig een' talryke bezetting onderhoudt. Het Land, 't geen die Vesting omringt, is vermaaklyk en vruchtbaar, vooral in rys, welke 'er overvloedig ingezamelt wordt. De Bevelhebber der Sterkte was een Persisch Edelman, *Cojabdella* geheten, een man van grote verdiensten en zeer gezien by den Koning van Visapour, in wiens dienst hy zich enige jaren te voren verbonden hadt.

Hoe de Franschen door den Gouverneur ontfangen worden.

De Franschen waren niet zodra op de Rivier gekomen, of zonden een Postbode naar het Fort, om den Gouverneur kennisse van hunne aankomst te geven. Deze kwam den Kapitein en de andere Hoofden van 't Schip terstond bezoeken, en nodigde hen na vele heuschheden alle dien dag by hem ten avondmaal: ook leverde men hun op zyn bevel draagzetels en paarden, welke hen naar 't Kasteel voerden; wordende zy, derwaards trekkende, door pypers, trompetters en de wachten van den Gouverneur gevolgt. Men leidde hen in een' grote Zaal, wier vloer met kostbare Turksche tapyten en fraaije kussens van goudlaken belegt was. Cojabdella hadt niets gespaart, om dat onthaal geneuglyk te maken (*b*). Naauwlyks hadt de Tolk der Franschen begonnen te betuigen, hoe aangenaam hun zyne heuschheden waren, of zy zagen een' bende dansseressen en spelers binnen treden.

In gantsch Indië vindt men genootschappen van vrouwen, welke het danssen hare enige bezigheid maken, en onder haar mannen aannemen, die zy nodig hebben, om op de trom, de luit en schalmei te spelen, genietende een evengelyk deel aan 't gunt zy met die oefening winnen. Die genootschappen, onder 't gezag der Vorsten aangegaan zynde, worden door de Gouverneurs beschut, welke daarvan zelfs een' soort van schatting trekken. Een iegelyk kan dezelve in zyn huis ontbieden en te werk stellen voor zodanig een prys, als men bedingt. Nooit mag men die dansseressen iets miszeggen, veel min misdoen. Hare gezangen en dansen zyn behaaglyk, doch een weinig ontuchtig. De vrouwen besteden een gedeelte van hare winsten aan zich op te tooijen, vindende men 'er, die voor tien ja twintig duizend ryksdalers in gesteentens aan 't lyf hebben. De meesten zyn schoon en wel gemaakt, vermits zy gene anderen, dan die deze beide bevalligheden bezitten, onder haar genootschap aanneemen. Zy doen een' soort van gelofte, van niet kuisch te blyven, en 't geen een' iedere van de minnaren trekt, die zy weet te bekomen, blyft buiten de gemene beurs (*c*).

Dansseressen in Indië.

Die vertoning behaagde de Franschen in den beginnen, doch verdriette hun vervolgens door haren te langen duur. Men hadt hen met enige glazen

(*a*) Zie andere redenen in 't volgende Verhaal.
(*b*) Men laat alhier enige byzonderheden van plichtplegingen af, die in 't Oorspronglyke niet gevonden worden.
(*c*) Bladz. 166 en voorgaande.

DELLON 1670.

zen wyn en koppen coffy bedient (*a*); doch die ververſching voldeedt gene jonge lieden, wier magen jeukten, en die min verwacht hadden den gantſchen dag te zien danſſen, dan goede ſier te maken. Het uur gekomen zynde, om de fakkels aan te ſteken, leidde men hen naar de plaats, alwaar zy een avondmaal aangediſcht meenden te vinden, doch verſteld ſtonden, in plaats van een' tafel, weder de zelfde danſſereſſen te zien, welke hare oefening hervatteden, die ſomtyds afgebroken werdt, om hun tyd te geven, de vuurwerken te zien, welke als tot tuſſchenſpeelen van het Feeſt ſtrekten. 't Zelve duurde tot tien uren des avonds, en de meeſten begonnen te twyfelen, of Cojabdella niet voornemens was, hen van honger te doen ſterven. Het bal ondertuſſchen geëindigt zynde, werden zy in een' zaal geleidt, die naar de ooſterſche wyze aan alle kanten open was, en waarin de diſch op den vloer aangerecht ſtondt. Men deedt hen op kuſſens met de benen kruislings zitten. De Gouverneur zettede zich naaſt hen, en men diſchte een' grote menigte ſpyzen van verſchillende ſoorten aan, welke de graagheid hen voortreflyk deedt vinden. Op het tafellaken ſtonden verſcheide porceleine kommen, vol limonade, waarin zy, die verlangden te drinken, met houte lepels, houdende de maat van een kleinen roemer, ſcheppen konden. Ook ſchonk men wyn aan die zulks begeerden; doch men zette geen wyn op den diſch, en de Gouverneur onthieldt zich, zo wel als de andere Mahometanen, uit eerbied voor hunne wet, dien drank te genuttigen (*b*). Zodra de ſpyzen weggenomen waren, bragt men allerlei vruchten en ſuikergebak in een' buitengewone menigte. Na het gaſtmaal begon men weder te danſſen, 't geen men tot diep in den nacht voortzette. Eindelyk deedt de Gouverneur de gaſten door zyne wachten onder 't geſchal der zelfde ſpeeltuigen, waarmede zy afgehaalt waren, terug geleiden. Des anderdaags deden zy hem aan hun boord ten middagmaal nodigen, alwaar hy met een talryk gevolg kwam. Men ontfing hem onder 't losbranden van 't geſchut, en betaalde hem zyne heuſchheden met woeker. Echter wiſt hy die der Franſchen te overtreffen door een' menigte geſchenken, welke hy onder hen, die by hem het avondmaal gehouden hadden, uitdeelde; doch toen hy op 't punt ſtondt, naar de wal te keren, deedt hem de Kapitein van 't Schip in naam van de Maatſchappy mede zeer ryke geſchenken, zonder een enigen Amptenaar van zyn gevolg te vergeten (*c*).

Gaſtmaal der Franſchen.

DELLON merkt aan, dat het Koningryk Viſapour niet groot is; dat desniettemin het Land zeer ryk zynde, de Koning, offchoon cynsbaar aan den groten Mogol, een der magtigſte Vorſten van gantſch Indië is. Hy doet belydenis van het Mahometaandom; doch een gedeelte van zyne Onderdanen zyn nog aan het Afgodendom verſlaafd (*d*).

Toeſtand van 't Koningryk Viſapour.

DE Franſchen vertrokken den 19. January van Mirzeou, en wierpen den 22.

Reize naar Balliepatam

(*a*) Een' andere omſtandigheid, welke men onderſtelt, offchoon den Mahometanen de wyn verboden is.

(*b*) Hiermede verbetert de Hr. Prevoſt zyne vorige onderſtelling; want de Schryver daarvan niet ſpreekt.

(*c*) Bladz. 171.

(*d*) *Ibidem.*

Dellon. 1670. 22. des morgens het anker voor de Rivier van *Balliepatan*, alwaar 't Schip *la Force* drie dagen te voren gekomen was. De peper, die zy voor Vrankryk moeſten inladen, ſedert lange gereed hebbende gelegen, waren hunne Schepen welhaaſt geladen. Balliepatan is een groot Vlek van 't Koningryk Cananor op de Kuſt van Malabar (*a*) en met ryke Mahometanen bevolkt, die hunne middelen door den Koophandel verkregen hebben. Het ligt aan de Rivier een' goede myl van haren mond. Op een kleinen afſtand ontdekt men 't Paleis, waarin de Koning van Cananor zyn gewoon verblyf houdt, en verſcheide fraaije Pagoden, waarmede 't zelve omringd is.

en beſchryving van dat Vlek.

Comptoor der Franſchen te Tilcery naby Cananor.

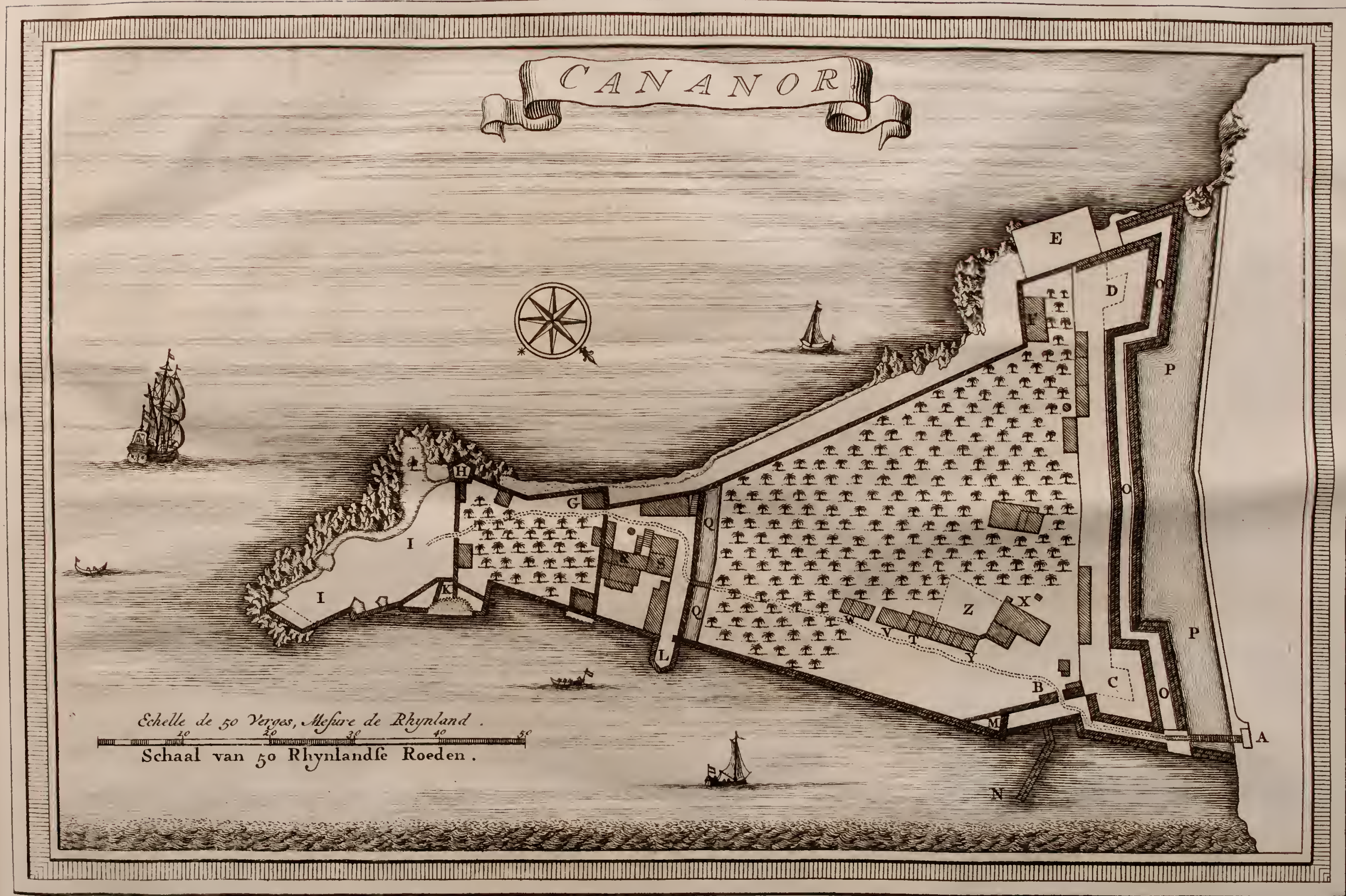
Het huis, 't geen de Prins *Onitri*, Gouverneur van 't Ryk, den Franſchen voor hunnen Koophandel toegeſchikt hadt, was niet ruim genoeg, om hun tot een' gemaklyke intrek te dienen. Daarenboven maakte deszelfs afſtand van de Zee het aanvoeren der waren zeer bezwaarlyk. Zodra de beide Franſche Schepen t'zeil gegaan waren, verzocht Dellon een' bekwamer' plaats, en verkreeg ook die gunſt. De Vorſt zelf begaf zich met enige Franſchen naar een Landgoed van zyn byzonder erfdeel, *Talichere* geheten, vier mylen ten Zuiden van Balliepatan en drie mylen van Cananor aan den oever der Zee liggende. Dat Landgoed hun gelegener voorkomende, kochten zy 't zelve voor de Maatſchappy en noemden het *Tilcery* (*b*).

Aantekeningen wegens het Land.

Cananor, voornaamſte Veſting van 't Koningryk, 't geen daarvan zyn naam ontleent heeft, heeft een' redelyk gerieflyke Haven gedurende den zomer, doch daar de Schepen in den winter niet veilig liggen. Het is een' der eerſte plaatſen, alwaar zich de Portugeeſchen na het ontdekken der Indiën ophielden. Naauwlyks waren zy aldaar geland, of bouwden 'er een Toren met ſtenen, welke zy uit Portugal hadden medegebragt. Die Toren is nog in wezen. Zy omringden denzelven met een zwaren muur, op welken zy meer dan honderd ſtukken plaatſten. Door die Sterkte maakten zy zich in 't gantſche omliggende Land geducht, vermits 't geſchut aldaar nog niet in gebruik was. Vervolgens bouwden zy naby hunnen Toren een' redelyk grote Stad, welke zy lange bezaten; doch de Indiërs, hun juk trachtende af te ſchudden, riepen eindelyk de Hollanders ter hunner hulpe; en deze nieuwe Meeſters ſlechtten de veſtingwerken van Cananor, om de moeite van derzelver bewaring te ſparen. Echter hebben de Inlanders weinig voordeel uit die verandering getrokken, wordende door de Hollanders harder gehandelt, dan hun de Portugeeſchen ooit deden, en zouden, indien men den Schryver geloven moeſt, hunne oude Tirannen gaarne weder terugroepen (*c*).

Een' halve myl van 't Fort van Cananor naar 't Zuiden vindt men een groot Vlek, bewoond door Mahometanen, en beſtierd, onder 't gezag des Konings, door een voornamen Heer van 't zelfde geloof. Deze was *Aly-Raja* geheten, die zich door zyne deugden by de zynen bemind en by zyne naburen geacht maakte. Ook was hy ryk en zelf Souverein van enige der Maldiviſche Eilanden. In dat Vlek woonden verſcheide Kooplieden, by wel-

(*a*) Op twaalf graden noorder breedte.
(*b*) Bladz. 300.
(*c*) Bladz. 301. Dit zal men nooit geloven.

J. V. Schley direx.

CANANOOR.

welke men in overvloed vinden konde, al wat Indië kostbaarst en fraaist voortbrengt. Dellon 1670.

In 't gantsche Koningryk Cananor, en in alle de andere Staten van Malabaar heeft men gene grote wegen, van de ene Stad naar de andere leidende, maar enkel voetpaden of zeer smalle wegen, vermits men gene andere rytuigen dan palankins of draagzetels, paarden en oliphanten kent. 't Land brengt een ongemeen groten overvloed van riet voort, 't geen men *bamboes* heet. Wanneer 't zelve nog teder is, kiest men 't beste, snydt het in schyven ter dikte van een ryksdaler, legt het in azyn, en maakt daarvan een' soort van salade, welke de Oosterlingen by uitzondering *Achar* noemen. Dien naam geven zy aan alle in azyn ingelegde vruchten en groenten, maar voegen 'er teffens hunnen eigen naam by, als achar van peper, van gengber, van knoplook, van kool enz., daar de ingelegde bamboes in het tegendeel by uitnemenheid enkel achar heet. Dat riet wordt, wanneer met het laat wassen, zo dik als de dye van een mensch, en twintig ja dertig voeten lang, en dient tot velerhande gebruik, maar inzonderheid om de Palakins te dragen. Nog jong zynde doet men het allerlei bogten en gedaanten aannemen. Dat, 't geen zich als een boog laat krommen, zodanig dat de beide einden volmaakt even gelyk zyn, wordt voor de draagzetels der Groten zeer gezocht, en somtyds voor twee honderd ryksdalers verkocht (*a*).

Verscheide plaatsen in de nabuurschap van Cananor.

Een' myl ten Zuiden van Cananor vindt men een Dorp, *Carla* genaamd, 't geen enkel door Wevers bewoont wordt, die zeer fraaije lywaten maken, welke den naam van de plaats dragen. Een' myl verder komt men in het Vlek *Tremepatan* (*b*), alwaar alleen Mahometanen wonen. De meeste Ingezetenen verryken zich met den Koophandel. Niet verre van dat Vlek ontdekt men op een heuvel een Kasteel, waarin de Koning van Cananor gemeenlyk een gedeelte van het jaar doorbrengt. Een' redelyk fraaije Rivier, die de muren van Tremepatan besproeit, werpt zich een vierde deel van een' myl van daar in Zee. Op dezelve ziet men niet dan Barken of kleine Vaartuigen, niet groter dan van twee honderd tonnen, welke alle de voorzichtigheid gebruiken, Lootsen van 't Land te nemen, vermits in den mond en zelfs redelyk diep in Zee klippen even onder water liggen, die de nadering en het inkomen zeer gevaarlyk maken.

Eiland van Tremepatan.

Aan 't einde dier blinde klippen verheft zich een klein Eiland, waarop niet dan wild gevonden wordt, en 't geen van een zeer groot gerief voor de kleine Vaartuigen is, die, in Zee door storm belopen, een' schuilplaats tusschen dat Eiland en de Kust zoeken. Het enig onheil, 't geen zy te duchten hebben, is de ontmoeting van Zeerovers, welke aldaar hunne wyk nemen en op de hoogtens klimmen, om de Barken te ontdekken, zonder bespeurt te worden (*c*).

De Franschen van Balliepatan gaan naar Tilcery over.

De Prins Onitri zich te Land naar Tilcery begeven hebbende met twee Commisen van de Fransche Maatschappy, welke hy in 't bezit van dat Landgoed en zyn onderhoren ging stellen, vertrok Dellon des anderdaags, om hem ter

(*a*) Bladz. 303 en voorgaande.
(*b*) Dat Vlek wordt daar te lande Talmorte genaamt.
(*c*) Bladz. 305.

DELLON. 1670.

ter Zee te volgen, na de huisſieraden en koopwaren, die de Franſchen te Balliepatan hadden, aan boord van verſcheide Barken te hebben doen brengen. Hy nam enige Indiërs met zich, om hem tot een geleide te dienen. Echter liet hem een Zeerover, welken hy gelukkig ontrent het Eiland van Tremepatan ontdekte, geen ander redmiddel, dan alle zyne Barken in een' redelyk grote beek, die op een kleinen afſtand van de Rivier in Zee valt, te doen lopen, en aldaar 't grootſte gedeelte van zyn geleide te laten blyven, terwyl hy zyn weg te land voortzette. Hy vondt gelukkig te Tilcery een Franſch Schip, genaamd *la Ville de Marſeille*, 't geen van Suratte kwam, om peper in te laden. Men wapende in allen haaſt de Sloep van 't zelve met vier ſteenſtukken en twintig mannen, die de Rovers op de vlucht dreven en de Barken ontzetteden (*a*).

HET Landgoed Tilcery (*b*) beſtondt uit twee grote omtrekken, de ene naby de Zee, een weinig hoog liggende en met een' ſoort van gracht omringd. Binnen dezelve vondt men ontrent vier honderd cocosbomen en een redelyk gemaklyk huis, offchoon van hout en aarde gebouwd. De andere omtrek lag lager, verder van de Zee en was groter. Behalven de cocosbomen, welke 'er in een' zeer grote menigte ſtonden, vondt men 'er verſcheide vruchtbomen van onderſcheide ſoorten. Een half vierde deel van een' myl van het huis zag men in een Vlek van Mahometanen een redelyk ſlegt gebouwde Moskee. Aan den Zeekant lagen twee grote Viſſchers Dorpen, en deze drie oorden behoorden onder het nieuwe Comptoor. In die nabuurſchap vondt men verſcheide andere fraaije Landgoederen van ryke Heren. De Vorſt Tilcery aan de Franſchen verkopende, hadt met den eigendom hun ook het recht van te bouwen afgeſtaan; doch het Landsheerlyk recht voor zich behouden hebbende, bragt hy enigen tyd op een ander Landgoed niet verre van daar door. Na zyn vertrek deden zy met zo veel ſpoed bouwen, dat zy zich binnen weinige maanden in een zeer groot huis gezeten vonden, met pakhuizen, waarin zy alle hunne waren bergen konden. Zy omringden het met een' diepe gracht en enige bolwerken, om niet alleen tegens de Zeerovers gedekt te zyn, welke hen geſtadig bedreigden, maar zelfs tegens hunne naburen, die uit afgunſt reeds tegens hen opgeſtaan waren. Niettegenſtaande die voorzorgen moeſten zy de beſchutting van den Prins Onitri te baat nemen, en zondt deze hun een zyner voornaamſte Officieren met een' wacht van honderd vyftig mannen. Toen was het hun zeer aangenaam, hen by den koop een recht gelaten te hebben, 't geen hem uit de natuur verplichtte, hen te beſchermen. De Vorſt hunne belangen zo zeer als zyne eige behartigende, kwam zelf in 't Comptoor; verklaarde zich opentlyk hunnen beſchutter; deedt enige muitelingen, die zich in dreigementen uitgelaten hadden, ſtrenglyk ſtraffen, en verdreef door zyne ſtandvaſtigheid alle de onluſten (*c*).

Arbeid der Franſchen en jaloersheid hunner nabureen.

AAN den anderen kant zondt de Samorin, misnoegd over de Hollanders, en hopende van Vrankryk een byſtand te erlangen, dien hy van de Portugee-

Verbond, 't geen zy

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Op elf en een halven graden noorder breedte.
(*c*) Bladz. 312 en voorgaande.

geeſchen niet langer verwachten konde, heimlyk Afgevaardigden naar Tilcery; om den Franſchen zeer voordelige voorſlagen te doen. *Flacour* en *Coche*, voornaamſte Commiſen van 't Comptoor, vertrokken te zamen naar Calicut en ſloten een verbond met dien Vorſt, waarby hy de Oppermagt over een' plaats, *Alicote* geheten (*a*), met haar gantſche onderhoren en 't recht, om 'er een Fort te bouwen, aan de Maatſchappy afſtondt. Enige Franſche Schepen, welke ten zelfden tyde peper te Tilcery kwamen inladen en geweer en krygsbehoeftens in 't Comptoor lieten, ſtrekten niet weinig, om de zekerheid van 't zelve te beveſtigen. DELLON. 1670. met den Samorin aangaan.

CARON, Opper-Directeur, liep aldaar op zynen tocht naar Bantam, alwaar hy een' nieuwe Vaſtigheid meende aan te leggen, kort daarna met drie Schepen aan, en liet aan Flacour, die van 't Hof van den Samorin teruggekomen was, bevel, op een' plaats, by de Portugeeſchen *Sirinpatan* geheten, offchoon zy daar te lande den naam van *Padenote* draagt, een ander Comptoor aan te leggen. Terſtond maakte men toebereidſelen tot die Reize. De winter was begonnen, want men den regentyd, wanneer ten minſten de Zon het naaſt by is, in Indië winter noemt. Flacour begreep alle de zwarigheden dier onderneming; doch vrezende voor 't misnoegen van den Opper-Directeur, die zich door zyne geſtrengheid geducht maakte, achtte hy de gevaren der overſtroming niet. Alle de Koopwaren werden ingepakt, en Dellon vertoonde te vergeefs met allen ernſt, hoe noodzaaklyk het was, de maand October, wanneer de regentyd een einde nam, af te wachten, blyvende Flacour, met wien hy niet vermyden konde te vertrekken, onverzetlyk by zyn beſluit. Ondertuſſchen was Sirinpatan ſlechts dertig mylen van Tilcery gelegen (*b*). Reize naar Sirinpatan of Padenote.

DEN 16. Juny 1671 togen zy op weg zonder enig ander gewaad dan hembden, lywate onderbroeken en enkele zooltjes onder de voeten. Ook droeg een ieder zyn regenſcherm van dadelbladen en een ſtok, om zich te onderſteunen, vermits de wegen zo glibberig waren, dat zy t'elken ogenblikke gevaar liepen te tuimelen. Bereids den eerſten dag vonden zy 't gantſche veld overſtroomd, en moeſten hunne gitſen ſtapvoets tot aan den middel door 't water volgen. Na met veel moeite twee mylen afgelegt te hebben, kwamen zy des avonds moede en nat in een klein Vlek, alwaar zy een ſlegten maaltyd deden, die door geen beteren nacht gevolgt werdt. Zy vertrokken van daar des anderdaags morgens zeer vroeg, hopende het weer, 't geen enigzins goed was, waar te nemen; doch 't zelve duurde niet lange, beginnende het kort daarop weder te regenen, en zynde de wegen onbruikbarer dan daags te voren. Onophoudlyk moeſten zy hunne regenſchermen boven 't hoofd houden, en zich met hunne ſtokken niet konnende onderſteunen, 1671. Moeilykheden en gevaren van den weg.

(*a*) Die plaats ligt niet verre van Cochin. Zy is een' Sterkte en het onderhorige Land is van een' grote uitgeſtrektheid. Door 't zelve loopt een' Rivier, op welke Schepen van drie of vier honderd tonnen gemaklyk komen konnen, 't geen die plaats zeer bekwaam voor den Koophandel maakt. Bladz. 315. In 't Verhaal van de la Haye heeft men gezien, dat hy met enige Franſche Oorlogſchepen de Kuſt van den Samorin aandoende, met dien Vorſt een nieuw Verbond ſloot, waarby die gifte beveſtigt werdt. Toen namen de Franſchen bezit van Alicote. Zie ons XIII. Deel.

(*b*) Bladz. 320.

DELLON. 1671.

nen, vielen zy menigmaal in 't water; 't geen hen uitermate vermoeide. Hierby kwam een ander groot ongemak, naamlyk dat der bloedzuigers, die zich aan hunne benen en dyen zetteden. Alle ogenblikken moesten zy dezelve aftrekken, en verloren veel bloed. Dit nieuw ongemak mattede hen zodanig af, dat zy op den middag niet verder konden voortreizen, na slechts twee mylen afgelegt te hebben. Des namen zy hunnen intrek in het huis van een Mahometaan, en vervoegden zich van daar des namiddags by een vermogenden *Naher* (a), Heer van 't Vlek. Offschoon zy pasporten van den Prins Onitri medegenomen hadden, hadden zy echter op de plaatsen van hunnen doortocht beschutting nodig en verkregen dezelve door enige kleine geschenken.

Zy geraken verdwaald.

DES anderdaags vonden zy de wegen gemaklyker; doch tot hun verdriet geraakten hunne gitsen verdwaald, zulks zy na vier uren gaans weder op de zelfde plaats kwamen, van waar zy des morgens vertrokken waren. De gramschap niets batende, moest men op nieuw den zelfden weg inslaan, en zich weder aan de zulken vertrouwen, die hen misleidt hadden. Wel is waar, dat men droge plaatsen vondt, doch steenachtig en gestadig door verscheide diepe en zeer snel vlietende stromen afgesneden, over welke men op bomen en planken gaan moest, telkens met gevaar van in 't water te vallen en te verdrinken, gelyk een Indiër overkwam, dien zy niet redden, noch zelfs het pak, waarmede hy beladen was, behouden konden. Echter vorderden zy door alle die gevaren, en kwamen in een redelyk groot Vlek, gelegen aan den oever van een' Rivier, die naar *Cogniali* vliet. De vriendlykheid der Ingezetenen en de overvloed van levensmiddelen deden de Franschen besluiten, aldaar een dag te vertoeven; doch hoe versteld stonden zy, te vernemen, dat alle de moeilykheden, welke zy tot hier toe doorgestaan hadden, niet halen konden by 't geen hun nog tot Sirinpatan bleef uit te staan? Dellon betuigt, dat hem de beschryving, welke zy van die wegen deden, affschrikte. Hy hernieuwde zyne pogingen, om Flacour over te halen, de Reize doch tot het einde van den regentyd uit te stellen. Hem echter onverzetlyk vindende, en de zelfde reden niet hebbende om hardnekkig een' onderneming te willen voortzetten; waartoe hy zich door gene de minste belofte verbonden hadt, besloot hy naar Tilcery te keren (b).

Dellon word door 't gevaar afgeschrikt.

Hy verlaat zyne metgezellen, om naar Tilcery te keren.

NA Flacour zyn leedwezen betuigt te hebben, zette hy zich in een' Canoo, enkel twee mannen medenemende, om de Rivier van Cogniali tot aan de Zee af te zakken. Zyne vaart was in den beginnen ongestoord, en zyn oogmerk in het Vlek *Bargara* by een ryken Mahometaan (c), Heer van 't zelve, met wien hy zelfs enige zaken te beschikken hadt, te overnachten. Hy kwam gelukkig tot in 't gezicht van *Cota*, een der grootste Vlekken van de gantsche Kust, meer bekend by den naam van Cogniali, Heer van 't zelve, Onderdaan van den Samorin, en de geduchtste Rover van Malabaar (d). Vermits de wetten van 't Land die Zeeschuimers weêrhouden, hunne roveryen.

(a) *Naïre.* Dus wordt daar te lande de Adel genaamt.
(b) Bladz. 320.
(c) Zyn naam was *Couteas Marcal.*
(d) Men heeft van hem in verscheide andere Verhalen gewag gemaakt.

ryen te land te oefenen, vleidde hy zich welhaast in zekerheid te Bargara te zullen zyn, 't geen niet verre van Cogniali ligt; doch ontdekte welhaast een' Bark met enig gewapend volk, 't geen sterk roeijende, op zyne Canoo afkwam; hebbende de Rovers, hem ziende verby varen, 't besluit genomen, hem weg te ligten. Vermits hem de gebruiken bekend waren, spoedde hy zich naar den oever, vertrouwende aldaar voor allen aanstoot veilig te zyn. Naauwlyks hadt hy voet aan de wal gezet of de beide Indiërs, welke hem geleidden, namen de vlucht met zyne Canoo. Waarop zyne vervolgers hem alleen aan land vindende met de speer op de borst bedreigden te zullen doorsteken, indien hy niet in hunne Bark tradt. Te laat bespeurde hy zyne onvoorzichtigheid, in zich door gene Nahers te hebben doen verzellen, of ten minsten van geen schietgeweer te hebben voorzien. Des voor 't geweld moetende zwichten, was hy verplicht, de mishandelingen van twee schavuiten te dulden, die tot hunne komst te Cogniali niet ophielden hem te schenden, en hem door 't gantsche Vlek omleidden, welks Ingezetenen buiten hunne deuren kwamen, om den eersten Franschman te zien, die hun als Slaaf in handen gevallen was (*a*).

DELLON. 1671.

Hy valt in handen der Rovers van Cogniali.

DELLON werdt naar den Heer gevoert, wiens verwachting was, hem van een' aanzienlyke beurs te ligten; doch slechts enige dukaten by hem vindende, deedt hy hem verscheide vragen wegens de Reize, welke de Franschen naar Sirinpatan ondernomen hadden, en vroeg hem inzonderheid, of Flacour grote sommen hadt medegenomen, en of hy by zyne terugreize over Cogniali komen zoude? Vervolgens beval hy ketenen aan te brengen, om hem dezelve aan zyne voeten te doen klinken; doch lietze by zich nederleggen, totdat hy besloten zoude hebben, hoe met hem te handelen. Eindelyk het verbond, door den Samorin met Vrankryk gesloten, in overweging nemende, duchtte hy, by dien Vorst in ongenade te vervallen; weshalven hy de ketenen deedt wegnemen, hem naderde, alle heuschheden bewees en om verschoning verzocht, 't geen Dellon min dan de akeligheden van een' langdurende gevangenis verwacht hadt. Doch het ongedult van zich in vryheid te zien, en de bekommering voor een' verandering in die gunstige geneigtheid, deden hem verzoeken, nog den zelfden avond naar Bargara gezonden te worden. Terwyl men een' Bark gereed maakte, boodt hem Cogniali enige gesuikerde droge vruchten, welke hy niet weigeren konde aan te nemen, doch die hy in zyn zak stak, uit vreze dat zy vergiftigt waren. Onder de Malabaren is het vergif, offschoon min in gebruik dan in andere Gewesten van het Oosten, nochtans bekend; en Dellon meent, dat men ten dien opzichte niet omzichtig genoeg zyn kan (*b*). Men gaf hem zyn geld terug. Vervolgens verstaande, dat de Sloep gereed was, verzuimde hy geen ogenblik, zich naar dezelve te begeven met vier gewapende mannen, welke hem tot Bargara verzelden.

Hoe hy de slaverny ontgaat.

Hy vreest vergeven te worden.

IN dat Vlek vondt hy zyne Canoo en zyn reistuig. De beide Indiërs, die hem by de komst der Rovers verlaten hadden, zeiden hem tot verschoning, dat zy niet twyfelende, of hy zoude door Cogniali met een' bedekking terug-

(*a*) Bladz. 330 en voorgaande.
(*b*) Bladz. 333.

DELLON. 1671.

ruggezonden worden, vooruit hadden willen varen. Doch zyne vreugde deedt hem hunne trouwloosheid vergeten, verſtaande, dat twee uren te voren in het Vlek een ander Franſchman aangekomen was, naamlyk *la Serine*, een der Commiſen van 't Comptoor van Tilcery, die van Calicut en Tanor terugkwam, alwaar hy peper voor de pakhuizen van de Maatſchappy gekocht hadt. Zy bragten den nacht te zamen zeer vergenoegd door, en kwamen des anderdaags voor den middag in 't Comptoor.

Komt te Tilcery terug.

Reize naar Tanor en Calicut.

La Serine naar de beide gemelde Steden moetende keren, om 'er de gekochte peper in balen te doen pakken, ſtelde het zich Dellon tot een vermaak, hem te verzellen (*a*). Zy namen hunnen weg langs den Zeekant. Een' myl afgelegt hebbende, kwamen zy te *Meali*, een dubbel Dorp, waarvan het een gedeelte door Malabaren en het ander door Mahometanen bewoont werdt. Door die dubbele t'zamenwoning loopt een' Rivier, welke door redelyk grote Vaartuigen bevaren kan worden. De landſtreek aldaar is eene der vermaaklykſte en vruchtbaarſte van 't Land. Meali ligt twee mylen van 't Vlek Bargara. Aldaar vliet gene andere Rivier, dan een kleine arm van die van Cogniali; doch de Zee maakt 'er een fraaijen inham, waarin de Paren gedurende den zomer wyken. Zodra het winter wordt, moeten de Koopvaarders en Zeerovers de Vaartuigen, die geen tocht doen, op den droge halen, en dezelve met bladen van dadelbomen bedekken, tot dat de regens ophouden. Bargara is de laatſte plaats van 't Koningryk Cananor naar 't Zuiden. Offchoon dat grote Vlek niet dan door Mahometanen bewoont wordt, waarvan Couteas-Marcal Opperhoofd was, behoort echter de omliggende ſtreek lands onder een ryken en vermogenden Naher (*b*), die de tienden van alle de pryzen der Rovers en tolrechten van alle de waren, welke in en uit 't Vlek gevoert worden, ontfangt.

Ligging van Cota.

Op een kleinen afſtand van Bargara trok men over de Rivier, aan gene zyde van welke men het Vlek Cogniali of Cota vindt, 't geen door zyn voordelige ligging een' der beſte Sterktens van Malabaar is. Het is een Schier-Eiland, op 't welk men daar het aan het vaſte land gehecht is, zeer bezwaarlyk komen kan door de vervaarlyke menigte ſlyk of ſlib, welke de Zee by de hoge vloeden aldaar aanſpoelt. De Rivier, verby Cota ſtromende, is breed en diep. Op dezelve komen Vaartuigen van drie honderd tonnen tot aan 't Vlek. Doch aan den mond ligt een klein Eiland, 't geen den Rovers zo nut als den Kooplieden ſchadelyk is (*c*).

Magt van Cogniali, Heer van Cota.

Dellon heeft den Heer van Cota reeds als den beruchtſten Zeerover afgeſchildert. 't Getal zyner Gallyen beloopt op twaalf, iedere gewapend met vyf of zes honderd mannen. Voorts heeft hy verſcheide kleine Galjotten, die mede ter kruiſtocht uitgezonden worden en enige Schepen, met welke hy op de naburige Ryken handel dryft. Naar zyn voorbeeld zyn zyne Onderdanen zo wel Kooplieden als Zeerovers, waardoor zy alle ryk en baldadig.

(*a*) De Schryver verhaalt by vervolg, wat uitſlag de Reize van Flacour en zyn nieuwe aanleg hadt. Zie hierna, bladz. 15.

(*b*) 't Schynt dat Couteas-Marcal die Naher zelfs was: ten minſten is 't zeker, dat de Schryver die onderſcheiding niet maakt.

(*c*) Bladz. 338 en voorgaande.

dig trotfch zyn. Zyn oudoom tegens den Samorin opgeftaan zynde, ftelde dien Vorft in de noodzaaklykheid, hulpbenden van de Portugeefchen te verzoeken, om hem tot onderwerping te brengen. De Onderkoning der Indiën zondt hem een' magtige Vloot, die de Rovers aan den zeekant beftookte, terwyl het Leger van den Samorin hen aan de landzyde belegerd hieldt. Doch 'er vielen wederwaardigheden voor, welke het befte gedeelte der t'zamengevoegde troepen deden omkomen. De Rovers moedwilligen geworden, pleegden de ongehoordfte ongebondenheden in de Landen van Calicut, en wroken zich op de Portugeefchen, door alle, die hun in handen vielen, op de wreedfte wyze ter dood te brengen. Het goede jaargety echter op den regentyd gevolgt zynde, taftten de Samorin en de Onderkoning hen met nieuwe magten aan, hervatteden 't Beleg van Cota zo ter Zee als te Land, en zetteden 't zelve met zo veel geweld voort, dat die Plaats binnen een' maand tyds met den degen in de vuift verrovert werdt. Men joeg alle de Ingezetenen over de kling (*a*), en hun Opperhoofd viel levendig in handen der Overwinnaars. Men voerde hem naar Goa, alwaar zyne ftraffe over zo vele wreedheden, als hy tegens de Chriftenen geoefent hadt, was, de handen op den rug gebonden, aan de kinderen overgelevert te worden, die hem dood ftenigden. De Sterkte van Cota hadt weleer onder de Indiërs den naam van onverwinbaar te zyn; doch de Samorin nooit gedult hebbende, dezelve te herbouwen, ziet men daarvan thans enkel de puinhopen (*b*).

DELLON. 1671. Gevallen van zyn ouderdom.

VAN daar tot Calicut rekent men zeven mylen, binnen welke tusschenwytte men enkel drie of vier Dorpen vindt, welke weinig opmerking verdienen. Dat Koningryk, voorheen zo klein, dat men, volgens de uitdrukking van den Schryver, op alle de Grenzen van 't zelve 't gekraai der hanen, die in 't Paleis van den Vorft onderhouden werden, horen konde, is hedendaags 't grootfte Ryk van Malabaar. Zyne Hoofdftad ligt elf mylen van Tilcery. In die Stad werdt voormaals byna de gantfche handel gedreven. Men ontfing 'er de Portugeefchen op hunne eerfte reistochten zeer wel. Zy verkregen van den Samorin verlof, zich in zyne Staten neder te zetten, met alle de voorrechten, welke hunnen ftand konden beveftigen. Doch zy de ondankbaarheid zo verre brengende van zelfs hem te honen, dreef hy hen uit alle de plaatfen van zyn gebied, en heeft hen nooit weder in 't zelve willen dulden. De lucht van Calicut is zeer gezond en de grond zo vruchtbaar, dat dezelve overvloedig voortbrengt al 't geen tot levensonderhoud nodig is. Het aardryk aldaar een weinig lager dan de Zee liggende, is menigvuldige overftromingen onderworpen, gaande geen jaar verby, dat niet enig klein gedeelte van den Staat van den Samorin onder water geraakt en de Zee ten prooi blyft. Dus neemt de Kuft zo kenlyk af, dat het oude Fort der Portugeefchen, 't geen voorheen redelyk verre van 't ftrand ftondt, thans twee goede mylen in Zee genoegzaam onder de golven bedolven ligt, zyn,

Tegenwoordige ftaat van Calicut.

(*a*) De Schryver zegt zulks niet. In het tegendeel heeft men gezien, dat Cognialí zyn oom in zyne roveryen en gezag opgevolgt was, na zich aan den Koning onderworpen te hebben.

(*b*) Bladz. 340.

DELLON. 1671. zynde van 't zelve niets dan de toppen der torens meer zichtbaar, en konnende de Barken tusschen die overblyffels en het land gemaklyk varen (*a*).

De zuid-weste winden, die van de maand May tot het laatst van September langs de Kust van Malabaar geweldig waaijen, zyn grootlyks de oorzaak der vorderingen, welke de Zee jaarlyks, vooral in den winter, maakt. Dellon zag by zyn aanwezen te Calicut 't huis der Engelschen, 't geen slechts twintig jaren te voren gebouwt was, en redelyk verre van den oever stondt, onder 't water bedolven. Die jaarlyksche overstromingen hebben de Stad zelve menigmaal verwoest en de Ingezetenen genoodzaakt, dezelve verder landwaards in te verplaatsen naar mate de Zee nadert; 't geen buiten twyfel de voornaamste reden is, waarom de Kooplieden en de Koophandel ongevoelig van daar geweken zyn. Echter vindt men 'er nog een' zeer grote markt, bestaande uit verscheide redelyk geregelde straten, en door ryke Mahometanen bewoond. Daarenboven doen een groot Vlek van *Mancouas* of Visschers en verscheide andere Buurten, naby die plaats liggende, dezelve nog naar een' grote Stad gelyken. Oudstyds hieldt de Samorin 'er zyn gewoon verblyf; doch de verwoestingen der Zee hem afkerig van dat verblyf gemaakt hebbende, laat hy aldaar een Gouverneur, die zyn intrek in 't oude Paleis houdt. Dat ampt, 't geen een der aanzienlykften van den Staat is, maakt, die 't zelve bekleden, ryke lieden, en zy voeren den eernaam van *Rajador*, dat is *Onderkoning*. Dellon zag op de plaats van 't Paleis van Calicut een' zware klok en verscheide stukken kanon van metaal, uit het oude Portugeesche Fort getrokken (*b*).

Onder het zand van 't strand aldaar vindt men op verscheide plaatsen kleine stukjes zeer fyn goud. Vermits niemand verboden is, naar dezelve te zoeken, bestaat een groot getal der Ingezetenen van dien arbeid. De meesten dragen dat zand naar hunne huizen, mits betalende enig recht voor een zeker getal manden aan den Rajador. De Schryver zag stukjes van dat goud, welke ontrent vyftien stuivers waardig waren, offchoon hunne gewone waarde niet boven de vier of vyf stuivers bedraagt (*c*).

De Schryver trekt naar Tanor in 't gezicht der Zeerovers.

De Europeërs bewyzen elkander in die verre afgelegene Gewesten onderlinge heuschheden; hierom maakten la Serine en Dellon gene zwarigheid, te Calicut een intrek by de Engelschen te nemen. Zy verbleven aldaar langer, dan zy zich hadden voorgestelt door de vreze voor enige Zeerovers, die op hun vertrek schenen te passen. Doch eindelyk namen zy een kloekmoedig besluit en trokken onder 't geleide van enige Nahers met het musketon in de hand tusschen die Rovers en de Kust door, makende zy wel enige dreigende bewegingen; doch die hen niet verhinderden, des avonds Tanor te bereiken.

Beschryving van Tanor.

Die Hoofdstad van 't kleine Koningryk, 't geen den zelfden naam draagt, ligt slechts vyf mylen ten Zuiden van Calicut. De gantsche Staat van Tanor wordt door de Landen van den Samorin omringd, en is echter onafhanglyk.

(*a*) Bladz. 343.
(*b*) Bladz. 345.
(*c*) Bladz. 346.

lyk. De Zee verwekt aldaar een inham, alwaar de Schepen niet dan in den zomer zonder gevaar konnen ankeren. 't Geen men de Stad noemt, is een zamenſtel van verſcheide Dorpen van Mancouas, van een' zeer grote markt, door ryke Mahometanen bewoond, en van een groot Dorp, 't geen enkel door Chriſtenen bewoont wordt, aan wien de Koning de vrye oefening van hunnen Godsdienſt inwilligt. Zy hebben 'er een' kleine en redelyk nette Kerk, voor welke men gedult heeft, dat zy een kruis hebben opgerecht. De Koning houdt zyn verblyf in een Kaſteel, verder van Zee gelegen (*a*), en heeft te Tanor een Gouverneur, wiens gezag zich niet over de Chriſtenen uitſtrekt, zynde door een' zonderlinge gunſt, het recht van Rechtzaken uit te wyzen aan den Beſtierer hunner Kerk overgelaten. De Jeſuiten van Goa, die ſedert een' lengte van jaren in 't bezit dier ſoort van Souvereiniteit zyn, doen dezelve door ſchrandere Zendelingen oefenen, onder welke Dellon met veel roem noemt den Pater *Matthias Fernandez*, een Apoſtoliſchen man, die in de Malabaarſche tale beter, dan de bekwaamſte Prieſters dier Natie, ſchreef en ſprak.

DELLON. 1671.

OFSCHOON het Koningryk Tanor, hoe men 't zelve ook meet, gene tien mylen uitgeſtrektheid heeft, is de Koning aan gene andere Mogendheid cynsbaar. Hy heeft met de Portugeeſchen, ſedert zy zich in Indië hebben nedergezet, een naauw verbond onderhouden, gelyk zy aan hunnen kant niets verzuimt hebben, om zyne vriendſchap aan te kweken. Daar tegen heeft hy den Hollanderen altoos haat betoont; en Dellon ontveinſt niet, dat de oorlog tuſſchen Vrankryk en Holland onvermydelyk ſchynende, men om die reden den gemelden Vorſt tot een verbond met de [Franſche] Maatſchappy poogde over te halen. Hy voegt 'er by, dat zyn Land gezond en vruchtbaar, de jacht en viſſery overvloedig is, en 'er vooral een' zeer grote menigte peper ingezamelt wordt. De gewone ſpyze der Ingezetenen is rys, viſch en cocosnoten. Zy eten geen gevogelte, vermits zy het veelliever aan de Vreemdlingen willen verkopen. Na hunne zaken te Tanor verricht te hebben, keerden de beide Franſchen over land naar Calicut, en bevonden zich na twee uren gaans weder in de Landen van den Samorin, te *Chali*, een groot Vlek van Mahometanen, liggende aan een' kleine Rivier, welke den Rovers of veeleer den Kooplieden tot een' wykplaats dient. Des anderdaags te Calicut terug komende, vonden zy de Engelſchen bezig met het bergen van al 't geen in hun huis, dat de Zee overſtroomt hadt, heel gebleven was (*b*).

FLACOUR, die ſtandvaſtig was gebleven in tot Sirinpatan voort te reizen, kwam in 't laatſt van November te Tilcery terug. Vyf en dertig dagen was hy onder weg geweeſt, om zich derwaards te begeven, dat is, om dertig mylen af te leggen, geſtadig in gevaar van met zyn gantſche gevolg om te komen. Doch de goede uitſlag zyner onderhandeling hadt hem alle zyne moeiten doen vergeten. Hy was door den Koning en de Groten van 't Land zeer wel ontfangen. De Koopwaren, die men voor de Maatſchappy van daar konde trekken, beſtonden in zeer fyne lywaten en ſandelhout, 't geen men

Reize en handelingen van Flacour.

(*a*) Een' myl van het ſtrand.
(*b*) Bladz. 350 en voorgaande.

DELLON. 1671. men 'er in overvloed vondt, en uitmuntende natuurlyke salpeter, die gene de minste bereiding behoefde. Flacour hadt monsters van alle die goederen, inzonderheid van de lywaten medegebragt, welke de helft fraaijer dan die van den zelfden prys te Suratte waren. Derhalven beloofde men zich veel van 't Comptoor, waarvan hy de grondslagen gelegt hadt.

Reize naar Mangalor. DOCH Dellon wist de gelukking van dien nieuwen aanleg niet (*a*). Zyn verblyf te Tilcery begon hem te verdrieten, en zyne weetgierigheid zich met geen enkel Comptoor vergenoegende, nam hy het vertrek waar van een Fransch Schip, 't geen naar Mirzeou stevende. Voornemens zynde, verscheide plaatsen te bezichtigen, welke dat Schip op zyn tocht moest aandoen, en zich vervolgens naar Goa te begeven, vertrok den 20. January 1672. 1672 en kwam den 24. te *Mangalor* voor anker.

Beschryving dier Stad. DIE Stad, onder het Ryk van Canara (*b*) behorende, is de voornaamste plaats van dien kleinen Staat; ligt agttien mylen ten Noorden van Balliepatan aan den oever van een' Rivier, op welke in den regentyd en by de hoge vloeden, Schepen van een' middelbare grootte komen konnen (*c*); is redelyk groot, en wordt door Mahometanen en Afgodendienaars bewoont. Tusschen de Zee en de Stad, welke slechts een' halve myl van 't strand ligt, ontmoet men 't Comptoor der Portugeeschen, en ontdekt men op een' hoogte het Fort, 't geen hun weleer toebehoorde, gelyk men 'er nog in alle die Havens overig gebleven ziet. Doch de Ingezetenen van Canara, door 't voorbeeld der andere Volken aangemoedigd, en de trotschheid, waarmede zy door die Natie behandelt werden, moede geworden zynde, hadden den laatsten oorlog der Portugeeschen met de Hollanders waargenomen, om hen ten vollen uit hun Land te dryven. Na het sluiten van den vrede tusschen Portugal en de verenigde Nederlanden, stelden de Onderkoningen van Goa alle middelen in 't werk, om weder in 't bezit te geraken der plaatsen, uit welke zy gedreven waren; doch bevonden zich door de vorige oorlogen zo verzwakt, dat zy 'er gene genoegzame Bezettingen konnende leggen, aldaar enkel Comptoren oprechtten, ten einde 'er, als te voren, de helft der rechten op de in- en uitgevoert wordende koopwaren te ontfangen.

OFSCHOON het Koningryk Canara niet verre van Malabaar ligt, zyn de Ingezetenen in hunne zeden van de Malabaren zeer onderscheiden en veeleer overeenkomstig met de heidensche Onderdanen van den Mogol, aan wien zy cynsbaar zyn. Hunne kleur is tanig. Zy dragen lang hair en 't zelfde gewaad als dat der Heidenen van Suratte. De lucht van 't Land is zuiver en gezond, en de grond zo vruchtbaar, dat dezelve in een' redelyk kleine uitgestrektheid, niet alleen rys aan verscheide naburige Staten levert, maar zelfs

(*a*) De mislukking van den aanslag van den Hr. de la Haye verhinderde de Franschen dat ontwerp uit te voeren.

(*b*) De Hr. Prevost schryft *Canonor*, doch zulks is een misslag.

(*c*) Echter raadt de Schryver, in alle jaargetyden Lootsen van dat Land te nemen. Zonder die voorzorge loopt een Schip gevaar op de zandplaten, welke in menigte voor den mond van de Rivier liggen, te stoten. Ook heeft men 'er een goede Reê, alwaar men zonder gevaar in den zomer ankeren kan, wanneer de Rivier te laag is om Schepen te ontfangen. Bladz. 368.

zelfs ook naar de Havens van Achem, Bantam, Mocka, Mafcate, Balfora, Mozambique, Monbaze en naar een' menigte andere oorden voert. DELLON. 1672.

DES anderdaags voer het Franfch Schip in 't gezicht van *Barcalor* (*a*), alwaar de Portugeefchen, gelyk te Mangalor, de helft der rechten van den Koophandel ontfangen. Den volgenden dag wierp men het anker op de Reê van Mirzeou. Toen zeilde de Vloot van den Hr. de la Haye, beftaande uit dertien Schepen van onderfcheide grootte, verby en in 't gezicht van die Kuft, ftevenende naar het Eiland Ceylon (*b*).

HET zoude vruchtloos zyn, Dellon naar Goa en andere plaatfen te volgen, wegens welke 's Lezers weetgierigheid reeds uitgeput is. Doch ik zal een geval, waarvan by andere Reizigers enig gewag gemaakt wordt, niet ftilzwygende verby gaan, vermits Dellon gedurende zyn verblyf te Daman ooggetuigen van 't zelve was.

Gevallen van den gewaanden Grave van Sarjedo.

EEN Portugeefch, die in zyne middelen zeer gekrenkt, maar een zeer doorflepen en ftoutmoedig man was, gelegenheid gehad hebbende, te weten, dat hy den Grave van *Sarjedo*, een der voornaamfte Groten van Portugal, volmaakt wel geleek, fmeedde een zeer ftouten aanflag. De ware Graaf van Sarjedo, die zich toen te Lisbon bevondt, was zoon van een ouden Onderkoning van Indië, welke zich door zyne zagtzinnige Regering zeer bemind gemaakt, te Goa een natuurlyken zoon achtergelaten en denzelven door zyne weldaden verrykt hadt. Deze zoon was onder de Portugeefchen in Indië in veel aanzien. Dellon merkt aan, dat de natuurlyke kinderen der Edelen in Portugal zo wel als de wettige kinderen edel, en enkel van de nalatenfchap verfteken zyn; doch allerlei giften en legaten genieten konnen.

HET was naar den wettigen zoon van den Onderkoning dat de Gelukzoeker volmaakt geleek. *Louis de Mendoza Furtado* regeerde toen de Indiën; doch de tyd van zyne waardigheid vervloten zynde, verwachtte men te Goa van dag tot dag, zyn Opvolger van Lisbon te zien komen; en 't gerucht hadt zich reeds verfpreidt, dat Don Pedro, Regent van Portugal, voornemens was, den jongen Graaf van Sarjedo, wiens vader dat ampt met zo veel geluk en roem bekleedt hadt, 't zelve op te dragen. De Portugeefche Gelukzoeker, zich die omftandigheid ten nutte trachtende te maken, vertrok van Lisbon naar Londen, voorzag zich aldaar van klederen van weinig belang, en begaf zich met twee knechts, die hem niet kenden, aan boord van een Schip van de Engelfche Maatfchappy, 't geen naar Madras gefchikt was. Hy was met den Kapitein wegens de vracht voor hem en zyne beide dienftboden overeengekomen, en de betaling vooraf gefchiedt. Hy hadt zich van enige behoeftens, die ter Zee ten paffe komen, wel voorzien, als van brandewyn, fpaanfchen wyn en tabak. In de eerfte dagen hieldt hy zich zeer ingetogen, en de deftigheid, welke hy in zyne manieren en taal wift te houden, deedt hem by een ieder voor een man van aanzien achten. Vervolgens maakte hy de Engelfchen, offchoon trapswyze en in dubbelzinnige uitdrukkingen, diets, dat hy de Graaf van Sarjedo was; doch Madras naderende matigde hy zich dien naam opentlyk aan, en voegde 'er, om zyne gewaande vermom-

(*a*) Het is *Barcelor* of *Barfaloor*.
(*b*) Bladz. 372. Zie het Verhaal van de la Haye in ons XIII. Deel.

DELLON. 1672. momming te meer ſchyn te geven, by, dat de Prins Regent van Portugal gene Vloot, talryk genoeg, hebbende konnen uitruſten, om hem met den luiſter en de majeſteit, overeenkomſtig zyne waardigheid, naar de Indiën te zenden, hem geboden hadt, vermits de tyd van Mendoza verſtreken was, *incognito* te vertrekken.

De Engelſchen bewezen hem mitsdien grotere ere, dan zy tot hiertoe gedaan hadden, en behandelden hem met zodanige blyken van hoogachting en plichtsplegingen, als men den Onderkoningen bewyſt. Zy verheugden zich over 't geluk van hem in Indië gebragt te hebben, niet twyfelende, of zyne erkentenis voor de dienſten, welke zy hem bewezen hadden, zoude hem genegen maken, de Maatſchappy, en inzonderheid die hem verplicht hadden, gedurende den tyd zyner Regering dienſt te doen. Doch om hem te meer aan te zetten, hen by voorkomende gelegenheden te begunſtigen, hadt hy naauwlyks voet aan land gezet, of een ieder boodt hem zo veel geld te ſchieten, als hy nodig hadt; en dat was juiſt 't gunt de gewaande Graaf zich hadt voorgeſtelt. Hy nam penningen van een iederen op, zo van de kaſſiers van de Maatſchappy, als van verſcheide particulieren, die het zich een geluk en ere rekenden, door hem boven anderen gekozen te worden, en zich goude bergen voorſtelden van de grote beloften, welke hy niet verzuimde hun te doen. De Engelſchen waren het alleen niet, die hem geld ſchoten; maar de Portugeeſchen, te Madras en in de naburige plaatſen woonachtig, kwamen in menigte by hem, om hem hun Hof te maken, niet zonder te ontveinzen, dat zy de Engelſchen misgunden, het eerſt de ere gehad te hebben, hem te ontfangen. De gewaande Graaf bejegende zyne nieuwe Onderdanen met de achtbaarheid van een waren Souverein, en voerde jegens hun een' taal, welke alle beginſelen van verdenking verhoedde.

De rykſte Portugeeſchen boden hem insgelyks geld, baden hem, hunne beurſen niet te ſparen, en wilden naauwlyks de briefjes van ſchuldbekentenis aanneemen, welke hy de goedheid hadt te ſchryven. Anderen boden hem diamanten en kleinodien. Hy aan zyn kant weigerde niets; doch hadt een' zo innemende en geeſtryke manier van te ontfangen, dat hy niets ſcheen aan te nemen, dan om de zulken, die hem geſchenken deden, te verplichten. Hy voorzag zich van een' lyfwacht en een' menigte bedienden; zulks zyn ſtoet welhaaſt met zyne voorgewende waardigheid overeenkwam. Veertien dagen te Madras vertoeft hebbende, vertrok hy met een' prachtige ſtatie en een talryk gevolg, welks onderhoud hem weinig koſtte, vermits alomme, waar hy kwam, een ieder een' ere ſtelde in hem te onthalen. De Franſche en Hollandſche Comptoren aandoende, droeg hy zorge, niets, dat hem aangeboden werdt, te weigeren, uit vreze van hen te beledigen, zeide hy, indien hy jegens hen min heuſchlyk dan jegens de Engelſchen handelde. De ryke kooplieden en lieden van aanzien, zo Mahometanen als Heidenen, volgden het voorbeeld der Europeërs. Een ieder trachtte de goedgunſtigheden van een nieuwen Onderkoning te verdienen, die welhaaſt de magt ſtondt te verkrygen van een iegelyk te benadeelen of te verplichten. Daarenboven trok hy veel voordeel uit de achting en toegenegenheid, welke men den Heer bewezen hadt, wiens naam en waardigheid hy zich aanmatigde; want geen Onderkoning van Indië geweeſt was, die zich zo zeer als de Graaf van Sarjedo geacht gemaakt hadt. Dus reisde hy langs de gantſche Kuſt van

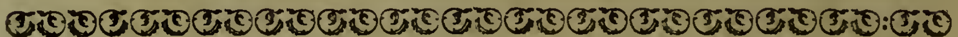
van Coromandel en die van Malabaar, nemende alomme aanzienlyke fommen gelds en gefchenken aan. Ook kocht hy de edele gefteentens en zeldzaamheden, welke hy onder weg vondt, belovende dezelve te betalen, zodra hy te Goa gekomen zoude zyn. DELLON. 1672.

EINDELYK naderde hy die Hoofdftad der Portugeefchen Heerfchappy, alwaar zich 't gerucht van zyne komft in Indië bereids federt enigen tyd verfpreid hadt. Men zag hem aldaar met ongeduld te gemoet; doch hy zondt een zyner voornaamfte bedienden, om zynentwegen den perfoon te begroeten, dien hy met den naam van zyn broeder vereerde, naamlyk den natuurlyken Zoon van den ouden Grave van Sarjedo. Die Heer bevondt zich onpaflyk, toen hy den brief van den gewaanden Grave ontfing, en zich niet by hem konnende vervoegen, zondt hy hem zyn oudften Zoon, welken Dellon te Goa gezien hadt, en van wien hy met lof fpreekt. De Graaf ontfing hem zeer vriendlyk, doch hieldt zich zo ftatig, als de Portugeefchen jegens hunne natuurlyke bloedverwanten doen. Vermits hy van de zaken van 't Land en van die van 't Huis van Sarjedo wel onderricht was, verzuimde hy niets, 't geen ftrekken konde, om 't begrip, dat men van hem opgevat hadt, te beveftigen. Hy gaf zonder gemaaktheid aan hem, dien hy zyn neef noemde, en aan andere Portugeefche Heren, van Goa gekomen, om hem hun hof te maken, te verftaan, dat hy, alvorens zyne intrede te doen, onvermydlyk verplicht was, naar Suratte voort te reizen, ten einde aldaar met de Staatsdienaren van den groten Mogol over enige geheime zaken te handelen. Door die vond vermydde hy, Goa aan te doen, van welke Stad hy tien mylen afbleef. Ondertusfchen nam zyn ftoet en beurs dag by dag toe, vermits de Adel der Portugeefche Steden, verby welke hy reisde, zich telkens by hem voegde, en men hem van alle kanten gefchenken bragt, die zyne heufchheid hem niet deedt weigeren.

HY naderde naar Daman, alwaar Dellon zich federt enige maanden bevondt; doch deedt alvorens den Gouverneur verwittigen van den dag, op welken hy aldaar ftondt te komen. Ook hadt hy geboden, dat men voor hem een' intrek buiten de Stad bereidde, enkel vermits hy plechtigheden wilde vermyden, of dezelve tot zyne terugkomft van Suratte verfchuiven. Men bereidde, om hem te ontfangen, een huis der Jefuiten, ontrent een vierde van een' myl van de Stad ftaande, werwaards hy zich in zyne palankin begaf. De Gouverneur en de gantfche adel van 't Land waren aldaar t'zamengekomen, om hem hunne achting te betuigen, en byna alle de Ingezetenen vloeiden derwaards t'zamen, ten einde de ere te genieten, hem te begroeten. Een Jefuit van 't Collegie van Daman, die met den waren Grave de Sarjedo te Coïmbra geftudeert hadt, en meende, hem volmaakt wel te kennen, liet zich met den Pater Rector aldaar mede vinden, om hem in 't gemelde huis te ontfangen; zag hem, fprak met hem en hieldt zich zo vaft verzekerd, den Graaf van Sarjedo voor zich te hebben, dat geen de minfte twyfel by hem plaats greep. Daags na zyne komft bevondt zich de bedrieger een weinig onpaflyk door een' onfteltenis van de maag, welke hem enige pyn in de ingewanden verwekt hadt. Hy vroeg, of in de Stad geen Geneesheer was; waarop men Dellon ontboodt, die dus de ere hadt, hem te zien en te bedienen. Hy fcheen over zyne Geneesmiddelen voldaan te

Dellon. 1672.

zyn. Doch Dellon merkte, dat zyne grootſche houding gemaakt was. Zelfs ſtondt hy verwonderd, dat die hoogmoedige Onderkoning hem in 't openbaar berispte over enige geenzins te eerbiedige uitdrukkingen, welke hy, met hem ſprekende, gebruikt hadt, zonder in aanmerking te nemen, dat een Vreemdling op 't kieſche der Portugeeſche tale zo volmaakt niet gevat konde zyn (*a*). Hoe ligt hy ook door een miszeggen geraakt was, bewees hy nochtans den Franſchen Geneesheer veel achting en vertrouwen, en deedt hem grote beloften, waarom zyne vrienden hem geluk wenſchten, een' zo ſchone gelegenheid bekomen te hebben, om zyn fortuin te maken. De gewaande Graaf herſtelde in weinige dagen, dacht enkel om het voortzetten zyner Reize, kocht inmiddels in de Stad een' menigte koſtbaarheden, zonder dezelve te betalen; nam ook geld van verſcheide Portugeeſchen op; doch onthieldt zich van iemand iets te geven. Zelfs genoot Dellon geen penning voor zyne bezoeken en Geneesmiddelen. Eindelyk vertrok hy met zyn talryk gevolg, 't geen nog vermeerdert werdt door den zoon van den Gouverneur van Daman, dien hy de goedheid hadt, op verzoek van zyn vader onder 't zelve mede te nemen; met een zo luiſterryken ſtoet kwam hy te Suratte, alwaar zyne eerſte zorge was, al zyn geld in edele geſteentens te verwiſſelen; waarna hy zyn gantſche gevolg in die Stad latende, met een enigen bediende vertrok, onder voorwendſel van een' onderreding, welke hy enige mylen van daar met een geheimen Staatsdienaar van den Mogol ſtondt te houden. Doch zyne Reize duurde veel langer, dan men zich verbeeld hadt, vermits men hem nooit weder gezien heeft. Echter gebruikte hy de beleefdheid, zeven of agt dagen daarna alle de eerlyke lieden van zyn gevolg te doen weten, dat zy naar hunnent konden keren, vermits zyne zaken hem verhinderden zo ſpoedig terug te komen (*b*).

Reizen naar de Diamantmynen van Golkonda, Viſapour en Bengale.

Inleiding.

GELYK men in 't vorige verhaal aangemerkt heeft, was het de peper van Viſapour en de gewone hoop van den Koophandel alleen niet, die een Franſch Comptoor te Mirzeou hadt doen aanleggen. *Tavernier*, die toen door Indië reisde (*c*), hadt den Directeuren te Suratte kenniſſe gegeven

(*a*) Bladz. 474.

(*b*) Bladz. 476 en voorgaande. De Schryver voegt 'er by, dat 't gerucht van dat geval zich door alle de Geweſten van Indië verſpreidde, en dat hy al den Adel, die verſcheide maanden zo ſchendig door dien geſlepen bedrieger misleid was, door Daman hadt zien trekken.

(*c*) In de Voorrede van dit Deel heeft men gezien, hoedanig zyn aart was en wat gebruik men van zyne Verhalen maken moet (1).

(1) Die *Voorrede*, welke voor 't XIII. Deel onzer Vertaling geplaatſt is, ſpreekt geen woord van Tavernier; doch in 't begin van 't voorgaande Verhaal wordt van hem in een' Noot gewag gemaakt. Zie hiervoren, bladz. 1.

ven van 't geen hem van de Diamantmynen van Golkonda, welke hy bezocht hadt, bekend was; weshalven de Fransche Maatschappy zich grote voordeelen beloofde van een Comptoor, 't geen niet verre van die mynen lag. Mitsdien zal de Reize van Tavernier op 't verhaal van den aanleg van dat Comptoor moeten volgen. Doch hy heeft zich grooflyk bedrogen, met te onderstellen, dat hy de eerste Europeër was (*a*), die de Mynen van Golkonda bezocht hadt. Reeds in den jare 1622 hadt een Engelschman, wiens Verhaal Purchas in zyne Verzameling uitgegeven heeft (*b*), de nabyheid van Masulipatan waargenomen, om 't zelfde onderricht te bekomen; weshalven dat Verhaal voor dat van den Franschen Reiziger gaan moet, te meer, vermits hy nopens den weg en de eige namen enigzins duister zynde twyfelen doet, of hy wezentlyk van de zelfde plaatsen en den zelfden arbeid spreekt (*c*). Inleiding.

§. I.

Reize van William van Methold naar de Diamantmynen.

Methold. 1622.

Oorzaak der Reize.

METHOLD met verwondering van een' Diamantmyn hebbende horen spreken, waarvan zich de Koning van Golkonda in bezit gestelt hadt, en die alle de Juweliers der naburige Landen naar zich trok, dreef hem de nieuwsgierigheid mede derwaards. Dezelve was toevallig ontdekt. Een Herder zyne kudde in een afgelegen veld hoedende, hadt met den voet tegens een steen gestoten, die enigen luister scheen af te geven. Hierop hadt hy denzelven met zich genomen, en voor een weinig rys aan een anderen verkocht hebbende, wien de waarde even min bekend was, was de steen van de een' in de andere hand overgegaan, zonder zyne meesters veel voordeel aan te brengen, tot hy in handen van een bedrevener Koopman was gekomen, die na veel navragens eindelyk de Myn ontdekte. Methold insgelyks begerig, om de plaats te zien, waaruit men een zo kostbaar voortbrengsel der Natuur trok, en om te weten, hoedanig 't werk aldaar toeging, ondernam die Reize met *Socore* en *Thomason*, beide, gelyk hy, bedienden van de Engelsche Maatschappy in 't Comptoor van Masulipatan (*d*).

VIER dagen trokken zy door een woest, onvruchtbaar en bergachtig Land. Die weg kwam hun voor ontrent honderd agt mylen verre te zyn. Zy Weg, dien Methold hieldt.

(*a*) Hy zegt stoutmoedig, „dat indien misschien iemand voor hem daarvan geschreven „ of gesproken heeft, zulks niet anders zyn kan, dan volgens 't verhaal, 't geen hy deswe- „ gens van hem heeft gehoort." Zie *Tavernier*, II. Deel, bladz. 267 der Hollandsche Vertaling.

(*b*) 't Zelve wordt ook in de Verzameling van Thevenot gevonden.

(*c*) Tavernier konde wel de eerste Europeër geweest zyn, die de Mynen van *Coulour* en *Raolkonda*, verscheide dagreizen van Golkonda gelegen, bezocht hadt; want die, van welke Methold spreekt, slechts twee mylen van daar lag; doch hy voegt 'er by, dat zy kort daarna gesloten werdt, 't geen Tavernier zelfs bevestigt. Deze laatste zegt alleen, „ dat hy de eerste Europeër was, die den Franschen den weg naar die mynen geopent „ hadt." *Ibidem*, bladz. 2,5

(*d*) Methold was President van dat Comptoor.

METHOLD. 1622. Zy ſtonden verwonderd, de nabuurſchap der Myn zeer bevolkt te vinden, niet alleen door de menigte werklieden, welke de Koning geſtadig derwaards zondt, maar ook door een groot getal Vreemdlingen, die de winzucht uit alle de naburige Landen derwaards trok. De drie Engelſchen namen hunnen intrek in een redelyk gemaklyken Herberg, en om 't gewoon gebruik te volgen, leiden zy een bezoek van plichtspleging by den Gouverneur af, die een Bramin was, *Raja-Ravio* genaamd, door den Koning aldaar geſteld, om de rechten der Kroon te ontfangen, en de goede order onder een' menigte onderſcheide Natien te onderhouden. Die Amptenaar toonde hun zeer fraaije Diamanten, waarvan de koſtbaarſte van dertig karaten was, en puntswyze geſlepen konde worden.

Zyne aantekeningen wegens de Myn. DEN volgenden dag begaven zy zich naar de Myn. Dezelve ligt ſlechts twee mylen van de Stad Golkonda. 't Getal der Werklieden beliep op niet min dan dertig duizend menſchen, waarvan ſommigen aarde opdelfden, anderen dezelve in vaten ſtortten, anderen het water, 't geen in de kuilen t'zamenliep, uitputteden; anderen de mynaarde op een' zeer effe plaats ſtrooiden, ter dikte van vier of vyf duimen, in de Zon lieten drogen, dezelve des anderdaags met ſtenen wreven, en alle de kezelſteentjes, welke zy ontwaar werden, zorgvuldig verzamelden, zonder enige voorzichtigheid in ſtukken braken, als wanneer zy 'er ſomtyds Diamanten, doch meeſtentyds niets in vonden. Echter verzekerde men Methold, dat zy op het oog konden zien, van wat aarde zy het meeſt te verwachten hadden. Ten minſten twyfelde hy geenzins, of zy moeſten op de een' of andere wyze dat onderſcheid weten, zonder de kluiten aarde en de ſteentjes te breken, vermits zy op ſommige plaatſen de aarde ſlechts een weinig loskrabden, en op andere tot tien of twaalf vademen diep graafden.

Hoedanigheid der aarde. DE aarde dier Myn is rood met aderen van een' ſtoffe, veel gelykheid hebben met kalk, ſomtyds wit en ſomtyds geel, vermengd met kezeltjes, waarvan verſcheide aan elkander vaſt zitten. In plaats van gangen en kamers, gelyk in de Mynen van Europa te maken, delven zy lootrecht nederwaards, en maken dus vierkante putten, zonder dat de Schryver verzekeren kan, of zulks geſchied, om den loop der aderen te volgen, dan enkel uit onkunde. Doch hunne wyze van 't water uit de Myn te putten, ſcheen hem alle onze werktuigen te overtreffen. Zy plaatſen naamlyk een groot getal lieden den een boven den anderen, en geven dus elkander 't water aan. Niets gaat vaardiger dan die arbeid: ook is de ſpoed hoognodig, vermits de put, waarin men den gantſchen nacht droogsvoets gearbeidt heeft, des morgens genoegzaam vol water zoude ſtaan.

Hoe hoog de Myn verpacht was. DE Myn was aan een ryken Koopman, *Marcanda* geheten, van den ſtam der Goudſmeden (*a*), voor een' ſomme van drie honderd duizend pagoden verpacht; gezwegen, dat de Koning alle de diamanten boven de tien karaten voor zich behieldt. Die Opper pachter hadt den grond in verſcheide vierkante vakken verdeelt, welke hy aan andere Kooplieden verhuurde. Offchoon men het te kort doen der rechten zeer ſtreng ſtrafte, belette zulks echter niet, dat geſtadig een' menigte fraaije diamanten geſloken werden; en

(*a*) Zie hierna de Beſchryving van Golkonda.

en Methold zag 'er twee zodanige, die ieder naby de twintig karaten en verſcheide, die tien of twaalf karaten woegen. Doch niettegenſtaande het ten uiterſten gevaarlyk is, dezelve te vertonen, worden zy echter zeer duur verkocht. METHOLD. 1622.

Ligging der Myn.

DEZE Myn ligt aan den voet van een groten berg, redelyk naby een' Rivier, *Chriſténa* genaamd (*a*). Het Land is uit de natuur zo onvruchtbaar, dat het voor die ontdekking een' volſlagen' woeſteny geheten konde worden. Verwonderlyk was het, hoe ſchielyk het bevolkt was, en men telde 'er toen meer dan honderd duizend menſchen, zo Arbeiders als Kooplieden. De levensmiddelen waren 'er te durer, vermits men dezelve van zeer verre aanvoeren moeſt, en de huizen te ſlegter gebouwt, dewyl men 'er woningen opſloeg naar den korten tyd, dien men aldaar meende door te brengen. Kort daarna werdt de Myn op bevel des Konings geſloten, en verdwenen alle de Ingezetenen. Men verbeeldde zich, dat de Vorſt den prys en verkoop der diamanten wilde doen ſtygen; doch enige Indiërs, beter onderrecht, zeiden Methold, dat dat bevel gekomen was ter gelegenheid van een Gezantſchap van den Mogol, welke van den Koning van Golkonda drie ponden gewigts van zyne fraaiſte diamanten eiſchte. Zodra de beide Hoven het t'zamen eens geworden waren, hervatten men den arbeid, en was de Myn byna gantſch ledig gegraven, toen de Schryver van Maſulipatan vertrok.

Andere edele geſteentens van dat Land.

DAT Land brengt ook veel kriſtal en een' menigte andere doorzichtige geſteentens van mindere hardheid voort, als granaten, amatiſten, topazen en agaten. Men vindt 'er veel yzer en ſtaal, 't geen naar verſcheide oorden van Indië gevoert wordt. Het yzer verkoopt men op de plaatſen zelven voor dertig ſtuivers het quintaal, en het ſtaal voor vyf en veertig ſtuivers. Doch te Maſulipatan koſt 't zelve dubbel zo veel, vermits men het met oſſen moet doen vervoeren, die agt volle dagen onder weg zyn (*b*).

In

(*a*) *Kisna* is het. De Hr. d'Anville geeft in zyne Kaart, in den jare 1737 uitgegeven, de Rivier van *Coulour*, die ten Zuiden van de eerſtgenoemde ſtroomt, den naam van *Cbricbna*.

(*b*) Vermits Methold dien weg niet beſchryft, zal ik denzelven uit Tavernier (1) ontlenen, als konnende nergens gepaſter geplaatſt worden.

Van Golkonda tot Maſulipatan telt men honderd koſſen (2), wanneer men den rechten weg houdt: maar als men over de Diamantmyn, die in 't Perſiſch *Coulour*, en in 't Indiſch *Gani* geheten wordt, reizen wil, moet men honderd twaalf koſſen afleggen; en dezen laatſten weg hieldt de Schryver gemeenlyk.

Van Golkonda tot *Tenara* telt men vier koſſen. Tenara is een' fraaije plaats, alwaar men vier voortreflyke huizen ziet, ieder met een groten tuin verrykt. Een der vier, naamlyk dat langs de linker zyde van den groten weg ligt, is ongelyk aanzienlyker, dan de drie andere. Zy zyn van fraaijen gehouwen ſteen, van twee verdiepingen met grote galleryen, treflyke zalen en ſchone kamers. De voorgevel praalt over een ruime voorplaats. Voor de achter en beide zygevels ziet men een groot portaal en aan weder zyden een

fraai

(1) Zie de Vertaling zyner Reizen, II. Deel, bladz. 90. Wy volgen den Hr. Glazemaker niet letterlyk, maar oordeelen, hier en daar enige verandering in zyn ſtyl te moeten maken, waardoor, zo wy vertrouwen, de zin van 't Franſche Oorſpronglyke klarer uitgedrukt wordt.

(2) De *koſſen* komen met de gemene Franſche mylen overeen. Vier dier mylen worden in Indië een *Gos* genoemt.

METHOLD. 1622.

In dat Land kent men gene goud- noch kopermynen. Op eene enkele plaats in de gebergtens vindt men veel bezoar, 't geen uit den buik der geiten getrokken wordt, over wier menigte de Schryver zich niet weinig verwonderen moeſt, aangezien men 'er geſtadig een groot getal doodt, om die koſtbare ſtenen uit hunne ingewanden te halen; vindende men in ſommige drie ja vier, enigen langwerpig, anderen rond, doch alle zeer klein. Men deedt een' zonderlinge proefneming op die geiten. Van vier, die honderd vyftig mylen van hare gebergtens gevoert werden, opende men 'er twee, waarin men bezoars vondt. Tien dagen daarna werdt een' derde geopent en aan enige tekenen beſpeurt, dat zy bezoar ingehad hadt; doch een' maand hebbende laten verlopen, aleer men de vierde opende, vondt men 'er noch bezoar noch enig teken van ſteen in. Hieruit ſtelt Methold vaſt, dat de Natuur in die gebergtens enigen boom of enig gewas voortbrengt, 't geen de geiten tot voedſel ſtrekkende, teffens den bezoarſteen in haar verwekt.

Zonderlinge proefneming nopens den bezoarſteen.

DIE Schryver voegt by dat Verhaal, dat het ſchilderwerk der lywaten van dat Land (want de fynſte met het penceel geſchildert worden) het beſte en fraaiſte van die van 't gantſche Ooſten is; dat de kleur zo lange als de ſtoffe zelve duurt, en die verwe van een' plant getrokken wordt, by de Ingezetenen *Chay* genaamd, en welke nergens elders waſt.

Deugd der lywaten aldaar.

fraai gebouw, vier of vyf voeten boven den grond verheven, en zeer wel verwulfd, waarin voorname Reizigers hunnen intrek nemen. Boven ieder portaal is een groot hek en een' kleine kamer voor vrouwen van aanzien. Perſonen van rang, die geen intrek in de gebouwen nemen willen, konnen hunne tenten in den tuin doen ſpannen. Drie der gemelde huizen kan men ter herberging gebruiken, zynde 't grootſte en fraaiſte enkel voor de Koningin. Echter kan men 'er by haar afwezen in treden en in de tuinen wandelen, welke met vele fraaije wateren verſierd zyn. Rondom de voorplaats ziet men kleine vertrekjes voor de arme Reizigers, onder welke men alle dagen tegens het vallen van den avond brood, rys en gezoden' groentens uitdeelt, en aan de Afgodendienaars, welke niets genuttigen, dat door anderen toebereid is, meel om brood te bakken en een weinig boter, waarmede zy hun brood, 't geen de gedaante van een koek heeft, gewoon zyn te beſtryken.

Van Tenara rekent men twaalf koſſen tot *Jatenagar*, twaalf van Jatenagar tot *Patengy*, veertien van Patengy tot *Pengeul*, twaalf van Pengeul tot *Nagelpar*, twaalf van Nagelpar tot *Lakabarou*, en elf van Lakabarou tot Coulour of Gani, dat is, tot de Myn.

Het grootſte gedeelte van den weg van Lakabarou tot Coulour, vooral wanneer men de Myn nadert, is over rotſen, en was de Schryver op twee of drie plaatſen verplicht, zyn rytuig van 't onderſtel te doen ligten, 't geen vaardig geſchiedt. Daar men tuſſchen de rotſen enige plekken goede aarde ontmoet, vindt men kaſſiebomen, welke kaſſie de beſte en meeſt ontbindende van gantſch Indië is. Langs het Vlek Coulour vliet een' grote Rivier, die zich naby Maſulipatan in de Golf van Bengalen ſtort.

Twaalf koſſen van Coulour ligt *Kahkaly*, zes van Kahkaly *Bezouar*, alwaar men weder over de Rivier van Coulour trekt, vier van Bezouar *Vouchir*, en vier van Vouchir *Nilimor*. Ontrent ter halver weg tot die beide plaatſen vaart men op een vlot over een' grote Rivier. Van Nilimor tot *Milmol* telt men zes, en van Milmol tot Maſulipatan vier koſſen.

§. II.

§. II.

Reizen van Tavernier naar de Diamantmynen.

TAVERNIER. 1652. Zyn vertrek van Ormus.

Die beruchte Reiziger hadt zich by verscheide tochten, die onder de Reizen te lande behoren, naar de Persische Golf begeven, alwaar hy op hoop van winst en uit liefhebbery van zyn beroep (*a*) een' menigte fraaije paarlen gekocht hadt. Aldaar besloot hy, een' Reize naar Golkonda te doen, om de Diamantmynen te bezichtigen, zich aldaar te voorzien van al 't geen hy kostbaarst vinden zoude, en zyne paarlen, waarvan de minste vier en dertig karaten woog, aan den Koning te verkopen (*b*).

Hy begaf zich den 11. May 1652 aan boord van een groot Schip van den Koning van Golkonda, 't geen jaarlyks naar Persië kwam, geladen met fyne lywaten en chitsen, of geschilderd doek, waarop de bloemen met het penceel geschildert worden, 't geen die stoffen fraaijer en duurder dan de gedrukte maakt. De Hollandsche Maatschappy gewoon zynde, de Schepen der Indische Koningen een Stuurman, een Onder-stuurman en twee of drie Konstapels te leveren, bevonden zich onder 't scheepsvolk zes Hollandsche Zeelieden, alsmede honderd Armenische en Persische Kooplieden, die om te handelen naar Indië overgingen. Ook hadt men vyf en vyftig paarden aan boord, welke de Koning van Persië aan den Koning van Golkonda zondt.

Gevaar, uit 't welk men zich door overleg redt.

Na enige dagen zeilens beliep hun een zeer hevige tegenwind. Welhaast begon het Schip, 't geen men door onvoorzichtigheid vyf maanden lang in de Haven van Bander-Abassi hadt laten drogen, alomme lekken te bekomen, en ten allen ongelukke deugden de pompen niet. Derhalven moest men de hand aan twee balen rusleer slaan, die een der Kooplieden naar Indië voerde, alwaar dat fraaije leer, 't geen zeer koel is, tot bekleedsels voor rustbedden gebruikt wordt. Vier of vyf aan boord zynde Schoenmakers maakten daarvan grote balien, iedere een' pyp waters konnende inhouden, en welke in een zo groot gevaar van een voortreflyken dienst waren. Door middel van een' dikke kabel, van de grote tot aan de fokkemast gespannen, en waaraan men zo vele talien hing, als men balien hadt, putte men binnen twee uren tyds al het water uit het Schip door vyf grote gaten, in 't verdek gemaakt. Doch den zelfden dag gebeurde een zeer zonderling geval. In 't hevigste van den storm trof de donder 't Schip op drie onderscheide plaatsen, klievende de eerste slag de fokkemast van boven tot beneden, waarna hy, die mast by 't verdek verlatende, langs 't boord liep en drie mannen doodde. Twee uren daarna verloren twee andere personen op 't verdek hun leven door een tweden slag, en een derde, kort daarop volgende, trof den kok aan den onderbuik, maakte hem aldaar een' kleine opening in den huid, en zengde al het hair van zyn lighaam, zonder hem enig ander leed toe te brengen: doch toen men, zyne wonde willende heelen, 'er co-

Zonderlinge uitwerking van den donder.

(*a*) Hy was een Juwelier.
(*b*) Taverniers Reizen, II. Deel, bladz. 135 en volgende. Om de hier voren gemelde reden volgt men Glazemakers Vertaling in dit Uittreksel niet letterlyk.

TAVERNIER. cocosolie over ſtreek, gevoelde hy een' zo hevige pyn, dat hy overluid kermde (*a*).

1652. HET weer bedaard zynde, kwam men den 2. July in de Haven van *Maſulipatan*, alwaar de Engelſche en Hollandſche Factoors Tavernier zeer heuſchlyk ontfingen, en hem in een tuin der Hollanders, een' halve myl buiten de Stad gelegen, verſcheidemaal onthaalden; doch verſtaande, dat hy voornemens was, zich naar Golkonda te begeven, hem verwittigden, dat de Koning niets zeldzaams noch koſtbaars kocht, zonder zich met *Mirgimola* te berade, die zyn eerſten Staatsdienaar, Veldheer zyner Legers was, en ten dien tyde zyn verblyf te *Gandicot*, een' Stad van de Provincie *Carnatica* (*b*) in 't Koningryk Viſapour, hieldt. Hierop beſloot Tavernier, zich derwaards te begeven; kocht een reituig, 't geen men aldaar *Pallekis* heet, met drie paarden en zes oſſen voor hem, zyne bedienden en reistuig: ook werdt zyn vertrek ſlechts tot den 21. July uitgeſtelt.

Komſt des Schryvers te Maſulipatan.

Hy is verplicht, zich naar Gandicot te begeven.

DEN eerſten dag leide hy drie mylen af, en overnachtte in een Dorp, *Nilmol* genaamd; reisde den 22. zes mylen tot *Vouchir*, een ander Dorp, voor 't welk men op een vlot over een' Rivier vaart, en kwam den 23. na een tocht van zes uren in een ſlegt Dorp, *Patemet* geheten, alwaar de aanhoudende zware regen hem verplichtte, drie dagen te vertoeven.

Zyn weg. Nilmol. Vouchir. Patemet.

DEN 27. ſlechts anderhalve myl tot *Bezouar* hebbende konnen voortreizen, vermits de wegen door 't zware water onbruikbaar waren, hieldt hy zich aldaar vier andere dagen op. Een' Rivier, over welke hy varen moeſt, ſtroomde zo ſnel, dat de Bark niet beſtand tegens de drift was: ook moeſt men tyd laten, om de paarden van den Koning van Perſië over te voeren, die om de zelfde reden, waarom Tavernier verplicht was, alvorens zich naar Golkonda te begeven, Mirgimola te ſpreken, naar dien eerſten Staatsdienaar geleidt werden. Gedurende zyn verblyf te Bezouar bezichtigde hy verſcheide Pagoden, wier getal in dat Geweſt veel groter dan ergens elders in Indië is, dewyl al het volk, behalven de Gouverneurs en enigen hunner bedienden, welke Mahometanen zyn, den Afgodendienſt aankleven. De Pagode van Bezouar is zeer groot en met gene muren beſloten; maar ruſt met een gewelſſel van zware gehouwe ſtenen op twee en vyftig zuilen, ieder ontrent twintig voeten hoog (*c*), en verſierd met verheven' beelteniſſen van afſchuuwlyke duivels en velerhande dieren, ſommigen met vier hoornen, andere met verſcheide armen en ſtaarten, anderen de tong uitſtekende of in beſpotlyke geſtaltens verbeeld. Tuſſchen de pilaren zyn Afgodsbeelden ieder op zyn voetſtuk geplaatſt. De Pagode ſtaat te midden op een' plaats, langwerpig vierkant, omgeven van een muur, bezet met gelyke beeltenisſen als de pilaren. Langs dien muur loopt een' gallery by wyze van een trans. Op deze plaats treedt men door een groot portaal, boven 't welk twee grote niſſen de een' boven de andere gezien worden, de eerſte op twaalf en de andere op agt pilaren ruſtende. Onder aan de pilaren der Pagode ziet men oude Indiſche letters, die de Prieſters zelven bezwaarlyk lezen konnen.

Bezouar.

DE

(*a*) *Ibidem*, bladz. 136.
(*b*) Of *Carnate*.
(*c*) Het is geen gewelf, maar een plat dak.

De nieuwsgierigheid dreef Tavernier naar een' andere Pagode, op een' hoogte gebouwd, welke men langs een trap van honderd drie en negentig treden, iedere van een voet hoog, beſteigt. De Tempel is vierkant. Midden op dezelve verheft zich een ronde toren, en alle hare muren zyn gelyk die der Pagode van Bezouar, met uitſtekende beelden verſierd. In 't midden ziet men een Afgod, met de benen kruislings zittende, en zynde in die geſtalte vier voeten hoog. Op 't hoofd heeft dat beeld een' driedubbele kroon, waaruit vier hoornen ſteken. Het aangezicht, dat van een menſch gelyk, is naar 't Ooſten gekeert. De Pelgrims, welke die wandrochtige beelden komen aanbidden, voegen de handen t'zamen by 't treden in de Pagode, en houden dezelve tegens 't voorhoofd. Vervolgens den Afgod naderende, herhalen zy verſcheidemaal de woorden *Ram*, *Ram*, dat is *God*, *God*, en naby denzelven gekomen zynde, trekken zy driemaal aan een klokje, 't geen aan den Afgod zelven hangt, na hun aangezicht en lighaam op verſcheide plaatſen met verwen beſmeert te hebben. Enigen beſtryken hem met olie en andere reukwerken. Hunne offeringen geſchieden in ſuiker, olie en 't geen verder tot voedſel dient, waarby de rykſten enige ſtukken zilver of goud voegen. Deze Pagode wordt door zeſtig Prieſters bedient, die met hunne vrouwen en kinderen van de offeringen leven. Ondertuſſchen moeten zy dezelve twee volle dagen voor den Afgod laten ſtaan, en eerſt den derden dag des avonds wegnemen. Een Pelgrim komende, om van enige kwale genezen te worden, is verplicht, naar den toeſtand van zyn vermogen, in goud, zilver of koper 't afbeeldſel van 't lid, 't geen hem ongemak baart, mede te brengen. De ingang der Pagode is gedekt met een plat dak op zeſtien pilaren ruſtende; tegen over 't welk men een ander van ſlechts vier pilaren ziet, ſtrekkende den Prieſteren tot een' ſoort van keuken. Aan de zuidzyde is op den berg een effen vak uitgehouwen, alwaar men onder fraaije bomen een aangenaam lommer en een' fraaije put heeft. De Pelgrims komen van zeer verre derwaårds, en de armen worden door de Prieſters uit de aalmoeſſen, die dezen van de ryken bekomen, onderhouden. Tavernier zag aldaar een' vrouw, die ſedert drie dagen in den Tempel den Afgod onophoudlyk vertoonde, dat zy haren man verloren hadt, en hem vroeg, wat zy doen moeſt, om hare kinderen den koſt te geven en op te voeden. Hy vroeg een der Prieſters, of die vrouw enig antwoord hoopte te ontfangen, en waarom zy zo lange daarnaar wachten moeſt? Men zeide hem, dat de antwoorden van den God wel wat wachtens waardig waren en van zyn wil afhingen; waaruit hy vaſtſtelde, dat onder 't gedrag dier Prieſters eenig bedrog plaats moeſt hebben. Des wachtte hy den tyd van hunnen maaltyd, en toen ſlechts één ter bewaring van de deur achtergebleven vindende, verzocht hy hem zeer heuſchlyk, uit de putten, twee ſnaphaanſchoten van daar gelegen, een weinig water voor hem te halen, om zich te ververſchen. Terwyl deze afwezig was, tradt onze Schryver in den Tempel, die geen ander licht dan door de deur ontfangt, en naderde, als 't ware, al taſtende tot achter het Afgodsbeeld, waarin hy een gat ontdekte, door 't welk een menſch inkruipen konde, en 't geen ongetwyfelt den Prieſteren tot een' nis verſtrekte, om den Afgod door hunnen mond te doen ſpreken. Tavernier konde niet zo ſpoedig weder naar buiten komen,

TAVERNIER. 1652.

 of

TAVERNIER. 1652. of werdt door zyn waterhaler in de Pagode gevonden. Echter viel het hem niet bezwaarlyk, na enige fcheldwoorden en 't verwyt te hebben moeten horen, dat de heiligheid van den Tempel door hem gefchonden was, dien Priefter ter neder te zetten, door hem de handen met twee roepien te fmeeren (*a*).

Hy vertrok den 31. naar Bezouar, en kwam, de Rivier overvarende, die toen een' halve myl breed was, drie mylen verder voor een' grote Pagode, op een effen grond gebouwd, naar welken men langs vyftien of twintig trappen opklimpt. Aldaar zag hy het beeltenis van een' koe van zeer zwart marmer, en een' menigte andere zeer verfchillende Afgodsbeelden, waarvan de affchuuwlykfte het meeft aangebeden worden en de meefte offerhanden ontfangen. Een vierde van een' myl verder trekt men door een groot Dorp. Den zelfden dag leide Tavernier nog drie mylen af, en kwam in 't Dorp *Kahkali*, naby 't welk men in een' kleine Pagode vyf of zes redelyk welgemaakte Afgodsbeelden ziet. Des anderdaags reisde hy zeven uren tot *Condevir*, een' grote Stad, omgeven van een' dubbele gracht, met gehouwen fteen opgehaald. De weg, langs welken men in die Stad komt, is aan beide zyden met een fterken muur befloten, op welken van afftand tot afftand enige ronde torens gebouwt zyn; doch die weinig tegenftand zouden konnen bieden. Aan de ooftzyde ligt de Stad aan een berg van een' myl omtreks, aan zyn kruin met een goeden muur omringd, van honderd vyftig tot honderd vyftig fchreden met een' halve maan verfterkt. Nog liggen binnen Condevir drie Sterktens, wier onderhoud verwaarlooft wordt.

Condevir, een' zeer fterke Stad.

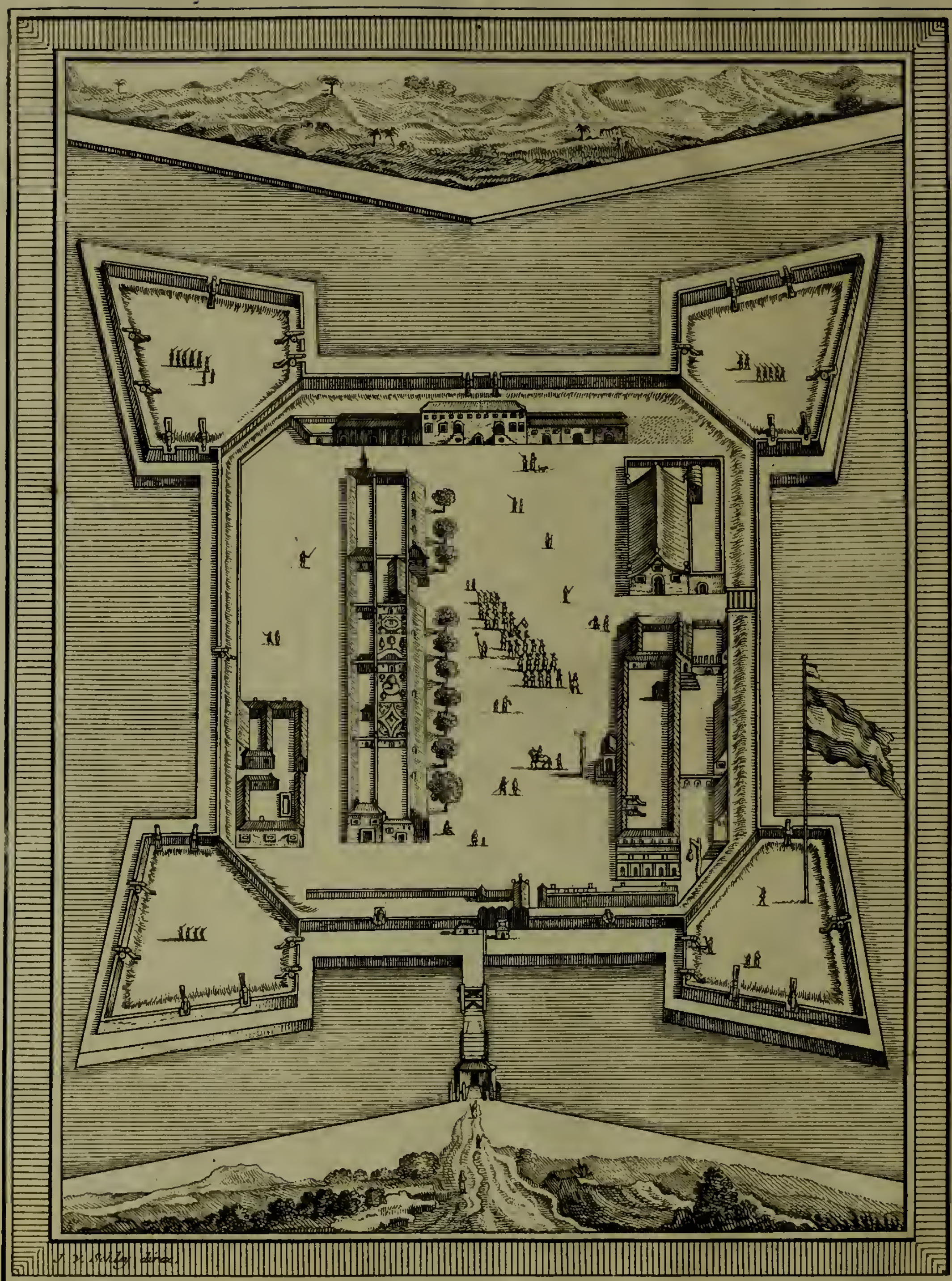
Den 2. Augufti leiden Tavernier en zyne Reisgezellen flechts zes mylen af, en overnachtten in 't Dorp *Copenour*. Den 3. kwamen zy, na agt mylen afgelegt te hebben, in *Adauquige*, een aanzienlyk Dorp met een' zeer grote Pagode, waarin men de overblyffels van vele kamers ziet, die voor de Priefters gebouwt waren. Ook zyn in den Tempel nog enige befchadigde Afgodsbeelden overig gebleven, welke echter door die blinde Volken aangebeden worden. Den 4. reisde men agt mylen tot 't Dorp *Nosdrepar*, voor 't welk op een afftand van een' halve myl een' grote Rivier loopt, die toen weinig waters hadt, vermits de regentyd in dat Geweft nog niet begonnen was. Den 5. leide men weder agt mylen af, en overnachtte in 't Dorp *Condecour*. Den 6. reisde men nog zeven uren, om 't Dorp *Dakije* te bereiken. Den 7. drie mylen afgelegt hebbende, trok men door een' Stad, *Nelour* genaamd, alwaar men een' menigte Pagoden vindt. Een vierde van een' myl verder voer men over een' grote Rivier, leide nog zes mylen af en kwam in 't Dorp *Gandaron*, en den 8. na een tocht van agt uren te *Serepelee*, zynde flechts een klein Dorp. Den 9. reisde men negen mylen en ruftte in een wakker Dorp, *Ponters* geheten; den 10. agt uren, en overnachtte te *Senepgond*, een ander aanzienlyk Dorp.

Copenour. Adauquige. Nosdrepar. Condecour. Dakije. Nelour. Gandaron. Serepelee. Ponters. Senepgond.

Des anderdaags kwam men des avonds te *Paliacate*, 't geen flechts vier mylen van Senepgond afligt, doch waarvan zy een' myl langs de Zee afleiden, waardoor de paarden op verfcheide plaatfen tot aan de zadels door 't water waad-

Paliacate.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 140 en voorgaande.

FORT HOLLANDOIS DE PALLIACATE, NOMMÉ GUELDRE.
HOLLANDS FORT TE PALLIACATTE, GENAAMD GELDERLAND.

Taver-nier. 1652.

waadden. De gemene weg is twee of drie mylen langer. Paliacate is een Fort der Hollanders, waarin zy hun Comptoor van de Kust van Coromandel houden (*a*). Hunne bezetting bestaat uit ontrent twee honderd mannen, welke, gevoegd by verscheide Kooplieden en enige Inboorlingen van het Land, die Sterkte redelyk volkryk maken. De oude Stad, van den zelfden naam, is enkel door een groot plyn van 't Fort afgescheiden (*b*). De bolwerken zyn wel van geschut voorzien, en de Zee spoelt tot aan den voet van dezelve. Doch Paliacate is min een' Haven dan een' Reê. Tavernier bleef slechts tot des anderdaags avonds in de Stad, en de Gouverneur, die *Pit* heette, begeerde niet, dat hy elders dan by hem at. Hy deedt hem met een gemaakt vertrouwen driemaal op de muren het Fort omwandelen, gelyk men gemaklyk doen konde. De wyze, op welke de Ingezetenen van Paliacate het hun benodigd water bekomen, verdient gemeld te worden. Zy wachten, tot dat de Zee afgelopen is, en graven kuilen op het strand, uit welke zy zoet water trekken, 't geen uitnemend goed is.

Madras.

Den 12. vertrok de Schryver van Paliacate, en kwam des anderdaags morgens ontrent tien uren te *Madraspatan*, of *Madras*, een Engelsch Fort, 't geen ook den naam van *St. George* draagt, en toen bevolkt begon te worden. Hy nam zyn intrek in 't Kapucyner Klooster, alwaar de Paters *Ephraïm* van Nevers en *Zenon* van Baugé ongestoord de beschutting van den Gouverneur genoten (*c*). *St. Thomé* slechts een' myl van Madras liggende, bezocht Tavernier die Stad, waarvan de Portugeeschen nog in 't bezit waren (*d*). Wat heuschheden zy hem ook bewezen, weerhielden hem nochtans dezelve niet, des avonds naar de Engelschen te keren, by welke hy beter tydverdryf vondt. Zy hielden hem tot den 22., wanneer hy, des morgens vertrokken zynde, zes mylen afleide en in een groot Dorp, *Serravaron* geheten, overnachtte.

Serravaron.

Oudecot.

Den 23. kwam hy in 't Vlek *Oudecot*, na zeven mylen afgelegt te hebben, door een' vlakke en zandige landstreek, alwaar men aan alle kanten niet dan bosschen van bamboes ziet, onze hoogste bomen in hoogte gelyk; zynde sommige dier bosschen zo dicht, dat het een mensch onmooglyk is, in dezelve te komen; doch de menigte apen, welke 'er zich in onthouden, is ongelooflyk. Men hadt Tavernier verhaalt, dat de apen der bosschen aan den enen kant van den weg dien der bosschen van den anderen kant een' zo dood-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 141. *Negapatnam* is thans hun voornaamste Comptoor.

(*b*) Het Fort ligt binnen de werken der Stad en draagt den zelfden naam niet als de Stad, maar wordt 't Fort *Gelria* geheten. Zie *Havarts op- en ondergang van Coromandel*. I. Deel, bladz. 104.

(*c*) Die beide Kapucynen hadden zich in Indië berucht gemaakt, de eerste, vermits hy door de Portugeeschen van St. Thomé opgeligt en aan de Inquisitie van Goa overgelevert was, waaruit hy enkel door de gunst van den Koning van Golkonda was ontslagen, die zyne gantsche magt op de been hadt gebragt, om hem te verlossen: de twede, vermits hy gedurende de gevangenis van zynen medebroeder en vriend ondernomen hadt, het werktuig zyner verlossing te zyn, door den Gouverneur van St. Thomé gevangen te maken en hem enigen tyd in 't Klooster van Madras opgesloten te houden, doende de Inquisitie weten, dat die Gouverneur een' gelyke behandeling als de Pater Ephraïm ontfangen zoude. Tavernier verhaalt dat geval in zyn II. Deel, bladz. 116.

(*d*) Zy bezitten 't zelve nog hedendaags.

TAVERNIER. 1652. Staat en gevecht der apen. doodlyke vyandſchap toedragen, dat wanneer toevallig een van hun van de een' aan de andere zyde overkomt, hy terſtond geworgt wordt. Ook hadt hem de Gouverneur van Paliacate verhaalt, wat vermaak hy genoten hadt in hen te zien vechten, en hoe men hen aan elkander helpen kan. Zy, die een apengevecht wenſchen te aanſchouwen, doen vyf of zes korven met rys veertig of vyftig ſchreden van elkander op den weg plaatſen, en by iederen korf vyf of zes ſtokjes van twee voeten lang en een duim dik leggen; waarna men zich een weinig terug begeeft. Welhaaſt ziet men de apen aan beide zyden van de toppen der bamboeſen nederklimmen, en buiten 't boſch komen, om de korven te naderen. Allereerſt ſtaan zy naby 't half uur tegen elkander te grynzen, tredende allengs voorwaards en deinzende weder terug, alsof zy vreesden te plokhairen. Eindelyk naderen de wyfjes, ſtoutmoediger dan de mannetjes (vooral die jongen hebben, welke zy, even gelyk een' vrouw haar kind, op de armen dragen) den prooy, die haar aanlokt, en ſteken den kop in de korven, als wanneer de mannetjes van de tegenzyde op haar aanvallen en haar onbarmhertig byten; waarop de mannetjes der andere zyde mede toeſchieten, om hunne wyfjes by te ſpringen, en een verwoede ſtryd ontſtaat; grypende zy de ſtokjes, welke zy by de korven vinden, en waarmede zy elkander luſtig knuppelen, tot dat de zwakſten moetende zwichten, in de boſſchen wyken, de een met een gat in den kop, een ander met een manken poot of enig ander verminkt lid. Zodra zich de verwinnaars meeſters van 't ſlagveld zien, vallen zy gretig aan 't eten van de rys; doch dulden echter, wanneer zy half verzadigd zyn, dat de wyfjes van de andere zyde mede met hun komen eten. In dat Geweſt is de weg van myl tot myl door deuren en ſtaketſels geſloten, en wordt aldaar geſtadig wacht gehouden, met de voorzorge, van den reizenden te vragen, werwaards zy gaan, en van waar zy komen; zulks een Reiziger 'er onbevreesd in alle veiligheid zyn goud in de hand dragen kan. Zo veilig het aldaar is, zo gemaklyk valt het ook, zich langs den weg van levensmiddelen te voorzien, en heeft men by ieder ſtaketſel gelegenheid rys te kopen (*a*).

Naraveron. Gazel. Courva. DEN 24. leide men negen mylen af langs een gelyken weg, als des daags te voren, en kwam des avonds te *Naraveron*. Den 25. agt uren lang voortgetrokken en ſlechts van twee tot twee uren deuren en wachten gevonden hebbende, overnachtte men te *Gazel*. Den 26. reisde men negen mylen, en bereikte des avonds *Courva*, een' redelyk beruchte Pagode, doch alwaar voor menſchen en vee gene verkwikking te vinden is; zynde de omliggende landſtreek zo onvruchtbaar, dat men 'er de Vreemdlingen geen onthaal leveren kan. De Schryver zag aldaar enige vendelen krygslieden verby trekken, gewapend met halve pieken en musketten, en die zich by een der voornaamſte Kapiteinen van 't Leger van Mirgimola gingen voegen op een' naburige hoogte, alwaar hy zyne tent geſpannen hadt. Tavernier achtte zich verplicht, dien Kapitein enige hoflykheid te bewyzen; begaf zich mitsdien naar zyne legerplaats, alwaar hy hem met de voornaamſte Groten van 't Land onder zyne tent aantrof, en, na hem begroet te hebben, hem met een paar zakpiſtolen, met zilver beſlagen, en twee ellen vuurkleur laken begiftig.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 143.

tigde. Dat gefchenk leverde hem des avonds een overvloed aan levensmiddelen, welke hem de fchraalheid zyner ruftplaats niet deden ondervinden. De Indifche Kapitien verftaan hebbende, dat hy zyn weg dus genomen hadt, om zich naar de Legerplaats van den Veldheer te begeven, gaf hem een ander blyk van achting, door hem tegen den volgenden dag by een oliphantenjagt te nodigen, 't geen zyne gewone oefening was, met drie of vier duizend Soldaten, welke in die Provincie onder zyn bevel ftonden. Doch Tavernier verfchoonde zich, zeggende, dat zyne zaken hem geen tyd lieten, maar noopten, te vertrekken. Ondertuffchen vernam hy by gelegenheid, dat enige oliphanten hunne jagers ontfnapt waren, een' loze vond dier dieren, waarvan het hem jammerde, geen ooggetuigen te hebben konnen zyn: naamlyk, dat zy den ftrik ontkomen zynde en in de boffchen kerende, uit wantrouwen met hunnen fnuit dikke takken van de bomen rukken en den grond polfen, alvorens zy denzelven betreden, om de bedekte kuilen te ontdekken, en niet ten twedenmaal in dezelve te vallen (*a*).

TAVERNIER. 1652.

Loosheid der oliphanten.

- TAVERNIER den 27. zyn weg vervolgende, kwam na een tocht van zes mylen te *Ragiapeta*, en den 28. na agt mylen te hebben afgelegt, te *Oudecour*. Den 29. was hy negen uren op weg, om *Outemeda* te bereiken, 't geen een groot Vlek is, alwaar men een' der ruimfte Pagoden van gantfch Indië vindt, gebouwd van fraaijen gehouwen fteen met drie torens, bezet met wanftaltige beelteniffen. Dat gebouw is omringd van een' grote menigte vertrekjes tot inwoning voor de Priefters. Honderd fchreden van daar ligt een grote vyver, langs wiens boorden men verfcheide kleine Pagoden van agt of tien voeten in 't vierkant en in iederen een Afgod van een' affchuuwlyke gedaante ziet, met een Bramin, die de Vreemdlingen van een verfchillenden Godsdienft, dan de zyne, verhindert, zich in dien vyver te waffchen of water te putten. Die Priefters maken gene zwarigheid, te verklaren, dat, zo dat onheil voorviel, zy verplicht zouden zyn, al het water te laten aflopen, om den vyver te zuiveren. Doch in hunne aalmoeffen maken zy de zelfde uitzondering niet, maar behandelen alle de Reizigers, van wat geloof zy ook zyn mogen, in de Pagode met de grootfte liefdadigheid. Op die wegen vindt men een' menigte vrouwsperfonen, geftadig vuur aanhoudende voor de Reizigers, om hunnen tabak aan te fteken, en die zelfs vuur geven aan dien zulks ontbreekt. Anderen bieden hun gekookte rys en *Quicheri*, zynde een zaad, het hennipzaad niet ongelyk; anderen water, waarin bonen gekookt zyn, vermits men beweert, dat 't zelve den zulken, welke verhit zynde 'er van drinken, geen zywee verwekt. Die vrouwen verbinden zich by een' gelofte, den verbygangeren, naar hunnen ftaat, zodanig een' liefdadigheid te bewyzen. Anderen volgen op den weg en in 't veld de paarden, offen en koeijen, een' gelofte gedaan hebbende, van niets te eten, dan 't geen in den drek dier dieren onverteerd gevonden wordt. Vermits dat Land garft noch haver voorbrengt, voedert men het vee met zekere grote en fpitfche erweten, die men tuffchen twee ftenen breekt en vervolgens laat weken, dewyl zy anderzins door hunne hardheid zeer langzaam zouden verteeren. Alle avonden voedert men de paarden met die erweten, en

Ragiapeta. Oudecour. Outemeda.

Zonderlinge liefdadigheid der Braminen.

Hoe de paarden aldaar gevoedert worden.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 145.

Tavernier. 1652.

en doet hen des morgens twee ponden grove zwarte fuiker, gekneed met een gelyk gewigt meel en een pond boter flikken, makende men daarvan kleine ballen, die men hun achter in de keel fteekt, en hun vervolgens zorgvuldig den bek wafcht, vermits zy afkeerig van dat voeder zyn. Gedurende den dag geeft men hun flechts zeker kruid, 't geen men in de velden met den wortel uittrekt en mede afwafcht, opdat daaraan gene aarde of zand zoude overig blyven (*a*).

Goulupalee. Gogeron.

Den 30. leide Tavernier agt mylen af tot *Goulupalee*, den 31. negen tot *Gogeron*, en den eerften September zes tot *Gandicot*, alwaar hy gelukkig aankwam.

Gandicot. Einde van 't beleg dier Stad.

Slechts agt dagen te voren hadt de *Nabab* (*b*) die Stad vermeeftert, na een' Belegering van drie maanden, waarvan hy geen einde gezien zoude hebben, zonder behulp van enige Franfchen, die om verfcheide redenen van misnoegen den dienft der Hollandfche Maatfchappy verlaten hadden. Ook hadt hy enige Engelfche, Hollandfche en Italiaanfche Kanonniers, door welke de gelukking dier krygsverrichting niet weinig bevordert was. Gandicot is een' der fterkfte Steden van 't Land van Carnatica, en ligt op den kruin van een hogen berg, naar welken men enkel langs een zeer moeilyken weg, die op fommige plaatfen flechts zeven of agt voeten breed is, komen kan. Deze weg is in den berg uitgehouwen, en heeft aan de rechter zyde een' afgryslyke fteilte, onder welke een' grote Rivier ftroomt. Op den berg vindt men aan de zuidzyde een' kleine vlakte van een' halve myl lang en een vierde van een' myl breed, befproeid door verfcheide bronnen en bezaaid met rys en geers. Hoger, dat is op den kruin van den berg, is de Stad op een uithoek gebouwt, van waar men onder zyne voeten niet dan fteiltens ziet, en twee Rivieren, die beneden dezelve vlieten. Dus komt men in dezelve door een' enkele poort van den kant der kleine vlakte, en is die poort met drie muren van gehouwen fteen, en grachten, kuipswyze toelopende en met den zelfden fteen opgehaald, verfterkt; zulks de Belegerden flechts een' tusfchenwytte van vier of vyf honderd fchreden te verdedigen hadden gehadt. Al hun gefchut hadt enkel in twee ftukken yzer kanon beftaan, als een twaalfponder op de poort, en een zevenponder op den hoek van een' foort van bolwerk geplant. De Nabab hadt door verfcheide uitvallen veel volk verloren, en zoude de hinderpalen der natuurlyke fterkte van de Vefting niet te boven gekomen zyn, indien zyne Europeërs geen middel gevonden hadden, kanon naar een' zo fteile plaats op te voeren. Hy hadt hun buiten hunne gewone gagie vier maanden foldy belooft, en die toezegging hen zo yverig gemaakt, dat zy vier ftukken op den berg hebbende weten te brengen, dezelve zo wel geftelt hadden, dat zy in 't ftuk der Belegerden, 't geen op de poort lag, hadden gefchoten en het onbruikbaar gemaakt; waardoor de Stad terftond hadt moeten verdragen (*c*).

Ligging dier Vesting.

Tavernier ontmoet 'er een

Tavernier vondt 't gantfche Leger van den Nabab aan den voet van den berg gelegert. Enige Engelfchen, die hem zagen aankomen, befpeurt hebben-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 150.
(*b*) Indifche titel van Mirgimola.
(*c*) *Ibidem*, bladz. 151.

TAVERNIER. 1652.

bende, dat hy een Europeër was, verplichtte hem door hunne heuſchheden, den nacht by hen door te brengen. Doch des anderdaags werdt hy in de Stad door een Franſchen Kanonnier, *Claude Maillé* genaamd, ontfangen, dien de Nabab gebruikte, om enig geſchut te gieten, 't geen hy aldaar laten wilde. Deze Konſtenaar, welke hy in dienſt der Hollanders als Hovenier hadt zien werken, verſchafte hem allerlei gemak, en leidde hem naar de tenten van Mirgimola, geſpannen op den berg in de kleine vlakte, op welke de weg uitkwam. De oorzaak zyner Reize aan den Veldheer gezegt hebbende, was hem zulks zo aangenaam, dat hy onzen Schryver met veel achting ontfing, en des anderdaags ten middagmaal nodigde. Den zelfden avond met alle de Europeeſche Kanonniers by Maillé ſpyzigende, bragt men hem van wegen den Veldheer enige fleſſen Spaanſchen wyn en wyn van Schiras; een aanzienlyk geſchenk in een Land, alwaar men naauwlyks anderen drank, dan brandewyn van rys en ſuiker kent.

Franſchen Kanonnier.

Wordt door den Nabab wel ontfangen.

HY toonde zyne paarlen, wier fraaiheid men ten hoogſten roemde, en de Nabab raadde hem, zich ſpoedig naar Golkonda te begeven, werwaards hy aan zyn zoon ſchryven zoude, hem by den Koning in te leiden. Doch vyf kleine zakjes vol diamanten doende aanbrengen, vroeg hy hem, of die koopware in zyn Land geacht was. De grootſte dier ſtenen waren niet boven de twee karaten zwaar, en de meeſten zwart van water. Tavernier antwoordde, dat men in Europa enkel zuivere ſtenen en die helder van water zyn, achtte. De Nabab in het begin van dien oorlog verſtaan hebbende, dat in het Land, 't geen hy ondernam te verwinnen, enige Diamantmynen ontdekt waren, hadt twaalf duizend mannen derwaards gezonden, welke niet meer hadden konnen magtig worden, dan 't geen hy in de vyf zakjes bewaarde. Ook hadt hy zelf gezien, dat de ſtenen zeer donker van water waren en veeleer naar 't zwarte dan klare trokken; weshalven hy, achtende vergeefſche moeite te doen, den arbeid in de Mynen hadt doen ſtaken. Het geſchutgieten, waaraan hy Maillé geſtelt hadt, gelukte hem niet beter. Zyn oogmerk was, twintig ſtukken te doen gieten, als tien agtenveertig- en tien vierentwintigponders. Hy hadt van alomme koper doen t'zamenbrengen, zonder zelfs der Afgodsbeelden der Pagoden te ſparen, waarvan Maillé een gedeelte ſmolt; doch het was hem onmooglyk, zes grote Afgoden der Pagode van Gandicot te ſmelten, offchoon de Nabab, die de Prieſters van tovery beſchuldigde, alle bedreigingen gebruikte, om de betovering te doen ophouden. Zelfs kon hy van 't gegoten koper geen enkel heel ſtuk bekomen, komende het één geborſten en het ander ſlechts half vol gelopen uit de vorm: weshalven men, na grote koſten, van dat werk afzag, en Maillé in zyn verdriet den dienſt van Golkonda verliet (*a*).

TA-

(*a*) Die Franſche Gelukzoeker was van Bourges geboortig, en te Amſterdam in dienſt der Hollandſche Maatſchappy getreden. De Gouverneur van Batavia zyne bekwaamheid beſpeurende, hadt hem in zyn byzonderen dienſt gehouden, om in zyn tuin enige grotten en fonteinen te maken. Dezen arbeid Maillé weinig aanſtaande, hadt hy middel gevonden, in dienſt te geraken van een Hollander, *Steur* geheten, die ten tyde der belegering van Gandicot van Batavia naar den Nabab gezonden werdt. Steur zyne zaken verricht hebbende, ontvreemde Maillé, wetende, dat hy op zyn vertrek ſtondt, zyn Wond-

TAVERNIER. 1652.

TAVERNIER toebereidfelen tot zyne afreize naar Golkonda makende, begaf zich den 15. des morgens naar de tent van den Nabab, alwaar zyne nieuwsgierigheid gelegenheid vondt zich te oefenen. De Veldheer zat met de benen kruislings en bloot, met twee Geheimfchryvers by hem. Die geftalte in 't Ooften een gemeen gebruik zynde, verwonderde onzen Schryver zich zo min daar over, als over de naaktheid der benen en voeten, vermits zulks onder de voornaamfte Groten van Golkonda in gebruik is, vooral in hunne vertrekken, alwaar men op ryke tapyten treedt; doch hy zag, dat tuffchen alle zyne tenen en tuffchen de vingeren van de linker hand van den Nabab een' menigte brieven ftaken. Die Veldheer trok 'er nu een van tuffchen zyne vingeren, dan van tuffchen zyne tenen, om zyne Geheimfchryvers de antwoorden voor te zeggen. Anderen beantwoordde hy zelf. Wanneer de Secretariffen geëindigt hadden met fchryven, deedt hy hen de brieven lezen, verzegelde ze zelf, en gaf ze ook eigenhandig aan de Boden, die dezelve moeften wegbrengen. In Indië komen, volgens 's Schryvers aantekeningen, alle de brieven, welke de Koningen, Veldheeren en Stadhouders of Gouverneurs der Provincien elkander door Boden of Lopers zenden, veel fpoediger over, dan op andere wyzen. Van twee tot twee mylen vindt men kleine hutten, waarin altoos twee of drie perfonen wonen, loontrekkende om tot Lopers te dienen. Zodra de Bode buiten adem in de hut gekomen is, werpt hy den brief neder (*a*) en vat een der anderen denzelven op en ylt terftond met hem voort. Voeg hier by, dat de meefte wegen in Indië als lanen van bomen zyn, en dat, daar gene bomen gevonden worden, van vyf honderd tot vyf honderd fchreden kleine fteenhopen liggen, die de Ingezetenen der naburige Dorpen moeten witten, op dat de Lopers by donkere en regenachtige nachten hunnen weg konnen onderkennen (*b*).

Wat de Schryver in de tent van den Nabab opmerkt.

Indifche Lopers.

TERWYL zich Tavernier in de tent bevondt, werdt den Nabab aangedient, dat men vier Misdadigers aangebragt hadt. Volgens 's Lands gebruik mag men aldaar gene Gevangenen lange in hechtenis houden, maar volgt het vonnis terftond naar de bekentenis der misdaad. Mirgimola voer voort, zonder te antwoorden, met fchryven en zyne Secretariffen te doen fchryven 't gunt hy hun voorzeide. Vervolgens beval hy eensklaps, de Misdadigers voor hem te brengen, verhoorde hen zeer ftreng, bragt hen tot eige bekentenis van 't misdryf, waarmede zy befchuldigt waren, en hervatte daarop zyne bezigheden. Verfcheide Officieren van zyn Leger in zyne tent tredende, naderden hem zeer demoedig, om hem hun hof te maken; doch hy beantwoordde hunne groette enkel met een wenk van 't hoofd. Dat ftilzwygen eindelyk byna een uur geduurt hebbende, rechtte hy het hoofd met

Vaardig recht van den Nabab.

heeler van zyne bus en zalven en hieldt zich verborgen, om alle navorffchingen te ontwyken: zulks Steur te vergeefs enige dagen langer in de Legerplaats van Gandicot bleef. Na zyn vertrek tradt Maillé in dienft van den Nabab in de hoedanigheid van Wondheeler, en werdt vervolgens, zich beroemende een goed Kanonnier en bekwaam Gieter te zyn, in die beide opzichten gebruikt. Doch zyn grootfte talent was de onbefchaamdheid. *Ibidem*, bladz. 153.

(*a*) Zy houden het voor een kwaad voorteken, elkander de brieven in de hand te geven. *Ibidem*, bladz. 154.

(*b*) *Ibidem*, bladz. 155.

met een barſch gelaat op, om 't vonnis der vier Misdadigers uit te ſpreken. De een was in een huis getreden, alwaar hy een' moeder met hare drie kinderen vermoort hadt. Zyne ſtraf was, de handen en voeten afgekapt en op een veld naby de gemene weg geworpen te worden, om 'er te liggen ſterven. Een ander, die op den gemenen weg geſtolen hadt, werdt de buik opengeſneden. De beide overigen ſloeg men den kop af: doch Tavernier konde niet wel vernemen, wat hunne misdaad was (*a*). Gedurende de rechtspleging, die enige ſchreden van de tent geſchiedde, diſchte men het middagmaal aan, en deedt Mirgimola Tavernier nogmaals de ere, hem met zich te doen ſpyzigen. Vervolgens herhalende, 't gunt hy hem ten aanzien van Golkonda toegezegt had, geboodt hy, dat zich zeſtien Ruiters gereed zouden houden, hem dertien mylen van Gandicot tot aan den oever van een' Rivier te geleiden, over welke niemand zonder een verloffchrift van zyn' eige hand trekken mogt; een' voorzorge ter verhoeding, dat zyne troepen, 't verlof der overvaart misbruikende, 't pasport onder de hielen namen.

TAVERNIER. 1652.

DE Schryver vertrok den 16. met zyne bedekking en de meeſten der Europeeſche Kanonniers, welke hem tot *Cotepali* verzelden. Die dagreize was van zeven mylen. Den 17. leide hy 'er ſlechts zes af, om zich naar 't Dorp *Coteen*, aan gene zyde de Rivier, te begeven. Zyne erkentenis jegens de zeſtien Ruiters deedt hem hunnen Bevelhebber enige roupien aanbieden; doch deze weigerde uit edelmoedigheid dezelve aan te nemen. Hy merkt aan, dat de ſchuiten, waarmede men over die Rivier vaart, grote tenen bennen zyn, met Oſſenhuiden bekleed; dat men op den bodem enige takboſſen werpt en met vloerkleden dekt, om 'er het Reistuig en de Koopwaren op te plaatſen. De rytuigen voert men over, door dezelve by den diſſel en de raden aan twee dier bennen vaſt te binden. De paarden jaagt men met zweepſlagen in de Rivier, door welke zy zwemmen moeten, terwyl een man in de ben hen by den toom houdt. De oſſen, gewone laſtdieren daar te landen, laten zich, na ontladen te zyn, met weinig moeite in de Rivier dryven, en zwemmen naar gene zyde over. Iedere ben wordt door vier perſonen beſtiert, ſtaande ieder in een hoek over einde en roeijende met ſchuppen. Indien zy miſſen een gelyken ſlag te houden, draait de ben drie of viermaal in 't ronde, en geraakt door den ſtroom van 't water aan 't afdryven, 't geen haar veel lager, dan de gewone plaats doet landen (*b*).

Tavernier vertrekt naar Golkonda.
Cotepali.
Coteen.

DEN 18. overnachtte Tavernier, na een tocht van agt uren, te *Morimal*, leide den 19. negen mylen af en kwam te *Santcſela*; den 20., na nog negen mylen afgelegt te hebben, te *Goremeda*, en den 21., zes uren onder weg geweeſt zynde, te *Kaman*, een' Grensſtad van 't Koningryk Golkonda, aleer de Nabab 't Ryk van Carnatica verwonnen hadt.

Morimal.
Santeſela.
Goremeda.
Kaman, Grensſtad van Golkonda.

DEN 22. reisde hy zeven mylen tot aan 't Vlek *Emelipata*. Ter helfte van den weg hadt hy een' Proceſſie van ontrent vier duizend perſonen ontmoet, die twintig Palankins, op iedere van welke men een Afgodsbeeld zag, met zich voerde. Alle die reituigen waren met goudlaken en fluweel, met goude en zilvere franjes verſierd. Enigen werden door vier, anderen door agt

Emelipata.
Plechtige Proceſſie.

(*a*) *Ibidem.*
(*a*) *Ibidem*, bladz. 156.

TAVER-NIER. 1652. agt of twaalf mannen gedragen, naar dezelve groot of de Afgodsbeelden zwaar waren. Aan beide zyden der Palankins ging een man met een waaijer van ontrent vyf voeten over 't kruis, van ſtruisvogels- en paauwen veêren t'zamengeſteld, wiens ſteel, vyf of zes voeten lang, met bladen zilver beſlagen was. Hiermede joeg men de vliegen van 't aangezicht van den Afgod; en een ieder beyverde zich, om de hand aan dien waaijer te ſlaan, ten einde zich door dien dienſt verdienſtlyk te maken. Anderen droegen een zonſcherm, met goude en zilvere ſchellen behangen, en ſchroomden niet, zich voor de zonſtralen bloot te geven, om de Palankins tegens dezelve te beſchutten. Deze bende Afgodendienaars kwam van Brampour en de naburige plaatſen, ter aanbidding van den groten *Ram*, dat is, den beruchtſten der Afgoden van 't Land, in een' Pagode, die nog veertien of vyftien dagen reizens verder van daar lag, offchoon zy reeds meer dan een' maand onder weg geweeſt waren. Een bediende van Tavernier, die van Brampour geboortig, en van den ſtam dier yverige aanbidders was, verzocht hem verlof, zyne Goden mede te verzellen; 't geen hem onze Schryver te meer meende te moeten inwilligen, vermits verſcheide zyner bloedverwanten by den troep waren, en een' weigering hem niet terug gehouden zoude hebben.

Getrouwheid van een Indiër. Echter was die zelfde Indiër zo getrouw, dat hy na zyne bedevaart zyn meeſters ſpoor tot Suratte volgde: ook maakte Tavernier, die altoos wel van hem bedient was, gene zwarigheid, hem weder by zich te nemen.

Doupar. Tripantee. DEN 23. reisde men agt mylen tot *Doupar*, en des anderdaags vier tot *Tripantee*, alwaar de Schryver een' grote Pagode bezichtigde, ſtaande op een heuvel, geheel in 't ronde met een' trap van gehouwen ſtenen omgeven, zynde de minſte dier ſtenen tien voeten lang en drie voeten breed. Onder verſcheide beelteniſſen, welke in dien Tempel aangebeden worden, onderſcheidt men een, voorſtellende een' vrouw, over einde ſtaande en omringd met verſcheide duivels in onkuiſche geſtalten. Deze ſoort van Venus en de duivels waren alle uit één ſtuk ſteens, waaraan enkel de hand van een bekwamer Beeldhouwer ontbroken hadt (*a*).

Mamli. Macheli. DEN 25. kwam de Schryver na 't afleggen van agt mylen te *Mamli*, en des anderdaags na een tocht van agt andere te *Macheli*; doch vorderde den 27. ſlechts drie mylen, vermits hy een' grote Rivier in bennen moeſt overvaren, waarmede de helft van den dag verliep; want men 'er, behalven door 't ongemak van de overvaart, ook opgehouden wordt door de proeve, welke de ſchuitevoerers van 't geld voor de vracht nemen, werpende het in een groot vuur, en weigerende de minſte roupie, welke een weinig zwart wordt, aan te nemen. Ook zal hen de geringſte zwarigheid tegen houden. Zodra men hun de vracht betaalt heeft, roepen zy hunne makkers, die zich met de bennen voorbedachtlyk op een afſtand verborgen houden, en dezelve op hunne ſchouders naar den oever der Rivier brengen; met alle welke omſtandigheden veel tyd verloopt. Den 28. leide Tavernier vyf mylen af

Dabirpinta. Holcora. Peridera. tot *Dabirpinta*; deedt den 29. een tocht van twaalf uren tot het Vlek *Holcora*; reisde den 30. agt mylen tot *Peridera*; 's maandags, den eerſten October,

(*a*) *Ibidem*, bladz. 158.

ber, tien tot *Altenara* en kwam eindelyk den 2. dier maand, na vier mylen afgelegt te hebben, te Golkonda. TAVERNIER. 1652.

TAVERNIER tradt af ten huize van een jongen Hollander, Wondheeler des Konings, welken die Vorst, zonder af te laten, van Steur (*a*), Afgezondenen van den Gouverneur van Batavia, verzocht hadt. Zyn naam was *Pieter de Lange*. De Koning van Golkonda hadt sedert lange over hoofdpyn geklaagt, en zyne Geneesheeren hem geraden, zich op vier plaatsen van de tong te laten aderlaten, 't geen de Wondheelers van dat Land niet hadden durven ondernemen. De Lange, van wien men een zo groten dienst hoopte, werdt op een' soldy van agt honderd pagoden aangenomen. Enige dagen na het vertrek van Steur werdt die bekwamen jongman, van wiens bedrevenheid men reeds een hoog gevoelen opgevat hadt, vermits hy zich hadt laten verluiden, dat een' aderlating de minst moeilyke verrichting der Wondheelkunde was, aangezegt, dat de Koning hem ter proeve wilde stellen; maar hem teffens verklaart, dat de Vorst volstrekt wilde, dat hy hem, volgens den raad der Geneesheeren, niet meer dan agt onsen aftappen zoude, en dat hy met een zo hogen en geduchten persoon niets reukloos wagen moest. De Lange, op zyne bekwaamheid betrouwende, liet zich stoutmoedig door twee Gesnedenen in een binnen vertrek van 't Paleis brengen, alwaar hem vier oude vrouwen kwamen afhalen, naar 't bad leidden, aldaar ontkleedden, zorgvuldig waschtten, 't gantsche lighaam, inzonderheid de handen, met reukwerken bestreken, en een rok naar de wyze van 't Land aantrokken; waarna zy hem voor den Koning leidden, en vier kleine goude schotels aanbragten, die de Geneesheeren deden wegen. Nogmaals waarschuuwde men hem, dat zyn leven verbeurd was, indien hy meer bloed liet, dan voorgeschreven was. Doch de Lange verrichtte zyn werk met zo veel geluk en bekwaamheid, dat men, het bloed met de schoteltjes wegende, bevondt, dat niet meer dan agt onsen afgetapt waren. Die bestiptheid en vlugheid zyner hand werden als wonderen der konst aangemerkt, en de Vorst was zo voldaan, dat hy hem terstond drie honderd pagoden, dat is ontrent zeven honderd ryksdalers deedt tellen. De jonge Koningin en de Koningin moeder begeerden ook adergelaten te worden. Tavernier, die dit geval enkel verhaalt, om onze Wondheelers (*b*) te doen begrypen, hoe zeer zy hun fortuin in Indië zouden konnen maken, vertrouwt, dat de nieuwsgierigheid, om den Hollander te zien, meer dan de noodzaaklykheid, om gelaten te worden, die begeerte te weeg bragt. De Lange, zegt hy, was een zeer wel gemaakt jongeling, en de beide gemelde Prinsessen hadden nooit een Vreemdling van zo naby gezien. Men bragt hem in een zeer prachtig vertrek, alwaar de zelfde vrouwen, die hem bereidt hadden, om den Koning ader te laten, hem op nieuw de armen en handen waschten en zorgvuldig met reukwerken bestreken. Vervolgens trokken zy een gordyn, waarin een gat was, door 't welk de jonge Koningin den arm stak, en hy haar

Altenera. Komst te Golkonda.

Bekwaamheid van een jongen Hollandschen Wondheeler.

(*a*) De Hr. *Dirk Jansz. Steur*, extraordinaris Raad van Indië. Glazemaker noemt hem *Chsteur*, en den Wondheeler *Pieter van Laan*. Zie Steurs Bezending in Havarts op en ondergang van Coromandel, II. Deel, bladz. 108.

(*b*) Naamlyk Fransche.

TAVERNIER. 1652. haar op een' zeer zagte wyze aderliet. De Koningin moeder insgelyks zo wel als de Vorſtin voldaan zynde, ontfing hy op nieuw een' aanzienlyke ſomme gelds, met enige ſtukken goud laken, en bragten hem die drie aderlatingen in een' hoge gunſt ten Hove (*a*).

Tavernier begeeft zich naar de Diamantmyn van Raolkonda.

'T SCHYNT, dat de Schryver onder de beſchutting van dien gelukkigen Wondheeler ondernam, de Diamantmynen te bezichtigen. Men raadde hem, de beruchtſte, *Raolkonda* genaamd, het eerſt te zien. Zy ligt vyf dagreizen van Golkonda en agt of negen van Viſapour, en was voor ontrent twee honderd jaren ontdekt. Vermits de Souvereinen dier beide Koningryken weleer Onderdanen van het Indoſtan en Stadhouders dier zelfde Provincien waren, welke zy na hunnen opſtand in Koningryken veranderden, heeft men lange in Europa gemeent, dat de Diamanten uit de Landen van den groten Mogol kwamen (*b*).

TE Raolkonda komende (*c*), ging Tavernier den Gouverneur der Myn begroeten, die teffens Gouverneur of Stadhouder der Provincie en een Mahometaan was. Hy ontfing hem zeer vriendlyk, en beloofde hem alle veiligheid voor zyn Handel; doch beval hem vooral, 's Konings rechten, die twee ten honderd zyn, niet te ſluiken.

Eigenſchap der aarde en manier.

ONTRENT de plaats, waaruit men de Diamanten trekt, is de aarde zandig en vol rotſen en harden ſteen. Door die rotſen lopen verſcheide aderen, op ſommige plaatſen een halven, op anderen een gehelen duim breed. De Myngravers hebben yzers, aan 't einde krom gebogen, waarmede zy in die aders graven, om 'er de aarde of het zand uit te halen. Doch vermits de aders niet altoos recht lopen, maar nu ryzen en dan dalen, zyn zy genoodzaakt, de rots te vermorſelen, om hun ſpoor niet te verliezen. Na de aders weder bloot bekomen te hebben, vergaderen zy de aarde of het zand, en waſſchen 't zelve twee of driemaal, om het van de Diamanten te ſcheiden. In die Myn worden de zuiverſte ſtenen en de fraaiſte van water gevonden; doch veeltyds gebeurt het, dat men, om de aarde los te maken, met een zwaren handboom zo geweldige ſlagen doet, dat de Diamant berſt en 'er, zo men het noemt, glas in komt. Indien dat glas een weinig groot is, klieven zy den ſteen, 't geen zy bekwamer dan wy verrichten. Dit zyn de ſtukjes, die men in Europa zwakke noemt, en desniettemin van groten luiſter zyn. Indien de ſteen zuiver is, laten zy hem ſlechts over 't rad lopen, zonder hem een' vorm te geven, uit vreze van hem iets van zyn gewigt te doen verliezen. Wanneer 'er enig glas, enige ſtip, of een zwart of rood zandkorreltje in is, ſlypen zy den ſteen alomme met ruitjes, om zyne gebreken te verheelen, wordende een klein ſtipje glas ligt door een hoek van een ruitje gedekt; en vermits de Kooplieden veelliever een zwart dan rood ſtipje in den

(*a*) Tavernier *ubi ſupra*, bladz. 160. Valentyn zegt, dat die Wondheeler tot in den jare 1656 aan 't Hof bleef en zyne Natie grote dienſten bewees. In zyne plaats zondt men een anderen Wondheeler derwaards, en mede met de zorge der zaken van de Maatſchappy belaſt. Na zyn dood, in den jare 1660, vonden de Hollanders goed, een Comptoor te Golkonda op te rechten.

(*b*) *Ibidem*, bladz. 245. Men ſtapt alhier andere gevallen over, tot dit artikel niet behorende, en voegt byeen de zodanigen, die tot elkander betreklyk zyn.

(*c*) Den weg, dien hy hieldt, vindt men in een Noot hierna.

den ſteen zien, branden zy de ſtenen, die zodanig een ſtipje hebben, vermits het daardoor zwart wordt. TAVERNIER.

By deze Myn vindt men een' menigte Steenſlypers, wier raden, van ſtaal, byna zo groot als onze tafelborden zyn. Zy zetten ſlechts enen ſteen op ieder rad, en beſproeijen 't zelve geſtadig met water, om den weg van den ſteen te vinden. Zodra zy denzelven ontdekt hebben, nemen zy olie, en ſparen geen diamantſtof, die aldaar ſteeds zeer goedkoop is. Ook bezwaren zy den ſteen ongelyk meer dan wy, en de Schryver zag honderd vyftig ponden loots op eenen ſteen zetten; doch dezelve was inderdaad een grote, die, na geſlepen te zyn, honderd drie karaten zwaar bleef, en het grote rad van de molen werdt door vier Negers gedraait. De Indiërs geloven niet, dan het gewigt glas in de ſtenen verwekt. 1652.

De Handel geſchiedt by de Myn zo vry als oprecht. Behalven de gemelde twee ten honderd, trekt de Koning van de Kooplieden nog een recht, voor 't verlof van in de Myn te doen graven. Die Kooplieden met de Gravers een' bekwame plaats uitgezocht hebbende, kiezen een' plek gronds, waarop zy een behoorlyk getal Gravers aan 't werk zetten, betalende den Koning van den aanvang tot het einde van den arbeid s' daags twee pagoden voor vyftig mannen, en vier, indien zy honderd gebruiken.

De ongelukkigſte zyn de Myngravers zelven, wier ſoldy 's jaars ſlechts drie pagoden of ontrent zeven ryksdalers beloopt. Hierom maken zy ook gene zwarigheid, een ſteen te ontvreemden, indien zy zulks ongemerkt doen konnen, en vermits zy, behalven een klein ſtuk lywaats om den middel, gantſch naakt zyn, trachten zy denzelven behendig in te ſlikken; en de Schryver zag een, die in den hoek van zyn oog een ſteen ter zwaarte van een *Mengelin*, makende ontrent twee onzer karaten, verholen, en wiens dieffſtal men ontdekt hadt. Die een ſteen van meer dan zeven of agt Mengelins ontdekt, geniet een' beloning; doch meer overeenkomſtig met zyne armoede, dan 't gewigt van den dienſt (*a*).

De Kooplieden, die zich tot dien ryken Handel naar de Myn begeven, behoeven niet buiten hunne huizen te komen; maar de meeſters Myngravers brengen hun daaglyks des morgens ten tien of twaalf uren monſters Diamanten. Indien dezelve van enige waardy zyn, ſtellen zy ze in handen der Kooplieden, ten einde dezelve op hun gemak te konnen beſchouwen. Vervolgens moet men den koop ſchielyk toeſlaan; anderzins nemen de Bazen de ſtenen terug, binden dezelve in een ſlip van hunnen gordel of hembd, en begeven zich weg, zullende nooit met de zelfde ſtenen terugkomen, of mengende 'er, indien zy ze wederbrengen, anderen onder, die den koop geheel veranderen. Indien men het wegens den prys eens geraakt, geeft de koper hun een briefje van de ſomme, om dezelve van den *Cheraf* te ontfangen, naamlyk van een Amptenaar, geſteld om de wiſſelbrieven te geven en te ontfangen. By den minſten uitſtel van betaling is men verplicht, een intereſt te geven tegen anderhalf ten honderd 's maands. Doch wanneer de koper een bekend man is, verlangen zy veelliever wiſſelbrieven op Agra, Gol- Hoe de Handel by de Myn geſchiedt.

(*a*) Naamlyk een ſtuk lywaat, vyf en twintig of dertig Franſche ſtuivers waardig, een halve pagode in geld en een ſchotel rys en ſuiker. *Ibidem*, bladz. 248.

TAVERNIER. 1652.

Golkonda of Visapour en vooral op Suratte, van waar zy met de vreemde Schepen verscheide koopwaren ontbieden (*a*).

Kinderen, die in Diamanten handelen.

VERMAAKLYK is het, alle morgen de kinderen der meesters Myngravers en andere jonge lieden van tien tot vyftien of zestien jaren, zich onder een groten boom op het plyn van 't Vlek te zien nederzetten, hebbende een ieder zyn goudgewigt in een klein zakje op de ene zyde, en aan de andere een' beurs aan den gordel hangen, waarin somtyds vyf of zes honderd goude pagoden besloten zyn. Aldaar wachten zy, tot men hun van die plaats zelve, of van enige andere Myn, Diamanten komt veilen. Wanneer men hun een steen aanbiedt, stelt men denzelven in handen van den oudsten dier kinderen, die als 't hoofd der andere is, den steen naauwkeurig beschouwt, en den zelven aan den naast by hem zittende overlevert, welke ze op zyne beurt bezichtigt, gaande de steen dus onder een diep stilzwygen door hunner aller handen, tot dat hem de eerste weder bekomt, die alsdan naar den prys vraagt, om den koop te sluiten. Indien hy hem te duur koopt, is zulks voor zyne rekening. Des avonds brengen alle die kinderen 't geen zy gekocht hebben by elkander; beschouwen hunne stenen; leggen ze een ieder naar zyn water, gewigt en zuiverheid byzonder; stellen dezelve ongevaar op zodanig een prys, als waarvoor zy aan de Vreemdlingen verkocht konnen worden; brengen ze aan de Bazen, die steeds een' menigte te sorteeren hebben, en al de winst wordt onder die jonge Kooplieden uitgedeelt, met dit onderscheid, dat de opperste of oudste een vierde ten honderd meer dan de anderen neemt. Zy kennen den prys van allerlei stenen zo wel, dat wanneer een van hun, een gekocht hebbende, een half ten honderd verliezen wil, een ander terstond bereid is, hem zyn geld terug te geven.

Gelukkige ontmoeting voor den Schryver.

OP enen avond kwam by den Schryver een zeer schamel gekleed Indiër, hebbende enkel een gordel om 't lighaam, en een slegten neusdoek op 't hoofd. Na enige plichtplegingen deedt hy door zyn Tolk Tavernier vragen, of hy enige robynen wilde kopen, nam een' menigte kleine doekjes uit zyn gordel, en haalden in de twintig kleine stenen uit dezelve. Tavernier kocht daarvan enigen, en dong niet naauwe, maar betaalde dezelve een weinig hoger dan den gemenen prys, vermits hy niet twyfelden, of men was hem komen zoeken, om hem iets van groter waarde aan te bieden. Ook zag zich de Indiër, na zyne makkers weg gezonden te hebben, niet zodra met den Tolk en hem alleen, of ligtte den neusdoek af, en haalde van uit zyn hair, 't geen t'zamen gebonden was, een klein doekje, waarin een Diamant lag, zwaar agt en veertig en een' halve karaten, van 't schoonste water der wereld, en waarvan drie vierde delen volkomen zuiver waren. *Bewaar hem*, zeide hy aan den Schryver, *tot morgen*, *en bezie hem op uw gemak. Indien hy u aanstaat*, *kondt ge my op zodanig een uur buiten 't Vlek vinden*, *en my zodanig een' somme voor hem geven.* Tavernier verzuimde niet, hem de geëischte somme te brengen, en deedt, by zyne terugkomst te Suratte, een aanzienlyken winst met dien steen.

ENIGE dagen daarna bericht ontfangende, dat een Franschman, *Boete* genaamd, door hem te Golkonda gelaten, om zyn geld te ontfangen en te be-

(*a*) *Ibidem.*

bewaren, gevaarlyk krank lag, was hy enkel bedacht, om ſpoedig derwaards te keeren. De Gouverneur der Myn, verſteld, hem dus ſpoedig te zien vertrekken, vroeg hem, of hy al zyn geld beſteedt hadt. Tavernier hadt nog twintig duizend Pagoden overig behouden, welke het hem jammerde, niet te hebben konnen beſteeden. Doch op 't ontfangen bericht menende haaſt te moeten maken, toonde hy den Gouverneur, al wat hy gekocht hadt, en 't geen met het boek van den Ontfanger der rechten overeenkomſtig bevonden werdt. Daarvan betaalde hy twee ten honderd, en zelfs niet ontveinzende, dat hy heimlyk een Diamant van agt en veertig en een' halve karaten was magtig geworden, betaalde hy ook met de zelfde trouwe voor dien ſteen. De Gouverneur zich over zyne oprechtheid verwonderende, betuigde hem rondborſtig, dat geen Koopman van dat Land zo teêr van geweten zoude zyn, ontboodt, uit hoogachting voor hem, de rykſte Kooplieden der Myn, met bevel, hunne fraaiſte ſtenen met zich te brengen. Hierop beſteedde Tavernier binnen twee uren tyds zyne twintig duizend Pagoden op een' zeer voordelige wyze. Na dien koop zeide de edelmoedige Gouverneur aan de Kooplieden, dat zy een zo braven als eerlyken man een blyk van erkentenis en vriendſchap behoorden te geven, waartoe zy geenzins ongenegen waren, begiftigende hem met een Diamant van enige waarde (*a*).

TAVERNIER. 1652.

DE wyze van handelen dier Kooplieden verdient gemeldt te worden. Alles geſchiedt met het diepſt ſtilzwygen. De Verkoper en Koper zitten, als twee ſnyders, tegen over elkander. Een van beide zyn gordel ontrollende, vat de Verkoper de rechter hand van den Koper, en dekt dezelve met dien gordel, onder welken de koop heimlyk geſchiedt, offchoon in tegenwoordigheid van verſcheide Kooplieden, welke in 't vertrek konnen zyn, vermits het loven en bieden niet by monde, maar met de hand geſchiedt op deze wyze. Wanneer de Verkoper de gantſche hand van den Koper vat, betekent zulks duizend pagoden of roepiën, of wat geldſpecie men afgeſproken heeft. Zo dikwerf hy dezelve drukt, zo vele duizende pagoden of roepiën eiſcht hy. Indien hy ſlechts de vyf vingers vat, is zyn eiſch vyf honderd. Ieder vinger betekent honderd, de helft van den vinger tot het middelſte lid vyftig, en het vooreinde van den vinger tot het eerſte lid tien. Veeltyds gebeurt het, dat op een' en de zelfde plaats en in 't byzyn van een' menigte getuigen een en de zelfde ſteen zeven of agtmaal verkocht wordt, zonder dat iemand, buiten de belanghebberen, weet, tot welken prys. Betreffende 't gewigt der ſtenen, kan men daarin niet dan by geheime kopen bedrogen worden; want alle openbare kopen ten overſtaan van een Amptenaar des Konings geſchieden, die, zonder van den Koper of Verkoper iets te genieten, de Diamanten wegen moet, en alle Kooplieden zyn gehouden, zich naar zyn getuignis te gedragen (*b*).

Hoe de Kooplieden te zamen handelen.

TAVERNIER verkreeg van den Gouverneur een' bedekking van zes Ruiters, om hem tot buiten zyn gebied te geleiden, 't geen zich aan de grenzen der Koningryken Viſapour en Golkonda uitſtrekte; naamlyk tot aan een' brede en diepe Rivier, welke die Ryken van een ſcheidt, en wier overvaart des

De Schryver keert naar Golkonda.

(*a*) Ontrent honderd ryksdalers waardig. *Ibidem*, bladz. 252.
(*b*) *Ibidem*, bladz. 253.

Taver-nier. 1652. des te bezwaarlyker is, vermits men 'er noch brug noch schuiten vindt, maar een Vaartuig van een' byzondere uitvinding, in Indië redelyk gemeen, gebruiken moet, te weten een' ronde ben van tien of twaalf voeten over kruis van teen, als onze manden, en met ossenhuiden overtrokken. Men zoude aldaar goede Barken of een brug konnen onderhouden; doch de beide Koningen zouden zulks niet dulden, vermits hunne Staten door die Rivier van een gezondert worden. Alle avonden zyn de schuiten- of benvoerers verplicht, aan twee daar toe gestelde Amptenaren, aan weer en kanten een vierde deel van een myl van het veer of de overvaart wonende, naauwkeurig op te geven, wat personen en goederen zy dien dag overgevoert hebben.

Wonderbare getrouwheid der Indiërs.

Te Golkonda komende, verstondt de Schryver met leetwezen, dat zyn Kassier overleden, en de Kamer, op welke hy hem achtergelaten hadt, met twee zegels verzegelt was, het een van den *Cadi*, zo veel als Opperhoofd van 't Gerecht, en het ander van den *Cha-Bander* (*a*), wiens ampt hy by dat van den Provoost der Kooplieden te Parys vergelykt. Een bediende van het Gerecht hieldt met twee knechts, die zyn Kassier tot zyn dood gedient hadden, de wacht voor de deur. Na Tavernier gevraagt te hebben, of het geld, 't geen in de kamer was, hem toebehoorde, begeerde men bewys, naamlyk de verklaring der Cherafs zelven, die het op zyn bevel getelt hadden. Men deedt hem vervolgens een papier tekenen, waarby hy verklaarde, dat daarvan niets vervreemd was; en de kosten dezer rechtshandeling kwamen hem zo gering voor, dat hy zich zo zeer over de trouw als onbaatzuchtigheid van 't Indisch Gerecht verwonderde (*b*).

Reize naar de Myn van Coulour of Gani.

Kort daarna begaf hy zich weder op weg, om een' andere Diamantmyn in 't Koningryk Golkonda, zeven dagreizen van de Hoofdstad gelegen (*c*), te bezichtigen. Dezelve ligt naby een groot Vlek, verby 't welk de zelfde Rivier loopt, over welke hy, van Raolkonda terugkomende, gevaren hadt. Anderhalve myl van 't Vlek strekken zich enige hoge bergen in de gedaante van een' halve maan uit. Tusschen die bergen en 't Vlek ligt de Diamantmyn. Hoe meer men naar den bergkant graaft, hoe groter stenen men bekomt; doch de hoogtens te veel naderende, vindt men weder niets.

Ontdekking dier Myn.

Hy stondt versteld, by die Myn niet min dan zestig duizend menschen te zien,

(*a*) Dees Amptenaar is gelyk die in de Verhalen van Achem en Bantam *Sabandaar* genoemt is.

(*b*) Zie hier den weg, welken hy van Golkonda naar Raolkonda gehouden hadt, den afstand van ieder plaats by *Gos* gerekend, welke ieder vier Fransche mylen zyn.

Een' gos van Golkonda tot *Canapour*; twee en een' halve gos van Canapour tot *Parkel*; een' van Parkel tot *Canekol*; drie van Canekol tot *Canol Candanor*; een' van Canol Candanor tot *Setapour*; twee van Setapour tot de Rivier, die de Staten van Golkonda en Visapour van een scheidt; drie vierde van die Rivier tot *Alpour*; drie en een vierde van Alpour tot *Canal*; en twee en een' halve van Canal tot *Raolkonda*: makende dus in 't geheel zeventien gossen of agt en zestig Fransche mylen. *Ibidem*, bladz. 263.

(*c*) De Schryver rekent op zyn weg derwaards drie en een' halve gossen van Golkonda tot *Almarpinde*; twee van Almarpinde tot *Kaper*; twee en een' halve van Kaper tot *Montecour*; twee van Montecour tot *Naglepar*; anderhalve van Naglepar tot *Eligada*; een' van Eligada tot *Savaron*; een' van Savaron tot *Mellaserou*; en anderhalve van Mellaserou tot *Pononcour*, behoevende men van Pononcour tot Coulour, alwaar de Myn is, slechts de Rivier over te varen. Die Reize is, volgens 's Schryvers rekening, van vyf en vyftig mylen. *Ibidem*, bladz. 264.

zien, die aldaar geſtadig aan den arbeid gehouden werden. Men verhaalde hem, dat zy voor ontrent honderd jaren door een armen man ontdekt was, die, een klein vak gronds omſpittende, om 'er geers te zaaijen, een puntſteen van ontrent vyf en twintig karaten gevonden, en denzelven, om zyne gedaante en luiſter, naar Golkonda gebragt hadt, alwaar de Kooplieden verwonderd hadden geſtaan, een Diamant van dat gewigt te zien, vermits de zwaarſte ſteen, welken men tot dien tyd gekent hadt, ſlechts van tien of twaalf karaten was geweeſt. 't Gerucht dier ontdekking terſtond verſpreidt zynde, hadden verſcheide ryke lieden welhaaſt de aarde doen openen, en men in dezelve geſtadig vele grote ſtenen aangetroffen. Men vondt 'er in menigte van tien tot veertig karaten, en ſomtyds veel grotere, vermits Mirgimola, de zelfde Indiſche Kapitein, van wien men geſproken heeft, volgens 't getuignis van den Schryver, aan den groten Mogol, *Aureng-Zeb*, een Diamant dier Myn preſent deedt, die, aleer hy geſlepen was, negen honderd karaten woog (*a*). Doch de meeſten dier grote ſtenen zyn niet zuiver, en hun water trekt gemeenlyk naar den aart van den grond. Indien dezelve vochtig en draſſig is, trekt de ſteen naar het zwarte; indien roſch, naar 't rode, en dus volgens den aart der andere plaatſen naar 't groene of gele. Op hun oppervlak ontdekt men altoos een' ſoort van vetheid, waarom men geſtadig de hand aan den neusdoek ſlaan moet, om 't zelve af te wisſchen.

TAVERNIER. 1652.

Hoedanigheid der ſtenen.

BETREFFENDE hun water, merkt de Schryver aan, dat in plaats dat wy in Europa de ruwe ſtenen by dag beſchouwen, de Indiërs zulks by nacht doen; makende in den muur een gat, ter grootte van een voet in 't vierkant, waarin zy een' lamp met een dik pit zetten, by wier licht zy van 't water en de zuiverheid van den ſteen oordeelen, dien zy tuſſchen de vingeren houden. De kleur of 't water, 't geen men *hemelsblaauw* noemt, is het ergſte van alle. Men kan 't zelve niet ontdekken, zo lange de ſteen ongeſlepen is; doch zodra men hem een weinig op de molen geopent heeft, kan men onfeilbaar van zyn water oordeelen, door hem onder een dicht lommerigen boom te brengen, als wanneer de ſchaduw van 't groen terſtond ontdekt, of de ſteen blaauw is.

Manier van arbeiden.

IN die Myn zoekt men naar de Diamant op een' gantſch andere wyze, als te Raolkonda. Na een' plaats gekozen te hebben, alwaar men arbeiden wil, effenen de Myngravers een ander vak gronds, en omringen 't zelve met een muur van ontrent twee voeten hoog, maken onder in denzelven kleine gaten, om 't water te laten aflopen, doch houden dezelve geſloten, tot dat 't zelve weglopen moet. Vervolgens komen alle de Werklieden, zo mannen, vrouwen als kinderen, met den Meeſter, die hen te werk ſtelt, en zyne magen en vrienden te zamen; brengende hy een Afgodsbeeld met zich, 't geen over einde op den grond gezet wordt, en waarvoor een ieder zich driewerf ter aarde buigt, terwyl een Prieſter 't gebed doet, waarna hy een

(*a*) *Ibidem*, bladz. 255. Doch zulks komt niet overeen met 't geen Tavernier elders zegt, naamlyk by de afbeelding en beſchryving van dien ſteen zelven op bladz. 279, alwaar hy zyne zwaarte, ruuw zynde, op negen honderd zeven ratis bepaalt, makende zeven honderd drie en negentig en vyf agtſte karaten.

TAVERNIER. 1652.

een ieder van hun een teken op 't voorhoofd ſtrykt, met een mengſel van ſaffraan en gom, makende een' ſoort van lym, waarin zeven of agt korrelen rys, welke zy 'er tegen leggen, vaſtgehecht blyven. Daarna 't lighaam waſſchende met water, 't geen een ieder in een pot met zich brengt, ſcharen zy zich in een' zeer goede orde, om te eten, 't geen men hun voorzet, gevende de Meeſter hun een gaſtmaal, aleer de arbeid begint.

NA den maaltyd valt een ieder aan 't werk, delvende de mansperſonen de aarde, die door de vrouwen en kinderen naar den bereiden omtrek gedragen wordt. Men graaft tot tien, twaalf of veertien voeten diep; doch zodra men water ontmoet, is alle hoop weg, en gebruikt men 't zelve, om de t'zamengebragte aarde af te ſpoelen, waarom men het met kruiken uit de putten aanvoert; openende voorts de gaten onder in den muur, om het te doen aflopen, en varende voort met water te gieten, tot dat al het leem weggeſpoelt is en niets dan zand overig blyft, waarna men alles door de zon laat opdrogen, 't geen in een zo hete luchtſtreek ſpoedig geſchiedt. Alle de Myngravers hebben bennen, in gedaante weinig van een' wan verſchillende, om dat zand, even als wy ons koren, te wannen. 't Stof vervlogen zynde, ſtort men het grove op den geëffenden vloer van den omtrek. Na al het gezifte of gewande zand uitgeſtort te hebben, verſpreiden zy het met een' ſoort van egge, die het zeer gelyk doet liggen; waarna zy zich alle op dien zandvloer begeven met een langen houte ſtamper, aan het ondereinde een halven voet breed, ſtampende twee of driemaal op iedere plaats van 't een tot het ander einde. Het zand wel gebeukt zynde, wannen zy het op nieuw, ſpreiden het water uit, en gebruiken gene andere werktuigen meer, maar ſtryken enkel met de vlakke hand over het ſtof, en miſſen dus niet, de Diamanten te ontdekken. Oudstyds beukten zy het zand met ſtenen, in plaats van met ſtampers, van waar zo veel glas in de ſtenen ontſtondt (*a*).

Nieuwe Myn, die geſloten is, en waarom.

VOOR dertig of veertig jaren hadt men een' andere Myn tuſſchen Coulour en Raolkonda ontdekt, alwaar men ſtenen vondt, wier huid groen, fraai en doorſchynend was, en die zelfs fraaijer dan de anderen ſchenen te zyn; doch zy brokkelden, zodra men ze begon te griſeeren en tegen andere ſtenen te wryven (*b*), of waren tegen het rad onbeſtand. De Koning van Golkonda deedt die Myn ſluiten (*c*).

TOEN *Fremelin* en *Breton*, Preſidenten van het Engelſch Comptoor te Suratte waren, zocht een Jood, *Eduard Ferdinand*, een Vryman, dat is, een Koopman, die van gene Maatſchappy afhangt, hen aan, om te zamen een fraaijen ſteen van die Myn te kopen, welke zuiver was, en niet min dan twee en veertig karaten woog. De Jood, naar Europa moetende reizen, ſtel-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 256.

(*b*) Doch wanneer men ze tegens een ſteen, van de zelfde hoedanigheid en uit de zelfde Myn getrokken, griſeerde, waren zy tegens die wryving beſtand. *Ibidem*, bladz 257.

(*c*) Waarſchynlyk was dit de rede van 't bevel, waarvan Methold (hier voren bladz. 23.) ſpreekt, en 't geen hy aan een gantſch andere oorzaak toeſchryft, ten minſten, wanneer het de zelfde Myn is (1).

(1) Het was een' gantſch andere Myn. Die, van welke Tavernier alhier ſpreekt, lag in de Provincie Carnatica.

ftelden de beide Engelfchen hem den fteen in handen, om den zelven te verkopen en hun rekening te doen. Te Livorno gekomen zynde, boden hem enige Joden vyf en twintig duizend piafters voor denzelven; doch hy eifchte dertig duizend; waarna hy hem te Venetië bragt en deedt flypen, als wanneer hy op 't rad in negen moten of ftukken brak, offchoon hy het grifeeren doorgeftaan hadt. De Schryver zelf werdt met een dier ftenen bedrogen; doch dezelve woog tot zyn geluk flechts twee karaten (*a*). TAVERNIER. 1652.

HEM bleef nog overig de Myn van Bengalen te bezoeken, die de oudfte van alle de Diamantmynen is. Offchoon hy op een anderen tyd de Reize deedt, behoort dezelve echter alhier geplaatft te worden. Men noemt die Myn nu eens naar 't Vlek *Soumelpour*, naby 't welk men Diamanten vindt, of naar de *Gouel*, een' zandige Rivier, in welke dezelve gevonden worden (*b*). De landeryen, die de Gouel befproeit, behoren enen Raja, die voorheen cynsbaar aan den groten Mogol was, doch de oorlogen waargenomen hadt, om 't juk af te werpen. Tavernier van Agra vertrekkende, leide honderd dertig koffen tot de Stad *Halabas*, drie en dertig van Halabas tot *Banarous*, en vier van Banarous tot *Saferon* af; reisde van Agra tot Saferon fteeds ooftwaards, doch van Saferon tot de Myn zuidwaards, leggende een en twintig koffen af tot aan een groot Vlek, behorende den zelfden Raja, van wien zo even gefproken is. Van dat Vlek kwam hy, na vier koffen afgelegt te hebben, te *Rodas*, een' der fterkfte Veftingen van Afia, liggende op een berg, en voorzien van zes grote bolwerken en drie grachten vol water. De berg is flechts op drie plaatfen genaakbaar, en alomme met fteiltens omringd, meeft met boomgewas bezet. Op den kruin vindt men een' vlakte van een' halve myl, waarop graan en rys gebouwt, en die door meer dan twintig bronnen befproeit wordt. De Rajaas hielden gemeenlyk hun verblyf in die Vefting, met een' bezetting van zeven of agt honderd mannen; doch thans behoort Rodas den Groten Mogol, welke de verovering dier Sterkte aan de bekwaamheid van een zyner Veldheeren te danken heeft (*c*). Alle de Koningen van Indië, opvolgers van Tamerlan, hadden dezelve vruchtloos aangetaft, en twee dier Vorften waren, gedurende de Belegering, in de Stad Saferon overleden. Reize naar de Diamantmyn van Bengalen. Halabas. Banarous. Saferon. Rodas, een' vefte plaats.

VAN Rodas rekent men dertig koffen tot *Soumelpour*, alwaar men naar Diamanten begint te zoeken. Het is een groot Vlek, welks huizen enkel van aarde en met cocosbladen gedekt zyn. De weg van Rodas derwaards is zeer gevaarlyk, lopende door boffchen, gemeenlyk vol ftruikrovers, die, wetende dat de Vreemdlingen niet zonder geld naar de Myn reizen, op hen wachten, om hen te vermoorden. De Raja houdt zyn verblyf twee mylen van 't Vlek op een fraaijen heuvel, alwaar hy geen anderen intrek dan onder zyne tenten heeft. De Rivier Gouel, verby den voet van dien heuvel ftromende, vliet van hoge bergen, ontrent vyftig koffen zuidwaards van daar liggende, en ftort zich in de Ganges. Soumelpour.

WANNEER de tyd der zware plasregens verby is, naamlyk in de maand De- Tyd, wanneer men

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) *Ibidem*, bladz. 258.
(*c*) Deze was de beruchte Mirgimola.

TAVERNIER. 1652. In de Rivier de Diamanten zoekt.

December, wacht men nog de gantfche maand January, dat de Rivier klaar geworden zy, vermits zy alsdan op verfcheide plaatfen flechts twee voeten water heeft, en altoos veel zand bloot laat liggen. Tegens het begin van February komen uit Soumelpour en een ander Vlek, aan de zelfde Rivier, twintig koffen hoger gelegen, zonder verfcheide kleine Dorpen in de Vlakte te rekenen, agt of tien duizend menfchen van allerlei jaren, in ftaat om te werken. De bedrevenfte weten naar den aart van 't zand, of 'er Diamant in is. Die plaatfen damt men met palen, rysboffen en aarde af, om 'er het water uit te trekken en ze droog te maken. Het zand, 't geen men aldaar vindt, en nooit dieper dan tot twee voeten uitgraaft, werpt men op een vak gronds, aan den oever van de Rivier geëffend, en, gelyk te Raolkonda, met een kleinen muur van twee voeten hoog befloten; ftort 'er water op, om het af te fpoelen, en handelt daarmede voorts gelyk de Myngravers van Golkonda (*a*).

Wyze, op welke men dezelve vindt.

Natuurlyke punten en hunne gedaante.

UIT deze Rivier komen de fraaifte ftenen, die men *natuurlyke punten* noemt, en veel gelyken naar die *donderftenen* genaamt worden. Doch zelden vindt men 'er grote. Verfcheide jaren waren verlopen, dat men die foort van ftenen in Europa niet meer gezien hadt; waarom men meende, dat de Myn verarmt was; doch de oorlogen alleen hadden den arbeid doen ftaken (*b*).

TA-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 260.

(*b*) De Schryver voegt by het verhaal van deze zyne beide Reizen een regel, welke hy zegt van veel belang, en, zo hy meent, in Europa weinig bekend te zyn, om den juiften prys en de waardy van een Diamant te weten. Hy fpreekt niet, zegt hy, van Diamanten beneden de drie karaten, wier prys bekend genoeg is; doch van zwarer ftenen, van drie tot honderd karaten en daar boven. Allereerft moet men weten, hoe zwaar een Diamant weegt, en vervolgens zien, of hy volmaakt is, naamlyk of hy dik, volkomen vierkant is en alle zyne hoeken heeft, of hy fraai van water, wit, helder en zonder ftippen en glas is. Indien men hem met facetten of ruiten geflepen heeft, 't geen men gemeenlyk een roos noemt, moet men naauwkeurig befchouwen, of hy wel rond of eirond, en de fteen wel uitgeftrekt en geen dier gedrongen ftenen is. Dusdanig een fteen dan, een' karaat wegende, is honderd vyftig (Franfche) ponden waardig. (*Ibidem*, bladz. 264.) Om nu den prys van een fteen van twaalf karaten te weten, multipliceert men deze twaalf met andere twaalf en maakt zulks honderd vier en veertig, welke honderd vier en veertig men met honderd vyftig, den prys van een fteen van eene karaat, multipliceert, als wanneer zulks maakt een en twintig duizend zes honderd ponden, 't geen de waardy van een Diamant van twaalf karaten is.

Ondertusfchen voldoet het niet, den prys der volmaakte ftenen te weten; maar behoort men ook dien van Diamanten te kennen, waaraan enig gebrek is. Dit gefchied door den zelfden regel, gerekend naar een Diamant van eene karaat. De Schryver onderftelt een fteen van vyftien karaten, die niet volmaakt, naamlyk die niet goed van water, van een' flegte gedaante en vol ftippen of glas is. Zodanig een' Diamant zoude, wanneer hy flechts eene karaat woog, enkel zeftig of tagtig of ten hoogften, naar dat hy fraai was, honderd ponden gelden. Weshalven men 't gewigt van den fteen van vyftien karaten met vyftien en vervolgens het facit met de waardy van den fteen van eene karaat multipliceeren moet, als wanneer zich de prys van den onvolmaakten Diamant van vyftien karaten volgens den gemelden regel uitwyzen zal, naamlyk te bedragen agttien duizend Franfche ponden, de waardy van een fteen van eene karaat op tagtig ponden gerekend. (Bladz 265.)

Volgens den zelfden regel geeft Tavernier den prys van de twee grootfte geflepen' ftenen, die ten zynen tyde bekend waren, den een in Afia, den groten Mogol, en den anderen in Europa, den Groothertog van Toscanen toebehorende. De Diamant van den Gro-

TAVERNIER. 1652.

Tavernier kan zyne paarlen te Golkonda niet verkopen.

TAVERNIER de Mynen van Golkonda bezichtigt, en by den Zoon van den Nabab geenzins de befchutting gevonden hebbende, welke zyn vader hem hadt doen hopen, vermits die jonge heer niets dan zyne vermaken behartigde, nam hy de vriendfchap van de Lange te baat, welke op zich nam, den eerften Geneesheer des Konings gunftig van hem te fpreken. Dat opperhoofd der Geneesheeren en Wondheelers van het Koningryk was medelid van den Staatsraad en in een groot aanzien. Zodra hy vernomen hadt, wat zaken den Schryvers derwaards dreven, deedt hy hem verzoeken, by hem te komen, en hem zyne paarlen te vertonen. Hy prees dezelve ten hoogften, en ze weder in hare zakjes hebbende doen leggen, verzocht hy Tavernier, zyn zegel 'er op te zetten, met belofte, dezelve aan den Koning te zullen vertonen, die, na ze gezien te hebben, te moeite nemen zoude, de zakjes ook met zyn zegel te verzeegelen. Dit was, zeide hy, een wys gebruik van dien Vorft, om alle gelegenheid tot bedrog te verhoeden. Doch alle die zorgen bragten weinig te weeg. De paarlen behaagden den Koning, die dezelve, zorgvuldig verzegeld, terug gaf, en Tavernier naar den prys deedt vragen, welken hy zeer hoog ftelde. Een Gefnedene, die zich by hem bevondt, en de vragen en antwoorden opfchreef, zeide hem redelyk onbefcheiden: „dat hy ongetwyfelt alle de Amptenaren van het Hof „van Golkonda voor verftandlozen en weetnieten aanzag, en dat zy alle „dagen duizenden fraaiheden zagen, die men den Koning vertoonde." Waarop Tavernier dien onhoflyken Gefnedenen op den zelfden toon antwoordde, „dat hy de waarde van een' jonge flavin beter dan die van een klei„nood wift", en zyne paarlen doende fluiten, zeer driftig wegging. Des anderdaags vertrok hy van Golkonda met een Franfchen Juwelier, *du Jardin* genaamd, die hem op alle zyne tochten verzelt hadt, en deelgenoot in zyn handel was. Zy kozen den weg naar Suratte. De Koning eerft twee dagen daarna hun vertrek vernemende, zondt hun vyf of zes Ruiters na, ten einde hen te verzoeken, naar 't Hof terug te komen; doch zy waren reeds

Groten Mogol weegt, zegt hy, twee honderd negen en zeventig en negen zeftiende karaten; is volmaakt, goed van water, goed van gedaante en heeft flechts een klein glas in den hoek van een der onderfte ruiten. Zonder dat kleine glas zoude men de eerfte karaat op honderd zeftig ponden moeten ftellen; doch men ftelt dezelve om die reden enkel op honderd vyftig. Derhalven komt de gantfche waarde op een' fomme van elf millioenen zeven honderd drie en twintig duizend twee honderd agt en zeventig ponden veertien ftuivers drie liards. Indien hy juift twee honderd negen en zeventig karaten woog, zoude hy enkel elf millioenen zes honderd zes en zeventig duizend een honderd vyftig ponden waardig zyn; zulks de negen zeftiende delen zeven en veertig duizend een honderd agt en twintig ponden veertien ftuivers drie liards maken. De Diamant van den Groothertog van Toscanen weegt honderd negen en dertig en een' halve karaten; is zuiver, fraai van gedaante en aan alle kanten met ruiten geflepen: doch vermits zyn water een weinig naar het citroenverwige trekt, moet men de eerfte karaat op honderd vyf en dertig ponden rekenen, en die Diamant dus twee millioenen zes honderd agt duizend drie honderd vyf en dertig ponden waardig zyn.

Onder de Myngravers wordt de Diamant *Iri*, in het Turkfch, Perfifch en Arabifch *Almas*, doch in alle de talen (1) van Europa niet anders dan *Diamant* genaamt. *Ibidem*, bladz. 266.

(1) Naamlyk in de levende talen.

Taver-nier. 1652.

reeds op hunne vyfde dagreize, en in de landen van den groten Mogol. Een dier Ruiters hun gezegt hebbende, wat bevel zy hadden, en dat de Koning verlangde hunne paarlen te kopen, verſchoonde zich Tavernier, die nieuwe zwarigheden vreesde te ontmoeten, op zyne zaken, en verklaarde onbewimpelt, dat zy hem niet toelieten, van beſluit te veranderen (*a*).

De Graaf.

Reize van Nicolaas de Graaf naar en op de Ganges.

Inleiding.

VAN verſcheide tochten, waarvan die Hollandſche Reiziger onderſcheide Dagverhalen (*b*) in 't licht gegeven heeft, heeft men bereids zyne aantekeningen wegens Batavia uitgetrokken, gelyk zy daarvan 't nutſte en merkwaardigſte ſtuk uitmaken (*c*). Zyne derde Reize verdient niet min den rang, welken men haar in deze verzameling geeft. Doch alle de andere behelzen ſlechts namen en gebeurteniſſen, met zo weinige goede ſchikking en in een zo drogen ſtyl, dat zy zo min vermaak als nut uitleveren. Echter begint de eerſte met enige wetenswaardige byzonderheden, rakende de tucht op de Hollandſche Schepen, en welke tot een' Inleiding dienen konnen.

Order, welke by het afzenden der Hollandſche Schepen en op die Schepen in acht genomen wordt.

NA 't vertrek monſtert men al het volk, en ontfangt een ieder twee maanden gagie vooruit, offchoon dezelve eerſt ingaat, wanneer men buiten de tonnen, naamlyk een' myl in Zee geraakt is. Van dien dag is de Maatſchappy verplicht het maandgeld te voldoen, en het volk de twee maanden gagie te laten behouden, 't zy men doorvaart of de Reize geſtremt wordt; want men veeltyds verplicht is, naar de Reê te keren en 'er lange te blyven liggen, door aanhoudende tegenwinden, door 't invallen van de vorſt, welke 't ys aanbrengt, of door andere toevallen. Somtyds dankt men een gedeelte van 't ſcheepsvolk af, om de koſten te vermyden; doch de beide maanden, welke zy ontfangen hebben, konnen van hun niet worden te rug geëiſcht.

TWEE of drie dagen na het vertrek doet de Maatſchappy vyf kazen aan ieder man uitdeelen, en moet al het ſcheepsvolk, uitgezonderd de paſſagiers en die van den dienſt verſchoont zyn, op 't verdek verſchynen, om in twee kwartieren verdeelt te worden, welke ten tyde van de Graaf het Prinſen kwartier en 't kwartier van Graaf Maurits genaamt werden; en wyſt men hun een ieder zyne poſt en bediening aan. De namen, in twee kolommen geſchreven, worden aan de bezaansmaſt geplakt met de order der bedieningen, een ieders kwartier, en het uur van de wacht, 't geen men *kwart* heet. Het Prinſen kwartier heeft de eerſte, en dat van den Grave de twede kwart. De Provooſt van 't Schip roept de kwartieren tot dien dienſt aan de grote maſt,

(*a*) *Ibidem*, bladz. 162. en voorgaande. Men volgt den Schryver niet naar Suratte, komende op zyne Reize derwaards niets merkwaardigs voor, en behorende zyne aantekeningen wegens den Koophandel niet tot dit Artikel. Zyne Reizen naar 't Eiland Ceylon en dat van Java behelzen ſlechts zyne byzondere zaken, waaruit tot onderricht van plaatſen en zeden niets te trekken is.

(*b*) Gedrukt te Amſterdam by *Frederik Bernard*, 1719 in 12.

(*c*) In de Beſchryving van Batavia in ons XII. Deel.

maſt, en die beſchonken aldaar verſchynt, wordt ſtrenglyk geſtraft. Een kwart duurt vier uren. De zandlopers zyn van een half uur, en ſtaan voor een ieders gezicht bloot. Zodra de eerſte afgelopen is, geeft men op de klok eenen ſlag, twee wanneer het twede glas is afgelopen, en zo vervolgens tot dat het agtſte glas de vier uren voleindt heeft, als wanneer het twede kwartier het eerſte komt afloſſen. De Graaf. Inleiding.

Die voor Soldaat naar Indië vaart, is van de kwart op de grote maſt bevryd; doch op de terugreize als een Matroos daaraan gehouden, ten ware hy zich met vyftien of twintig ryksdalers van dien dienſt vrykope. Wanneer vele zieken aan boord zyn, verdeelt men de gezondſte, en koomt de beurt der wacht menigerwerf. Onachtzaamheid in dien gewigtigen dienſt wordt met honderd dagſlagen geſtraft. Die verzuimt, des avonds en morgens zich by het gebed te laten vinden, verlieſt zyn rantzoen brandewyn en wyn. Na het gebed wordt een Pſalm gezongen, en de Maatſchappy geeft tot die godsdienſtsoeffening een ieder matroos en ieder man van 't ſcheepsvolk een Pſalmboek (*a*).

Niemand mag, op openbare ſtraffe, des nachts roken, uit vreze voor ongemak; doch by dag branden op 't verdek tien of twaalf vademen lont om een paal voor 't volk, om hunne pypen aan te ſteken.

Men ſchaft driemaal 's daags, de eerſtemaal na het morgen gebed, als wanneer ook aan iederen Matroos een' kleine maat brandewyn, ter grootte van een gemenen roemer, uitgedeelt wordt. Des Zaturdags ontfangt ieder vyf ponden biſcuit, een' kleine maat olyfolie, twee kleine maten azyn en een half pond boter, waarmede hy tot den volgenden Zaturdag toekomen moet; doch in dien tuſſchen tyd ſchaft men driemaal vleeſch en ſpek. Dat vleeſch, 't geen meeſtentyd zeer zout is, valt geenzins ſmaaklyk, en ſlinkt een derde in 't koken. Bier drinkt men, zo lange men op de Hollandſche Kuſt is, of veeleer, zo lange het duurt, waarna men 's daags de man een kan water bekomt. Doch wanneer men de Indiën nadert, of naar enige verre afgelegene Vaſtigheid gezonden wordt, vermindert dat rantzoen trapswyze, en wordt het water dikwerf zo ſchaars en noodzaaklyk, dat een Matroos veelliever honderd guldens dan zyn rantzoen zoude willen verliezen (*b*).

De rechtsplegingen der Hollanders zyn ter Zee zeer ſtreng. Vermits by die Natie onder den gemenen man het eerſte geweer het mes is, wordt een Matroos, die 't zelve tegens een anderen gebruikt heeft, veroordeelt, de hand tegen de Maſt te houden, aan welke men dezelve met een mes door het vleeſch der vingeren, of zelfs, zo de misdaad zwaar is, door de palm geſtoken, vaſthecht, waarna hy zyne hand niet loswriggelen kan, dan met het mes 'er door te halen. Die een Officier ſlaat, wordt driemaal gekielhaalt, wanneer de misdaad in Zee, of verlieſt de hand, wanneer dezelve aan land gepleegt is. Het kielhalen is zeer gevaarlyk voor een misdadiger, indien hy met het hoofd aan de kiel raakt, of enig yzerwerk ontmoet. Men bindt hem enige zware ſtenen aan de voeten, hecht hem een' geoliede ſpons aan den arm,

(*a*) De Graaf, bladz. 4.
(*b*) Bladz. 5.

De Graaf. Inleiding. arm, om adem te konnen ſcheppen. Vermits men weet, hoe diep het Schip gaat, werpt men hem driewerf een weinig dieper, en haalt hem zo menigmaal weder aan de andere zyde op (*a*).

Het ſpelen is ſtreng verboden, uitgenomen het dammen, 't geen men by dag gedoogt; doch het dobbelen en 't kaartſpel worden niet door de vingeren gezien. Op de uitreize oefent men de Soldaten op gezette tyden in den wapenhandel. De Hollandſche Vloten vertrekken driemaal in het jaar, en tegen den tyd van haar vertrek wordt het volk aangenomen. Een Soldaat te Batavia komende, kan van zyne eerſte verbintenis af en een' nieuwe aangaan, naamlyk om tien jaren in de andere Vaſtigheden der Maatſchappy te dienen; doch verbetert daardoor geenzins van ſtaat, mogende geen handel dryven, noch een' plaats naar zyne neiging verkiezen: maar wordt naar de Molukkes of enig Fort, alwaar de lucht niet gezonder is, gezonden. Indien hy zonder verlof van daar wykt, is de minſte ſtraf, welke hy op zyn hals haalt, de verbeurte van zyn goed. De verbintenis in dienſt van de Maatſchappy duurt vyf jaren. Die verplicht zyn in Zee te dienen, lyden meer ongemak en zyn min geacht; doch vinden daarin meer voordeel. Zelden komt men tot enige poſt (*b*), dan door een' buitengemene bekwaamheid, als volmaakt fraai te konnen ſchryven, of in enig ſtuk van den Koophandel uit te munten, of vermogende vrienden verkregen te hebben. Die bezwaarlykheid moet niet vreemd voorkomen, indien het waar is, gelyk de Graaf aantekent, dat zich aan de Maatſchappy driemaal meer Soldaten naar Indië aangeven, dan men nodig heeft, en men enkel de zulken verkieſt, van welken men de beſte getuigniſſen hoort. Met wat goede hoedanigheden men ook in dienſt treedt, heeft men gene andere bediening, dan die van Soldaat te hopen, op vier ryksdalers 's maands en den koſt, die zo ſlegt aan boord als in de bezettingen is, beſtaande in dertig ponden raauwe rys, in plaats van munitiebrood en een dertiendehalf in geld. De helft der gagie wordt tweemaal 's jaars, niet in gereed geld, maar in klederen en koopwaren betaalt, welke hoog genoeg aangerekent worden. De andere helft loopt op, en ontfangt men dezelve by 't uiteinde van den dienſt, dat is, by de terugkomſt in 't Vaderland (*c*). De Forten, alwaar de Maatſchappy troepen onderhoudt, zyn zo ongezond, uitgenomen op de Kuſt van Coromandel, te Batavia en op enige andere plaatſen, dat het verdriet van een zo elendig verblyf, gevoegd by het hartzeer van zich vergeten te zien, ſomtyds de beſte Soldaten tot de deerlykſte wanhoop brengt.

De Graaf ſchildert die elende enkel af, om dezelve te beklagen; want de hoedanigheid van Wondheeler op de Schepen en in alle de Vaſtigheden van Indië een' zo zeer begeerde verdienſte is, dat dezelve, gunſt en aanzien te weeg brengende, de zulken veeltyds hun fortuin konnen maken, die zich wel gedragen en veel bekwaamheid bezitten. De Schryver geeft dikwerf te kennen, dat hy tot zyn geluk die beide voordeelen bezat. Hy nam ten derden-

(*a*) *Ibidem*

(*b*) Naamlyk, volgens den Schryver, by 't vertrek uit 't Vaderland; want men in Indië dikwerf lieden van de laagſte bedieningen tot aanzienlyke waardigheden ziet opklimmen.

(*c*) Eerſte Reize van de Graaf, bladz. 7. en voorgaande.

NOUVELLE CARTE DU ROYAUME DE BENGALE

ROY.ME DE COS ASSAM

ROY.ME DE RAGIAWERRA

ROY.ME DE MORANG

ROY.ME DE JESUAL

ROY.ME DE COS BHAAR

ROY.ME DE MEVAT

ROY.ME DE TIPERA

ROY.ME D'ASOE

ROY.ME D'UDESSE

ROY.ME DE CODAVASCAM

PROV.CE DE BEHAAR

PROV.CE DE MONGEER

PROV.CE DE PRUROP

ROY.ME DE NARVAR

PROV.CE D'OEDAPOER

ROY.ME DE MALVA

ROYAUME D'ORIXA

ROYAUME DE BENGALE

PROV.CE DE BOLLUA

ROY.ME D'ARRACAN

LE GANGE

Fleuve Barrenpoet

Riv. Lecki

Tropique de Cancer

Toute cette Côte est peu connue, et fort dangereuse

LE GOLFE DE BENGALE

J. V. Schley direx.

NIEUWE KAART VAN HET KONINKRYK BENGALE.

denmale dienſt by de Maatſchappy in den jare 1668 op het Schip *de jonge Prins*, behorende tot de Kamer Hoorn, en 't geen den 14. December uit Texel vertrok. Op den gantſchen tocht tot Batavia ontmoette hem niets merkwaardiger, dan het ſterfval van zyn Zoon, die hem, niettegenſtaande alle zyne zorgen, door een' hete koorts ontrukt werdt, en gene andere uitvaart, dan volgens ſcheepsgebruik hadt; een' treurige vertoning voor een Vader, offchoon het hem, een weinig redenerende, om het even zyn moet, of zyn Zoon den viſſchen dan den wormen ten aas verſtrekt (*a*). DE GRAAF. 1668. Vertrek van den Schryver, en zyne komſt te Batavia.

TE Batavia komende, was hy getuigen van een' plechtigheid, welke de goede orde, die de Maatſchappy in hare Vaſtigheden onderhoudt, ere aandoet. De gantſche Burgery van Batavia, de Officieren en Soldaten, Schippers, Stuurlieden, Schryvers, Ziekentrooſters en Wondheelers der op de Reê liggende Schepen, kortom alle de Europeërs dier Hollandſche Volkplanting, werden op 't plyn voor 't Kaſteel door den Gouverneur Generaal en de Raden van Indië gemonſtert. Doch de Graaf voegt daarby niet, hoe hoog hun getal beliep. Hy werdt welhaaſt onder de zulken benoemt, die de Reize naar Bengalen moeſten doen. Op dien tocht bezocht hy enige Hollandſche Forten op 't Eiland Ceylon, en het Fort te *Paliacate*, op de Kuſt van Coromandel, van waar hy aan 't Eiland *Gale* (*b*), by den mond van de Ganges gekomen zynde, en die beruchte Rivier, hoe ſnel 'er ook de ſtroom is, opzeilende, den 9. October gelukkig voor het Hollandſche Comptoor van *Ougly* ankerde (*c*). 1669. Algemene monſtering te Batavia. De Schryver doet een tocht naar Bengalen.

GEDURENDE enige maanden, welke hy aldaar in de oefening van zyn beroep doorbragt, bragt een' overmaat van yver voor het Mahometaandom den Groten Mogol tot het doen afkondigen van zeer geſtrenge beveelen door dat gantſche Land tegens de Afgodery. De Pagoden werden bemuurt. Men verminderde de belaſtingen der Mahometanen, en verzwaarde die der Heidenen. Teffens zondt die Vorſt grote aalmoeſſen naar Mekka, en gaf andere beveelen uit, om alle openbare plaatſen van ontucht uit te roeijen. Doch de Graaf merkt aan, dat hy zelf in zyn Paleis een ongeregeld leven leggende, zyn voorbeeld meer kracht hadt, om het ryk der ontucht in wezen te houden, dan zyne bevelen de oprechting van dat der deugd. Godsdienſtige yver van den Groten Mogol.

HET omliggende land van Ougly is zeer vermaaklyk, en kan, om zyne vruchtbaarheid by de beſte landſtreken van Aſia vergeleken worden. De Graaf vertrok den 9. Juny op bevel van den Directeur van daar naar 't Comptoor van *Caſſambaſar* (*d*). De Ganges opvarende, zag hy verſcheide Vlekken, als *Nata*, *Trippina*, *Amboa*, *Nedia*, *Lallamatti* en *Sedebat*. Den 14. te Caſſambaſar gekomen zynde, werdt hy door een nieuw bevel verplicht, tot *Patna* op te varen, ten einde aan de genezing van den Directeur, *Jacob Sanderus*, die ſedert lange met ziekten overladen was, te arbeiden. Doch vermits zyne begaafdheden zich niet enkel tot de Wondheelkunde bepaalden, gelaſtte men hem, grondtekeningen der merkwaardig- Comptoor van Ougly, van waar de Graaf zich naar Caſſambaſar begeeft.

(*a*) Derde Reize, bladz. 40.
(*b*) Dit is een klein Eiland, onderſcheiden van 't geen men *Ilha da Galinha* of 't *Hoender Eiland* heet.
(*c*) Bladz. 43 en voorgaande.
(*d*) Of *Caſſimbaſar*. De Hr. Prevoſt ſchryft geſtadig *Caſſambar*.

De Graaf. 1669.

digste Kasteelen, Steden en Paleisen langs zynen weg te maken. De Directeur van Cassambasar die onderneming willende begunstigen, deedt, om hem achting te bewyzen, een' ligte Bark wapenen, en 'er tot zyn intrek een' gemaklyke tent opslaan. Men gaf hem twaalf Roeijers, twee Knechts, een Kok, een Tolk, en tot Schryver een jongeling van agttien jaren, *Cornelis van Oosterhof* genaamd, die te Patna blyven moest (*a*).

Wordt gelast een tocht op de Ganges te doen.

Die toebereidselen vertraagden zyn vertrek tot den 17. September. Op de eerste dagen van zyn tocht zag hy niet dan slegte Dorpen; doch zyne ogen vonden een beter voorwerp by zyne komst te *Moxedabat* (*b*), een redelyk grote Stad, die door den Koophandel merklyk verbetert is. Zy heeft gene muren, maar men ziet 'er een fraai plyn, 't geen tot een' markt dient, met galleryen, op pilaren rustende. Het huis van den Gouverneur pronkt door de fraaiheid zyner gebouwen, en een zeer vermaaklyken tuin aan de kleine Ganges, welke een tak van de grote is. Daarenboven is Moxedabat een' volkryke Stad, wier Ingezetenen een groten Koophandel in zyde en allerlei stoffen dryven (*c*).

De Stad Moxedabat.

Vervolgens zag de Graaf aan de beide oevers van de Ganges enige Vlekken en verscheide Dorpen, aleer hy te *Ragi-Mohol* (*d*) kwam, welke Stad zo aanzienlyk door hare grootte als door den overvloed harer koopwaren is. Aan de wal stappende, werdt hy naar t Hof van *Kappado Moselem* geleidt, die den Hollanderen altoos een' grote genegenheid betoont hadt, en gene zwarigheid maakte, hem het verlof in te willigen, 't geen hy verzocht, om de Stad en 't Paleis van den Prins *Cha-Sousa* af te tekenen.

Ragi-Mohol.

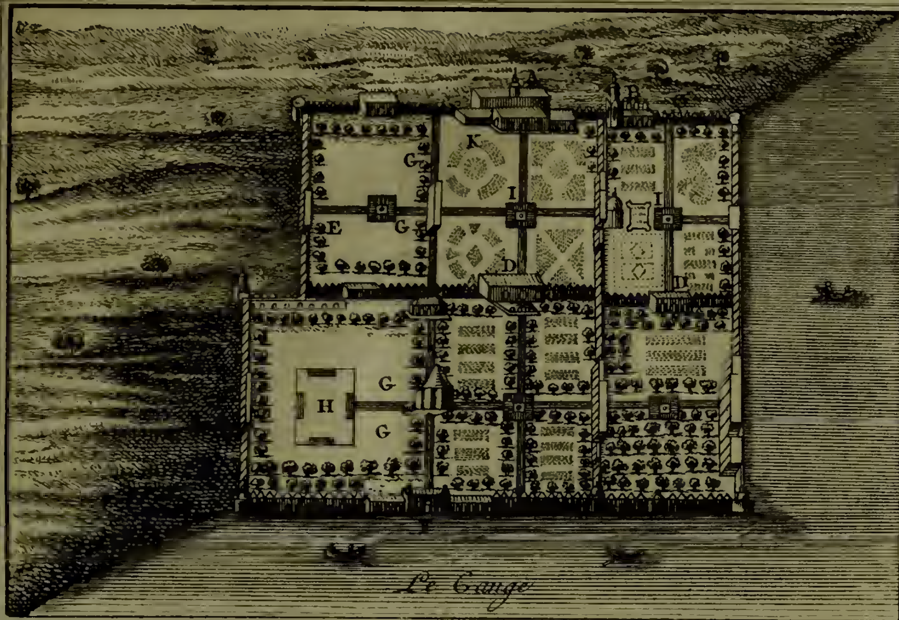
Ragi-Mohol en zyne Vestingwerken liggen langs den oever der Ganges (*e*), die daar ter plaatse zeer breed is, en, zich in verscheide takken verdelende, zo vele kleine Rivieren maakt. De Stad heeft verscheide beziens-waardige gebouwen, als Moskëen voor de Mahometanen, Pagoden voor de Afgodendienaars, een' grote en fraai bebouwde Markt, en aan den oever van de Ganges een voortreflyk Paleis, met gebouwen voor de vrouwen. Aan 't einde der Stad naar den bergkant, ziet men de muren van 't oude Kasteel, en de puinhopen der oude Stad. Te Ragi-Mohol zuivert men 't zilver van Bengalen, en aldaar worden de roepiën geslagen. De Hollanders hebben 'er verlof verworven tot het bouwen van eén Comptoor, 't geen echter niet groot is. Achter 't zelve liggen 't Paleis en de Tuinen van den Prins Cha-Sousa, broeder van Aureng-Zeb, welke ten dien tyde den troon van Indostan bezat, en verscheide andere gebouwen, waarvan de meesten door den oorlog verwoest zyn. De Graaf tekende 't Paleis van den Prins in zyne gant-

Beschryving dier Stad.

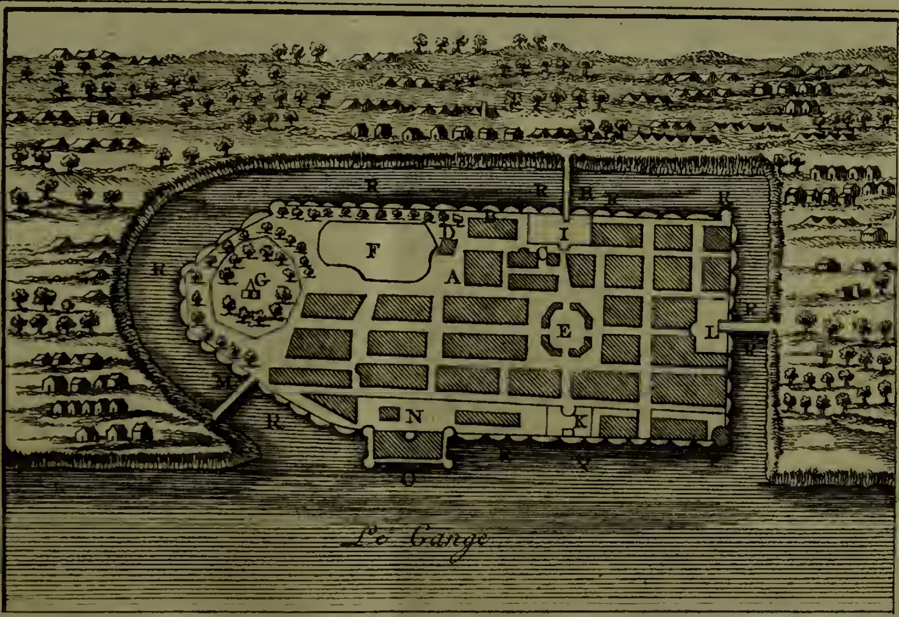
Paleis van Cha-Sousa, door de Graaf afgetekend.

(*a*) De Graaf, bladz. 46.
(*b*) Of *Moxudabatb.*
(*c*) *Ibidem.*
(*d*) In de beste Hollandsche Verhalen wordt die Stad *Ragiamahol* genaamt.
(*e*) De Schryver zegt niet, aan welken oever (1). Ook is het te bejammeren, dat hy op een zo merkwaardigen tocht den afstand der plaatsen niet aangetekent heeft (2).

(1) Het is op den westlyken oever.
(2) Dit gebrek kan vervult worden door de byzondere kaart, welke wy van Bengalen hebben doen snyden.

PALEIS en TUYNEN van CHA-SOUSA PRINS van RAGI MOHOL.

J.V.S. direx.

PLAN de la VILLE de MONGHER.

GRONDTÉKENING der STAD MONGHEER.

gantsche uitgestrektheid, naamlyk met zyne Gebouwen en Tuinen, gelyk de nevensstaande afbeelding naar hem gevolgt is (*a*). De Graaf. 1669.

De algemene gedaante van den Tuin is byna een volmaakt vierkant; liggende twee zyden aan de Rivier, en de andere naar het veld. Iedere zyde is ontrent vyf honderd schreden lang, en die gantsche plantasie met een groten muur omringd, versierd met verscheide torens van een' zeer bevallige bouworde. Het is door zeer hoge en dikke muren in vyf grote vakken verdeelt, welke ieder zyne byzondere gebouwen heeft, bestaande uit verscheide vertrekken met gewelven en redelyk fraai bewerkte bogen, sommigen beschilderd en verguld, anderen met beeldhouwwerk beladen, en alle rustende op dikke of agtkante zuilen, waarvan sommigen van hout en anderen van steen of koper zyn. Iedere Tuin heeft zyne fonteinen, welkers water door verscheide buizen vliet, die met veel konst kruislings over elkander gelegt zyn. Die fonteinen zyn van marmer en albast of van blaauwen en witten steen, en de meesten versierd met marmere of metale beeltnissen van dieren. In een woord die Tuin is een der wonderen van dat Land, en zoude, waar hy ook elders lag, bewondert worden (*b*). Tuinen van dat Paleis.

Na agt dagen met het bezichtigen van de Stad en het Paleis doorgebragt te hebben, keerde de Graaf naar zyne Bark, die hem aan den uithoek van *Borregangel* bragt, dus genaamd, vermits aldaar de eerste uitstekende hoek is van een berg, wiens voet in de grote Ganges uitspringt. Deze hoek is geheel met geboomte bedekt, onder 't welk een klein Dorp met een' Karavansera voor de Reizigers ligt. Uithoek van Borregangel.

Boven Borregangel voer de Schryver verby verscheide Dorpen, onder welke men hem *Gingiparsaat* deedt opmerken, berucht door de menigte zyner smederyen en timmerwerven, wordende aldaar verscheide soorten van Vaartuigen gebouwt. Vervolgens zag hy enige andere plaatsen, als *Rampour*, *Thiena*, *Jagarnatpour*, *Siabatpour*, *Katjoka* en *Goëjassi*; waarna hy voor Gingiparsaat.

(*a*) Men vindt goed, de uitlegging der Letteren in een' Noot te plaatsen, vermits dezelve op de Plaat te veel plaats zoude beslaan.

A. Gebouw aan den achter-muur, alwaar men de pompen en den bak heeft, waaruit het water voor de fonteinen loopt.

B. Agtkante toren, op welken de Prins klimt, wanneer hy de olifhanten doet vegten.

C. Bad met drie torens, enkel tot gebruik voor den Prins.

D. Grote zalen met hare fonteinen tegens den middelmuur.

E. Zaal van den *Sallam*, een groot vertrek, alwaar de Prins des morgens gehoor verleent.

F. Vertrekken der vrouwen, liggende naar den kant van de Stad en van 't Hollandsch Comptoor.

G. Grote vakken met bomen beplant en met prieelen versierd.

H. Grote vyver, naar welken men langs vier onderscheide stenen trappen nederklimt.

J. Bakken, waaruit de kruiswys liggende buizen lopen, en 't water naar alle de gedeeltens van den Tuin voeren.

K. Middel-tuin, liggende tien voeten hoger dan de anderen, en zynde van onder geheel verwulft en vol buizen.

NB. In de Prentverbeelding van den Paryschen Druk worden gene aanwyzende letteren gevonden. In 't Oorspronglyke staat een P in plaats van een F, 't geen een' kenlyke fout van den Plaatsnyder is, die wy zorge gedragen hebben te verbeteren.

(*b*) *Ibidem*, bladz. 49.

De Graaf. 1669. Uithoek van Panthi.

voor den tweden uithoek kwam, *Panthi* genaamd, en die, gelyk de eerste, tot in de Ganges uitspringt. Op den uithoek van Panthi en boven op den berg ontdekt men een Mahometaansch Graf, met een muur omringd, en een klein Dorp, naast 't welk enige Tuinen liggen. Aan den voet op den oever zelven van de Rivier ziet men een grote tamarinde boom, die men met metselwerk omringt heeft, en welke zich van verre als een bolwerk opdoet. Aan de andere zyde van de Ganges liggen een Dorp, *Laigola* geheten, en de overblyfsels van een ouden Tuin.

Uithoek van Patrigatti.

De Rivier verder opvarende, zag de Graaf aan de beide oevers nog enige Vlekken en Dorpen, aleer hy aan den hoek van *Patrigatti* kwam, die de derde uitstekende hoek van den berg is, bestaande in een' steile rots, van den kruin van den berg tot in de Rivier dalende. Beneden heeft men middel gevonden, een' Moskee te bouwen, met een witten muur omringd. Een weinig van daar staan enige bomen, waaronder de Afgodendienaars een' Pagode geplaatst hebben, in welke zich enige Fakirs onthouden. De nieuwsgierigheid dreef de Graaf, om verscheide rotsen van verschillende grootte te bezichtigen, op welke hy versteld stondt, verscheide beeltenissen en letters te zien, die hy onmooglyk lezen konde. In den berg zag hy een' menigte grotten of holen, die onder denzelven lopen, en waarvan sommigen door Fakirs bewoont werden. Een van dezelve zag hy, welke in die holen alleen woonde, alwaar hy godvruchtig badt, en bloemen offerde, die hy onder het mompelen van enige woorden met water besproeide. Wat pogingen ook de Graaf en zyne lieden aanwendden, konden zy hem in zyn gebed niet storen, noch zyn stilzwygen, waarin hy mooglyk een' soort van godsdienstigheid stelde, afbreken (*a*).

Vierde uithoek in de Ganges.

Hoger de Rivier op, doch met een' evengelyke onoplettenheid in 't aantekenen der afstanden, kwam de Schryver aan den vierden hoek, *Jangira* of *Gehanguir* geheten, en die veel overeenkomst met de vorige heeft. Beneden aan denzelven liggen enige Woningen met Tuinen, en genoegzaam aan den kruin een' Moskee. Aan de andere zyde ziet men enige slegte hutten. Doch het merkwaardigste aan dien hoek is een' grote rots, ontrent vier honderd schreden van den oever gelegen, in de gedaante van een' halve maan, beneden van zes honderd en boven van twee duizend schreden over kruis. Naar den kant, op de Rivier uitziende, is dezelve gantsch steil, en volstrekt ontoeganglyk, doch van binnen redelyk effen. De Schryver vergelykt die rots by den berg van Gibraltar, welken hy in zyne jeugd gezien hadt. Op den kruin wonen enige Kluizenaars. Tusschen den uithoek van Jangira en de rots stroomt een' beek, welke vooral, wanneer dezelve door de regens opgezwollen is, zo snel stroomt, dat men haar niet zonder gevaar kan overvaren. Van daar verkoos de Graaf het vermaak, van den weg te voet naar *Gorgate* af te leggen, 't geen een' aangename wandeling is. Hy bezichtigde de puinhopen van een oud Paleis van *Gehanguir*, overgrootvader (*b*) van Aureng-Zeb, waarnaar de vierde uithoek van de Ganges zyn naam ontleent heeft. Dat gebouw, offschoon in de burgerlyke oor-

Gorgate, oud Paleis van Gehanguir.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 50.
(*b*) De Schryver bedreigt is. Gehanguir was slechts grootvader van Aureng-Zeb.

oorlogen half verwoest, behoudt nog in zyne muren, bogen en zuilen een overblyffel van grootheid, die 't zelve aanzien geeft. Gorgate is een redelyk groot Dorp, twee mylen van Jangira gelegen. Aldaar trekt men over een' ftenen brug van agt bogen, wordende aan beide zyden door een agtkanten toren verdedigt. Die brug, welke niet min dan drie honderd fchreden lang is, wordt voor 't werk van den beruchten Tamerlan gehouden, en draagt inderdaad grote merken van oudheid. De Graaf in zyne Bark terug gekomen zynde, voer verby de Dorpen *Katta*, *Golla*, *Killonpar*, *Haalpour*, *Manci* en *Hernimora*, en ontdekte vervolgens een' grote Stad, *Mongher* genaamd.

De Graaf. 1669.

Dezelve naderende, deden hem de fraaiheid harer muren, die van witte fteen zyn, hare Kafteelen, Moskëen en andere gebouwen, welke men van de Rivier zien kan, een zo hoog begrip van die Stad opvatten, dat hy befloot, haar te bezichtigen. Hy tradt met den Schryver, zyn metgezel, en zyne beide knechts aan land, om de grachten om te wandelen. Mongher heeft de gedaante van een' boog, waarvan de Ganges de fnaar fchynt te zyn. De Graaf telde zyne fchreden, buiten om de Stad gaande, van 't een einde van de boog tot het ander, en bevondt 'er twaalf duizend vyf honderd. Zyne bevelen, van den Directeur van Caffambafar ontfangen, willende nakomen, tekende hy zulks aan, gelyk ook het getal der poorten en der kleine torens, welke hy even naauwkeurig getelt hadt, met den affland van dezelve, en al 't geen hem merkwaardig voorgekomen was. Doch hoe omzichtig hy zich ook gedragen hadt, was hy echter door enige Wachters van een' grote poort, naar de landzyde uitziende, ontdekt. Hierop werdt hy gevat, en zyne Bark, op een affland van de Stad liggende, ook door enige Soldaten aangehouden.

De Graaf komt te Mongher en tracht die Stad te bezichtigen.

Men bragt hem by den Gouverneur, wiens Paleis niet verre van die poort ftondt, en op een vyver naby de grote Moskee uitzag. Dat Gebouw hadt vyftien torens. De Gouverneur, *Mirfa-Mahomet* genaamd, een Moor van een' kloeke geftalte en een' bedrieglyke houding, zat, prachtig gekleed, te midden onder zyne Raden, onder een koftbaar verhemeltfel en op zeer ryke tapyten. By hem ftonden twee dozen, de een voor den tabak en de ander voor de betel. Na de beide Hollanders met een ftreng gezicht befchouwt te hebben, beval hy hun, zich buiten het tapyt neder te zetten. Vervolgens hieldt hy zyne ogen nog een geruimen tyd op hen geflagen, en vroeg hun eindelyk met een barfchen toon, van wat Landaart zy waren, van waar zy kwamen en met wat oogmerk zy de Stad waren genadert? Zy antwoordden Hollanders te zyn; dat hunne Meefters hen naar Patna zonden, en zy uit hunne Bark gekomen waren, om in Mongher levensmiddelen te kopen. „ Maar waarom heeft men u buiten om onze muren zien gaan? „ hernam de trotfche Indiër; en zo naauwkeurig onze bolwerken en poor- „ ten zien befchouwen? Wat is uw oogmerk? Wat hebt ge op een pa- „ pier gefchreven?" Waarop hy hun geboodt, hem over te leveren 't gunt zy gefchreven hadden. Doch de Graaf, die zyne aantekeningen zo voorzichtig als behendig in zyne borft verborgen hadt, ftelde den Gouverneur een papier ter hand, waarvan hy niets hadt te duchten. Echter onderzocht men zyne zakken, en haalde 'er een compas en een kwart cirkel uit. Die bei-

Hy wordt gevangen gemaakt en by den Gouverneur gebragt.

Zyne verfchoning.

De Graaf. 1669.

Hy wordt in een gat van moordenaars en gaauwdieven geworpen.

beide ſtukken beſchouwde men naauwkeurig, en gaf hem dezelve vervolgens terug, zonder dat men begreep, wat zy waren, noch tot wat gebruik zy dienen konden. Toen verzocht hy verlof, naar zyne Bark te keren, om zyne Reize naar Patna voort te zetten. Doch men antwoordde hem, dat hy aldaar dien nacht blyven moeſt, en men hem met zyn metgezel en de Bark in verzekering zoude houden; gelyk men hen ook beide, nadat 't einde van den dag den Raad hadt doen ſcheiden, in een ſtinkend gat wierp, alwaar zy geen ander licht dan dat van een' lamp zagen, en zich onder moordenaars en gaauwdieven, die de ſtraffe hunner misdaden verwachtten, geplaatſt vonden (*a*).

Twede verhoring.

Des anderdaags tegens den middag werden zy door enige Soldaten uit 't zelve gehaalt, en weder voor den Raad gebragt. De Gouverneur vroeg hun: „ wat Land Holland was? Wie 't zelve regeerde? Wat Godsdienſt men „ 'er beleedt? en of zy in den Propheet Mahomet geloofden?" Hierop antwoordden zy door hunnen Tolk, „ dat Holland een ryk en vermogend „ Land was, vol grote Steden en fraaije Dorpen, alwaar de Koophandel „ bloeide, en men geſtadig een groot getal Schepen naar alle de Wereld- „ deelen zondt; dat men 'er onder de Regering der Staten leefde, en in Je- „ ſus Chriſtus geloofde, die Gods Zoon en de Verloſſer van 't menſchdom „ geweeſt was." *Ge glooft dan niet in den Propheet Mahomet?* hernam de Gouverneur bitſchlyk; *dat had ik ſchier gedacht. Dus zyt ge erger dan die honden*, wyzende op zyne lyfwacht, die uit Afgodendienaars van dat Land beſtondt. Na meer over en wederſpraak verzocht de Graaf nader, dat het hem vergunt wierde, met zyne Bark te vertrekken, vermits de zaken, welke hem naar Patna riepen, haaſt vereiſchten, en de jongeling, dien hy by zich hadt, zich door 't elendig gat, waarin zy den nacht hadden doorgebragt, zeer onpaſlyk bevondt. Men antwoordde hem, dat, wanneer zy te zamen in 't zelve ſtierven, men zorge dragen zoude, hen in de Ganges te werpen, om hen naar Bengalen te doen keren, van waar zy voorgaven gekomen te zyn; doch dat zy niet vertrekken zouden, dan nadat men aan den Mogol geſchreven, en zyne beveelen ontfangen hadt. Hierop werden zy naar een' andere gevangenis gevoert, tegen over de eerſte, en zeer naby het kerkhof der Moskee. Die kerker was een vierkante Kapel en naauwlyks vier ſchreden groot; de dikte der muren drie voeten, en de ingang ſlechts twee voeten breed. Twee gaten, met yzere ſtylen bezet, dienden tot venſters, en het dak, 't geen rond was, hadt de gedaante van een' klok. Rondom dat kleine gebouw lagen graven. Nacht en dag ſchilderden voor 't zelve enige Soldaten, met bogen, degens en ſchilden gewapend. Echter vergunde men hunne Knechts, hen te komen bezoeken, en het nodige tot hun levensonderhoud voor hen te kopen. Een oneindig getal Ingezetenen bekeken hen door de gaten, waardoor zy lucht moeſten ſcheppen. Sommigen betuigden medelyden met hen te hebben; anderen ſcholden hen voor honden, beſpieders en verraders, die op 's Lands veiligheid hadden toegelegt. In den beginnen hadt de Graaf vryheid, naar Ragi-Mohol, Patna en Caſſambaſar te ſchryven; doch die gunſt werdt hem welhaaſt benomen.

Wordt in een' andere gevangenis gebragt.

Eni-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 53.

Enige dagen daarna bragt men hem weder voor den Raad, zonder zyn Schryver, die zich zeer krank bevondt, en daarenboven om zyne jongheid verſchoont werdt. Ook vielen alle de beſchuldigingen op de Graaf, vermits men hem de Stad zeer naauwkeurig hadt zien beſchouwen en alles aantekenen. Men vroeg hem: „ Wat hem zo koen gemaakt hadt, te Mongher te komen, de Stad om te wandelen en de muren te beſchouwen? Of hy niet wiſt, dat het een' Frontierplaats was, naar welke gene Vreemdlingen de ogen mogten wenden? Dat zulks een verbod van den Mogol was, en zy mitsdien in zyne ongenade gevallen en een' zo geſtrenge ſtraffe waardig waren, als een *Timidear* onlangs hadt moeten ondergaan, die op bevel van een Nabab op een' plank gebonden en midden doorgezaagt was." *Ge zegt*, ging de Gouverneur voort, *dat ge Hollanders zyt. Die Natie kennen wy niet: maar ge zyt doorſlepen Portugeeſchen, ſchelmen, die de Rebel Sevagi gebruikt, om ons te beſpieden, en de Stad te komen verrasſen* (*a*). Te vergeefs nam de Graaf den Hemel tot getuigen zyner oogmerken. Men bedreigde hem op te hangen, of aan den ſtam van een boom te binden en met pylſchoten te doden. Naar zyne gevangenis te rug gebragt zynde, werdt hy door zyne Wachters ſtrenger gehandelt, en door het graauw deerlyker geſcholden. Echter vertrouwde hy, dat men hem het leven niet meende te benemen, voor dat men onderricht wegens zyne Reize en beveelen van den Groten Mogol ontfangen zoude hebben. Doch zyn Schryver ſtelde zich de dood voor ogen; waardoor de angſt hem meer dan zyne ziekte verzwakte. Ondertuſſchen vermaande hem de Graaf tot ſtandvaſtigheid, en wekte hem geſtadig door zyne redeneeringen op (*b*).

De Graaf. 1669.

Derde verhoring.

Te midden in hun verdriet vertrooſtte hen grootlyks een brief, die hun door een hunner Knechts ter hand geſtelt werdt en door *Jacob Verburg*, Directeur van Ougly, geſchreven was; hun meldende, dat men in 't Comptoor hun ongeval vernomen hadt; dat zy den moed niet moeſten opgeven; dat men ten hunnen voordeele aan den Nabab van Patna hadt geſchreven, en beſloten, niets te ſparen, om hen te verloſſen. By een anderen brief, welken zy den volgenden dag van den Directeur van Soëpra bekwamen, werden hun de zelfde beloften gedaan. Vier dagen daarna ontfing de Gouverneur van Mongher zelf een bevel van den Groten Nabab van Patna, die hem geboodt, hem de beide Hollanders, welke hy gevangen hieldt, ten ſpoedigſten te zenden. Hierop achtten zy zich op vrye voeten; doch de Gouverneur draalde te gehoorzamen, onder voorwendſel, dat hy naar 't Hof van Agra geſchreven hebbende, antwoord van den Mogol afwachten moeſt. Echter durfde hy hen niet langer ſtreng handelen; maar vergunde hun vryheid, door de Stad te wandelen, mits zy alleen door enige Soldaten verzeld gingen, en des avonds in hunne gevangenis te rug kwamen. Een hunner Knechts verbreidt hebbende, dat de Graaf een zeer bekwaam Wondheeler was, maakte hem die hoedanigheid, welke by de Indiërs zeer geacht is, meer gezien, dan hy hoon geleden hadt. Zelfs deedt de Gouverneur hem met

De hoedanigheid van Wondheeler brengt de Graaf in achting.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 56. Zie de gevallen van Sevagi in 't Verhaal van l'Eſtra in ons XIII. Deel.

(*b*) *Ibidem*, bladz. 57.

Dr. Graaf. 1669.

met den eersten ontbieden, en verzocht hem verschoning over zyne strenge behandeling. *Hoe!* zeide hy, *zyt gy een Wondheeler? Waarom hebt gy my daarvan niet verwittigt.* Hierop verzocht hy hem, zyn Neef te gaan bezoeken, die sedert lange een' borstkwaal gehad hadt, en beloofde hem grote beloningen. De Graaf nam die gelegenheid waar, om zich te doen achten. Zonder zyn verslag van de hand te wyzen, antwoordde hy, noch werktuigen noch heelmiddelen by zich te hebben, en den kranken ziende, verklaarde hy, dat zyne kwaal uit een' verzweering in de long ontstaan en ongeneeslyk was, en dat de oom en neef mitsdien gedult oefenen moesten, gelyk hy zelf ten aanzien zyner gevangenis doen moest. Enige heelmiddelen, welke hy met een' zeer goede uitwerking hier en daar in de Stad uitdeelde, deden hem over de geledene mishandelingen te meer zegepralen, vermits twee dagen daarna een tweede Postbode van den Nabab aankwam, met bevel aan den Gouverneur, zyne beide gevangenen zonder enig uitstel te laten vertrekken, op straffe van zelf naar Patna gevoert, en aldaar als een wederspanling gekastydt te worden, indien hy niet terstond gehoorzaamde. Des stondt geen andere weg dan die der onderwerping voor hem open, welke zyne trotschheid veel scheen te kosten.

Hoe hy van den Gouverneur gewroken wordt.

Beschryving van Mongher.

GEDURENDE enige dagen, die de Graaf besteedt hadt, met door de Stad te wandelen, hadt hy nieuwe aantekeningen gevoegt by die, welke hem in lyden gebragt hadden. In dezelve herhaalt hy, dat Mongher een' ongemeen fraaije plaats is. Aan de eene zyde spoelt de Ganges langs hare muren, en aan de landzyde heeft zy een' rondachtige gedaante. Hare grachten zyn breed en diep, doch droog, wanneer de Rivier niet zeer hoog is. Zy heeft vier poorten, waarvan die, welke naar het Oosten uitziet, de voornaamste is. Men komt in dezelve over twee valbruggen, waarna men door een' kleine deur treedt op een vierkant plyn, met muren omringd, en van 't welk men door een' andere poort in de Stad komt. Aan de beide zyden van die poort staan twee grote stene beeltenissen, vertonende twee oliphanten met een gewapenden man op iederen. De poorten, naar het Zuiden en Westen uitziende, hebben veel gelykheid met de eerste; doch die naar het Noorden is kleiner en minder versierd. Naby dezelve ziet men op een' kleine hoogte enige bomen, een' Pagode en verscheide graven, van waar men een fraai uitzicht op een groten vyver heeft. Te midden in de Stad op een' plaats, op welke verscheide straten tegen over elkander uitkomen, vindt men een' zeer voortreflyke *Kettera* (*a*) van een' agtkante gedaante, omgeven van verscheide fraaije huizen, met kleine torens versierd. Alle de straten lopen van de ene poort tot de andere, en overkruissen de Kettera. Aan den rivierkant staat een fraai Kasteel met het Paleis van den ouden Koning, de vertrekken zyner vrouwen en verscheide andere aanzienlyke Gebouwen. Voor de oostpoort, naamlyk buiten dezelve, heeft men een' grote Markt aangelegt, alwaar

(*a*) De Schryver legt niet uit, wát het woord *Kettera* betekent; doch het schynt de beurs der Kooplieden te zyn (1).

(1) Men vindt dien naam in Valentyn niet, maar wel dien van *Karavansera*, zynde een groot Gebouw van verscheide ledige, doch bekwame vertrekken voor de Karavanen, om 'er haren intrek in te nemen.

waar geſtadig allerlei vleeſch, gevogelte, viſch en vruchten verkocht worden. Aan die poort houdt ook de grote Wacht hare poſt. De Stad in de oorlogen van de jaren 1657 en 1658 deerlyk gehavent zynde, was men nog bezig, hare Gebouwen weder op te rechten. De Wethouderſchap en de voornaamſte Ingezetenen doen belydenis van het Mahometaandom; doch alle de overige Inwoonders zyn Afgodendienaars. De bezetting beſtondt uit vyf honderd mannen te voet en duizend paarden. Offchoon te Mongher de eige taal van dat Land geſproken wordt, die de Graaf het *Hoog Moorſch* noemt, ſchryft men 'er met Perſiſche letteren. De meeſte Ingezetenen geneeren zich enkel van den Koophandel. Buiten de Stad, en zelfs op het boord der grachten, ziet men een' menigte Gebouwen, dienende tot woningen en winkels voor velerhande konſtenaren en ambachtslieden. Men maakt aldaar allerlei werk, lywaten en andere koopwaren. Het is een' ſoort van Voorſtad, doch zonder enige regelmatigheid (*a*). DE GRAAF, 1669.

DE Graaf ontfing in zyne Bark zes Soldaten, welke hem tot een' bedekking naar Patna moeſten dienen. Doch de vreze, van door den Nabab over het ſlegt gedrag van hunnen Gouverneur geſtraft te worden, deedt vier van dezelve voor het einde der Reize deſerteeren. Den derden dag van hunne vaart ontmoetten de beide Hollanders een' kleine Vloot, voerende het reistuig en den leeftocht van enig krygsvolk, 't geen langs de oevers van de Ganges volgde. 't Zelve beſtondt uit twaalf honderd Ruiters, wel gewapend, enige benden voetvolk, veertig kameelen, zes oliphanten en een' menigte oſſen. Dat kleine Leger, *Mir-Amarting*, een Heidenſchen Prins, toebehorende, kwam van den berg *Aſſang*, en moeſt zich naar den kant van Delli en Agra begeven, om met het Leger van den Groten Mogol tegens den Rebel Sevagi te veld te trekken. De Bark van de Graaf niet veel raſſer konnende vorderen, hadt hy de gelegenheid, gedurende enige dagen verſcheide merkwaardige dingen te zien; doch hy verzuimde, dezelve aan te te-

De Graaf ontſlagen, en zyn weg van Mongher tot Patna.

(*a*) Zie hier de uitlegging der letteren van de Grondtekening der Stad Mongher:
A. De grote Moskee.
B. Het huis van den Gouverneur.
C. De gevangenis, waarin de Graaf opgeſloten werdt.
D. De plaats, alwaar de Raad werdt gehouden.
E. De agtkante Kettera.
F. De Vyver.
G. Kleine Heuvel met zyne Pagode.
H. De brug van de Ooſtpoort.
I. Plyn binnen de Stad naby die poort.
K. De Weſtpoort met haar plyn binnen dezelve.
L. De Zuidpoort en haar plyn.
M. De Noordpoort enz.
N. Paleis en Tuin van den Prins Cha-Souſa.
O. Het Kaſteel aan den rivierkant.
P. De agtkante toren aan de Rivier.
Q. Groot Bolwerk langs de Haven.
R. De Bolwerken en Grachten.
NB. Deze uitlegging wordt in den Paryſchen druk niet gevonden, alwaar ook op de grondtekening de aanwysletters niet ſtaan. Dat gebrek alhier vervullende, verbeteren wy teffens een' andere feil van het Oorſpronglyke, in 't welk de letter H. afgelaten was.

De Graaf. 1669.

tekenen. Eindelyk die Krygslieden uit 't gezicht verloren hebbende, voer hy verby de Dorpen *Deriapour*, *Mokava*, *Monareck*, *Noada*, *Baar*, *Bander-Bana*, *Fatoha* en verfcheide andere plaatfen, waarvan Baar en Bander-Bana de aanzienlykften zyn. Aldaar zag hy vele Pagoden en fraaije Moskëen. Van Fatoha begaf hy zich te voet langs een vermaaklyken weg, langs den oever van de Ganges naar 't Paleis van *Seftakan*, Nabab van Patna, alwaar men gene zwarigheid maakte hem de Gebouwen en Tuinen te laten bezichtigen (*a*).

Paleis van Seftakan.

Zyne komft te Patna.

Van daar voortwandelende langs een weg, met zeer fraaije Tuinen bezoomd, kwam hy in de Voorftad van Patna. Het gezicht op die Stad kwam hem zeer aangenaam voor. By zyne komft werdt hy door een Banjaan, die het Comptoor ten dien tyde voor de Hollandfche Maatfchappy betrok, naar 't zelve geleidt. Zodra de Raad van Patna des verwittigt was, zondt dezelve een Secretaris en vier Gedeputeerden naar 't Comptoor, om de beide Hollanders te begroeten, en uit hunnen mond een naauwkeurig verflag te horen van de behandeling, welke zy te Mongher geleden hadden: ook behoefde de Graaf zyne gevoeligheid niet te raadplegen, om een geenzins gunftig verhaal aan den Gouverneur te doen.

Terwyl hy te Patna enige dagen ruftte, deedt hem de nieuwsgierigheid, om een' door haren Koophandel zo beruchte Stad te leren kennen, een Moorfch gewaad kopen, in 't welk hy ondernam, alle de gedeeltens van dezelve te bezichtigen, tekenende getrouwlyk aan al wat hem merkwaardig voorkwam, en doende zich door zyn Tolk en Knecht verzellen (*b*).

Befchryving van Patna.

De Stad Patna ligt zeer naby de Ganges, gelyk een groot getal andere plaatfen, wier Ingezetenen zich voor hunne baden en zuiveringen dat gemak hebben willen verfchaffen. Zy heeft ter harer verdediging een groot Kafteel, met bolwerken en torens voorzien. Men ziet 'er fraaije Huizen, Moskëen, Tuinen, Pagoden en andere aanzienlyke Gebouwen. Hare ligging is op een' hoogte, ten einde van de zware overftromingen van de Ganges bevryd te zyn. Van den oever klimt men langs twintig, dertig en op enige plaatfen veertig ftenen trappen naar de Stad, die aan de landzyde door een' menigte ronduiten en torens, welke veeleer ter harer verfiering dan wel verdediging ftrekken, geftrykhoekt. Van het een einde van de Stad tot het andere loopt een' brede ftraat, aan beide zyden bezet met winkels, in welke men allerlei koopwaren en werklieden vindt. Die ftraat wordt door verfcheide andere doorfneden, waarvan fommigen op 't veld en de andere op de Ganges uitlopen. In 't hoogft gedeelte der Stad liggen een ruim plyn, tot een' Markt dienende, een zeer fraai Paleis, waarin de Nabab zyn verblyf houdt, en een' grote Kettera, alwaar de Kooplieden van verfcheide Natien byeen komen met monfters van hunne koopwaren (*c*).

De Graaf vertrekt naar Soëpra.

Na zyne nieuwsgierigheid in de Stad voldaan te hebben, keerde de Graaf naar 't Paleis van den Nabab Seftakan, om de Tuinen en Fonteinen van 't zelve nogmaals te bezichtigen; doch hy verfchoont zich daarvan een' befchryving te

(*a*) *Ibidem*, bladz. 62. en voorgaande.
(*b*) *Ibidem*.
(*c*) Bladz. 63.

te geven, vermits hy in dezelve veel gelykheid met die van Ragi-Mohol vondt. Hy was verplicht, die fraaije plaats te verlaten, door het ontfangen van een brief van Sanderus, die hem met ongedult te *Soëpra* (*a*), laatste Comptoor van de Maatschappy op de Ganges, verwachtte. De Rivier dan verder opvarende, vondt hy steeds het Land zeer volkryk tot aan de beruchte Moskee van *Monera*, waar van men hem vele wonderen verhaalde. Monera is op zich zelven een slegt Dorp, liggende een' halve myl van de Ganges, en wordende niet dan door arme werklieden bewoont. Weleer was die landstreek een' woesteny; doch een vermaarde Fakir, *Iba-Monera* genaamd, de natuurlyke vruchtbaarheid van den grond bespeurende, die slegts den tygers, wolven en wilde honden ten schuilplaats verstrekte, vervloekte dat gevaarlyk gedierte, dreef het door de kracht zyner gebeden weg, en bouwde ter zelfder plaatse een' kleine Kapel, waarin hy vele wonderen deedt. Het gerucht zyner heiligheid hem grote aalmoessen aangebragt hebbende, vondt zyn knecht na zyn dood by hem zo aanzienlyke somme, dat hy aldaar ter zyner gedachtenis een' prachtige Moskee deedt bouwen, die tot een intrek voor een' menigte Fakirs dient.

De Graaf. 1669.

Beruchte Moskee van Monera en haar oorsprong.

Het is een vierkant Gebouw, omgeven met bogen en pilaren; heeft een rond dak, zeer konstig met gele en blaauwe stenen gedekt, en op iederen hoek een kleinen toren, van de zelfde gedaante en kleur als de grote. Dat gantsche Gebouw is omringt met een muur van tien voeten hoogte en honderd schreden lengte aan iedere zyde. De voornaamste ingang is een' zeer fraaije stenen poort, voor welke men een klein stuk geschut geplaatst heeft, zynde een agtponder, van staven yzer gesmeed. Aan den anderen kant van de Moskee ziet men een groten vyver, wiens boorden met bomen beplant zyn, en in welke men langs zeven of agt trappen nederdaalt. Langs dien Vyver vindt men een' menigte grafsteden. Aldaar heeft men een' andere Moskee, kleiner dan de eerste gebouwd, naby welke men een oliphant van steen ziet, houdende een adelaar met zyn snuit, en waar van men de deugd tegens den donder, blixem en het onweer ten hoogsten roemt. Rondom die plaats zwerven onophoudlyk een oneindig getal Fakirs, die den Pelgrims hunne fabelen op den mouw spelden, en door veelerhande bedrog hun veel geld afknevelen. Enigen houden hunne woonplaats in de Moskee; anderen zwerven in benden door het Land, gewapend met stokken, en hebbende vendels en banieren. Somtyds gaan zy naakt; somtyds zeer vreemd gekleed, en veeltyds met asch bestreken, om zich een' boetvaardige houding te geven, die hen afschuwlyk maakt. In alle Dorpen en Steden zelfs, door welke zy trekken, zyn de Ingezetenen verplicht, hun levensmiddelen te leveren, om van hunne roveryen bevryd te blyven (*b*).

Beschryving van die Moskee.

De komst van de Graaf te Soëpra; de genezing van den Directeur Sanderus, en enige kleine gebeurtenissen van Oorlog en Koophandel, maken het overige van zyn Verhaal van weinig belang. Het Comptoor van Soëpra dient enkel tot het inkopen van opium en salpeeter, welke men in die Landstreek in overvloed vindt. 't Gebouw der Hollanders beantwoordt door zyne

Comptoor van Soëpra voor de opium en Salpeeter.

(*a*) Of *Chiopera.*
(*b*) *Ibidem*, bladz. 65.

De Graaf. ne grootte aan 't gewicht van dien Handel. Het is langwerpig vierkant; ligt aan de Ganges; heeft op iederen hoek een toren, en bestaat, als het ware, uit drie Gebouwen, waarvan één een treflyken Tuin heeft. Het middelste bevat het pakhuis en zeer fraaije woningen voor de Hoofden. Het derde is het werkhuis, alwaar de salpeeter gestookt en gezuivert wordt. Over den weg hebben de Directeurs ruime stallen doen bouwen, die in de tale van dat Land den naam van *Plaats van 't hout* (*a*) voeren.

1669.

Na byna twee jaren in de Comptoren zyner Natie doorgebragt te hebben,
1671. verliet de Graaf Ougly den 20. November 1671 op een Schip naar Persië geschikt. Doch verby de Kust van Ceylon zeilende, werdt zyn Schip door storm in de Hollandsche Haven van Colombo (*b*) gedreven. De Admiraal de la Haie, wiens Krygsverrichting men in 't XIII. Deel dezer Historische Beschryving gelezen heeft, was ten dien tyde meester in die Zee, met een Smaldeel van twaalf Fransche Schepen (*c*). De Graaf van 't doel zyner Reize naar Persië afziende (*d*), hadt voor zyne terugkering naar Holland, welke tot het volgende jaar uitgestelt werdt, gelegenheid, de gebeurde omwentelingen te Goa, en de eerste gevallen van Don *Pedro de Castro* te vernemen. Doch vermits zyne berichten enkel op eens anders zeggen steunen, zal men die zelfde gebeurtenissen veel liever uit een Franschen Reiziger getrokken zien, die toevallig getuigen geweest is van het geen hy verhaalt, en het zelfde belang niet heeft, om het gedrag der Portugeeschen in Indië te lasteren. Derhalven heb ik dit gedeelte (*e*) der Reize van Carré alhier ingelascht, ten einde de uitlatingen van de Graaf te vervullen door enige historische aantekeningen, welke op het einde van dit artikel ten passe komen (*f*).

§. I.

Toestand der Portugeeschen in de Oost-Indiën in den jare 1670, en gevallen van Don Pedro de Castro.

Toestand der Portugeeschen in Indie.

1670.

Oorsprong der verzwakking van de Portugeeschen.

De Oorlogen tusschen Spanje en Portugal hadden twee Staten, die bereids door de wederzyds aangelegde Volkplantingen in de beide Indiën ontvolkt waren, van manschap uitgeput; zulks naauwlyks Ingezetenen genoeg tot het bebouwen der Landeryen, en het onderhouden van den binnenlandschen Koophandel overig bleven. Dus waren de beide Natiën buiten staat, hulp naar hare Volkplantingen te zenden, alwaar men, door andere vyanden benard, te vergeefs Vloten wachtte, die men 'er gewoon was alle

(*a*) *Ibidem*, bladz. 76.
(*b*) De Schryver zegt, dat hun Schip byna op een' rots verbryzelt was, aleer het te Punto Gale inliep, alwaar zy bevel ontfingen, zich naar Colombo te begeven.
(*c*) Die Admiraal was toen zeer stil te Suratte.
(*d*) Die Reize hadt geen plaats door de krygstoerusting, welke de Hollanders verplicht waren te maken, om het Fransch Smaldeel te gemoet te zeilen.
(*e*) Reize van Carré, II. Deel, bladz. 86.
(*f*) Wy weten niet, waarom de Hr. Prevost tot de beide volgende artikelen overgaat, vermits de Graaf geen woord van de omwentelingen van Goa, noch van de gevallen van Don Pedro de Castro spreekt.

le jaren, met een' verfterking van Soldaten en krygsbehoeftens, te ontfangen. TOESTAND DER PORTUGEESCHEN IN INDIE.

DE Portugeefchen in de Ooft-Indiën verbeeldden zich, dat enig deerlyk toeval, 't geen zy niet ramen konden, gebeurt mogt zyn; of dat de Vloten, die zy naar Lisbon gezonden hadden, op de Reize vergaan zynde, men hen liet dryven, zonder langer een Koophandel te behartigen, welke begon af te nemen, en waarvan de winften niet meer de koften opdiepten, die men jaarlyks op nieuw maken moeft, om een groot getal Schepen uit te ruften en te bemannen, ten einde dezelve in duizend gevaren, over ontmeetbare Zeën te zenden, in welke men nooit ontdekkingen genoeg konden doen. Door dat denkbeeld ging de Koophandel niet min te gronde, dan door de pogingen der Hollanders en Engelfchen, die daaglyks den Portugeefchen deze of gene gewigtige Vaftigheid ontnamen, en op alle plaatfen, waarvan zy zich meefter maakten, weerbare en zelfs geduchte Comptoren oprechtte. Ook deden de naburige Vorften het hunne, om de zaken van Portugal in den grond te helpen, en namen dien tyd waar, om een Mogendheid ter neder te vellen, die, te lange hare harffenfchimmige rechten hebbende doen gelden, in het bezit van een' menigte goed, het geen haar niet toebehoorde, geraakt was. 1670. Hunne bekommeringen te Goa.

EINDLYK was het met de Portugeefchen in Indië zo verre gekomen, dat een ieder voor zyn eige belang iets uit de Schipbreuk trachtende te bergen, zy welhaaft aflieten, hunne zorgen en magt voor 't gemeen welzyn hunner Natie te befteden. De Groten, die voor Portugal Veftingen en wyduitgeftrekte Landen inhielden, wierpen het juk der afhanglykheid af, en behandelden elkander in den beginnen met een onderling wantrouwen, als vrezende, door elkander in hunne byzondere oogmerken van wederfpannigheid tegengegaan te worden; doch floten een' foort van bondgenootfchap, zodra zy begrepen, dat die verdeeltheid niet dan ten hunnen verderve konde ftrekken. Hierop merkt de Schryver aan, dat niets zonder enigen fchyn van recht beftaan kan (*a*). Verdeeltheid onder de Groten.

ZY kwamen overeen, de landeryen en het geld, die de Kroon toebehoorden, onder elkander te delen, elkander niet in 't geringfte te benadeelen, maar de handen tegens den gemenen vyand t'zamen te flaan, indien zy tegenftand in hunne onderneming ontmoetten. Twaalf der voornaamften floten onder elkander een byzonder verbond tegen den Onderkoning, die het Hof getrouw fcheen te blyven. Hy hadt zich, zodra hy de wanorde befpeurde, tegens dezelve verzet, en verzuimde by vervolg niets, om haren loop te ftuiten. Hy deedt uitftrooijen, uit Portugal tyding gekomen te zyn, dat de Koning, na 't overwinnen van alle zyne vyanden, hulp in manfchap en krygsbehoeftens naar de Volkplantingen zondt, en men eerlange een' magtige Vloot te Goa zoude zien aanlanden. Terwyl hy de gemoederen door die konftgreep in ftilftand hieldt, zondt hy dikwerf Karveelen naar Europa, om kennis van zyn toeftand te geven; doch bekwam, niettegenftaande alle zyne zorgen, geen antwoord van 't Hof, 't geen zynen yver niet konnende onderfteunen, zyne zwakheid duchtte te erkennen, Hun bontgenootfchap.

(*a*) Carré, bladz. 90.

TOESTAND DER PORTUGEESCHEN IN INDIE.

1670.

Standvastigheid van den Onderkoning, om hen in toom te houden.

nen, en hem deedt geloven, dat men te Lisbon zyne berichten niet ontfing (*a*).

NIETTEMIN bleef de Onderkoning ſtandvaſtig, en ſchatte, volgens 's Schryvers zeggen, het genoegen, van een eerlyk man in tegenſpoed te zyn, hoger, dan door trouwloosheid ryk en vermogend te worden. Offschoon de Wederſpanlingen meer magt hadden, om hem aan te taſten, dan hem overig bleef, om zich te verweeren, volhardde hy de belangen der Kroon door alle hem mooglyke middelen voor te ſtaan. Hierom poogde men hem ten minſten tot ſtilzwygen over te halen; doch zyne deugd bleef onwrikbaar, en verhardde tegens de zwarigheden. Eindelyk waren de t'zamengezworenen bedacht, hem van kant te helpen. De driftigſten ſloegen voor, zich opentlyk van zyn perſoon te verzekeren, en hem het leven te benemen. Anderen wilden, om nog een ſchyn van goede order en gematigdheid te houden, dat men in zyn gedrag zelven een voorwendſel zocht, om hem te vatten en in de gevangenis te doen omkomen. 't Gevoelen der verſtandigſten en 't geen het zwaarſte woog, was, wel is waar, om zich van zyn perſoon te verzekeren, maar teffens om hem op een Schip te werpen en naar Portugal te zenden, beladen met beſchuldigingen, die hun tyd konden verſchaffen, hunne aanſlagen uit te voeren, en zich te beveſtigen in 't bezit der landeryen, welke zy onder elkander gedeelt hadden. Dat beſluit werdt met zo veel geluk en bekwaamheid uitgevoert, dat zy den ongelukkigen Onderkoning wandelende hebbende opgeligt, hem in bewaring ſtelden van den Kapitein van een Schip, 't geen naar Lisbon keerde, en hem dus terugzonden, om den Koning kenniſſe van zyn ongeval en van hunne wederſpannigheid te geven. Na dat vreemd beſtaan pleegden zy in de Stad allerlei ongeregeld- en wreedheden. De bloedverwanten van den Onderkoning werden van hunne goederen berooft, en alle die ten hunnen voordeele den mond durfden openen, met halsſtraffen om 't leven gebragt (*b*).

Hoe zy zich van hem ontdoen.

§. II.

GEVALLEN VAN DON PEDRO DE CASTRO.

1671.

Gevallen van Don Pedro de Caſtro.

Inborſt van Don Pedro de Caſtro.

DON Pedro de Caſtro, die onder de t'zamengezworenen een voornamen rang hieldt, ontzag zich het minſt in zyne geweldadigheden. Hy was een zeer ondeugend menſch; doorſlepen in 't uitvinden van middelen, om alle zyne oogmerken te doen gelukken, die gemeenlyk ſnood waren; en hadt zo door openbare knevelaryen, als geheime raderen van een' te gelukkige loosheid, waardoor het begunſtigen zyner driften hem gemaklyk viel, onmeetbare ſchatten verzamelt (*c*). De rol, welke hy in dit verhaal ſpeelt, verplicht den Schryver, een geval by te brengen, waaruit zyn inborſt ten vollen blyken zal.

Geval, waaruit

TOEN de zaken der Portugeeſchen begonnen te vervallen, en de onderda-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 92.
(*b*) *Ibidem*, bladz. 95.
(*c*) *Ibidem*, bladz. 96.

danigheid der Groten af te nemen, kwam een jonge Prins van Visapour enigen tyd te *Bicholain*, een Steedje, ontrent twee mylen van Goa liggende, zyn verblyf nemen, 't geen hem door de wandeldreven en bosschen, waarmede het omringd is, zeer vermaaklyk was, te meer, vermits hy zich van 't gewoel van 't Hof wilde afzonderen, zonder nochtans zyne vermaken geheel te laten varen. Zo naby de Hoofdstad der Portugeeschen zynde, kwamen hem gestadig een' menigte Groten bezoeken, om tot zyne tydkorting het hunne toe te brengen. Dat leven beviel hem zo wel, dat hy het zich een' gewoonte maakte, en de verkering met de Portugeesche Dames verslaafde hem nog meer aan 't zelve. Hy gevoelde voor dezelve een' zo grote genegenheid, dat hy nergens elders enig genoegen konde rapen. Doch zyne zaken riepen hem naar 't Hof terug, en hy wenschte, een' dier Portugeesche Juffers, wier schoonheid hem getroffen hadt, met zich te konnen voeren. Mitsdien openbaarde hy zyn verlangen aan Don Pedro de Castro, wiens inborst en doorslepenheid hy hadt leren kennen.

GEVALLEN VAN DON PEDRO DE CASTRO. 1671. zyn aart duidelyk blykt.

DON PEDRO vondt in 't oogmerk van den Mahometaanschen Prins een' gelegenheid om zyn haat tegens den Onderkoning te voldoen. Te Goa bevonden zich twee voorname Juffers van een' uitmuntende schoonheid en beroemde deugd, uit 't zelfde Huis als de Onderkoning, en zelfs hem zeer na bestaande, gelyk ook afstammende van de oude Groten, aan wien Portugal zyne verwinningen in Indië te danken hadt. Dezen besloot Don Pedro aan den Prins te verkopen, en volvoerde zulks op een' zo verfoeilyke wyze als de aanslag snood was. Veinzende zich met de bloedverwanten van den Onderkoning, tegens wien hy sedert lange een bitteren haat hadt doen blyken, te willen verzoenen, waren alle brave lieden over die geneigtheid des te verblyder, vermits zyne verbittering 't gemeen deedt zuchten, en zelfs de zaken van den Staat nadeel toebragt. Doch de schranderste lieden, die Don Pedro kenden, vreesden, dat onder een zo onverwacht en spoedig besluit een kwade toeleg verborgen lag. Ook vergisten zy zich hierin geenzins; want Don Pedro zyn aanslag ongemerkt bevorderde, en de beide lammen allengs ten slagtbank bragt.

Hy schaakt twee voorname Christen, Juffers voor een Mahometaanschen Prins.

ZY bezaten aanzienlyke landeryen, op welken zy dikwerf enigen tyd doorbragten, levende 'er overeenkomstig hare geboorte. Vermits hy door zyn rang en schatten in aanzien was, konden zy zyne bezoeken op gene gevoeglyke wyze weigeren te ontfangen, en maakte hy een' zo gemeenzame gewoonte van dezelve, dat zy zyn toeleg in genen dele verdenkende, op enen dag toestemden, 't vermaak der wandeling met hem te nemen; waartoe hy een' palankin hadt doen bereiden. Hierop zondt de Prins, verwittigd van de gelegenheid, enig gewapend volk op den weg, 't geen haar opligtte. 't Geval werdt terstond te Goa ruchtbaar, en niemand twyfelde, of die snode daad was een nieuw uitwerksel der schelmery van Don Pedro. Verscheide Portugeeschen, welke de palankin met een' talryke bedekking ontmoet hadden, verklaarden 't gekerm van twee vrouwspersonen gehoort te hebben, en dat zy onder hare jammerklachten wraak over Don Pedro hadden geroepen. Ook kende men hem voor een snodaart, die bekwaam was, zyn Vaderland te verraden en zyn Godsdienst te verlochenen. Daarenboven was een iegelyk bekend, dat hy, by zyne komst in Indië, een zyner ei-

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1671.

ge bloedverwanten in handen der Ongelovigen gelevert hadt; en die hem in Portugal hadden gekent, befchuldigden hem van een oneindig getal andere euveldaden (*a*).

Onheerfching, waardoor te Goa grote wanorde ontftaat.

De meeften zyner medeplichtigen van gene geregelder zeden noch beteren inborft zynde, rezen onder hen welhaaft twiften, die Goa 't fchouwtoneel der bloedigfte vertoningen maakten. De kryg heeft niets verfchriklyks, waarvan men niet het afbeeldfel zag onder Burgers, die een en het zelfde belang hadden, om in eendracht t'zamen te wonen. Indien die heerfchloosheid langer geduurt hadt, zoude de bewerkers van dezelve hunne eige ftraffe gevonden hebben in een' woede, welke zy tegens zich zelven begonnen te wenden. Doch het Schip, 't geen den Onderkoning naar Portugal bragt, kwam behouden te Lisbon. 's Konings grimmigheid was op 't vernemen van de muitery zo groot, dat hy terftond twee zware Oorlogfchepen deedt uitruften, en met dezelve een nieuwen Onderkoning vertrekken, van den zelfden Huize, als de vorige, een ftreng en onvertzaagd man, die by 't uitvoeren der beveelen van zyn Heer, ook teffens aan 't wreken van zyne familie arbeiden moeft. Met hem vertrokken vele Groten, om 's Konings gezag in 't zyne te helpen handhaven, en onder hem 't bevel over enige troepen, uitgelezen volk, 't geen hem verzelde, te voeren. Hy hadt laft, by zyne komft te Goa alle de Wederfpannelingen in hechtenis te doen nemen, en in ketenen naar 't Hof van Portugal te zenden.

Komft van een nieuwen Onderkoning.

Don Pedro wordt gevat.

Hoe fpoedig ook de Reize van den Onderkoning was, kwam hy niet tydig genoeg, om op de muitlingen alle ftrengheid der ftraffen te oefenen, welke hy hun toefchikte. De meeften hadden zich onderling omgebragt, en die in leven gebleven waren, weken naar hunne Gouvernementen, of naar de naburige Vorften. Doch Don Pedro vleidde zich, dat de ondergang der enen en de vlucht der anderen, gevoegd by het oude aanzien, waarin hy te Goa was, zyne buitenfporigheden zouden doen vergeten, of hem ten minften tegens de wrake dekken. Mitsdien niet konnende befluiten, een' Stad te ruimen, in welke hy alle zyne fchatten hadt, vondt hy zich in zyne hoop deerlyk bedrogen: want de Onderkoning, door enige vooruit gezonden bedienden van zyne geruftheid verwittigd, by zyne aanlanding hem terftond deedt vatten, en onder een' fterke wacht op het eerfte Schip werpen, 't geen naar Europa keren moeft. Tegelyk werdt het Koninglyk gezag in de Stad herftelt, en liet de nieuwe Onderkoning zyne zorgen ook buiten dezelve gaan.

En naar Lisbon gevoert.

Don Pedro zich onfeilbaar verloren achtende, bragt (gelyk zy, dien de wacht over hem toevertrouwt was, verhaalt hebben,) den gantfchen tyd der Reize, als een misdadiger, die naar 't fchavot geleid wordt, in een' zwaarmoedige droefgeeftigheid door. Doch zyne denkbeelden veranderden, en zyn vertrouwen wakkerde weder op, toen hy, op de Rivier van Lisbon komende, verftondt, wat omwenteling aan 't Hof voorgevallen was, 't geen door de dood van den Koning Don Jan een' gantfch andere gedaante hadt aangenomen. Hierby kwam inzonderheid, dat, hoe zeer die ver-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 106 en voorgaande.

veranderingen voor Staatsgevangenen altoos gunſtig zyn, Don Alphonſo, opvolger van Don Jan, Don Pedro ſteeds bemint hadt, die genoegzaam met hem van ener jaren en in zyne jongheid een zyner ſpeelmakkers geweeſt was. Ook ontfing hy hem met zo grote toegenegenheid, als Don Jan hem geſtreng behandelt zoude hebben. Die gelukkige deugniet zoude in veel ere en aanzien aan 't Hof van Portugal hebben konnen leven, vermits hy zich eensklaps onder 't getal der Gunſtlingen geplaatſt zag, en de herdenking zyner vernedering hem niet belette, zyne nieuwe gunſt met de trotſchheid van een ſnoodaart ſtaande te houden: doch hy beſloot, zich te wreken en naar Goa te keren. De oude Onderkoning, die een aanzienlyk ampt aan 't Hof bekleedde, tegens zyne pogingen gedekt zynde, nam hy voor, op zyn bloedverwant en opvolger al zyne gevoeligheid tegens een by hem zo gehate familie te doen vallen.

Gevallen van Don Pedro de Castro.

1671.

Vindt aldaar gunſt voor ſtraffe.

Op zyn verzoek verkreeg hy van den Koning niet alleen verlof, naar Indië te keren, maar zelfs aanzienlyke landeryen in de nabuurſchap van Goa, en 't bevel van 't Kaſteel, tot die Stad behorende. Hy was zo wel te Lisbon als te Goa in den ban geſlagen over het verkopen der beide Chriſten Dames aan een Mahometaanſchen Prins. Des deedt hy voor zyn vertrek zyn aflaat te Rome verzoeken, en begaf zich, na 't zelve verkregen te heb ben, aan boord van een byzonder Schip, 't geen naar Indië vertrok. De inſchiklykheid van 't Hof was in Portugal verbazend voorgekomen; doch deedt de Portugeeſchen in Indië nog meer verſteld ſtaan, en vooral den Onderkoning, die uit de trotſche en onafhanglyke houding, met welke hy een zo geduchten vyand zag aankomen, duidlyk begreep, in wat nieuwe moeilykheden hy met hem ſtondt te geraken.

Hy keert naar Indië.

Don Pedro hadt te Goa zyne vrouw en dochter, welke alle liefde van een deugdzamen man en vader verdienden. Hy weigerde de een' en andere te zien, om zich weder in alle buitenſporigheden der welluſt te wentelen. Zyn huis werdt een Serrail, in 't welk hy vele fraaije ſlavinnen, van onderſcheide Natien gekocht, verzamelde. Voorts waren alle zyne vrienden en vertrouwden lieden, welke door hunne geaartheid ter kwader faam ſtonden. Te midden in zyne welluſt verloor hy zyn doel van wrake niet uit het oog. Doch de Onderkoning, die aan zyne oogmerken geenzins twyfelde, achtte zich verplicht, hem voor te komen, door zich zyn vyand te verklaren, aleer hy nog iets tegens zyn gezag ondernomen hadt. De beſchutting van 't Hof ſchrikte geen ſtandvaſtigen man af, die zich door de beveelen van den Koning Don Jan gemagtigd zag, en daarenboven wiſt, dat Don Alphonſo, zo veranderlyk hy was in 't uitdeelen zyner gunſten aan onwaardigen, zyne eige weldaden weder even ligt vergat en zich weinig bekreunde, zyne begunſtigden te beſchutten (*a*). Hy ontzag zich te min, vermits hy een rugſteun by alle lieden van ere vondt, die Don Pedro als een ſchandvlek hunner Natie aanmerkten. By de eerſte gelegenheid, dat die verfoeilyke vyand hem minachting bewees, deedt hy hem by den kop vatten, en, zonder naar zyne klagten te luiſteren, in een' naauwe gevangenis opſluiten (*b*).

Wat leven hy aldaar lydt.

Hy wordt andermaal by den kop gevat.

On-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 123.
(*b*) *Ibidem.*

Gevallen van Don Pedro de Castro.

1671.

Hy verkrygt verlof om te dienen.

Ontrent den zelfden tyd zagen zich de Portugeeſchen genoodzaakt, ter Zee te oorlogen. Don Pedro, door zyn toeſtand vernederd, verzocht ootmoedig verlof, om op de Vloot te dienen, en verkreeg 't zelve, vermits de Onderkoning, hem voor eén wakkeren Soldaat kennende, niet alleen oordeelde, dat hy den Staat goede dienſten konde doen, maar dat hy ook daar door gelegenheid bekwam, zich van hem te konnen ontdoen; en dit gedrag deedt zyne onbaatzuchtigheid zo wel als beleid pryzen. Don Pedro bevondt zich in drie bloedige gevechten, waarin hy door zyne dapperheid roem behaalde, en waaruit hy 't geluk hadt zonder wonden te geraken. By zyne terugkomſt verſtaande, dat hy bereids dat voordeel deedt gelden, gaf hy bevel, hem, aan land tredende, naar de gevangenis terug te brengen (*a*).

Hy ontvlugt uit zyne derde gevangenis.

Doch, 't zy hy zyne Wachters omgekocht hadt, of dat de Onderkoning zelf hem de gelegenheid deedt geven, om te ontſnappen, geraakte hy welhaaſt uit zyn kerker en teffens uit de Stad, wykende naar een der Vlekken, aan Zee gelegen, en door Mahometanen en Afgodendienaars bewoond. Niets levert een kenlyker blyk der begunſtiging van zyne vlucht, dan het verlof, 't geen hy verkreeg, om zyne Commiſſie en zyne Landgoederen, van den Koning verkregen, te mogen verkopen. Twee jaren verliepen, dat hy als vergeten ontrent Goa omzworf, zonder zyn voet binnen de Stad te durven zetten. Men weet niet, of hy in dien tuſſchentyd enigen aanhang tegens den Onderkoning poogde te werven, en of de goede orde, welke in de Regering plaats hadt, hem de hoop van gelukking benam; doch eindelyk tot wanhoop overſlaande, nam hy het beſluit, naar 't Hof van den een of anderen Mahometaanſchen Vorſt de toevlucht te nemen, en verkoos dat van Viſapour. Ten einde aan 't zelve in allen luiſter te verſchynen, welke met zyn naam en oogmerken overeenkwam, voorzag hy zich van een prachtigen ſtoet, waarmede hy zich in 't einde van 't jaar 1672 op weg begaf. Hoe buitenſporig hy ook was in al 't geen hy ondernam, was hy zulks nooit zo zeer, als in de ſtatie, waarin hy trok; want men hem voor een buitengewonen Gezant van Portugal zoude hebben aangezien, die op bevel van den Koning, zyn Heer, met zodanig een luiſter in Indië praalde, om hoogachting en aanzien te verwékken, beide gevoelens, voegt de Schryver 'er by, die natuurlyker wyze onderwerping moeten te weeg brengen (*b*).

Uit wanhoop begeeft hy zich onder de Mahometanen.

1672.

Zyn vertrek maakte veel gerucht onder de Portugeeſchen. Sommigen klaagden over den Gouverneur; doch de verdenking, dat hy voorbedachtlyk de ogen op zyne ontſnapping geſloten hadt, deedt de verſtandigſten oordeelen, dat hy een zo gevaarlyken man hebbende doen vatten, onvoorzichtig gehandelt hadt, in hem de deuren van zyne gevangenis te doen openen (*c*).

Carré komt te Viſapour ten zelf-

In deze omſtandigheden was het, dat de Franſche Reiziger naar 't Land van Viſapour gezónden werdt. Te *Rhebac*, een' voorname Stad van dien Staat komende, vernam hy, dat Don Pedro zich op zyn tocht aldaar opge-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 125.
(*b*) Bladz. 127.
(*c*) Bladz. 128.

gehouden hadt, en 'er zyn gevolg enige dagen deedt uitruſten. Doch alvorens van den omgang te ſpreken, welken hy met hem hieldt, geeft hy een' korte beſchryving van den toeſtand van 't Koningryk Viſapour, zodanig hy dezelve van den Gouverneur van Rhebac ontfing, die den Franſchen zeer genegen was (*a*).

Gevallen van Don Pedro de Castro.

1672.

den tyde als Don Pedro.

De oude Koning was kort te voren overleden, en een onrechtmatige bezitter op den Troon geraakt door de ſnoodheid van de Koningin, die haren gemaal met vergif van kant geholpen hadt, om de Kroon op 't hoofd van haren minnaar te zetten. Die euveldaad was zo geheim niet gebleven, of 't volk hadt de oorzaak van 's Konings dood ontdekt; doch de nieuwe Koning middel gevonden hebbende, de gemoederen ter neder te zetten, en in alle de delen van den Staat den vrede te handhaven, te meer vermits hy blyken gaf, alle deugden te bezitten, die de grootſte Vorſten uitmaken. Nooit hadt men meer gunſten en majeſteit van den Troon zien uitgaan, en 't gezag gelukkiger zien oefenen, om de genegenheid der onderdanen te winnen. Hy ſcheen de plaats, welke hy bekleedde, alzins waardig te zyn, en men oordeelde, zegt de Schryver, dat de Hemel, om de onrechtvaardigheid der fortuin te verbeteren, den Scepter in zyne handen geſtelt hadt. Kortom, hy deedt de euveldaad van zyne gemalin vergeten, hoe zeer zyne eige geboorte, juiſt niet gering zynde, echter van de koninglyke waardigheid te veel verſcheelde. Zyn geluk volmaakte 't werk van zyn verdienſten. Een der grootſte Heren van 't Koningryk, die onwederſpreeklyke aanſpraken op de Kroon hadt, gaf het eerſte voorbeeld van onderwerping, door aan hem zonder enige wederſtreving den eed van trouwe af te leggen. Zyn naam was *Caveskan*, en hy door de eigenſchappen van zyn vernuft een meer dan gemeen man, bekwaam om de eerſte of twede plaats te bekleden. Hy hadt na den Koning het beſtier in handen, of om beter te zeggen, de Koning regeerde enkel door zyne raadgevingen, en die beide Hoofden van den Staat ſchenen hunne welvaart aan die der Onderdanen te verknochten (*b*).

Toeſtand van dat Koningryk.

Deugdzame inborſt van een Mahometaanſchen Heer.

De Koning gevaarlyk krank geworden zynde, en zyn einde voelende genaken, benoemde Caveskan tot zyn opvolger; doch deze edelmoedige Staatsdienaar antwoordde zonder de minſte aandoening, alsof hy zich daartoe te voren bereidt hadt, „dat hy nooit onrecht hadt gedaan, en mitsdien daar„ mede geen begin maken wilde; dat de Koning een enigen zoon nalatende, „ men hopen moeſt, dat de jonge Prins naar zyn vader aarden, en de Na„ tie in hem haar geluk vinden zoude; dat de Kroon hem toekwam, en de „ Koning enkel behoefde te zorgen, om een Gouverneur voor zyn zoon te „ benoemen."

Hy weigert de Kroon aan te nemen.

Die zoon des Konings was ſlechts zes jaren oud en by een' wettige vrouw verwekt, zulks hem niemand betwiſten konde 't gunt de ware erfgenaam hem uit zedigheid en edelmoedigheid afſtondt. Hierom antwoordde de Koning Caveskan, dat hy hem zyn zoon en het Koningryk toevertrouwde; na welke verklaring hy den geeſt gaf. Een zo zonderling geval verwekte echter verſcheide partyſchappen in 't Ryk, willende enige Groten den Staatsdie-

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) *Ibidem*, bladz. 132.

GEVALLEN VAN DON PEDRO DE CASTRO. 1672.

dienaar noodzaken, een' waardigheid aan te nemen, die hy zo loflyk van de hand gewezen hadt, doch welker weigering hem dezelve te meer waardig maakte en hen deedt verlangen, de Onderdanen van zulk een Heer te worden. Anderen verklaarden zich voor een Prins van 't zelfde bloed, naamlyk voor den naasten erfgenaam der Kroon na hem; en uit deze verdeeldheid rezen onlusten. De Gouverneurs der Provincien en Steden oefenden onder schyn van een' der drie partyen aan te hangen, allerlei knevelaryen op de plaatsen, onder hun gebied staande. Zelfs hadt de Gouverneur van Rhebac, van zyne Stad een' zeer grote somme geëischt hebbende, die de Ingezetenen hem halsterrig hadden blyven weigeren, alle de Comptoren en die der byzondere Kooplieden verzegelt, met verbod op straffe des doods, zonder zyn bevel de zegels af te ligten (*a*).

Zonderling gebruik, om van 't geluk ener regering te oordeelen.

DE aanhang van den jongen Vorst ondertusschen de talrykste geworden zynde, hieldt Caveskan zyn woord, en deedt zyn Voedsterling plechtig kronen. By die plechtigheid, welke grootlyks strekte om de gemoederen tot eendracht te brengen, werdt hy tot Regent des Ryks en voogd des Konings verklaart. Onder verscheide gebeurtenissen, welke men daar te lande als voortekenen van een' gelukkige regering aanmerkt, verhaalt de Schryver, dat men 'er de gewoonte heeft, na de plechtigheid der Kroning, op vyf onderscheide plaatsen van een' Zaal, zo vele hopen goud en zilver, lywaten, wapenen en rys, en op een' andere plaats een hoop assche te leggen. Die verdeling wordt aan de Priesters overgelaten, en alle de bystanders blyven in een' eerbied, welke hen verhindert de hopen aan te roeren. Men leidt den Vorst te midden in de Zaal, geblind met een kostbaren tulband, die vervolgens bewaart en als aangebeden wordt. Aldaar laat men hem op zich zelven, om op te merken, naar wat kant hy zich toevallig keren zal en daaruit een gevolg te trekken. Indien hy op den hoop goud en zilver geraakt, oordeelt men, dat hy naar rykdommen haken zal en zyne Onderdanen door zyne gierigheid veel lyden zullen. Wanneer hy op de lywaten geraakt, stelt men vast, dat zyn Hof prachtig zal zyn, en hy den Koophandel in zyne Staten zal doen bloeyen. De wapenen houdt men voor een voorteken van dapperheid en overwinning; de granen van overvloed: doch van alle de beduidselen is de assche de ongelukkigste, vermits zy in zich zelve onvruchtbaar en 't overschot van door vuur verteerde dingen zynde, als een' voorspelling van elende, hongersnood, verliezen en allerlei onheilen aangemerkt wordt.

DE jonge Vorst geraakte tusschen den hoop der wapenen en dien der granen, welke voor de gelukkigste der vyf voortekenen gehouden worden (*b*).

Carré komt te Rhebac.

ZODANIG was de toestand van 't Koningryk Visapour by de komst van den Franschen Reiziger. Na den Gouverneur begroet te hebben, die zelf hem dit verhaal deedt, klaagde hy hem in naam der Maatschappy voor haren Factoor, welke in 't bevel van alle de Comptoren te verzegelen begrepen was; en verkreeg terstond een' uitzondering ten voordeele van de Koopwaren, aan Vrankryk toebehorende.

DOCH

(*a*) *Ibidem*, bladz. 136.
(*b*) *Ibidem*, bladz. 143.

Doch het vervolg van dit verhaal voegt beter in den eigen mond van den Schryver. Gevallen van Don Pedro de Castro.

In die Stad was het, zegt hy, dat ik voor de eerste maal Don Pedro de Castro zag. Zyn persoon alleen was my onbekend, en ik enkel door de faam van zyne gevallen onderricht, en nadien dezelve het kwaad zelden vermindert, had ik van hem een zeer slegt denkbeeld opgevat. Een ieder hadt den mond vol van hem, en zyn naam was door het gantsche Oosten bekend geworden. By eerlyke lieden was hy een wanschepsel; by de Indiërs een' oorzaak, om van den kant der Portugeeschen, dien zy gene min verdorven' zeden noch min tirannige grondregelen toeschryven, alles te duchten te hebben; en by lieden van enig nadenken, een bewys van de zwakheid van Portugal en der verandering in zyn Staatsbestier. 1673. Verhaal van zyn omgang met Don Pedro.

Gelyk Don Pedro my by naam bekend was, was ik hem niet geheel onbekend, hebbende hy op verscheide tochten, welke ik ontrent Goa gedaan had, van my horen spreken. Des bragt hem de nieuwsgierigheid, indien men geen ander inzicht onderstellen wil, het eerst by my. Zyn bezoek was zeer lang. Mooglyk zocht hy enkel de gelegenheid om van zich zelven en van zyne beraamde ontwerpen van wraakoefening tegens den Onderkoning te spreken. Hoe het zy, hy verhaalde my duizend dingen, waarvan ik kundig was, doch stelde dezelve gunstig ten zynen opzichte voor en zodanig, dat de voorwerpen van zyn haat in 't ongelyk schenen te zyn. Hy zeide my, dat zyne ongevallen reeds van voor lange begonnen waren, en hy in zyn gantsche levensloop benyders gehad hadt, welke hem veel verdriet en moeilykheden hadden verwekt. In zyn verhaal bespeurde ik, dat hy min door my beklaagt dan geprezen wenschtte te worden; want wanneer hy beleedt, somtyds voor zyne vyanden te hebben moeten bezwyken, verhefte hy zich zo hoog boven hen, dat hem 't begrip, 't geen hy van zich zelven hadt, hunnen afkeer vergoedde. Hy wordt door hem te Rhebac bezocht.

Ik ontdekte zyn inborst en merkte, dat de wereld hem geen ongelyk deedt, met hem in de zwartste verwen af te schilderen. Ondertusschen bragt ik hem zo verre, dat hy beleedt, dat zyne vyanden niet geheel in 't ongelyk waren. Ik zeide hem ronduit, dat de wanhoop, waarin hy zich ging storten, my als een uitwerksel der gramschap van den Hemel voorkwam, die zyne buitensporigheden moede zynde, hem ongetwyfelt stondt te verlaten. Ik vroeg hem, wat zyne inzichten aan 't Hof van een Mahometaanschen Vorst wezen konden, alwaar zyne eerste daad onfeilbaar zoude zyn het Christendom te verlochenen; een afval, zo schandlyk voor God als de menschen. Hierop verzocht ik hem, my te willen zeggen, of hy na zodanig een afval aan een ongelovig Hof andere menschen dan Portugeeschen meende te vinden, dat is, of hy den Mahometanen de ere deedt, in hun meer deugd en oprechtigheid dan in de Christenen te onderstellen? Of hy hopen konde, dat de offerhande, waarvan hy zich het slachtoffer stondt te maken, in de ogen der Mahometanen hoog gewaardeert zoude worden? Of de meesten van hunnen eigen Godsdienst wel meer werks dan van den zynen maakten? Ik zeide, dat ik hen door een' lange verkeering aan de Hoven van het Oosten kende; dat zy, wel verre van 't pit van hunnen Godsdienst te onderzoeken, zich enkel aan zodanige regelen houden, welke Zyn gesprek met hem.

hun-

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1673.

hunne ſchendigſte hartstochten verontſchuldigden, en dat zy voor 't overige alzins van ware Godlochenaren weinig verſchilden. Hierby voegde ik, dat ik allenthalve niet begrypen konde, wat wrake hy op den Onderkoning van Indië dacht te erlangen, wanneer hy alle de kwade behandelingen, van hem ontfangen, door een zo ſtrafſchuldig gedrag billykte; en dat hy zelf hem dus van een vyand zoude verloſſen op zodanig een' wyze, als deze in de hitte zynes toorns ten ergſten konde kiezen, indien zulks in zyne magt ware geweeſt. Waarop ik hem voor ogen ſtelde, wat zegepraal het voor dezen zoude zyn, naar Portugal te konnen ſchryven, dat die zelfde Don Pedro, die zyn aflaat van Romen verkregen hebbende, met buitengemene eerbewyzen naar Indië terug gezonden was, 's Konings dienſt verlaten hadt, en dat een Ridder der Chriſt-Orde zich te Viſapour hadt doen beſnyden! Wat ſchande voor zyne gantſche familie! Wat hartzeer voor zyne vrouw en dochter, welke hy te Goa in een toeſtand gelaten hadt, ſchandlyk voor hare geboorte en overladen met alle verdriet, die de eergierigheid en godsvrucht gevoelen kan!

Ik bragt vele andere redenen by, en vermits ik over een voor 't Chriſtendom zo ſchandlyk geval geërgerd was, ſcheen de zelfde yver, welke myne redenen kracht byzette, zyn aandacht te treffen, en gevoelde ik my zodanig aangedaan, om de ogen op te heffen en een vurig gebed voor zyn behoud aan den Hemel te richten.

Doch toen ik vertrouwde, dat myne uitdrukkingen hem getroffen hadden, en zulks uit de ontroering zyner ogen meende te beſpeuren, was het zyn voornemen van wrake, 't geen hem onophoudlyk in de gedachte ſpeelt en hem naauwlyks toeliet, naar my te luiſteren. Des antwoordde hy my enkel, door my zyn geleden geweld op nieuw af te ſchilderen, en te vertonen, dat hy van Goa, ja van gantſch Portugal, niets te hopen hadt; dat zyne dapperheid of veeleer wanhoop, in drie bloedige gevechten, waarin hy als een Soldaat zyn leven in de waagſchaal geſtelt hadt, zynen Vyand te meer hadt verbittert; dat de Onderkoning hem tot hier toe ſlechts om verre gezochte redenen, en uit voorgevende oorzaken van yver en getrouwheid jegens den Staat gehaat hadt; doch dat hy thans uit perſonele oorzaken op hem verbitterd was; dat hy zyne manmoedigheid en den luiſter, welken die loflyke hoedanigheid zyn naam hadt bygezet, haatte; dat hy bereid geweeſt was, in vriendſchap met hem te leven, toen hy zich op zyn bevel als den grootſten misdadiger in gevangenis gevoert zag.

Aan 't Hof van Lisbon zag hy gene uitkomſt, zeide hy, en kende de onbeſtendigheid van 't zelve. Het was genoeg aldaar eenmaal enigen toegang erlangt te hebben, om 'er voorts, gedurende zyn gantſche leven, niet dan onwegruimlyke hinderpalen te ontmoeten. Hy was moede, trotſchheden en verſmadingen te lyden. Aan den anderen kant wiſt hy niet, hoe in afwachting van antwoord van Lisbon, den tyd in een' kwynende gevangenis te Goa uit te houden. Sedert lange hadt hy de noodzaaklykheid begrepen, om zich een' vrye deur te openen, ten einde een gebruik van alle zyne hoedanigheden te maken; en was verzekerd, dezelve in een Koningryk, als dat van Viſapour te zullen vinden, 't geen, geſtadig door binnen en buitenlandſche oorlogen gefolterd, mannen van oordeel en dapperheid nodig hadt.

hadt. Een man, als hy, kon op zich zelven beſtaan, waar hem de fortuin ook plaatſte. Hy kende geen onderſcheid tuſſchen een Chriſten van den inborſt van den Onderkoning en een Mahometaan, behalven dat hy in den laatſtgenoemden betere zeden en meerdere oprechtheid vondt. Daarenboven hadt hy opgemerkt, dat alle menſchen in zaken, welke hun belang betroffen, de regelen van den Godsdienſt weinig in 't oog hielden, en dat zy, Mahometanen of Chriſtenen zynde, door dat belang alleen geregeert werden. Betreffende zyne vrouw en dochter, was hy voornemens, voor de een' zo wel als andere zorge te dragen, en het konde hem nooit ontbreken aan de magt, om haar te onderſteunen.

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1673.

Een weinig opmerking, waartoe hem mooglyk dat gewaand vertrouwen bragt, deedt hem van toon veranderen. Vervolgens ſchynende te vrezen, dat hy zich te verre hadt uitgelaten, haalde hy 't zelfde onderwerp weder op, en zeide my, dat zyn voornemen niet was, van Godsdienſt te veranderen; dat hy een Chriſten blyven zouden, zo veel men het te midden onder de Ongelovigen zyn kan, en dat, ingeval zyn gedrag desniettegenſtaande by de Chriſtenen een' ergernis mogt zyn, hy zulks den zulken wyten moeſt, die hem noodzaakten, by de Mahometanen een' ſchuilplaats te zoeken tegens de wreedheid der genen, welke zich den naam van Chriſtenen aanmatigden.

Raad van Carré aan Don Pedro.

Ofschoon zyn beſluit my voorkwam onwrikbaar te zyn, en ik met myne vertogen weinig meende uitgerecht te hebben, gaf hy my door dit zeggen weder een' gelegenheid, om hem een raad voor te ſlaan, waarin het my gejammert zoude hebben dat hy my geſtoort hadt. Het was niet, om naar Goa te keren, alwaar men my nochtans gezegt hadt, dat de gevoelens van den Onderkoning verandert waren, en hy geen Vervolger meer vinden zoude. Hiermede konde ik hem te oplopener hebben gemaakt, en reden gegeven hebben tot een weigerend antwoord, 't geen hem voor altoos den mond geſloten zoude hebben. Doch ik bragt hem onder 't oog, dat hy Goa verlaten konde, zonder naar Viſapour te wyken, alwaar men een afſchrik van den Chriſtlyken Godsdienſt hadt; dat hy naar andere Landen zyne toevlucht konde nemen, met meerdere ere voor zich zelven, en meerdere veiligheid voor zyn gevolg; dat onder 't zelve een' grote menigte Chriſten Slaven zynde, hy hen in gevaar ging ſtellen, van door vreze of hope afvalligen te worden; dat men vele en de fraaiſte Steden van het Ooſten vondt, waarin de Chriſtlyke Godsdienſt zo vry als te Lisbon geoefent werdt; onder andere Suratte en Hispahan, alwaar hy, behalven andere gemakken, ook dat vinden zoude, van de grote ſommen gelds, welke hy met zich genomen hadt, te konnen beleggen, en bygevolg het middel van aanzienlyk te beſtaan, in plaats van zich zelven door zyne geſchenken en onkoſten te krenken, waartoe hy verplicht zoude zyn in de plaats, die hy gekozen hadt, ten einde zich geacht te maken, daar het zelfs onzeker was, of hem zulks gelukken zoude.

Die raad was voorzichtig, en verdiende ten minſten enig beraad: doch hy luiſterde naar niets, en enkel bedacht blyvende, om zich naar Viſapour te begeven, zeide hy my, dat ik met hem vertrekken konde, indien ik wilde; dat hy middelen, om veilig te reizen, hadt by de hand genomen; dat hem een

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1673.

zeer breedvoerig pasport, 't geen hy voor zich en zyn gevolg verkregen hadt, van de inkomende rechten bevrydde; dat hy my raadde, die gelegenheid waar te nemen; dat hy in ons gesprek genegenheid voor my hadt opgevat; dat ik op zyne bereidwilligheid, om my dienst te doen, staat konde maken, en dat, offchoon hy myne raadgevingen niet volgde, hy my desniettemin voor dezelve bedankte.

Ik wees zyne aanbiedingen beleefdlyk van de hand, hem zeggende, dat indien hy voornemens geweest was, den volgenden dag te vertrekken, ik my de ere gegeven zoude hebben, hem te verzellen; doch dat ik met zaken belast was, die haast vereischten, en zyn tocht met een zo talryken stoet niet zo spoedig als de myne konde zyn. Ook voerde hy inderdaad een' zo grote menigte ryke koopwaren en kostbare huissieraden met zich, dat men 'er gantsche pakhuizen mede konde vullen, en vele muilezels, beladen met de keurigste wynen, kazen, gezouten vleesch, ingelegde vruchten en alle lekkernyen, welke zich de Portugeeschen in Indië niet laten ontbreken. Alleen beloofde ik hem te Visapour te bezoeken. De Gouverneur van Rhebac, van wien ik affcheid nam, voorzag my van een pasport, en gaf my twee zyner lieden tot gidsen; waarop ik, na het tegenbezoek by Don Pedro afgelegt te hebben, den volgenden dag vertrok.

Carré begeeft zich naar Visapour.

Wordt onder weg ziek.

Gedurende de eerste dagen van myn tocht bleef ik zeer welvarende; doch werd eensklaps door een' hevige koorts aangetast, die my twee volle dagen bybleef, en my, eerst den derden dag verlatende, zo zwak liet, dat ik op myne benen niet staan konde. Ik was zeer slegt gehuisvest; want men tusschen Rhebac en Visapour niet dan slegte hutten en boersche lieden vindt, wier ongeschiktheid door myn verschil van Godsdienst nog meer vermeerderde. Echter strekte myn pasport, om my tegens hunne beledigingen te dekken, door hun te verstaan te geven, dat ik by den Gouverneur van Rhebac bekend was, en hunne slegte handelwyze niet ongestraft zoude blyven. Doch de beide gidsen, my door hem medegegeven, werden moede, een zieken te verzellen, waardoor ik my in een Land, welks taal ik weinig kende, ontzet van hulp bevond.

Komt te Visapour.

Echter kwam ik te Visapour, maar was naauwlyks in de Stad getreden, of de koorts verhefte zich met een nieuw geweld. Ik nam myn intrek by een eerlyken Persiaan, van wien ik verstond, dat de Gouverneur dier Stad van de zelfde Landaart was. Dewyl zich veel waarschynlykheid opdeedt, dat myn einde genaakte, en de afneming myner krachten my in dat gevoelen bevestigde, zond ik een myner dienstboden by den Gouverneur, met bevel, hem te zeggen, dat een Franschman, belast met de zaken zyner Natie, zich sedert enige dagen in de Stad bevondt, en zeer krank liggende, hem de gunst verzocht, uit zyne handen de gewigtige brieven te komen ontfangen, die niet zekerer dan aan hem konden overgelevert worden. Hierop kwam hy terstond; doch onmooglyk is het my, uit te drukken, hoe verstelt en verheugd ik was, wanneer hy, na my een woord of twee te hebben horen spreken, in zyne taal, die ik volmaakt verstond, uitriep: „ wat geluk voor my, alhier een myner beste vrienden te vinden! Hoe, „ broeder, zyt gy het?" Ik kende hem niet, en offchoon zyne wezenstrekken my herinnerden, hem meer gezien te hebben, hadt myne ziekte myne

Gelukkige ontmoeting te Visapour.

ne harssenen zodanig bedwelmt, dat ik hem niet kende, dan toen hy my zyn naam genoemt hadt (*a*).

GEVALLEN VAN DON PEDRO DE CASTRO.

1673.

DIE Persiaan was *Coja-Abdela* geheten, en een man van aanzien, die de Fransche Natie steeds bemint hadt; was lange Gouverneur van Mirzeou (*b*) geweest, en ik had hem op de Kust van Malabaar gemeenzaam gekent. Zelfs hadden wy te zamen een' zeer naauwe vriendschap aangegaan, en ik hem bevonden, een zo zagtzinnig, rond en oprecht man te zyn, dat ik toen gewenscht had, nooit van hem te scheiden. Na den Hemel over die gelukkige ontmoeting bedankt te hebben, begon ik in mynen zwakken toestand moed te scheppen, nu ik in de zorgen van een vriend een' zekere hulp en troost vondt. De verheffingen der koorts echter toenemende, bad ik Coja-Abdela, die my met alle toegenegenheid zyn dienst aanboodt, voor eerst bedacht te willen zyn, my een' gemaklyker huisvesting te bezorgen, en op een' plaats, alwaar ik verder van 't gedruis der straat lag. „ Ik begeer, „ zeide hy, dat gy geen ander huis dan het myne kiest, of indien gy het „ nog te woelig vindt, zal ik u een stiller intrek, 't geen naast aan myn „ huis staat, bezorgen." Hierop verliet hy my, om tot dat einde zyne beveelen te geven. Ik zond een myner dienstboden met hem, die, terugkomende, my verwittigde, wat intrek hy voor my geschikt hadt. Het waren drie zeer gemaklyke kamers, doch die niet min vry van 't gedruis van gewoel waren, dan de woning, welke ik wilde verlaten.

Komst van Don Pedro, die den Schryver bezoekt.

IN dien tusschentyd ontfing ik het bezoek van Don Pedro, die, in de Stad komende, terstond vernomen hadt, waar ik gehuisvest was. Hy drong my aan, een vertrek by hem te nemen. Zyn huis stondt in de gezondste wyk van Visapour, en was bevryd van al 't geen een zieken lastig konde zyn. Zyn aanzoek ging met zo vele heuschheden gepaard, dat ik in den jammerlyken toestand, in welken ik my bevond, dezelve niet konde afwyzen. Abdela hadt my reeds met leetwezen betuigt, dat in de Stad gene andere Geneesheren dan Indische Priesters waren, wier onwetenheid my meer dan te wel bekend was; des deed ik hem toestemmen, dat ik myn intrek by Don Pedro zoude nemen, die een Portugeeschen Wondheeler in zyn dienst hadt.

DE hulpe, welke ik van dezen bekwam, bevorderde myne herstelling niet in 't geringste. In het tegendeel werdt de koorts aanhoudende, en duurde vyf en dertig dagen met een' hitte, die my des nachts geen' meerdere rust dan des daags liet. De nadering van de dood, welke ik voor zeker hield, deedt my vragen, of in de gantsche Stad geen Priester, of ten minsten een Christen was, in wiens armen ik in vrede ontslapen konde. Het viel geenzins bezwaarlyk Christenen te vinden; doch alle afvalligen, die 't Euangelium verlochent en den Alcoran aangenomen hadden, en in de schendigste ongebondenheid leefden (*c*).

MY-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 174.

(*b*) De Schryver spreekt van dien Persiaan niet in 't Verhaal zyner Reizen; doch in dat van Dellon heeft men gezien, dat hy in den jare 1670 nog Gouverneur van Mirzeou was, en den Franschen vele heuschheden bewees.

(*c*) Zouden dan zyne eige bedienden en die van Don Pedro van den zelfden stempel geweest zyn?

GEVALLEN VAN DON PEDRO DE CASTRO.

1673.

Carré wordt voor dood gehouden.

MYNE ziekte ondertusschen verergerende, veranderde in een' zware slaapkoorts, waardoor ik voor dood gehouden werd. De Wondheeler noch polsslag noch ademtocht by my bespeurende, verklaarde, dat ik het afgelegt had. Wie zoude nu niet gemeent hebben, dat Don Pedro een Christen was? Hy deedt in myne kamer waskaarssen aansteken, en met zyne Knechts en de mynen den dienst van Priester verrichtende, sprak hy by myn gewaand lyk de gebeden uit, welke de Kerk voor de doden ingestelt heeft. Ik wil wel geloven, dat hy zulks uit enig gevoelen van godsvrucht en van vriendschap voor my deedt; doch gelyk 's menschen kwaadwilligheid de beste daden zwart maakt, heeft men beweert, dat hierin zyn enig oogmerk was, te doen geloven, dat hy het Mahometaandom niet omhelst hadt.

DES anderdaags hervatte hy de zelfde gebeden, en gaf men de nodige beveelen ter myner begraving; doch een' gelukkige nalatigheid, in dezelve uit te voeren, redde my het leven. De Dienstboden myne uitvaart tot den volgenden dag, zynde de derde myner slaapkoorts, uitgestelt hebbende, vondt zich een Portugeesch uit godsdienstigheid aangedreven, den nacht by my door te brengen. Terwyl hy geknield badt, viel in myne gesteltenis een' schielyke verandering voor, die my weder tot gevoel en kennis bragt. Doch gene kracht hebbende, om te spreken, keek ik in 't ronde, en zag myne kamer door een' menigte waschtoorssen geheel verlicht. De Portugeesch, door schrik deerlyk bevangen, sprong op, ylde ter deure uit, en verbreidde, dat de geest van den Franschman teruggekomen was. Doch niemand konnende geloven, dat een lyk, reeds twee dagen afgestorven, weder levendig konde worden, stelde men vast, dat hy in zyn angst zich verbeeldt moest hebben, een spook te zien; en dit benam een ieder de gedachten van my hulpe te komen bieden. Myn geheugen ondertusschen een weinig sterker geworden zynde, begreep ik uit den toestel, welken ik rondom my zag, hoe zeer men zich over myn toestand vergist hadt. Des wendde ik alle pogingen aan, om gehoort te worden; doch tong noch armen konnende roeren, verviel ik by gebrek van bystand in 't gevaar van wezentlyk te sterven, en duurde die jammerlyke eenzaamheid tot den morgen. Coja Abdela by Don Pedro gekomen zynde, verhaalde men hem myne gewaande verschyning. Min ligtgelovig, dan de Portugeeschen, wachtte hy niet, dat men hem andermaal een geval herhaalde, waarvan hy terstond de oorzaak bevroedde; maar deedt hem de vriendschap zich naar myne kamer spoeden. Hy vondt my met open ogen en met enigen schyn van beweging, doch te zwak, om hem te horen. Hy bragt my welhaast door de kracht van enigen hartsterkenden drank, dien hy my deedt slikken, weder by my zelven, en andere hulpmiddelen voleindden my van de dood te ontrukken (*a*).

TERWYL ik beterde, namen de zorgen van Don Pedro merklyk af, en hieldt hy zich enkel met zyne vermaken bezig. Daarenboven had ik hem in myn uitterste verscheide kostbaarheden ter hand gestelt, die hy by myne dood behouden zoude hebben. Des zag hy zich in die hope bedrogen, en begreep zeer wel, dat hy 't gemelde pand ten bywezen van verscheide getui-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 183 en voorgaande.

tuigen van my hebbende ontfangen, zich niet ligt ontslaan konde, het my terug te geven. Hierom bragt hem de spyt van een prooi te laten varen, dien hy zeker geacht hadt, tot het nemen van een besluit, 't geen in staat was, hem wezentlyk van de bezitting te verzekeren; te weten, my met vergif van kant te helpen (*a*).

Gevallen van Don Pedro de Castro.

1673.

Ik was nog zo zwak, dat het minste gewemel my deedt in onmagt vallen. Op enen dag kwam hy met een dozyn ligtekooijen en verscheide Musikanten in myne kamer. Gehoort hebbende, zeide hy, dat ik merklyk gebetert was, wilde hy my door 't vermaak van danssen en 't gepaard geluid van speeltuigen verder herstellen. Te vergeefs vertoonde ik hem, dat my zulks ten uitterssten verveelen zoude, maar hy liet tapyten spreiden, waarop hy zich met zyn gantsche gevolg op de Indische wyze nederzette, en een begin met spelen deedt maken, en dien klank vervolgens met de stemmen der vrouwlieden gepaard gaan. Na dat Musiek beval hy te danssen, en wat ik roepen mogt en bidden, dat hy my van die plage verlossen wilde, veinsde hy, my niet te horen; zulks ik door het gedruis en de verhitting van myn hoofd meende te sterven, en bespeurende, dat ik stond te bezwymen, enige hartsterking verzocht. Don Pedro, die dit slechts verwachtte, hadt een Slaaf by de hand, welke my een beker met drank bragt, waarin hy, op zyn bevel, een poeijer gestrooit hadt, 't geen men niet tweemaal inneemt. Het bereiden van dien drank was zelfs niet bedektlyk geschiedt, en van alle, die zich in de kamer bevonden, ik de enigste, welke het niet merken konde. Een myner Knechts uit dien toestel achterdocht opvattende, en verdenkende, wat my over 't hoofd hing, schoot schielyk toe, en den beker uit handen van den Slaaf nemende, als of hy hem enkel 't recht van my te bedienen, betwisten wilde, liet hy voorbedachtlyk zyn voet uitglippen, waardoor de beker omstortte; waarop Don Pedro verwoed toornig wordende, zo wel myn Knecht als zyn Slaaf stokslagen gaf, en in den zelfden toorn ter kamere uit stoof; waarna men my de reden van die opschudding uitleide (*b*).

Don Pedro tracht hem met vergif 't leven te benemen.

Zyne nieuwe pogingen werden door zo ongeveinsde voorzorgen verhoedt, dat hy myne Kamer niet naderde, zonder twee myner bedienden te vinden, die hem als zyne schaduwen bybleven, en op zyne handen pasten. Myne gezondheid hersteld zynde, eischte ik hem terug, 't gunt ik hem ter hand gesteld had, en maakte hy duizend zwarigheden, welke het my moeilyk viel te verwinnen. Eindelyk noodzaakte ik hem, 't zelve weder te geven, uitgenomen twintig of dertig pistolen, die hy uit myne zakken genomen hadt, toe men meende dat ik den geest had gegeven, en een horologie, 't geen hy zeide aan de schoonste der vrouwspersonen, welke hy in myne kamer hadt gebragt, present gedaan te hebben. Ik verblydde my, daarmede vry te zyn, en om myne zaken niet langer te Visapour behoevende te vertoeven, vertrok ik, niet zonder afscheid van hem te nemen; doch maakte gene zwarigheid, hem zyn snood voornemen te verwyten, en zeide hem, dat het myne was, de gantsche wereld te onderrichten, dat die Don Pedro, die zich

Hun afscheid.

(*a*) Bladz. 185.
(*b*) Bladz. 189.

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1673.

zich zo befaamd gemaakt hadt, een Afvallige, een Moordenaar en een Schepsel was, waarvan de Christenheid verheugd moest wezen, ontslagen te zyn' en die een schandvlek van het Mahometaandom stondt te worden. Zodanig was ons afscheid. En waarlyk, dat hy niet reeds het Mahometaandom omhelst hadt, was min aan een overblyfsel van eer, welke in de verdorvenste gemoederen nooit te niet gaat, toe te schryven, dan om allerlei demoedigheden te ontwyken, en zonder enigen Godsdienst te leven (a).

Uiteinde van Don Pedro.

De Schryver voegt 'er by, dat Don Pedro de Castro, na in zyne euveldaden oud geworden te zyn, door een voornamen Heer van Visapour, wiens gemalin hy omgekogt hadt, met dolksteken afgemaakt werdt, ten tyde hy de dochter van dien Heer poogde te verkrachten.

Fransche Renegaten, die Carré trachten te bestee. len.

In 't Oosten zegt hy, vindt men Renegaten uit alle gewesten van Europa, Vrankryk daarvan niet uitgezonderd. Twee Franschen van die soort bezochten hem te Visapour, en betuigden hem veel achting, enkel om hem te besteelen; weshalven wy menen alhier de voornaamste byzonderheden van dat geval te moeten melden.

Verhaal van hunnen toeleg.

Twee dier snoodaarts, zegt hy, kwamen in myne ziekte by my, en andermaal, toen ik begon te beteren. Ik was toen niet t'huis, en stond, van hun bezoek verwittigd zynde, lange in beraad, of ik hen spreken wilde. Eindelyk kwam ik daartoe over, in hope, dat het my mooglyk gelukken zoude, enigen indruk op hunne gemoederen te maken, achtende voordeel genoeg te behalen, indien ik van alle myne Reizen slechts de enige vrucht genoot, van een afgevallen Christen weder in den schoot der Kerk te brengen. By hunne komst hadden zy zich eenvoudig aangegeven als Franschen, die zich te Visapour bevonden, en hunnen dienst wilden bieden aan een persoon van den zelfden Landaart, met beveelen van den Koning van Vrankryk voor dat Land belast. Ook hadden zy my laten zeggen, dat offchoon zy in 't Turksch gekleed gingen, zulks niet geschiedde, vermits zy van Godsdienst verandert waren; maar dat zy gestadig onder de Mahometanen verkeerende, hun gewaad hadden aangenomen, om te meer gemak te vinden in een' soort van Handel, dien zy te Visapour dreven.

Ik was reeds van het tegendeel onderricht; doch veinsde misleid te zyn, ten einde te beter myne rol te spelen. Zy kwamen dan ten derden male by my en in een' zo gemeenzame houding, alsof wy reeds kennis gemaakt hadden. Ik bedankte hen voor hunne beleefdheid; doch hun eerste oogmerk was geweest, my in myn huis te besteelen, en de gelegenheid daartoe hun gemist zynde, meenden zy dezelve te gemaklyker weder te zullen vinden op de Reize, die zy dachten dat ik voornemens was naar St. Thomé te doen, vermits die Stad belegert werdt, en 't gantsche platte land door de stroperyen der beide partyen onveilig was. Zy zeiden my, onlangs van daar en op de Schepen des Konings onder 't bevel van den Heer de la Haie (b) uit Vrankryk gekomen te zyn; dat zy hem hebbende moeten verlaten, eerlyke Moorsche Amptenaren hadden aangetroffen, die hen met zich genomen hadden, en hun grote bevorderingen tot hun geluk deden.

Het is my lief, zeide ik, dat het u thans beter gaat; doch my dunkt, dat

(a) Bladz. 191.
(b) Zie 't Verhaal zyner Reize in ons XIII. Deel.

dat uwe goede houding daardoor merklyk vermindert is, en gy ſchynt in dat gewaad te kleden, als of gy het geleent hadt. Zo ziet men, wat de vermomming doet. Gy hebt noch een' Franſche noch een' Moorſche houding, en gy zoudt, zo ik meen, beter gedaan hebben, 't gewaad van een Europeër aan te houden. Offchoon zeer onbeſchaamd, deedt zich de verlegenheid in hun gelaat bemerken. De ſtoutmoedigſte van beide antwoordde my, dat de Heer, by wien zy waren, gewilt hadt, dat zy als de andere lieden van zyn huis gekleed gingen, en het hem ergeren zoude, in 't zelve een verſchil van gewaad te zien. Maar is hy dan, vroeg ik, over 't verſchil van uwen Godsdienſt met den zynen niet geërgerd? Wel is waar, antwoordden zy, dat hy moeite genoeg aangewendt heeft, om ons het Mahometaandom te doen omhelzen; doch wy hebben zyn aanzoek wederſtaan, en reeds enige mishandeling geleden, om onzen heiligen Godsdienſt te behouden, waarin wy ſterven willen. Hieruit dan, hernam ik, myne Heren, moet ik vaſtſtellen, een paar Martelaars van 't Chriſtendom voor my te hebben. Wel nu, ik zal zorge dragen, een ieder te verhalen, dat ik twee jonge Franſchen gezien heb, die in 't gewaad van Mahometanen zuiver in 't Chriſten geloof blyvende, enkel hunne kleding verandert hadden, om de Moren te bekeeren, en die zelfs zich zouden laten beſnyden, om te meer in ſtaat te zyn Chriſtenen te maken. Ik ſta verſteld van uwen yver, myne Heren, en van uwe bekwaamheid, om zo ſlegte middelen ten goede te doen keeren.

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1673.

Die ſchelmen ſchenen toen zeer verlegen te zyn. Vermits ik onderricht was van hun oogmerk, om my op den weg naar St. Thomé te beſteelen, bediende ik my van een' konſtgreep, om my daar voor te dekken. Des vroeg ik hun, hoe lange zy van die Stad tot Viſapour onder weg waren geweeſt? Vyf en veertig dagen, antwoordden zy. Dan moet ge, hernam ik, u hier of daar opgehouden hebben. Neen, zeiden zy, en beloofden my, wanneer ik op myn vertrek ſtond, my goed onderricht van den weg en zelfs enige van hunne vrienden te zullen geven, om my tot gidſen en een' bedekking te dienen. Wy verſtaan elkander kwalyk, viel ik hun in de rede. Het is heden vyf en dertig dagen, dat ik een Poſtbode naar St. Thomé gezonden heb met enige pakjes, waarmede ik belaſt was, en wilde ſlechts weten, tegen wat tyd ik beſcheid van daar zoude konnen ontfangen. Zelfs maak ik my zeer ongeruſt, vermits de wegen vol krygsvolk en de weg zeer gevaarlyk is. Ik wacht ſlechts naar dat beſcheid, om naar Suratte te keren, alwaar het generaal Comptoor onzer Maatſchappy is, en ben voornemens, dewyl ik merklyk begin te beteren, met den eerſten te vertrekken.

Dit zeggen verbyſterde de beide fielten. Zy ſchenen een weinig ontroerd te zyn, en vroegen my met nadruk. Wel hoe, myn Heer! Gaat ge dan niet naar St. Thomé? Neen, gewis niet, antwoordde ik; ik meen my buiten reden in geen gevaar te ſtellen, en geloof ook, dat gyl. van 't zelfde begrip zoudt zyn, indien ik u raad vroeg. Niettemin ſloegen zy my verſcheide wegen voor, die zy zeiden te kennen, en op welken ik niets te vrezen had. Doch het waren juiſt de zelfde, die ik duchtte. Des bedankte ik hun, en zag hen misnoegd over 't miſſen van hunnen aanſlag ter deure uitgaan (*a*).

Car-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 209 en voorgaande.

Gevallen van Don Pedro de Castro.

1673.

Carre verhaalt voorts, dat hy hen naderhand met twee andere hunner makkers ontmoet hebbende, zy tot bekentenis van hunnen Afval kwamen, en van alle de trappen, door welke zy daartoe gekomen waren. Hy noemt hen niet, zegt hy, om vele gegoede en eerlyke lieden van de ſchande te ſparen. Doch hoe wantrouwend hy zich ook jegens hen gedroeg, werdt hy nochtans door een van hun vieren bedrogen, die hem enig geld aftroggelde, onder voorwendſel, van zich op de Franſche wyze te kleden, ten einde te beter buiten verdenking der Mahometanen naar een Chriſten Land te vluchten. In dien ſtrik gevallen zynde, zag hy hen nooit weder.

Wedervaren der beide Portugeeſche Dames, door Don Pedro verkocht.

Ondertusschen zoude aan 't voornaamſte geval van zyn verhaal iets blyven ontbreken, indien ik dit Artikel beſloot, zonder 'er by te voegen het wedervaren der beide Portugeeſche Dames, Nichten van den Gouverneur van Goa, die Don Pedro aan den Prins van Viſapour gelevert hadt. Hare verdienſten en ſchoonheid grootlyks hebbende horen noemen, vondt hy na de herſtelling zyner gezondheid middel, met een der Amptenaren van dien Prins in vriendſchap te geraken, enkel met inzicht, om deswegens enig licht te bekomen.

Op enen dag, zegt hy (*a*), dat wy over het ſtuk van Godsdienſt gehandelt hadden, en ik hem geſproken had van de menigte grote mannen, dien de Chriſtenen eerbieden, vermits zy de dood hadden gekozen boven alle ere, waarmede men hunne ſtandvaſtigheid aangevochten hadt; voegde ik 'er by, zeer nieuwsgierig te zyn, te vernemen, wat van twee Portugeeſche Juffers van aanzien geworden ware, waarop de Mahometaanſche Prins, zyn Heer, zo verliefd was geweeſt, dat hy haar hadt doen ſchaken. *Ge meent*, viel hy my in de rede, *de beide Dames, die Don Pedro hem verkocht heeft. Hoe! verkocht?* Zeide ik, veinzende zulks niet te weten. *Is het een Don Pedro, die ze hem gelevert heeft? en is die Don Pedro de zelfde, welke naar Viſapour gekomen is. De zelfde*, antwoordde hy, *en ik kan u zulks te echter verzekeren, vermits ik zelf deel aan dat geval gehad heb; want ik was het, die de beveelen onder weg gaf, en de beide Dames alle gemak verzorgde, dat zy konden wenſchen.* Toen deedt hy my een omſtandig verhaal, waarvan men den oorſprong en de eerſte gevallen reeds gelezen heeft; weshalven ik het by de ſchaking zelve, alwaar ik het afgebroken heb, weder opvatten zal.

„ Alomme, waar wy de beide Dames voerden, hoorden men niet dan
„ jammerklagten en gekerm binnen de palankin. Toen zy in het Serrail van
„ den Prins kwamen, waren zy zeer veranderd, naar ik haar te voren ge-
„ zien hadt, en hadt de droefheid en het ſchryen haar zo mismaakt, dat zy
„ onkenbaar waren. De Prins, die haar uitermate beminde, werdt daarover
„ zeer droefgeeſtig en verbeeldde zich, dat zy zyn perſoon zo wel als zyn
„ Godsdienſt haatten. Doch de droefgeeſtigheid van de eene hadt een'
„ gantſch andere oorzaak. Zy beminde een jongen Portugeeſchen Heer van
„ Goa,

(*a*) *Ibidem*, bladz. 373 en volgende. Men mogt vrezen, dat dit geval voor een Roman aangezien konde worden, indien de Schryver daarvan niet als een ooggetuigen ſprak. Hierom heeft men zelfs de forme van zyn verhaal gevolgt, en ſlechts hier en daar de uitdrukking verbetert.

„ Goa, die haar de zelfde gevoelens toedroeg, en federt lange in de hope „ leefde, van haar ten vrouwe te zullen bekomen. Wat moeite de Prins ook „ aanwendde, konde hy die genegenheid by haar niet verdryven; ant- „ woordende zy hem fteeds met tranen, welke hy aan hare eerbaarheid toe- „ fchreef, en die hem zo fchichtig maakten, dat hy naauwlyks voor hare „ ogen durfde verfchynen. Te vergeefs nam hy de welfprekenheid onzer „ Priefters te baat, om haar het Chriftendom te doen verlaten, in hope, dat „ die verandering haar hart tot de vermaken wenden zoude, die door den „ Alcoran goedgekeurt worden, en dat een wulpfche Godsdienft haar de „ wellust zoude doen beminnen; blyvende zy onverzetlyk, in mening moog- „ lyk, dat hare overgang tot onze Wet met hare liefde voor een Chriften „ onbeftaanbaar was.

Gevallen van Don Pedro de Castro. 1673.

„ De Prins deedt haar trapswyze bewilligen in fomtyds met hem in een' „ ryke palankin uit te ryden. Ongetwyfelt vleidde zy zich, dat haar Min- „ naar niet geruft te Goa zoude blyven, en hoopte, hem onder weg te ont- „ moeten. Ook was die vermetele jongeling, Don *Alvarez Corrado* gehe- „ ten, gelyk men naderhand gehoort heeft, op de eerfte tyding harer weg- „ voering in deze Stad gekomen, en dus byna zo fpoedig als zy zelve. Hy „ ging voor een Koopman door, en fcheen zich met niets dan enkel den „ Handel bezig te houden; doch zyn intrek in de wyk van den Prins geno- „ men hebbende, week hy zelden buiten of van ontrent den omvang van „ 't Paleis, welks gelegenheid hy naauwkeurig waarnam, in 't ftoutmoedig „ voornemen, van 'er in te fluipen. Het konde hem niet miffen, zyne Min- „ nares te zien, zo menigmaal zy met den Prins uitreedt: Ook twyfelt „ men geenzins, of zy zal hem gezien en gekent hebben; want wy ander- „ zins niet begrypen konnen, wat reden zy hadt, welhaaft uit haar zelven „ genegenheid te betuigen met den Prins uit te ryden, terwyl zy even af- „ kerig van hem bleef, en hare treurigheid niet fcheen af te nemen. Ein- „ delyk hadt de jonge Portugeefch, miffchien aangemoedigd door enig te- „ ken of briefje, de onvoorzichtigheid, zich aan een perfoon van zyne Na- „ tie te wenden, die de Wet der ware gelovigen omhelft hadt, en in dienft „ van den Prins was. Dezen ontdekte hy zyne liefde, zich verbeelden- „ de, hem door een' aanzienlyke fomme gelds, waarop vele andere giften „ ftonden te volgen, gewonnen te hebben. Zy beraamden te zamen de „ middelen, hoe veilig toegang tot de vertrekken der vrouwen te bekomen. „ De jongman befloot, 't gewaad van een' dier Koopvrouwen aan te nemen, „ welke vruchten en dranken in 't Serrail brengen, en die zonder achter- „ docht binnen gelaten worden. Zyn ontwerp niet verhelende voor den „ perfoon, wiens medehulp hy nodig hadt, beraamde men de uitvoering „ met zo veel beleid en verftand, dat zy hem zoude hebben konnen geluk- „ ken, en hy in 't wegvoeren zyner Minnares, 't geen zyn doel was, zo „ wel als wy voorheen geflaagt hebben. Doch zyn vertrouwling fcheen hem „ enkel te dienen, om zyn Heer des te getrouwer te blyven; want hy, van „ zyn gantfche ontwerp onderricht zynde, den Prins alles bekent maakte. „ De wraak was het eerfte, waarop men bedacht was. De beveelen, wel- „ ke nog dien zelfden dag gegeven werden, waren my geenzins onbekend; „ doch de vertrouwling bleef met derzelver uitvoering belaft, 't geen ik,

GEVALLEN VAN DON PEDRO DE CASTRO. 1673.

„ als met het verrichten van een zo bloedigen dienſt niet vereert zynde, „ hem geenzins benydde.

„ DE Prins, wiens liefde met den tyd vuriger geworden was, begreep „ terſtond de reden, waarom de Juffer zo onhandelbaar bleef, en behoefde „ gene andere uitlegging van hare droefgeeſtigheid en tranen. Men zeide „ hem, dat hy den Portugeeſch gewis verſcheidemaal by zyn uitryden moeſt „ hebben gezien: ook herinnerde hy zich, hem rondom zyne palankin te „ hebben zien zwerven, en bragt zich verſcheide merken van ontroering te „ binnen, die zyne Metgezellin niet hadt konnen verbergen. Des wilde „ hy, in zyne woede, zynen Medeminnaar met eige handen 't hart door- „ ſteken. Doch men vertoonde hem, dat een' zo ligte wrake hem niet „ voegde. De Portugeeſch ſtondt alleen in vrouwen klederen, en dus weer- „ loos en ongewapend, te komen; weshalven de zorge, van zyne misdaad „ te ſtraffen, den zulken toebehoorde, die dezelve ontdekt hadt. Men gaf „ hem twee Slaven, welke hy op een' duiſtere plaats, die Alvarez niet ver- „ myden konde, verborg. Zodra de vermetele jongeling aldaar gekomen „ was, voelde hy zich geſlagen, en werden hem de ſlagen, die hem dood „ ter aarde deden vallen, zo ſnel toegebragt, dat hy geen tyd hadt, een „ zucht uit te boezemen.

„ IK was by den Prins, toen men hem kenniſſe kwam geven, dat zyne „ beveelen uitgevoert waren. Hierop ſtoof hy als een verwoed menſch „ naar de kamer van de Portugeeſche Juffer. *Uw Minnaar*, zeide hy haar, „ *is zo even den moord geſtoken. Gy verkooſt hem voor my; maar nu is hy dood* „ *en van kant gemaakt*, *zodanig hy verdiende. Ach*, *Don Alvarez!* riep zy, „ *is Don Alvarez dood? Ja! hy is dood*, *en ik ben 't*, *die hem 't leven heb* „ *doen benemen!*

„ IK konde niet begrypen, wat vermaak de Prins nam, om zelf haar die „ treurige marc aan te kondigen; en min nog, waarom hy zich den bewer- „ ker verklaarde van een geweld, 't geen hy lochenen konde. Doch op „ die verklaring viel de Juffer in onmagt, met zo verregaande toevallen, dat „ zy, wat moeite men aanwendde, om haar hulpe te bieden, enige uren „ daarna den geeſt gaf.

„ HARE Zuſter, die van de zyde der min in gene verbintenis ſchynt „ te zyn, en gene andere reden van treurigheid dan hare gevangenis „ heeft, kwynt weg van verdriet, en blyft, wel verre van naar de voor- „ ſlagen van den Prins te luiſteren, dezelve halſterrig afſlaan, met ver- „ voeringen van hartzeer, welke voorſpellen, dat zy geen hogen top ſche- „ ren zal (*a*)."

(*a*) Carré, *ubi ſupra*, bladz. 402 en voorgaande.

Reiz

Reize van Luillier naar de Golf van Bengale. LUILLIER. 1702.

Inleiding.

EEN Franſch Lezer, die zich meer dan eens in de voornaamſte gedeeltens van de Golf van Bengalen gebragt gezien, en duizendmaal de namen van verſcheide Europeeſche Vaſtigheden aan den mond van de Ganges en op de Kuſt van Coromandel aangetroffen heeft, kan met verwondering vragen, of die zyner Natie hem ontſnapt zyn, en waarom hy dezelve in de Verhalen der buitenlanders en der onzen niet heeft gezien? Hierop antwoordt men, dat indien de buitenlanders zich ſomtyds met onze zaken bemoeijen, zulks geenzins geſchiedt, om derzelver opgang en luiſter te vermelden, en dat door een' nalatigheid, waarover men zich billyk verwonderen moet, onder onze eige Reizigers geen gevonden wordt, die zyne aantekeningen over onze Volkplantingen in 't licht gegeven heeft. *Luillier* is de enigſte, die enigzins breedvoerig van *Pondichery* en *Chandernagor* heeft geſproken. Hierom zal hy in deze verzameling een' plaats bekomen, welke hy uit geen anderen hoofde verdienen zoude. De enige oorzaak zyner Reize (*a*), zegt hy, was de beleefdheid en wellevenheid. Men hadt hem voorgeſlagen, naar de oevers van de Ganges twee jonge Juffers te geleiden, die aan twee jonge Amptenaren of Bedienden van 't Franſch Comptoor verlooft waren; en hy dien laſt als een' gunſt aangenomen.

Vertrek van den Schryver.

LUILLIER zich den 4. Maart 1702 te l'Orient aan boord van een Schip van de Ooſt-Indiſche Maatſchappy begeven hebbende, vondt op een' zeer voorſpoedige Reize, welke hy zegt dat door de beſchutting der min begunſtigt werdt, veel vermaak op Zee en tydkorting op alle de plaatſen, alwaar zy aanliepen, tot den 12. July, toen zy het anker op de Reê van Pondichery wierpen. Ondertuſſchen geraakten na den 24. Juny, wanneer zy verby het Eiland Ceylon gevaren waren, „alwaar de Hollanders thans, zegt hy, „de ſtaatkunde gebruiken, geen vreemd Schip den toegang te vergunnen, „uit vreze kundigheid van hunnen Handel op dat Eiland te bekomen, en „te trachten, deel aan denzelven te verkrygen (*b*);" veertig mannen van 't ſcheepsvolk ziek, en ſtierven een en twintig van dezelve, aleer zy Pondichery bereikten.

Zyne komſt te Pondichery.

Zyne aanmerkingen over de ziekten op zyn Schip.

HIEROVER maakt hy enige aanmerkingen tot nut der zulken, die, gelyk hy, over *Anjuan*, een der Eilanden van Comorra hunne vaart richten. „By onze komſt, zegt hy, ſchreven enigen de ziekten onder 't ſcheeps„volk aan een' beſmette lucht toe, door welke wy gevaren moeſten heb„ben; anderen aan ons verblyf op 't Eiland Anjuan. Voor myn deel houd „ik het laatſtgenoemde voor de oorzaak, offſchoon welligt het een zo wel als ander daartoe medegewerkt hebbe: want men zich ſomtyds op Zee „zo

(*a*) Gedrukt in den jare 1726 te Rotterdam by *Hofhout* in 12. onder den titel van *Nouveau Voyage* enz., dat is: *nieuwe Reize naar de grote Indiën, met een onderricht voor den Koophandel der Ooſt-Indiën, en een' Verhandeling nopens de Landziekten in Indië en hare geneesmiddelen* (1). De Reize zelve bevat ſlechts 128 bladzyden.

(*b*) Reize van Luillier, bladz. 25.

(1) Deze laatſte Verhandeling is van *Dellon*.

Luillier. 1702.

„ zo zwak gevoelt, dat men geen werk verrichten kan, en onder een' andere luchtſtreek gerakende, zyne krachten allengs beſpeurt terug te bekomen. De gevaarlykſte dier veranderingen vallen onder de verzengde luchtſtreek van 't zuiderhalfrond, tuſſchen den zesden en twaalfden graad onder den Steenboks Keerkring voor, en wanneer men de Zon lootrecht boven zich heeft. Doch de reden, waarom ik onze ziekten aan ons verblyf op Anjuan toeſchryf, is, dat alle, die door het ſcorbut aangetaſt en aan land gebragt waren, zeer welvarende bleven, en dat daartegen van alle die zich wel bevonden en op 't Eiland vernachtten, ſlechts drie waren, die niet ziek werden. Een gedeelte van hun ſtierf, en de overigen kwamen met veel moeite tot verhaal. Men ſloeg zich aan den voet van een hogen berg neder, alwaar men van tien uren des morgens tot vyf uren des avonds lag: De wederomkaatſing der zonſtralen maakte 'er de hitte zo benaauwd, dat men bezwaarlyk zyn adem halen konde. Des nachts komt een' koude lucht uit Zee, die de vallei vochtig maakt; en die koelte, vermengd met de dampen, welke uit den grond opſtygen, verwekt aldaar een' zware lucht, welke niet dan zeer nadeelig voor de gezondheid zyn kan. Men kan my tegenwerpen, dat de zieken veel eerder door die zware lucht geleden zouden hebben, vermits zy, zeer verzwakt zynde, tegens de giftige lucht min beſtand moeſten wezen. Doch behalven dat het ſcorbut een' ziekte is, die de landlucht vordert, zyn zy, die zich welvarende bevinden, gemeenlyk misbruikers van hunne gezondheid; want ſedert lange 't vermaak der wandeling niet hebbende genoten, vinden zy 't zelve door 't ſcheppen dier koelte van den nacht ten uiterſten aangenaam, en geraken 'er door bedwelming dier dikke dampen in ſlaap; en hieruit ontſtaat hunne ziekte. Daartegen vermyden zich de zieken, en om die reden verkrygen zy weder hare gezondheid, terwyl de anderen dezelve verliezen (a)."

Korte beſchryving van Pondichery, ten tyde van 's Schryvers Reize.

In tien dagen, dat het Schip op de Reê van Pondichery bleef, hadt Luillier geen tyd, die beruchte Franſche Volkplanting zo volmaakt te leren kennen, als op zyne terugreize.

Echter onthoudt hy ons zyne eerſte aantekeningen niet. Hy plaatſt de Stad op twaalf graden noorder breedte. De lucht is 'er zeer heet, doch teffens zeer gezond. Het land zandig zynde, brengt niets dan rys en enige weinige moeskruiden voort. Echter vindt men 'er een' ſoort van grote knollen, zuring, ſpenaad, kleine pompoenen, *Giromons* geheten, ſichorei, witte kool en komkommers; doch die moeskruiden hebben een gantſch anderen ſmaak, dan de onzen. Citroenen vindt men 'er in overvloed, voorts oranjeappelen, bananen, gouiaven, granaatappelen, aardpeeren, watermeloenen, een' andere ſoort van meloenen, de onzen een weinig gelyk, manguen, pamplemoeſſen, ananaſſen, jacs en papeën, allerlei gevogelte en wildt, enige oſſen en koeijen.; doch vele buffels, die men gebruikt, zo om te dragen als te trekken, en geiten met langhangende oren, en geheel verſchillende met de onzen. Cocosbomen heeft men 'er in een zeer groten overvloed, en dezelve leveren, tot de behoeftens der Ingezetenen, dat veelvoudig ge-

(a) *Ibidem*, bladz. 28 en voorgaande.

gerief, 't geen die gewaſſen, als de nutſte geſchenken der Natuur, doet achten. LUILLIER. 1702.

PONDICHERY het voornaamſte Comptoor der Maatſchappy in Indië geworden zynde, begon men 'er niets te ſparen, om 't zelve luiſter by te zetten. De Schryver ſchat zyn omtrek ontrent vier mylen groot, en beſchryft het als reeds zeer volkryk, vooral in Heidenen, die ongelyk liever onder de Franſche dan Moorſche heerſchappy ſtaan. Iedere ſtand der Ingezetenen is binnen zyn' wyk beſloten. Men bouwde 'er een nieuw Kaſteel, naby 't welk enige Franſche Amptenaren huizen hadden geplaatſt; doch vermits het land weinig timmerhout levert, en men 'er van tyd tot tyd hevige ſtormwinden heeft, zyn de huizen aldaar ſlechts van eene verdieping. Behalven dat nieuwe Kaſteel telde men 'er negen kleine Forten, welke te voren de enige verdediging der muren uitmaakten. De wacht beſtondt in drie Compagnien Franſch voetvolk, en ongevaar drie honderd *Topaſen*, zynde de naam van de Inboorlingen van 't Land, welke men op de Franſche wyze opvoedt en kleedt (*a*). Te Pondichery hadt men drie Geeſtlyke Huizen, naamlyk een der Jeſuiten, het twede van de Karmeliten, en het derde van de Kapucynen, welke zich Parochie-prieſters van de gantſche Stad en der Malabaarſche Kerk noemden. De Koning hadt, om die fraaije Vastigheid luiſter by te zetten, enige jaren te voren aldaar een Souvereinen Raad opgerecht, en de Maatſchappy onderhieldt 'er een Gouverneur, die toen de Hr. Ridder *Martin* (*b*) was, een Bevelhebber van 't Krygsvolk en een Major.

MEN plaats deze korte beſchryving enkel, om by vervolg den ſtaat van Pondichery, zodanig dezelve toen was, te vergelyken met 't geen het binnen korte jaren geworden is. Voor 't overige geeft de Schryver geen voordelig denkbeeld van 't genoegen, 't geen hy 'er onder de t'zamenleving der Franſchen zag heerſchen, wanneer hy aanmerkt, dat de ſchoonheid, netheid en goede houding aldaar ſchaarſch waren. Ook voegt hy 'er by, dat de bekoorlykheden der beide Juffers van 't Schip 'er niet weinig geroemt werden; „dat de min by de meeſte Amptenaren der Stad ſterker dan de re-
„ den was, offchoon zy wiſten, dat de Reize dier beide aanminnige perſo-
„ nen naar Bengalen enkel geſchiedde, om aldaar in den echt te treden; en
„ dat, indien zy 'er langer gebleven waren, 't gerucht der verliefdheden,
„ welke zy veroorzaakten, tot in Europa hadt konnen overklinken (*c*)."

'T SCHIP den 22. July weder onder zeil gegaan zynde, behieldt een gunſtigen wind tot op de Reê van *Balaſſor* (*d*), alwaar het den 29. aankwam. Die Reê ligt verre van de wal. Zodra men 'er het anker geworpen hadt, deedt men 'er drie ſchoten, en gaf 't gewoon ſein van de bezaanmaſt voor de Lootſen van de Maatſchappy. Doch een ſterke tegenwind, die het lopen uit de Rivier verhinderde, hieldt hen vyf dagen terug. Vermits 't gerucht van den

De Schryver begeeft zich naar Bengalen.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 33 en voorgaande.
(*b*) Het was de zelfde, die in de laatſte oorlogen Pondichery tegens de Hollanders verdedigt, en niettegenſtaande 't verliezen van die plaats zich door zyn goed beleid en waardigheid van Gouverneur der Orde van den Berg Karmel waardig gemaakt hadt.
(*c*) *Ibidem*, bladz. 36.
(*d*) Of *Bellezoor*. De Hr. Prevooſt ſchryft altoos *Ballaford*.

LUILLIER. 1702. den oorlog zich in Indië begon te verspreiden, maakte zich de Kapitein over die draling bekommerd, vrezende enige Engelsche of Hollandsche Schepen te ontmoeten. Eindelyk kwamen de Lootsen den 4. Augusti aan boord, en werden enige uren daarna door den Factoor, dien de Maatschappy te Balassor onderhoudt, gevolgt. Doch de wind bleef steeds tegen tot den 7. Voor den mond der Ganges liggen drie zandbanken, welke men niet zonder veel omzichtigheid omvaart. Zodra te Balassor de komst van enig Fransch Schip bekend is, geeft de Factoor met een *Patemard*, dat is byzondere Bode, daarvan kennis aan den Directeur van 't Comptoor van *Ougly*, die ten spoedigsten enige Onder-Bedienden met *Basaras*, zynde een' soort van nette schuiten, in 't midden van welke men een' kleine kamer heeft, de Rivier afzendt (*a*).

Zyne komst te Balassor.

BALASSOR is berucht door zynen Handel in fraaije witte lywaten, *Sanen* genaamd, en welke men in Vrankryk meent, dat van schorsse van bomen gemaakt zyn, offschoon zy van wilde zyde, welke men 'er in de bosschen vindt, geweven worden (*b*). De Schryver zegt ons niet, hoe verre die plaats van den mond van de Ganges ligt (*c*). De Basaras van den Directeur gekomen zynde, om de Juffers af te halen, voer men des anderdaags verby 't Comptoor der Engelschen van hunne oude Maatschappy, *Golgothe* geheten (*d*), alwaar men toen zeer fraaije pakhuizen bouwde. Het ligt aan den oever van de Ganges, agt mylen van 't Fransche Comptoor. Vermits verscheide particulieren te Golgothe huizen hebben doen bouwen, zoude men het van verre voor een' Stad aanzien (*e*).

Engelsch Comptoor Golgothe.

VERVOLGENS voer men ook verby het Deensche Comptoor, 't geen het Fransche Schip met dertien kanonschoten begroette: een' ere, welke het van alle de Europeesche Schepen ontfing, die het tot aan de Fransche Logie ontmoetten (*f*). Dezelve ligt slechts een vierde van een' myl van de Deensche. De beide Juffers werden aan den oever van de Rivier door Palankins gewacht, en hare landing geschiedde onder 't losbranden van al het geschut en de muskettery. Offschoon de omstandigheden der voltrekking van haar huuwlyk alhier niet voegt gemeld te worden, gehengt de gelegenheid echter, een geval te verhalen, 't geen de aanschouwers deedt meesmuilen. Ligt kan men begrypen, dat zich onder de Franschen, welke die Juffers kwamen verwelkommen, de beide Minnaars bevonden, naamlyk de beide jonge Amptenaren of Bedienden van 't Comptoor, wier ouders hun dezelve toegeschikt hadden, de achterlykste niet waren. Door een' vergissing, waarvan Luillier de oorzaak niet meldt, doch die geen te gunstig voorteken voor hunnen echt was, wendden zy zich verkeerdlyk tot elkanders minnaressen, en begroette een ieder de Juffer, die voor den anderen geschikt was

Deensch Comptoor.

Grappige vergissing der Minnaren.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 38.
(*b*) *Ibidem*, bladz. 39.
(*c*) Het ligt tien of elf mylen van denzelven.
(*d*) Of veelliever *Collecatte*.
(*e*) *Ibidem*, bladz. 40.
(*f*) Onze (de Fransche) Kooplieden noemen *Loge*, dat is Logie, 't gunt andere Natien Comptoor heten.

was (*a*). Dus geschiedden de eerste omhelzingen in een' verkeerde onderstelling, welke aan weer en kanten veel jammer verwekt moest hebben, indien de keuze enig deel in die vergissing gehad hadt. Hoe het zy, op beter onderricht volgden eigener, doch mooglyk min hartige, en by gevolg min oprechte liefkozingen. LUILLIER. 1702.

Fransch Comptoor van Chandernagor.

De Fransche Logie voert den naam van *Chandernagor*, en is een zeer fraai Huis, aan den oever van een arm van de Ganges staande. Onder dezelve behoren twee andere Logies, als die van Cassambazar (*b*), van waar alle de zyden komen, waarmede een zo grote Handel in 't Oosten gedreven wordt, en die van Balassor. Het Land, 't geen den naam van *Ougly* draagt, is een' Provincie van 't Koningryk Bengalen.

Stad Chinchurat.

CHANDERNAGOR ligt slechts een' myl van *Chinchurat*, een' grote Stad, alwaar de Hollanders en de Engelschen van de nieuwe Maatschappy Comptoren, en de Portugeeschen twee Kerken hebben, de eene der Jesuiten, en de andere der Augustynen (*c*). De Stad Chinchurat wordt door een Kasteel verdedigt, in 't welk de Gouverneur zyn intrek heeft. De Haven is zo ruim, dat in dezelve drie honderd Schepen voor anker konnen liggen. De Banianen, die de voornaamste Kooplieden van dat Land zyn, wonen aldaar, en hebben 'er hunne pakhuizen.

By de Logie der Franschen staat een zeer fraai Huis van de Jesuiten, waarin men toen slechts twee Paters telde, een van welke den dienst van Priester verrichtte. De Schryver pryst hun gedrag en yver grootlyks. In de Logie zelve heeft men een' Kapel, waarin driemaal 's daags de Mis gelezen wordt. Ontrent die Logie staan verscheide Huizen, door Franschen en Portugeeschen gebouwd. Het Deensche Comptoor, 't geen niet boven een vierde deel van een' myl van daar ligt, is mede een zeer regelmatig gebouw. De huizen zyn alhier niet hoger dan te Pondichery, en van tigchelstenen, vermits men geen gehouwen steen daar te lande vindt. De Kalk haalt men van Balassor, en bestaat enkel uit gebrande oesterschelpen. Die oesters wegen somtyds vier ponden, en konnen niet dan met hamers geopent worden.

Provincie Ougly, in welke het

De Provincie Ougly ligt op drie en twintig graden onder den Kreefts Keerkring (*d*). De lucht is 'er zwaar, en de luchtstreek min gezond, dan te Pondi-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 42.

(*b*) De Graaf noemt die plaats Cassambar (1).

(*c*) De laatsten, zegt de Schryver, leven geenzins in alle mooglyke regelmate, 't geen my niet verwondert; want te Goa, 't geen de Hoofdstad der Portugeeschen in Indië is, behoeft zich slechts iemand, die in den geestlyken stand treden wil, aan te geven, en wordt aangenomen, hoe onwetend hy ook zy, zonder dat men onderzoekt, of hy den geest van godsdienst hebbe dan niet. Derhalven verwonder ik my niet, dat aldaar zo vele misbruiken plaats hebben. *Luillier*, bladz. 48.

(*d*) Derhalven ligt die Provincie slechts vyf en twintig graden breedte nader by de Evennachtslyn dan wy; „ zulks Bengalen, zegt Luillier, indien wy de Kaap de goede „ Hoop niet moesten omvaren, of door een' grote landtong niet belet wierden, lynrecht „ naar de Indische Zee te stevenen, slechts vyf honderd mylen in de breedte, en ontrent „ duizend in de lengte van ons zoude afliggen, daar wy nu vyf duizend vyf honderd „ my-

(1) De Hr. Prevost begaat zelf die feil, welke hy de Graaf aantigt. Zie onze Noot hiervoren, bladz. 51.

LUILLIER. 1702. Fransche Comptoor is.

dichery; doch de grond ongelyk beter, brengende allerlei groentens en moeskruiden, tarwe, rys in overvloed, honig, wasch en allerlei Indische vruchten voort, waarvan Bengalen als de korenschuur is. Men wint 'er veel katoen van een' plant, wier bladen veel gelykheid met die van 't booghout hebben, en welke ontrent drie voeten hoog wast. De knoppen, waarin het katoen besloten is, bloeijen byna even gelyk die van onze grote distels (*a*).

Handel van de Indische Maatschappy in Bengalen.

De Maatschappy trekt uit haar Comptoor van Ougly verscheide soorten van *Mallemolens*; *Cassaas*, die wy dubbel neteldoek noemen; *Doreassen*, welke gestreept neteldoek zyn; *Tansjeeps* of dicht neteldoek; *Hamans*, zynde zeer fraaije katoene lywaten, doch grover dan de sanen van Balassor; stukken neusdoeken van zyde, katoen, mallemolens en van andere katoene lywaten. De grote Stad *Daca*, ongevaar honderd mylen van de Logie liggende, levert de beste en fraaiste Indische borduurwerken, zo in goud en zilver als in zyde. Van daar komen ook *Steenkerken* en 't fraai gestikt neteldoek, 't geen men naar Vrankryk brengt. Van Patnà trekt de Maatschappy salpeeter, en 't gantsche Oosten opium (*b*). De *Jamavars*, *Armosynen* en *Cottonis*, zynde stoffen van katoen en zyde t'zamengemengd, komen van Cassambazar. In 't algemeen haalt men, gelyk de Schryver aanmerkt, het fraaiste Indisch neteldoek uit Bengalen, de beste katoene lywaten van Pondichery, en de schoonste zyde stoffen met goude en zilvere bloemen van Suratte (*c*).

Terugreize van den Schryver naar Pondichery. 1703.

Na vyf volle maanden te Chandernagor doorgebragt te hebben, werdt Luillier door den Kapitein van zyn Schip, die zich bereidde, het anker te ligten, aan boord ontboden, en begaf zich in een Basaras met vyf Bedienden van de Maatschappy, welke hem tot Balassor verzelden, alwaar hy in een' der drie kleine Barken tradt, die de Maatschappy onderhoudt, om hare Schepen het komen op en lopen uit de Ganges te bevorderen. Onderweg ontmoette hy meer dan vyf honderd *Bouries*, zynde grote doch slegt gebouwde Indische Schuiten. Dezelve waren vol Fakirs en andere Heidenen, van *Sagore* terugkomende, welk Eiland zeer berucht is door een' vermaarde Pagode, werwaards zich een groot getal Pelgrims begeven. Des anderdaags voer hy verby het Eiland *Gale*, 't geen niet dan door tygers en ander verslindend gedierte bewoont wordt. Zyn Schip niet verre van dat Ei-

Eiland Sagore en bedevaart derwaards. Eiland Gale.

„ mylen afleggen moeten, om aldaar te komen; naamlyk een en zeventig graden in 't „ noorder en vier en zeventig graden in 't zuider halfrond, makende honderd vyf en „ veertig graden, en dus twee duizend zeven honderd mylen in de breedte, en twee dui- „ zend agt honderd in de lengte: gezwegen dat men veeltyds door tegenwind verplicht „ is te laveeren." *Ibidem*, bladz. 50.

(*a*) Zie hierna de Beschryving van Bengalen (1).

(*b*) De Opium is een' enkele stoffe, veel gelykende naar de heul. De wyze van dien te bereiden, welke men ons aanbrengt, is, de steng door te snyden, waaruit een melk druipt, gelyk die van de heul, welke men in de Zon laat koken en vervolgens verzamelt, om verkocht te worden.

(*c*) Bladz. 195.

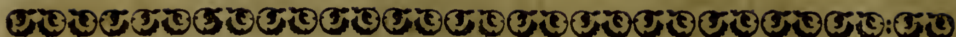
(1) De Beschryving, naar welke de Hr. Prevost alhier den Lezer wyst, beslaat in den Paryschen Druk slechts agt regelen.

Eiland liggende, kwam hy den 15. January des voormiddags op 't zelve. Den 17. ligtte men het anker, en liep den 18. verby de banken met een zo gunſtigen wind, dat men den 19. des morgens uit de Ganges in Zee ſtak (*a*). **Luillier.** 1703.

Op de terugreize naar Pondichery viel buiten de gewone omſtandigheden der vaart niets merkwaardigs voor. 't Scheepsvolk vong een' haai, en de Kapitein een ſchildpad, waarop de Schryver aanmerkt, dat de zee-ſchildpadden van de land-ſchildpadden zeer verſcheiden zyn. De eerſtgenoemde, zegt hy, hebben een helderer ſchild, een arendsbek en zo goed vleeſch niet als de anderen (*b*). Ten aanzien der haaijen, verhaalt hy op een' andere plaats, dat de Smit van 't Schip overleden, en volgens ſcheepsgebruik in een ſtuk zeildoek in Zee geworpen zynde, men des anderdaags een dier gedrochten vong, in welks buik het lyk in zyn dooddoek nog geheel gevonden werdt (*c*). **Aanmerkingen van Luillier.**

Den 30. January op de Reê van Pondichery komende, bevondt Luillier, dat het gevaarlyk is, aldaar des avonds aan te landen, en moeſt, door de brandingen, die langs de gantſche Kuſt van Coromandel heerſchen, zyne landing tot den volgenden morgen uitſtellen (*d*). Hy vondt den Ridder Martin bezig met krygstoeruſtingen te maken. Offchoon de oorlog nog niet verklaart was, ſchenen nochtans de toebereidſelen, welke in gantſch Europa gemaakt werden, denzelven aan te kondigen. Daarenboven hadt men vernomen, dat zich de Hollanders te Batavia wapenden. Derhalven hadt die voorzichtige Gouverneur, in de onzekerheid van 't gevolg, den arbied aan de veſtingwerken der Stad doen verhaaſten, en 'er bedekte wegen maken, welke hem in zyne verdediging by de eerſte belegering ontbroken hadden: ook werdt die arbeid met alle beleid, 't geen hy door zyne ervarenheid bezat, voortgezet (*e*). Doch vermits men uit den Schryver, van wien men alhier een uittrekſel gegeven heeft, ſlechts oppervlakkige berichten trekken kan, ſtelt men tot een' andere gelegenheid uit, uit betere bronnen een' klarer ſchets der Franſche Vaſtigheid van Pondichery te putten. **Krygstoebereidſelen te Pondichery.**

(*a*) Bladz. 92.
(*b*) Bladz. 93.
(*c*) Bladz. 11.
(*d*) Bladz. 95.
(*e*) Bladz. 98.
NB. Door een drukfeil, welke men in Luillier vindt, heeft zich de Hr. Prevoſt laten miſleiden, en het jaargetal dezer Reize gezet 1722. In dit en 't vorige jaar zondt de Franſche Maatſchappy, door de omſtandigheden van dien tyd gekrenkt, geen enig Schip naar de Indiën.

Reizen naar Indoſtan.

Inleiding. INDIEN men in dit Werk ondernomen hadt, de Geſchiedeniſſen van de Ooſt-Indiën te verhandelen, zoude men de Mogols niet zo verre van de Tartaren, van welke zy hunnen oorſprong trekken, geplaatſt gevonden hebben, en 't verband, 't geen een Geſchichtſchryver in de gevallen, welke van elkander afhangen, in acht nemen moet, dit Artikel van *Indoſtan* onder de krygsdaden van den groten *Timur* (*a*) hebben doen plaatſen, die in de veertiende eeuw dit ſchoon gedeelte van Indië by zyne verwinningen voegde. Die ſchikking zoude te eigener geweeſt zyn, vermits dat Land tot dien tyd weinig bekend was, en zyn vermogen en luiſter enkel aan zyne Overwinnaars verſchuldigd is. Doch wy moeten nogmaals herhalen, dat het beſtek dezer Hiſtoriſche Beſchryving gantſch anders is; weshalven wy tot een' algemene Inleiding van 't nieuw beſtek, 't geen wy aanvangen zullen, een' vorige gemaakte aanmerking herhalen moeten, zonder welke men van de onderneming, welke ik voortzet, geen recht denkbeeld opvatten zoude.

„ DE Engelſche Schryvers, heb ik in het eerſte Deel (*b*) gezegt, beloven met reden een volſlage geſtel van hedendaagſche Hiſtorie en Aardrykkunde; doch doen niet kenlyk genoeg bemerken, dat hun oogmerk geenzins is de geſchiedeniſſen der Landen te beſchryven, in welke de Reizigers geweeſt zyn, maar enkel de gevallen hunner Reistochten en hunne waarnemingen te melden; zo dat, indien wezentlyk daaruit een groot licht voor de Aardryk-en Hiſtoriekunde in 't algemeen ſtraalt, zulks, zo ik my dus uitdrukken mag, by toeval is, en vermits zy, verſcheide Landen bezoekende, niet hebben konnen nalaten aan te tekenen, 't gunt hunne opmerking naar zich trok. De meeſten hebben zich daarop, naar zy daartoe gelegenheid hadden en bekwaamheid bezaten, toegelegt, doch ook om die beide redenen met een ongelyken uitſlag. Dus al 't geen alhier van nut voor de Hiſtorie-en Aardrykkunde gevonden wordt, in den grond niets anders is dan de vrucht van 't hoofddoelwit, naamlyk om den Reiziger voor te ſtellen, zodanig hy in zich zelven is. Vervolgens trekt men uit alle, die naar 't zelfde geweeſt gereiſt hebben, 't gunt tot de Geſchiedenis en Landbeſchryving dier zelfde plaatſen behoort, om het in één lighaam t'zamen te trekken, 't geen de Engelſchen een Verzameling genoemt hebben, waaraan ieder Reiziger naar 't licht, 't geen hy bezit, het zyne toebrengt."

WANNEER dit Werk nog lange lopen moeſt, en niet naar 't einde ſpoedde, gelyk het doet, zoude ik de tegenwerpingen niet anders konnen beantwoorden, noch de beriſpingen wederleggen in een' onderneming, wier beſtek ik niet gemaakt heb. Wie zal zelfs wraken, dat ik my enig recht op 's Lezers erken-

(*a*) Of *Tamerlan*. Zie hiervoren in ons X. Deel, bladz. 337.
(*b*) Zie 't Bericht van den Abt Prevoſt voor 't I. Deel.

Suite de la Carte de
L'INDOUSTAN,
IIe Feuille, Comprenant
LA PRESQU' ISLE DE L'INDE
Pour servir à l'Histoire Générale des Voyages.

Echelles

Lieues communes de France de 25 au Degré.
25 50 75 100

Cosses usitées dans l'Indoustan.
50 100 150

Cossen gebruykelyk in Hindoestan.

Longitude Orientale de Paris.

Longitude de l'Isle de Fer.

ISLE DE CEYLAN

COSTE DE COROMANDEL

CARNATE

MAISSUR

Bombay · Goa · Mangalor · Mahe · Calicut · Cochin · Cap Comorin · Madras · Pondicheri · Masulipatnam · Golkonda · Visapour · Bisnagar · Shiringapatnam · Madure · Tripeti · Cadapa · Colombo · Candi · Baye de Trinquemale · Jafanapatan · Narsingapatnam · Chicocol · Sherbider · Doltabad · Umbra

I. Y. S. direx.

VERVOLG VAN DE KAART VAN HINDOESTAN, II.^de Blad, vervattende 't HALF-EILAND VAN INDIEN.

kentenis durf aanmatigen, uit hoofde der kleine verbeeteringen, welke ik in myn Bericht ontvouw? Dat vleijend denkbeeld voed ik steeds, en 't zelve zal my den moed tot den einde doen behouden (*a*). Inleiding.

§. I.

Reize van Thomas Rhoe naar Indostan.

Rhoe. 1615.

Deze bekwame en schrandere Reiziger werdt in den jare 1615 in de hoedanigheid van Gezant van den Koning van Engeland, doch op kosten van de Oost-Indische Maatschappy, wier Koophandel bereids in bloeistand was, naar den Mogol gezonden. Vermits zyne Reize geen ander inzicht dan de belangen dier Maatschappy hadt, is zyn verhaal vol gewigtige navorsschingen, welke Purchas, die het in zyne Verzameling uitgegeven heeft (*b*), de geheimen van den Koophandel noemt. Doch dezelve zyn uitgelaten om de zelfde staatkundige reden, waarom de Hollandsche Maatschappy den toestand harer zaken in Indië zeer geheim houdt. Echter verhindert die verminking niet, dat het Dagverhaal van *Rhoe*, zo om de oordeelkundige schranderheid van zyn Schryver, als om duizend gewigtige byzonderheden, welke den Lezer het oude Hof van den Mogol doen kennen, geacht blyve (*c*). Oorzaak dezer Reize.

De Engelsche Vloot, op welke zich Rhoe bevondt, den 26. September het anker in de Haven van Suratte geworpen hebbende, vertoefde hy in die Stad slechts, om den Kapitein *Harris*, die benoemt werdt, om hem te bedekken, tyd te geven, honderd Muskettiers, waaruit zyne bedekking bestaan moest, by een te brengen; en hierop toog men op weg. De Schryver hieldt weinig aantekening op een tocht van twee honderd drie en twintig mylen, welke hy oostwaards van Suratte tot *Brampour* afleide (*d*). Het Land, zegt hy, is arm en weinig bevolkt. In de Steden en Dorpen zyn de huizen van leem. Doch twee mylen van Brampour kwam hy in een Dorp, *Baterpore* geheten, 't geen hem zyne weetgierigheid met meer genoegen deedt oefenen, bezichtigende hy aldaar het Tuighuis van den Mogol, waarin hy stukken van onderscheide zwaarte zag, doch in 't algemeen te kort en te ligt. Komst van Rhoe te Suratte. Zyn weg tot Brampour. Baterpore en Tuighuis van den Mogol.

De *Kutual* of Rechter der burgerlyke zaken (*e*) kwam hem aldaar met een talryk gevolg, en voorgegaan door zestien vendels, te gemoet, en begeleidde hem tot *Serralia*, alwaar een intrek voor hem bereid was. Doch by zyne komst in die Stad stondt hy versteld, alle de Mogollers, die hem geleidt hadden, te zien verdwynen, en geen anderen intrek te vinden, dan vier kleine kamers of veeleer vier ovens, welkers verwulft zo laag was, dat men Serralia. Ongemak van den Schryver aldaar.

(*a*) Alhier begint het X. Deel van den Paryschen Druk.
(*b*) Thevenot heeft het in de zyne gegeven.
(*c*) Thevenot, *Discours sur les Memoires de Thomas Rhoe.*
(*d*) In de volgende Verhalen en in de Beschryving zal men alle die wegen beter aangetekent vinden.
(*e*) Thevenot merkt aan, dat dat ampt meer overeenkomst met dat van opper Halsrechter heeft.

RHOE. 1615. men 'er naauwlyks in over einde konde ſtaan. Die huisveſting ergerde hem zodanig, dat hy, zyn eige reistuig te baat nemende, zyne tenten op de vlakte deedt opſlaan, en aan den Kutual klagen en verklaren, dat hy op ſtaanden voet wilde vertrekken. Dees Amptenaar kwam hem met vele verſchoningen ſmeken, tot den volgenden dag geduld te nemen. Sultan *Perwis*, twede zoon (*a*) van den Keizer *Jehan Guir*, hieldt zyn verblyf in die Stad, met de hoedanigheid van Luitenant Generaal van zyn vader; en zyn Hofſtoet hadt de voornaamſte woonplaatſen bezet, gezwegen dat *Chan-Canna*, Generaal der Legers van den Mogol, en de vermogenſte Onderdaan van 't Ryk, met een volkomen gezag onder hem regerende, altoos een gevolg van vier duizend Ruiters by zich hadt.

Zyn gehoor by den tweden zoon van den Mogol.

DEN 18. November deedt Rhoe zich naar 't Paleis van den Prins leiden, niet alleen om de gebruiken van dat Hof op te merken, maar ook om door middel van enige geſchenken verlof te erlangen, aldaar een Comptoor op te rechten. Uit eige bevinding hadt hy beſpeurt, dat klingen van degens in 't Leger van den Mogol duur verkocht werden. Ter gehoor komende, vondt hy honderd Ruiters, naar den Prins wachtende, en aan den ingang van zyn Paleis in twee reijen geſchaard. De Prins bevondt zich op de twede plaats onder een verhemelte met een koſtbaar tapyt onder zyne voeten, prachtig doch zeer vreemd uitgedoſcht. Rhoe midden door 't volk naar hem toetredende, werdt door een Amptenaar tegengehouden, die hem waarſchouwde, het hoofd tot de aarde neder te buigen: doch hy antwoordde, dat hem de ſtand, waarin hy zich bevondt, van die ſlaafſche vernedering ontſloeg; en ging teffens door tot aan het hek, alwaar hy ſtil hieldt, om een' diepe buiging te doen, welke de Prins met een' buiging van 't lighaam beantwoordde. Vervolgens maakte hy gene zwarigheid, binnen het hek te treden, alwaar hy de voornaamſte Heren van de Stad als ſlaven ter aarde uitgeſtrekt zag liggen. In de verlegenheid en onzekerheid, waar zich te plaatſen, trad hy door tot recht voor den Troon; waarop een Secretaris, op de trappen van den tweden verheven vloer zittende, hem vroeg, wat zyne begeerte was. „ Ik ontvouwde hem, zegt Rhoe, „ dat de Koning van Engeland my als Ambaſſadeur naar den Keizer, zyn „ vader, zendende, en ik my in een' Stad bevindende, waarin de Prins zyn „ verblyf hieldt, ik my verplicht achtte, hem te komen begroeten. „ De Prins toen zelf zich naar my richtende, zeide, dat het hem aange„ naam was, my te zien. Vervolgens deedt hy my verſcheide vragen no„ pens den Koning, myn Meeſter, en myne antwoorden werden met genoe„ gen aangehoort. Doch vermits ik ſteeds onder aan de trappen bleef ſtaan, „ verzocht ik verlof, op te treden, om den Prins van nader by te onder„ houden. Hy zelf antwoordde my, dat de Koning van Perſië en de grote „ Turk niet erlangen zouden 't gunt ik verzocht. Hierop hernam ik, dat „ zulks enige verſchoning verdiende, vermits ik my verbeelt had, dat hy „ voor zo grote Monarchen de moeite genomen zoude hebben, tot aan de „ poort te komen; en eindelyk, dat ik niet anders verlangde behandelt te „ worden, dan men hunne Gezanten deedt. Hierop verzekerde hy my, „ dat

Stoutmoedigheid van den Engelſchen Gezant.

Hoe hem dezelve gelukt.

(*a*) Volgens den Hr. Prevoſt was hy de derde; doch die Abt vergiſt zich.

„ dat ik op den zelfden voet behandelt werdt, en by alle gelegenheden be- RHOE.
„ handelt zoude worden. Ik verzocht ten minften een ftoel; doch men 1615.
„ antwoordde my, dat nooit iemand aldaar gezeten hadt; en vergunde my,
„ als een' byzondere gunft, de vryheid, van tegen een' zuil, met bladen zil-
„ ver bedekt, en welke het verhemelte onderftutte, te mogen leunen. Myn
„ verzoek was verlof, om in die Stad een pakhuis te mogen bouwen en 'er
„ Factoors te ftellen; 't geen my ingewilligt werdt, en de Prins beval, dat
„ de opene brieven tot dat einde terftond uitgevaardigt zouden worden."

ONDER verfcheide gefchenken boodt hem Rhoe een kiftje vol bottels met wyn. Naauwlyks hadt hy 't zelve aangenomen, of deedt verfcheide fleffen openen, en vondt zo veel fmaak in den drank, dat hy befchonken geraakte. Den Gezant, die zich terug begeven hadt, om naar het uitvaardigen der opene brieven te wachten, werden welhaaft verfchoningen gedaan, en hem verzocht, de voltrekking dier zaak tot den volgenden dag uit te ftellen. Des keerde hy naar de plaats van zyn intrek, alwaar hem de koorts aantaftte en meer dan zes weken bedlegerig hieldt.

De Prins drinkt zich befchonken.

EEN weinig herftelt zynde, verkreeg hy de uitgeftelde gunft, en zette den 6. December zyne Reize van Serralia voort, overnachtende in een bofch, niet verre van 't berucht Kafteel *Mandao* gelegen. Die Sterkte ligt op een zeer fteilen berg, omfingeld met een muur, welke in den omtrek niet min dan zeven mylen lang is. Het Kafteel is fraai en verbazend groot (*a*). Den 22. werdt Rhoe aangenaam verraft door de ontmoeting van *Edward Terry*, Factoor zyner Natie (*b*) (*c*), die hem met een anderen Engelfchman, *Coriat* genaamd, en berucht door zyne ftoutmoedigheid, in de Reize uit Engeland naar Indië te voet af te leggen, te gemoet kwam. Vyf koffen verder toonde men hem op een berg de oude Stad *Chitor*, wier luifter nog uit hare puinhopen af te nemen is; ziende men 'er de overblyffels van vele prachtige Tempels, van verfcheide fraaije torens, van een' menigte zuilen, en van een oneindig getal huizen, zonder dat men 'er een enigen Ingezetenen vindt. Rhoe ftondt verfteld, aldaar flechts eene plaats te zien, langs welke men den berg konde opklimmen, en die zelfs nog zeer fteil is. Men gaat door vier poorten langs de afhelling van den berg, aleer men aan die van de Stad komt, welke zeer prachtig is. De kruin van den berg is niet min dan agt koffen in den omtrek, en aan de zuid-weftzyde vindt men een oud Kafteel, 't geen nog in een redelyk goeden ftaat is gebleven. Die Stad ligt in de Staten van den Prins *Ranna*, welke zich kort te voren aan den Mogol onderworpen hadt, of veelliever, die geld van hem hadt ontfangen, om de hoedanigheid van zyn Cynsman aan te nemen. *Ekbar*, vader van den regerenden Mogol, was het, welke die aanwinning gedaan hadt (*d*). Ranna ftamde in rechte lyn van den beruchten Porus, die door Alexander den Groten overwonnen werdt. Rhoe houdt zich verzekerd, dat

Kafteel Mandao.

Overblyffels der oude Stad Chitor.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 9.
(*b*) Een Engelfch Reiziger, wiens Verhaal Purchas en Thevenot mede uitgegeven hebben. Doch 't zelve bevat enkel aanmerkingen over de zeden en gebruiken, die in de Befchryving van Indoftan plaats zullen vinden.
(*c*) Edward Terry was een Engelfch Predikant.
(*d*) Bladz. 9.

Rhoe. 1615. dat Porus weleer in de Stad Chitor zyn verblyf gehouden heeft, offchoon *Dehly*, 't geen ongelyk meer noordwaards ligt, de Hoofdftad zyner Staten geweeft is. Dehly zelf is thans enkel door zyne aloude overblyffels berucht. Naby die Stad vindt men nog een' zuil, door Alexander opgerecht, met een breedvoerig opfchrift. De regerende Mogol en zyne Voorzaten hadden alle de oude Steden verdelgt, met verbod, van dezelve weder op te bouwen, waarfchynlyk om 't geheugen uit te wiffchen van al 't geen groter en ouder dan de mogendheid van hun Huis geweeft was (*a*).

Asmere. 1616. Den 23. kwam Rhoe gelukkig te *Asmere*, alwaar men twee honderd negen koffen van Brampour telt, makende vier honderd agttien Engelfche mylen; en tradt den 10. January binnen de muren dier Keizerlyke Stad (*b*).

Rhoe komt aan het Hof van den Mogol. Het ongeduld, om de beveelen zyner Maatfchappy uit te voeren, deedt hem den volgenden dag naar het *Durbal* gaan, zynde de plaats, alwaar de Mogol gehoor en zyne beveelen tot het beftier van den Staat geeft. De toegang tot de vertrekken van het Paleis ftondt enkel voor de Gefnedenen open, en de wacht binnen 't zelve beftondt uit vrouwlieden, met allerlei foort van wapenen beladen. Gebruiken, welke hy aldaar in zwang vindt. Iederen dag des morgens vertoondе zich de Vorft aan een venfter, het *Jarneo* geheten, 't geen naar het Ooften en op een' grote plaats zyn uitzicht heeft, alwaar al het volk t'zamen kwam, om hem te zien. Des middags verfcheen hy andermaal voor 't zelve, en bleef aldaar fomtyds een geruimen tyd, om 't gevecht van oliphanten en ander wild gedierte te aanfchouwen, terwyl zich de Heren van 't Hof onder dat venfter op een' ftellafie bevonden. Na die tydkorting week hy naar 't vertrek zyner Vrouwen, en kwam des avonds tegen agt uren ten derde male op het Durbal of aan 't Jarneo; waarna hy het avondmaal hieldt. Van tafel opryzende, kwam hy in 't *Gouzalkan* (*c*), een' grote plaats, te midden van welke hy een Troon van gehouwen fteen hadt doen oprechten, op welken hy zich plaatfte, of anderzins op een eenvoudigen ftoel, naaft dien Troon ftaande. Op die plaats gedoogde men niet dan de eerfte Groten van 't Keizerryk, die zelfs aldaar, zonder ontboden te zyn, niet verfchynen mogten. Men fprak aldaar van gene ftaatzaken, vermits over dezelve op 't Durbal of aan 't Jarneo gehandelt werdt. De gewigtigfte befluiten werden in 't openbaar genomen en dus ook opgefchreven. Voor de waarde van een paar fchellingen mogt een ieder de rolle lezen, waardoor 't gemeen zo wel als de Staatsdienaars van de zaken onderricht was en 'er over oordeelen mogt. Die fchikking en manier werden zo gezet in acht genomen, dat de Keizer nooit verzuimde, zich op de geftelde uren ter plaatfe, alwaar hy verfchynen moeft, te laten vinden, ten zy hy befchonken of ziek was; en in zodanige gevallen hadt hy zich in de gehoudenheid gebragt, het volk zulks te doen weten. Wel is waar, dat zyne Onderdanen zyne Slaven waren; doch hy hadt zich alle die wetten zo plechtig opgelegt, dat indien hy eenen dag nalatig gebleven was, zich te vertonen,

(*a*) *Ibidem.*

(*b*) Naamlyk *Agra.*

(*c*) Het *Durbal*, het *Jarneo* en het *Gouzalkan* zyn gene namen, die men in Bernier (1) vinden zal. Iedere Natie befchryft de zaken onder verfchillende benamingen.

(1) Bernier noemt echter het *Gofel-Kanay.*

nen, zonder reden van die verandering te geven, het volk tot een opſtand gekomen zoude zyn (*a*).

RHOE. 1616.

Zyn eerſte gehoor by den Mogol.

De Schryver werdt naar het Darbul geleidt. By den ingang van 't eerſte hek kwamen hem twee Amptenaren te gemoet, om hem te ontfangen. Hy hadt verzocht, dat hem vergunt wierde, zyne eerſte buigingen naar de wyze van zyn Land te doen; en die gunſt was hem toegezegt. Des boog hy zich by het treden binnen het eerſte hek, andermaal by het komen binnen het twede, en ten derden male toen hy tot onder voor den Keizer genadert was, die in een' ſoort van kleine verheven' gallery of uitſtek zat. De Gezanten, de Groten van het Land en de Vreemdlingen van aanzien waren binnen een hek beneden dat uitſtek, en waarvan de vloer een weinig hoger dan die der plaats was. De gantſche omtrek van dat hek was met grote ſtukken fluweel behangen, en de vloer met ryke tapyten beſpreid. De lieden van minderen ſtand bevonden zich binnen het twede hek. Het gemeen komt nooit op die plaats, maar blyft op een' lagere, zodanig nochtans geſchikt, dat al de wereld den Keizer zien kan. Die plaats heeft veel gelykheid met de algemene ſchikking van een ſchouwburg, waarin de voornaamſte Heren, als de Spelers op de vertoonplaats, en het volk veel lager, gelyk in den bak, geplaatſt waren (*b*).

De Keizer kwam den Tolk der Engelſchen voor, wenſchte Rhoe geluk over zyne behoude aankomſt, en noemde, gedurende zyn gantſche geſprek, den Koning van Engeland zyn broeder en bondgenoot. Rhoe overhandigde hem zyne brieven, in de tale van dat Land overgezet; zyn Laſtbrief, die naauwkeurig nagezien werdt, en eindelyk de geſchenken, waarvan de Vorſt zeer voldaan ſcheen. De Keizer deedt hem verſcheide vragen; betuigde hem, ongeruſt over zyne gezondheid te zyn, die niet volkomen herſtelt was; boodt hem zelfs zyne Geneesheeren, en raadde hem, zich uit de lucht te houden, totdat hy zyne krachten weder bekomen hadt. Nooit hadt hy een Gezant, zelfs die van Perſië en Turkye niet uitgezonderd, met zo vele blyken van toegenegenheid behandelt.

De Prins Coronne, derde zoon des Keizers.

Rhoe verſtaande, dat de Prins Sultan *Coronne*, derde zoon (*c*) des Keizers, Onderkoning van Suratte, en zyne vriendſchap mitsdien den Engelſchen hoognodig was, deedt hem gehoor verzoeken, offchoon men hem een vyand der Chriſtenen noemde. Naar de ere, van dien Prins te zien, liet men hem tot den 22. wachten. Doch toen zyn Paleis naderende, kwam hem een voornaam Amptenaar te gemoet, en leidde hem naar een binnenvertrek, 't geen nooit voor een vreemdling geopent was. Terwyl hy aldaar met zyn Tolk ſprak, nam de Prins 't vermaak, hem te verraſſen, door onverhoeds in 't vertrek te komen. Men betuigde hem veel genegenheid, om hem te verplichten, en enige geſchenken vermeerderden die geneigtheid zo merklyk, dat hy beloofde, den Engelſchen op alle oorzaken van misnoe-

(*a*) Bladz. 10. Die gezette regel ging zo verre, dat de Mogol by ziekte of andere noodzaaklykheid de deuren van zyn Paleis moeſt doen openen, om zich aan enigen zyner Onderdanen te vertonen, ten einde de anderen geruſt te ſtellen. *Ibidem.*

(*b*) *Ibidem.*

(*c*) De Hr. Prevoſt zegt de twede.

RHOE. 1616. noegen, welke hun in zyn gebied van Suratte (*a*) gegeven mogten zyn, recht te zullen verſchaffen. Rhoe korte dagen daarna naar 't Durbal gekeert zynde, ontfing uit den mond des Keizers zelven gene mindere gunſtige beloften. Die Vorſt hem van verre ziende, gaf hem een teken met de hand, dat hy geen gehoor behoefde te vragen, maar vrylyk konde toetreden. Hierop deedt hy hem boven alle de Heren, welke zig binnen het hek bevonden, een' plaats ruimen; een' zo zonderlinge ere, dat hy in 't vervolg alle moeite meende te moeten aanwenden, om in 't bezit van dezelve te blyven.

Luſthuis van den Mogol.

DEN eerſten February ſloeg men hem voor, een Luſthuis te bezichtigen, 't geen *Aſaph Kan* aan den Keizer preſent gedaan hadt. 't Zelve ligt twee mylen van Asmere, tuſſchen twee zeer hoge rotſen, welke het zodanig tegens de zonſtralen dekken, dat men 'er naauwlyks eene plek vindt, alwaar de zon gezien kan worden. De rots, op ſommige plaatſen uitgehouwen, ſtrekt tot een grondſlag en muur. Het overige is van levendigen ſteen met een kleinen tuin, waarin men vyf fonteinen en twee grote vyvers vindt, den een dertig trappen hoger, dan den anderen. De weg, naar dat Luſthuis leidende, is ruuw, ſteenachtig en zo naauw, dat twee perſonen niet naaſt elkander gaan konnen. In één woord, dat Luſthuis is een zeer vermaaklyke en veilige eenzaamheid, alwaar men geen ander gezelſchap, dan dat van wilde paauwen, tortelduiven en ander gevogelte, maar inzonderheid van apen vindt, welke zich alomme op de hoeken der rotſen vertonen (*b*).

Feeſt van Nouroux.

DEN 2. Maart maakte men by het aanlichten van den morgen een aanvang met het vieren van het Feeſt, 't geen *Nouroux* (*c*) geheten wordt, en waarmede de Mogollers, gelyk de Perſianen, 't begin van hun nieuw jaar vieren; 't geen gemeenlyk op de eerſte nieuwe maan geſchiedt. Men hadt een Troon opgerecht, vier voeten hoger dan de plaats van 't Durbal. De tuſſchenwytte tuſſchen dien Troon en de plaats, van waar de Keizer komen moeſt, was een voetbank van zes en vyftig voeten lang en drie en veertig breed, met hekken beſloten, over welke goude en zyde ſtoffen hingen, ruſtende op dik riet, met de zelfde ſtoffe overtrokken. Aan 't einde dier tuſſchenwytte waren de beeltniſſen van den Koning van Engeland, van de Koningin, van Mevrouwe Elizabeth, van de Gravinnen van Somerſet en Salisbury, en dat van een burger vrouw van Londen geplaatſt. Een weinig lager zag men ook dat van *Thomas Smith*, Gouverneur van de Ooſt-Indiſche Maatſchappy. De gantſche voetbank was met Perſiſche tapyten, van een' ongemene breedte,

Ryke ſieraden.

(*a*) Bladz. 11. De Engelſche Factoors waren in verſcheide Steden, als te Suratte, Amadabat enz. zeer ſlegt gehandelt.

(*b*) Bladz. 12.

(*c*) Rhoe vergiſt zich zo wel als vele andere Schryvers, wanneer hy onderſtelt, dat *Nouroux negen dagen* betekent, den tyd van den duur van 't Feeſt. Thevenot verhaalt den oorſprong van dien naam, en bedient zich van denzelven, om een zeker beſtek in de Perſiſche tydrekening uit te drukken, waarvan onze Tydrekenkundigen gene kenniſſe gehad hebben, en welk beſtek hy *Années Sebaliennes* (1) noemt. Zie zyne Verzameling, *Tom. I.*

(1) Het woord *Nouroux* zelf betekent *negen dagen* of *nieuw jaar*. Rhoe zegt, dat dat Feeſt oudstyds negen, doch ten zynen tyde agttien dagen lang gevierd werdt, 't geen *Hawkins* beveſtigt.

te, belpreid. Die plaats was voor voorname lieden, uitgenomen een klein getal anderen, die binnen een ander hek tegen over den Troon geplaatst waren, om de beveelen van den Vorst van naderby te ontfangen. Binnen dat twede hek stondt, onder andere kostbare zeldzaamheden, een huis van zilver. Aan de linker zyde van de zelfde plaats zag men het Pavilioen van den Prins Sultan *Chosroe* (*a*), welks pilaren, gelyk die van den Keizerlyken Troon, met zilver gedekt waren. De gedaante van dien Troon was vierkant, en de vier colommen onderfteunden een verhemelte van goud laken, waarvan de franje of val met fyne paarlen beftikt, en van tusschenwytte tot tusschenwytte met granaatappelen, peeren, appelen en andere vruchten van louter goud behangen was. De Keizer zat op kussens, met paarlen en edele gesteentens bedekt. De voornaamste Groten hadden hunne tenten langs de plaats van 't Durbal doen spannen, sommigen van taf, anderen van damast, en anderen van goud laken, doch deze laatsten weinig in getal. Alle hunne kostbaarheden leggen zy gemeenlyk in die tenten ten toon, waarin de Keizer voorheen tradt, om 'er af te nemen 't geen hem aanstondt; doch hy hadt dat gebruik verandert, en een ieder bragt hem de geschenken en nieuwjaarsgiften op zyn Troon.

Rhoe. 1616.

Rhoe verkoos den laatsten dag van 't Feest, om zyn geschenk te overhandigen. De Keizer ontfing 't zelve met veel genoegen, en gaf bevel, dat men hem binnen zyn hek deedt treden. Dewyl men hem echter op den voetbank van den Troon niet liet klimmen, zag hy in den beginnen daarvan flechts een gedeelte, vermits het hek, 't geen denzelven omringde, hoog en met tapyten behangen was. Doch eindelyk bezichtigde hy den Troon in zyn geheel. „ Men moet bekennen, zegt hy, dat dezelve van binnen ryk versierd was, „ doch door zo vele verschillende stukken, en welke zo weinig by elkander „ voegden, dat derzelver luister door de flegte schikking grootlyks vermindert werdt. Men scheen aldaar al 't geen in 't Keizerryk kostbaarst was, „ zonder enige kiesschheid t'zamen gestuuwt te hebben." Des namiddags verscheen een jonge Prins, zoon van Ranna, nieuwen Onderdaan van den Mogol, met grote plechtigheid voor den Troon. Driewerf knielde hy en boog het voorhoofd ter aarde. Hy bragt het geschenk van zyn vader; werdt tot binnen het kleine hek ingelaten, en de Keizer drukte hem het hoofd in zyne armen, om hem te bedanken. Zyn geschenk bestondt in een' grote goude kist. Enige vrouwlieden maakten een einde van het Feest met sprongen en danssen (*b*).

Beschryving van den Troon.

Den 30. des avonds begaf zich Rhoe naar het Gouzalkan, 't geen hem van de drie gehoorplaatsen de bekwaamste voorkwam, om hem de vryheid van spreken, welke hy nodig hadt, te leveren. Niettegenstaande de beloften des Keizers, vorderden zyne zaken zo weinig, dat hy die onzekerheid begon moede te worden. De bezwaarlykheden, welke hy ontmoette, om naar zyne klagten te doen horen, geeft geen te gunstig denkbeeld van de goe-

Gehoor op 't Gouzalkan.

(*a*) Deze was de oudste zoon des Keizers, dien Rhoe somtyds *Cosronroë* en somtyds *Corsoronne* heet. De Hr. Prevost hadt hem alhier verkeerdlyk voor den Sultan *Coronne* of *Choram* genomen.

(*b*) Bladz. 13.

RHOE. 1616.

goede orde, die rondom den perſoon van den Mogol heerſchte, en verdient dat verhaal te beter in 's Schryvers eige woorden voorgeſtelt te worden, vermits het eigentlyk deze byzonderheden zyn, die zyn Dagverhaal te geachter maken. Doch men behoort op te merken, dat de hinderpalen, over welke hy klaagt, hem door den Portugeeſchen aanhang verwekt werden, die Aſaph-Kan, een der grootſte Heren en eerſte Amptenaren van 't Hof, overgehaalt hadt, de begeertens der Engelſchen te dwarsbomen.

Verhinderingen, welke hem door den aanhang der Portugeeſchen verwekt worden.

„ MEN liet my, zegt Rhoe, met myn Agent of Factoor, die een oud „ man was, binnen treden; doch men wederhieldt myn Tolk, door toedoen „ van Aſaph-Kan, die vreesde, dat ik den Keizer te veel zeggen zoude. Zyn „ Majeſteit deedt my verſcheide vragen nopens den perſoon van den Koning van Engeland en myne geſchenken. Ik beantwoordde enigen van „ dezelve, doch zeide eindelyk, de Portugeeſche tale niet genoeg te verſtaan, om op alle de vragen des Keizers te antwoorden, indien men mynen Tolk gene vryheid vergunde binnen te treden. Des deedt men hem „ in weerwil der tegenkantingen van Aſaph-Kan roepen, en beval hem, den „ Keizer te zeggen, dat ik zyne Majeſteit over de zaken, welke my aan „ 't Hof ophielden, wenſchte te ſpreken. De Vorſt antwoordde, my bereidwillig te zullen aanhoren. Doch de zoon van Aſaph-Kan trok den „ Tolk met enig geweld naar zich, en belette hem, iets meer te zeggen. „ Die van zyn aanhang plaatſten zich teffens voor my, beletteden my den „ Keizer te zien, en verhinderden den Tolk te naderen (*a*). Ik gebood „ hem, zyne ſtem te verheffen, en den Keizer te zeggen, dat ik gehoor verzocht. Hy hadt moeds genoeg, my te gehoorzamen, en werdt door den „ Keizer gehoort. Hierop riep men my, en waren alle myne tegenkanters „ verplicht, my plaats te ruimen. Echter was Aſaph-Kan zo vrypoſtig, „ dat hy naaſt de zyde van myn Tolk mede doortradt. Ik ſtond aan den „ anderen kant; doch terwyl ik hem onderrichtte, wat hy zeggen moeſt, „ wendde die geduchte vyand alle pogingen aan, om hem te verbyſteren, „ door my telkens in de rede te vallen.

„ DES niettemin deed ik den Keizer vertonen, dat ik my ſedert twee „ maanden aan zyn Hof bevond, waarvan ik eene in een' verdrietige ziekte had doorgebragt; dat men my de andere door hooffche plechtigheden „ hadt doen verſpillen, en men zich weinig ſcheen gelegen te laten zyn aan „ de voornaamſte redenen myner Reize, ſtrekkende, om een' beſtendige „ vriendſchap tuſſchen de beide Natien aan te gaan, en de zekerheid van den „ Koophandel en de veiligheid van 't verblyf der Kooplieden vaſt te ſtellen, „ die zich enigen tyd in 't Ryk zouden ophouden. Men antwoordde my, „ dat my by 't eerſte gehoor die drie punten reeds ingewilligt waren. Ja, „ hernam ik, maar op zwaar drukkende of verkeerd uitgedrukte voorwaarden. De Keizer zelf vroeg my, wat geſchenk ik hem beloofde. Ik antwoordde, dat onze Koophandel eerſt in zyne beginſelen en zelfs nog op geen „ vaſten voet geſtelt was; doch dat ons Land verſcheide fraaiheden voortbragt, die de Koning, myn Heer, zich beyveren zoude, hem te zenden; „ dat daarenboven de Kooplieden, indien hy hun zyne beſchutting verleende,

(*a*) *Ibidem.*

„ de, 'er van alle kanten zouden doen opzoeken. Zyne vrage was toen, van wat fraaiheden ik ſpreken wilde, en of het diamanten of andere edele geſteentens waren. Ik hernam, dat fraaiheden, uit een Land komende, waarvan hy zelf Heer was, my toeſchenen, voor hem geen zeldzaam geſchenk te zyn; doch dat ik myne pogingen zoude aanwendden, om voor zyne Majeſteit verſcheide koſtbaarheden te vinden, welke in zyne Staten nog niet gezien waren, als uitmuntende ſchilderyen, fraai beeldhouwwerk, beelden van ſteen of metaal, borduurwerk, en goude en zilvere ſtoffen. Dat is wel, zeide hy, maar ik wenſchte veellievet een Engelſch paard. Ik antwoordde, dat het onmooglyk was, het ter Zee over te voeren, en dat te Land de Turk zulks niet gedogen zoude. Het was, hernam hy, ter Zee niet onmooglyk. Hierop vertoonde ik hem de zwarigheden van ſtormen en der langdurenheid van de Reize. Wanneer men, zeide hy, zes paarden in een Schip mede nam, konde van dezelve wel één overig blyven; en men, hoe vermagerd het ook zyn mogt, middelen weten aan te wenden, om het weder vet te maken. Ik bleef hem verzekeren, dat de gelukking zeer onzeker was; doch voegde 'er, om hem te voldoen, by, dat ik naar myn Vaderland ſchryven, en men het beproeven zoude. RHOE. 1616.

„ TOEN vroeg hy, wat ik van hem begeerde. Redelyke voorwaarden, antwoordde ik ronduit, die noodzaaklyk waren, om een' beſtendige vriendſchap, de zekerheid onzer perſonen, en de vryheid van onzen Koophandel vaſt te ſtellen; dat na de mishandelingen, welke wy geleden hadden, die voorzorge volſtrekt vereiſcht werdt; en dat ik de redenen onzer klagten niet wilde aanroeren, vermits ik hoopte, dat dezelve welhaaſt herſtelt zoude worden.

„ OP deze woorden tradt Aſaph-Kan toe, om myn Tolk een ſtoot te geven; doch zyne ſtoutmoedigheid met vrypoſtigheid tegen gaande, hield ik hem by den arm vaſt, en liet hem enkel de magt, zyne verſtoordheid door tekenen te kennen te geven. De Keizer enige drift in myne bewegingen beſpeurende, werdt toornig, en verklaarde met een zo grimmig gelaat, te willen weten, over wien ik te klagen had, dat ik meende, hem niet meer te moeten verſtoren. Des beval ik myn Tolk in gebroken Italiaanſch, te antwoorden, dat ik zyne Majeſteit met onze verdrietlykheden niet wilde laſtig vallen, maar my naar zyn zoon wenden zoude, om recht te erlangen, in 't vertrouwen, van hem genegen voor ons te zullen vinden. De Keizer wachtte niet, totdat myn Tolk uitgeſproken hadt; maar hem zyn zoon horende noemen, verbeeldde hy zich, dat ik over dien jongen Prins klaagde. *Mio Figlio! mio Figlio!* zeide hy tweemaal in de zelfde tale, waarvan ik my bedient hadt, en deedt hem terſtond ontbieden. De Prins kwam op ſtaanden voet. De angſt en onderdanigheid waren uit zyn gelaat te lezen. Aſaph-Kan ſidderde niet minder, en alle de aanſchouwers ſtonden verbaasd. De Keizer haalde zyn zoon zeer ſcherp door, en deze verontſchuldigde zich met veel bedeeſtheid, zonder de oorzaak van die geſtoortheid te weten. Ik, die gelukkig het misverſtand begreep, nam de goedgunſtigheid van een Perſiſchen Heer te baat, met wien ik kennis gemaakt had, en bad hem, den misgreep van myn Tolk,

 „ die

RHOE. 1616.

„ die zich kwalyk hadt uitgedrukt, te willen verbeteren. Deze ſtelde den „ Keizer en den Prins ter neder, verklarende, dat ik, wel verre van den „ Prins beſchuldigt te hebben, verlof verzocht had, my aan hem te mogen „ wenden, nopens al 't geen in de Landen van zyn gebied voorvallen zou- „ de. Hierop bewilligde de Keizer in myn verzoek.

„ De Prins, van zyne verlegenheid herſteld, zeide, my een' Firman te „ hebben aangeboden, die ik van de hand gewezen had. Ik maakte gene „ zwarigheid, hem te antwoorden, dat de Firman voorwaarden behelsde, „ welke ik niet konde aanneemen. De Keizer wilde weten, wat voorwaar- „ den het waren, waaraan ik my weigerde te onderwerpen. Ik ontvouwde „ dezelve, en men geraakte over dezelve in hevige twiſtredenen. Een der „ Groten, *Mokreb-Kan* genaamd, verklaarde, van de belangen der Portu- „ geeſche Natie niet te konnen afſtappen, en beweerde, van de onze met „ verachting ſprekende, dat zyne Majeſteit een zo nadelig artikel nooit zou- „ de tekenen. Ik antwoordde, dat in myne voorſlagen niets nadeligs voor „ de Portugeeſchen gelegen was, en ik my nooit verbeelt had, het Mogol- „ ſche Hof zo onderworpen aan die Natie te vinden. De Jeſuiten en an- „ dere aanhanglingen dier party bleven met zo veel drift op de verklaring „ van Mokreb-Kan aandringen, dat ik verplicht werd, het over een ande- „ ren boeg te wenden, en hun een voorwaardlyken vrede aan te bieden; „ betuigende echter, dat hun haat of hunne vriendſchap ons genoegzaam „ om 't even waren. De Keizer vatte toen het woord, en erkennende, dat „ myn verzoek billyk en myn antwoord edelmoedig was, zette hy my aan, „ myne voorſlagen te doen. Aſaph-Kan, die gedurende dat gantſche ge- „ ſprek gezwegen hadt, en onverduldig was, een einde van 't zelve te zien, „ vertoonde, dat men, na lange over- en weêrſpraak, myne verzoeken echter „ in ſchrift zoude moeten ſtellen; dat men mitsdien daartoe ſlechts hadt te „ komen, en dat, indien de Raad dezelve redelyk vondt, zy met 's Kei- „ zers zegel geſtempelt zouden worden. De Keizer keurde zulks goed, en „ ik betuigde, daarvan voldaan te zyn, mits de Prins 'er aan zyn kant in „ bewilligde, 't geen hy mede beloofde (*a*)."

De Engelſchen halen den haat van den Prins Coronne op hun hals.

Des anderdaags zondt Rhoe iemand by Aſpah-Kan, om hem te doen begrypen, dat de Keizer door een misverſtand toornig geworden, en zulks enkel de ſchuld van den Tolk geweeſt was; dat de Engelſchen geenzins voornemens waren, over den Prins noch over hem te klagen; doch dat zy niet konnende dulden, dat hy hunne zaken den Keizer anders voorſtelde, of hem van dezelve ten halven onderrichtte, hem verzochten, niet kwalyk te nemen, dat zy zyne tuſſchenſpraak ten Hove niet meer verlangden. Zyn antwoord was, dat hy, noch de Prins, gene reden hadden te menen, dat de Engelſche Gezant over hen hadt willen klagen; dat het een kenlyk misverſtand was geweeſt; dat hy de Engelſche Natie altoos bemint hadt, en in de zelfde toegenegenheid jegens haar bleef. Echter werdt Rhoe twee dagen daarna verwittigt, dat de Prins den Keizer gevraagt hadt, waarom hy de Engelſchen zo gunſtig ontfing, en hem hadt vertoont, dat die voorrang de Portugeeſchen uit zyne Havens dryven zoude; dat hun Koophandel hem echter meer

(*a*) Bladz. 15.

meer nut dan die der Engelschen aanbragt, welke aldaar enkel kwamen, om zich te verryken, en die gene Koopwaren dan van geringe waardy, als lakenen, degens en messen aanbragten, daar de anderen in het tegendeel paarlen, robynen en allerlei edele gesteentens aanvoerden. Dat vertoog een duidelyk blyk zynde, dat die Prins Engeland niet te breed genegen was, besloot Rhoe, op zyne hoede te zyn, en alle mooglyke pogingen aan te wenden, om 's Keizers beschutting te behouden. Door een ander ongeval begreep hy nog klarer, hoe gegrond zyne achterdocht was.

RHOE. 1616.

„ Ik had het verdriet, zegt hy, een jongen Engelschman te verliezen, „ die myn dienst verliet en by een Italiaan week. De schandlyke redenen „ zyner vlucht strekten onze Natie weinig tot ere. Dewyl alle de Italianen „ de handen t'zamen sloegen, om hem te beschutten, begaf ik my naar het „ Durbal, om recht te verzoeken. De Keizer gaf terstond bevel, dat my „ de Overloper terug gelevert wierde. Doch de Prins, die slechts gelegenheid zocht, my te benadeelen, sloeg voor, hem voor de vergadering „ te doen brengen. Hy verscheen dan des avonds op 't Gouzalkan, en „ hadt, zich door den Prins ondersteund ziende, de vrypostigheid, voor my „ te treden, om den Keizer levensgenâ te bidden. Die Vorst, met medelyden aangedaan, veranderde van besluit, om hem my terug te geven; „ en wilde hem gevanglyk naar Suratte zenden. Doch de Prins verzocht „ hem, enkel om my spyt aan te doen, van den Keizer, ten einde hem in „ zyn dienst te nemen; en die gunst werdt hem, in weerwil van alle myne „ tegenwerpingen, ingewilligt. Terstond gaf hy hem honderd vyftig roepien en geld tot het onderhouden van twee paarden; en den hoon by „ het onrecht voegende, verboodt hy my, enigen omgang met hem te „ houden.

Geval van een jongen Engelschman, die by de Italianen vlucht.

„ Echter opende die jongman de ogen op zyne misdaad, en nam „ den nacht waar, om my te komen spreken. Hy wierp zich voor myne „ voeten, badt om vergiffenis over zyne buitensporigheid, en beloofde, de„ zelve door allerlei onderwerping te verbeteren. Ik zeide, hem niet by my „ te willen houden, vermits hy in dienst van den Prins was; doch dat hy, indien „ ik hem zyn misdryf vergeven zoude, my opentlyk genoegen geven moest. „ Den volgenden dag vondt hy middel in 't Gouzalkan te komen, alwaar hy, „ den Keizer om genade smekende, alle zyne bedriegeryen herriep, bekennende, dat het een' nieuwe misdaad was, waaraan hy zich hadt schuldig gemaakt, om zich tegens myne billyke straffe te dekken. Zelfs smeekte hy „ zyne Majesteit, my te doen ontbieden, ten einde hem in staat te stellen, „ my in zyne tegenwoordigheid om vergiffenis te bidden. De Keizer stondt „ op 't punt, daarin te bewilligen; doch de Prins, over een zo weinig voorzien geval zeer verstoord, bragt enige zaken ter baan, welke den Vorst „ van dat oogmerk afbragten. Des anderdaags begaf ik my naar 't Gouzalkan, en betuigde my de Keizer, nooit van mening te zyn geweest, tegens myne billyke rechtsoefening een gevluchten en strafschuldigen Engelschman te beschutten; doch dat hy zich niet hadt konnen onthouden, „ hem te ontfangen, toen hy zich, als het ware, in zyne armen hadt komen „ werpen. Men deedt hem te voorschyn brengen, en hy badt my geknield om „ vergiffenis; zwoer voor den Keizer, dat hy geen woord waarheid gesproken

Rhoe. 1616.

„ ken hadt (*a*), en dat hy die verklaring vrywillig deedt, zonder enige „ hoop van ooit naar Engeland te zullen keren. De Prins, die aldaar te- „ genwoordig was, werdt zeer toornig, en drong by hem aan, dat hy by „ zyne eerſte verklaring volharden zoude. Doch weigerende van taal te „ veranderen, geboodt hy hem, uit zyn gezicht te wyken. Echter konde „ hy zyne ſpyt zo weinig ontveinzen, dat hy hem opentlyk terug riep en „ zich niet ſchaamde, hem te gebieden, de honderd vyftig roepien, welke „ hy hem gegeven hadt, terug te brengen, voorgevende, dat die ſomme, „ welke hem voor een anderen dienſt, dan den mynen, gegeven was, hem „ niet meer toebehoorde, nu hy zich met my hadt bevredigt (*b*)."

Verdrietlykheden, welke de Engelſchen lyden.

De Engelſchen leden nog andere verdrietlykheden, welke Rhoe verkroppen moeſt, vermits hem langer middelen ontbraken, voldoening te erlangen. Hy hadt niets meer, om aan het Hof te geven, en de Keizer ontfing nooit een ſmeekſchrift gunſtig, wanneer 't zelve niet met enig geſchenk gepaard ging. Die omſtandigheden deedt de Prins ten voordeele der Portugeeſchen keeren, door by Rhoe aan te dringen, geſteentens, robynen en paarlen aan te brengen. Daar tegen verſchenen zy voor den Keizer met een aanzienlyk geſchenk, en een robyn, dien zy hem veilden. Dezelve woog dertien tollen, waarvan twee en een' halve een ons maken. Doch in plaats van vyf lecks roepien, waarvoor zy denzelven hoopten te verkopen, boodt de Keizer hun ſlechts eene. Echter maakten zy zich aan 't Hof zo aangenaam, dat de Engelſchen aan 't zelve niet meer durfden verſchynen. „ Tot „ hier toe, zegt de Schryver, had ik van dat Land op eens anders bericht „ geoordeelt; doch thans begon ik door een' verdrietige ondervinding te „ beſpeuren, wat onderſcheid men 'er tuſſchen de Portugeeſchen en ons „ maakte. Alle de Indiërs liepen hen na. Daartegen meenden zy, wan- „ neer zy onze waren kochten, ons een aalmoes te geven. Behalven het „ voordeel, 't geen de Portugeeſchen hadden, in Indië naburen van den „ Mogol te zyn, konden zy den Koophandel van de rode Zee ſtuiten. Aan „ den anderen kant kwam de onze in gene gelykheid met den hunnen. Dus „ was de vreze voor onze Schepen de enige reden, waarom de Mogol ons „ ontfing (*c*)."

Aanmerking van den Schryver.

Verſchil tuſſchen de beide Prinſen, zonen van den Mogol.

Den 12. Juny werdt Sultan Coronne benoemt, om 't bevel te voeren over de troepen, die in het Decan moeſten oorlogen. Men raadpleegde de Bramins over de keuze van den dag tot zyn vertrek, en de Prins Perwis werdt ten Hove ontboden. Men verhaalde opentlyk, dat die jonge Prins aan den Keizer, zyn vader, geſchreven hadt, dat hy met genoegen het opperbevel in handen van zyn oudſten broeder zien zoude, maar dat hy door den voorrang, dien men den Sultan Coronne boven hem gaf, zich in zyne ere gekweſt vondt, en beſloten hadt, dat leet op hem in perſoon te verhalen. Ook verklaarden de voornaamſte Officieren, dat zy verzoeken zouden, verſchoont te worden, onder dien gehaten Veldheer te dienen, welke meer dan de

(*a*) Vermits Rhoe niet zegt, waarin de eerſte verklaring van dien jongman beſtondt, onderſtelt Thevenot, dat Purchas alhier iets van dat verhaal uitgelaten heeft.

(*b*) Bladz. 16.

(*c*) Bladz. 17.

de Keizer zelf gevreest was. Echter voorzag Rhoe, dat zyne verkiezing stand zoude houden, vermits de Keizer, zegt hy, gene magt hadt, dezelve te veranderen. Die Vorst was voornemens, zelf zich aan 't hoofd van zyn Leger te stellen, en de Engelschen waren grootlyks beducht, dat, indien hy met *Sulphekar-Kan*, zynen gunstling, dat voornemen volbragt, men hun van al 't geld, 't geen hun verschuldigd was, geen penning betalen zoude (*a*). RHOE. 1616.

DEN 18. bekwam een der Neven van den Mogol, die het Christen geloof omhelst hadt, bevel van dien Prins, zich op den hals van een leeuw te zetten, welken men aan 't Hof gebragt hadt. De vrees hem belet hebbende te gehoorzamen, ontfing zyn jongste broeder 't zelfde bevel, en voerde het onverschrokken uit, zonder dat de leeuw hem enig leet deedt. Hierom zondt de Keizer den oudsten naar een gat, waaruit men vaststelde dat hy nooit weder geraken zoude (*b*). Den 24. beviel de Prinses, gemalin van den Sultan Coronne, van een zoon. Die nieuwe Veldheer zyne toebereidselen tot den veldtocht voortzettende, gaf men hem twintig lecks roepien (*c*), waarvan hy een edelmoedig gebruik begon te maken, ten einde door mildadigheden de herten te winnen. Een der voornaamste Heren van 't Hof verwittigde den Keizer, dat de Prins Perwis, wiens eer door de keuze, in zynen broeder gedaan, gekwetst was, zich welligt wreken konde. „ Laten zy te zamen slaan, antwoordde de Keizer, ik ben daarmede te vreden. De dapperste zal myne Legers gebieden." Barbaarsch bevel, 't geen een zyner Neven de vryheid kost.

RHOE meende den Emir *Abdalla-Hassan*, Luitenant Generaal en Betaalmeester der troepen van den Mogol, die naar de verzamelplaats op zyn vertrek stondt, een bezoek verschuldigd te zyn; en werdt door denzelven met veel achting behandelt. Die Heer deedt zyne Soldaten voor hem naar 't wit schieten, en de meesten troffen met hunne pylen of met hunne musketten, op welke slechts eene kogel stondt, het wit, 't geen niet groter dan een hand was. Bekwaamheid der Mogolsche Soldaten in 't schieten naar 't wit.

TERWYL de Engelschen zich een slegten uitslag van hun Gezantschap voorstelden, deedt een gering geval hunne gantsche hoop herleven. Op enen dag, dat Rhoe zich in het Durbal bevondt, deedt hem de Keizer door Asaph-Kan zeggen, verstaan te hebben, dat onder de Engelschen van zyn gevolg een zeer bekwaam Schilder was, en hy iets van zyn werk wenschte te zien. Ik had geen Schilder by my, zegt Rhoe, maar enkel een Engelschen jongman, die tot tydkorting enige tekeningjes maakte, doch op verre na de bekwaamheid van een Schilder niet bezat. Dat antwoord, 't geen ik den Keizer gaf, bragt hem in een begrip, dat ik duchtte, myn kunstenaar te Geval, 't geen Rhoe weder in gunst by 't Hof brengt.

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Hawkins tekent ten aanzien dier Prinsen aan, dat zy op 't bevel des Keizers Christen geworden waren, vermits men hem voorspelt hadt, dat zy eenmaal den Troon zouden beklimmen. Mitsdien was zyn oogmerk, hen by de Mahometanen gehaat te maken, en hun dus de gelegenheid te benemen, hem op den Troon op te volgen. Rhoe, die het zelfde meldt, voegt 'er by, dat die Prinsen weder tot hunnen vorigen Godsdienst gekeert waren, vermits de Jesuiten hun gene Portugeesche vrouwen wilden geven, 't geen de Keizer door hun toedoen hoopte te verkrygen. Zie hierna.
(*c*) Bladz. 17. Een *leck* betekent *honderd duizend*.

Hhoe. 1616. te zullen verliezen, en dat hy my denzelven zoude ontnemen. Hy wendde alle pogingen aan, om my in een ander denkbeeld te brengen. Doch ik betuigde, dat het zelve in myn antwoord geen plaats gehadt hadt, en beloofde hem, den jongman in 't Gouzalkan te brengen, en hem enige zyner tekeningen te vertonen, die in de afbeeldingen van een oliphant of een hart bestaan konden. Op dit zeggen boog zich de Keizer, en gaf my te kennen, dat zo ik uit nieuwsgierigheid een oliphant of de afbeelding van zodanig een dier of iets anders, 't geen in zyne Staten gevonden konde worden, verlangde, ik de onkosten niet behoefde te doen, 't zelve te kopen, noch trachten 't zelve uit andere handen dan de zyne te bekomen; dat hy my alles aanboodt, wat my behaagde; dat ik vrylyk spreken konde; dat hy myn vriend was; eindlyk dat hy my verzocht, des avonds terug komende, den jongman en zyn schilderwerk mede te brengen. Hierop nam Asaph-Kan gelegenheid, my ten ernstigsten te verzoeken, met den Schilder ten zynen huize te komen. Nooit hadt my de Keizer met zo veel genegenheid behandelt. Het gantsche Hof werdt daarvan onderricht, en ik bespeurde zulks welhaast uit de verandering der manieren, op welke de Hovelingen my behandelt hadden. Ook was het zeer grappig, dat de Keizer tot het vertolken zyner vriendlyke betuigingen een Jesuit verkoos, wiens toeleg enkel geweest was ons te benadeelen (*a*).

Een' Staatjuffer met een Gesnedenen betrapt. Den zelfden dag werdt een' Staatjuffer van de Prinses *Noer Mahal* (*b*), een liefste van den Keizer, met een Gesnedenen in 't Paleis door een anderen Gesnedenen betrapt, welke haar mede beminde, en die zyn medeminnaar een steek met een dolk toebragt. De Juffer werdt tot aan de oxelen begraven, de armen aan een paal gebonden, en moest dus met het hoofd en de armen voor de zon bloot gesteld, zonder enig voedsel te mogen gebruiken, drie dagen en twee nachten in dien toestand blyven, als wanneer hare misdaad, indien zy het geluk hadt, die straffe te overleven, haar vergeven zoude zyn. Doch de Schryver meldt ons niet, of zy hare straffe doorstondt, dan het leven verloor. Alleen voegt hy 'er by, dat men in paarlen, gesteentens en geld meer dan twee millioenen gouds by haar vondt, en de Gesnedene, die van den dolksteek niet gestorven was, door de oliphanten verscheurd werdt (*c*).

Huis, aan de Engelschen te Baroch ingewilligd. De Engelschen bespeurden welhaast de vruchten der gunst, waarin Rhoe geraakte, door 't gemak, 't geen zy vonden, in een Huis voor hunnen Koophandel in de Stad *Baroch* te bekomen, met de vryheid, van 'er allerlei waren te verkopen, en de bevryding van rechten; 't geen hun een voordeel van vyftien honderd Jacobussen gaf (*d*). Rhoe werdt steeds aan 't Hof minzaam behandelt, en verhaalt zo omstandig, dat men daarvan niets aflaten moet, de uitwerkselen dier gelukkige omwenteling.

Den 6. Augusti werd ik, zegt hy, naar 't Durbal ontboden. Enige dagen te voren had ik den Mogol een' schildery present gedaan, en verzekert, dat

(*a*) Bladz. 18.
(*b*) Deze naam betekent *licht van 't Serrail.* Rhoe schryft *Normal*, en de Hr. Prevost *Nobormal.* De gevallen van die Sultane zyn zeer merkwaardig. Zie hier na.
(*c*) Bladz. 18.
(*d*) Bladz. 19.

dat in Indië niet gevonden werdt, die in ſtaat zoude zyn, iets zo fraais te maken. Zodra ik voor den Keizer verſcheen, vroeg hy my „ wat zoudtge „ aan den Schilder geven, die een' zo net gelykende kopy van uw ſtuk ge- „ maakt hadt, dat ge het van 't origineel niet konde onderſcheiden? Twin- „ tig piſtolen, antwoordde ik. Hy is een Edelman, hernam de Keizer, „ en derhalven belooftge te weinig. Ik zal, zeide ik toen, gewillig myn „ ſtuk geven, offchoon ik het om zyne zeldzaamheid hoog waardeer; en „ verlang niet te wedden, want indien uw Schilder zo wel geſlaagt heeft, „ en geen genoegen neemt in 't geen ik hem beloof, is het in uwe Maje- „ ſteits magt hem te belonen." Na een wyl over de konſten, welke in de Indiën geoefent worden, geſproken te hebben, beval hy my, des avonds in 't Gouzalkan te komen, alwaar hy myn zyne ſchilderyen vertonen zoude.

Rhoe. 1616.

Uitdaging tuſſchen den Mogol en Rhoe over de ſchilderkunde.

Tegens den avond ontboodt hy my door een nader bevel, onverduldig om met de uitmuntenheid van zynen Schilder te zegepralen. Men vertoonde my zes ſchilderyen, onder welke myn origineel was. Zy lagen alle op een' tafel, en waren waarlyk zo even gelyk, dat ik by 't kaarslicht inderdaat enige moeite had, het myne uit dezelve te onderkennen: ook beken ik, dat ik zulks in genen dele verwacht had. Echter miſte ik geenzins in 't opvatten van het origineel, maar wees den Keizer de kenmerken, die den kenners terſtond in 't oog vallen. Niettemin was het zyne Majeſteit aangenaam, my enige ogenblikken in twyfel te hebben zien ſtaan. Ik liet hem het gantſche genoegen der overwinning, door de bekwaamheid van zyn Schilder ten hoogſten te roemen. „ Wel nu, vroeg hy, wat zegt ge 'er „ van?" Ik antwoordde, dat men zyne Majeſteit gene Schilders uit Engeland behoefde te zenden. „ Wat zult ge dan den Schilder geven?" hernam hy. Ik zeide, dat vermits zyn Schilder myne verwachting zo verre te boven gegaan hadt, ik hem dubbel zo veel geven zoude, als ik had belooft, en dat, wanneer hy by my kwam, ik hem met honderd roepiën tot het kopen van een paard zoude begiftigen. Die aanbieding keurde de Keizer goed; doch voegde 'er by, dat zyn Schilder veelliever iets anders dan geld verlangen zoude, en vroeg my daarop weder, wat geſchenk ik hem zoude geven? Ik zeide, dat zulks aan myne beſcheidenheid behoorde te ſtaan. Dit ſtemde hy toe, maar bleef ſteeds begerig te weten, waarmede ik hem begiftigen zoude. „ Ik zal hem, antwoordde ik toen, een fraaijen „ degen, een piſtool en een ſtuk ſchildery geven. Ge bekent dan, hernam „ zyn Majeſteit, dat hy een goed Schilder is: neem hem t'uwent; toon hem „ uwe fraaiheden, en laat hem daaruit kiezen, wat hy wil. Hy zal daarvan een' „ kopy voor u maken, om dezelve in Engeland te vertonen, en uwe Europeërs „ te doen zien, dat wy in die konſt zo onwetend niet zyn, als zy zich ver- „ beelden." Hierop begeerde hy, dat ik een' der kopyen uitkoos, waaraan ik terſtond gehoorzaamde. De Keizer nam dezelve, wikkelde ze zelf in papier en lag ze in den doos, in welken het origineel gelegen hadt, tonende zyn genoegen over de overwinning, die hy zynen Schilder toeſchreef. Toen toonde ik hem een klein portret, 't geen ik van hem had, doch waarvan de behandeling veel ſlegter was dan die van den Schilder, van wiens hand de kopyen waren; en zeide hem, dat dit de oorzaak myner vergiſſing was geweeſt, vermits men het my voor 't werk van een der beſte Schilders

In Indië was die konſt reeds bekend.

RHOE. 1616.

van dat Land gegeven hebbende, ik my dienvolgende een denkbeeld van de onbekwaamheid der anderen had gevormt. Hy vroeg my, hoe ik het bekomen had? Ik antwoordde, het van een Koopman te hebben gekocht. „ Waarom, hernam hy, geeft ge geld voor zulke dingen? Wist ge niet, „ dat ik alles heb, wat van die soort volmaaktst is? En had ik u niet ge- „ zegt, dat ik geven zoude al wat ge verlangen konde?" Ik antwoordde hem, dat my niet voegde, de vryheid te gebruiken, te vragen; maar dat ik als een groot blyk van eer ontfangen zoude 't gunt my zyne Majesteit gaf. „ Indien ge, zeide hy, myn portret verlangt, zal ik 'er u een voor u, en een „ ander voor uwen Koning geven." Ik verzekerde hem, dat indien hy 'er een aan den Koning, myn Heer, zenden wilde, het my aangenaam zoude zyn, het over te brengen, en dat het met veel genoegen ontfangen zoude worden; maar voegde 'er by, dat indien het my geoorloofd was, enige vrymoedigheid te gebruiken, ik hem een voor my verzocht, 't geen ik, zo lange ik leefde, bewaren en aan myne erven nalaten zoude, als een roemwaardig blyk der gunsten, welke hy my inwilligde. „ Ik geloof, zeide „ hy, dat uw Koning 'er weinig om geeft. Doch wat u betreft, houd ik „ my verzekerd, dat het u aangenaam zal zyn, 'er een te hebben; en ik „ beloof u, dat ge het bekomen zult." Ook gaf hy terstond bevel, dat men 'er my een vervaardigde (*a*).

De Mogol begiftigt Rhoe met zyn Portret.

Inborst van Gemaldin-Ussain, Onderkoning van Patan.

DEN 12. Augusti leide ik een bezoek van plichtspleging af by *Gemaldin-Ussain*, Onderkoning van Patan (*b*), een man van zeventig jaren, Heer van vier Steden in de Provincie Bengalen. Doch zyn grootste aanzien sproot uit de lange ervarenheid, welke hy in de zaken verkregen hadt. Hy was zyn gantsche leven in gezantschappen en de gewigtigste bedieningen van den Staat gebruikt. Daarenboven vonden de vreemdlingen meer geest en hoflykheid by hem, dan by de meeste andere Groten van het Land. Hy hadt my verscheidemaal verzocht, hem te komen zien, en ontfing my met zonderlinge blyken van vriendschap tot zo verre zelfs, dat hy my dertig duizend pistolen aanboodt, en verzekerde, dat ik my van zyn aanzien ten Hove, van zyn raad en van alles bedienen konde, wat van my afhing: Ook heb ik sedert by hem veel eerlykheid en edelmoedigheid gevonden.

Hy hadt de geschiedenissen van zyn tyd geschreven.

HY sprak met my zeer byzonderlyk over de gebruiken van het Land, en van de slaverny der Ingezetenen, en klaagde, dat Indostan wetten ontbraken. Van de grootheid en den aanwas van dat Keizerryk sprekende, zeide hy my, drie Keizers gedient te hebben, by welken hy in een' hoge achting geweest was. Hy toonde my een boek der Geschiedenissen van zyn tyd, 't geen hy zelf geschreven hadt, met de zorge van dag by dag alle de gevallen, die ter zyner kennisse kwamen, aan te tekenen. Hy boodt my daarvan een afschrift aan, indien ik het wilde doen vertalen. De inkomsten van den Mogol bestonden, zeide hy my, in verbeurtverklaringen, in de geschenken, welke hy eischtte, en vooral in schattingen, die op de rykste lieden geheven werden. De Gouverneurs van iedere Provincie betaalden jaarlyks een' somme aan den Keizer, even als of zy slechts Pachters van

(*a*) Bladz. 20.
(*b*) De Hr. Prevost zegt alomme *Patane*.

van die Provincien waren. Hy gaf voor die van Patan een' leck roepien. Onder die voorwaarden hebben de Gouverneurs of Stadhouders het recht, van de Inwoonders hunner Provincie zodanige lasten te heffen, als hun goeddunkt. Gemaldin trok van de zyne zo veel, dat hy vier duizend Ruiters onderhouden konde, naamlyk twee honderd duizend roepien. Behalven die inkomsten ontfing hy de soldy van vyf duizend Ruiters van den Keizer, en dewyl hy slechts vyftien honderd op de been hieldt, genoot hy het overige als voor zo vele mortepaaijers. Nog hadt hy een' jaarwedde van duizend roepien daags, en de voordelen van enige andere Stadhouderschappen. Ziende dat ik my over de grootheid dier inkomsten verwonderde, antwoordde hy, dat aan 't Hof verscheide personen gevonden werden, wier inkomsten dubbel zo veel als de zyne waren, en dat hy my meer dan twintig noemen konde, welke zo zware inkomsten als hy genoten. Hy sprak my met veel eerbied van den Christlyken Godsdienst, en van Christus als een groten Propheet. Zyn gesprek was bondig en zoetvloeijend (*a*). RHOE. 1616.

ENIGE dagen na dat bezoek verlopen zynde, meende ik dat zyne heuschheid daar by gebleven zoude zyn; doch hy sloeg my voor, een Lusthuis des Keizers met hem te gaan bezichtigen, 't geen hy tot dat einde gehuurt hadt. Het lag niet boven een half uur van de Stad. Des middernachts vertrok hy derwaards met een groot gevolg en met tenten, welke hy langs het boord van een vyver deedt spannen. Hem des morgens gevolgt zynde, kwam hy my te gemoet, en leidde my naar het vertrek, 't geen hy voor my hadt doen bereiden. Zyn gevolg bestondt uit twintig personen van aanzien, twee zyner zonen aan hun hoofd hebbende. Men zeide my, dat hy 'er dertig hadt, by verscheide vrouwen verwekt. Hy liet my de plaatzen van 't Kasteel zien, alwaar zich de Mogol het meest vermaakte, vooral zyne geheime vertrekken, waarin men onder verscheide schilderyen de portretten der Koningen van Vrankryk en van andere Christen Vorsten zag. De meubilen waren zeer kostbaar. „ Voor myn deel, zeide Gemaldin my kortswylende, „ die maar een arme slaaf van myn Keizer ben, heb ik u slechts enige ogenblikken willen vermaken, en een geringen maaltyd doen bereiden, opdat „ wy te zamen een stuk broods met zout etende, de beloften van een' onderlinge vriendschap konden verzegelen." Aan het Hof, voegde hy 'er by, waren een' menigte vermogende lieden, die my een uitgezochter compliment konden maken; doch de meesten van hun waren trotsch of bedrieglyk; en hy raadde my, geen vertrouwen in hen te stellen; dat wanneer ik gewigtige zaken by den Keizer te verhandelen had, 't zy zy den Portugeeschen of anderen betroffen, de zulken, die my tot Tolken zouden dienen, myne gedachten nooit getrouwlyk zouden uitdrukken; dat ik my op niets moest verlaten, ten ware ik een Landsman by my hadt, die de Persische tale kundig was; dat my de Keizer gaarne inwilligen zoude, een Engelschman tot Tolk te gebruiken; dat die Vorst ten mynen voordele in een' zo goede geneigtheid was, dat hy daags te voren op 't Gouzalkan de gesteentens van den Gouverneur van Lahor, kort te voren overleden, ontfangen hebbende, op het gezicht van een zyner portretten, in die nalatenschap ge-

Rhoe bezichtigt met Gemaldin een Lusthuis des Keizers.

Gemaakt compliment en raadgevingen van Gemaldin.

(*a*) Bladz. 21 en voorgaande.

Rhoe. 1616. gevonden, om my gedacht hadt, en dat hy 't zelve gelykende vindende, in handen van Asaph-Kan hadt gestelt, om het my te brengen, en my te vermanen, het ter zyner gedachtenis te bewaren (*a*).

Rhoe wordt door hem onthaalt. Terwyl hy dus met my sprak, dekte men den disch. Wy zaten op tapyten. Men spreidde een tafellaken voor ons, waarop terstond verscheide schotels gezet werden. Aan een lager einde van 't vertrek rechtte men een anderen disch aan voor de Edellieden van 't gevolg, by welke Gemaldin zich plaatste. Ik zulks ziende, zeide hem, dat hy my belooft hadt, brood en zout met my te eten, en dat ik vreesde myne eetlust te zullen verliezen, indien wy niet te zamen aten. Hierop rees hy terstond op, om zich by my te zetten, en spysden wy aan de zelfde tafel. Men bragt druiven, amandelen, pimpernoten en andere vruchten aan. Na den maaltyd zette men zich aan 't schaken, en nam ik dien tyd waar, om de tuinen te bezichtigen. Terugkomende, om affcheid van hem te nemen, zeide hy, dat ik hem belooft had, by hem te komen eten; dat het onthaal, 't geen hy my hadt gegeven, enkel een ontbyt was, en ik niet vertrekken zoude, alvorens by hem een avondmaal gehouden te hebben. Een uur daarna 't bezoek van een der Gezanten van den Koning van Decan ontfangen hebbende, bragt hy denzelven by my, waarschynlyk om my te doen bemerken, dat hy hem minderе hoflykheden dan my bewees. Een wyl daarna vroeg hy my, „ of „ de Koning, myn Heer, ten kwaden duiden zoude, dat een zo arm schep- „ sel, als hy was, de vrypostigheid gebruikte, hem zyn dienst aan te bie- „ den, en of hy hem wel vergiffenis zoude bewyzen, indien hy bestondt, „ hem een geschenk te zenden? 'er byvoegende, dat ingeval ik zulks niet „ afkeurde, hy een Edelman naar Engeland zenden zoude, om zyne Ma- „ jesteit zyne achting te betuigen." Hierop ontboodt hy terstond een zyner Edellieden, en vroeg hem, of hy de Reize wilde ondernemen. Dees was een jongman, in wien my voorkwam veel geest te zyn, en die gene zwarigheid maakte, zulks op zich te nemen. Gemaldin nam voor, denzelven met verscheide zeldzaamheden te belasten, en hem met my te doen vertrekken (*a*).

Avondmaal van Rhoe by Gemaldin. Het uur van 't avondmaal gekomen zynde, spreidde men, gelyk des morgens, twee tafellakens, op welke men verscheide saladen aanbragt en een' menigte schotelen met spyzen, naar de wyze van dat Land toebereid. Gemaldin verzocht my, niet kwalyk te nemen, dat hy naar de gebruiken van zyn Vaderland met zyne lieden spysde. Ik wist, dat de Indiërs zwarigheid maken, met ons te eten; en mooglyk had ik zyne inschiklykheid reeds te veel gevergt. Wy zetteden ons tegen over elkander, hy met zyne Edellieden en ik met myn Kapellaan en een anderen Engelschman, dien ik met my genomen had. De goede schikking, in welke alle de spyzen aangerecht werden, behaagde my niet min dan de goede sier. Hy deedt my,

Geschenk, 't geen hy ontfangt. volgens 't gebruik daar te lande jegens de genodigden, vyf kistjes kandysuiker met muscus bereid present, en een suikerbrood van ontrent vyftig ponden zwaarte, ongemeen fyn en zo wit als sneeuw. Hy verzocht my vooraf, nog vyftig anderen voor myn vertrek te willen ontfangen, en vrezende, zeide hy,

(*a*) Bladz. 223.

hy, alsdan gene te zullen hebben, begeerde hy, dat ik dezelve thans aannam. Eindelyk nam ik affcheid van hem na de tederfte plichtsplegingen, waarby hy zich myn vader en ik my zyn zoon verklaarde (*a*). RHOE. 1616.

DEN 16. des avonds begaf ik my naar 't Gouzalkan. Zodra de Keizer my zag, ontboodt hy zyne vrouwen en deedt een gouden penning, waarop zyn beeltenis ftondt, aanbrengen. Dezelve was gehecht aan een' goude keten, verrykt met een groten paarl, welke onder aan hing. Hy ftelde het een en ander in handen van Afaph-Kan, met bevel, my by het ontfangen van dat gefchenk tot gene andere onderdanigheden te noodzaken, dan die ik uit my zelven doen zoude; moetende zy, die enige gunft van den Vorft ontfangen, geknield liggen en het hoofd ter aarde buigen. Dat blyk van achting hadt men van de Perfifche Gezanten gevergt. Toen Afaph-Kan my naderde, trad ik toe, om de gifte, welke hy my overbragt, te ontfangen. Hy wees my, dat ik den hoed zoude afligten, 't geen ik terftond deed. Hierop hing hy my de keten om den hals, en my by de hand vattende, geleidde my voor den Keizer. Vermits ik onkundig van zyn oogmerk was, begon ik te vrezen, dat hy van my een' onderwerping vergen zoude, die de Mogollers *Sifeda* heten; en had voorgenomen, veeleer 't gefchenk terug te geven, dan my aan zodanig een' demoedigheid te onderwerpen. Hy wees my, dat ik den Keizer groeten zoude. Dit deed ik op de Europeefche wyze. Enige Amptenaren gaven my te kennen, dat ik de Sifeda doen moeft; doch de Keizer zeide in de Perfifche tale *neen*, *neen*, en vereerde my, by myn affcheid met een zeer minzaam gelaat. Zyn gefchenk was niet boven de dertig Jacobuffen waardig; doch echter koftbarer dan die hy gemeenlyk deedt, en welke als een' ongemene gunft aangemerkt werden. Alle de goude penningen met zyn portret, die de Groten dragen, en 't geen hun niet geoorlooft is, dan wanneer zy dezelve uit zyne eige handen ontfangen hebben, zyn flechts een' goude kroon groot, en de ketenen enkel vier duimen lang, om aan hunnen tulband gebonden te worden. Zy omzetten dezelve met edele gefteentens, en hangen 'er paarlen aan, doch ten hunnen koften (*b*). De Keizer begiftigt hem met zyn portret in een gouden penning.

DEN 19. werdt Gemaldin-Uffain tot Gouverneur of Stadhouder van *Sinda* benoemt. Dien zelfden dag verkoos hy, om met vier Groten, waarvan twee zyne zoons waren, en gevolgd door honderd lakeijen, by den Engelfchen Gezant het middagmaal te houden. Hy at enige fpyzen, door een Mahometaanfchen Kok bereid; doch wat luft hy ook hadt, die, welke op de Engelfche wyze toegemaakt waren, aan te roeren, onthieldt hy zich, uit eerbied voor zyne wet, als met geweld van dezelve. Echter verzocht hy Rhoe, hem vier of vyf fchotels, welke hy uitgekozen hadt, t'zynent te zenden, vermits hy in 't geheim van dezelve verlangde te eten. Het waren pafteijen, die de Mogollers niet weten te bereiden. Gemaldin houdt het middagmaal by Rhoe.

RHOE fpreekt in 't brede van de verwoeftingen, die het gantfche Land den 26. onderging, door een vloed van regen, welke voor een' zonderlinge gebeurtenis gehouden werdt in een Land, alwaar men dikwerf zware onwee- Vreeflyke regen, Oliphant genaamd.

ren

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) *Ibidem.*

Rhoe. 1616. ren hadt. Deze vloeden dragen 'er den naam van *Oliphanten*. De ſterkſte ſtraatwegen werden door 't geweld van den ſtroom weggeſpoelt, en de angſt was in de Stad zo groot, dat men voor de gantſche verdelging van dezelve beducht was. De Keizer verliet zyn Paleis met alle zyne vrouwen. De buren van Rhoe laadden alle hunne huiſſieraden op oliphanten en kameelen, ten einde terſtond de vlucht naar het gebergte te konnen nemen. De opſchudding was onder de Engelſchen te groter, vermits zy de zelfde middelen ter wegvlieding niet hebbende, de Stad niet verlaten konden, zonder hunne Koopwaren te laten varen. Men zeide hun, dat het water tot meer dan drie voeten boven het dak van 't huis ſtygen zoude; weshalven het niet waarſchynlyk was, dat het beſtand zoude zyn, vermits het van leem en ſtroo was t'zamen geſtelt. Veertien jaren te voren hadt men in 't zelve een' deerlyke ondervinding van die zelfde gevaren gehad. Het ſtondt in een' laagte midden in den ſtroom van 't water. De minſte ſlagregen verwekte 'er een zo hevigen ſtroom verby de deur, dat het water door de bogen van de brug van Londen niet ſneller vlieten kan. Somtyds konde men in vier uren tyds noch te voet noch te paard 'er by komen. De Keizer deedt een' ſluis openen, om den Gezant van een gedeelte van zyn gevaar te ontlaſten, waardoor het water enigen ſchot bekwam; doch de muren van 't huis waren door 't afkalven zodanig gekrenkt, dat men in 't uiterſte gevaar was, dat het inſtorten zoude, in welk geval het dus in 't water ſtaande, onmooglyk herſtelt konde worden. De Keizer beſloot zyn verblyf naar 't Kaſteel *Mandoa* te verplaatſen, en Rhoe begreep, dat hy verplicht zoude zyn, hem te volgen. Doch vermits ontrent 't zelve gene Stad lag, baarde het verhuizen grote koſten en nieuwe ongelegenheden. Men moeſt een huis bouwen, om aan den voet van 't Kaſteel, 't geen op een berg lag, een' woning te hebben, en een pakhuis voor de Koopwaren opſlaan (*a*).

'tHof begeeft zich naar 't Kaſteel.

Viering van 's Keizers verjaring.

De verwoeſtingen van den regen beletteden echter niet, dat de twede dag van September, zynde de verjaardag van 's Keizers geboorte, met veel luiſter geviert werdt. Op dat Feeſt is het gebruik, den Koning te wegen. Men doet hem op een' der ſchalen ſtaan, en hoopt de andere op met koſtbare ſtoffen, geſteentens, goud, zilver, vruchten en andere goederen, te weten van elk een weinig; en alles wordt na het eindigen van de plechtigheid onder de Bramins uitgedeelt. De Keizer deedt Rhoe nodigen, die plechtigheid by te wonen, welke by de Mogollers voor hun grootſte Feeſt gehouden werdt. Hy wees zelf aan, waar hy zich plaatſen konde; doch de Bode 's Keizers beveelen niet wel begrepen hebbende, werdt Rhoe te laat van dezelve verwittigt, en konde niet dan eerſt op den tyd van 't Durbal binnen komen: zulks hy ſlechts een gedeelte van de vertoning zien konde. De Keizer was zodanig met geſteentens bedekt, dat men nooit zo veel van dezelve by een gezien hadt. De tyd van het Durbal werdt beſteedt met zyne grootſte oliphanten verby hem te doen leiden. De ketenen, ſchellen en al het metaal, 't geen aan hun tuig behoorde, was van goud en zilver. Men droeg vendels voor hen. Een ieder der voornaamſten hadt negen of tien kleinere by zich, die hem als tot bedienden ſchenen te ſtrekken. Hunne

Tocht der oliphanten over het Durbal.

(*a*) *Ibidem.*

ne dekkleden waren zyde ſtoffen, met goud of zilver beſtikt. Van die dieren werden twaalf compagnien, alle koſtbaar getuigd. Het eerſte was een dier van een' vervaarlyke grootte. De platen, welke het den kop en de borſt dekten, waren dicht met robynen en ſmaragden bezet. Voor den Keizer komende, bogen zy alle de knien, en die ſoort van groette was der pyne waardig gezien te worden (*a*).

RHOE. 1616.

DE Keizer, die na het Durbal binnen zyn Paleis gekeert was, zondt des avonds ontrent tien uren om Rhoe, die reeds te bedde lag, en deedt hem verzoeken, met zich te brengen een' ſchildery, welke het hem jammerde nog niet gezien te hebben, om hem te vergunnen 't zelve te laten naſchilderen. Rhoe rees op, en begaf zich met zyne ſchildery naar 't Paleis, alwaar hy den Vorſt vondt met de benen kruislings gezeten op een kleinen Troon, geheel met diamanten, paarlen en robynen bedekt. Voor zich hadt hy een' louter goude tafel en op dezelve vyftig goude plaatjes, ſommigen groter en koſtbarer dan de andere, doch alle met fyne geſteentens bezet. De Heren van 't Hof bevonden zich rondom hem in hunne luiſterrykſte optooiſels. Hy geboodt, dat men zonder onthouding drinken zoude, en men zag in de zaal grote fleſſen vol verſcheide ſoorten van wyn.

Rhoe wordt des avonds by een onthaal des Keizers ontboden.

TOEN ik hem genadert was, zegt de Schryver, vroeg hy my naar myne ſchildery. Ik toonde hem twee portretten, welker een hy met veel verſteldheid beſchouwde. Hy vroeg my, wie het verbeeldde? Een' myner vriendinnen, zeide ik, die overleden is. Wilt ge het my geven? voegde hy 'er by. Ik antwoordde, dat ik het hoger waardeerde dan al 't geen ik in de wereld bezat, vermits het 't afbeeldſel van een' perſone was, welke ik teder bemint hadt; doch dat, indien zyne Majeſteit myne liefde en de vryheid, welke ik nam, verſchonen wilde, ik hem verzoeken zoude, het andere te nemen, zynde het portret van een' Franſche Juffer, en dat van een' ongemeen fraai penceel was. Hy bedankte my, zeggende dat 't gunt hy verzocht hadt, hem het beſt geviel, en hy het zo zeer, als ik konde, beminde, zulks hy, indien ik het hem preſent deed, als het zeldzaamſte kleinood van zyn treſoor waardeeren zoude. Toen antwoordde ik, dat ik niets zo lief op aarde had, 't geen ik zyne Majeſteit zoude weigeren, wanneer hy het zo vurig ſcheen te verlangen, en dat het zelfs my jammerde, hem geen groter blyk van myne yverige dienſtvaardigheit te konnen geven. Op deze laatſte woorden boog hy zich een weinig, en zeide my, dat het bewys, 't geen ik daarvan gaf, hem daaraan niet liet twyfelen. Voorts verzocht hy my, hem ter goeder trouwe te zeggen, in wat Land der Wereld die ſchone vrouw was. Ik antwoordde, dat zy was overleden. Hy voegde 'er by, dat hy de liefde, welke ik voor haar behield, ten hoogſten goedkeurde; dat hy my niet beroven wilde van 't geen my zo dierbaar was; doch dat hy het portret aan zyne vrouwen wilde tonen, en 'er door zyne Schilders vyf kopyen van doen maken, en dat, wanneer ik myn origineel uit die nageſchilderde konde onderſcheiden, hy het my terug geven zoude. Ik betuigde, het bereidwillig te hebben overgegeven, en dat ik zeer verblyd was over de ere, welke zyne Majeſteit my gedaan hadt, in 't zelve aan te nemen. Hy antwoordde, dat

Zyne verlegenheid voor het portret van zyne minnares.

(*a*) Bladz. 25.

RHOE. 1616.

dat hy het niet zoude behouden; dat hy my daarom te meer beminde; doch dat hy wel begreep, wat ongelyk my geschieden zoude, wanneer hy het my ontnam; dat hy het enkel genomen hadt, om het te laten kopieeren, het my terug te geven, en de kopyen door zyne vrouwen te doen dragen. Ook konde men in waarheid voor een miniatuur niets uitvoeriger zien. Het andere portret, 't geen in olieverw was, kwam hem zo fraai niet voor (*a*).

De Keizer nodigt hem te drinken en geeft zelf hem den beker.

VERVOLGENS zeide hy my, dat het toen de verjaardag zyner geboorte was, die door zyn gantsche Keizerryk geviert werdt, en vroeg my, of ik met hem niet wilde drinken? Ik antwoordde, my zelven aan zyne beveelen te zullen onderwerpen; dat ik hem een' lengte van jaren en alle geluk toewenschtte, en dat de viering van dien dag een' eeuw lang herhaalt mogte worden. Hy wilde weten, wat wyn van myn smaak was, en of ik onvermengden dan vermengden, zagten of sterken verlangde. Ik zeide, bereid te zyn, zodanigen te drinken, als hy my zoude doen geven, in hope, dat hy my niet te veel, noch te zwaren, zoude doen drinken. Hierop deedt hy zich een gouden beker brengen, vol gemengden wyn, zynde half van druiven en half van een ander bereid vocht. Hy dronk daarvan, en den beker vervolgens hebbende doen vullen, zondt hy my denzelven met de verplichtende boodschap, dat hy my verzocht, daaruit twee, drie, vier of vyf maal op zyne gezondheid te drinken, en den beker aan te nemen, als een geschenk, 't geen hy my met vermaak deedt. Ik dronk een weinig wyn, doch had nooit sterker geproeft, en geraakte aan 't niezen. De Keizer, die daarom lagchen moest, deedt my op een gouden schotel druiven, amandelen en citroenen, in schyven gesneden, aanbieden, en verzoeken, vry te drinken en te eten. Ik boog my op de Europeesche wyze, om hem voor zo vele gunsten myn dank te betuigen. Asaph-Kan drong op my aan, dat ik knielen en het hoofd ter aarde buigen zoude: doch zyne Majesteit verklaarde, met myne dankbetuiging genoegen te nemen. De goude beker was met kleine turkoisen en robynen omzet, gelyk ook het deksel, waarop echter de turkoisen, smaragden en robynen groter waren. Het schenkbord was niet min kostlyk. Het een en ander kwam my voor, anderhalf mark goud te wegen (*b*).

De Keizer en zyne gasten drinken zich beschonken.

TOEN begon de Keizer een' wakkere verheuging te bekomen. Hy zeide, my meer te achten dan enigen Franguis, dien hy ooit gekent hadt, en vroeg my, of ik het wild zwyn, 't geen hy my enige dagen te voren gezonden hadt, goed bevonden, met welke sausse ik het gegeten, en wat drank ik by dien maaltyd genuttigt had? Hy verzekerde my, dat my in zyne Staten niets zoude ontbreken. Die betuigingen van gunst staken het gantsche Hof in 't oog. Vervolgens wierp hy twee grote kommen met robynen te grabbel onder die beneden hem zaten, en naar onzen kant, welke nader by hem waren, twee andere kommen vol goude en zilvere amandelen, onder een gemengd, doch hol en ligt. Ik vond niet goed, een van dezelve op te rapen, vermits ik opmerkte, dat de Prins, zyn zoon, niet mede grabbelde,

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 26.

de, gelyk de voornaamſte Groten deden. Muſikanten en andere Hovelingen begiftigde hy met ryke ſtoffen voor tulbanden en gordels, ligtende inmiddels treflyk den beker, en zorge dragende, dat de Gaſten geen wyn ontbrak. Ook was de vreugd boven mate groot, en de verſcheide wyzen, op welke een ieder zyn genoegen te kennen gaf, leverde een' grappige vertoning uit. De Prins, de Koning van Candahar, Aſaph-Kan, twee Gryzaarts en ik waren de enigſten, die zich nuchteren hielden. De Keizer niet langer over einde konnende zitten, boog het hoofd en geraakte in ſlaap (*a*). Hierop ging een ieder zyn's weegs. Toen naderde ik Aſaph-Kan, om hem te verzoeken, de Voorrechten, welke ik verkregen had, te willen doen uitvaardigen; hem verzekerende, dat zyne Majeſteit my geen aangenamer geſchenk konde doen: en begrypende, dat ik hem vleijen moeſt, zeide ik hem: „ ik zoude my geenzins bekommeren, zo de gelukking myner zaken al„ leen van u afhing; doch ik verbeel my, dat iemand aan 't Hof is, die my „ dwarsboomt, en zal zyne Majeſteit morgen daarvan ſpreken." Hy antwoordde my, dat klagten onnodig waren; dat de Keizer my beminde; dat hy beveelen ten mynen voordeele gegeven, en het Feeſt alleen dezelver uitvoering belet hadt; waarby hy voegde, dat ik, wat hem betrof, verzekerd moeſt zyn, dat hy my alle dienſten zoude bewyzen.

RHOE. 1616.

Ontrouw der Mogolſche Hovelingen.

WEINIGE dagen daarna ondervondt Rhoe op nieuw de trouwloosheid der Mogolſche Hovelingen, en de moeilykheid van aan dat Hof te handelen. Zeven maanden waren verlopen, dat Aſaph-Kan hem dag by dag belooft hadt, de beſcheiden der hem ingewilligde voorrechten te zullen doen uitvaardigen; en zyne laatſte gegeven beloften ſchenen hem een' onvermydlyke verplichting op te leggen. Echter overwogen hebbende, dat de Engelſchen, zodanig zy hunne zaken hadden belegt, de begunſtiging van den Prins miſſen konden, lochende hy zyn woord in een' overmatige vervoering van gramſchap en woede (*b*), ter gelegenheid van een brief, waarin Rhoe by hem op de vervulling zyner beloften aandrong. Daarenboven hadt hy zich, door het geſtadig ontfangen van geſchenken van de Portugeeſchen, als 't ware, een ſlaaf van die Natie gemaakt. Rhoe durfde met hem niet breken, noch zyne trouwloosheid aan den dag brengen. In het tegendeel beſloot hy, om zich gevoeglyk uit die ongelegenheid te redden, te veinzen; en zich gelatende te geloven, dat het verdriet der lezing van een langen brief en een ſlegten ſtyl de enige oorzaak van zyne vervoering geweeſt ware, ſchreef hy hem een naderen brief, onder voorwendſel, van zyne mening klarer uit te drukken. Nevens denzelven zondt hy een' lyſt der artikelen, welke hy verlangde, en die hem toegezegt waren, met bede, volgens die lyſt een' Firman op te ſtellen en te doen zegelen. Echter voegde hy 'er by, dat, zo men langer zwarigheid maakte, aan een zo rechtmatig verzoek te voldoen, men niet kwalyk nemen moeſt, dat hy zich naar den Keizer wendde, om de zelfde gunſt te erlangen; of, indien zyne Majeſteit hem dezelve weigerde, een pasport en de vryheid te verzoeken, uit het Land te vertrekken (*c*).

ASAPH-

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) Bladz. 27.

RHOE. 1616.

De Engelschen onderwerpen zich aan den wil van den Prins.

ASAPH-KAN, door nagedachten bezadigder geworden, wachtte niet lange te antwoorden, dat de zaak der Engelschen van den kant des Keizers niet spoediger vorderen konde; doch dat, dewyl hun verzoek tot de zaken van het Stadhouderschap van den Prins behoorde, zy van hem meer spoed konden verwachten, en dat zyne Firmans voldeden. Eindelyk gaf hy hun ronduit te kennen, dat zy steeds in den Prins een vyand zouden vinden, indien zy niet volstrekt van hem wilden afhangen. Rhoe, die zo lange gewacht hadt daartoe te besluiten, enkel uit vreze, van den kant der Portugeeschen onverwinlyke zwarigheden te ontmoeten, vermits hem bekend was, wat zy op 't gemoed van den Prins en van zyne gunstlingen vermogten, nam voor, te beproeven, wat hy van dien kant verwachten konde; zondt aan den Secretaris of Geheimschryver van den Prins vier artikelen, voor welke hy een Firman verzocht, waarvan zich de Engelschen by de komst hunner Vloot, die men daaglyks in de Haven van Suratte verwachtte, zouden konnen bedienen. Na enige ligte tegenwerpingen werdt de Firman goedschiks ingewilligt. Zelfs gaf de Secretaris Rhoe te kennen, dat de Prins altoos verlangt hadt, dat de Engelschen hem in den arm namen, en hem in de zaken van zyn Stadhouderschap niet by zyn vader dwarsboomden. Op die voorwaarde beloofde hy hun meer toegenegenheid en gunst, dan zy schenen te verwachten. Rhoe draalde niet langer, een bezoek by den Prins af te leggen, besloten hebbende, het zelfde gedrag te houden tot de komst der Schepen van de Maatschappy, als wanneer hy uit de bejegening, welke zy te Suratte stonden te ontfangen, zoude konnen oordeelen, wat hy uit zyne nieuwe manier van handelen te verwachten hadt. Hy meende in den Prins enige verlegenheid te bespeuren; doch bemerkte welhaast, dat zulks ten zynen opzichte niet was. Sultan Coronne bekommerde zich, dat zyn broeder ten Hove verschynen zoude. Hy wist, dat die Prins tot op agt kossen genadert was, en smeekte, toegelaten te worden, 's Keizers handen te kussen. Echter hadt Noer-Mahal aanzien genoeg, om hem die gunst te doen weigeren, en een tegenbevel te erlangen, 't geen hem naar Bengalen zondt (*a*).

DEN 10. October verscheen *Abdalakan*, Gouverneur van *Amadabath*, voor 't Jarneo, zynde ten Hove ontboden, om zich te verantwoorden over zyne nalatigheid in 't uitvoeren van enige beveelen van den Mogol. In den beginnen was hy op zyne hoede geweest, door onder verscheide voorwendsels zyn vertrek uit zyn Stadhouderschap te verschuiven. Sultan Coronne, die zich alle gelegenheden ten nutte maakte, nam zyne ongenade waar, om een man van veel aanzien, wiens verdiensten en moed hem niet onkundig waren, tot zyne party over te halen; en deedt hem zeggen, dat hy zich stoutmoedig naar 't Hof begeven zoude, en verzekerd konde zyn, aldaar vrienden te vinden. Abdalakan stelde vertrouwen in die aanmoediging, en besloot, 's Keizers beveelen te gehoorzamen. Doch hy vertrok van Amadabath in 't gewaad van een Pelgrim, enkel verzeld van veertig personen, en leide een gedeelte van den weg, die zestig mylen lang was, te voet af. Wel is waar, dat hy twee honderd paarden na zich deedt leiden, om zich des

(*a*) Bladz. 28.

des noods van dezelve te bedienen; maar op den afstand van een' dagreize. Hy verscheen voor den Keizer tusschen twee lieden van aanzien, welke hem tot inleiders dienden, barvoets en met ketenen beladen, neerslagtig van gelaat, met loshangend hair en den tulband over de ogen getrokken, durvende, zo hy zeide, niet anders voor 't vergramd gezicht van zynen Heer verschynen. Na zyne demoedigheden verricht en enige vragen des Keizers beantwoordt te hebben, verkreeg hy vergiffenis. De Vorst deedt hem van zyne ketenen slaken, en begiftigde hem, volgens 's Lands gebruik, met een' vest van goud laken, den tulband en den gordel.

RHOE. 1616.

Verdeeltheden aan 't Hof van den Mogol.

CORONNE, die van de erkentenis van Abdalakan alles meende te konnen verwachten, was op niets anders dan de handhaving zyner eige grootheid, en 't bewerken van den ondergang van zyn oudsten broeder bedacht. De oorlog van het Decan gaf hem gelegenheid, om zyn vermogen te vermeerderen. De Prins Perwis (*a*) hadt denzelven zonder voordeel begonnen en Chan-Canna, de grootste Veldheer des Ryks, na hem geen meer geluk gehad hebbende, hoopte Coronne een roem te behalen, die hem boven den een en anderen zoude doen stygen. In die hope drong hy by zyn vader aan, dat deze hem het Opperbevel in handen zoude stellen, waarnaar hem de zelfde inzichten hadden doen dingen, en het Chan-Canna te ontnemen, niet alleen vermits hy ongelukkig was, maar ook, dewyl men hem verdacht hieldt den Koning van Decan te begunstigen, en een' jaarwedde van hem te trekken.

DIE Veldheer werdt welhaast op uitdruklyk bevel van 't Hof terug ontboden; doch weigerde te gehoorzamen, onder voorwendsel, dat hy het Leger niet verlaten konde, zonder het aan 't uiterste gevaar bloot te stellen. Teffens verzocht hy den Keizer in zyne brieven, hem den Sultan Coronne niet tot opvolger in 't bevel van 't Leger te geven; raadde hem, een' gantsch andere keuze te doen, en sloeg voor, zyne magt inzonderheid in handen van den jongsten zyner zonen te stellen (*b*). Coronne, over een' zo vrye verklaring ten uitersten gestoord, deedt zich door de wrake zo wel als hoogmoed met sporen steken, en besloot, hem het leven te benemen of om te komen, en in zyne eerste woede Abdalakan vooraf genoemt hebbende, om onder hem te gebieden, beloofde hy hem het Stadhouderschap en alle de goederen van Chan-Canna. Dit geschil verwekte zo veel opschudding in den gantschen Staat, dat de Keizer, die de gevolgen 'er van duchtte, geen ander middel zag, om het te stillen, dan den vrede met den Koning van Decan te sluiten. Tot dat einde besloot hy Chan-Canna in zyn Stadhouderschap te bevestigen en hem een' vest te zenden, 't geen onder de Mogollers het teken van ware verzoening is. Doch alvorens zyn oogmerk uit te voeren, gaf hy daarvan kennis aan eene zyner naastbestaanden, die zich in 't Serrail bevondt. Deze vrouw, mooglyk door Sultan Coronne gewonnen, of ver-

(*a*) De Hr. Prevost noemt alhier den Prins Cosronroë; doch vergist zich kenlyk. Zie hiervoren onze Noot op bladz. 92.

(*b*) Zyn naam was *Chabariaar*, en de Hr. Prevost hadt alhier de uitlating van Rhoe willende invullen, verkeerdlyk den Prins Perwis gezet, die de twede zoon des Keizers was, zynde Coronne dederde.

RHOE. 1616. verbeten over de kwade behandeling, welke men het hoofd harer familie, na zo vele gewigtige dienſten, aandeedt, antwoordde ſtoutmoedig, dat zy niet geloven konde, dat Chan-Canna iets zoude willen dragen, 't geen hem van den Keizer kwam; dat hem niet onbekend was, dat zyn Majeſteit hem haatte, en hem hadt zoeken te vergeven; dat hy daarvan zo zeker zynde, dat hy nog het vergif bewaarde, 't geen hy behendig hadt weten te verſteeken, in plaats van het aan zyn mond te brengen, hy onmooglyk een geſchenk van zyne hand zonder wantrouwen ontfangen konde. De Keizer nam, om alle verdenking weg te nemen, op zich, zelf hem binnen den tyd van een uur de veſt te brengen, die hy hem zenden wilde. Hierop hernam zy, dat hy noch Chan-Canna tot zodanige beproevingen niet komen moeſt; doch dat, indien hy den Veldheer gedoogde, zyne bediening in ruſt waar te nemen, zy voor hem inſtondt, dat hy een' eer ſtellen zoude in den Staat met zyn vorige getrouwheid te dienen. De ſtoutmoedigheid van die vrouw noodzaakte den Keizer, zyne beſluiten te laten varen. Terſtond nam hy voor, het Leger van het Decan aan Sultan Coronne toe te vertrouwen; en om zyne eerſte ondernemingen meer luiſter by te zetten, verbreidde hy, dat hy zyn zoon met andere troepen volgen zoude (*a*).

De Koning van Decan doet den Mogol voorſlagen van vrede.

CHAN-CANNA van verre beſpeurende, wat onweer tegen hem opkwam, en dat zyn' welvaart niet min dan die van den Koning van Decan bedreigt werdt, ging terſtond nieuwe verbinteniſſen met dien Vorſt aan, om zich tegens verdrukking te dekken. Op zyn raad was het, dat dat Hof een Gezantſchap naar dat van den Mogol zondt, om hem den vrede aan te bieden. De Gezanten bragten 'er ryke geſchenken; doch die ſoort van hulde werdt van de hand gewezen, en de Keizer weigerde hun zelfs gehoor te verlenen, wyzende hen naar zyn zoon, en doende hun zeggen, dat hy aan hem liet, 't beſluit te nemen om den oorlog voort te zetten of den vrede te ſluiten.

Waarom dezelve van de hand gewezen worden.

Deze verklaring den Prins te kennen gevende, wat hy op 't gemoed van zyn vader vermogt, verklaarde hy aan de Gezanten, dat het in aanmerking der geledene nadeelen ſchandlyk voor hem zoude zyn in den vrede te bewilligen; doch niet konnende ontveinzen, dat hunne voorwaarden billyk waren, en dat de Keizer, zyn vader, dezelve aangenomen zoude hebben, voegde hy 'er by, om hun enige hoop overig te laten, dat hy ten minſten met handelen wachten zoude, tot dat zyn Leger in 't veld was, en Chan-Canna hem de eer van het ſluiten van den vrede niet konde betwiſten.

Inborſt der Prinſen, zonen van den Mogol.

ZODANIG was toen de toeſtand der zaken. Men zuchtte onder de heerſchzucht van Coronne; doch onbekende redenen hadden den Keizer gewent, dezelve te verdragen. Hy behieldt het Ryk voor Sultan Cosronroë, den oudſten zyner zonen, die by al de wereld in achting en ere was. Hy beminde hem grootlyks; kende alle zyne verdienſten, doch was ongelukkig in de verbeelding, dat de grote hoedanigheden van dien Prins zyn eigen roem bezwalken zouden, en uit hoofde dier verbeelding hieldt hy hem ſedert lange in een vertrek van zyn Paleis opgeſloten, onder de bewaring van een Rasboutſch Officier, die het bevel over vier duizend paarden voerde

(*a*) Bladz. 29.

de (*a*). Hy begreep niet, volgens 's Schryvers aanmerking, dat de verfoeilyke kuiperyen van Sultan Coronne dien roem, waarop hy yverzuchtig was, veeleer konden benadeelen, dan de deugdzame daden van zyn oudsten zoon; en offchoon de verdeeltheid, welke die verkeerde staatkunde tusschen twee broeders verwekte, den jongsten gedugt maakte, meende hy, hem altoos een gezag te konnen ontnemen, waarmede hy zich verbeelde hem slechts voor een tyd bekleedt te hebben. Doch de verstandigste lieden sidderden voor de gevolgen dier wanorde, en voorzagen de deerlyke rampen van een burgerlyken oorlog (*b*). RHOE. 1616.

Aanmerking van den Schryver.

DE verscheidenheid der gebeurtenissen, in dat Ryk voorgevallen, verdienden wel, voegt Rhoe 'er by, een getrouwen Historieschryver; doch men zoude mooglyk in Europa weinig werks maken van 't geen in een zo verre afgelegen Land gebeurt is, of daarin misschien weinig waarschynlykheid vinden, door 't begrip, waarin wy zyn, en 't geen ons die volken als ware Barbaren doet aanzien. Deze aanmerking heeft hem, verzekert hy, altoos belet, te schryven 't gunt hy gelegenheid hadt te vernemen. „ Echter kan ik, zegt hy, niet nalaten te verhalen, 't geen onlangs onder „ myne ogen voorgevallen is, om te tonen, hoe verre het geduld van een „ vader, de trouw van een Staatsdienaar, de guiteryen van een broeder, „ en de onvoorzichtigheid van een aanhang gaan kan, die alles durft on„ dernemen en moedwillig het oppergezag misbruikt, zonder noch door den „ breidel der vreze, noch door de opmerking van 't gemeen welzyn we„ derhouden te worden (*c*).

Snode kuiperyen.

„ SULTAN Coronne, Noer-Mahal, zyne schoonzuster (*d*), Asaph-Kan en „ *Etimon-Doulet*, vader van Noer-Mahal, welke de sterkste streng aan dat „ Hof hadden, byeen gekomen zynde, om te beramen, hoe zich best in hun „ geluk te handhaven, besloten, dat zy Sultan Cosronroë uit den weg „ moesten ruimen, vermits zy hem door de Groten bemind zagen en meen„ den,

(*a*) Het is te verwonderen, dat Rhoe nergens van den opstand van dien Prins tegen zyn vader spreekt, waarvan zo vele andere Schryvers gewag maken, en waaraan zy eenparig zyne ongenade toeschryven.

(*b*) Bladz. 30.

(*c*) *Ibidem.*

(*d*) Het is niet waarschynlyk, dat Noer-Mahal de schoonzuster van Sultan Coronne was, die volgens *Herbert* en *van Twist* de dochter van Asaph-Kan, broeder van die Prinses en zoon van Etimon-Doulet, gehuuwt hadt. Die zelfde Schryvers zeggen, dat de gemalin van Sultan Cosroë, den oudsten zoon van den Mogol, dochter was van *Chan-Azem* of *Assem*, offchoon Valentyn haar met weinig waarschynlykheid de dochter van Asaph-Kan maakt. Buiten kyf waren Chan Assem en Asaph Kan twee onderscheide Heren: ten minsten noemen Herbert en van Twist, die over de zaken van 't Hof van den Mogol zeer breedvoerig handelen, hen altoos onderscheidentlyk, en stellen hen zelfs in twee tegen elkander strydige partyen. Ook schynt 't vervolg van dit Verhaal onze aanmerking te bevestigen: want het geenzins te denken is, dat Asaph-Kan vyand van Sultan Cosroë was, indien die ongelukkige Prins zyne eige dochter in huwelyk hadt. Rhoe zegt, dat de Keizer hem sterk aandrong te trouwen, en dat ten zynen tyde het gerucht liep, dat hy met de familie van Asaph-Kan in maagschap stondt te treden; doch zulks belet niet, dat hy reeds een' andere gemalin konde hebben, vermits hy by zyne dood, die twee jaren daarna voorviel, een' weduwe en een zoon van ontrent negentien jaren naliet.

RHOE. 1616. „ den, dat hunne zekerheid zeer wankelbaar zoude zyn, zodra hy zyne „ vryheid bekomen hadt. Het was nodig, hem in hunne handen te doen „ vallen, ten einde hem te gemaklyker in 't geheim te konnen vergeven. „ Dit vaſtgeſtelt hebbende, veinsden zy, elkander koel te behandelen, om „ alle wantrouwen weg te nemen; en ieder ſpeelde de rol, welke hem was „ opgelegt. Noer-Mahal begon het eerſt het ſpel en liet niets onbezocht, „ om zich in de goede gedachten van den Keizer te dringen. Vervolgens „ wierp zy zich, bitter ſchryende, voor 's Keizers voeten, vertoonde hem, „ dat de Sultan Cosronroë niet van gevoelen veranderde, en ſteeds met de „ zelfde heerſchzucht bezeten blyvende, in ſtaat was, tot de grootſte ui- „ terſtens te komen. De Keizer geliet zich, haar niet te horen. Doch de „ t'zamengezworenen gaven om dat ſtilzwygen echter den moed niet op, „ maar namen den dag waar, toen de Vorſt beſchonken was, om hem door „ den mond van Etimon-Doulet en Aſaph-Kan te vertonen, dat het de waar- „ digheid en zekerheid van den Erfgenaam der Keizerlyken Kroon voegde, „ dat zyne Majeſteit hem veeleer onder de bewaring en in 't gezelſchap van „ den Prins, zyn broeder, ſtelde, dan in handen van een Rasbout liet, „ wiens trouw door beloften of bedreigingen omgekocht konde worden. Zy „ drongen op hem aan, die verandering niet uit te ſtellen; waarop de Kei- „ zer in hun verzoek bewilligde, en kort daarna in ſlaap geraakte (*a*)."

TERSTOND begaven zy zich naar 't vertrek van den Prins, vertrouwende, dat de naam van Sultan Coronne en hun eige aanzien hun den ingang zouden openen. Aſaph-Kan aan 't hoofd van enige Wachten verſchenen zynde, eiſchte in naam des Keizers, dat de Prins in zyne handen geſtelt wierde. *Annarah* (dus was de Rasboutſche Officier geheten) antwoordde met een' kloekmoedige houding, dat hy Sultan Coronne alle achting toedroeg; doch dat hy den Prins uit handen van den Keizer, zyn vader, ontfangen hebbende, gene andere beveelen gehoorzamen konde; en dat hy uitſtel tot den volgenden dag verzocht, om een zo dierbaar pand aan zyne Majeſteit zelve terug te geven, die daarvan naar zyn welbehagen beſchikken konde. Dat antwoord verbyſterde hunne hoop niet weinig. Des anderdaags deedt Annarah den Keizer verſlag van 't geen aan de deur van den Prins voorgevallen was, en voegde 'er by, dat hy veelliever met de vier duizend Ruiters, welke onder zyn bevel ſtonden, omkomen wilde, dan hem in handen van zyne vyanden te leveren. De Keizer prees zyne eer en zyn beleid, en beval hem, in 't vervolg van gelyken te handelen, zonder zich aan de bevelen, welke hem zelfs van zynent wegen mogten toekomen, te ſtoren. „ Ik wil my gelaten, voegde de Keizer 'er by, als onkundig te zyn van 't „ geen voorgevallen is, en beveel u, daarover niet te klagen."

DE vrienden van Coronne den Vorſt noch van zyne gegevene toeſtemming tot hunnen aanſlag noch van hunne vermetele verſchyning voor de deur van den Prins horende ſpreken, verbeeldden zich, dat hem het laatſte niet aangedient en het eerſte uit het geheugen geſchoten ware. Ondertuſſchen bleef het wantrouwen by alle de partyen ſtand houden.

RHOE, die zyne aanmerkingen tot nut zyner Meeſters deedt ſtrekken, neemt

(*a*) Bladz. 30.

neemt uit alle die zaden van haat gelegenheid hen te waarſchouwen, hunne Factoors niet te diep in 't Land te zenden, noch hunne Koopwaren op onderſcheide plaatſen te verſpreiden. Hy voorzag, dat het Mogolſche Keizerryk in een langdurenden en bloedigen oorlog zoude geraken. „ Indien „ Cosronroë, zegt hy, de overhand bekomt, zal dit Land een' gunſtige „ wykplaats voor de Chriſtenen worden; want die Prins bemint en begunſtigt de wetenſchappen, de dapperheid en de krygstucht, verfoeit de „ wrekheid en de beledigingen, welke zyne voorouderén en de Groten des „ Lands de vreemdlingen ſteeds hebben doen ondergaan. Indien de ſtreng „ van zyn broeder boven dryft, heeft men alle de daartegen ſtrydige ongeregeldheden te verwachten, want Coronne een vyand der Chriſtenen, „ trotſch, ſpytig en trouwloos is (*a*).” RHOE. 1616.

DEN 30. September bragt een Poſtbode van de Factoors van Suratte de tyding van de komſt van vier Engelſche Schepen op de Reê van *Sualis*, en Rhoe vernam door brieven van de Kapiteins, dat zy de Karaak, voerende de Vice-Admiraals vlag der Indiën, ontmoet hebbende, haar na een langdurend gevecht genoodzaakt hadden, op de Kuſt der Eilanden van *Gazedia* tegens de wal te lopen, en zich in brand te ſteken. Hy ſpoedde zich, den Mogol van wegen den Koning, zyn Heer, te gaan begroeten. Die heuſchheid werdt wel ontfangen; doch de Keizer ſprak terſtond van de geſchenken. Rhoe, in plaats van op zyne vrage te antwoorden, verhaalde hem de omſtandigheden van 't laatſte gevecht der Schepen van zyne Natie. Doch hy kwam ſteeds op 't ſtuk der geſchenken. „ Wat zendt de Koning „ van Engeland my?” vroeg hy. Rhoe antwoordde, dat zyn Meeſter hem verſcheide blyken van zyne vriendſchap zondt; dat hem bekend zynde, dat hy Heer van 't beſte gedeelte van Aſia en de rykſte Vorſt van het Ooſten was, hy gemeent hadt, dat hem koſtbare preſenten te zenden, zo veel zyn zoude als paarlen in de Zee te werpen, waaruit zy komen; doch dat hy hem zyne vriendſchap preſent deedt met enige kleine fraaiheden, die hem konden behagen. Hierop vroeg hy, of daarby ten minſten gene Franſche fluweelen zouden zyn. Rhoe hernam, dat alle zyne brieven nog niet aangekomen waren, maar dat hy reeds iets hadt van 't geen de Vorſt verlangde. Eindelyk ſprak de Keizer ook van de doggen, die de Gezant hem belooft hadt. Enigen van dezelve, zeide Rhoe, waren in 't gevecht gedoodt; doch men hadt nog twee voor zyne Majeſteit behouden. Hy betuigde, zulks hem aangenaam te zyn, en antwoordde, dat wanneer hy hem een kloek paard, van de grootte der Duitſche paarden, bezorgen konde, dat geſchenk hem aangenamer dan een' Kroon zoude zyn. Rhoe verzekerde hem, niets te zullen ſparen, om zyne Majeſteit dat genoegen te verſchaffen; doch dat hy vreesde, dat alle zyne pogingen vruchtloos wezen zouden. „ Zo gy „ 'er my een bezorgt, hernam de Keizer, zal ik u tien duizend Jacobuſſen „ daarvoor geven.” Toen verzocht Rhoe hem een bevel, ten einde men de preſenten naar het Hof konde voeren, zonder geopent te worden. Hy antwoordde, dat de Haven van Suratte aan zyn zoon behoorde; doch dat hy dezen van zyne meningen zoude verwittigen; en dien Prins terſtond by zich heb-

Komſt van vier Engelſche Schepen, en verlangen van den Mogol naar de geſchenken.

(*a*) Bladz. 31.

RHOE. 1616. hebbende ontboden, beval hy hem, den Engelſchen Gezant, al 't geen hy verzocht hadt, in te willigen, naamlyk dat zyne balen niet geopent, voor die, welke hy hadt toegeſtemt, gene rechten gevergt, maar zy ſpoedig afgezonden zouden worden; dat men de overvoering der geſchenken, wier uitdeling naar zyn goeddunken geſchieden moeſt, gene ſtoring zoude toebrengen, en dat men de Kooplieden van zyne Natie te Suratte wel handelen zoude. Deze gunſt ſtrekte zich echter niet uit tot het verlof, 't geen hy verzocht hadt, om een Fort te bouwen. Aſaph-Kan kantte zich daartegen. Doch de Prins beloofde, in tegenwoordigheid van zyn vader en het gantſche Hof, den Engelſchen alle genoegen te zullen geven: „ Zo veel „ vermag, voegt de Schryver 'er by, de hoop van geſchenken op 't hart „ en 't gemoed der Mogollers (*a*)."

Nieuwe kuiperyen tegen het leven van Cosronroë.

IN dien zelfden tyd deedt die Prins, welke toebereidſelen tot zyn vertrek naar het Leger maakte, vrezende, dat zyne eige zekerheid in gevaar zoude zyn, zo Cosronroë in de handen van Annarah bleef, vermits hy in zyn afwezen den vrede (*b*) konde maken, alle zyne ontwerpen vernietigen, en zich mooglyk van al zyn geleden ongelyk wreken; een' nieuwe poging op het gemoed van den Keizer, doende hem behendig voorſlaan, de bewaring van den Prins, zyn Zoon, aan Aſaph-Kan te vertrouwen; en hem naar dien voorſlag ziende luiſteren, ondernam hy hem te overreeden, dat indien hy hem zelven het leven en de vryheid van den Prins, zyn broeder, wilde toevertrouwen, hy zich verzekerd hieldt, dat Chan-Canna en de Koning van Decan hem te meer duchten zouden, wanneer zy vernamen, dat zyne Majeſteit hem die grote gunſt ingewilligt hadt, en dat zy te min dralen zouden, zich te onderwerpen. Men twyfelde geenzins, of de Keizer hadt daarin bewilligt; want men den zelfden dag de Soldaten van Aſaph-Kan met twee honderd Ruiters van de troupen van Sultan Coronne by Cosronroë ter wacht zag verſchynen. Rhoe ſchildert de uitwerkſelen, welke die tyding te weeg bragt, op een' aandoenende wyze af. „ De Prinſeſſen, „ zegt hy, en de meeſten der andere vrouwen van het Serrail, de wreedheid des Keizers verfoeijende, weigeren te eten, en verklaren, dat, zo de „ Prins Cosronroë ſterft, zy hem alle kinderen, die in het Serrail zyn, „ zullen opofferen. Zy bedreigen Noer-Mahal, die de Keizer haar zendt, „ om haar tot bedaren te brengen. Te vergeefs betuigt hy, dat den Prins „ geen leet wedervaren zal, en doet haar zyne vryheid hopen. Zelfs begint het volk t'zamen te rotten. Men zegt opentlyk, dat de Keizer zyn „ zoon in handen van een heerſchzuchtigen en bloeddorſtigen Prins geſtelt „ heeft; dat men geen Vorſtenmoord dulden zal; dat Sultan Coronne niet „ alleen op 't leven van zyn oudſten broeder toelegt, maar zelfs langs een „ omweg zyn vader zoekt te overrompelen en, door het ombrengen van „ beide, hunne lyken tot trappen te maken, om den Troon te beſtygen. „ Men tropt reeds t'zamen. Men ſtrooit geruchten van opſtand uit. Al- „ om-

Uitwerkſelen van dezelve.

(*a*) Bladz. 32.

(*b*) De Hr. Prevoſt voegt 'er by, *met de Gezanten van het Decan*; doch men weet niet waarom. De Schryver wil enkel zeggen, dat Coronne vreesde, dat Cosronroë zyne afwezenheid waarnemende, zich met den Keizer, zyn vader, verzoenen zoude.

„ omme roept men, dat men het leven van den Prins behouden moet. Doch „ de ongelukkige Cosronroë is ondertusschen in de klaauwen van een tyger, „ weigert te eten en heeft den Keizer, zyn vader, reeds doen bidden, hem „ veel liever het leven te benemen, dan zyne vyanden ten zegenpraal te „ doen verstrekken. De gantsche Stad is in opschudding; de treurigheid „ in het gelaat der Groten te lezen, en het volk verdubbelt zyne klachte, „ maar het heeft noch bestier noch hoofd." RHOE. 1616.

Inhaling van een Persischen Gezant aan het Hof van den Mogol.

DEN 19. deedt een Persisch Gezant, *Mahomet Roza-Beg* genaamd, zyne intrede in de Keizerlyke Stad met een talryken stoet, waar van het grootste gedeelte uit Mogollers bestondt, hem ter zyner ere te gemoet gezonden; doch zonder enige lieden van aanzien, dan wier bediening het is, by zodanige gelegenheden den vreemdlingen te gemoet te trekken. Men hadt hem ook het musiek van het Hof en honderd oliphanten gezonden. Zyne eige staatsie bestondt uit vyftig paarden, met dekkleden van goudlaken behangen. De schilden, bogen en pylkokers waren met zeer kostbaar beslag verrykt. Veertig Muskettiers geleidden zyn ruistuig. Men leidde hem in een vertrek van de voorplaats van 't Paleis, van waar men hem naar het Durbal bragt. Rhoe verzuimde niet, een zyner bedienden derwaards te zenden, om gade te slaan, hoe hy ontfangen zoude worden. Den Keizer naderende, deedt hy aan het eerste hek drie *Tesselims* en een *Sizeda*, demoedige groeten, waarin men zich ter aarde uitstrekken en met het voorhoofd tot aan den grond buigen moet. Hy overhandigde den brief van *Scha-Abbas*, zynen Heer dien de Keizer een weinig buigende ontfing, hem vragende, hoe zyn broeder voer, zonder hem Koning te noemen. Vervolgens wordt hy in de zevende rei tegen over de deur geplaatst, terwyl de hoger reijen door de voornaamste Heren van 't Hof bezet waren. Rhoe verklaart, dat die plaats te gering voor een Gezant van een zo groten Koning was, doch dat hy zodanig een' behandeling verdiende, vermits hy de Sizeda verricht hadt, 't geen alle, welken hem in dezelfde waardigheid voorgegaan waren, de trotsheid gehad hadden te weigeren. Echter zeide men tot zyne verschoning, dat hy bevel hadt, zich aan alle de begeertens van den Mogol te onderwerpen; waaruit men onderstelde, dat hy enigen bystand in geld tegen den Turk kwam verzoeken. Doch hy verzekerde, enkel gekomen te zyn, om over den vrede tusschen den Mogol en den Koning van Decan te handelen, wiens beschutting Scha-Abbas op zich nam, vermits hy zich voor den aanwas der magt van de Mogollen begon te bekommeren. De Keizer begiftigde Mahomet Roza-Beg, volgens gebruik, met een' vest, een tulband en een gordel. De Gezant dankte hem met drie buigingen en een' *Riceda*, zynde een' andere buiging tot de aarde. Vervolgens deedt hy hem zyne eige geschenken by drie onderscheide herhalingen, biedende hem t'elkens negen Persische of Arabische paarden, vermits het getal van negen by de Muzulmannen een geheim is. Daarby voegde hy negen fraaije muilezels; zeven kameelen, met fluweelen beladen; twee tapyte behangsels, verscheide stukken fluweel, met goud bewerkt; twee kisten met Persische tapyten; een zeer kostbaar kabinet; vier musketten; vyf bylen; een kameel met Persisch goudlaken beladen; agt zyde tapyten; twee robynen; een en twintig kameelen, beladen met wyn van druiven, veertien met ver-

Kostbare geschenken van den Persischen Gezant.

 schei-

Rhoe. 1616.

fcheide foorten van overgehaalde wateren; zeven met rozenwater; zeven dolken en vyf degens, alle met gefteentens ryk bezet, en zeven Venetiaanfche fpiegels, zo koftbaar, dat Rhoe zich fchaamde, zegt hy, de zynen by dezelve te vergelyken. Die gefchenken werden by het eerfte gehoor niet te voorfchyn gebragt; doch de Gezant gaf een' lyft van dezelve over. Rhoe de behandeling, welke men hem deedt, naauwkeurig hebbende opgemerkt, en dezelve vergelykende met die hy zelf ontfangen hadt, bevondt, dat Perfië gene grotere achting dan Engeland bewezen werdt. Zelfs hadt Mahomet Roza-Beg by het gehoor een' veel lagere plaats, dan hy, bekleedt. Betreffende de ere der inhaling, zoude men Rhoe mede te gemoet gekomen zyn, indien hy niet ziek was geweeft, of het begeert hadt. De Keizer ontfing den brief van den Perfiaan met zo veel hoogachting niet, als hy dien van Rhoe hadt ontfangen. Van den Koning van Engeland fprekende, hadt hy hem fteeds *den Koning myn broeder* genoemt, daar hy den Koning van Perfie enkel broeder noemde, gelyk een Jefuit opgemerkt hadt, die zich by 't gehoor bevondt en de taal van dat Land zeer kundig was (*a*).

Rhoe meent met meer hoogachting dan die Gezant behandelt te zyn.

Zucht der Mogollers naar gefchenken.

Den 21. October begaf zich Rhoe naar den Sultan Coronne, om hem over de zaken van de Engelfche Maatfchappy te onderhouden. Die Prins fprak hem van gefchenken, en verlangde, dat hy de kiften opende. Hy antwoordde, dat de eerbied, welke hy den Keizer verfchuldigd was, niet gehengde, dat hy dezelve aanroerde, alvorens zyn Majefteit hem de ere gedaan hadt, die te ontfangen, welke voor hem gefchikt waren. Coronne verzocht hem een witte pluim, die hy op zyn hoed hadt. Rhoe betuigde bereid te zyn, hem het koftbaarfte, 't geen hy bezat, te geven, indien hy hem daarmede dienft konde doen; doch dat hy hem een' beuzeling, die hy droeg, niet zonder verlegenheid konde aanbieden. Echter fchaamde zich de Prins geenzins, de pluim aan te nemen en hem meer andere te vragen, voorgevende, gene by de Kooplieden te hebben konnen vinden, en dezelve nodig te hebben, om in zyn krygsreiftuig ten Hove te verfchynen. Abdalakan kwam daarop in. Hy was dien dag in krygsgewaad, en zyn gevolg ten uiterften prachtig. Des avonds deedt die Heer den Mogol een fraai wit paard prefent, welks zadel en overige tuig met goude maliën bedekt was. De Keizer gaf hem een degen en draagband. Men bragt voor zyne Majefteit verfcheide andere gefchenken, als zilvere ftootplaten van degens en fcheden met edele gefteentens bezet, en fchilden met fluweel bedekt, fommigen befchilderd, anderen met goud en zilver opwerk. Van dezelve deelde hy verfcheiden aan zyne Hovelingen uit. Ook zag men zadels en tuigen van goud, met gefteentens verrykt, welke voor zyne handpaarden moeften dienen; geborduurde laarfen en allerlei prachtige klederen. Rhoe beleidt met verwondering, dat de onkoften van den Mogol alles te boven gaan, wat ooit ergens elders in de Wereld prachtigft gezien is (*b*). De gantfche nacht ging met die vertoningen door.

Verbazende pracht van 't Hof van den Mogol.

Aanflag om den Prins Cos-

Des anderdaags morgens verbreidde men, dat zes der Officieren van Sultan Coronne gekomen waren, om den Prins Cosronroë te vermoorden; doch dat

(*a*) Bladz. 33.
(*b*) Bladz. 34.

dat de Portiers hun den toegang tot zyn vertrek hadden geweigert; en dat de Keizerin moeder zich naar den Keizer begeven en hem 't gantfche geheim dier verfoeilyke t'zamenzwering ontdekt hadt. Rhoe, welke in 't ongeval van den Prins veel belang nam, trachtte de waarheid dier tyding uit te vorsfchen; doch konde in zyn oogmerk niet flagen, vermits hy befpeurde, dat men hem niet zonder gevaar konde onderrichten (*a*).

RHOE. 1616. ronroë te vermoorden.

TEGENS den avond zich naar 't Durbal begeven hebbende, vondt hy aldaar den Perfifchen Gezant, die zich bereidde, alle de koftbaarheden, waarvan hy de lyft gegeven hadt, over te leveren. Hy gedroeg zich, naar 't oordeel van Rhoe, veeleer als een koordedanfer dan als een Gezant. Hy liep door de hekken, fteeg op en daalde van de trappen met uitdrukkingen en gebaarden, die zyne waardigheid alzins onteerden. Eindelyk overhandigde hy de gefchenken zelf, en ontfing de Keizer ze uit zyne handen met een grimlach en enige woorden, welke zyn genoegen te kennen gaven. Het was den Gezant een groot geluk, in zyne eige taal verftaan te worden. Ook fprak hy met zo veel demoedigheid en vleijery, dat zyne redenen niet min aangenaam dan zyne gefchenken waren. Geftadig noemde hy den Mogol den Keizer der Wereld, zonder zich te herinneren, dat de Koning, zyn Meefter, zich dien wuidfchen titel mede aanmatigde. Op het minfte woord, 't geen de Vorft uitte, maakte hy de onderdanigfte buigingen, daar te Lande in gebruik; en alle de gefchenken, welke hy dien dag overleveren moeft, behandigt hebbende, boog hy zich tot de aarde, en floeg het voorhoofd tegen den grond, dat het dreunde. De prefenten van dien dag waren een pylkoker; een boog en pylen; allerlei Europeefche vruchten, in verfcheide fchotels zeer konftig nagebootft; geborduurde laarsjes met goude platen verrykt; grote fpiegels met fraaije lyften; een ftuk geruit fluweel met borduurwerk, waarop enige beelteniffen van menfchen geftikt waren. De Gezant zeide, dat dezelve *den Koning en de Koningin van Venetie* verbeeldden. Rhoe oordeelde, dat zy uit enig tapyt waren gefneden. Offchoon men flechts één ftuk toonde, waren 'er zes ellen van de zelfde foort. Vervolgens leidde men drie kleine paarden en drie kleine muilezels verby den Keizer. De muilezels waren fraai; doch de paarden hadden hunne lyvigheid en fchoonheid verloren, zo zy ooit waardig geweeft waren voor de ogen van een groten Vorft gebragt te worden (*b*) (*c*). Dit was flechts het eerfte bedryf van de gefchenken, en dat fpel ftondt tien dagen te duren. Men bewees den Gezant gene mildadigheid van den zelfden aart; doch de Keizer geboodt, dat de Groten hem alle heufchheden bewyzen zouden. Den 24. deedt zyne Majefteit hem met de voornaamfte Heren van 't Hof in zyne tegenwoordigheid fpyzigen.

De Perfifche Gezant onteert zyne waardigheid door zyne demoedigheden.

DAT gaftmaal of die flempery hadt zeer noodfchiklyke gevolgen voor de mee-

Slempery des Kei-

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 34.
(*c*) De Gezant zyne gefchenken overgelevert hebbende, keerde naar zyne plaats, terwyl Rhoe de zyne behieldt, welke hem boven alle de Heren van 't Hof ftelde; en wat pogingen Afaph-Kan ook aanwendde, die hem op een' gelyke hoogte met den Perfiaan plaatfen wilde, bleef hy onverzetlyk, in niets te willen afftappen van de voorrechten, welke hy by zyn eerfte gehoor verkregen hadt.

RHOE. 1616. meeſten der genodigden. Des anderdaags verhaalde een van hun, wat by dien maaltyd was voorgevallen, en zeide onbedachtlyk, of met een kwaadwillig opzet, dat verſcheide Groten wyn gedronken hadden; een vryheid, die zonder 'sKeizers verlof als een' misdaad aangemerkt wordt. De Vorſt beſchonken geweeſt zynde, was vergeten, dat zulks op zyn bevel geſchiedt was, en vroeg, wie in zyn byzyn wyn gegeven hadt? Men zeide, de Amptenaar, die den wyn onder zyne bewaring hadt: en niemand durfde 'er byvoegen, dat het op zyn bevel geſchiedt was. De Schryver merkt aan, dat wanneer de Keizer wyn ſchonk, hy denzelven gemeenlyk alleen dronk, en eindelyk den Groten vergunde den beker te ligten. De Amptenaar Keldermeeſter tekende de namen aan van die verlof verkregen, om te drinken, en 't gebruik verplichtte hen, een Teſſelim voor den Monarch te maken, om hem hunnen dank voor die gunſt te betuigen. Doch dikwerf gebeurde het, dat offchoon zy de Teſſelim verrichtten, de Vorſt door de dampen van den drank bedwelmd, zulks niet opmerkte. Hy deedt den Keldermeeſter voor zich verſchynen, en vroeg hem, of hy bevel bekomen hadt, wyn te geven aan die gedronken hadden. Deze Amptenaar, een zeer blohartig man, dien de vrees de zinnen verbyſterde, antwoordde tegen de waarheid, dat zy zonder bevel hadden gedronken. Hierop vroeg hem de Keizer terſtond zyne lyſt, en ſloeg ſommigen in een' boete van duizend, anderen van twee duizend, en enigen van drie duizend roepiën. Die naby hem gezeten hadden, werden ſtrenger gehandelt, en ontfingen op zyn bevel dertig ſlagen met een' ſoort van zweep, beſtaande uit vier koorden, hebbende aan het einde kleine yzers, gelyk raadjes van ſporen; zulks iedere zweepſlag gemeenlyk vier wonden maakte. De gewaande ſchuldigen als doden ter aarde uitgeſtrekt blyvende liggen, geboodt hy hun, die het naaſt by hen ſtonden, hun op het lighaam te treden. Vervolgens wees hy de Deurwaarders, hunne ſtokken op hen in ſtukken te ſlaan. Na die wrede ſtraffe werden zy, lam gebeukt, weggedragen, en een dier ongelukkigen ſtierf op de plaats, alwaar hy lag. Een der Hovelingen hadt de ſtoutmoedigheid, ten hunnen voordele te ſpreken, en hunne ongenade den Perſiſchen Gezant te wyten. Doch de Keizer antwoordde, dat hy zich herinnerde, geboden te hebben, dat men den Gezant zelven ſlechts twee of drie glazen wyns ſchenken zoude. Offchoon de dronkenſchap een' zeer gemene zwakheid by de Mogollers is, en de Keizer zelf zich geſtadig 'er ſchuldig aan maakt, is dezelve nochtans zo ſtreng verboden, dat de Deurwaarders van 't Gouzalkan den zulken den toegang tot 't zelve weigeren, die zy aan den adem bemerken dat wyn gedronken hebben; en de zodanigen, aan wien zy zulks beſpeuren, ontgaan zeer zelden zweepſlagen. Rhoe voegt 'er by, dat wanneer de Keizer vergramd is, geen vader voor zyn zoon zoude durven ſpreken (*a*).

Marginal note: Keizers, noodſchiklyk voor enige Groten.

Doch hy moet niet verzuimen, zegt hy, een geval te melden, waaruit de laagheid van ziel van den Mogol, of zyne begeerte, om de mildadigheid van Rhoe ter toetſe te zetten, blyken kan (*b*). Die Vorſt hadt verſcheide die-

Marginal note: Blyk van den hebzuchtigen

(*a*) Bladz. 36 en voorgaande.
(*b*) *Ibidem.*

aart van den Mogol.

dieven, waaronder enige jongens waren, ter dood veroordeelt, en beval Asaph-Kan, Rhoe twee dier jongens voor geld aan te bieden, vermits geen ander middel was, om hun in het leven te behouden, dan hen voor slaven te kopen. De Tolk van Rhoe antwoordde buiten zyne kennisse, dat de Christenen gene Slaven hielden, en dat de Gezant hierom twee, welke hy van den Keizer hadt bekomen, in vryheid gestelt hadt. Rhoe den voorslag een weinig overwegende, oordeelde, dat de Keizer welligt beproeven wilde, of hy edelmoedig genoeg zoude zyn, enig geld te geven, om ongelukkigen 't leven te behouden. Des zeide hy, in de onzekerheid dier onderstelling, dat hy meende, een' kleine somme te moeten wagen, om een goed werk te doen; doch deedt teffens aan de Beampten van het Gerecht verklaren, dat hy de beide jongens niet als slaven kopen, maar hun losgeld betaalt hebbende, hen in vryheid stellen zoude (*a*) (*b*).

Sultan Coronne begeeft zich naar 't Leger.

Zyn luisterryk vertrek.

DEN eersten November nam Sultan Coronne affcheid van 't Hof, om zich naar het Leger te begeven. De Keizer was in 't Durbal, toen die Prins aldaar verscheen, gevolgd van ontrent zes honderd oliphanten, kostbaar uitgerust en van duizend paarden voorzien. Verscheide dier Ruiters van dat geleide waren in 't goud laken gekleed, en hadden bossen pluimen op hunnen tulband: ook was de gantsche bende zeer prachtig. Coronne was in 't zilver laken, met grote paarlen en diamanten bestikt. De Keizer hem omhelzende, kustte hem in 't aangezicht, en bewees hem veel genegenheid; begiftigde hem met een degen, wiens schede van goud en ter waarde van honderd duizend roepiën met paarlen bezet was; een dolk, waardig veertig duizend roepiën; een oliphant en twee paarden, wier zadels en tuig met goude platen en edele gesteentens bedekt waren; en een' der koetsen, die hy hadt laten maken naar dien, welke de Koning van Engeland hem gezonden hadt. Sultan Coronne tradt in 't gezicht van de t'zamengevloeide menigte in de koets, en beval den Koetsier, die een Engelschman was, hem naar de Legerplaats te ryden. Hy zat midden in dat rytuig, de gordynen aan beide kanten opgeschoven. Een' menigte adel volgde hem te voet naar zyne tenten, welke vier mylen van de Stad stonden. Onder weg wierp hy vierden van roepiën onder het volk, en zich verwaardigende den arm naar den Koetsier uit te strekken, stortte hy honderd ryksdalers in zyne hoed (*c*).

De Keizer bereidt en kleedt zich, om de Legerplaats te gaan bezichtigen.

DEN volgenden dag besloot de Keizer, met zyne vrouwen en zyn gantsche Hof de Legerplaats te gaan bezichtigen. Rhoe verstaande, dat hy zich aan 't Jarneo (*d*) bevondt, ging uit nieuwsgierigheid derwaards, en plaatste zich op de stellasie onder den Keizer, om een' plaats te bezichtigen, welke hy nog niet gezien hadt. Twee Gesnedenen, op stoelen zonder leuningen zitten-

(*a*) De somme was van honderd Jacobussen. Doch de Schryver zegt niet duidelyk, of hem de vrees, van door de Mogolsche Beampten bedrogen te worden, niet van geneigtheid deedt veranderen.

(*b*) Het kwam slechts op tien Jacobussen aan, die de Schryver aanboodt te betalen, mits zulks 's Keizers wil was, welke hy daardoor ter proeve wilde stellen; doch de Beampten van dien Vorst de achtbaarheid van hunnen Heer niet willende behalen, hadt de voorslag gene andere gevolgen.

(*c*) Bladz. 37.

(*d*) In de Vertaling staat *Farraco*, een naam, die verscheidemaal herhaalt wordt en waarschynlyk iets anders dan 't Jarneo betekent.

Rhoe. 1616. tende, dreven met grote waaijers van pluimen de vliegen van 't aangezicht van den Keizer. Naast hem lagen de geschenken, welke hy doen wilde, bestaande in stukken stoffen op een stuk draaijend hout gerold. Hy deedt dien dag vele geschenken, dog ontfing 'er ook van lieden van allerlei stand. Een' oude en lelyke vrouw nam die, welke hem aangeboden werden. Rhoe ontdekte achter een nabystaande tralievenster twee der voornaamste Dames van het Paleis, die gaten in de traliën trachtteden te maken, om hem te beter te konnen zien. In den beginnen zag hy slechts hare vingers, waarmede zy de gaten zodanig vergrootten, dat hy welhaast haar gantsche aangezicht zien konde. Zy waren niet zeer blank, offschoon haar gelaat tegens haar hair, 't geen zwart als git was, en tegens hare ogen, die zeer levendig waren, afsteken moest. De plaats, alwaar zy zich bevonden, was enigzins duister; doch Rhoe zoude haar alleen aan den luister van hare diamanten hebben konnen onderkennen. Na hem tyd gelaten te hebben, haar te zien, begaven zy zich weg, lagchende, zo hy onderstelde, over 't vermaak van hem gezien te hebben. De Keizer rees op, en alle de aanschouwers vervoegden zich naar 't Durbal, om het uur af te wachten, waarop hy stondt uit te ryden. Een wyl daarna verscheen hy aldaar, terwyl zyne vrouwen de oliphanten, welke voor de poort van hare vertrekken gebragt waren, bestegen hadden. Rhoe telde vyftig dier dieren alle met ryke tuigen en dekkleden. Drie inzonderheid muntten uit, wier kleine torens met bladen goud bedekt, en de traliën der vensters van de zelfde kostbare mynstoffe waren. Een verhemelte van goud laken, dekte den gantschen toren. De Keizer tradt van de trappen van den Troon, onder een zo groot gejuich, dat men 't gedruis van donderslagen niet zoude hebben konnen horen. Rhoe drong door, om naby hem aan den voet der trappen te geraken. Een zyner Hovelingen boodt hem in een schotel een karper van een' wandrochtige grootte, en een ander een' stoffe zo wit als styffel. De Vorst stak den vinger 'er in, raakte den karper aan, en bestreek zich het voorhoofd; een' plechtigheid, welke in het Indostan als een voorteken van geluk aangemerkt wordt. Een ander Heer stak hem den degen in zyn draagband. De degen en de draagband waren met diamanten en robynen bezet. Een ander omhing hem zyn pylkoker met dertig pylen en zyn boog in den zelfden koker, dien hy van den Persische Gezant bekomen hadt. Zyn tulband was ongemeen kostbaar. Uit denzelven staken einden van hoornen. Aan de ene zyde hing een grote ongezette robyn, ter grootte van een noot, en aan den anderen kant een diamant van de zelfde dikte. In 't midden praalde een smaragd, ongelyk groter en in de gedaante van een hart gesneden. De rand van den tulband was omvlochten met een' keten diamanten, robynen en grote paarlen, verscheidemaal omgeslagen. Zyn halsband was een' keten paarlen, driewerf dikker dan de fraaiste, die Rhoe ooit gezien hadt. Boven de elbogen hadt hy een' driedubbele keten van de zelfde soort van paarlen. Zyne handschoenen, uit Engeland gekomen, staken in zyn gordel. Zyn kleed was van goud laken zonder mouwen, en zyne beensieraden met paarlen bestikt. Hy tradt in zyne koets, op welke een Engelschman als Koetsier diende, zo kostbaar gekleed, als ooit een Toneelspeler opgetooid was. Hy mende vier paarden, wier dekkleden en zadels van goudfluweel waren. Het was

De Keizer begeeft zich op weg.

was de eerstemaal, dat de Keizer dat rytuig gebruikte, 't geen naar een' Engelsche koets gemaakt, en dezelve zo gelyk was, dat Rhoe geen onderscheid merkte, dan enkel aan het bekleedsel, 't geen uit Persisch goud fluweel bestondt. Twee Gesnedenen gingen aan beide de portieren, dragende ieder een klein goud koffertje, met robynen verrykt, en een witten paardenstaart, om de vliegen te verjagen. De koets werdt voorgegaan door een groot getal trompetters, tamboers en andere tuigspelers, tusschen welke een' menigte Amptenaren gingen, dragende verhemeltsels en zonschermen, de meesten van goud laken of bestikte stoffen en glinsterende van robynen, paarlen en smaragden. Achter de koets volgden drie Palankins, wier voetstukken met bladen goud bedekt en de einden of knoppen der bomen met paarlen versierd waren, met een' goude val of franje van een voet hoog, langs wier zoom een koort van dicht geregen paarlen liep. De rand der eerste Palankin was met robynen en smaragden bezet. Een Amptenaar droeg een voetbankje, met edele gesteentens gerand. De beide andere Palankins waren met goud laken bedekt. Onmiddelyk op dezelve volgde de koets, die Rhoe gelevert hadt. Zy hadt een nieuw verhemeltsel en nieuwe sieraden, en de Keizer hadt dezelve aan de Prinses Noer-Mahal vereert, die 'er in zat. Na deze volgde een' derde koets, naar de wyze van dat Land gemaakt, waarin zich de jongste der zonen van den Mogol bevondt, zynde een Prins van ontrent vyftien jaren. Vervolgens kwamen tagtig oliphanten. Naar 't verhaal van den Schryver kan men zich niets kostbarers, dan het tuig van die dieren verbeelden. Zy schitterden alomme van de edele gesteentens, waarmede zy bedekt waren. Ieder hadt zyne vlaggen van zilver laken, en de voornaamste Heren van het Hof volgden te voet (*a*).

Rhoe. 1616.

Zyn stoet.

Rhoe volgde zelf tot aan de poort der Stad. De vrouwen kwamen op den afstand van een' myl, gedragen op hare oliphanten. De Keizer verby 't gebouw rydende, waarin zich Sultan Cosronroë, zyn oudste zoon, gevangen bevondt, deedt zyne koets stil houden, en beval, dat men den Prins by hem bragt. Deze verscheen welhaast met een degen en een schild in de hand. Zyn baard hing hem tot aan den gordel, 't geen in die gewesten een blyk van ongenade is. De Keizer geboodt hem, een zyner oliphanten te bestygen, en naast zyne koets te ryden; waarin hy gehoorzaamde, onder grote vreugdegalmen van het gantsche Hof, 't geen op de verschyning van een Prins, by de Natie zo geliefd, nieuwe hoop vattede. De Keizer gaf hem duizend roepiën, om onder het volk uit te strooijen. Asaph-Kan, die hem bewaart hadt, en zyne andere vyanden schenen zeer verslagen, te voet te moeten gaan, daar hy reedt.

Sultan Cosronroë wordt uit zyne gevangenis verlost.

Rhoe te paard gestegen zynde, om het gedrang te vermyden, kwam eer by de tenten, dan de Keizer. Langs den weg vondt hy een' lange rei oliphanten, ieder zyn toren dragende. Aan de vier hoeken van iederen toren zag men vier wimpels van geel taf, en voor den toren een valkenetstuk op zyn afuit, waar achter de Kanonnier zat. Rhoe telde drie honderd dier gewapende oliphanten en zes honderd van parade, die met fluweel, met goud bestikt, bedekt, en wier wimpels mede verguld waren. Verscheide personen

Rhoe begeeft zich naar de Legerplaats van den Mogol.

(*a*) Bladz. 38. en voorgaande.

Rhoe. 1616. nen te voet liepen voor den Keizer met ledere zakken vol water, om den weg, welken hy reedt, te besproeijen. Men gedoogt niemand, de koets van den Keizer nader dan op een vierde van een' myl te naderen; en dit was de reden, waarom Rhoe vooruit reedt, ten einde het Hof by den ingang van de Legerplaats af te wachten. De tenten besloegen niet min dan twee mylen in den omtrek. Die omvang was besloten met een' stoffe, daar te lande geweven, zynde rood van buiten en van binnen, gelyk onze tapyten, met beeltenissen beschilderd. De gedaante der gantsche Legerplaats was gelyk die van een Fort, met zyne bolwerken en gordynen. De pennen van iedere tent waren van onderen in een dikken koperen knop gevat. Rhoe door den drom dringende, poogde tot in de Keizerlyke tenten te geraken; doch die gunst wordt niemand ingewilligt, blyvende de Groten van het Land voor de deur staan. Echter verschaften hem enige roepiën, waarmede hy de wachters heimlyk de handen smeerde, den ingang; terwyl de Persische Geaznt, min gelukkig of min milddadig, het verdriet hadt, afgewezen te worden.

Beschryving dier Legerplaats.

Te midden in dat verdraagbaar Paleis hadt men een Troon van paarlmoer opgerecht, waarvan het verhemelte, 't geen van goud laken was, enkel op twee pilaren scheen te rusten. De hoofdeinden of kapiteelen dier pilaren waren van louter goud. Toen de Keizer in de deur zyner tent tradt, geraakten enige Groten met den Persischen Gezant binnen dezelve. De Vorst inkomende, wierp het oog op Rhoe, en hem ziende buigen, boog zich mede een weinig, leggende de hand op de borst, en groette dus insgelyks den Gezant van Persië. Rhoe hieldt zich onmiddelyk achter den Keizer, totdat hy op den troon gestegen was. Zodra een ieder zyne plaats genomen hadt, eischte zyne Majesteit water, waschte de handen en begaf zich weg. De vrouwen traden door een' andere deur in het vertrek, 't geen voor haar geschikt was. Rhoe zag den Prins Cosronroë niet binnen den omvang der tenten; doch dezelve bestonden uit meer dan dertig vertrekken, in een van welke hy zich begeven konde hebben. De Heren van het Hof weken naar hunne eigen tenten, die verscheide van gedaante en verschillende van kleur waren, sommigen wit, anderen groen, doch alle in een zo nette schikking gespannen, als de vertrekken onzer aanzienlykste huizen; 't geen, zegt Rhoe, een' zo prachtige vertoning maakte, als hy in zyn leven gezien hadt. De gantsche Legerplaats scheen een' fraaije Stad te zyn, waarvan het reis-, krygs- en ander tuig de schoonheid en nette schikking niet in het geringste ontsierden. Rhoe hadt geen wagen, en schaamde zich, aldaar in gene staatsie verschenen te zyn. Doch het was een' gedwonge eenvoudigheid, zegt hy, want vyf jaren zyner gagies niet toereikende geweest zouden zyn, om met een stoet te verschynen, welke dien der minste Mogolsche Heren konde evenaren. Het geen hem het meest deedt versteld staan, was, dat zy dubbele tenten en een dubbelen stoet hebben; zulks zy, terwyl zy op ene plaats gelegerd liggen, hunne tweede tenten met derzelver meubilen naar een' andere zenden, alwaar zy by hunne komst alles opgeslagen en geplaatst vinden. De verlegenheid, waar in Rhoe was, zich zelven zo slegt uitgedost te zien, deedt hem welhaast naar zyne arme woning keren (*a*).

Troon van Paarlmoer.

De Keizer besteigt denzelven.

Pracht der Mogollers in hunne tenten.

(*a*) Bladz. 140. en voorgaande.

Den 5. November zag hy den zelfden luifter in de tent van den Prins Coronne. Zyn Troon was met bladen zilver bedekt, en op enige plaatfen met opwerk van louter goude bloemen verrykt. Het verhemelte ruftte op vier pilaren, mede met zilver bekleed. Zyn degen, fchild, bogen, pylen en lans lagen voor hem op een' tafel. De wacht trok op, toen Rhoe kwam. Hy befpeurde, dat de Prins grootlyks zich zelven meefter was, en zyne bedryven veel achtbaarheid wift by te zetten. Men overhandigde hem twee brieven, welke hy overeinde ftaande las, aleer hy zyn troon beklom. Hy deedt geen de minfte vriendlykheid noch de geringfte achting voor iemand blyken, die voor hem verfcheen; maar in zyne houding vertoonde zich een' aanftootlyke trotsheid en een' algemene verachting voor al het geen hem onder het oog kwam. Echter meende Rhoe in hem, na het lezen der brieven, enige innerlyke ontroering en een' foort van verbyftering van zinnen te befpeuren, die hem verward deedt antwoorden aan hun, welke de brieven gebragt hadden, en die hem zelfs belettede, hen te horen. „ Indien ik „ giffen mag, voegt de Schryver 'er by, bedrieg ik my grootlyks, zo niet „ die Prins in zyn gefprek met de vrouwen van zyn vader gehouden, by „ eene van dezelve zyn hart gelaten hadt. Men hadt hem vergunt, dezelve „ te zien. Noer-Mahal, wier fchoonheid zeer geroemt werdt, was hem „ in hare Engelfche koets komen zien, en een ieder wift, dat zy affcheid „ van hem nemende, hem een geborduurden mantel, met paarlen, diaman- „ ten en robynen bezet, prefent gedaan hadt. Door dat bezoek waren hem „ ongetwyfelt de zinnen van de Staatszaken verwydert (*a*)."

Rhoe. 1616. Gemaakte gelatenheid van Sultan Coronne.

Rhoe houdt hem voor verliefd op een' vrouw van zyn Vader.

Den 9. vondt Rhoe, by dien Prins komende, hem zeer yverig in het kaartfpelen. De reden van zyn bezoek was, wagens en kameelen te erlangen, zonder welke hy den Keizer te velde niet volgen konde. Hy hadt reeds verfcheidemaal dat verzoek hernieuwt; waarom Coronne hem verfchoning verzocht, dat hem zulks was uit het hoofd gefchoten, en de fchuld aan zyne Beampten weet. Ondertuffchen betoonde hy hem meer heufchheid, dan hy ooit gedaan hadt. Zelfs riep hy hem verfcheidemaal, om hem zyn fpel te tonen, en fprak dikwerf tegen hem. Rhoe hadt zich gevleidt, dat hy hem voorflaan zoude, de Reize met hem te doen; doch die Vorft zich deswegens niet uitlatende, begaf hy zich weg, voorgevende naar Afmere te moeten keren, en geen reistuig by zich te hebben, om den nacht in de Legerplaats door te brengen. Coronne beloofde hem, de bevelen, welke hy verzocht, te zullen uitvaardigen, en hem ziende henen gaan, deedt hy hem door een Gefnedenen en verfcheide zyner Beampten volgen, welke hem met een vriendlyk gelaat zeiden, dat de Prins hem een koftbaar gefchenk wilde doen, en dat, indien hy zich verlegen maakte, by den nacht te reizen, men hem een geleide van tien Ruiters geven zoude. Hy bewilligde in te wachten. „ Zy gaven, zegt hy, van dat prefent zo breed op, alsof my „ de Prins de fraaifte zyner ketenen paarlen wilde geven. Eindelyk kwam „ het gefchenk, en beftondt in een mantel van goud laken, dien hy twee „ of driemaal gedragen hadt. Men hing my denzelven over de fchouderen „ en het was tegendank dat ik hem daarvoor myn dank betuigde; want dat „ ge-

Hy legt een bezoek by hem af.

Gefchenk, 't geen hy van hem ontfangt.

(*a*) Bladz. 40.

RHOE. 1616.

„ gewaad goed geweeſt zoude zyn, om op een toneel de oude rol van den „ groten Tamerlan te ſpelen. Doch de grootſte gunſt, welke in alle die „ geweſten een Prins iemand bewyzen kan, is, hem met een kleed te begif„ tigen, 't geen hy enige malen gedragen heeft (*a*)."

Hy moet rytuigen kopen, om den Keizer te volgen.

DEN 16. September beval de Keizer, alle de huizen, in de nabuurſchap der Legerplaats ſtaande, in brand te ſteken, ten einde het volk te verplichten, hem te volgen. De vlammen ſloegen tot in de Stad over, welke mede in brand geraakte. Rhoe bevondt zich in de uiterſte verlegenheid, en de Perſiſche Gezant niet minder. De rytuigen, door hem verzocht, niet te voorſchyn komende, beſloten zy 'er te kopen; vermits zy zich op een zo korten afſtand van de Legerplaats en in een' Stad, alwaar alles in wanorde was, voor de aanrandingen der gaauwdieven bloot geſtelt vonden. Die onkoſten waren zeer zwaar; doch men bleef hun ſteeds kameelen beloven; en zich niet konnende ontſlaan, den Keizer te volgen, vonden zy ten minſten meer zekerheid, in zich vroegtydig naar de Legerplaats te begeven. Een Jeſuit, dien de Schryver ſchynt niet te willen noemen, was ingelyks verplicht, wagens te kopen, offchoon hy een bevel hadt, dezelve van de zulken te nemen, welke in dienſt van 't Hof waren (*b*).

Cosronroë keert weder in de gevangenis.

IN dien tuſſchentyd vernam men enige byzonderheden, betreffende den Prins Cosronroë. Een ieder nam ſteeds deel in zyn ongeluk en bejammerde, hem weder in handen zyner vyanden gevallen te zien. De Keizer, die daarin enkel bewilligt hadt, om de heerſchzucht van zyn broeder te voldoen, zonder enig oogmerk, om zyn leven in gevaar te ſtellen, beſloot, opentlyk zyne meningen uit te drukken, eensdeels tot meerdere zekerheid van Cosronroë en andersdeels om het volk te ſtillen, 't geen over zyne gevangenis grootlyks morde. Om zyne gevoelens te uitten, nam hy de gelegenheid waar, dat Aſaph-Kan zynen Gevangen onheuſchlyk bejegent hadt. Die Heer, welke als de Cipier van den Prins was, was tegen zyn wil in zyne kamer gekomen, en hadt zelfs hem niet gegroet. Enigen meenden, dat zyn oogmerk was geweeſt, in woorden met hem te geraken, in hope, dat de ongelukkige Cosronroë, wiens aart geenzins was, hoon te dulden, van leer trekken of enig ander geweld gebruiken zoude, 't geen den Soldaten van de wacht een voorwendſel verſchaffen konde, om hem te doden. Doch hy hadt hem geduldiger gevonden, dan hy zich voorgeſtelt hadt, en de Prins enkel den Keizer door een zyner goede vrienden doen verwittigen van de ergerende trotſchheid, waarmede hy door Aſaph-Kan behandelt was. Hierop werdt deze in 't Durbal ontboden, en vroeg hem de Keizer, hoe lange het geleden was, dat hy zyn zoon gezien hadt? Twee dagen antwoordde hy, Wat deedt ge dan giſteren in zyne kamer? hernam de Vorſt; waarop Aſaph-Kan zeide, zich enkel derwaards begeven te hebben, om hem te bezoeken. De Keizer aandringende op de wyze, op welke hy zich daarin gedragen hadt, begreep Aſaph-Kan, dat zyne Majeſteit van de waarheid onderricht was, en verhaalde, dat hy in de kamer hadt willen ko-

(*a*) Bladz. 41.

(*b*) Dees was waarſchynlyk de Jeſuit *Corſi*, van wien de Schryver elders ſpreekt en die de zaken der Portugeeſchen waarnam.

komen, om den Prins te begroeten; doch dat hem de ingang geweigert was; dat hy derhalven, van zyn perſoon verantwoordlyk zynde, gemeent hadt, dat zyn plicht medebragt, de kamer van zyn Gevangen te doorzien, en dat hy inderdaat tegens zyn wil 'er ingetreden was. „ Wel „ nu, vroeg de Keizer zeer gelaten, wat zeide ge hem, toen ge 'er binnen „ waart? wat achting, wat onderdanigheid bewees ge myn zoon?" Die wreedaart werdt zeer bedeeſt, en vondt zich genoodzaakt, te belyden, dat hy hem gene hoflykheid bewezen hadt. Waarop de Keizer hem met een bitſchen toon te gemoet voerde, dat hy hem leren zoude, dat zyne kinderen zyne Meeſters waren, en dat, wanneer hy andermaal hoorde, dat hy Sultan Cosronroë gene behoorlyke achting hadt bewezen, hy dien Prins gebieden zoude, hem den voet op den ſtrot te zetten en te doen ſtikken. „ Ik „ bemin Sultan Coronne, voegde hy 'er by, maar wil, dat de gantſche „ wereld wete, dat ik hem myn oudſten Zoon en Opvolger niet in handen „ gelevert heb, om hem te doen omkomen (*a*).

RHOE. 1616.

§. II.

Reize van Rhoe, om den Mogol te volgen.

HET Mogolſche Leger opgebroken zynde, aleer Rhoe zyne toebereidſelen voltooit konde hebben, geraakte hy eerſt in 't laatſt van November in ſtaat, den Keizer te volgen. Den eerſten dag van de volgende maand kwam hy te Brampour, na onderweg de lyken van honderd gaauwdieven gevonden te hebben, die ter dood gebragt waren. Den 4. vyf koſſen afgelegt hebbende, ontmoette hy een kameel, beladen met drie honderd hoofden van Wederſpanlingen, die de Gouverneur van Candahar den Keizer ten geſchenk zondt (*b*).

Rhoe volgt den Keizer naar Goddah.

DEN 6. leide hy vier koſſen af tot *Goddah*, alwaar hy den Keizer met zyn gantſche Hof vondt. Die Stad, met muren omringd en in de fraaiſte landſtreek der wereld gelegen, kwam hem als een' der ſchoonſte en beſt bebouwde voor, welke hy in Indië gezien hadt. De meeſte huizen zyn 'er van twee verdiepingen, 't geen iets zeldzaam in andere Steden is. Men vindt 'er gantſche ſtraten vol winkels, alwaar de koſtbaarſte koopwaren te koop liggen. De publieke gebouwen zyn prachtig. Op de openbare plynen ziet men vyvers, omringd met galleryen, wier bogen van gehouwen ſteen zyn, en trappen, die, geheel in 't ronde lopende, 't gemak leveren, van tot op den bodem neder te klimmen, om water te ſcheppen of zich te verkoelen. De ligging van Goddah gaat de Stad zelve nog in fraaiheid te boven. Zy is gelegen in een' wyde vlakte, in welke men een oneindig getal ſchone Dorpen ziet. De grond is ongemeen vruchtbaar in graan, katoen en heerlyk gras. Rhoe zag 'er een tuin van ontrent twee mylen lang en een vierde van een' myl breed (*c*), beplant met manguen, tamarinden en andere vruchtbomen, in

Beſchryving van die Stad.

(*a*) Bladz. 42.
(*b*) Bladz. 43.
(*c*) Waarſchynlyk Engelſche mylen.

Rhoe. 1616.

in geregelde wandelpaden verdeeld. Alomme ontdekt men kleine tempelen of pagoden, bronnen, baden, vyvers en verwulfde prieelen van gehouwen steen: Die verscheidenheid maakt een' zo fraaije vertoning, dat, naar 's Schryvers gevoelen, „ geen mensch op aarde gevonden wordt, die zich „ niet gelukkig achten zoude, zyn leven in een' zo heerlyke plaats door te „ brengen." Goddah was voorheen in een groter bloeistand, toen voor de overwinningen van Eckbar een Rasbousch Prins aldaar zyn verblyf hieldt. Zelfs bespeurde Rhoe op verscheide plaatsen, dat de fraaiste gebouwen begonnen te vervallen, 't geen hy aan de achtloosheid der bezitters toeschreef, welke gene zorge dragen iets in stand te houden, dat na hun dood aan de Keizer komen moet (*a*).

Beschryving van de Keizerlyke Legerplaats te Goddah.

Den 9. zag Rhoe de Keizerlyke Legerplaats, „ welke zoo fraai was, zegt „ hy, als hy ooit iets gezien hadt. Die vervoerbare Stad was binnen den „ tyd van vier uren opgerecht. Haar omtrek besloeg ongevaar twintig En„ gelsche mylen. De straten en tenten waren langs lynen getrokken, en „ de winkels zo wel geschikt, dat een ieder wist te vinden 't gunt hy nodig „ hadt. Een ieder man van aanzien en iedere Koopman weet, op wat af„ stand van de *Atasikanha* of tent des Keizers de zyne geplaatst moet „ worden, tegen over welke zy staan en hoe veel gronds zy beslaan moet. „ Ondertusschen bevat de omvang van alle die tenten te zamen een' wydere „ uitgestrektheid dan de grootste Stad van Europa. Men mag 's Keizers „ tenten slechts tot op een' musketschoot naderen, 't geen zo bestipt in acht „ genomen wordt, dat de grootste Heren aldaar niet ontfangen werden, „ indien zy 'er niet ontboden waren. Zo lange de Keizer in 't veld was, „ hieldt hy des namiddags geen Durbal, bestedende dien tyd aan de jagt „ of om de vogelen over het water te laten vliegen. Somtyds zettede hy „ zich alleen in een schuitje, om te schieten. Men voerde 'er altoos op wa„ gens mede. Des morgens vertoonde hy zich aan 't Jarneo (*b*); doch „ men mogt hem aldaar van gene Staatszaken spreken, over welke des „ avonds op 't Gouzalkan gehandelt werdt; ten minsten als de tyd, welken „ hy aldaar tot het houden van raad bestemd hadt, niet met overmatig drin„ ken doorgebragt werdt (*c*)."

Jagt en vissery des Keizers.

Rhoe den 16. de tenten des Keizers genadert zynde, vondt den Monarch van de jagt terug gekomen, met een menigte wild en visch voor zich liggende. Zodra hy den Engelschen Gezant zag, verzocht hy hem, uit de vruchten van de jagt en vissery te kiezen, 't geen hem het meest aanstondt. Het overige werdt onder den Adel uitgedeelt. Aan den voet van zyn Troon zat een zeer vuile en afschuuwlyke Gryzaart. Dat Land is vol van een' soort van Bedelaars, die zich door 't leiden van een arm en boetvaardig leven in groten reuk van heiligheid brengen. De gemelde Gryzaart een van die Bedelaars zynde, bevondt zich naby den Keizer op een' plaats, welke de Prinsen, zyne kinderen, niet hadden durven nemen. Hy boodt den Keizer een koek, met asch besmet en op houtskolen gebakken, dien hy zich beroemde zelf

(*a*) Bladz. 44.
(*b*) Dit wordt weder in de Vertaling het Farraco geheten.
(*c*) *Ibidem.*

zelf gemaakt te hebben. De Keizer ontfing denzelven zeer minzaam, brak een ſtuk daarvan, en maakte gene zwarigheid, het aan zyn mond te brengen; offchoon iemand, die een weinig vieſch was, het niet zonder afkeer zoude hebben aangetaſt. Hy deedt zich honderd ryksdalers brengen, en leide dezelve niet alleen met zyne eige handen in de ſlip van den mantel van den Gryzaart, maar raapte zelfs enige ſtukken, die gevallen waren, zelf op. Toen men hem zyn ontbyt aangerecht hadt, at hy niets, of boodt hem daarvan een gedeelte aan, en ziende, dat zyne zwakheid hem verhinderde op te ryzen, vatte hy hem onder de armen, om zelf hem te helpen; omhelsde hem teder, leide hem driemaal de hand op de borſt, en noemde hem zyn vader. Wy ſtonden zeer verſteld, zegt Rhoe, zo veel deugd in een Mahometaan te vinden (*a*). RHOE. 1616.

HET Leger zich den 26. op marſch begeven hebbende, trok men door boſſchen en over bergen, digt met braamſtruiken bewaſſen. Op dien tocht kwamen vele paarden om, liepen een groot getal Soldaten weg, en hoorde men alomme jammerklagten. Rhoe verloor 'er zyne tent en zyn wagen. Ontrent middernacht ontmoette hy den Keizer, die twee dagen aan den voet van den berg gebleven was, om zyn Leger na een' zo verſchrikkelyke wanorde tyd te geven adem te ſcheppen. Duizende kameelen, wagens en koetſen bleven ontzet van water en levensmiddelen in die ontoeganglyke plaatſen. De Keizer was door dezelve geraakt op een kleinen oliphant, die een zonderlinge bekwaamheid hadt in 't beklouteren van rotſen, over welke de kameelen en paarden hem niet hadden konnen volgen (*b*). Door- en overtochten, welke het Mogolſche Leger in wanorde brengen.

DEN 24. January vernam men, dat de Koning van Decan zich over den aantocht van den Mogol weinig bekommerde; dat hy, na zyn reistuig naar 't hart zyner Staten gezonden te hebben, zyne vyanden op zyne grenzen afwachtte met een Leger van vyftig duizend Ruiters, en dat de Prins Coronne, over die ſtandvaſtigheid en de nadering van Chan-Canna verſteld, niet over de gebergtens durfde trekken. Aſaph-Kan en Noer-Mahal, die de Reize op verkeerde onderſtellingen aangeraden hadden, veranderden van gevoelen met alle die van hunnen aanhang waren, en ſloegen den Keizer voor, zyne onderneming als een' jagtparty te doen aanmerken en naar Agra te keren, onder voorwendſel, dat het Volk van Decan een vyand was, welk de eer van den Mogol niet gehengde het ſpits te bieden. Doch hy antwoordde hun, dat die raad te laat kwam, en hy zo verre getrokken zynde, zyne eer in het tegendeel hem verplichtte voort te rukken, de gevolgen mogten zyn zo zy wilden. 1617.

DEN 3. February zag Rhoe, zich een weinig van den weg der Legerplaats verwydert hebbende, om onder de ſchaduuw van een groten boom te ruſten, tot zyne verwondering Sultan Cosronroë verſchynen, gezeten op een oliphant en komende naar den zelfden boom tot het zelfde einde. Die Prins, wien men andermaal de poort van zyne gevangenis geopent hadt (*c*), kwam zonder wachten, en byna zonder gevolg. Hy hadt door acht- Rhoe ontmoet Sultan Cosronroë.

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 45.
(*c*) Thevenot merkt alhier aan, dat Rhoe niet zegt, hoe die Prins uit de gevangenis kwam.

RHOE. 1617. achtloosheid zyn baard zo lang laten waſſen, dat hem dezelve tot aan den gordel hing (*a*). Zyne lieden gaven een teken aan de Engelſchen, hem plaats te ruimen; doch zich met veel zagtzinnigheid daartegen hebbende gekant, deedt hy Rhoe verſcheide vragen, waaruit hy duidelyk genoeg te kennen gaf, dat hy weinig wiſt van 't geen aan 't Hof omging, en dat hem zelfs onbekend was, dat zich by 't zelve een Engelſche Gezant bevondt (*b*).

Calleade, oude verblyfplaats der Koningen van Mandoa.

Geval van een dier Koningen.

DEN 6. tegens den avond kwam men onder de muren van *Calleade*, een' kleine onlangs herbouwde Stad, alwaar de Keizerlyke tenten op een' zeer vermaaklyke plaats opgeſlagen werden, aan de Rivier *Septa*, een' kos van *Ugen*, de voornaamſte Stad van de Provincie *Mulwa*. Calleade was oudstyds de verblyfplaats der Koningen van Mandoa. Men verhaalt, dat een dier Vorſten in de Rivier gevallen zynde, een ſlaaf hem was na geſprongen, om hem te redden, en hem nog gelukkig by de hairen gegrepen hadt; dat hy een weinig by zich zelven gekomen zynde, terſtond hadt gevraagt, wien hy zyn leven te danken hadt; dat hem daarop de Slaaf vertoont was, die hem hadt geredt, en welke men niet twyffelde, of zoude door hem naar het gewigt van den dienſt beloont zyn geweeſt; doch dat hy hem gevraagt hadt, hoe hy zo koen hadt durven zyn, van de hand aan 't hoofd van zyn Vorſt te ſlaan, en hem op ſtaanden voet hadt doen ter dood brengen; dat hy enigen tyd daarna, zwaar beſchonken, op het boord van een' ſchuit by eene zyner vrouwen zittende, andermaal was in het water gevallen; dat die Dame hem ligtlyk hadt konnen helpen; doch dien dienſt te gevaarlyk achtende, hem hadt laten verdrinken, zeggende tot hare verſchoning, dat het geval van den ongelukkigen Slaaf haar nog in geheugen lag (*c*).

Sultan Coronne ontneemt den Engelſchen hunne geſchenken.

DEN 11., terwyl de Keizer zich in het gebergte van Ugen begeven hadt, om aldaar een Dervis van honderd drie jaren te bezoeken, werdt Rhoe by een brief verwittigt, dat Sultan Coronne, in weerwil der bevelen en Firmans van zyn vader, de geſchenken der Maatſchappy tot zich genomen hadt. Men hadt hem te vergeefs vertoont, dat zy voor den Keizer waren, en hy ſpoedig aan zyne Majeſteit geſchreven, enige Koopwaren, die de Engelſchen toebehoorden, aangehouden te hebben; en, zonder van de geſchenken te ſpreken, hem verlof verzocht, de kiſten te openen en 'er uit te nemen 't geen hy tot zyn gebruik vinden zoude van zyne gading te zyn. Doch de Factoors, die met dat pand belaſt waren, in het openen der kiſten niet willende toeſtemmen, ten minſten zo lange zy geen bevel van den Gezant ontfangen hadden, hadt hy allerlei kwade behandelingen in het werk geſtelt, om hen tot die inſchiklykheid te noodzaken. Het was een recht,

kwam. Echter heeft men hiervoren gezien, dat de Keizer zelf hem de deuren hadt doen openen; en offchoon hy ſedert onder de bewaring van Aſaph Kan geſtelt was, ſcheen men hem meer vryheid dan te voren te laten, vermits Rhoe hem nog een derdemaal zag.

(*a*) Zulks is veeleer een blyk van ongenade dan van achtloosheid. Zie hiervoren, bladz. 127.

(*b*) Op een' andere plaats zal men zien, dat die ongelukkige Prins eindelyk door de Konſtenaryen van zyn broeder omkwam.

(*c*) Bladz. 45.

recht, 't geen hy zich toeëigende, alle de geſchenken en koopwaren eerder dan zyn vader te zien, ten einde de eerſte keuze te konnen doen. RHOE. 1617.

RHOE over dat geweld geërgerd, beſloot terſtond, zyne klagten den Keizer door den mond van Aſaph-Kan te doen voordragen, vermits die Heer zich beledigd geacht zoude hebben, indien hy andere wegen gebruikt hadt. De ondervinding hem echter geleert hebbende, hem te wantrouwen, verzocht hy hem enkel, hem gehoor op het Gouzalkan te willen verſchaffen. Zyn ergwaan vervolgens door de tegenwerpingen toenemende, volgde hy den raad van zyn Tolk, om de gelegenheid van 's Keizers terugkomſt waar te nemen, ten einde hem onderweg te ſpreken. Mitsdien begaf hy zich te paard naar een' plaats, door welke de Vorſt komen moeſt, en hem op zyn oliphant ontmoetende, ſteeg hy af, om voor hem te verſchynen. De Keizer hem ziende, kwam zyne klagte voor. „ Ik weet, zeide hy, „ dat myn Zoon uwe Koopwaren onder zich genomen heeft. Maar zyt „ niet ongeruſt. Hy zal uwe kiſten niet openen, en ik dezen avond bevel „ zenden, u dezelve terug te geven." Offchoon die belofte met een zeer minzaam geſprek gepaard ging, liet Rhoe echter niet na, zich des avonds naar het Gouzalkan te begeven, om zyn verzoek te hernieuwen. De Keizer, die hem zag naderen, deedt hem zeggen, dat hy het beloofde bevel gezonden hadt; doch dat hy alle verledene verdrietlykheden moeſt vergeten. Hoe zeer een zo onbepaalde boodſchap de Engelſchen in grote twyfelingen liet, deedt hen nochtans de voorrang van Aſaph-Kan, voor wiens konſtenaryen zy zich bekommerden, hen tot een anderen tyd uitſtellen deswegens klarer te ſpreken; te meer vermits de Keizer op het ſtuk van Godsdienſt gevallen zynde, van dien der Joden, Chriſtenen, en Mahometanen begon te redeneeren. De wyn hadt hem in een' zo goede luim gebragt, dat hy zich na Rhoe wendende zeide: „ Ik ben Meeſter: gy zult alle, 't zy „ gy Moren, Joden of Chriſtenen zyt, in myne Staten gelukkig leven. Ik „ bemoei my met uwe verſchillen niet. Leeft alle vreedzaam in myn Ryk, „ zo zult gy, van allen hoon bevryd, aldaar in zekerheid leven, en ik belet„ ten, dat niemand u onderdrukke." Dit zeggen herhaalde hy verſcheidemaal. Eindlyk ſmoordronken ſchynende, zette hy zich tot ſchryen, en duurde die klucht tot middernacht, terwyl hy door verſchillende hartstochten op onderſcheide wyzen aangedaan werdt (*a*).

Rhoe klaagt daarover aan den Keizer.

Onverſchilligheid van dien Vorſt jegens de verſchillen van den Godsdienſt.

TWEE dagen daarna kwam Sultan Coronne van Brampour. Rhoe meende dol te worden, dat niet eenmaal gedacht werdt, om hem recht te verſchaffen; en de komſt van dien Prins ſcheen zyne hoop verder te zullen verydelen. Vermits hy vreesde, hem door zyne klachten vertoornt te hebben, en dat de bedreigingen thans gantſch ten onpaſſe kwamen, beſloot hy, een' laatſte poging op den Keizer te doen. Doch terwyl hy daartoe gelegenheid zocht, verſtondt hy tot zyne uiterſte verbazing, dat de Keizer de kiſten heimlyk voor zich hadt doen brengen en openen. Beſt voegt het, het zonderling uiteinde van dat verſchil in zyne eige woorden voor te ſtellen (*b*).

„ Ik

(*a*) Bladz. 46.
(*b*) *Ibidem* en volgende.

Rhoe. 1617.

Hoe Rhoe door den Mogol bedrogen wordt.

„ Ik was voornemens, zegt hy, my daar over te wreken, en droeg hem „ by een gehoor, 't geen ik na lang aanzoek verkregen had, myne klagten „ opentlyk voor. Hy ontfing dezelve met vleijerye, zyn rang wanvoeg„ lyker en onwaardiger, dan de daad zelve geweeſt was. Hy zeide my, „ dat ik my over de zekerheid van al 't geen my toebehoorde, niet behoef„ de te bekommeren; dat hy in de kiſten verſcheide dingen gevonden hadt, „ die hem uittermate wel aanſtonden, vooral een doorgeſlagen glas en twee „ geborduurde kuſſens; dat hy ook de doggen gehouden hadt; doch dat, „ indien 'er iets fraais onder de goederen was, 't geen ik hem niet verko„ pen noch geven wilde, hy my zulks zoude terug geven, en wenſchte my „ geen ongenoegen te verwekken. Ik antwoordde hem, dat 'er weinige fraai„ heden onder waren, die voor hem niet waren geſchikt; doch dat de be„ handeling zeer onheuſch jegens den Koning, myn Meeſter, was, en dat „ ik niet wiſt, hoe hem te verſtaan te geven, dat men zyne gezondene geſchen„ ken hadt aangeſlagen, in plaats van door my aan de zulken overgelevert te „ zyn, onder wien ik bevel hadt dezelve uit te delen; dat verſcheide dier ge„ ſchenken voor den Prins Coronne en voor de Prinſes Noer-Mahal waren; dat „ ik andere onder my houden moeſt, om 'er my by gelegenheden van te „ bedienen, ten einde de gunſt van zyne Majeſteit te erlangen tegens den „ hoon, welken myne Natie daaglyks leedt; dat 'er ook voor myne vrien„ den en voor myn eige gebruik onder waren; dat het overige den Koop„ lieden toebehoorde, en ik van eens anders goed gene beſchikking had.

„ Hy verzocht my, niet kwalyk te nemen, dat hy dezelve voor zich „ hadt doen brengen. Alle de ſtukken, zeide hy my, waren hem zo fraai „ voorgekomen, dat hy niet had konnen wachten, tot dat zy hem door „ myne handen waren aangeboden. Zyne nieuwsgierigheid hadt my geen „ het minſte ongelyk gedaan, vermits hy zich verzekerd hield, dat hy by „ de uitdeeling het eerſt zoude zyn bedient geweeſt. Betreffende den Ko„ ning van Engeland, was hy voornemens, hem verſchoning te verzoeken. „ Ik behoefde my wegens den Prins en Noer-Mahal niet te bekommeren, „ die met hem een en 't zelfde waren. Eindelyk, wat de geſchenken be„ trof, welke ik tot zodanige gelegenheden ſchikte, waarin ik zyne gunſt „ menen zoude nodig te hebben, was zulks een' volſtrekt nutloze plech„ tigheid, vermits hy my, zo menigmaal het my behaagde, gehoor te „ verzoeken, 't zelve verlenen zoude, en dat hem niet onkundig zynde, „ dat ik niets meer overig behield, om hem aan te bieden, hy my niet te „ ongunſtiger ontfangen zoude, offchoon ik met ledige handen kwam. Ver„ volgens de belangen van zyn zoon opvattende, verzekerde hy my, dat die „ Prins my terug geven zoude 't gunt hy my afgenomen hadt, en de Factoors „ voldoen voor de Koopwaren, waarvan hy hen hadt ontzet. Dewyl ik „ ſtil zweeg, wilde hy, dat ik verklaarde, wat ik van zyne redenen dacht. „ Ik antwoordde, verheugd te zyn, zyne Majeſteit zo vergenoegd te zien. „ Hierop wendde hy de ogen naar een Engelſchen Predikant, *Terry* ge„ naamd, dien ik met my genomen hadt. *Padre*, zeide hy, dit huis is „ voor u; gy kondt ſtaat op my maken. De toegang zal u altoos vry ſtaan, „ wanneer gy my enig verzoek te doen hebt, en ik zal u alle de gunſten, „ die gy verlangen kondt, inwilligen.

„ Na die vleijende beloften richtte hy zyn gefprek weder tot my met „ een zeer gemeenzamen toon, doch teffens met een' loosheid, welke ik „ niet dan in Afië heb leren kennen. Hy telde alles op, wat hy my hadt doen „ ontligten, beginnende met de doggen, de kuffens, het doorgeflagen „ glas, en een fraaijen Heelmeefters koker. *Die drie dingen*, zeide hy my, „ *wilt gy niet dat ik u terug geve; want ik ze gaarne wenfchte te behouden. Men* „ *moet uwe Majefteit gehoorzamen*, was myn antwoord. *De glazen dier beide* „ *kiften*, hernam hy, *zyn zeer gemeen: voor wien fchikt gy ze?* Ik zeide, „ dat een' dier kiften voor zyne Majefteit en de andere voor de Prinfes „ Noer-Mahal was. *Wel nu*, zeide hy, *ik zal 'er flechts eene behouden*, *en* „ *die hoeden*, voegde hy 'er by, *voor wien zy zy? Myne vrouwen hebben 'er* „ *veel zin in.* Ik antwoordde, drie voor zyne Majefteit en de vierde tot „ myn gebruik gefchikt te zyn. *Gy zult*, hernam hy, *my de mynen niet ont-* „ *nemen, want ik vind dezelve zeer fraai. Wat den uwen betreft, zal ik hem* „ *u terug geven, indien gy hem nodig hebt; maar zo gy hem my mede geeft, zult* „ *gy my grootlyks verplichten.* Hierin moeft ik bewilligen. *En de fchilderyen*, „ ging hy voort, *voor wien zyn die?* *Zy zyn my gezonden*, zeide ik, *om* „ *my van dezelve in voorkomende gelegenheden te bedienen.* Hierop beval hy de „ kift, waarin zy befloten waren, by hem te brengen, en dezelve doende „ openen, deedt hy my verfcheide vragen wegens de vrouwsperfonen, „ welke zy verbeelden. Zich vervolgens naar de Heren van 't Hof wen- „ dende, wilde hy, dat zy hem de uitlegging deden van een ftuk, 't geen „ een' Venus en een Sater verbeeldde; doch teffens verboodt hy myn Tolk, „ my uit te leggen, wat hy hun zeide. Zyne aanmerkingen betroffen in- „ zonderheid de hoornen van den Sater, zyn huid en enige andere eigen- „ fchappen van de beide beelden. Een ieder gaf zyne gedachten te ken- „ nen; doch de Keizer de zynen verzwygende, zeide, dat zy zich bedro- „ gen en 'er verkeerdlyk over oordeelden. Hierop myn Tolk nogmaals ge- „ biedende, my niet te onderrichten van 't geen hy gezegt hadt, beval hy „ hem, my te vragen, wat dat ftuk beduidde. Ik antwoordde ter goeder „ trouwe, dat ik het voor een' louter uitgedachte vinding van den Schilder „ hield, en dat het gebruik dier konft was, onderwerpen uit de verfierfels „ der Dichteren te zoeken. Hierby voegde ik, dat het my, dat ftuk voor „ de eerfte maal ziende, onmooglyk was, 's Schilders oogmerk beter uit te „ leggen. Het zelfde deedt hy Terry vragen, die zyne onkunde mede be- „ leedt. *Waarom dan*, hernam hy, *zendt men my een ding, 't geen gy zelf* „ *niet weet wat het beduidt?*

„ Ik verhaal deze byzonderheid tot onderricht voor de Bewindhebberen „ der Maatfchappy, en voor die my in myn ampt volgen zullen, ten aan- „ zien der keuze van de gefchenken, en om gene zodanige te zenden, die „ kwade uitleggingen onderhevig zyn, vermits geen Hof gevonden wordt, „ dat kwaadwilliger en achterdochtiger is, dan dat van den Mogol. Offchoon „ de Keizer zyn gevoelen niet geuit hadt, meende ik uit zyne redeneringen „ te konnen bemerken, dat hy die fchildery voor een' honende befchim- „ ping der volken van Afië hieldt, dat is, dat hy dezelve door den Sater „ meende afgebeeld te zien, by wien hy onderftelde dat men hen verge- „ leek, terwyl de Venus, die den Sater by den neus leidde, de heerfchap-

RHOE. 1617.

RHOE. 1617. „ py te kennen gaf, welke de vrouwen daar te lande over de mannen voeren. Hy drong by my niet ſterker aan, myn gevoelen te zeggen, vermits hy met reden overtuigd zynde, dat ik het ſtuk nooit gezien had, zich niet min verzekerd hieldt, dat de onkunde, waarop ik my verſchoonde, geen voorwendſel nog gemaaktheid was. Echter heeft waarſchynlyk de verdenking, welke ik in hem onderſtelde, by hem ſtand gehouden, vermits hy my met een koel gelaat zeide, dat hy die ſchildery als een geſchenk aannam (*a*).

„ *WAT de andere beuzelingen belangt*, voegde hy 'er by, *wil ik, dat zy aan myn zoon gezonden worden. Zy zullen hem aangenaam zyn. Daarenboven zal ik hem zo beſtipte beveelen zenden, dat gy hem niet langer zult behoeven te verzoeken.* Die belofte deedt hy met zodanige plichtsplegingen, verſchoningen en betuigingen, als uit een' zeer edelmoedige of zeer lage ziel ſpruiten konden.

„ IN een' grote kiſt waren velerlei beelteniſſen van dieren, zynde enkel van hout. Men hadt my verwittigt, dat zy ſlegt gemaakt waren, en dat de verw zelve, waarmede zy waren beſchilderd, op verſcheide plaatſen afgeſprongen was. Ik zoude in myne gedachten niet genomen hebben, dezelve by de geſchenken te voegen, indien zulks ter myner keuze geſtaan hadt. Ook vroeg de Keizer my, wat zy beduidden, en of zy voor hem gezonden waren? Ik antwoordde, dat men niet voornemens geweeſt was, voor hem een zo onwaardig geſchenk te doen; doch dat zy enkel gezonden waren, om de gedaante der gemeenſte dieren van Europa te vertonen. *Wel hoe!* hernam hy onmiddelyk daarop, *meent men in Engeland, dat ik nooit een ſtier of paard gezien heb? Echter wil ik ze wel houden: maar 't geen ik u verzoek, is, dat ge my een groot paard uit uw Land met een koppel Yrſche hazewindhonden, een reu en een' teef, en andere ſoorten van ulieder jagthonden bezorgt. Zo ge my dat genoegen verſchaft, beloof ik u op myn vorſtlyk woord, dat gy daarvoor beloont zult worden, en gy meer voorrechten van my verkrygen zult, dan gy zult verzoeken.* Ik antwoordde, niet te zullen feilen, 'er op de Schepen van de eerſte Vloot te doen medevoeren; dat ik niet durfde inſtaan, dat zy tegens de ongemakken van een' zo lange Reize beſtand zouden zyn; doch dat, indien zy ſtierven, ik, ten blyke myner gehoorzaamheid, hem de benen en huid vertonen zoude. Dit ſcheen hem te behagen. Hy boog zich verſcheidemaal, en bragt de hand op de borſt, met zo vele andere blyken van toegenegenheid en gunſt, dat de Groten zelven, die tegenwoordig waren, my verzekerden, dat hy nooit iemand met een' zo zonderlinge achting behandelt hadt. Ook beſtondt myne beloning enkel in die gunſtbewyzen, waarby hy voegde, al het ongelyk, 't geen ik geleden had, te zullen herſtellen, en my, met ere en gunſt beladen, naar myn Vaderland terug zenden. Zelfs gaf hy terſtond enige beveelen, om de oorzaken myner klagten weg te nemen. *Ik zal*, zeide hy vervolgens, *den Koning van Engeland een koſtlyk geſchenk zenden, en 'er een brief by voegen, die getuigenis van uwe goede dienſten geven zal: maar ik wenſchte wel te weten, wat geſchenk hem*

„ *het*

(*a*) Bladz. 48.

„ *het aangenaamste zoude zyn.* Ik antwoordde, dat het my niet voegde, Rhoe.
„ een present te vragen; dat zulks in ons Land geen gebruik was; dat ik 1617.
„ de eer van den Koning, myn Meester, daardoor te kort zoude doen;
„ doch dat, met wat geschenk hy my de ere deedt te belasten, ik
„ hem verzekerde, dat het van een Vorst komende, die in Engeland zo bemind als geacht was, met veel vreugde ontfangen zoude worden. Die
„ verschoningen nochtans voldeden hem geenzins; maar hy verbeeldde
„ zich, dat ik zyne vraag voor kortswyl hield; en by zyn hoofd zwerende,
„ dat hy my met een geschenk belasten zoude, wilde hy volstrekt, dat ik
„ hem iets noemde, 't geen waardig was, zo verre gezonden te worden.
„ Des vond ik my verplicht, hem te antwoorden, dat in zo verre ik oordeelen konde, grote Persische tapyten een gevoeglyk geschenk zouden
„ zyn, vermits de Koning, myn Meester, 'er gene van een' grote waardy
„ verwachtte. Hierop zeide hy, tapyten van onderscheide werk en allerlei grootten te zullen doen vervaardigen, en 'er byvoegen 't gunt hy
„ oordeelen zoude het bekwaamst te zyn, om den Koning van Engeland
„ zyne achting te bewyzen. Men hadt verscheide stukken wildbraad voor
„ hem gebragt. Hy gaf my de helft van een' rhee, en zeide, dezelve met
„ eige handen gedoodt te hebben, en dat hy het overige voor zyne vrouwen schikte. Ook liet hy de andere helft terstond in verscheide stukken,
„ ieder van vier ponden, kappen. Tegelyk kwamen zyn derde zoon (*a*) en
„ twee vrouwen uit het Serrail, en de stukken vleesch in hunne handen nemende, droegen ze zelven weg, als Bedelaars, dien men een aalmoes gegeven hadt (*b*).

„ Indien ongelyk en hoon met woorden herstelt konnen worden, moest
„ ik met dat gehoor genoegen nemen. Doch ik meende met myne klagten te moeten voortvaren, uit vreze, dat hy alle die beloften enkel gedaan
„ hadt, om my ter toetse te stellen. Hy stondt versteld, my nog steeds
„ myn verdriet te horen uitten, en vroeg my, of ik van hem niet voldaan
„ was? Ik antwoordde, dat zyne gunst al het ongelyk, 't geen men my
„ in zyne Staten aangedaan hadt, gemaklyk helen konde: waarop hy my
„ op nieuw beloofde, dat ik in het toekomende reden zoude hebben, hem te
„ danken. Doch 't geen hy daarby voegde, gaf my te kennen, dat myne
„ aanhouding hem mishaagde. *Ik heb u slechts eene vrage te doen*, zeide hy.
„ *Wanneer ik om de geschenken denk, die ge my sedert twee jaren gebragt hebt,*
„ *heb ik my verscheidemaal verwondert, dat daar de Koning, uw Meester, u*
„ *met de waardigheid van Ambassadeur bekleedt heeft, zy in hoedanigheid en getal ongelyk geringer zyn, dan die van een eenvoudigen Koopman, welke voor u*
„ *alhier geweest is, en zich gelukkig van de zynen bedient heeft, om een ieders*
„ *genegenheid te winnen. Ik erken u voor Ambassadeur. Uw gedrag is overeenkomstig met dat van een man van aanzien. Echter kan ik niet begrypen, dat*
„ *men u met een zo geringen luister aan myn Hof onderhoudt.* Ik wilde op dat
„ verwyt antwoorden; doch hy viel my in de rede. *Ik weet*, hernam hy,
„ *dat het noch uwe schuld, noch die van uwen Vorst is, en ik wil u tonen, dat*
„ *ik*

(*a*) Dit moet de vierde zoon zyn.
(*b*) Bladz. 50 en voorgaande.

RHOE. 1617.

„ *ik u hoger acht, dan zy, die u gezonden hebben. Wanneer gy naar Engeland* „ *keert, zal ik u erebewyzen en beloningen inwilligen, en zonder te willen aan-* „ *merken, wat geschenken gy my gebragt hebt, 'er u een voor uwen Meester ge-* „ *ven. Doch ik belast u met eene zaak, die ik den Kooplieden niet toebetrouwen* „ *wil, naamlyk, my in uw Land een pylkoker, een anderen koker voor myn boog,* „ *waarvan ik u een model zal doen geven; een kussen, als de myne, om op te slapen;* „ *een paar laarsjes van het kostbaarste Engelsch borduurwerk, en een malien kol-* „ *der tot myn gebruik te laten maken. Ik weet, dat men t'uwent fraaijer dan in* „ *enig gewest der Wereld werkt. Indien ge my dat geschenk doet, weet gy, dat* „ *ik een magtig Vorst ben, en zult ge niets verliezen met uwen last uitgevoert te* „ *hebben.* Ik verzekerde hem, dat ik zyne beveelen getrouwlyk zoude na- „ komen. Vervolgens vroeg hy, of ik nog druivenwyn overig had. Ik „ antwoordde, nog een kleinen voorraad te bezitten. *Wel nu,* zeide hy, „ *zend my den zelven dezen avond. Ik zal 'er van proeven, en wanneer ik hem* „ *goed vind, 'er veel van drinken* (*a*)."

Aanmerking van dit gehoor.

Dus zag zich Rhoe by een gehoor, 't geen voor een' zonderlinge gunst doorging, van zyne kisten en zyn wyn beroofd, zonder enige andere vrucht van zyne giften dan beloften weg te dragen. Deze byzonderheden achtte hy zo noodzaaklyk, tot onderricht zyner opvolgeren te moeten aantekenen, dat dezelfde redenen ze in dit uittrekzel hebben doen plaatsen. Doch hy geeft zyne Lezers te bedenken, wat verdriet en verlegenheid het een Gezant baren moet, die zich door een vreemd Hof gestadig om den tuin geleid ziet, en echter, om het belang van die hem in hunnen dienst gebruiken, met valschen schyn genoegen moet nemen, in de onzekere hope van een gunstig ogenblik te zullen vinden, om voorrechten te erlangen, welke niet herroepen konnen worden.

Aanmerkingen over den Godsdienst van den tegenwoordigen Mogol.

TER gelegenheid van 't gesprek van den Mogol over de verschillen van den Godsdienst, maakt hy de volgende aanmerkingen, Die Volken hadden tot den tyd van Eckbar, vader van den regerenden Mogol, van 't Christendom niet horen spreken. Eckbar was een goed, zagtzinnig en rechtmatig Vorst, een beminnaar van en begerig naar alle nieuwigheden. Hy ontboodt drie Jesuiten van Goa aan zyn Hof, waaronder was de Pater *Hieronimo Xaveiro* van 't Koningryk Navarre. Hem met vermaak hebbende aangehoort, verplichtte hy hem, een Boek ter verdediging van zyn Godsdienst tegens de Moren en Heidenen te schryven (*b*); en las het dikwerf by nacht. Einde-

(*a*) Bladz. 50.

(*b*) Dat Boek voerde tot titel: *Spiegel der waarheid. Abbedin*, een Persiaan, schreef een Antwoord op 't zelve, waarin men alles vondt, dat de Mahometanen het Christendom tegenwerpen. 't Zelve werdt door den Pater *Guadagnoli* in het Persisch wederlegt, en die wederlegging te Romen op bevel der Congregatie van de voortplanting des Geloofs in de Arabische tale gedrukt. Guadagnoli begon zyn Boek met een' menigte vervloekingen tegen Mahomet. Enige lieden, de gebruiken der Oosterlingen kundig, vertoonden hem, dat hy zyn Werk voor die Volken onnut maakte, vermits die vervloekingen beletten zouden, dat het door de zulken gelezen wierdt, voor welke het geschikt was. Des gaf hy een tweden Druk van 't zelve, waarin hy daartegen zo wel van Mahomet sprak, dat zyne Opperften 'er veel op wisten te zeggen en hem zelfs streng doorhaalden, waarover hy aan de zulken klaagden, die hem van zyn Werk spraken. Deze Noot is getrokken uit de Verzameling van Thevenot. Tom. I.

delyk het hebbende doen onderzoeken, verleende hy den Pater Xaveiro by opene Brieven verlof, Kerken te bouwen en te prediken, te onderwyzen, te bekeeren, en alle de plechtigheden van zyn Godsdienſt zo vry als te Romen te oefenen. Zelfs gaf hy hem geld om te bouwen; zulks men in enige Steden Kerken eer dan Chriſtenen zag. By de zelfde Firman vergunde hy alle zyne Onderdanen, het Chriſtendom te omhelzen, zonder de Prinſen van zyn Koninglyk bloed daarvan uit te zonderen. „ Een gelukkig begin, zegt „ Rhoe; een' verre gevorderde Lente voor een zo ſchralen oogſt, als men „ ſedert ingezamelt heeft." Eckbar hadt den Mahometaanſchen Godsdienſt nooit ſterk aangehangen, en merkte het Hoofd dier Gezinte aan als een Menſch en Vorſt, dien de ligtgelovigheid des Volks hadt doen eeren; en die reden deedt hem geloven, dat hy zelf een zo groot Propheet als Mahomet konde worden. Echter kwam dat oogmerk, gedurende zyn leven niet tot de uitvoering. „ Een' zekere welvoeglykheid deedt hem, indien „ men Rhoe geloven mag, in de belydenis van zyn Geloof ſterven. Doch „ zyn zoon volvoerde een ontwerp, 't geen de vader ſlechts uitgedacht hadt." Hy was niet beſneden, in gene gronden van Godsdienſt opgevoed, en in de onverſchilligheid van den volmaakſten Godlochenaar gebleven. Somtyds woonde hy den dienſt der Moren by, doch onderhieldt teffens de Feeſten der Heidenen. Alle Godsdienſten vonden by hem gelyke gunſten, en hy hadt enkel een afkeer van de zulken, die de gezintheden, waarin zy geboren waren, verlieten. Eindelyk de oogmerken van zyn vader opentlyk aanneemende, verklaarde hy zich tot Hoofd van zyn eigen Godsdienſt, en maakte, om een zo groot Propheet als Mahomet te worden, een' nieuwe wet, uit alle de andere t'zamen geſteld. Velen zyner Onderdanen namen dezelve met zo veel bygeloof aan, dat zy generhande voedſel wilden gebruiken, aleer zy hunnen nieuwen Wetgever des morgens begroet hadden. Hierom vertoonde hy zich by het aanbreken van het licht voor een venſter, 't geen op een' grote plaats voor zyn Paleis uitzag. Hy mishandelde de zulken, welke Mahomet prezen, aanhoorde met genoegen hen, die hem van bedrog beſchuldigden; doch ſprak nooit dan met achting van Chriſtus en zynen Godsdienſt, 't geen Rhoe een' wonderbare uitwerking van de kracht der godlyke waarheden noemt. Hy beveſtigde en vermeerderde daaglyks de voorrechten der Chriſtlyke Kerken. Sedert twee jaren bragt hy gemeenlyk des nachts twee uuren door met zich over den Chriſtlyken Godsdienſt te laten onderhouden, en gaf dikwerf grote hoop van zyne bekeering.

RHOE. 1617.

Gunſten, door Eckbar aan den Godsdienſt verleend.

Zyne beweegredenen en oogmerken.

Het ontwerp van Eckbar wordt door Jehan-guir gevolgt.

HY ſtelde vele jonge lieden in handen van den Jeſuiten Pater *Franciſco Corſi*, die zich in de hoedanigheid van Reſident van den Koning van Portugal aan zyn Hof bevondt, om hen de Portugeeſche taal te leren lezen en ſchryven, en in de beſchaafde letteren te onderwyzen. Die Pater hieldt ſedert enige jaren openbaar ſchool, waarin de Keizer twee Prinſen, zyne neven, zondt, welke in den Chriſtlyken Godsdienſt onderwezen, en met veel plechtigheid in de nieuwe Kerk van Agra gedoopt werden. Verſcheide Mogollers volgden hun voorbeeld met te meer vertrouwen, vermits zy vaſtſtelden, dat de Keizer van de zelfde gevoelens geenzins vervreemd was. Anderen, die hem beter kenden, oordeelden, dat hy enkel zyne Staatkunde raadpleegde, om die Prinſen by de Mahometanen gehaat te maken, welke

Mogolſche Prinſen en Jongelingen in 't Chriſtendom

RHOE. 1617.

de voornaamste Onderdanen van 't Keizerryk zyn. Doch zy bevonden zich de enen zo wel als anderen bedrogen. Zodra de Prinsen en de andere Kinderen de gronden van het Christen Geloof geleert hadden. onder welke men niet vergeten hadt, die van slechts eene vrouw en ene van den zelfden Godsdienst te mogen huwen, deedt de Keizer door de gemelde Prinsen den Jesuiten Portugeesche Juffers tot vrouwen verzoeken. De Zendelingen menende, dat zy dat verzoek uit hun zelven deden, berispten hen daarover en hadden gene verdere achterdocht. Doch vermits 's Keizers oogmerk in 't begunstigen van het Christendom enkel geweest was, Portugeesche vrouwen te bekomen, naar welke hy vuriglyk verlangde, gaven de beide Prinsen, die zyne oogmerken wisten, den Jesuiten alle de merktekenen hunner geloofsbelydenis terug, onder voorwendsel, dat men hun Christen vrouwen weigerde, nadat men 'er hun belooft hadt uit Portugal te zullen ontbieden. De onbedeesde houding, waarmede die verklaring gepaard ging, opende den Zendelingen de ogen, en zy deden zorgvuldig onderzoek naar de rede dier verandering, waardoor zy zo veel ontdekten, dat zy aan de oogmerken des Keizers niet langer behoefden te twyfelen. Ondertusschen weigerden zy, de kruissen der Prinsen terug te nemen, en antwoordende, dat zy hun op 's Keizers bevel gegeven waren, verzochten zy hun, zich naar zyne Majesteit te wenden, ten einde deze hun door den mond van die, welke hy tot verklarers van zyn wil gebruikte, zyne meningen te kennen gaf. Zy kenden den aart van dien Vorst te wel, waarom zy zich verzekerd hielden, dat hy van een zo laag oogmerk niet verdacht zoude willen zyn. Wel is waar, dat hy, hoe vergramd ook over het verslag, 't geen hem de Prinsen deden, nochtans zyne gevoeligheid enige dagen ontveinsde; doch ook teffens het besluit genomen hebbende, der Jesuiten Scholen te vernietigen, zondt hy dien Paters bevel, voor de poort van het Serrail te komen, alwaar hy hun door een' zyner vrouwen deedt zeggen, dat de Prinsen op zyn begeerte van Godsdienst verandert waren. Des werden zy weder Mahometanen, en verdween al de hoop der Zendelingen met de vrucht van hunnen arbeid (*a*).

onderwezen. Zy begeeren Portugeesche vrouwen, die hun geweigert worden.

De Keizer neemt die gelegenheid waar, om hen het Christen geloof te doen verlaten.

Toestand van 't Christendom daar te lande.

RHOE verzekert, dat wat onderzoek hy ook gedaan hadt, hy in het gantsche Land geen enigen Proseliet vondt, die den naam van Christen verdiende, en dat, behalven een klein getal schamelen, die door de liefdadigheid der Jesuiten onderhouden werden, men 'er zelfs zeer weinigen aantrof, welke het Christendom beleden. Hy voegt 'er by, dat de Jesuiten, de trouwloosheid dier Natie kennende, nutloze onkosten moede werden. Zodanig was, volgens zyn getuignis, de ware toestand van het Christendom in het Indostan. Hier by kwam een geval, waarvan hy getuigen was, en 't geen hem te meer bevestigde in zyn gevoelen, dat men zich van 's Keizers bekeering niets behoefden voor te stellen.

„ ONLANGS waren, zegt hy, de Kerk en 't Huis der Jesuiten afgebrandt. „ Het Crucifix alleen was van de vlammen onbeschadigd gebleven en 't behoud van 't zelve als een wonderwerk uitgemeten. Ik voor myn deel, „ die my over alle toevallen verheugd zoude hebben, waaruit enig voordeel „ voor de voortplanting van het Euangelium getrokken konde worden, liet „ my

(*a*) Bladz. 78. en voorgaande.

„ my desaangaande niet uit. De Pater Corfi beleedt my ter goeder trouw, „ dat hy dat geval aan een' natuurlyke oorzaak toefchreef; doch dat de Ma„ hometanen zelven, het zonder zyn toedoen voor een wonderwerk uitbrei„ dende, het hem geenzins jammerde, dat zy daarvan zodanig een gevoe„ len hadden opgevat.

RHOE. 1617.

„ DE Keizer, in alles uittermate nieuwsgierig, ontboodt den Zendeling „ en deedt hem verfcheide vragen. Eindelyk op de oorzaak zyner nieuws„ gierigheid komende, zeide hy: *ge fpreekt my geen woord van de grote won-„ derwerken, die ge in naam van uwen Propheet gedaan hebt. Indien ge zyn „ beeltenis in 't vuur wilt werpen, en het niet brandt, zal ik een Chriften worden.* „ De Pater Corfi antwoordde, dat die proefneming tegens de reden ftreedt; „ dat de Hemel niet verplicht was, wonderwerken te doen t'elken reize, als „ de menfch zulks begeerde; dat men God daardoor verzocht, die daartoe „ zodanige gelegenheden verkoos, als hem behaagde; doch dat hy aanboodt, „ zelf zich tot een bewys der waarheid van 't geloof in 't vuur te werpen. „ Deze aanbieding nam de Keizer niet aan (*a*). Echter maakten de Hove„ lingen een groot getier, en begerende, dat de waarheid van onzen Gods„ dienft op die wyze beproeft werdt, zeiden zy, dat zo het Crucifix brand„ de, de Pater Corfi het Mahometaandom moeft omhelzen. Sultan Coron„ ne bragt verfcheide wonderwerken ten voorbeeld by, welke in min ge„ wigtiger gelegenheden dan tot bekeering van een zo groten Vorft ge„ fchiedt waren, en trok daaruit dit gevolg, dat wanneer de Chriftenen die „ proefneming weigerden, hy zich niet verplicht achtte, op hun zeggen „ ftaat te maken. Toen mengde zich de Keizer in 't gefchil, zeggende „ ten voordele van 't Chriftendom, dat Chriftus een ongelyk groter Pro„ pheet dan Mahomet was, zo men naar zyne wonderwerken oordeelde; „ en zyne wederopftanding ten voorbeeld nemende, vroeg hy, of de ande„ ren iets zo godlyks hadden konnen verrichten. De Prins antwoordde „ voor Mahomet, dat een blinden weder ziende te maken, een zo groot „ wonderwerk als de opftanding was. Hierover een hevig verfchil ryzen„ de, beweerde een der Groten, dat de Keizer en de Prins beide gelyk had„ den; dat zich zelven uit den doden op te wekken, of de doden te doen „ verryzen, buiten kyf het grootfte wonderwerk was; doch dat een blind„ geborene ziende te maken, vóor het zelfde en voor een' foort van we„ deropftanding gehouden moeft worden."

De Keizer begeert van de Jefuiten een wonderwerk.

Edelmoedig antwoord van den Pater Corfi.

Gefchil der Mogolfche Groten over de Wonderwerken.

BY dat krakeel bleef het; doch het ftuk der wonderwerken kwam welhaaft weder ten paffe door een zonderling geval van een aap, 't geen men volgens zodanig een getuigen, als Rhoe is, niet nalaten kan te verhalen. Een Bengaalfch Kwakzalver boodt den Keizer een groten aap aan, in wien hy voorgaf iets godlyks plaats te hebben. Ook heeft men in derdaat in andere Verhalen aangemerkt, dat verfcheide gezinten der Indiërs die dieren enige godlykheid toefchryven. Vermits de waarheid van dat voorgeven door proefnemingen bewezen moeft worden, nam de Keizer een ring van zyn vinger, en deedt hem tuffchen het gewaad van een zyner Pagen verbergen. De aap, die niet gezien hadt, waar de ring verftoken was, haalde hem nochtans voor den

Zonderling geval van een aap.

(*a*) Bladz. 79. Bernier verhaalt byna het zelfde geval.

RHOE. 1617.

den dag. De Keizer het by die proefneming niet latende beruften, deedt op twaalf onderfcheide briefjes de namen van twaalf Wetgevers fchryven, naamlyk die van Mofes, Chriftus, Mahomet, Ali enz., en dezelve in een' kom onder elkander hebbende doen mengen, vroeg hy aan den aap, wie het ware geloof verkondigt hadt? Hierop ftak de aap den poot in de kom en haalde den naam van den Wetgever der Chriftenen uit dezelve. De Keizer verwonderd ftaande, verdacht den Meefter van den aap, de Perfifche letteren te konnen lezen en het dier geleert te hebben, die onderfcheiding te maken. Des nam hy de moeite, met eige hand de zelfde naam in zodanige cyffers te fchryven, als hy gebruikte, om geheime beveelen aan zyne Minifters te zenden. Desniettegenftaande vergifte zich de aap geenzins; maar nam ten twedenmale den naam van Chriftus en kuftte denzelven. Een der voornaamfte Amptenaren van het Hof zeide aan den Keizer, dat daarin noodwendig enig bedrog gelegen was, en verzocht verlof, de briefjes te mengen, met aanbieding van wat ftraffe men ook wilde te zullen ondergaan, indien de aap in zyne rol niet mifte. Des fchreef hy nogmaals de twaalf namen; doch lag flechts elf in de kom en hieldt den twaalfden in de hand. De aap fchifte dezelve van elkander, doch zonder een uit de kom te nemen. De Keizer, wezentlyk verfteld ftaande, wendde vele pogingen aan, om het dier een te doen nemen; doch de aap werdt grimmig, en gaf door verfcheide tekenen te kennen, dat de naam van den waren Wetgever niet in de kom lag. De Keizer vroeg hem, waar hy dan was? Waarop het dier naar den Amptenaar liep en de hand vattede, waarin deze den naam van Chriftus hieldt. Rhoe voegt 'er by, „ dat hoe men ook dat apenfpel uitleggen wil, 't geval nochtans zeker is *(a)*.

Rhoe volgt den Keizer naar Mandoa.

ONZE Schryver den Keizer op een gedeelte van zyn tocht voorgeftelt hebbende, meldt ons niet, wat redenen hem van het oogmerk des oorlogs deden afzien, om naar het Kafteel van Mandoa te wyken. Zelfs zegt hy niet, wat hem verplichtte, zyn verhaal eensklaps af te breken *(b)*. „ Den 8. „ Maart, zegt hy, kwam ik te Mandoa, alwaar de Keizer zyne intrede „ moeft doen: doch de dag was nog onbekend, vermits men verwachtte, „ dat de Sterrekykers denzelven beftemmen zouden. Mitsdien bleven wy „ op 't land, om dat gelukkig ogenblik af te wachten. Myne lieden, die „ belaft waren met een intrek voor my te zoeken, hadden een groot perk, „ binnen goede muren befloten, en waarin een Tempel en een Graftekken ftonden, in bezit genomen." Enige Heren van 't Hof hadden aldaar mede

(*a*) In andere Verhalen heeft men gezien, dat een wel afgerechte aap zyn Meefter naar de ogen ziet. Is het daarenboven wel zeker, dat het niet enig menfchlyk fchepzel geweeft zy, 't geen veel gelykheid met een aap hadt? want men daarvan in Europa veel voorbeelden gehadt heeft (1).

(*b*) De Legerplaats was in de nabuurfchap van Mandoa gelegen, alwaar de Keizer enkel een' intrede van Ceremonie doen moeft. Rhoe bleef aldaar tot den 31. October, wanneer hy zich naar de tenten van den Prins begaf, om te trachten, afvaardiging van zyne zaken te bekomen. Terry, die hem verzelde, zegt, dat zy met het Leger van Mandoa naar Amadabath trokken, na den Groten Mogol twee jaren gevolgt te hebben, welke Vorft fteeds het Veld hieldt, zonder anders te oorlogen.

(1) Offchoon men dit onderftellen konde, neemt zulks nochtans de zwarigheid niet weg, welke een in alle zyne omftandigheden zo wonderlyk geval aan de zinnen oppert.

mede hun intrek genomen; 't geen Rhoe nochtans niet belette, zich insgelyks binnen dien omvang te huisveſten, als op een' ſtille plaats, die met weinige koſten vermaaklyk hadt konnen gemaakt worden. De lucht was aldaar goed, en het uitzicht aangenaam; doch het ongemak was, dat die plaats twee mylen van het Paleis des Keizers lag. Enige dagen daarna leden de Engelſchen een' andere ongelegenheid, welke zy niet voorzien hadden, en waarin zy met alle, die het Hof volgden, delen moeſten. Mandoa op een' hoogte liggende, vondt men 'er gene putten, noch zelfs enigen waterbak. De voornaamſte Heren hadden de putten, welke hier en daar in het veld gevonden worden, in 't bezit genomen, waardoor welhaaſt een oneindig getal menſchen en vee in gevaar geraakten, van dorſt om te komen. Men kondigde een bevel af, aan alle opgezetenen van het platte land, om hunne woningen, vee en kameelen te verlaten. Zy die niet begunſtigt werden, waren verplicht, op een afſtand van vier of vyf mylen wykplaatſen te zoeken; 't geen de levensmiddelen ten Hove zeer duur maakte. Rhoe was te meer verlegen, vermits hy vreesde, zyne woning te zullen moeten verlaten; en echter was dezelve zeer goed, offſchoon afgelegen van markten en het water. Des beſloot hy, wat hem ook wedervaren mogt, aldaar te blyven, vermits hy in de verdrietlykſte omſtandigheden, waarin hy geraken konde, nochtans hoopte, aldaar beter te zullen zyn, dan op het vlakke veld, alwaar hy zich onder tenten hadt moeten behelpen. Dit deedt hem te paard ſtygen, om te zien, of hy geen water vinden konde; en het geval deedt hem een put aantreffen, die voor 't gebruik van een voornamen Heer bewaart werdt. Hy maakte gene zwarigheid, zich naar den meeſter te wenden en hem te verklaren, hoe zeer hy zyne hulpe nodig hadt: ook verkreeg hy van hem vier dragten waters 's daags, 't geen een' grote gunſt was, welke hem zeer vergenoegd naar huis deedt keeren, en van de algemene elenden redde (*a*).

RHOE. 1617.

Grote ſchaarſcheid aan water.

Rhoe blyft van gebrek bevryd.

HET overige van zyn Dagverhaal levert gene andere gevallen of aanmerkingen uit, dan die den Koophandel betreffen; onder welke men enkel enige afgezonderde gebeurteniſſen vindt, die daaruit dienen getrokken te worden, offſchoon zy gene betrekking genoeg tot elkanderen hebben, om een aaneengeſchakeld Verhaal uit te maken. By voorbeeld, Rhoe zich den 12. Maart naar het Hof begeven hebbende, boodt den Keizer ten geſchenk twee meſſen en zes glazen, en vreesde, dat een zo gering preſent met verachting ontfangen zoude worden; doch men betuigde hem in het tegendeel veel erkentenis, en de Keizer verzekerde hem, dat hy, zyne genegenheid enkel in aanmerking nemende, hem geen zo klein geſchenk konde doen, dat hem niet zeer aangenaam zyn zoude. Nu is het, zeide die Vorſt, myne beurt, u iets te geven, en gaf terſtond bevel, den Engelſchen Kooplieden alles te betalen, wat hy hun verſchuldigd was. Vervolgens geboodt hy Rhoe, de trappen van den Troon op te ſtygen en by hem te komen. Aan den enen kant bevondt zich de Gezant van Perſië, en aan de andere zyde de Koning van Candahar, by wien zich Rhoe plaatſte. De Keizer deedt den Perſiſchen Gezant enige geſteentens en een oliphant preſent, 't geen die Miniſter geknield en

Enige gevallen, uit 't vervolg van Rhoes Dagverhaal getrokken.

(*a*) Bladz. 51.

RHOE. 1617.

en met het hoofd tegen de trappen van den Troon ſtaande, ontfing. Die Troon was van goud, met robynen, ſmaragden en turkoiſen bezaaid. Boven in denzelven zag men de portretten van den Koning van Engeland, van de Koningin, van Mevrouwe Elizabeth en van den Directeur Generaal Thomas Smith, met enige andere ſchilderyen. Van onderen was dezelve met twee ſtukken zeer fyne Perſiſche tapyten behangen. Aan de ene zyde zag men een' kleine ſtellaſie, waarop een' bende Muſikanten de vergadering met het verward geluid hunner ſpeeltuigen vermaakte (*a*).

Oorſprong van het bevesten van Suratte.

RHOE ontdekten enige dagen daarna, dat men hem verdacht, heimlyk het Hof te willen verlaten, en hadt veel moeite, 't zelve in een ander begrip van zyne oogmerken te brengen. Die verdenking, welke uit de kwaadaardigheid van Sultan Coronne ſproot, geeft hem gelegenheid te verhalen, wat de oorſprong der eerſte beveſting van Suratte was. Reeds des jaars te voren hadt Coronne den Keizer diets gemaakt, dat de Engelſchen een aanſlag tegens de Stad bedoelden. „ In waarheid, zegt Rhoe, hadt de dwaasheid „ myner Natie daartoe enige oorzaak gegeven (*b*). In hunne geſtadige verſchillen hadden zy twee honderd Muskettiers naar het ſtrand gezonden, „ die, enige lieden van dat Land ontmoetende, kortswylende gezegt hadden, dat zy de Stad wilden innemen. Offchoon die bedreiging beſpotlyk „ en 'er geen de minſte waarſchynlykheid was, dat een' hand vol volks ondernemen konde, in een vyandlyk Land twaalf mylen af te leggen, om „ een' beſlotene Stad aan te taſten, die, zonder de Ingezetenen te rekenen, „ door een' bezetting van duizend Ruiters en duizend mannen voetvolk bewaart werdt; dat men daarenboven over een' grote Rivier moeſt trekken, „ en dat dezelve door weinig volk tegen een talryk Leger verdedigt konde „ worden; hadt het Hof daaruit echter bekommering opgevat, en was het „ zeggen der Engelſchen ten minſten als het Ryk zeer honende aangemerkt. „ Sultan Coronne dat gerucht doende herleven, 't geen de verdenking van „ Rhoes vlucht te waarſchynlyker maakte, bediende zich van 't zelve, om „ den Keizer het oogmerk, 't geen hy lange gevoedt hadt, van de Stad en „ van het Kaſteel te beveſten, te doen goedkeuren. Des begon hy, met „ enige werken aan de Haven op te werpen, en dezelve wel met geſchut te „ voorzien. De Keizer geliet zich waarſchynlyk, niet te begrypen, dat „ die veſtingwerken den Prins ten enigen tyde dienen konde, om zich volſtrekt van de Stad te verzekeren, en zich een' wykplaats te openen, wanneer hy ooit verplicht werdt, voor de wrake van zynen broeder te vluchten (*c*)."

De Perſiſche Gezant vertrekt zeer misnoegd.

DEN 30. April verzocht men Rhoe verſchoning uit naam van den Perſiſchen Gezant, die vertrokken was, zonder hem enige hoflykheid te bewyzen. Hy vernam van den Bode, dat die Gezant zich geenzins onpaslyk bevondt, gelyk hy hadt voorgegeven; doch dat hy in zyne onderhandelingen geen genoegen van het Hof bekomende, ſchielyk vertrokken was, na echter den Keizer voor het laatſt een geſchenk van dertig fraaije paarden gedaan te heb-

(*a*) Bladz. 52.
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) *Ibidem.* In de volgende Verhalen zal men zien, van wat gevolge die haat geweeſt is.

hebben; waar tegen hem die Vorſt ter beloning een' ſomme van drie duizend ryksdalers gegeven hadt. Doch de Gezant was, zo het ſcheen, geenzins van die mildadigheid voldaan geweeſt. Waarop de Keizer, om zich te rechtvaardigen, twee lyſten hadt doen opſtellen, welker eene alle de geſchenken van den Gezant behelsde, met den prys van ieder derzelve; doch ongelyk minder dan hunne waarde. Op de andere hadt men tot de minſte kleinigheden de zulken gezet, welke hy van den Keizer hadt ontfangen, als wyn, meloenen en andere vruchten, met hunne pryzen, die zeer hoog geſtelt waren. Vervolgens hadt men, hem die lyſten vertonende, het te kort komende in geld aangeboden, ten einde de beide rekeningen op gelyken voet te brengen. Zo verachtlyke handelwyzen hadden hem doen beſluiten, een' zware ziekte te veinzen, om zich te ontſlaan van het afleggen der bezoeken, waar van 't gebruik aldaar een' wet maakte. Doch ſteeds met Rhoe in een goed verſtand hebbende geleeft, deedt hy hem zeggen, dat hy door de Stad niet had konnen ryden, om afſcheid van hem te nemen, zonder de valſchheid van zyn voorgeven te ontdekken; dat hy nochtans de Engelſchen niet onkundig van de redenen van zyn misnoegen wilde laten; en dat hy hun beloofde, die gedwonge onhoflykheid te zullen herſtellen, door de goede behandelingen, welke hunne Natie in Perſië van hem ontfangen zoude. Die Bode ontzag zich niet, over den Keizer en 't gantſche Hof te klagen; doch Rhoe veinsde hem niet te verſtaan. De tyding, welke hy kort daar na bekwam van een' grote overwinning, door de Turken op de Legers van Perſië behaald, en van het uitplunderen van Tauris, gaf hem een klarer gezicht in het gedrag der Mogollers, die hunne achting en gunſten jegens de naburige Mogentheden naar den voorſpoed hunner zaken richtten, dat is, naar de redenen, welke zy hadden, om haar te duchten of te minachten (*a*).

RHOE. 1617. Laagheid van den Mogol. Zyn beleid.

DEN 2. September, zynde de verjaardag des Keizers en een plechtige Feeſtdag, op welken die Vorſt gewoon was zich te doen wegen, bezorgde men, dat Rhoe een' vertoning konde zien, waarvan hy nog geen getuigen geweeſt was. Men bragt hem in een zeer fraaijen tuin, in welken men verſcheide ſieraden en een groten vierkanten vyver vondt, rondom met bomen beplant, in 't midden van welke men onder een' tent de ſchaal zag, waarin de Vorſt gewogen moeſt worden. De ſchalen waren van louter goud, met kleine geſteentens, robynen en turkoiſen bezet. Dezelve hingen aan goude ketenen met zyde koorden tot meerder zekerheid, en de unſter was met bladen goud bedekt. De voornaamſte Heren, rondom den Troon gezeten, wachtten met een eerbiedig ſtilzwygen naar de komſt van den Vorſt, die eindlyk verſcheen, met diamanten, robynen en paarlen beladen, hebbende verſcheide ſnoeren van dezelve om den hals, de armen, den tulband en het gewricht van de hand, met twee of drie ringen aan iederen vinger. Zyn degen, ſchild, ja zyn Troon zelf waren niet min met geſteentens bedekt. Rhoe zag robynen zo groot als noten, en paarlen van een ongemene dikte (*b*).

Rhoe woont de plechtigheid van het wegen des Keizers by.

DE Keizer tradt in een' der ſchalen, en zette zich in dezelve hukkende ge-

Zwaarte

(*a*) Bladz. 54. Deze aanmerking vervalt van zelve, vermits men die tyding eerſt na het vertrek van den Perſiſchen Gezant bekwam.
(*b*) Bladz. 56.

Rhoe. 1617. van zyn Majesteit.

gelyk een' vrouw. In de andere schaal bragt men tot tegenwigt verscheide zakken, die tot zesmaal verwisselt werden. Men zeide aan Rhoe, dat zy vol geld waren, en dat zyne Majesteit dien dag negen duizend roepiën, dat is vyftien duizend guldens, woog. Vervolgens leide men in dezelve schaal goud en gesteentens, welke Rhoe niet zien konde, vermits zy omwonden waren. Daarna bragt men stukken goud laken, zyde stoffen, kostbare lywaten, speceryen en andere goederen van grote waarde in die schaal. Eindelyk werdt de Keizer tegen honig, boter en tarwe gewogen. Rhoe verstondt, dat alles onder de Banjanen uitgedeelt moest worden; doch zag niet, dat die uitdeling geschiedde, maar wel, dat ieder pak weder zeer zorgvuldig weggedragen werdt. Ook zeide men hem, dat het geld voor de armen geschikt was, en dat de Keizer den nacht verkoos, om het eigenhandig onder hen uit te delen.

Goude en zilvere vruchten, onder de Groten uitgestrooid.

Terwyl die Vorst in de schaal zat, wendde hy de ogen naar Rhoe met een grimlach. Na gewogen te zyn, steeg hy op den Troon, en bragt men schotels vol nagemaakte goude en zilvere noten, amandelen en andere vruchten, waarvan hy een gedeelte strooide. De voorname Heren, welke zich het naast by hem bevonden, kropen langs den grond, om te grabbelen; doch Rhoe oordeelde, dat de welvoeglykheid niet gehengde, dat hy hun voorbeeld volgde. De Keizer zulks bespeurende, nam een der schotels, welke genoegzaam vol was, en stortte denzelven in zyn mantel uit. De Hovelingen waren onbeschaamd genoeg, 'er naar te grypen, en wel zo gretig, dat zy, indien hy hen niet belet hadt, hem niets overig zouden gelaten hebben. Men hadt hem gezegt, dat die vruchten van louter goud waren; doch hy bevondt dezelve enkel van zilver en zo ligt te zyn, dat duizend de waarde van twee honderd guldens niet wogen. Hy behieldt slechts voor tien of twaalf ryksdalers, waar mede hy een schotel van een' tamelyke grootte konde vullen. Gedurende het gantsche Feest strooide de Keizer 'er voor de waarde van vier of vyf honderd ryksdalers. Den nacht van dien plechtigen dag bragt hy met drinken in gezelschap van de voornaamste Heren van zyn Hof door. Rhoe was aldaar mede genodigt; doch verschoonde zich, vermits men in dat Land zo sterke dranken nuttigt, dat hy bekommerd was, zyne ingewanden te verbranden (*a*).

Rhoe geeft by gebreke van geschenken een Atlas aan den Mogol.

Den 9. reedt de Keizer uit op een oliphant, om op de Rivier van *Darbadat* 't vermaak van het vogelschieten te nemen. Rhoe, verby wiens huis hy ryden moest, steeg spoedig te paard, om hem te ontmoeten. Volgens een gebruik daar te lande, is een ieder, verby wiens deur de Vorst zyn weg neemt, verplicht, hem een geschenk te doen, 'tgeen *Moubarech* genaamt wordt, 't welk goede tyding of goed geluk betekent; en de Keizer ontfangt die geschenken als een gunstig voorteken van de eerste zaak, welke hy ter hand neemt. Rhoe, die niets hadt om te geven, en echter met ere niet zonder enig present verschynen, noch zonder schaamte by die gelegenheid zyn huis verlaten konde, nam een fraai gebonden Atlas onder zyn arm, en zeide aan zyn Majesteit, dat hy niets gevoeglyker hebbende, om aan een zo groten Monarch te geven, hem de gantsche Wereld aanboodt, waarvan hy

(*a*) Bladz. 57.

hy een zo groot en ryk gedeelte bezat. Dat geſchenk werdt zeer minzaam ontfangen, brengende de Keizer de hand verſcheidemaal aan de borſt, en verzekerende hem, dat al wat van zyne handen kwam hem ſteeds zeer aangenaam zoude zyn. De volgende dagen deedt hy hem verſcheide vragen over zyn Atlas; doch denzelven aan de Geleerden van zyn Land hebbende vertoont, welke 'er niets van konden begrypen, merkte hy dat boek als een onnut meubel aan, en zondt het Rhoe terug (*a*). RHOE. 1617.

ENIGE veel aangenamer geſchenken, die Rhoe by de aankomſt van een' nieuwe Vloot ontfing, maakten eindelyk het gantſche Hof genegen, zyne belangen te behartigen. Aſaph-Kan zelf werdt een zyner gedienſtigſte aanhanglingen; tot zo verre zelfs, dat hy Sultan Coronne opentlyk tegenſtondt, die byna de enige vyand der Engelſchen blyvende, mede het beſluit nam, zich met hun te vergelyken, toen hy het buiten zyne magt zag hen te benadelen. Dus eindigden de onderhandelingen van Rhoe veel gelukkiger, dan hy zich hadt voorgeſtelt.

PURCHAS, die zyn Dagverhaal heeft uitgegeven, bekent, uit voorzichtigheid verſcheide ſtukken, de gewigtigſte geheimen van den Koophandel behelzende, uitgelaten te hebben. Echter heeft hy een zyner Brieven plaats gegeven, welke die verminking enigermate ſchynt te vergoeden, door het licht, 't geen dezelve in de verſte inzichten van de Engelſche Maatſchappy met zyn Gezantſchap naar Suratte uitlevert. Mitsdien ſchynt die Brief alhier insgelyks plaats te verdienen. Ook heeft Thevenot denzelven om de zelfde reden vertaalt, en in zyne Verzameling geplaatſt. Alleen zal men overſlaan 't gunt tot het voorgeſtelde doeleinde gene betrekking heeft.

Merkwaardige Brief van Rhoe aan zyne Maatſchappy.

„ ZEER GEEERDE VRIENDEN. In het Dagverhaal, 't geen ik u gezonden „ heb, heb ik u myn gevoelen nopens uwe zaken te kennen gegeven. Doch vermits ik by myne komſt aan dit Hof my enkel aan enig bericht hield, 't welk ik ſedert ongegrond bevonden heb, en dat in myn algemeen Relaas verſcheide ſtukken niet klaar genoeg opgeheldert zyn, zal ik 't zelve alhier met weinige woorden overlopen, ten einde gy eens vooral een begrip van den toeſtand van uwen Koophandel bekomen kondt, en hoe dezelve ingericht en beſtiert moet worden; uit vreze dat gy u zelven, volgens andere berichten, op nutloze koſten jagen en in grove feilen en zware verliezen geraken zoudt.

„ DE aanbieding, van den Mogol by te ſpringen, of zyne Onderdanen tot in de rode Zee te bedekken, is een' nutloze aanbieding. Ik zal niet nalaten, dezelve te doen, om ulieder genegenheid te tonen; doch wanneer de Ingezetenen van dit Land de dienſten, welke men hun aanbiedt, niet nodig hebben, zien zy dezelve met verachting aan. De Mogol is thans in vrede met de Portugeeſchen, en zal hen niet beoorlogen, zo lange zy door ons uit hunne beveſte Plaatſen niet gedreven zyn. Wanneer hy den vrede binnen zyne Staten behoudt, zal hy ſteeds met ulieder byſtand ſpotten; doch offchoon de oorlog begonnen hadt hem in 't naauw „ te

(*a*) Bladz. 57 en 58.

RHOE. 1617. „ te brengen, zoude hy geen' vreemde befchutting te baat nemen, noch „ iets ter wereld hem verplichten, dezelve te betalen. Men moet alle gedachten, welke gyl. opgevat mogt hebben, om ergens elders, dan in de „ Haven van Suratte handel te dryven, volftrekt laten varen. Genoeg zal „ het zyn, indien gyl. u aldaar kondt verdedigen. Wat dienft gyl. deze „ Natie ook zoudt mogen doen, zal zy u des nooit verplicht zyn, maar „ u altoos duchten en nimmer beminnen. Betreffende het onderhouden van „ een Refident aan het Hof, moet gyl. met die onkoften voortvaren, zo „ lange gyl. tegens de Portugeefchen oorloogt. De andere onkoften kon„ nen, als onnut, gefpaart worden en zelfs u nadelig zyn.

„ AANGAANDE een Fort, meende ik by myne komft, dat het zelve nood„ zaaklyk was; doch de ondervinding heeft my federt geleert, wat groot „ voordeel het voor ons is, dat men het ons toen geweigert heeft: en in„ dien zy het my thans aanboden, zoude ik die gunft niet willen aanne„ men. Eerftlyk is het Land, ter plaatfe men het gemak der bewufte Ri„ vieren heeft, zeer woeft, en kan men 'er noch handel dryven, noch eni„ gen toegang erlangen; want de gemaklykfte doortochten zodanig door „ ftruikrovers ontvyligt worden, dat het gezag van den Souverein niet in „ ftaat is, hen van daar te dryven. De fterkte der gebergtens, welke hun „ tot fchuilplaatfen dienen, dekt hen voor de ondernemingen, die tegens „ hen by de hand genomen worden. Ook zouden, indien 'er enige be„ kwame plaatfen voor den Koophandel gevonden wierden, de Ingezete„ nen zich dezelve ten nutte gemaakt hebben. Die lieden bevroeden daag„ lyks, wat ongemak zy lyden, door een' Haven te hebben, welke niet be„ woont wordt. Deze reden alleen acht ik fterk genoeg ten bewyze, dat „ de plaats, die men u heeft voorgeflagen, ons niet te ftade komt, ver„ mits zy zelven 'er zich niet van bedienen. Doch offchoon de Haven, „ op welke gy het oog hebt, gefloten ware, zoude het ten uiterften be„ zwaarlyk vallen, den Koophandel derwaards te lokken, door denzelven „ van een' plaats te trekken, werwaards de Kooplieden gewoon zyn zich „ te begeven, om vooral in 't klein te handelen. De andere reden is, dat „ de onkoften veel zwarer zouden zyn, dan uw Handel aldaar zoude kon„ nen opdiepen, vermits het onderhoud van een' bezetting al den winft „ verflinden zoude. Dat ingebeeld Fort zoude een' gantfch andere bezet„ ting dan van enkel honderd mannen vereifchen, nadien de Portugeefchen „ hunne uiterfte pogingen aanwenden zouden, om het u te ontweldigen. „ De oorlog en koophandel zyn, volgens myn gevoelen, onbeftaanbaar „ met elkander; en indien gy my geloven wilt, zult gy denzelven niet an„ ders dan ter Zee wagen te voeren, alwaar men zo gemaklyk winnen als „ verliezen kan. Dit is thans de oorzaak van de armoede der Portugeefchen. „ Zy bezitten, wel is waar, Vaftigheden in zeer ryke Landen; doch de „ bezettingen, welke zy aldaar hebben, om dezelve te behouden, verteeren „ al den winft, hoe zwak zy ook zyn. In één woord, merkt wel op, zo „ het u belieft, 't gunt ik ul. zeg. Zy zullen van de Indiën nooit te bet zyn, „ zo lange zy die onkoften dragen moeten.

„ DE Hollanders hebben de zelfde feil begaan, door zich aldaar met ge„ weld neder te zetten. Zy brengen een' menigte Koopwaren uit Indië,

„ zyn

„ zyn alomme gezien, en zelfs Meesters van enige der beste plaatsen: doch „ met dit alles verteert hun krygsvolk al den winst van een zo groten en „ ryken Handel. Zeker is het, dat, indien uit dit Land enig voordeel te „ halen is, gyl. 't zelve van den Zeekant en uit een vreedzamen Handel te „ verwachten hebt. RHOE. 1617.

„ VERRE dwaalt men, wanneer men bezettingen en beveste Plaatsen in „ de Indiën verlangt. Indien gyl. slechts den oorlog aldaar tegens de In- „ boorlingen hadt te voeren, zoude het u mooglyk gelukken: doch ter „ hunner verdediging tegens anderen te oorlogen, zulks verdienen zy niet; „ behalven nog dat uw roem een groot gevaar zoude lopen. Het valt al- „ hier veel ligter een goeden aanval te doen, dan een' goede afwyking te „ volvoeren. Eene ramp was genoeg, om u al uw aanzien te doen verlie- „ zen en u in een oorlog te wikkelen, wiens uitslag zeer onzeker zoude „ zyn; behalven dat iets aan te vangen, 't geen zo wisselvallig is, als de „ uitkomsten des oorlogs zyn, tegens alle reden strydt, wanneer de plaatsen, „ van waar men hulp en raad verwachten moet, zo verre van de hand lig- „ gen, dat gy door dien afstand onherstelbare verliezen lyden kondt. Wy „ zien daaglyks de zulken, welke die beide voordelen nader by de hand „ hebben, des niet te min in ongelegenheid geraken. Op Zee kan men „ nemen of laten varen, en verbreidt men uwe aanslagen niet, maar kondt „ gy dezelve naar tyds gelegenheid uitvoeren.

„ DE Reê van Sualis en de Haven van Suratte zyn van alle de Plaatsen „ van den Mogol de twee enigste, welke ons best te stade komen. Dit „ heb ik wel onderzocht, en meen, dat men nooit wraken zal 't gunt ik „ deswegens schryf. Men heeft gene meer nodig. Het groot getal Ha- „ vens, Comptoren en Logies zal uwen Koophandel nooit zo zeer vergro- „ ten, als het de onkosten en lasten vermeerderen zal. Men zal in een' en „ de zelfde plaats geen' zo veilige Haven voor uwe Schepen noch gemak- „ lyker Stad, om dezelve te ontladen, vinden konnen. De Reê van Sua- „ lis is in het goede jaargety zo veilig als een vyver. Cambaye, Baroch, „ Amadabath en Suratte zyn de grootste en bestgelegene Koopsteden van „ Indië. Twee zwarigheden hebt gy, naamlyk de Portugeeschen in Zee, „ en het ontladen uwer Koopwaren. Om de eerste te boven te komen, „ moet gy uwe Schepen tegens het einde van de maand September in uwe „ Havens laden, 't geen ligt geschieden kan, wanneer men altoos Koop- „ waren voor handen heeft, of geld voor drie maanden opnemen kan. „ Dus kondt gy teffens laden en lossen in een zeer bekwaam jaargety, om „ naar Engeland te keren, en zal uw vyand noch tyd noch magt hebben u „ te benadelen; want hy naauwlyks in dien tyd zal konnen aankomen: of „ ingeval hy zyne maatregelen vroegtydig beraamt heeft, konnen wy 'er „ naauwkeurig van verwittigt worden.

„ BETREFFENDE de twede zwarigheid, naamlyk het laden der Koopwa- „ ren, zonder het gevaar der Fregatten te lopen, en het sparen der on- „ kosten van de wagenvrachten, moest men een' Pinas van zestig tonnen en „ tien stukken zenden, welke slechts zeven of agt voeten diep gaat, ten „ einde op de Rivier tusschen Sualis en Suratte, tot het vervoeren der Koop- „ waren, af en aan te varen. Dus zullen de goederen aan den Tol van Sua-

„ lis„

RHOE. 1617. „ lis, welke tot een Pakhuis dienen kan, veilig liggen en naar de bekwame „ plaatsen vervoert konnen worden. De Koopwaren, welke gy voornaamlyk zoekt, zyn indigo en katoene lywaten. Gene plaats is bekwamer „ voor dezelve. Eindlyk wil de reden, dat men zodanige oorden verkiest, „ die de grootste voordeelen en de minste ongelegenheden aanbrengen. Enigen uwer Factoors zullen moog
lyk van een ander begrip zyn; doch zyt „ verzekerd, dat ik my niet bedrieg. Myn oogmerk is geenzins, Factoors „ te verlangen, die van my afhangen, noch myne vrienden te bevorderen „ of te gebruiken: ook dryft my de heerschzucht geenzins aan, over velen „ het bevel te voeren.

„ HET zoude my ligter vallen, de Maatschappy alle de begane feilen te „ tonen, dan wel dezelve te verbeteren. De Rivier van *Sinda* (*a*), waarvan gy spreekt, wordt door de Portugeeschen ingehouden; en offchoon „ zulks dus niet was, is zy niet bekwamer noch veiliger voor den Koophandel dan de Rivier van Suratte. Uwe Factoors hebben my vier of vyf artikelen uit uwe Brieven gezonden, betreffende Persië en het oogmerk, om „ een Fort en een' Volkplanting in Bengalen aan te leggen, 't geen zy volstrekt onnut achten. Dit is het enige van uwe ontwerpen, waarvan zy „ my kennis gegeven hebben. Ik zal alles doen, wat my mooglyk is, om „ uwe zaken aan het Hof te bevorderen: doch ik vertrouw, dat gy in myn „ Dagverhaal en in myne Brieven gezien zult hebben, hoe zy met my handelen, 't geen ik aan niets anders toeschryven kan dan aan enigen argwaan, dien gyl. van myn gedrag hebt opgevat, en welke ul. duur te staan „ zal komen. Betreffende het aanleggen van uwen Koophandel alhier, meen „ ik geacht genoeg by den Koning te zyn, om alles te verkrygen, wat gyl. „ in reedlykheid wenschen kondt; en wanneer hy my eenmaal een' belofte „ gedaan zal hebben, zal het ontzag voor uwe Schepen hem verplichten „ zyn woord te houden. Aan het Hof hebt gy gene zo grote gunst nodig, „ als gy u verbeeldt. Gyl. moet gantsch andere waren herwaards zenden. „ Laat u niet bedriegen door hen, welke gy in uwen dienst gebruikt. Lakenen, loot, elpenbeen en kwikzilver zyn de beste waren voor deze gewesten en zullen het altoos blyven. In 't verleden jaar heeft my Sultan „ Co-

(*a*) Rhoe toont in een anderen Brief de feilen der Kaarten, door *Mercator* en andere Aardrykskundigen tot hier toe uitgegeven. Eerstlyk, zegt hy, valt de beruchte Rivier Indus te Cambaye niet in Zee. Haar voornaamste mond is te Sinda. Dit bewyst hy aldus. De Stad Lahor ligt aan de Rivier Indus, die van daar naar Sinda stroomt. Wanneer het hoog water is, ligt het omliggende Land van Cambaye tot aan de Zee onder, 't geen mooglyk oorzaak van de begane feil is. Men heeft in die Kaarten Lahor niet wel geplaatst. Het ligt ten Noorden van Suratte. De gewone verblyfplaats des Keizers is te Agra, 't geen zy op hunne Kaarten niet geplaatst hebben, en 't welk Noord-Noord-Oost van Suratte aan een' Rivier ligt, welke in de Ganges stroomt. De Keizer houdt thans zyn verblyf in een' oude Stad, alwaar gene andere huizen dan van leem en die niet beter dan onze boeren stulpen zyn. Het Paleis des Keizers alleen is van steen gebouwd. De Groten van zyn Hof wonen rondom 't zelve in een' soort van tenten. Ook kan men 'er in een ogenblik met riet, kalk en zand een' woning bouwen, die somtyds twaalf kamers heeft. De gemelde Stad ligt tien dagreizen Noord-Oost van Agra. (Rhoe heeft haar Asmere genaamt.) Zy ligt, zegt hy, vier honderd vyftig mylen ten Noorden van Brampour. *Bladz.* 71.

„ Coronne, die Gouverneur van Suratte is, den voet magtig dwars gezet, „ en heb ik niet konnen verwerven, dat het Tractaat van Koophandel op „ even gelyke voorwaarden voor beide de Natien opgestelt werdt; maar „ heeft my het gebrek aan geschenken een gedeelte der gunst, waarin ik „ ten Hove geraakt was, doen verliezen. Echter heb ik nog een goed ge- „ deelte van 't geen ik verlangde, en enige voldoening voor de geledene kne- „ velaryen en beledigingen verkregen; maar zal trachten, in het afwezen van „ dien Prins den toestand onzer zaken te verbeteren, en door middel uwer „ geschenken voor den Mogol een nieuw Tractaat te sluiten."

RHOE. 1617.

Verlegenheid van den Mogol over het plaatsen van het zegel op een Brief, dien hy aan den Koning van Engeland schreef.

In het Verhaal van Rhoe noch in de aanmerkingen, waar mede het verzeld gaat, vindt men niet, wanneer hy terug gekomen is. Doch Purchas (*a*) verzekert, dat hy, van het Hof van Asmere (*b*) vertrekkende, van den Mogol een Brief van aanpryzing aan den Koning, zyn Meester, verzocht en den zelven gemaklyk verkreeg (*c*). Echter vondt zich de Mogol zeer verlegen, waar zyn zegel te zetten. Het zelve beneden aan den Brief te plaatzen, meende hy, gaf een' onderdanigheid te kennen, welke zyn aanzien te kort deedt. Aan den anderen kant vreesde hy, dat de Koning van Engeland, indien hy het boven aan stelde, zich des beledigt konde achten. Eindlyk besloot hy een middelweg te houden, door aan Rhoe den Brief ongezegeld, en hem het groot zegel afzonderlyk te geven, ten einde de Koning van Engeland het plaatsen konde, waar hem goeddacht. Dat zegel, 't geen

(*a*) Ontlenen wy alhier een byvoegsel van Purchas. „ Ik moet, zegt hy, alhier byvoegen „ 't gunt de Hr. *Steel*, een onzer eerste Factoors, welke zich ten dien tyde met Rhoe „ in dat Land bevondt, my van de vrouwen van 't Serrail verhaalt heeft. Steel hadt een „ Schilder onder zyn gevolg; en de Keizer wilde zich door een Europeër laten uit- „ schilderen: doch vermits de Schilder onkundig van de taal van dat Land was, werdt „ Steel, om hem tot Tolk te dienen, in 't vertrek der vrouwen gebragt, 't geen nooit „ aan mansperſonen vergunt wordt. By het intreden wierp hem de Opperste der Gesne- „ denen een laken over het hoofd, ten einde hem te beletten de vrouwen te zien, welke „ hy konde ontmoeten. Echter vondt hy toevallig of door zyne nieuwsgierigheid mid- „ del, enigen te zien: doch de Gesneden zulks bespeurende, wierp hem welhaast een „ dikker laken dan het eerste over het hoofd.

„ Mevrouw Steel hadt een vryer toegang by Chan-Canna. De dochter van dien Hr., „ welke met den oudsten der broeders van den Mogol gehuuwd was, was toen weduwe „ en leefde afgezonderd. Deze Dame was nieuwsgierig, om een' Engelsche vrouw te zien, „ en haar vader verzocht Steel, te gedogen, dat zyne vrouw haar bezocht. Mevrouw „ Steel werdt in een rondom besloten wagen, door witte ossen getrokken en door ver- „ scheide Gesnedenen gevolgd, derwaards gebragt. Zy kwam allereerst op een' grote „ plaats, te midden van welke een vierkante vyver was, rondom welken verscheide „ vrouwen van onderscheide Natien op ryke tapyten zaten, sommigen zwart, ande- „ ren blank, anderen bruin, en alle Slavinnen van de Mogolsche Prinses. Zy rezen op „ en bogen het hoofd, om Mevrouwe Steel te groeten. In dat Land legt men geen be- „ zoek af, zonder een present te doen. Mevrouw Steel overhandigde het hare aan de Prin- „ ses, welke haar naast zich deedt zitten. Na enig gesprek te zamen gehouden te heb- „ ben, bragten de Slavinnen vele spyzen tot verversching aan. De Prinses vatte veel „ genegenheid voor Mevrouw Steel op, welke deze door veelvuldige bezoeken aan- „ kweekte, die de Prinses met onderscheide geschenken erkende, gelyk Steel by zyne „ terugkomst in Engeland dezelve aan Purchas vertoont heeft, bestaande in robynen en „ andere edele gesteentens." *Ibidem*, bladz. 68.

(*b*) Dit zal van Amadabath moeten zyn. Zie onze Noot (*b*) bladz. 144.

(*c*) Men vindt de vertaling van dien Brief in de Reize van Terry. *Rec. de Thevenot*, Tom. I.

RHOE. 1617. 't geen van zilver is, bevat binnen zyn ſtempel de geſlachtlyſt der Mogols ſedert Tamerlan.

MANDELS-LO. *Reize van Joan Albrecht van Mandelslo naar Indoſtan.*

1638. Inleiding. MEN beelt ons *Mandelslo* af als een dier ongemene Reizigers, wier neiging ſteeds overhelt, om den aardbodem te doorreizen, en die, tot zelfs de hoop van hun geluk, aan die begeerte opofferen. Hy was van deftigen huize uit 't Hertogdom Mecklenburg, en in zyne jeugd Page by den Hertog van Holſtein geweeſt. Die Prins beſloten hebbende, de Heren *Cruſius* en *Brugman* naar Moscovië en Perſië te zenden, toonde de jonge Mandelslo, die zyne jaren als Page uitgedient hadt, zo veel begeerte om Landen te bezichtigen, welke in zyn Vaderland zo onbekend waren, dat hy niet alleen verlof verkreeg, met die Gezanten in de hoedanigheid van Edelman der Kamer van den Hertog de Reize te doen, maar zelfs van 't Gezantſchap af te ſcheiden, zodra de onderhandeling in Perſië geëindigt zoude zyn, en zyn oogmerk, om het overig gedeelte van Aſia te bezichtigen, uit te voeren (*a*).

Vertrek van Bander-Abaſſi. HY begaf zich den 6. April 1638 te *Bander-Abaſſi* aan boord van een Engelſch Schip van drie honderd tonnen en vier en twintig ſtukken, met twee Engelſche Kooplieden, *Hall* en *Mandley* genaamd, door den Preſident der Engelſchen van Suratte om de zaken hunner Maatſchappy van Hiſpahan ontboden. Door tegenwind den zelfden dag het anker niet konnende ligten,

Reize naar Suratte. maakten zy des anderdaags zeil, en ſtuurden naar 't Eiland *Ormus*; doch tegens den avond door een zwaren ſtorm uit het Weſten belopen, en vrezende tegens de Kuſt in ſtukken geſlagen te worden, waren zy verplicht, in 't gezicht van dat Eiland het anker te werpen. Den volgenden dag poogden zy by den wind, tuſſchen de Eilanden Ormus en *Kismiſch*, ontrent vier mylen van elkander gelegen, door te lopen. Het lyk van een jongen Matroos, die aan de loop geſtorven was, werdt in Zee geworpen. Die plechtigheid, welke Mandelslo nog niet gezien hadt, baarde hem te meer ſchrik, vermits hy, door de zelfde ziekte aangetaſt zynde, zich verbeeldde, uit eens anders voorbeeld te zien, wat zyn lot zyn zoude. Des anderdaags het vaſte Land van Arabië ontdekkende, ſtuurde men langs de Kuſt, waarlangs het veilig zeilen is. Den 10. vorderde men door ſtil weer niets; doch ſtevende den volgenden dag van de Arabiſche naar de Perſiſche wal, welke men tot den 12. des avonds in 't gezicht hieldt, als wanneer een' ſtyve koelte uit den Weſt-Noord-Weſten hen op de breedte van vyf en twintig graden vyftig minuten de ſtreek lynrecht naar het Ooſt-Zuid-Ooſten deedt nemen. Den

13.

(*a*) De Druk in folio by *van der Aa* te Leiden 1718, opgedragen aan den Erfprins van Denmarken, met een Voorrede van den Hr. *Wicquefort*. Het is een' Vertaling uit het Hoogduitſch, waarin de Opdragt en Voorrede der eerſte Uitgaven in die tale, welke van Olearius zyn, die een vriend van den Schryver, een berucht Reiziger, gelyk hy, en uitdruklyk in zyn uiterſten wille tot Uitgever van zyn Werk benoemt was. Aan het einde van dit Uittrekſel vindt men den lof van Mandelslo en de begaaftheden, welke hem geacht moeten maken.

13. verloor men het Land uit 't gezicht, en kwam den 25., na een' ongestoorde vaart, voor de Rivier van *Suratte* (*a*). MANDELSLO. 1638.

MEN wierp het anker twee mylen van de wal, vermits de Kapitein, die niet voornemens was, aldaar lange te blyven, 't vermogen behouden wilde, vry weder onder zeil te konnen gaan. 't Ongeluk dier Kust is, gene Reê te hebben, op welke de Schepen van de maand May tot September veilig ankeren konnen, vermits men aldaar, gedurende dien tyd, gestadig onweer en vreeslyke orkanen heeft; daar het alsdan in het tegendeel langs de oostkust van Indië in de Golf van Bengalen zeer gematigd en schoon weer is. De Kapitein aan den President der Engelschen kennisse van zyne komst gegeven hebbende, zag men welhaast twee jonge Kooplieden van de zelfde Natie aan boord komen, met beveelen van dien President aan de Factoors, en een' begroeting zynentwegen aan Mandelslo, ten wiens behoeve hy brieven van aanbeveeling van den Engelschen Agent te Hispahan ontfangen hadt. De Engelschen waren hem byzondere bewyzen van yver en toegenegenheid verschuldigd, vermits hy zonder geld uit Persië vertrokken was, in het enig vertrouwen op hunne dienstvaardigheid (*b*).

HY verliet den 29. het Schip, gevolgd door drie bedienden, en de Rivier, aan welke Suratte gelegen is, opvarende, zag hy met verwondering aan beide de oevers een' zeer vruchtbare landstreek en verscheide fraaije tuinen met lusthuizen, welke helder wit zynde, vermits de Indiërs die kleur beminnen, een aangenaam gezicht te midden in 't groen uitleveren. Deze Rivier, by sommigen *Tapty* en by anderen *Tynde* genaamd, is in haren mond zo ondiep, dat Barken van zeventig of tagtig tonnen naauwlyks op dezelve komen konnen (*c*). Naby het Paleis van den Gouverneur aan land gestapt zynde, moest hy zich naar den Tol begeven, om zyne valiesen te doen doorzoeken, 't geen zo streng geschiedt, dat men zich niet ontziet, den Reizigers in de zakken en onder de klederen te tasten. Ja zelfs veeltyds verplichten de Gouverneur en de Pachters de Kooplieden en Reizigers, hun tot zodanig een prys, als zy zelven bepalen, hun reistuig en de dingen, welke zy tot hun eige gebruik medebrengen, over te laten. „ De Gouverneur ook, zegt Mandelslo, op den zelfden tyd, als wy, aan den Tol komende, en in myn reistuig een armring van geel amber en een diamant vindende, wilde, dat ik hem het een en ander verkocht. Ik vertoonde hem, dat ik geen Koopman was, en dat my die kleinodien te dierbarer waren in aanmerking van de hand, van welke ik ze ontfangen had. Hierop gaf hy my den diamant terug, doch hieldt den armring, belovende my denzelven weder te geven, wanneer ik hem de ere zoude doen, hem te komen zien (*d*).".

Vermaaklyke landstreek langs de Rivier.

(*a*) Den 14. was men op drie en twintig graden vier en twintig minuten, den 15. op twee en twintig graden vyf en vyftig minuten, den 16. op twee en twintig graden veertig minuten, den 17. op een en twintig graden veertig minuten, den 18. op een en twintig graden agt minuten, den 19. op twintig graden twee en veertig minuten, den 21. op twintig graden vyftig minuten, den 22. op negentien graden vyftig minuten, en den 23. op twintig graden agtien minuten.

(*b*) De Vertaler zegt dit in zyne Voorrede, zonder ons te zeggen, van waar hy deze byzonderheid getrokken heeft.

(*c*) Reize van Mandelslo, bladz. 41.

(*d*) *Ibidem*, bladz. 42.

MANDELSLO. 1638. De aantekeningen van Mandelslo wegens Suratte en de Vaſtigheid der Engelſchen aldaar, behelzen niets merkwaardiger, dan 't geen in ons XIII. Deel, en inzonderheid in 't Verhaal van Ovington, gemeld is. Doch gedurende enige weken, welke hy in die Stad doorbragt, hadt hy gelegenheid, aan gene zyde de Rivier een' oude vervallene Stad te zien, *Reniel* genaamd, waarin de Hollanders een pakhuis hadden. De Ingezetenen, die *Naiten* genaamd worden, zyn Mahometanen en merendeels Ambachts-of Zeelieden. Die Stad heeft naauwe ſtraten. De huizen ſtaan 'er op zo hoge grondſlagen, dat men geen derzelve vindt, naar welk men niet langs enige trappen opſteigen moet. Mandelslo des anderdaags met enige jonge Engelſchen jagende, trok door een Dorp, *Bodick* geheten. Onder verſcheide dieren zag hy onder weg meer dan twintig harten, hebbende een graauwen huid met witte vlakken, en een' fraaije kroon met verſcheide takken beladen. By dezelve liepen zekere andere dieren, zo groot als onze rheebokken, met een bruinen huid, naar 't zwart trekkende, en mede wit gevlakt. Hunne hoornen waren ſierlyk geſchikt. Sommigen houden die dieren voor de *Cervi Capræ* van *Aldrovandus*, en ſtellen vaſt, dat de Bezoar by dezelve gevonden wordt (*a*). Van daar begaven zich de Jagers naar een ander Dorp, *Damken* genaamd, alwaar zy een' menigte wilde vogels zagen tusſchen de rys, waarmede het veld bedekt was. Ieder akker was met een' kleine hoogte of kade omringd, tot het inhouden van het water, waarmede de rys geſtadig dient beſproeid te zyn. In dat Dorp vonden zy *Terri*, een drank, uit dadelbomen getrokken en waarvan men hun in ſchalen, van de bladen dier zelfde bomen gemaakt, te drinken boodt. Om het ſap te trekken, klimt men tot aan den kruin van den boom, alwaar men een' opening in de ſchorſſe maakt, onder welke men een' kruik bindt en den gantſchen nacht laat hangen, als wanneer men dezelve des morgens met een zoet en zeer aangenaam vocht gevuld vindt, 't geen, by dag uit den boom getrokken zynde, terſtond bederft en enkel gebruikt wordt, om daarvan azyn te maken (*b*).

Oude Stad Reniel en hare Ingezetenen.

Cervi Capræ van Aldrovandus.

BEHALVEN twee Duitſche Knechts hadt Mandelslo in de Hoofdſtad van Perſië een Perſiſchen Knecht in dienſt genomen, om hem tot een Tolk te verſtrekken. Deze was van een Chriſten vader en moeder, en van 't getal van die Schach Abbas uit Georgië naar Hispahan hadt doen voeren, alwaar zyne broeders in ere leefden. Uit dien hoofde handelde Mandelslo hem met veel goedaartigheid, te meer, vermits hy, in zyn dienſt tredende, hem diets gemaakt hadt, dat hy daardoor gelegenheid zocht, weder in 't Chriſtendom te geraken. Echter hadt hy naauwlyks te Suratte enige kennis gemaakt, of verſtaan hebbende, dat zyn oom van moeders zyde zich aan het Hof van den Groten Mogol bevondt, en aldaar het ampt van eerſten Stalmeeſter verkregen hadt, vleidde hy zich, aan 't zelve Hof bevordert te zullen worden. Op die hope verliet hy zyn Meeſter heimlyk, en nam de toevlucht tot de beſcherming van den Gouverneur van Suratte, die hem enige

Mandelslo wordt door een Perſiſchen Knecht verlaten.

(*a*) Bladz. 58.
(*b*) *Ibidem.*

ge dagen in zyn huis verborgen hieldt, en hem vervolgens middel verſchaf- te, zich naar Agra te begeven. Mandelslo was zeer aangedaan over zyne vlucht. De Duitſchers waren in Perſië met den Gezant van den Mogol in een zeer bloedig verſchil geraakt; en deze Knecht, die van al de omſtandigheden kundig was, konde welligt trouwloos genoeg zyn, zyn Meeſter aan de wrake der Indiërs te leveren. Een' zo billyke vreze maakte zo veel indruk op het gemoed van Mandelslo, dat indien hy geweten hadt, dat de vluchtling den weg naar Agra hadt ingeſlagen, hy hem derwaards niet zoude hebben durven volgen. „ Doch uit een geval, zegt hy, waarop ik geen het „ minſte vermoeden hadt, bleek, dat de Hemel hem naar dien kant gezon- „ den hadt, om my het leven te redden (*a*)."

MANDELSLO. 1638.

TERWYL Mandelſlo zich te Suratte verluſtigde, verſtondt hy, dat de Engelſche Schepen, met welke hy voornemens was naar Europa te keren, nog in geen drie maanden t'zeil konden gaan. Die verandering deedt hem beſluiten, een' Reize binnen het Land te doen, en zich naar het Hof van den Mogol te begeven, bekomende daar toe gelegenheid door het vertrek van een' Karavaan van dertig rytuigen, die naar Amadabath gevoerd werden, geladen met kwikzilver, *Roenas*, een wortel, dienende om rood te verwen, ſpeceryen en een grote ſomme gelds, die de Engelſchen naar de gemelde Stad zonden. De Preſident hadt vier Kooplieden zyner Natie, enige Banjanen, twaalf Engelſche en een gelyk getal Indiſche Soldaten benoemt, om tot dekking van dezelve te dienen, zonder welke de Reize zeer gevaarlyk geweeſt zoude zyn. De *Rasbouts*, een roofzuchtig volk, in de gebergtens van *Champenir* tuſſchen *Brodra* en *Broitſchia* woonachtig, en die aldaar in Sterktens wyken, alwaar zy zelfs zich tegens de troepen van den Mogol verdedigen, ontveiligden de wegen door geſtadige ſtroperyen.

Redenen, waarom hy naar 't Indoſtan reiſt.

MANDELSLO vertrok van Suratte den laatſten September, en nam met de Karavaan den weg naar Broitſchia. Allereerſt trok hy door het Dorp *Briou* of *Briauw*, alwaar men over de Rivier trekken moeſt. Vier mylen verder zag hy de puinhopen van *Cattodera*, aan een' Rivier van den zelfden naam gelegen. Van daar, zegt hy, naar *Enkliſſer* voorttrekkende, ſchoten wy meer dan dertig wilde endvogels en verſcheide watervogels, alsmede een rheebok, en ontmoetten zo vele wilde zwynen en harten, dat de Engelſche Factoors, nooit zonder Koks reizende, wy voor gene levensmiddelen behoefde bekommerd te zyn. Des anderdaags trokken wy, aleer Broitſchia te bereiken, over een' andere bredere en diepere Rivier.

Hy vertrekt naar Surate

Briou en Cattodera.

Enkliſſer.

BROITSCHIA ligt op een redelyk hogen berg, twaalf mylen van Suratte en agt van de Zee (*b*). De Rivier vliet van de gebergtens, die de Koningryken *Decan* en *Balagate* vaneen ſcheidt. De muren van de Stad zyn van gehouwen ſteen en zo hecht gebouwt, dat zy onder de ſterkſte Steden van Aſia gerekent wordt. Naar de landzyde heeft zy twee poorten aan de Rivier, langs welke men een' menigte timmerhout derwaards voert, 't geen zonder uitdruklyk verlof van den Gouverneur niet ontladen mag worden. Men houdt aldaar naauwkeurig wacht, niet alleen vermits de Stad een' Sterkte

Beſchryving van Broitſchia.

(*a*) Bladz. 56.

(*b*) Op een en twintig graden zes en vyftig minuten noorder breedte.

MANDELSLO. 1638.

te is, maar ook doordien men 'er twee ten honderd van alle de Koopwaren doet betalen. De Stad is volkryk, gelyk ook beide hare Voorsteden, ofschoon de meeste Ingezetenen Ambachtslieden, inzonderheid Wevers zyn, makende die soort van katoene lywaten, welke men *Baftas* noemt, de fynste van de Provincie Suratte. Het gantsche naburige veld is vlak en zeer effen land; doch vyf of zes mylen zuid-oostwaards ontdekt men enige bergen, *Pindatsches* geheten, en die zich tot aan gene zyde Brampour uitstrekken. Zy zyn zeer vruchtbaar, gelyk het overig gedeelte van 't Land, alwaar men een' grote menigte rys, tarwe, garst en katoen inzamelt. Uit die bergen trekt men het agaat, waarvan men fraaije kelken en hechten van messen maakt, die te Cambaye verkocht worden.

't Geberg-te Pindat-sches.

't Zelve levert agaat.

Rivier van Broitschia en hare Reê.

'T RECHTSGEBIED van Broitschia strekt zich over vier en tagtig Dorpen uit, welke daaronder behoren. Zyn grondgebied bevatte ook weleer drie andere Steden, die thans hunne byzondere Gouverneurs hebben. Vier mylen beneden de Stad verdeelt zich de Rivier in twee armen, verwekkende een Eiland van een' halve myl lengte, beneden 't welk zy zich door twee monden in Zee stort. Hy heeft gene Haven en de Reê is zeer gevaarlyk, vermits de Schepen, welke 'er op zeven vademen ankeren konnen, voor alle winden bloot liggen. Tusschen Broitschia en Cambaye ontmoet men (*a*) een groot Dorp, *Jambuysar* of *Jambouser* genaamd, alwaar veel Indigo bereidt wordt. Op den weg van Amadabath ziet men de Grafstede van *Pollemedony*, een beruchten Mahometaanschen Heilig, werwaards zich de Moorsche Pelgrims met zo veel godsvrucht begeven, dat sommigen, een slot voor den mond dragende, om niet te spreken, 't zelve enkel afligten, wanneer zy eten moeten, en anderen zich de armen met yzere ketenen doen kluisteren. 's Volks bygelovigheid gaat zo verre, dat het meent, dat de sloten zich door een' bovennatuurlyke kracht openen, en de ketenen zich ontbinden, wanneer die Paters hunne gelofte volbragt hebben (*b*).

Jambuy-sar.

Graf van Pollemedony.

MEN vertrok tegens den avond van Broitschia met den Engelschen Commis, die ook met het bestier van 't Comptoir van Brodra belast zynde, de gelegenheid der Karavaan wilde waarnemen. Men trok den gantschen nacht en den volgenden morgen voort; doch de hitte werdt zo geweldig, dat men zich by een' poel moest nederslaan, alwaar men de vrouwen, welke de Banjanen in de Karavaan medevoerden, gedurende het overige van den dag en een gedeelte van den nacht deedt dansen.

DES anderdaags trok men door de Dorpen *Carawanet* en *Cabol*, twee Tollen, alwaar men rechten betalen moet. Enige mylen van Brodra trok de Engelsche Commis vooruit, om huisvesting voor de Europeërs der Karavaan te bereiden, en kwam hun op een kleinen afstand van de Stad weder te gemoet, waarin zy den 7. October binnen trokken. Mandelslo werdt naar een zeer fraai Lusthuis geleidt, gebouwd om tot een' grafstede voor een aanzienlyken persoon van dat Land te dienen. Na hem de tuinen te hebben vertoont, deedt men hem geen goede sier ontbreken; en de Engelschen hem met alle verlustigingen trachtende te vermaken, ontboden enige Banjaansche

Carawanet en Cabol.

Komst te Brodra.

(*a*) Agt mylen of dertien kossen van Broitschia.
(*b*) Mandelslo, Bladz. 68. en voorgaande.

ſche vrouwsperſonen uit de Stad, die met veel nieuwsgierigheid zyne klederen bezichtigden, offchoon de Engelſche en Hollanders, in de Indië nedergezeten, gemeenlyk naar de wyze van hun Land gekleed gaan. Die vrouwsperſonen boden hem alle gedienſtigheden, welke hy van hare kunne konde wenſchen; doch zyne weigering verſtoorde haar zo zeer, dat zy naar de Stad keerden (*a*). MANDELSLO. 1638. Eerbaarheid van Mandelslo.

BRODRA ligt in een' zandige vlakte aan de kleine Rivier *Waſſet*, dertig koſſen of vyftien mylen van Broitſchia. Het is een' zeer nieuwerwetſche Stad, door *Raſia-Ghié*, zoon van den Sultan *Mahomet-Begeran*, laatſten Koning van Guzuratte, van de puinhopen van het oude Brodra gebouwd, 't geen weleer *Radiapor* genaamt werdt, en waarvan het ſlechts een' halve myl afligt. Zy is met een goeden muur en verſcheide ouderwetſche bolwerken voorzien. Men telt 'er vyf poorten, waarvan eene toegemetſelt is, vermits men 'er geen groten weg op heeft konnen doen uitlopen. De Ingezetenen, inzonderheid die van de grote Voorſtad, welke tegen het weſtlyk gedeelte der Stad ligt, zyn Banjanen en Ketteris, meeſtendeel Wevers en Katoendrukkers. Te Brodra worden de fraaiſte lywaten van de gantſche Provincie gemaakt, offchoon zy ſmaller en korter dan die van Broitſchia zyn, aan welke beide hoedanigheden men dezelve onderkent. Mandelslo noemt die lywaten (*b*), om de aantekeningen, zegt hy, die wy dikwerf van dat Land bekomen, te meer licht by te zetten. Het Rechtsgebied van Brodra ſtrekt zich over twee honderd tien Dorpen uit, waarvan vyf en zeventig tot onderhoud der bezetting, en de overige honderd vyf en twintig lynrecht onder den Mogol ſtaan, die den Amptenaren van zyn Hof jaarwedden op derzelver inkomſten toewyſt. Een onder dezelve, *Sindickera* geheten en agt mylen van de Stad gelegen, levert jaarlyks meer dan twee honderd vyftig quintalen lak. Mandelſlo merkt aan, dat het lak van Guzaratte van een' ſoort van bomen getrokken wordt, welke veel overeenkomſt met onze pruimbomen hebben. Zyne kleur is roſchbruin, doch wel gedroogd, en tot ſtof gemaakt zynde, doen de Indiërs het door inmengſels zodanig een' kleur aannemen, als zy willen, naamlyk zwart, groen, rood, geel enz. Zy maken 'er pypen van, dienende om brieven te lakken, of tot ſieraad hunner meubilen, en weten het zodanig te glanzen, inzonderheid het zwarte, dat wy in Europa hen onmooglyk daarin konnen evennaren. Het Land brengt ook veel Indigo voort. Behalven de graffteden, wier gebouw Mandelſlo tot een intrek diende, vindt men 'er een' grote menigte buiten de Stad, de meeſten zeer prachtig gebouwd en enigen met grote tuinen voorzien, die voor een ieder open ſtaan (*c*). Beſchryving van Brodra. Aldaar worden fraaije lywaten gemaakt. Rechtsgebied en eigendommen van Brodra.

DE Karavaan hadt zich aan de andere zyde van de Stad aan den hoek van een boſch dadelbomen gelegert, waarvan de Terri getrokken wordt, zynde de gewone drank daar te lande. Mandelſlo voegde zich des avonds by dezelve, en vertrok des anderdaags morgens onder de zelfde bedekking naar *Was-* Moeilykheden te Waſſet over de tolrechten.

(*a*) *Ibidem.* Bladz. 69.
(*b*) Baftas, Nicquamas, Madaſons, Cannequins, zwarte Chelaſſen, blaauwe Aſſamanis, Berams en Tircandias. *Ibidem*, bladz. 70.
(*c*) *Ibidem.*

MANDELS-LO. 1638. *Wasset*, zynde een half vervallen Kasteel, op den kruin van een berg gelegen, en alwaar een' bezetting van honderd Ruiters ligt, tot het ontfangen der inkomende rechten, naamlyk de waarde van vyf en veertig stuivers voor iederen wagen. Doch de Engelsche Kooplieden waren van een pasport van den Mogol voorzien, uit krachte van 't welk zy beweerden van die belasting bevryd te zyn. Echter verkregen zy, niet zonder moeilykheid en geweld, den vryen doortocht, door de bezetting van 't Kasteel met enige roepiën te vreden te stellen. Vervolgens namen zy hun intrek in een naburig Dorp, en vonden derdehalve myl verder dat van *Amennomigy*, en drie mylen van 't laatstgenoemde dat van *Sejuntra*, van waar zy zich naar het Steedje *Nariad* begaven, 't geen door anderen *Niriaud* genaamd wordt en negen mylen van Brodra ligt. Men heeft aldaar fraaije huizen en maakt 'er mede katoene lywaten en indigo.

Amenno-nigy.

Sejuntra.

Nariad of Niriaud.

Mamade-bath.

Den 11. October kwamen zy te *Mamadebath*, een' kleine Stad, vyf mylen van Nariad, aan een' middelbare doch zeer vischryke Rivier gelegen; door Banjanen bewoond, en dryvende een groten Koophandel in katoene garen. Dat Steedje, 't geen zeer vermaaklyk ligt, heeft zyn oorsprong aan twee broeders te danken, die het met een fraai Kasteel aan de noordzyde bevest hebben.

Canis, Batova en Issempour.

Komst te Amadabath.

Den 12. vyf mylen afgelegt hebbende, na over *Canis*, *Batova* en *Issempour* getrokken te zyn, alwaar men een' zeer fraaije *Sary* (*a*) tot den intrek der Karavanen ziet, kwam men den zelfden dag gelukkig voor de poorten van Amadabath. Mandelslo met den wagen gekomen zynde, waarop de levensmiddelen geladen waren, hieldt zich in een der tuinen op, alwaar de graven van voorname lieden gevonden worden. De Directeur van het Engelsch Comptoor, *Benjamin Roberts* genaamd, werdt terstond van zyne komst verwittigt, en kwam hem in een' koets te gemoet ryden. Dat rytuig, op de Indische wyze gemaakt, was geheel verguld en met ryke Persische tapyten bekleed. Twee witte ossen, die 't zelve trokken, schenen zo vol vuur als onze moedigste paarden te zyn. De Directeur deedt een fraai Persisch paard, welks tuig met bladen zilver beslagen was, aan de hand leiden en Mandelslo by zich zitten. Vervolgens enige Engelschen achterlatende, om de Karavaan af te wachten, reedt hy met veel Statie ter Stad in.

Pracht van den Engelschen Directeur.

Engelsch Comptoor aldaar.

Het Engelsch Comptoor ligt midden in Amadabath, en bestaat uit verscheide fraaije gebouwen en onderscheide plaatsen tot het afladen der Koopwaren. De kamer van den Directeur ziet uit op een' fontein en kleine parterre. De vloer was met tapyten bedekt, en de pilaren, waarop het gebouw rustte, met zyde stoffen van verschillende kleuren bekleed, overtrokken met wit gaas, in navolging der huissieraden van de grootste Heren van 't Land. Mandelslo werdt een zeer fraai vertrek tot zyn intrek aangewezen. Na met de voornaamste Europeesche Kooplieden in 't zelve gespyst te hebben, sloeg Roberts, aan de aanbeveling der Engelschen van Hispahan willende beantwoorden, hem min zedige verlustigingen voor, welke hem verscheide redenen deden van de hand wyzen (*b*).

BE-

(*a*) Dit is 't geen de Turken en Persianen *Karavansera* noemen. In Indostan worden de Karavanen *Cassilas* geheten. *Ibid.* bladz. 74.

(*b*) Hy deedt zes Dansseressen in myne kamer komen, de schoonste, welke men in de Stad

BETER geviel hem de voorslag, dien Roberts hem deedt, van des anderdaags het merkwaardigste in de Stad te bezichtigen. Die Directeur nam hem by zich in een rytuig en deedt twee andere koetsen volgen. Allereerst reedt hy hem naar de grote markt, *Maidan-Schach*, of 's Konings Markt geheten, welke ten minsten zestien honderd voeten lang en agt honderd voeten breed is. Rondom dat fraaije plyn staan twee reijen dadel- en tamarindebomen, met citroen- en oranjebomen tusschen dezelve, waarvan men ook in alle de straten een' grote menigte vindt, gevende het dubbel vermaak van een voortreflyk gezicht en verkwiklyke koelte, in welke men zonder gevaar wandelen kan (*a*).

MANDELSLO. 1638. Mandelslo bezichtigt de Stad. Maidan-Schach of grote Markt.

MANDELSLO besteedde veel oplettenheid in het bezichtigen van het Kasteel, 'tgeen groot en met gehouwen steen hecht gebouwt is; wordende voor een der fraaisten van 't gantsche Keizerryk gehouden. Men gaat den Maidan niet verby, zonder het oog op een Huis van tigchelsteen te doen vallen, 'tgeen men het Koninglyk Paleis heet. Boven de deur loopt een' Gallery voor de Tuigspelers, welke 'er den klank hunner violen, schalmeijen en zakpypen des morgens, 's middags, 's avonds en zelfs ter middernacht doen horen, gelyk in Persië en alle plaatsen, alwaar de Vorst van den Mahometaanschen Godsdienst is. Alle de vertrekken van dat Paleis zyn verguld en naar de wyze van dat Land in waterverw beschilderd, 'tgeen meer den zulken behagen kan, die de verscheidenheid der kleuren beminnen, dan die in de ordonnantie ener goede tekening en de regelmatigheid der beelden behagen vinden (*b*).

Kasteel van Amadabath. 's Konings Paleis.

ROBERTS leidde Mandelslo buiten de Stad, om hem de muren te vertonen, die buitengemeen fraai en met vier dikke torens gestrykhoekt zyn. De gracht is niet min dan vyf en twintig roeden breed; doch zonder water en op enige plaatsen vervallen. Amadabath heeft twaalf poorten.

Fraaiheid der muren.

ZY reden weder ter Stad in, om de voornaamste Moskee der Banjanen te zien, 'tgeen een Gebouw van een' uitmuntende schoonheid is. De Stichter, een ryk Koopman, *Santides* genaamd, leefde nog. Het staat te midden op een' grote plaats, besloten binnen een hogen muur van gehouwen steen, langs welke een' opene gallery loopt, de transen onzer Kloosters niet ongelyk. Die gallery heeft hare cellen, in iedere van welke een standbeeld van wit of zwart marmer geplaatst is, verbeeldende een' naakte vrouw, naar de wyze van dat Land, met de benen kruislings zittende. In enige cellen ziet men drie beelden, een groot tusschen twee kleine.

Voornaamste Moskee der Banjanen.

BY den ingang der Moskee ontmoet men twee oliphanten van zwart marmer en levensgrootte, op een van welke men het beeld van den Stichter geplaatst heeft. Het gantsche Gebouw is verwulfd. De muren zyn met verschei-

Stad hadt konnen vinden, en zeide my, dat indien ik in haar iets behaaglykers dan haar gezang en vlugheid vond, ik my slechts behoefde te uitten, en verzekerd konde zyn, dat zy my alle geneugte zouden verschaffen, welke die van hare kunne in staat zyn te geven en te genieten. Doch ik bedankte hem voor zyne beleefdheid, zo vermits myne gezondheid niet volkomen herstelt, als omdat ik schichtig was, de liefkozeryen van Heidinnen te ontfangen, zegt Mandelslo. *Ibid.* bladz. 76.

(*a*) *Ibidem.*

(*b*) Bladz. 77.

Mandelslo. 1638. ſcheide beeltniſſen van menſchen en dieren verſierd; doch van binnen doet zich niets meer voor 't gezicht op, 't geen aan 't einde tegens drie kapellen of drie zeer donkere inſpringende vakken ſtuit, met een houten hek geſloten en in welke men verſcheide marmere ſtandbeelden en in het middelſte een' brandende lamp ziet. Aldaar was een Prieſter bezig met het ontfangen van bloemen uit handen van die ze hem aanboden, om zyne Afgoden met dezelve op te tooijen, van oly voor de lampen, welke voor het hek brandden, en van koren en zout voor de offerhanden. Terwyl hy de beelden met bloemen verſierde, hadt hy een lywaat voor den neus en mond, uit vreze mooglyk, dat de onzuiverheid van zyn adem derzelver heiligheid mogt beſmetten; en by tuſſchenpozen de lamp naderende, prevelde hy binnen 's monds enige woorden, ſmeerde zyne handen met den damp, die van de vlam opging, en ſtreek dezelve ſomtyds over zyn aangezicht. Die beſpotlyke plechtigheid duurde zo lange, dat Mandelſlo 't geduld verging van het einde af te wachten (*a*).

Beſpotlyke Godsdienſtsplechtigheid.

Ligging, grootte, ſtraten en gebouwen van Amadabath.

Amadabath, Hoofdſtad van het aloude Koningryk Guzuratte, ligt op drie en twintig graden twee en dertig minuten noorder breedte, agttien mylen van Cambaye en vyf en veertig van Suratte, aan een kleine Rivier, die op een kleinen afſtand van zyne muren in de Indus valt. De Stad is groot en wel bevolkt, en beſlaat ontrent zeven mylen in den omtrek, wanneer men de Voorſteden en enige Dorpen, welke een gedeelte van dezelve uitmaken, 'er onder begrypt. Hare ſtraten zyn zeer breed, en hare gebouwen ongemeen grootſch en prachtig, vooral de Moskeën en 't Paleis van den Gouverneur der Provincie. Men houdt 'er geſtadig wacht en een' ſterke bezetting uit vreze voor de *Baduren*, een Volk, vyf en twintig mylen van daar gelegen, 't geen 't gezag van den Mogol niet erkent, en zich door menigvuldige invallen by zyne Onderdanen geducht maakt.

Koophandel aldaar.

In Aſia zyn mooglyk gene Natien noch Koopwaren, die men niet te Amadabath vindt. Byzonderlyk worden aldaar een' ongelooflyke menigte zyde en katoene ſtoffen gemaakt. Echter gebruiken de Ambachtslieden zelden de zyde van dat Land, noch minder de Perſiſche, die te groof en te duur is, maar de Chineeſche zyde, als zeer fyn zynde, waaronder zy de Bengaalſche mengen, die iets grover dan deze, offchoon nochtans fyner dan de Perſiſche is. Ook maken zy goud en zilver laken; doch mengen 'er te veel valſch goud onder, 't geen 't zelve ſlegter dan het Perſiſche maakt. Sedert Mandelſlo te Suratte gekomen was, hadt men 'er een' nieuwe ſtoffe uitgevonden, zynde van zyde en katoen met goude bloemen. Dezelve werdt zeer geacht en tot vyf ryksdalers de el verkocht. Doch 't gebruik was den Ingezetenen van 't Land verboden, en door den Keizer voor zich alleen behouden, gedogende nochtans, dat de Vreemdlingen daarvan buiten zyne Staten voerden. Voorts maakte men te Amadabath allerlei ſatynen, fluweelen van allerlei kleuren; taffen; ſatyn, om tot voering te dienen, van garen en zyde; alcatifs of tapyten met een gouden grond, van zyde en wol, doch zo goed niet dan die van Perſië, en allerlei katoene lywaten (*b*).

De

(*a*) Bladz. 78.
(*b*) *Ibidem*. bladz. 8.

DE andere Waren, welke 'er het meeste verkocht worden, zyn kandy-suiker, bruine suiker, komyn, honig, lak, opium, borax, gedroogde en gekonfyte gengber, mirabolans en alle soorten van ingelegde vruchten; salpeter, armoniakzout en indigo, 't geen 'er enkel by den naam van *Anil* bekend is, en 't welk de natuur aldaar in overvloed voortbrengt. Ook vindt men'er diamanten; doch vermits men dezelve van Golkonda en Visapour derwaards brengt, kan men die stenen elders beter koop bekomen. Muscus en ambergris is aldaar niet schaarsch, offschoon dat Land zulks niet voortbrengt.

MANDELSLO. 1638.

DE grootste Handel van Amadabath is de wisselwinst. De Banjanen trekken op alle de plaatsen tot op Constantinopolen, en vinden daarin te meer voordeel, vermits in weerwil der gestadige onkosten van den Mogol tot onderhoud van een' grote menigte Soldaten, wier enige plicht is, voor 's Lands veiligheid te waken, de Rasbouts en andere Struikrovers de grote wegen zeer gevaarlyk maken.

Handel in wissels.

AAN den anderen kant betalen de Koopwaren te Amadabath gene in- noch uitgaande rechten, zynde men daarvan vry door een geschenk van ontrent vyftien stuivers voor iederen wagen aan den Kutual. De enige verbodene koopwaren, zo voor de Ingezetenen als Vreemdlingen, zyn buskruit, loot en salpeter, welke zonder een verlof van den Gouverneur niet vervoert mogen worden; doch men verkrygt zulks gemaklyk door een geringe blyk van erkentenis.

DIE ryke en grote Stad besluit in zyn grondgebied vyf en twintig grote Vlekken en twee duizend negen honderd agt en negentig Dorpen. Hare inkomsten bedragen meer dan zes millioenen ryksdalers, waarvan de Gouverneur de volle beschikking heeft met den enigen last van de troepen te doen bestaan, welke hy verplicht is voor 's Lands dienst en inzonderheid tegens de rovers te onderhouden; offschoon hy die rovers somtyds zo verre beschut, dat hy de vruchten van hunne roveryen met hun deelt (*a*).

Inkomsten van Amabath.

MANDELSLO besteedde de volgende dagen met het bezichtigen van enige Graven in de nabuurschap der Stad, waaronder inzonderheid dat uitmunt, 't geen men in het Dorp *Zirkees* vindt, zynde door een Koning van Guzuratte ter ere van een Rechter gesticht, die zyn Leermeester was geweest. Dat gantsche Gebouw, welks heiligheid men voorgeeft dat zich door verscheide wonderwerken geopenbaart heeft, is van marmer en rust op vier honderd veertig zuilen van dertig voeten hoogte, alle mede van marmer, gelyk de vloer, en strekt ook tot de begraafplaats van drie Koningen, die begeert hebben met hunne kinderen aldaar te rusten. By den ingang van dat fraaije Gedenkstuk ziet men een groten bak vol water en met een muur besloten, waarin aan alle kanten vele vensters zyn. Het bygeloof lokt gantsche benden Pelgrims derwaards. In dat zelfde Dorp wordt de beste indigo van 't Land bereidt (*b*).

Graven van Amadabath.

EEN' myl verder vindt men een fraai Huis met een groten tuin, aldaar gebouwd door een Groten Mogol, dien de Schryver *Chou-Chimauw* noemt, na het behalen van een' overwinning op den Sultan *Mahomet Begeran*, laatste Ko-

Konstgreep van een Mahometaan,

(*a*) *Ibidem*, Bladz. 83.
(*b*) Bladz. 84.

MANDELSLO. 1638.

Koning van Guzuratte, en waardoor hy dat Ryk aan zyne Staten hechtte. Men verzuimde niet, Mandelslo een' Grafstede te tonen, die *Bety-chuit*, dat is *de schaamte van een dochter* genaamt werdt, en waarvan men hem den oorsprong verhaalde. Een ryk Koopman, *Hajom-Majom* geheten, verliefd op zyne dochter geworden, en voorwendsels zoekende, om de bloedschande te rechtvaardigen, begaf zich naar een geestlyken Rechter, en zeide hem, dat hy van zyne jeugd af vermaak geschept hadt een tuin te planten; dat hy denzelven zorgvuldig hadt onderhouden en men 'er de schoonste vruchten in vondt; dat die vertoning nyd by zyne buren verwekte, van welke hy dagelyks overlast leedt; doch dat hy hun een hem zo waard goed niet konde overlaten, en voornemens was, zelf het te genieten, indien de Rechter zyn besluit by een geschrift geliefde te bevestigen. Door die vertogen verkreeg hy een' gunstige verklaring, welke hy aan zyne dochter vertoonde; doch met zyn gezag en het gewaand verlof van den Rechter op haar niets konnende verwinnen, verkrachtte hy haar. Mahomet Begeran van zyne misdaad verwittigd, deedt hem den kop voor de voeten leggen, en bewilligde, dat men hem uit zyne goederen dat fraaije Gedenkstuk bouwde, 't geen getuigenis zyner euveldaad en straffe draagt (*a*).

om bloedschande te rechtvaardigen.

Gebergte Marva en Kasteel Gurchitto.

OP een kleinen afstand van Amadabath beginnen zich de vervaarlyke gebergtens van *Marva* te verheffen, die zich meer dan zeventig mylen naar den kant van Agra en meer dan honderd naar *Ougen* uitstrekken, zynde een Domyn van den Prins *Rana*, welke men acht in rechte lyn van den beruchten Porus af te stammen. Op dat gebergte vindt men het Kasteel *Gurchitto*, 't geen door zyne ligging op die ongenaakbare plaatsen lange voor onverwinlyk gehouden en door den Mogol niet zonder veel moeite t'ondergebragt is. In 't gebergte tusschen Amadabath en *Trappe* onthoudt zich een andere Raja, die door de bosschen en woestenyen tot hier toe onafhanglyk gebleven is. De Raja van *Ider* is een Onderdaan van het Keizerryk, doch zyne ligging hem de zelfde voordeelen gevende, ontslaat hy zich dikwerf, de bevelen van den Mogol te gehoorzamen (*b*).

Lusttuinen.

EEN der schoonste tuinen van Amadabath is die, welke den naam van *Schahbag*, dat is, Tuin des Konings draagt, liggende in de Voorstad *Begampour*, en zynde met een hogen muur omgeven. Het Lusthuis van den zelven is voortreflyk, ligt binnen grachten vol water, en heeft zeer fraai gestoffeerde kamers. Van daar begaf zich Mandelslo over een' stenen brug van ontrent vier honderd schreden lengte naar een anderen Lusttuin, *Nikcinabag*, dat is, *Kleinood*, genaamd, en die men zegt door een' vrouw gebouwt te zyn. Dezelve is niet merkwaardig door zyne grootte nog 't gebouw, waarmede het verzeld is; doch dezelve zyn beide zo voordeelig gelegen, dat men 'er het gantsche omliggende veld ontdekt, en op de toegangen van de brug een der fraaiste gezichten heeft, die den Schryver ergens in 't oog gevallen zyn. In 't midden van dien tuin ligt een grote vyver, die in den winter door het regenwater en gedurende den zomer door middel van verscheide werktuigen, waarmede verscheide ossen uit putten, welke nooit opdro-

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 86.

drogen, het water trekken, onderhouden wordt. Zelden komt men 'er zonder vrouwen te ontmoeten, die zich aldaar baden; waarom ook gene Indiërs in denzelven mogen komen: doch de hoedanigheid van Vreemdling deedt Mandelslo den toegang vergunnen.

MANDELSLO. 1638.

ZO vele tuinen, waarmede de Stad omringd is, en de bomen, waarvan alle de ſtraten vol zyn, doen haar van verre naar een groot boſch gelyken. De weg, die *Baſchaban* genaamt wordt, en naar een Dorp loopt, zes mylen van daar gelegen, is met twee reijen cocosbomen beplant, welke den Reizigers geſtadig ſchaduw leveren. Doch die weg heeft gene gelykheid met die van Agra naar Brampour loopt, en welke ſlechts eene wandeldreef van honderd vyftig duitſche mylen uitmaakt. In alle die bomen huisveſten een' ongelooflyke menigte apen, waaronder men 'er zo groot als hazenwindhonden vindt, ſterk genoeg om een menſch aan te vallen, 't geen nochtans nooit geſchiedt, ten zy zy aangehitſt worden. De meeſten zyn bruinachtig groen, lang en wit van baard en winkbrauwen. Die dieren, welke de Banjanen uit een' ſoort van godsdienſtigheid tot in het oneindige laten vermenigvuldigen, zyn zo gemeenzaam, dat zy t'elken ure in een' zo grote menigte en zo vrypoſtig in de huizen komen, dat het den fruit- en ingelegde vruchtenverkopers zeer bezwaarlyk valt, hunne waren te behouden. „ Mandelslo telde op een dag vyftig te gelyk, die in 't Huis der En„gelſchen kwamen, even als of zy afgezonden waren, om hem door hunne „poetſen en grynzen te vermaken. Hun eenmaal enige amandelen toege„worpen hebbende, volgden zy hem tot in zyne kamer, alwaar zy een' „gewoonte maakten, hem alle morgen by zyn ontbyt te komen bezoeken. „Vermits zy gene zwarigheid maakten, brood en vruchten van zyne tafel „te nemen, hieldt hy 'er ſomtyds een den poot vaſt, om de anderen te „verplichten te grynzen, tot dat hy zag, dat zy gereed ſtonden, hem aan „te vallen (*a*)."

Amadabath gelykt door zyne tuinen en geboomte naar een boſch.

Menigte apen in de bomen.

Hunne gemeenzaamheid.

IN die bomen onthouden zich ook allerlei vogelen, vooral een menigte papegaaijen, waarvan de grootſte *Indiſche raven* geheten worden. De witten of paarlgraauwen, die een appelbloeſſemverwige kuif op den kop hebben, noemt men *kakatous*, vermits zy in hun gezang den klank van dat woord vry duidelyk uitſlaan. Die vogelen zyn in Indië alom zeer gemeen en maken in de Steden hunne neſten, gelyk de zwaluwen in Europa onder de daken der huizen (*b*).

Papegaaijen van onderſcheide ſoorten.

DE Gouverneur van Amadabath onderhoudt uit zyne inkomſten voor den dienſt van den Groten Mogol twaalf duizend paarden en vyftig oliphanten. Hy voert den titel van Raja of Prins, en was toen een man van zeſtig jaren, *Areb-Kan* genaamd, en wiens middelen men op vyftig millioenen ryksdalers begrootte. Zyne dochter was kort te voren met den tweden zoon van den Mogol gehuuwt, en hy hadt haar, naar 't Hof zendende, door twintig oliphanten, duizend paarden en zes honderd wagens, geladen met de rykſte ſtoffen en al wat hy koſtbaars hadt konnen byeen brengen, doen verzellen. Zyn Hof beſtondt uit meer dan vyf honderd perſonen, waaronder vier honderd zyne

Magt en rykdommen van den Gouverneur van Amadabath.

(*a*) Bladz. 87.
(*b*) *Ibidem.*

MALDELS-LO. 1638. zyne slaven waren, die alle in zyn huis gespyzigt werden. Ook verzekerde men Mandelslo, dat zonder zyne stallen te rekenen, waarin hy vier of vyf honderd paarden en vyftig oliphanten onderhieldt, de onkosten zyner huishouding 's maands op meer dan honderd duizend ryksdalers beliepen. Zyne voornaamste Beampten waren prachtig gekleed. Voor zyn deel, die weinig werks maakte van zich op te tooijen, droeg hy een' vest van eenvoudig katoen, uitgenomen op de dagen, wanneer hy zich in de Stad vertoonde, of door dezelve naar 't land reedt. Alsdan verscheen hy met een prachtigen stoet, gemeenlyk gezeten op een' soort van Troon, gedragen door een oliphant, met de rykste Persische tapyten bedekt, begeleid door een' wacht van twee honderd mannen, met een groot getal fraaije handpaarden, en voorgegaan door verscheide standaarten van verschillende kleuren (*a*).

MANDELSLO treedt in een verhaal van enige bezoeken, welke hy met den Engelschen Directeur by hem afleide, en die in zyne eige woorden verdienen voorgestelt te worden.

Bezoek, 't geen Mandelslo by dien Gouverneur aflegt.

WY vonden hem, zegt hy, in een pavillioen, 't geen op den tuin uitzag. Na ons by hem te hebben doen nederzitten, vroeg hy aan den Directeur, wie ik was? Roberts antwoordde hem, een Duitsch Edelman, die uit verlangen, om vreemde Landen te zien en nut van zyne Reizen te trekken, zyn Vaderland verlaten hadt, en dat ik, my in Persië bevindende, Indië, als het schoonste Land der Wereld, hadt willen bezichtigen. Hy prees myn besluit, biddende den Hemel. 't zelve te zegenen. Vervolgens vroeg hy my, of ik gedurende myn verblyf in Persië begerig geweest was, de Persische taal te leren? Ik zeide, veellliever het Turksch geleert te hebben, en 'er genoeg van te kennen, om my te doen verstaan. Offschoon hy een Persiaan van geboorte was, stondt hy toe, dat de Turksche taal aan 't Persische Hof meer dan de Persische gesproken werdt. *Hoe oud zyt ge?* ging hy voort, *en wanneer uit Duitschland vertrokken?* Ik antwoordde vier en twintig jaren oud en sedert drie jaren op reize te zyn. Hy verwonderde zich, dat myne ouders my in zo jonge jaren toelieten te reizen, en vroeg my, of ik onder weg niet anders gekleed was geweest? Neen antwoordende, hernam hy, dat ik gelukkig was, in dat gewaad zonder aanstoot zo vele Landen doorreist te hebben, en dat de Europeërs gemeenlyk de voorzorgen gebruikten, van zich naar de Indische wyze te kleden.

De Schryver wordt door hem ten middagmaal onthaalt.

NA een gesprek van een uur wilden wy henen gaan; doch hy nodigde ons op een' zeer minzame wyze ten middagmaal. Men boodt ons enige vruchten, terwyl het tafellaken gelegt werdt, 't geen van katoen lywaat was, en waarmede men een groot rood Turksch leder tapyt dekte, 't geen over den vloer gespreid lag. Het middagmaal was treflyk, werdt op de Persische wyze aangerecht, liggende het vleesch op rys van verscheide kleuren in porceleine schotels, gelyk ik aan 't Hof van Hispahan gezien had. Na den maaltyd begaven wy ons weg; doch toen ik afscheid van den Gouverneur nam, zeide hy my in de Tursche tale: *ik zal u nogmaals zien* (*b*).

TWEE

(*a*) Bladz. 92 en voorgaande.
(*b*) *Seni daba gureim*, bladz. 94.

MANDELSLO. 1638.

Twede bezoek.

TWEE dagen daarna (*a*) keerden wy naar 't Paleis. Ik had my naar de wyze van dat Land gekleedt, ten einde my tot de Reize naar Cambaije te bereiden, welke ik niet wel anders ondernemen konde. Wy vonden den Gouverneur in 't zelfde vertrek, waarin wy hem de eerſtemaal gezien hadden. Hy hadt een' witte Indiſche veſt aan, en daarover een' andere, langer, van goud laken met een inkarnaten grond en een' wit ſatyne voering met een kraag van ſabelvellen, die zodanig t'zamengenaait waren, dat hem de ſtaarten op den rug hingen.

HY deedt ons zitten by enige Heren, welke zich by hem bevonden. Offchoon hy over zaken handelde, ſprak hy nochtans enige woorden met ons, en ik beſpeurde, dat het hem aangenaam was, my in een ander gewaad te zien. Hy deedt verſcheide beveelen uitvaardigen, en ſchreef 'er zelf enigen. Doch die bezigheden verhinderden hem niet te roken, onderſteunende een knecht de pyp met de eene hand, en ſtekende met de andere de tabak aan. Kort daarna tradt hy naar buiten, om enige Compagnien Ruiters en Voetknechten, welke op de plaats in ſlagorde geſchaard ſtonden, te monſteren. Na hun geweer bezichtigt te hebben, deedt hy hen naar 't wit ſchieten, om van hunne bekwaamheid te oordeelen, en de ſoldy der bekwaamſten te verhogen ten koſten van die der anderen, welke hy naar evenredigheid verminderde. Wy meenden henen te gaan, doch hy deedt ons zeggen, te begeren, dat wy het middagmaal by hem hielden. Ondertuſſchen bedienden men ons met vruchten, waarvan een goed gedeelte naar 't Comptoor der Engelſchen gezonden werdt. Weder binnen gekomen zynde, deedt hy zich een klein goud kasje brengen, met edele geſteentens verrykt, waaruit hy twee laadjes trok. Uit het eene nam hy *Opium* en uit het ander *Bengi*, een' ſoort van poeijer, van de bladen en het zaad van hennip gemaakt, waarvan zich de Mogollers bedienen, om zich tot de vleeſchlyke luſten aan te hitſen. Na daarvan een lepel vol genuttigt te hebben, zondt hy my het kasje. *Onmooglyk is het*, zeide hy, *dat gy gedurende uw verblyf te Hiſpahan 't gebruik dier drogery niet geleert zou hebben.* Ik nam uit welſtaanshalve daarvan een weinig, en de Directeur volgde myn voorbeeld, offchoon wy het geen van beiden ooit geproeft hadden en 'er weinig ſmaak in vonden. By 't geſprek, 't geen volgde, ſprak de Gouverneur als een zeer misnoegde van den Koning van Perſië en zyn Hof. „ Schach Sefi, zeide hy my, heeft den Scepter „ met bloedige handen aanvaart, en 't begin zyner Regeering een' menigte „ lieden van allerlei ſtand, jaren en kunne het leven gekoſt. De wreedheid is „ erflyk in zyn Huis. Daarin aart hy naar Schach-Abas, zyn grootvader, „ en men heeft nooit te hopen, dat hy een' hoedanigheid afleggen zal, die „ hem aangeboren is. Ik geloof wel, dat hy verſtand bezit; doch ten dien „ opzichte komt hy by den Groten Mogol zo weinig in gelykheid, als de „ armoede van den enen by de onmeetbare ſchatten van den anderen. De „ Keizer, myn Meeſter, bezit genoeg, om tegen drie Koningen van Perſië „ te oorlogen (*b*)."

Bengi, een poeijer, 't geen tot de vleeſchlyke luſten aanhitſt.

Vleijende redene.

IK wachtte my wel, over een' zo teêre ſtoffe in woordenſtryd te treden; en

(*a*) Den 20. October.
(*b*) Bladz. 96.

MANDELS-LO. 1638. en zeide, dat ik bekennen moest, dat 't geen ik van de schatten van Persië gezien had, in gene gelykheid kwam met 't gunt ik in de Staten van den Groten Mogol begon ontwaar te worden; doch dat hy my ook moest toestaan, dat Persië een onwaardeerbaar voordeel hadt, bestaande in het groot getal *Kisilbachs* (*a*), waarmede de Koningen van Persië in staat waren, gantsch Asia te verwinnen. Dit zeide ik hem, vermits ik wist, dat hy een Kisilbach was, en het hem aangenaam zyn moest, in my een zo goed gevoelen van dat krygsvolk te vinden. Ook antwoordde hy, my zulks niet te konnen tegenspreken, en zich naar een Heer wendende, die, gelyk hy, een Persiaan was, zeide hy: *ik geloof, dat die jongeling hart heeft, vermits hy met achting van de zulken spreekt, die moed bezitten.*

ring van Mandelslo.

HET middagmaal werdt zo prachtig als het vorige aangerecht. Een voorsnyder, zittende te midden tusschen de grote kommen, waarin men de spyze aanbragt, schepte dezelve over in kleine schotelen, welke men voor ons aandischte. De Gouverneur zelf bediende ons meer dan eens, om ons door dat blyk van gunst zyne achting te betonen. De zaal was vol Krygsbeampten, sommigen met de piek in de hand over einde staande, en andere zittende by een waterbak, welke in 't zelfde vertrek gevonden werdt. Na den maaltyd betuigde de Gouverneur by ons afscheid nemen, dat het hem jammerde, dat zyne bezigheden hem verhinderden, tot ons vermaak enige Dansseressen van dat Land te doen komen.

Bloedig middagmaal.

DIE Heer was een man van verstand, doch trotsch en zo streng in zyn bestier, dat 't zelve wreedheid genaamt konde worden. Op een anderen maaltyd, waarby zich de Engelsche en Hollandsche Factoors bevonden, verklaarde hy, het overige van den dag in vreugde te willen doorbrengen. Twintig Danseressen, op zyne bevelen ontboden, kwamen terstond, ontkleedden zich, en begonnen naakt te zingen en te dansen, netter en vlugger dan onze koordendanssers. Zy hadden kleine hoepen, waardoor zich een aap met geen' groter buigzaamheid van leden zoude hebben konnen buigen. Alle hare bewegingen geschiedden naar den maatklank van een keteltrom, een' schalmei en enige kleine trommen. Zy hadden twee uren gedanst, toen de Gouverneur een' andere bende Danseressen ontboodt. Men kwam hem zeggen, dat zy ziek waren, en dien dag niet konden dansen; waarop hy het bevel deedt hernieuwen, 'er by voegende, dat men haar brengen zoude in zodanig een staat, als zy waren, en zyne lieden met de zelfde verschoning terug komende, werdt hy toornig op hen. Zy voor stokslagen bekommerd, wierpen zich voor zyne voeten en beleeden, dat de Danseressen niet ziek waren, maar, op een' andere plaats spelende, geweigert hadden te komen, vermits zy wisten, dat de Gouverneur haar niet zoude betalen. Hy lachtte daarom; doch deedt haar door enige manschap van de wacht halen, en beval, zodra zy in de zaal waren gekomen, dat men haar den kop voor de voeten zoude leggen. Zy smeekten met geween en de naarste jammerklachten om lyfsgenâ. Echter wilde hy gehoorzaamt zyn, en het halsrecht geschiedde in 't gezicht van het gantsche gezelschap, zonder dat iemand der Groten voor die elendigen, welke agt in getal waren, durfde spreken (*b*).

DAT

(*a*) Berucht Krygsvolk van Persië. (*b*) Bladz. 99. en voorgaande.

DAT vreemd ſchouwtoneel deedt de Vreemdlingen verſteld ſtaan. De Gouverneur zulks beſpeurende, begon dapper te lagchen en zeide: *Waarom verwondert ge u dus, myne Heren? Wanneer ik anders handelde, ware ik niet lange Meeſter in Amadabath. Men moet door vreze verhoeden, dat men myn gezag in den wind ſla* (*a*). MANDELS-LO. 1638.

MANDELSLO vertrok naar Cambaye met een jongen Engelſchen Koopman, welke enkel om hem te verplichten, en op bevel van den Directeur, die Reize deedt. Uit vreze voor de Rasbouts nam hy een' bedekking van agt *Pions*, zynde Soldaten, met ſpeeren, rondaſſen, boog en pylen gewapend. Dat krygsvolk is van te meer gerief, vermits het zich niet ontrekt teffens als Lakeyen te dienen, en altoos voor de paarden trekt. Daarenboven huurt men het voor een zo geringen prys, dat het Mandelslo ſlechts agt ryksdalers in de drie dagen, in welke hy dertien mylen afleide, koſtte. Men rekent agt tot aan het Dorp *Serguntra*, waarin hy niets merkwaardigs zag, dan een groten bak, waarin het regenwater, gedurende het gantſche jaar, bewaard wordt. Vyf mylen van daar kwam hy in 't gezicht van Cambaye, in welke Stad hy, door het afwezen van den Engelſchen Factoor, zyn intrek by een Moorſchen Koopman nam. Mandelslo begeeft zich van Amadabath naar Cambaye.

CAMBAYE ligt zeſtien mylen van Broitſchia in een' zeer zandige ſtreek aan het einde en den oever van een' grote Baai, alwaar de Rivier *May*, de muren dier Stad beſpoelt hebbende, zich in Zee ſtort. Hare Haven is niet gemaklyk, want offſchoon de vloed aldaar meer dan zeven vademen water aanbrengt, blyven de Schepen by de eb op den droge in 't zand en den modder, waar mede de grond vermengd is. De Stad is omvangen met een zeer fraaijen muur van gehouwen ſteen; heeft twaalf poorten, grote huizen en rechte en brede ſtraten, waar van de meeſten by nacht met ſtaketzels afgeſloten zyn; is onvergelyklyk groter dan Suratte, en niet min dan twee mylen in den omtrek. Beſchryving dier Stad.

MEN telt aldaar drie Bazars of Markten en vier fraaije bakken, groot genoeg om aan alle de Ingezetenen in de langſtdurende droogtens water te verſchaffen. De meeſte Inwoonders zyn Heidenen, Banjanen of Rasbouts, waar van zich ſommigen met den Koop- en anderen met den Wapenhandel geneeren. Hun grootſten handel is op Diu, Mecka, Perſië, Achem en Goa, werwaards zy allerlei zyde en katoene ſtoffen voeren, en gemunt goud en zilver, naamlyk dukaten, ſequinen en piaſters, met verſcheide koopwaren van die plaatſen, van daar mede brengen (*b*). Haar Koophandel.

ENIGE uren beſteedt hebbende met de Stad te bezichtigen, deedt zich Mandelslo buiten dezelve naar vyftien of zeſtien fraaije tuinen leiden, die nochtans in gene gelykheid kwamen met een anderen, naar welken zyn' Gids hem langs een ſtenen trap van verſcheide treden deedt opklimmen. In denzelven vondt hy drie woningen, waarvan een uit verſcheide vertrekken beſtondt. Te midden in dien tuin bezichtigde hy op een' zeer verheve plaats het graf van een Mahometaan, door wien die gantſche plantaſie met hare gebouwen aangelegt was. Hoe fraai ook het uitzicht naar de Zee was, werdt Tuinen buiten de Stad.

(*a*) Bladz. 100.
(*b*) Bladz. 102 en voorgaande.

MANDELSLO. 1638.

werdt het zelve nochtans door dat van de landzyde overtroffen, alwaar zich het schoonste veld van de Wereld opdeedt. Die plaats is zo vermaaklyk, dat de Grote Mogol, zich eenmaal te Cambaye bevindende, aldaar zyn intrek nemen wilde, en de stenen van het graf deedt wegnemen, om 'er zyne tent op te slaan.

Mandelslo ziet een' Indische vrouw van twintig jaren verbranden.

TERWYL Mandelslo zyne nieuwsgierigheid trachtte te voldoen, kwamen twee Kooplieden van het Engelsch Comptoor hem verwyten, dat hy het huis van een Mahometaan voor hunne Logie verkozen hadt, en zich aanbiedende, hem in zyne verdere bezichtigingen te verzellen, nodigden zy hem des anderdaags met hun de vertoning te zien van een Indische vrouw, die zich vrywillig zoude doen verbranden. Ook begaven zy zich den volgenden dag te zamen buiten de Stad naar den oever van de Rivier, de bestemde plaats tot die deerlyke plechtigheid. De gemelde vrouw was weduwe van een Rasbout, die twee honderd mylen van Cambaye gedood was. Het noodlot van haren man verstaande, hadt zy den Hemel een' gelofte gedaan, hem niet te overleven. Vermits de Mogol en zyne Amptenaren niets sparen, om een zo onmenschlyk gebruik te vernietigen, hadt men hare begeerte lange wederstaan, en de Gouverneur van Cambaye zelf zich daar tegen gekant en gepoogt haar te overreden, dat de tyding, om welke zy een weerzin in haar leven hadt, nog onzeker was. Doch haar aanzoek dag by dag lastiger vallende, hadt men haar eindlyk verlof vergunt, aan de wetten van haren Godsdienst te voldoen.

ZY was niet boven de twintig jaren oud. Mandelslo zag haar op de plaats van haar sterven met zo veel standvastheid verschynen, dat hy zich verbeeldde, dat men haar de zinnen door een' buitengemene gifte opium, waarvan het gebruik in Indië zeer gemeen is, hadt bedwelmt. Haar stoet ging als in processie, en voor dezelve een' bende Tuigspelers van dat Land, die gestadig den klank van hunne schalmeijen en trommen deden horen. Voor haar gingen vele jonge dochters en vrouwen, zingende en danssende. Zy was met hare fraaiste klederen opgetooit, met arm-, vinger-, been- en halssieraden versierd, en werdt door een hoop manspersonen en kinderen gevolgt.

DE houtmyt, voor haar aan de Rivier gestapeld, was van aprikozen-, sandel- en kaneelhout. Zodra zy dezelve in 't oog kreeg, hieldt zy enige ogenblikken stil; zag dezelve, gelyk Mandelslo meende te bespeuren, met verachting aan, en afscheid van hare vrienden nemende, deelde zy onder hen hare braseletten en ringen uit. Mandelslo zat te paard naby haar met twee Engelsche Kooplieden. „ Ik geloof, zegt hy, dat zy uit myn gelaat be-„ speurde, dat ik medelyden met haar had, en om die reden mooglyk was „ het, dat zy my een harer braseletten toewierp, 't geen ik gelukkig ving „ en nog ter gedachtenis van een zo treurig geval bewaar (*a*). Zodra zy „ op de myt gestegen was, stak men dezelve aan, en storte zy een kruikje „ met welriekende olie op haar hoofd uit, waarin de vlam terstond slaande, „ haar in een ogenblik verstikte, zonder dat men haar de minste trekkingen „ zag maken. Enigen der bystanders wierpen verscheide kruiken met olie „ op de myt, waardoor de vlammen te heviger opsloegen en het lighaam „ tot

(*a*) Bladz. 104.

„ tot assche verbrandden. Het geschreeuw der omstaande menigte volks „ zoude belet hebben dat der weduwe te horen, wanneer zy tyd gehad hadt, „ in het vuur te kermen, 't geen haar als een blixemstraal verteerde (*a*)". MANDELSLO. 1638.

MANDELSLO enige dagen te Cambaye doorgebragt hebbende, vertrok weder uit die Stad, ten uitersten verwonderd over de hoflykheid der Ingezetenen. Men zal versteld staan, zegt hy, wanneer ik verzeker, dat men in Indië mooglyk meer heuschheid vindt, dan onder de zulken, welke dezelve alleen menen te bezitten. Deze aanmerking, die ongetwyfelt den Duitschers raakt (*b*), vermits hy toen nog gene andere Natie in Europa gekent hadt, geeft hem aanleiding, van de betel en de eigenschappen van die plant te spreken. Hy beweerd, dat het de zelfde zy, welke Avicennus *Fausel* genaamd heeft. Onder zyne aanmerkingen is eene, welke men tot hiertoe in geen ander verhaal gevonden heeft. In alle oorden, welke de betel voortbrengt, geeft dat gewas, zegt hy, niet dan bladen, welke by het dozyn in pakjes verkocht worden en lange versch blyven; doch in het Land van Malacca draagt het een vrucht, die de gedaante van den staart van een haagdis heeft, en welke de Ingezetenen met veel smaak eten (*c*) (*d*).

Aanmerking nopens de hoflykheid der Indiërs.

Aanmerking over de betel.

NAAR Amadabath kerende, kwam Mandelslo zo laat te Serguntra, dat de Banjanen, die gene kaarssen gebruiken, uit vreze dat de vliegen en kapellen in de vlam mogten vliegen, hem hunne deuren weigerden te openen. By gelegenheid der verlegenheid, waarin hy geraakte, om voeder voor zyne paarden te bekomen, merkt hy aan, dat, gelyk wy ten aanzien van verscheide andere Landen van Indië aangemerkt hebben, de haver in Indostan onbekend en het gras zeer schaars zynde, men de zadel- en lastdieren voedert met een deeg, van suiker en meel gemaakt, waaronder men somtyds een weinig boter mengt (*e*).

Hoe de Mogollers hunne paarden voederen.

DES anderdaags, na vyf mylen afgelegt te hebben tot aan een groot Dorp, welks naam hy niet noemt, dreef hem de nieuwsgierigheid naar een Lusttuin van *Tschietbag*, zonder tegenspraak den fraaisten van gantsch Indië (*f*). Dezelve is aangelegt by gelegenheid van de overwinning, door den groten Mogol op den laatsten Koning van Guzuratte behaald, en uit dien hoofde Tschietbag, dat is *Tuin der Overwinning*, genaamd. Zyne ligging is in een der vermaaklykste streken van den Aardbodem aan den oever van een Meer, met verscheide prieelen op het water uitziende, en een zeer hogen muur naar den kant van Amadabath. Het huis en de Karavancera, welke by het zelve staat, tonen door hunne pracht, dat zy door een Vorst gebouwt zyn.

Beruchte Tuin van Tschietbag.

(*a*) Zie in de Beschryving van Golkonda den oorsprong van dat gebruik.

(*b*) Een Duitscher zoude zich even zo zeer gerechtigt oordelen, die aanmerking den Franschen toe te passen.

(*c*) Bladz. 108. Hy bedriegt zich. Carreri zegt, dat die vrucht op Manilla valt, alwaar zy *Tacloue* genaamd wordt.

(*d*) Valentyn geeft de betel of *Siri* twederly vruchten, de ene welriekende, die het meest gezocht wordt, en de andere de gemene. Hare gedaante is gelyk die der lange peper, bekend onder de naam van *Cubebe* of staartpeper; doch hy zegt eigentlyk niet waar zy gevonden wordt. De betel, die niet dan bladen voortbrengt, is een' verschillende soort.

(*e*) Bladz. 111.

(*f*) *Ibidem*.

MANDELSLO. 1638. zyn. De tuin heeft verfcheide lanen met vruchtbomen, naamlyk allerlei foorten van oranje-en citroen-, granaat-, amandel-, moerbefie-, tamarinde-, mangas-en cocosbomen, alle welke 'er in een zo groot getal en zo dicht by elkander geplaatft zyn, dat zy alomme fchaduw en een' verkwiklyke koelte verwekken. Hunne takken zyn met apen beladen, welke niet weinig tot de aangenaamheid dier fraaije plaats toebrengen. Mandelslo, die te paard zat en door het huppelen dier dieren rondom hem veel overlaft leedt, fchoot twee van dezelve met zyne piftolen ter neder, 't geen de anderen zo geweldig vergrimde, dat hy meende door hen aangevochten te zullen worden.. Echter zagen zy hem, in weerwil van hun gefchreeuw en gegryns, niet zodra zyn paard omwenden, of vloden in de bomen.

Apen, waarmede de bomen aldaar beladen zyn.

Vertrek van Mandelslo naar Agra.

GELUKKIG vondt hy in de Voorftad van Amadabath een' Karavaan van twee honderd Engelfche en Banjaanfche Kooplieden, die naar Agra, Hoofdftad van het Mogolfche Keizerryk, reisden. Des nam hy een' gelegenheid waar, zonder welke zyn vertrek lange vertraagd zoude zyn. De Engelfche Directeur hadt hem van vermogende aanbeveelingen voorzien, en hy toog den 29. October op weg. Langs den fchoonften weg der Wereld, zegt hy, ontmoet men zo weinige Dorpen, dat het eerfte, 't geen hy noemen kan, *Paingat* is. Den zesden kwam hy voor de Stad *Heribath*, na vyftig mylen afgelegt te hebben. Die Stad is van een' middelbare grootte; doch heeft poorten noch muren, federt dezelve door den Tamerlan geflecht zyn. Op een' nabygelegene hoogte ziet men nog de puinhopen van haar Kafteel.

Paingat. Heribath.

Damtiges.

TUSSCHEN Heribath en *Damtiges*, welke laatftgenoemde Stad vyftig mylen verder ligt, is men geftadig de ftroperyen der Rasbouts onderhevig. De Bevelhebbers der Karavaan bereidden zich, die Rovers wel te ontfangen, door de wagens en de Soldaten der bedekking zodanig te doen trekken, dat zy in ftaat waren, elkander in een goede order by te fpringen. Vyftig mylen van Damtiges kwam men naby een' Stad, *Syedek* genaamd, alwaar men een zeer fraai Kafteel ziet. De Rasbouts, die zich nu en dan vertoonden, baarden den Kooplieden mindere fchade dan vreze. Doch men geraakte van hunne verftoring ontflagen tuffchen Syedek en Agra, alwaar men gelukkig aankwam.

Syedek.

Agra.

DE Grote Mogol of Keizer van Indoftan verandert dikwerf van verblyfplaats. Gene Stad van enig belang vindt men in zyn Ryk, alwaar hy niet een Paleis heeft; doch gene behaagt hem meer dan Agra, welke Stad Mandelslo ook voor de fchoonfte zyner Staten houdt. Zy ligt op agttien graden noorder breedte in de Provincie, welke eigentlyk den naam van Indoftan draagt, aan de Rivier *Gemini*, die zich boven het Koningryk Bengalen in de Ganges ftort. Agra is tweemaal groter dan Hispahan, en men heeft een gantfchen dag werk, om dezelve te paard om te ryden. De Stad is beveft met een goeden muur van roden gehouwen fteen, en met een' gracht van dertig roeden breedte (*a*).

Befchryving dier Hoofdftad.

Straten en Plynen.

HARE ftraten zyn fraai en breed. Men vindt 'er overwulfde, die meer dan een vierde van een' myl lang zyn, en alwaar de Koop-en Ambachtslieden

(*a*) Bladz. 114.

den hunne winkels in ſoorten en hoedanigheid van waren onderſcheiden, geplaatſt hebben. De Maidans en Bazars (*a*) zyn vyftien in getal, waarvan de grootſte, als het ware, het voorhof van 't Kaſteel uitmaakt. Op dezelve ziet men zeſtig ſtukken kanon van allerlei zwaarte; doch in geen te goeden order en weinig in ſtaat om gebruikt te worden. Op dat plyn ſtaat, gelyk op de grote markt te Hispahan, een dikke hoge ſtaak, aan welken de Heren van 't Hof, en ſomtyds de Mogol zelf, zich oefenen naar den vogel te ſchieten.

MANDELSLO. 1638.

IN de Stad telt men tagtig Karavanſeraas voor de vreemde Kooplieden, de meeſten van drie verdiepingen, met zeer fraaije vertrekken, pakhuizen, gewelven en ſtallen, verzeld van galleryen en gangen, om in de vertrekken te komen. Die ſoort van Herbergen hebben hunne Kaſteleinen, welke voor 't behoud der goederen moeten waken, en levensmiddelen verkopen aan die, wier bediening medebrengt, aldaar voor niet te huisveſten.

Karavanſeraas.

VERMITS de Grote Mogol en de meeſte Heren van 't Hof belydenis van het Mahometaandom doen, vindt men in Agra een zeer groot getal *Metſchids* of Moskeën. Onder dezelve zyn zeventig groten, waarvan de zes voornaamſten den naam van *Metſchid-Adine*, dat is *daaglykſche*, dragen, vermits het volk in dezelve iederen dag zyn godsdienſt oefent (*b*). In een' dier zes Moskeën vindt men het graf van een Mahometaanſchen Heilig, *Seander* genaamd, en die een afſtamling van Haly was; en in een' andere een' grafſtede van dertig voeten lengte en zeſtien breedte, wordende voor het graf van een Krygsheld gehouden. 't Zelve is dicht met kleine wimpels behangen. Een' menigte Pelgrims, welke van alomme derwaards komen, doen de Moskee zo ryke geſchenken, dat zy in ſtaat is, daaglyks een groot getal armen te bedeelen. Die Metſchids en de tot dezelve behorende plynen of plaatſen ſtrekken tot wykplaats voor misdadigen, en zelfs voor die om ſchuld gevat konnen worden. Het zyn de *Allacapi* van Perſië, welke de Mogollers *Allader* heten, en dezelve zo veel eerbied bewyzen, dat de Keizer zelf 't vermogen niet hebben, een misdadiger van daar te doen wegligten (*c*). In Agra vindt men agt honderd baden, waarvan de Mogol jaarlyks zeer aanzienlyke ſommen trekt, vermits die ſoort van reinigingen een der voornaamſte delen van den godsdienſt van 't Land uitmakende, geen dag verby gaat, dat niet een oneindig getal volks daaglyks naar die plaatſen t'zamen vloeit.

Metſchids of Moskeën.

Openbare wykplaatſen.

Baden.

DE Heren van 't Hof hebben aanzienlyke Huizen in de Stad en Luſthuizen op het land. Alle die Gebouwen zyn van buiten prachtig en van binnen ryk geſtoffeerd. De Keizer heeft verſcheide Huizen buiten de Stad, werwaards hy dikwerf het vermaak neemt, met zyne Danſereſſen te wyken. Doch niets geeft een hoger denkbeeld van de grootheid van dien Vorſt, dan zyn Paleis, aan den oever van de Rivier gelegen. Mandelslo acht het omtrent vier honderd voeten in den omtrek te zyn. Het was volmaakt wel verſterkt, ten minſten, zegt hy, naar de wyze van dat Land; en die ſterkte

Paleiſen en Luſthuizen.

Keizerlyk Paleis te Agra.

(*a*) Dat is Plynen en Markten.
(*b*) De Schryver zegt enkel op de Feeſtdagen, en in die betrekking zoude Metſchid-Adine veeleer *Moskee der Feeſten* betekenen.
(*c*) Bladz. 116.

Mandelslo. 1638.

te bestaat in een muur van gehouwen steen, een' brede gracht en een' ophaalbrug voor iedere poort met enige andere werken, om de aannadering te beletten, inzonderheid voor de noordpoort.

Die, welke op de Bazar uitziet en tegens het Westen staat, wordt *Cistery* geheten. Onder die poort is de Divan, te weten het vertrek, waarin de Groot Mogol zyne Onderdanen recht verleent, staande naby 't zelve een' grote zaal, waarin de Primo Vizir alle de Staatsbeveelen doet zegelen en uitvaardigen, waarvan de minuten of oorspronglyke ontwerpen aldaar tessens bewaart worden. Door die poort intredende, komt men in een' grote straat, langs welke men door een' dubbele rei winkels lynrecht naar 't Keizerlyk Paleis gaat.

De poort, waarmede men in 't Paleis treedt, wordt *Eckbarcke Derwage*, dat is *poort van den Keizer Eckbar*, genaamt. Men draagt dezelve zo veel eerbied toe, dat, behalven de Prinsen van den bloede, alle de andere Heren verplicht zyn, af te treden en te voet door dezelve te gaan. Aan dien kant wonen de vrouwen, die voor den Groten Mogol en zyne vrouwen en kinderen dansen en zingen.

De vierde poort, op de Rivier uitkomende, is *Dersame* geheten. Alle morgen begeeft zich de Keizer derwaards, om de zon by zynen opgang te begroeten. Naar den zelfden kant vervoegen zich de Groten van 't Ryk, welke aan 't Hof zyn, dag by dag, om zyne Majesteit hunne hulde te bewyzen op een' verhevene plaats, alwaar de Vorst hen zien kan. De *Hadys* of Beampten onder de Ruitery laten zich aldaar mede vinden; doch blyven op een verderen afstand, en naderen den Keizer niet, zonder een uitdruklyk bevel. Van daar ziet de Vorst de oliphanten, stieren, leeuwen en andere wilde dieren vechten; een vermaak, 't geen hy alle dagen nam, uitgenomen des vrydags, wanneer hy zich met godsdienstige verrichtingen bezig hieldt (*a*).

De poort, door welke men in de Zaal der Wacht treedt, wordt *Attesanna* genaamt. Door die Zaal komt men op een' bevloerde plaats, aan het einde van welke men onder een portaal een zilver hek ziet, waarvan de toegang het Volk verboden is, en enkel de Heren van het Hof vergunt wordt.

Mandelslo ontmoet den Persiaan, die hem te Suratte verlaten hadt.

Op die plaats ontmoette Mandelslo den Persischen Knecht, welke hem te Suratte verlaten hadt, en hem aanboodt, allen dienst te bewyzen, zelfs dien van hem binnen het hek te brengen; doch de Wachters kantten 'er zich tegen. Echter, dewyl men door dat hek in de zaal van den Troon treedt, zag hy binnen een ander klein hek van goud den Troon van den Groten Mogol, welke van louter goud en met diamanten, paarlen en andere edele gesteentens bezet is. Boven denzelven is een' gallery, alwaar die magtige Vorst zich alle dagen vertoont (*b*), om den zulken, die recht verzoeken, 't zel-

(*a*) Dees was de Keizer *Cha-Jehan*, zoon van Jehan-Guir en de zelfde Sultan Corone, van wien men in 't vorig Verhaal zo dikwerf gewag gemaakt vindt. De plaats, die Mandelslo beschryft, is waarschynlyk de zelfde, welke Rhoe het *Jarneo* heet, in de Stad Asmere (1).

(*b*) Dit is buiten twyfel 't gunt Rhoe het *Durbal* en Bernier het *Am-kas* noemt.

(1) Het is Asmere niet, maar Agra. De zelfde dwaling is hiervoren bladz. 94 mede opgehelderd.

J. V. Schley direx.

COUR DU GRAND MOGOL. ‖ HOF DES GROOTEN MOGOLS.

't zelve te verlenen. Boven het hek hangen verfcheide goude fchellen. Die enige klagte te doen heeft, moet aan een' derzelve trekken; doch wanneer men geen klaar en overtuigend bewys heeft, behoeft men op levensftraffe niet te wagen, dezelve aan te roeren (*a*). MANDELSLO. 1638.

BUITEN vertoont men een ander vertrek van het Paleis, 't geen door een groten toren onderkenlyk, en welks dak met bladen goud bedekt is. Onder 't zelve zyn, zegt men, agt gewelven vol goud, zilver en edele gefteentens van een' onfchatbare waarde (*b*) (*c*).

Gevaar, 't geen Mandelslo van Agra doet vertrekken.

MANDELSLO houdt zich verzekerd, dat uit een' zo grote en volkryke Stad, als Agra, twee honderd duizend menfchen in ftaat, om de wapenen te dragen, getrokken konnen worden. De meeften harer Ingezetenen zyn Mahometanen. Haar Rechtsgebied, 't geen zich in den omtrek meer dan honderd twintig mylen uitftrekt, bevat in de veertig kleine Steden en drie duizend vyf honderd Dorpen. De grond is in die uitgeftrektheid goed en vruchtbaar, en brengt een' menigte indigo, katoen, falpeeter en andere rykdommen voort, waarmede de Ingezetenen een voordeligen Handel dryven.

MANDELSLO was voornemens, in de Hoofdftad van Indoftan een langer verblyf te houden; doch een onverwacht toeval deedt hem van befluit veranderen, en verplichtte hem, een' Stad te verlaten, alwaar hy in levensgevaar meende te zyn. Op een dag, dat hy met den Perfifchen Knecht ftondt te praten, zag hy een Mogoller, een man van een' goede houding en, zo het fcheen, van een meer dan gemenen ftand, naar hem toetreden, die hem vroeg, van waar hy kwam, en wat hem naar dat Land gedreven hadt? Hy antwoordde, een Europeër en uit Duitfchland gekomen te zyn, en dat hem de nieuwsgierigheid, om het Hof van den magtigften Keizer van het Ooften te zien, die Reize hadt doen ondernemen. „ Ik meen u te Hispahan ge„ zien te hebben, hernam de Mogoller; en gy zyt ongetwyfelt de zelfde, „ die myn Bloedverwant gedood hebt in 't verfchil, 't geen wy met den Ge„ zant van Duitfchland aldaar gehad hebben." Mandelslo wendde alle pogingen aan, om onbedeeft te blyven, en betuigde, dat hy, wel verre van in Perfië geweeft te zyn, over Zee uit Engeland naar Suratte gekomen was. Twee Engelfche Kooplieden, welke hem verzelden, beveftigden die leugen; doch de

(*a*) Bladz. 108.

(*b*) Van de verdere aantekeningen van Mandelslo zal men zich in de algemene Befchryving van het Indoftan bedienen.

(*c*) In den Paryfchen Druk heeft men de merktekens der fraaije Prentverbeelding van het Hof van den Groten Mogol vergeten, welker uitlegging hier volgt:

1. De Grote Mogol, op zyn Troon gezeten.
2. Trappen van den Troon, waarop verfcheide Heren nedergebogen liggen.
3. Muur van het perk der dieren.
4. Muur van 't Serrail.
5. Buitenfte muur.
6. Wacht des Keizers.
7. Fontein.
8. Tuin van 't Serrail.
9. Het Serrail.
10. Moskee.
11. Dieren, die verby den Keizer geleidt worden.

MANDELS-LO. 1638. de grootste hulp, welke hy by deze gelegenheid bekwam, hadt hy den Persischen Knecht te danken, die by Mahomet en Hossein zwoer, dat zyn oude Meester uit Engeland was gekomen. Hierop ging de Mogoller zyns weegs; doch gaf te kennen, dat by hem nog enige twyfeling overig bleef; en Mandelslo op de geneigtheid van een zo geduchten vyand niet durvende betrouwen, besloot zich by een' Karavaan te voegen, die naar *Lahor* vertrok, zynde een' Stad, zeventig mylen van Agra binnen in 't Land gelegen (*a*).

Hy vertrekt naar Lahor.

INZONDERHEID voegde hy zich by een Hollandschen Koopman, die de zelfde reize deedt. De weg van Agra tot Lahor is, als het ware, een enkele laan, lynrecht lopende, en aan beide zyden met dadel-, cocos- en andere bomen beplant, die de reizigers tegen de hitte der Zon dekken. De fraaije huizen, welke men allerwegen ziet, vermaakten de ogen van Mandelslo, terwyl de apen, papegaaijen en paauwen hem een' andere vertoning uitleverden, en hem gelegenheid verschaften, zich van zyn geweer te bedienen. Hy doodde een' grote slang, een luipaard en een rheebok, die op den weg liepen. De Banjanen der Karavaan waren zeer treurig, te zien, dat hy die dieren een leven benam, 't geen hy hun niet geven konde, en de Hemel hun tot roem van zyn naam verleent hadt. Wanneer zy hem de hand aan het pistool zagen slaan, schenen zy vergramd, dat hy vermaak nam, in hunne tegenwoordigheid te wetten van hunnen Godsdienst te schenden; en wanneer hy de inschiklykheid hadt, hun dat verdriet te sparen, was 'er niets, 't geen zy niet deden om hem te behagen (*b*).

Verdriet 't geen hy den Banjanen verwekt.

Beschryving van Lahor.

LAHOR naderende, stondt hy verbaasd over de vruchtbaarheid van het Land, 't geen rys, tarwe en allerlei vruchten in een groter overvloed, dan enige andere Provincie van dat wyduitgestrekt Ryk, voortbrengt. De Stad ligt op twee en dertig graden twintig minuten noorder breedte aan de kleine Rivier *Ravis*, welke zich met vier andere in den Vloed Indus stort; 't geen die beruchte Rivier den naam van *Pangab*, betekenende *vyf wateren*, heeft doen geven. De ligging van Lahor is zeer vermaaklyk, vooral naar den kant van de Rivier, alwaar men verscheide Lusthuizen ziet. Het Keizerlyk Paleis, offschoon binnen den omtrek der Stad liggende, is door een' grote muur van dezelve afgescheiden. Onder verscheide grote gebouwen bevat het een' menigte andere Paleizen en Huizen tot intrek voor de Heren, die het Hof volgen. De meeste Ingezetenen van Lahor het Mahometaandom omhelst hebbende, vindt men 'er een groot getal Moskeën en openbare Baden.

Paleis des Keizers.

Moskeën en Baden.

Mandelslo baadt zich.

MANDELSLO was nieuwsgierig, een der laatstgenoemde gebouwen te bezichtigen, en 'er zich naar de wyze van dat Land te baden. Hy vondt het zelve op de Persische wyze gebouwd, met een plat gewelf en verdeeld in verscheide vertrekken van een' half ronde gedaante, smal by den ingang, breed aan het einde, hebbende ieder zyne byzondere deur, en twee badstoven van gehouwen steen, in welke men het water door kopere kranen inlaat en zo heet maakt, als men verlangt. Na zich gebaadt te hebben, deedt men hem op een steen van zeven of agt voeten lengte en vier voe-

(*a*) Bladz. 138 en 139.
(*b*) Bladz. 140.

voeten breedte zitten, als wanneer hem de badmeester het lighaam met een paardshairen handschoen wreef. Ook wilde hy hem de ballen der voeten met een' hand vol zand wryven; doch Mandelslo, zulks niet konnende dulden, vroeg hy hem, of hy een Christen was, en dit vernemende, gaf hy hem den handschoen, hem verzoekende, zich zelven de voeten te wryven, offschoon hy gene zwarigheid gemaakt hadt, hem over het overige van zyn lighaam te stryken. Vervolgens verscheen een persoon van korte gestalte, die hem verzocht, zich op den zelfden steen uitgestrekt te leggen; waarop hy, geknield op zyne lendenen liggende, hem met de handen den ruggraad, vervolgens den gantschen rug tot in de zyden wreef, hem verzekerende, dat het baden hem niets helpen zoude, indien hy niet dulde, dat men het bloed door de andere delen van 't lighaam deedt lopen (*a*).

MANDELSLO. 1638.

MANDELSLO zag in de omlanden van Lahor niets fraaijer, dan een der Lusthuizen van den Keizer, twee dagreizen van de gemelde Stad gelegen. Doch op die kleine Reize, welke hy ter zyner verlustiging deedt, nam hy vermaak in de verscheidenheid der dieren, waarop men hem deedt ryden, gevende men hem eerst een ezel, vervolgens een kameel, daarna een oliphant, en eindelyk een os, die verwoed draafde en de pooten tot aan de stygbeugels opheffende, zes goede mylen in vier uren afleide (*b*).

Mandelslo keert naar Suratte.

HY vondt veel behagen in 't verblyf te Lahor, maar ontfing brieven van Agra, waarin men meldde, dat hy spoedig naar Suratte diende te komen, indien hy het vertrek van enige Engelsche Schepen wilde waarnemen, aan boord van welke de President, die den gewonen tyd van zyne bediening volbragt hadt, zich stondt te begeven, om naar Engeland te keren. Mitsdien draalde hy niet, zich by 't gezelschap van enige Mogolsche Kooplieden te voegen, welke naar Amadabath vertrokken. In die Stad komende, vondt hy brieven van den President, welke hem nodigde, 't vertrek van een' sterke Karavaan waar te nemen, die de Directeur van Amadabath bevel hadt, zo spoedig mooglyk byeen te verzamelen, om naar Suratte te komen, aleer hy zyn ampt nederleide, en om het Gastmaal, waarmede die plechtigheid gepaard zoude gaan, by te wonen. Terwyl men de Karavaan t'zamenbragt, zag hy een vuurwerk op de Indische wyze afsteken. Alle de vensters van de Maidan waren met lampen bezet, waarvoor men glazen flessen, vol water van verschillende kleuren, geplaatst hadt. Die verlichting kwam hem verrukkend voor. Het vuur, 't geen in vuurpylen van onderscheide gedaante bestondt, werdt aangestoken, gelyk ook een' grote menigte lampen, aan raden gebonden, en die een onbeweegbaren kring schenen uit te maken, terwyl de raden onophoudlyk met veel geweld draaiden (*c*).

Indiesch vuurwerk.

Gevaarlyke tocht van den Schryver.

ZODRA de Karavaan verzamelt was, begaf zich Mandelslo met den Directeur van Amadabath en drie andere Engelschen, welke het Feest te Suratte mede moesten bywonen, op weg. Zy trokken vooruit, onder bedekking van twintig Pions, na de Karavaan bevel gelaten te hebben, hen met allen spoed te volgen. Zy voerden vier wagens en enige paarden met zich, trek-

(*a*) Bladz. 141.
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) Bladz. 142.

MANDELSLO. 1638.

trekkende de Pions, die hun geweer en ſtandaarten droegen, te voet achter de wagens. Mandelslo merkt aan, dat in Indië geen perſoon van enig aanzien is, die niet een' ſoort van ſtandaart, welke, zegt hy, tot een banier ſtrekt, voor zich laat dragen (*a*).

Waterbak van Sambord, alwaar het water den Engelſchen duur te ſtaan komt.

DEN eerſten dag trokken zy over de Rivier *Waſſet*, en bragten den nacht in 't Fort *Saſelpour* door. *Pansfeld*, Engelſche Factoor te Brodra, welke hun tot dat Fort te gemoet kwam, onthaalde hen des anderdaags in zyne woonplaats zeer deftig. Tegens den avond vertrokken zy van daar, om den volgenden nacht in een groten tuin door te brengen, en daags daarna hunnen tocht gelukkig voortzettende, ſloegen zy zich by een waterbak, *Sambord* genaamd, neder. Doch aldaar wedervoer hun een noodſchiklyk geval. De Opgezetenen van 't Land, die ten zelfden tyde een' Hollandſche Karavaan van twee honderd wagens zagen aankomen, vreesden, dat al hun water door een' zo grote menigte Vreemdlingen verteert zoude worden. Derhalven wilden zy niet dulden, dat de Engelſchen, die het eerſt gekomen waren, den bak naderden, 't geen den Directeur verplichtte, vyftien Pions te doen aanrukken, met bevel, geweld te gebruiken. Doch den waterbak naderende, vonden zy denzelven door dertig wel gewapende Boeren bewaart, die zeer ſtoutmoedig ſtand hielden; doch de vlucht namen, zodra de Pions op hen aanleiden en hunne degens trokken. Echter ſchoten zy, terwyl de Directeur water deedt putten, enige pylen en loſten drie musketten, waardoor vyf zyner lieden gewond werden. De Pions zich toen niet langer weêrhoudende vuur te geven, doodden drie hunner vyanden, wier lyken Mandelslo naar het Dorp deedt voeren. Een zo ernſtig gevecht zoude van bloediger gevolgen zyn geweeſt, zo de komſt der Hollandſche Karavaan de Indiërs niet weêrhouden hadt.

Gevecht van Mandelslo tegens de Rasbouts.

ECHTER was dit ſlechts een voorſpel van een veel gevaarlyker geval. Terwyl de Engelſchen geruſt het avondmaal hielden, kwam een Hollandſche Koopman hun berichten, dat men op den weg twee honderd Rasbouts gezien hadt, die ſedert enige dagen verſcheide dieſſtallen hadden gepleegt. De Hollandſche Karavaan brak des niet te min tegens middernacht weder op. „ Wy volgden haar, verhaalt Mandelslo, tot onderricht der Reizi-
„ gers; doch vermits zy langzamer dan wy trokken, geraakten wy haar
„ welhaaſt vooruit. Des morgens ontdekten wy een *Holacueur*, dat is een
„ dier Trompetters, welke gemeenlyk aan 't hoofd der Karavanen trekken.
„ Zodra hy ons was ontwaar geworden, week hy in een naby gelegen boſch,
„ alwaar hy uit al zyne magt blies, 't geen ons deedt vermoeden, dat wy
„ de Rasbouts eerlange op den hals zouden hebben. Ook zagen wy ten
„ zelfden tyde een groot getal dier Struikrovers, met pieken, rondaſſen,
„ bogen en pylen, doch met geen ſchietgeweer gewapend, van beide kan-
„ ten uit het boſch te voorſchyn komen. Wy hadden de voorzorge ge-
„ bruikt, ons ſchietgeweer te laden, 't geen enkel in vier ſnaphanen en drie
„ paar piſtolen beſtondt. De Directeur en ik ſtegen te paard, en gaven de
„ ſnaphanen aan de Kooplieden, welke zich in de rytuigen bevonden, met
„ bevel, niet te ſchieten, dan wanneer zy den ſchelmen byna den tromp op de
„ borſt

(*a*) Bladz. 143.

„ borst konden zetten. Ons geweer was met kardoesen geladen, en de Ras- „ bouts trokken zo gesloten, dat wy by onze eerste losbranding drie van de- „ zelve zagen vallen. Zy schoten enige pylen op ons, waardoor zy twee „ onzer Pions en een os kwetsten. Ik bekwam een' pyl op den knop van „ myn zadel, en de Engelsche Koopman een' in zyn tulband. Zodra de Hol- „ landsche Karavaan hoorde schieten, haastte zy, tien harer Pions naar „ ons te zenden: doch aleer dezen ons konden byspringen, bekwam ik twee „ speersteken op myn' ledere kraag, die my gelukkig het leven redde. Twee „ Rasbouts vatteden myn paard by den toom, meende my gevangen weg „ te leiden; doch ik verlemde een van hun, door hem met myn pistool in „ den schouder te treffen, en de Engelsche Koopman, my te hulp komende, „ ontzettede my van den anderen. Ondertusschen naderden de Pions der „ Hollanders vast sterk, en de gantsche Karavaan teffens verschynende, „ weken de Rasbouts in het bosch, latende zes van hun dood op het slag- „ veld, en slepende niet zonder veel moeite hunne gekwetsten met zich. „ Wy verloren twee Pions en hadden agt gewonden, zonder den Engel- „ schen Koopman te rekenen, die ligt gewond was. Dit geval leerde ons, „ in een' goede order met de Karavaan te trekken, verwachtende, dat de „ Vyanden in veel groter getal stonden wederom te komen; doch zy ver- „ schenen niet weder, en wy kwamen tegens den middag te Broitschia, van „ waar wy ten vier uren vertrokken, om over de Rivier te varen, en nog „ vyf kossen tot het Dorp *Onclasser* af te leggen. Des anderdaags den 26. „ December kwamen wy te Suratte (*a*)."

MANDELSLO. 1638.

Vergadering en gastmaal by het vertrek van den President der Engelschen te Suratte.

MANDELSLO vondt in 't Comptoor der Engelschen meer dan vyftig Kooplieden van die Natie, die de President uit alle de Comptoren van dit Land ontboden hadt, om rekenschap van hun bestier te geven en zyn vaarwel te ontfangen. Hy deedt hun een' zeer fraaije aanspraak by het overdragen van zyn gezag aan *Fremling*, die benoemt was, om hem op te volgen. Vervolgens begaf zich de gantsche Vergadering naar den tuin van het Comptoor buiten de Stad, alwaar Methold een prachtig gastmaal hadt doen bereiden, en drie onderscheide benden Musikanten ontboden, als een' Engelsche, een' Moorsche en een' Banjaansche. Het laatste bedryf van dat gastmaal werdt door de Danseressen van dat Land met allerlei gestaltens en dansen besloten (*b*). Even voor het scheiden van 't gezelschap werdt bevel gegeven tot het zamenbrengen van den nodigen voorraad tot het vertrek van de Vloot.

Geaartheid van den toen regerenden Groten Mogol.

ALEER Suratte te verlaten, merkt Mandelslo aan, dat de toen regerende Grote Mogol, *Scha-Choram* genaamt, en derde zoon van Jehan-Guir was (*c*), en den Prins *Polagi* (*d*) zyn neef, dien de Gezanten van den Hertog van Holstein by hunne komst in Persië te *Caswin* ontmoet hadden, de Kroon hadt ontweldigt. Choram (*e*) was toen ontrent zestig jaren oud en hadt vier zonen,

(*a*) Bladz. 146.
(*b*) Bladz. 147.
(*c*) De Hr. Prevost noemt hem steeds verkeerdlyk den tweden zoon.
(*d*) De Prins Polagi, of veeleer *Bolaki*, was zoon van den ongelukkigen Prins Cosronroë, die zyn broeder Choram of Coronne, sedert Scha-Jehan, in den jare 1622. te Brampour deedt verworgen. Bolaki den haat van zyn oom duchtende, was naar Persië gevlucht.
(*e*) Bladz. 133. Rhoe heeft hem Coronne genaamt.

MANDELSLO. 1638.

nen, waarvan hy den oudſten, die vyf en twintig jaren was, juiſt het meeſt niet beminde, voornemens zynde, den jongſten tot zyn Opvolger op den Troon van Indoſtan te benoemen, en enkel enige Provincien aan de drie oudſte na te laten. De beginſelen zyner Regering waren wreed en bloedig geweeſt, en offchoon zyne geaartheid met den tyd merklyk verandert was, toonde hy nog overblyffels zyner onmenſchlykheid, in het ſtraffen van misdadigen, welke hy levendig deedt villen, of door de wilde dieren verſcheuren. Aan den anderen kant beminde hy braſſeryen, de muſiek en het dansſen, vooral van ligte vrouwlieden, welke hy veeltyds nakend voor zich deedt danſſen, en in wier geſtaltens hy veel vermaak vondt. Inzonderheid maakte hy veel werks van een Raja, berucht door zyne manmoedigheid en kortswyligen aart. „ Op enen dag, dat die Heer niet aan 't Hof verſcheen, „ vroeg de Keizer, waarom hy hem niet zag, en de een of ander antwoor- „ dende, dat hy geneesmiddelen ingenomen hadt, zondt hy hem een' ben- „ de Danſereſſen, welke hy geboodt, in zyne tegenwoordigheid haar ge- „ voeg te doen. De Raja, hare komſt verſtaande, verbeeldde zich, dat „ zy ter zyner verluſtiging gekomen waren; doch het bevel van den Kei- „ zer verſtaande, ontzag hy zich niet, die grap met een' andere te beant- „ woorden. Na de Danſereſſen gevraagt te hebben, wat de Keizer haar „ geboden hadt, wilde hy weten, of haar niets boven dat was bevolen; en „ toen zy hem alle verklaarden, geen ander bevel ontfangen te hebben, „ zeide hy, dat zy den wil des Keizers beſtipt konden uitvoeren; doch zor- „ ge te dragen hadden, niets meer te doen, vermits hy, wanneer zy on- „ der het doen van haar gevoeg den minſten droppel water loosden, voor- „ nemens was, haar te doen ranſelen, dat haar het bloed langs den rug liep. „ Hierop verging die vrouwlieden zodanig de luſt, van zich in de waagſchaal „ te ſtellen, dat zy alle naar 't Paleis keerden, en den Mogol verſlag van „ haar wedervaren deden, die, wel verre van zich des te verſtoren, veel „ behagen in de grap van den Raja vondt (*a*)."

Grap van een Raja, dien hy een' pots meende te ſpelen.

Wrede gevechten van wilde dieren.

ECHTER was zyne voornaamſte tydkorting, leeuwen, ſtieren, olifanten, tygers, luipaarden en ander wild gedierte te zien vechten; een ander overblyffel van zyn bloeddorſtigen aart, dien hy een vermaak nam, door dat wreed vermaak te voeden. Somtyds deedt hy menſchen tegens die dieren vechten; doch wilde, dat zy zulks vrywillig deden, en die gelukkig 'er af kwamen, konden verzekerd zyn, naar mate van hunne kloekmoedigheid beloont te worden. Mandelslo ſpreekt van zodanig een gevecht, 't geen die Vorſt op den geboortedag van een zyner zonen in een' naby de Stad gelegen Karavanſera deedt houden, alwaar hy allerlei dieren onderhieldt. By dat gebouw was een grote tuin, binnen muren beſloten, over welke een ieder dat barbaarſch treurtoneel mogt aanſchouwen (*b*).

„ EERSTLYK, verhaalt de Schryver, liet men een wilden ſtier tegen een „ leeuw vechten, vervolgens een leeuw tegens een tyger. De leeuw hadt „ den tyger niet zodra gezien, of liep hem zo verwoed op den huid, dat hy „ hem ter neder wierp en zelf door den dreun zo bedwelmd ſcheen, dat een

„ ieder

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 135.

MANDELSLO. 1638.

„ ieder zich verbeeldde, dat het den tyger geenzins bezwaarlyk gevallen „ zoude hebben, hem te overwinnen. Echter herſtelde hy zich terſtond, „ en greep den tyger by de keel met zo veel geweld, dat men de overwin- „ ning voor zeker hieldt. De tyger rukte zich zelven echter los, en 't ge- „ vecht werdt heviger dan te voren, totdat zy beide, afgemat zynde, af- „ lieten en vaneen ſcheidden, zynde beide zeer gekwetſt; doch hunne won- „ den niet doodlyk.

Drie gevechten tuſſchen menſchen en wilde dieren.

„ NA dat begin, tradt een voornaam Heer, *Allamerdy-Kan* genaamd, „ naar het volk, en verklaarde in naam des Keizers, dat, zo onder de On- „ derdanen van zyne Majeſteit een gevonden werdt, die hart genoeg hadt, „ om een dier dieren te bevechten, de zodanige, welke dat bewys van „ kloekmoedigheid en bekwaamheid gaf, tot beloning de waardigheid van „ Kan en de goedgunſtigheid van de Keizer erlangen zoude. Drie Mogol- „ lers zich hierop aangevende, voegde Allamerdy-Kan 'er by, dat zyne „ Majeſteits wil was, dat het gevecht enkel met het zwaard en de rondas „ geſchiedde, en men zelfs de malien kolder uittrekken moeſt, willende dat „ het voordeel aan beide kanten even gelyk was.

Eerſte gevecht.

„ TERSTOND werdt een felle leeuw los gelaten, die zyn Vyand ziende, „ lynrecht naar hem liep. De Mogoller verweerde zich dapper; doch eind- „ lyk de zwaarte van het dier, 't geen hem inzonderheid tegens den linker „ arm drong, om met zyn rechter klaauw hem de rondas van den arm te „ rukken, terwyl hy hem met den linker klaauw by den rechter arm poogde „ te grypen, waarſchynlyk om hem naar de keel te ſpringen, niet langer „ konnende weêrſtaan, hieldt hy de rondas een weinig lager en trok met de „ linker hand een dolk, dien hy in zyn gordel verborgen hadt, en ſtak den „ leeuw zo diep in de keel, dat het dier verplicht was, los te laten; als wan- „ neer hy zich ſpoedende, hem te vervolgen, het dier ter neder velde, door „ het met zyn ſabel een houw op den muil toe te brengen: waarna hy het „ welhaaſt afmaakte en in ſtukken hieuw.

„ OVER die verwinning ontſtondt een groot gejuich onder het Volk. Doch „ zodra dat gerucht ophieldt, bekwam hy bevel, voor den Keizer te ver- „ ſchynen, die hem met een bitſchen grimlach zeide: *Ik beken, dat ge een* „ *kloekmoedig man zyt en dapper geſtreden hebt; maar had ik u niet verboden, met* „ *voordeel te vechten, en niet bepaalt, wat geweer ge enkel gebruiken moeſt? Ech-* „ *ter hebt ge liſt gebruikt en myn leeuw niet als een man van eer bevochten: ge* „ *hebt hem met verboden geweer verraſt en moordadig gedoodt.* Hierop gaf hy „ twee van zyne Wachten bevel, in den tuin neder te klimmen en hem den „ buik open te houwen. Dat kort vonnis werdt terſtond uitgevoert en het „ lighaam op een oliphant gelegt, om anderen ten voorbeeld door de Stad „ omgevoert te worden (*a*).

Twede gevecht.

„ DE twede Mogoller, welke in het Strydperk verſcheen, tradt zo trotſch „ naar den tyger, dien men op hem los liet, dat uit zyne houding ſcheen, „ dat hy van de overwinning zich verzekerd hieldt. Doch het dier ſprong „ hem zo luchtig naar de keel, dat het hem terſtond doodde en verſcheurde.

Derde gevecht.

„ DE derde, gene de minſte vertzaagdheid over 't ongelukkig lot der beide „ eerſte

(*a*) Bladz. 137.

MANDELSLO. 1638. „ eerste tonende, tradt blymoedig in den tuin en lynrecht naar den tyger. „ Dat verwoede dier, van het eerste gevecht nog verhit, sprong op hem „ aan; doch hy kapte het met een houw beide de voorste poten af en bragt „ het daardoor in zodanig een staat, dat het hem niet bezwaarlyk viel, het „ te doden.

Beloning van den Overwinnaar.

„ DE Keizer deedt terstond vragen, hoe die dappere man heette. Zyn „ naam was *Geily*. Teffens zag men een Edelman in 't perk nederkomen, „ die hem een' vest van goud laken bragt, en zeide: *Geily, ontfang deze vest* „ *uit myne handen als een blyk van de achting van uwen Keizer, die u daarvan* „ *door myn mond doet verzekeren.* Geily deedt drie buigingen, bragt de vest „ aan zyne ogen en borst, hieldt dezelve vervolgens om hoog, sprak stil „ een kort gebed uit, en zeide met luider stemme: Ik bid God, dat hy de „ glorie van Scha-Jehan gelyk met die van Tamerlan make, van wien hy „ gesproten is; dat hy zyne wapenen zegeryk doe zyn; zyne schatten ver- „ meerdere; hem zeven honderd jaren vergunne, en zyn Huis eeuwig vesti- „ ge. Twee Gesnedenen kwamen hem in 't gezicht van 't volk af halen, en „ leidden hem tot aan den Troon, alwaar twee Kans hem by de hand vatte- „ den, om hem voor den Keizer te brengen, die hem zeide: *Ik moet beken-* „ *nen, Geily-Kan, dat uwe daad ten uitersten roemwaardig is. Ik geef u de hoe-* „ *danigheid van Kan, welke gy voor altoos bezitten zult. Ik wil uw vriend zyn,* „ *en gy zult myn dienaar wezen* (*a*)."

1639. Mandelslo vertrekt met de Engelsche Vloot. Tocht tot Goa.

MANDELSLO vertrok den 5. January van Suratte op de *Mary*, een Schip der Engelsche Vloot, aan welks boord zich ook Methold en enige andere Kooplieden van aanzien bevonden. Offschoon hunne Reize gericht was, om naar Europa te keren, moesten zy langs de Kust tot Goa lopen, alwaar Methold een' grote somme gelds van den Portugeeschen Gouverneur te ontfangen hadt. Des avonds kwamen zy in 't gezicht van *Daman*, 't geen toen door de troepen van den Koning van Decan belegert werdt; doch met weinig voordeel, vermits de Haven niet gesloten zynde, de Vyand geenzins beletten konde, dat de Vesting t'elken ure toevoer bekwam. Ook verhinderde de overlast der Belegering den Gouverneur niet, den Engelschen ververschingen te zenden. Het schynt, dat de zaken van Methold hem ververplichtten, een' Reize naar *Visapour*, Hoofdstad van 't Koningryk Decan, te doen, en dat de omstandigheden van den oorlog hem een vryer weg deden kiezen (*b*). De Vloot kwam den 7. voor *Baçaim*, een' Stad van het Koningryk Guzuratte, aan een' Rivier gelegen, op welke de grootste Schepen komen konnen, 't geen haren Koophandel bloeijende maakt. De Portugeeschen, welke sedert den jare 1534. meesters van die Stad waren, hadden dezelve zeer wel bevest. Den 9. zeilde men verby de Eilanden van *Bandera* en *Bombay*, welke zich van Baçaim tot boven *Rasiapour* langs de Kust uitstrekken. Den 10. zag men in 't verby zeilen Rasiapour, van waar men slechts een en twintig mylen tot Goa hadt af te leggen, en den zelfden dag verby *Fingerla* (*c*), een' Stad vier mylen van Goa liggende, en alwaar de Hol-

(*a*) Bladz. 138.

(*b*) De Hr. Prevost onderstelt die Reize tegens alle waarschynlykheid, blykende de onmooglykheid uit den tocht zelven.

(*c*) Of *Wingurla*. Op de Kaart hier voren bladz. 91. wordt het *Vingrolen* genaamt.

Hollanders een Comptoor hebben, gestevent zynde, ontdekte men tegens den avond de Eilanden by Goa gelegen, en de beide Kasteelen, die de nadering tot die Hoofdstad der Portugeesche Indiën verdedigen (*a*). MANDELSLO. 1639.

HET valt bezwaarlyk ook te ontdekken, wat tyd Methold en Mandelslo alhier namen, om zich naar Visapour te begeven (*b*); doch die Reize is des te merkwaardiger, vermits dezelve een groot gedeelte van het Koningryk Decan doet kennen, 't geen naar den naam zyner Hoofdstad mede *Visapour* geheten wordt. Weg te land van Goa naar Visapour.

MEN treedt in dien Staat, na over de Rivier van *Madre de Dios*, welke het Eiland Goa van het vaste land scheidt, gevaren te zyn, en ontmoet drie mylen van den oever een' Stad, *Ditcauly* geheten, onder wier Gouverneur ook de Vesting *Banda* aan de zelfde Rivier staat. Ditcauly en Banda liggen zes mylen van elkander. De laatstgenoemde Stad, die redelyk groot is en zeer fraaije straten heeft, ligt aan den mond van de kleine Rivier *Dery*, die zich naby de Eilanden, door de Portugeeschen *Islas Quemadas* genaamd, in Zee stort. Hare Ingezetenen zyn Banjanen, en dryven een groten Koophandel te Goa. Van Banda heeft men negen mylen af te leggen tot het gebergte van Gate, aan welks voet men, na door de Dorpen *Amby* en *Herpoly* getrokken te zyn, dat van *Amboly* aantreft. 't Gemelde gebergte strekt zich langs het Decan tot aan de Kust van Coromandel uit, en men vindt op zyne kruinen zo vruchtbare velden als in de fraaiste dalen. Ditcauly. Banda.

VAN Amboly legt men elf mylen af, aleer men in 't Dorp *Herenekassi* aan de Rivier van den zelfden naam komt. Een' kanonschoot verder trekt men door het Dorp *Berouly*, tusschen de gebergtens van Gate in een' vallei gelegen. Twee mylen verder vindt men het Dorp *Werseree*, en drie mylen van daar dat van *Outor*. Zes en een' halve mylen van Outor ontmoet men dat van *Berapour*, waarna men, slechts een' halve myl afgelegt hebbende, in 't Dorp *Maroura* en een' myl verder in dat van *Calingra* komt. Vyf honderd schreden verder trekt men door dat van *Kangir*, naby 't welk men een gehucht aantreft, 't geen geen anderen naam dan dien van *Bary* heeft, een' algemene uitdrukking, waarmede men alle plaatsen, die geen byzonderen naam dragen, te kennen geeft. Een' myl verder komt men in 't Dorp *Worry*, een' halve myl van 't welk dat van *Attrowad* ligt, in welks nabuurschap men op een' hoogte een' zeer fraaije Pagode gebouwt heeft, die van zeer verre ontdekt kan worden. Twee en een' halve mylen van deze Pagode trekt men lings af door het Dorp *Badalary* en derde halve myl van daar door *Kerwes*, van waar men twee mylen tot *Stekoury* en voorts vyf mylen tot een' fraaije Banjaansche Pagode trekt. Van die Pagode ontdekt men de Stad en het Kasteel van *Mirsie*, welke twee mylen lings af van dezelve liggen. Doch die Stad niet aandoende, ligt men een' myl van de Pagode tot *Rajebag* af, zynde een' andere Stad, zeer aanzienlyk door hare grootte en handel in Peper. Zy behoort tot de huwelyksgave van de Koningin van Visapour, Namen van verscheide Dorpen. Stad en Kasteel Mirsie. Stad Rajebag.

(*a*) Bladz. 214 en 234.

(*b*) Het valt ongelyk min bezwaarlyk te ontdekken, dat zy die Reize niet deden, gelyk wy reeds aangemerkt hebben; en 't schynt, dat alle de volgende beschryvingen door de Uitgevers bygevoegt of uitgebreid zyn.

Mandelslo. 1639. ſapour, die dezelve door hare eige Amptenaren doet regeeren. Een' myl aan gene zyde Rajebag ontmoet men een' fraaije put, en twee mylen verder de Rivier *Cugny*, over welke men getrokken zynde, na het afleggen van een' halve myl, een Dorp, *Gottevy* genaamd, aan de linkerhand laat, en de Dorpen *Coëteſy* en *Omgar*, ſlechts vyf honderd ſchreden van daar gelegen, aantreft, en een' halve myl verby die beide Dorpen aan de grote Rivier *Corſena* komt, die door het gantſche Koningryk Viſapour tot *Maſulipatan* ſtroomt. Anderhalve myl verder trekt men door het Dorp *Eynatour*, en op een kleinen afſtand van daar door *Xaterna*, *Tangly* en *Erary*, waarna men de Rivier *Agery* aantreft, welke ſlechts anderhalve myl van de eerſte vliet.

Grote Rivier Corſena.

Stad Atteny.

Drie mylen van de Rivier komt men in de Stad *Atteny*, de marktplaats van het gantſche omliggende Land, van waar men daaglyks een' grote menigte levensmiddelen derwaards voert. Vier mylen van Atteny ontmoet men het Dorp *Bardgie;* drie mylen van Bardgie dat van Agger; drie mylen van Agger de Stad *Talſenghe;* drie mylen van Talſenghe de Stad *Hounware*, en drie mylen van Hounware de Stad *Tieco*, van waar men ſlechts vier mylen tot Viſapour heeft af te leggen (*a*).

Talſenghe. Hounware. Tieco.

Aleer men aan die Hoofdſtad komt, trekt men door twee andere Steden, *Nouraspour* en *Sirrapour*, welke haar als tot Voorſteden dienen, en welker eerſte weleer de gewone verblyfplaats der Koningen van het Decan was. Zy is vervallen, en men verdelgde dezelve geheel, door de bouwſtoffen van het Paleis en der aanzienlyke Huizen aan de nieuwe Gebouwen van Viſapour te gebruiken.

Nouraspour en Sirrapour.

De Hoofſtad van het Decan is een' der grootſte Steden van Aſië. Men geeft haar vyf mylen in den omtrek. Zy ligt in de Provincie *Cuncan* aan de Rivier van *Mandova*, veertig mylen van Dabul en zeſtig van Goa. Hare muren zyn ongemeen hoog en van fraaijen gehouwen ſteen, omgeven door een' brede gracht en verdedigd door verſcheide Batteryen, op welke men meer dan duizend ſtukken zo yzer als metaal geſchut van allerlei grootte telt.

Beſchryving van Viſapour.

'T Paleis des Konings ligt te midden in de Stad, waarvan het echter door een dubbelen muur en een' dubbele gracht afgeſcheiden is. Die omvang is meer dan drie duizend vyf honderd ſchreden in het ronde. De Gouverneur was toen een Italiaan, van Romen geboortig, die tot het Mahometaandom overgegaan was, onder den naam van *Mammout-Richan.* Zyn bewind ſtrekte zich ook over de Stad uit, als mede over vyf duizend mannen, waaruit hare bezetting, en twee duizend, waaruit die van het Kaſteel beſtondt.

Paleis des Konings.

De Stad heeft vyf grote Voorſteden, welke door de voornaamſte Kooplieden bewoont worden, inzonderheid die van *Champour*, alwaar de meeſte Juweliers hunne huizen en winkels hebben. De anderen worden *Gurapour*, *Ibrahimpour*, *Alapour* en *Bomnemaly* genaamt. De Godsdienſt der Ingezetenen is een' vermenging van het Mahometaandom, den dienſt der Banjanen en den Afgodendienſt (*b*).

Namen der Voorſteden.

Na de zaken van de Maatſchappy te Viſapour afgedaan te hebben, noopten

(*a*) Bladz. 216. en voorgaande.
(*b*) Bladz. 218. en voorgaande.

ten andere belangen waarschynlyk Methold, zich naar Dabul te begeven, werwaards Mandelslo geen tyd verzuimde, hem te verzellen (*a*). MANDELSLO. 1639.

MEN reist den zelfden weg terug tot Atteny, van waar men zich naar de Stad *Agelle* begeeft, die twee mylen van daar ligt, en van daar naar een' Stad, *Areck* geheten, zes en een' halve myl van Agelle gelegen. Van Areck legt men drie mylen tot de Stad *Berce* en van Berce drie andere tot Mirsie af. Weg van Visapour naar Dabul.

MIRSIE, 't geen ook *Mirdsie* en *Mirisgie* genaamt wordt, is een' grote en volkryke Stad, en heeft aan de noordzyde een zo wel bevest Kasteel, dat de Grote Mogol, het met zyne gantsche magt belegert hebbende, verplicht was, het Beleg op te breken. In die Stad vindt men Graven, die meer dan honderd jaren oud zyn, en welke alle de Ingezetenen van 't Land een' grote eerbied bewyzen. Grote Stad Mirsie.

VAN Mirsie legt men drie mylen af tot het Dorp *Epour* en van daar drie andere tot *Graen*, een' Stad aan de Corsena gelegen, door welke Rivier, die aldaar ontrent agt honderd schreden breed is, zy in tweën verdeelt wordt, en zyn die delen zo aanzienlyk, dat zy voor twee Steden konnen worden gehouden. Van de Rivier Corsena tot het Dorp *Tonck* rekent men twee en een' halve, van daar tot het Dorp *Astacka* eene, en voorts tot de Stad *Asta* twee mylen. Tusschen Astacka en de zo even gemelde Stad, trekt men door een gehucht, *Bary* geheten, naam, gelyk men reeds gezegt heeft, die aan alle plaatsen gegeven wordt, welke 'er genen hebben. Asta is een' Koopstad, berucht door hare markt, op welke men allerlei levensmiddelen vindt. Zy ligt half weg tusschen Visapour en Dabul, vyftien mylen van beide die Steden. De Legers van den Mogol, die somtyds tot in deze landstreek voortgerukt zyn, hebben 'er kenmerken hunner verwoestingen overig gelaten. Dubbele Stad Graen. Asta.

DRIE mylen van Asta vindt men een' grote Stad, *Ballouwa* geheten, en drie mylen verder de Steden *Oeren* en *Isselampour*, welke slechts een' kanonschoot van elkander gelegen zyn. De eerste laat men ter rechter en de andere ter linkerhand. Isselampour is van een goed Kasteel voorzien. Twee mylen verder trekt men door het Dorp *Taffet*, en drie mylen van daar door dat van *Kassegam*, van waar men twee mylen tot de Stad *Calliar* rekent, die genoegzaam geheel vervallen is. Twee mylen voortreizende, trekt men door een klein Dorp, *Galoure* geheten, voorts door dat van *Winge*, en komt vervolgens in de Stad *Qualampour*, alwaar vele lywaten geweven worden, daarna door die van *Domo* in de Stad *Tamba*, zes mylen van Galoure gelegen. Ballouwa. Oeren. Isselampour. Calliar. Qualampour. Tamba.

TAMBA is een' redelyk grote en zeer volkryke Stad, liggende aan den oever van een' Rivier, wier naam Mandelslo niet vernemen konde; want die van *Coyna*, welken de Ingezetenen haar geven, een' algemene benaming is, die een' grote Rivier betekent. Hare Inwoonders, die Banjanen en Heidenen zyn, leven van den Hoophandel en Landbouw. Van Tamba tot het Dorp *Morel* rekent men twee mylen; van Morel twee andere tot dat van *Suppera*, vier van Suppera tot het Dorp *Beloure*, en twee van daar tot het Vlek *Werad*, 't geen negen mylen van 't gebergte van Gate ligt. Op een kleinen afstand van dat Vlek toont men een Dorp, *Patan* geheten, wykplaats

(*a*) Men heeft reeds gezegt, dat zy dien tocht niet deden.

MANDELSLO. 1639.

plaats van een groten Struikrover, die lange het land ſtrafloos verwoeſtte, vermits hy op de minſte kondſchap van de aanſlagen, welke 'er tegens hem beraamt werden, naar het gebergte vloodt.

Halewacko of Coyna.

VAN Werad tot het Dorp *Halewacko* en de Rivier van den zelfden naam telt men drie grote mylen. Deze Rivier, welke van de Stad *Chaury*, dertig mylen boven Halewacko, komt vlieten, draagt gemeenlyk den naam van dat Dorp, offchoon men haar ook dien van Coyna, of grote Rivier, geeft, vermits zy wezentlyk de grootſte van het Koningryk is (*a*). Van daar tot het Dorp *Gatta-matta*, 't geen in de gebergtens van Gate ligt, rekent men drie mylen, en voorts drie andere tot het Dorp *Poly*, aan den voet van 't gebergte gelegen, waarvan de toegang aldaar zeer bezwaarlyk is. Na vervolgens twee mylen afgelegt te hebben, komt men in 't Dorp *Camburley*, en twee mylen verder in dat van *Chipolone*, welk laatſte aan de Rivier *Goyghber* ligt, die zich in de Halewacko ſtort, waardoor men het gemak heeft, van Chipolone te water tot Dabul af te zakken, 't geen zeſtien mylen verre is (*b*). Ook dient zy tot het vervoeren der Koopwaren uit alle de delen van het Koningryk, mits men anderhalve laryn van het candy betaalt, 't geen vier en een halve quintalen gewigts maakt (*c*).

Beſchryving van Dabul.

DABUL ligt aan de Rivier Halewacko op zeventien graden vyf en veertig minuten noorder breedte. Linſchoten heeft zich vergiſt, door dezelve op agttien graden te plaatſen. Het is een' der oude Steden van het Decan, doch heeft thans noch poorten noch muren. Hare veſtingwerken beſtaan in twee batteryen, aan den kant van de Rivier opgerecht, en waarop vier ſtukken yzer geſchut liggen. Het boſch, 't geen men aan de linkerhand vindt, wanneer men over de Rivier gevaren is, vertoont nog de overblyfſels van een groot Kaſteel, 't geen aldaar weleer lag, en waarvan men ſlechts een witten toren overig gebleven ziet, die teffens den Banjanen tot een' Pagode en den Stuurlieden tot een' baak dient, om de zandbanken te vermyden, waarmede de mond van de Rivier bezet is. Die, welke men in den mond zelven aantreft, loopt by eb volſlagen droog. De ondervinding heeft geleert, altoos naar de zuidzyde van dezelve te ſturen, vermits men aldaar by lage vloeden vyf of zes vademen water heeft, uitgenomen echter aan den mond, alwaar men nooit meer dan twaalf of veertien voeten vindt (*d*). De

De Reê.

Reê is een' myl van de Rivier redelyk goed, doch veel ſlegter in de Baai van *Zanguizara*, vier mylen van daar. Twaalf mylen verder vindt men die van

(*a*) Wat is dan de Corſena?

(*b*) Onze gewaande Reizigers moeten waarlyk een zonderlingen omweg genomen hebben, want Aſta ſlechts vyftien mylen van Dabul lag, en zy in de dertig mylen van Aſta afgelegt hebbende, nog zeſtien mylen van Dabul waren.

(*c*) Bladz. 220. en voorgaande.

(*d*) Uitlegging der Merkletters van de Prentverbeelding der Kuſt van Dabul, van de Reê te zien op zes vademen water.

A. De Stad of het Fort, gelegen twee derde van een' myl Ooſt ten Noorden.

B. Het Spits van de kleine Kapel, een' halve of een derde van een' myl Ooſt ten Zuiden.

C. De uithoek van het Land, twee derde van een' myl Zuid Ooſt ten Zuiden.

D. De andere uithoek een twaalfde van een' myl lynrecht ten Noorden.

E. De hoge Heuvel Ooſt ten Noorden.

F. Boſch, 't geen zich Noord-Ooſt ten Noorden uitſtrekt.

DE KUST VAN DABUL.

van *Centapour*, ontrent twintig mylen van Goa, op de hoogte van zeventien graden tien minuten, wordende voor de beſte van de gantſche Kuſt gehouden, vermits men achter het Eiland, 't geen die Reê dekt, tegen alle winden veilig ligt. Drie mylen verder ziet men de Stad Raſiapour, een' der beſte Zeeſteden van Decan. De Baai van Wingurla, negentien mylen van Raſiapour en drie van de Islas Quemadas gelegen, ontbreken mede gene gemakken.

MANDELSLO. 1639. Andere naburige Reën. Raſiapour.

De voornaamſte Koophandel van Dabul is in 't zout, 't geen men van *Oranubammara* derwaards voert, en in de peper, die de Ingezetenen weleer naar de Perſiſche Golf en de rode Zee voerden. Toen ten tyde zag men 'er een' menigte Schepen; doch die bloeijende Handel is in een groot verval geraakt, zulks zy, volgens Mandelslo, jaarlyks niet boven de drie of vier Vaartuigen naar Bander-Abaſſy konnen zenden. De rechten, welke men in die Haven voor de Koopwaren betalen moet, zyn drie en een half ten honderd.

Koophandel van Dabul.

In 't algemeen komen de Ingezetenen van 't Koningryk, die de Schryver *Decanins* noemt, in hunne levenswyze, huwelyken, begraafniſſen, zuiveringen en andere gebruiken veel met de Banjanen van het Koningryk Guzuratte overeen. Echter beſpeurde Mandelslo daarin enig onderſcheid. De huizen der Decanſche Banjanen zyn van ſtroo, en de deuren zo laag en naauw, dat men niet dan bukkende intreden kan. Hun huisſieraad beſtaat enkel in een' mat, waarop zy ſlapen, en een kuil in de aarde, waarin zy de rys kloppen. Hunne klederen gelyken naar die der andere Banjanen; doch hunne ſchoenen, welke zy *Alparcas* heten, zyn van hout, en hunne gewoonte is, dezelve met ledere riemen om het opperſte van den voet te binden. Hunne kinderen gaan naakt, tot dat zy zeven of agt jaren oud zyn. De meeſten zyn goudſmeden of arbeiden in koper. Echter vindt men onder hen geneesheren, wondhelers en metſelaars, welke een iederen zonder onderſcheid van Godsdienſt ten dienſte ſtaan. Hun geweer is byna het zelfde als dat der Mogollers; en Mandelslo merkte op, gelyk hy in Indoſtan gedaan hadt, dat het zo goed niet is, als het Turkſche en Europeeſche (*a*).

Ingezetenen van het Decan.

Hun voornaamſte Handel beſtaat in peper, die ter Zee naar Perſië, Suratte en zelfs naar Europa gevoert wordt. Door de overvloed hunner levensmiddelen zyn zy in ſtaat, daarvan aan alle naburige Landen te leveren. Zy weven vele lywaten, welke men mede over Zee voert, 't geen den Handel te Land met de Mogollers en de Volken van Golkonda en de Kuſt van Coromandel niet verhindert, brengende zy katoene lywaten en zyde ſtoffen derwaards.

Hun Koophandel.

Te Viſapour vindt men een groot getal Juweliers en een' menigte paarlen; doch men moet noch aldaar, noch in 't gantſche Land niet verwachten, de paarlen goed koop te konnen bekomen, vermits zy van elders derwaards gebragt worden. In 't gebergte van Gate maakt men veel lak, offchoon ſlegter dan dat van Guzuratte. De Portugeeſchen dryven een groten Handel in het Decan, vooral met de Kooplieden van Ditcauly en Banda, van wien zy de peper tegens zeven of agt realen het quintaal kopen, en hun Europeeſche

(*a*) Bladz. 222.

MANDELSLO. 1639. Geslacht der Venesars. sche stoffen of snuisseryen in betaling geven. By den naam van *Venesars* onderscheidt men een geslacht van Decansche Kooplieden, die rys en granen kopen, en dezelve in Indostan en andere Landen verkopen, werwaards zy in Karavanen van vyf, zes, ja somtyds negen of tien duizend lastdieren trekken, en op die tochten hunne gantsche huisgezinnen medevoeren, inzonderheid hunne vrouwen, die de boog en pylen zo bekwaam als de manspersonen wetende te behandelen, zich by de Struikrovers zo geducht maken, dat deze haar nooit hebben durven aantasten (*a*).

Byzondere munten van 't Decan. BEHALVEN de gemene munten in Indië, is gene Stad, noch schier geen Dorp in het Decan, 't welk niet een' munt van zyn eigen stempel heeft, 't geen de bepaling van de waarde dier munten in den Koophandel zeer moeilyk maakt. Men vindt 'er zo veel valsche munt, dat in weerwil der wetten, volgens welke de betalingen in tegenwoordigheid van een *Cheraf* of Wisselaar geschieden moet, men zich naauwlyks voor 't bedrog hoeden kan; brengende de Cherafs zelven het hunne tot die ongeregeldheid toe, door valsch geld onder het echte, 't geen zy zich doen voortellen, te laten schieten, hoe streng ook de wetten uitgevoert worden (*b*). Gewigten. In het Decan gebruikt men het zelfde gewigt als in 't Land van Guzuratte, uitgenomen dat twintig Suratsche *Maons* zeven en twintig Decansche maken. De gemene maon, die veertig *Ceers* en zestien *Peyses* is, weegt zeven en twintig ponden, ieder van een mark. De Ingezetenen van het Decan hebben een byzonder gewigt voor de peper, 't geen zy *Goëmy* noemen, en twaalf maons weegt. Vier maons maken een quintaal, en twintig een candy (*c*).

Magt van den Koning van Decan. DE Koning van Decan, Cuncan of Visapour, want hy die drie namen voert, is door omwentelingen, waarvan men elders den oorsprong verhaalt (*d*), cynsbaar aan den Groten Mogol geworden. Echter behoudt hy magt genoeg, om een Leger van twee honderd duizend mannen te velde te brengen, waarmede hy zich somtyds aan 't Hof van Agra geducht maakt, offchoon het verscheide Steden in de Staten van dien Vorst bezit, als *Chaul*, *Kerby*, *Doltabad* en enige anderen. Zyne oorlogen en verdrag met de Portugeeschen. In de Portugeesche Historischryvers leest men, dat *Adelhan-Scha*, overgrootvader van *Idal-Scha*, die ten tyde van Mandelslo regeerde, in den jare 1586 de Stad Goa tweemaal op hunne Natie veroverde; doch dat hy zich door dien oorlog gekrenkt vindende, met hun een verdrag sloot, van hun den eigendom van 't Land van *Salsette* met zeven en zestig Dorpen, van dat van *Bardes* met twaalf Dorpen en dat van *Tisvary* met dertig Dorpen, af te staan; onder voorwaarde, dat de Ingezetenen van zyn Koningryk de vryheid van den Koophandel in gantsch Indië behouden zouden, en aan den anderen kant verplicht zyn, alle hunne peper aan de Kooplieden van Goa te verkopen. Dat verdrag werdt niet zo bestipt waargenomen, dat niet somtyds tusschen de beide Natien grote verschillen rezen. Enige jaren voor de komst van Mandelslo in Indië zonden de Portugeeschen, verwittigd, dat drie of vier Schepen van den Koning van Decan met

(*a*) Bladz. 223.
(*b*) Bladz. 224.
(*c*) *Ibidem.*
(*d*) Zie de Beschryving van Golkonda hier na.

met peper geladen waren, om naar Mocka en Perfië te ftevenen, vier Fregatten in Zee, en ontzagen zich niet, die Schepen aan te taften. 't Gevecht was bloedig, en de Portugeefchen verloren 'er een hunner voornaamfte Officieren. Echter de overwinning behalende, namen zy de vier Schepen en voerden dezelve naar Goa, alwaar zy in koelen moede alle de Indiërs, die uit 't gevecht overig gebleven waren, om 't leven bragten. De Koning van Decan veinsde onkundig van dat geweld te zyn; doch ten tyde der komft van Mandelslo twyfelde men geenzins, of hy won onder den dekmantel dier ontveinzing tyd, om zich te bereiden, de Stad Goa den oorlog te verklaren.

MANDELSLO. 1639.

INDIE heeft geen Vorft, die ryker in gefchut is. Men gelove, zo men wil, op 't getuignis van Mandelslo, „ dat hy onder verfcheide buitengeme-
„ ne ftukken kanon een van metaal hadt, 't geen kogels van naby de acht
„ honderd ponden met vyf honderd veertig ponden fyn buskruit fchoot; en
„ dat men 't zelve in de Belegering van 't Kafteel van *Salpour* gebruikende, de
„ eerfte fchoot, welke hy op die Vefting deedt losbranden, vyf en veertig
„ voeten muurs nedervelde. De Gieter was een Italiaan, geboortig van
„ Romen (*a*), en de fnoodfte van alle menfchen, die zo onmenfchlyk ge-
„ weeft was, zyn eigen zoon te doden, om met zyn bloed dat vervaarlyk
„ ftuk te wyen, en ook een' Schatmeefter van 't Hof, die hem rekenfchap
„ van de koften vergde, in den oven zyner gietery geworpen hadt (*b*)."

Wonderbaar ftuk gefchut.

HET verblyf van Mandelslo te Goa en het Verhaal zyner terugreize naar Europa met de Engelfche Vloot, beflaan naauwlyks meer dan twintig bladzyden in zyn eige Dagverhaal, en leveren niets vermaaklyks noch nuts uit. Doch om daarvan mooglyk een dikker en durer Werk te maken, hebben de Uitgevers of de Boekverkopers 'er alles bygelaft, wat zy uit andere Reizigers nopens verfcheide geweften van Afia, die Mandelslo niet gezien hadt, hebben konnen vinden; zulks zyn Verhaal met een' menigte befchryvingen en hiftorifche aantekeningen gevult is, waaraan hy geen het minfte deel heeft (*c*). Tot befluit derhalven zal genoeg zyn, 'er by te voegen, dat hy, na op de Kuft van Engeland een verfchriklyken ftorm uitgeftaan te hebben, die hem meer dan alle de gevaren van een' lange Reize vertzaagde, den 26. November gelukkig in 't Graaffchap Kent aanlandde (*d*); dat hy gedurende drie maanden, welke zyne weetgierigheid hem te Londen deedt doorbrengen, aldaar zodanige aantekeningen hieldt, als den Reizigers gemeen is; dat hy den

Terugreize van Mandelslo naar Europa.

Hoe men zyn Verhaal vergroot heeft.

(*a*) Mooglyk was deze de zelfde, die hier voren *Mammoub-Richan* genaamt is en die Gouverneur van Vifapour was.

(*b*) Bladz. 232.

(*c*) Dus zyn de drie vierde delen van het Werk, onder zyn naam uitgegeven, niet van hem. Nog heeft men het verdikt door een zeer lang Regifter van zodanig een aart en verkiezing, waarvan geen voorbeeld is. Ten blyke zullen wy enige regelen van meet af aan bybrengen, om onze Lezers daarvan te doen oordeelen: *Aa*, Rivier, waar, wat doet zy? *Abobon Godonne*, welke Heer, zyne inkomften, hoe groot? *Achem*, Stad, waar, welke? hare boffchen, Ingezetenen, klederen, huizen hoedanig? *Ada*, wat woord? *Adelle*, Dorp waar? *Agu rafa*, wie? *Ajelle*, Stad waar? *Ains*, Heerlykheid waar? *Aliaa* wat? *Amboiners* (*de*) wie? Dit potfierlyk Regifter beflaat ten minften een vierde gedeelte van het tweede Deel.

(*d*) Bladz. 723.

MANDELSLO. 1639.

den 20. Maart 1640 vertrokken zynde (*a*), door Vlaanderen en Holland reisde, alwaar hy den 23. April naar Hamburg scheep ging, en dat hy zich van daar naar Gottorp begaf, alwaar hy den eersten Mai aankwam (*b*).

Mandelslo sterft in Franschen dienst.

OLEARIUS, vriend van Mandelslo en eerste Uitgever zyner Reizen, zegt ons, dat hy zich kort na zyne terugkomst uit de Indiën naar Vrankryk begaf, om 'er een' bediening te verzoeken, en 'er een' Compagnie Ruiters in het Regiment van den Maarschalk van Rantzau bekwam, doch byna ten zelfden tyde te Parys aan de kinderpokjes overleedt. Onder andere vermeldingen van zyn lof, verklaart Olearius, dat hy, zyn Verhaal naauwkeurig onderzocht hebbende, *'er niets tegens de waarheid strydigs in gevonden heeft.* Hy pryst in hem, dat hy niet alleen eens anders aanmerkingen van zyne eige aantekeningen onderscheiden, maar ook overwogen heeft, in hoe verre hy aan die vreemde verhalen geloof konde slaan, en op vele plaatsen verklaart, dat hy daarvan niets geloofde. De gegrondheid van dien lof zal uit enige voorbeelden blyken.

Voorbeelden van zyn goed oordeel.

„ MEN zegt, dat te Macasser de vrouwen dikwerf met een kind een alli- „ gator of krokodil ter wereld brengen. Een beruchte en geloofwaardige „ Koopman van Macasser te Suratte gekomen, bevestigde ons dat wonder, „ en verzekerde teffens, dat men gedurende zyn verblyf aldaar verscheide „ dier wandrochtige voortbrengsels gezien hadt; 'er by voegende, dat men „ de kinderen, met krokodillen geboren, met achting behandelde, en hoog „ waardeerde, vermits men hen voor bekwaam hieldt, den Lande grote dien- „ sten te bewyzen. Ook verhaalde hy, eene dier vrouwen gekent te heb- „ ben, welke aan een Rivier wonende, een krokodil, door haar met haar „ kind ter wereld gebragt, onderhieldt; dat dat dier daaglyks eten by haar „ kwam halen, en gegeten hebbende, naar de Rivier keerde." Mandelslo verklaart, dat dat Verhaal hem ongelooflyk voorkomt, of zo het waar is, zegt hy, kan een' zo wonderbare zaak niet dan door tovery gebeuren.

„ MEN verhaalde hem, dat in het Koningryk Siam onder de wilde dieren „ zwynen en zoggen gevonden worden, die, zonder met beren te vermen- „ gen, voorttelen. Een' zo vreemde en met de wetten der Natuur zo stry- „ dende zaak, schynt by hem geen het minste geloof te verdienen. Echter „ hoorde hy het zelve door voorname lieden, en inzonderheid door een En- „ gelschen President (*c*) verzekeren, die in een Hollandsch Schip een' zog „ hare jongen hadt zien werpen, na meer dan tien maanden aan boord en „ by geen beer geweest te zyn.

„ DE tygers zyn een zeer wreed en verslindend gedierte, dat menschen „ zo min als beesten spaart. Echter verzekert men, dat die der Oost-Indiën „ de blanke menschen zeer wel van de zwarten onderscheiden, en een blan- „ ken

(*a*) Bladz. 754.
(*b*) Bladz. 808.
(*c*) Dees was Methold, welke zelf die zonderlinge omstandigheid in zyn eige Verhaal meldt, zonder nochtans daarvan ooggetuigen geweest te zyn. „ De zaak, zegt hy, is „ my niet alleen bevestigt door alle myne Landslieden, maar ook door het eenparig ge- „ tuignis der Hollanders, onder anderen van den Hr. *Drift*, die my verzekert heeft, om „ daarvan een' proeve te nemen, speenvarkens in zyn Schip genomen te hebben, en dat „ zy zes maanden daarna andere wierpen, zonder dat een beer by dezelve geweest was." *Rec. de Thevenot*, I. Deel. bladz. 15. van 't *Verhaal van Methold.*

„ ken niet ligt zullen aanvallen. Het volgende verhaalde men aan Mandelslo, die zulks bezwaarlyk geloofde: Een Europeër en een zwarte Indiër te zamen onder enig kreupelbofch liggende te flapen, kwam een tyger, die den zwarten van de zyde van den Europeër weghaalde, en hem verfcheurde, zonder den blanken in 't geringft te bedreigen. MANDELSLO. 1639.

„ NOG zeide men hem, dat een tyger zyn wyfje flechts eenmaal in zyn gantfche leven dekt, vermits zyne teelleden na de vermenging zwellen, gelyk die van een hond, en hem enige dagen doen vaft blyven, totdat zy beginnende te rotten, hy van de tygerin niet los geraakt, dan met verlies van 't geen hem van haar onderfcheidt. Ook zeide men hem, dat de lange en harde hairen of knevels, die aan den bek der tygers, gelyk aan die der katten, waffen, het vinnigfte vergif is, 't geen men gebruiken kan, om een menfch te doen fterven. Eindelyk wilde men hem diets maken, dat in Indië een Geweft zy, alwaar de hoornen der dieren, in den grond geftoken, wortel fchieten, groeijen en zich zo vaft zetten als enig aardgewas, zulks men dezelve niet dan met geweld los maken kan. Hy ftondt verfteld, het zelfde in *Linfchoten* te lezen, die zulks van een' fteenachtige plaats op het Eiland Goa verhaalt, alwaar de Slagers de hoornen der offen en koeijen als onnutten afval nederwerpen. Die Reiziger zelf beroemt zich, 'er enigen uit den grond getrokken te hebben, die wortels van twee of drie fpannen lengte gefchoten hadden." *Arthus* en *de Bry* hebben gene zwarigheid gemaakt, het op zyn getuignis te herhalen; doch Mandelslo, wel verre van daar aan geloof te flaan, hadt enkel op den kant van dat Verhaal gezet, *fabelachtige Aantekeningen*, en dezelve dus van zyn eigen onderfcheiden.

MERKEN wy echter aan, voegt zyn Uitgever 'er by, dat federt zich de Europeërs in Indië hebben nedergezet, aldaar ongelyk minder verandering in de voortbrengfels der Natuur, dan in de zeden, gebruiken en Regeringsform voorgevallen is; hebbende wy 'er niet alleen onze regelen van Godsdienft en Staatkunde, maar ook onze gebruiken, verkiezingen, konften en manieren van gewaffen aan te kweken en allerlei handelbare dieren te leren, overgebragt. Linfchoten en alle de oude Reizigers zouden thans de meefte plaatfen, waarvan zy naauwkeurige befchryvingen gegeven hebben, niet kennen, en alle hunne verhalen hun enkel als dromen voorkomen. Aanmerkingen van Olearius, Uitgever van Mandelslo.

EINDELYK voegt Olearius 'er uit yver voor den lof van zyn vriend by, dat men Mandelslo de meefte afbeeldingen, welke in zyn Verhaal gevonden worden, te danken heeft, zynde door hem eigenhandig getekent, of onder zyn opzicht door verfcheide Schilders, welke hy op zyne tochten ontmoette (*a*).

WICQUEFORT, dien men de Vertaling verfchuldigd is, merkt ook aan, „ dat Mandelslo zich in de behandeling van den Starrenhoogtemeter (*Aftrolabium*) hebbende doen onderwyzen (*b*), daar van genoeg geleert hadt, „ om de waarnemingen der lengtens en breedtens, die in zyn Dagverhaal „ voorkomen, te doen." Niet min pryft hy zyne andere gaven. Doch ten aanzien van enige lafterlyke aanmerkingen, waarvan hy hem tegens de Hol- Aanmerkingen van zyn Vertaler.

(*a*) Voorrede van Adam Olearius voor de Uitgave geplaatft.
(*b*) Olearius zegt, dat hy het gebruik van dat werktuig geleert hadt.

Mandelslo. 1639. Hollanders beſchuldigt, van welke hy niet dan weldaden en beleefdheden ontfangen hadt, eindigt hy met een' aanmerking, die mede geenzins verplichtend is voor het Land, waaraan Mandelslo zyne geboorte verſchuldigd was: „ Om te liegen, zegt hy, is het belagchlyk, dat een man, te midden onder de Wenden geboren en onder de Cimbren opgevoed, de zulken onbeleefd en ongeſchikt noemt, die ſedert een' lengte van jaren de ſchole van Mars en Minerva voor de Vreemdlingen geopent hebben, en in 't bezit zyn, van de Konſten en Wetenſchappen tot hare uiterſte volmaaktheid te brengen (*a*)."

Reize van Bernier naar 't Koningryk Kashmir.

Bernier. 1655. Inleiding. Een berucht Geneesheer, meer dan gemeen Wysgeer en zo naauwkeurige als verſtandige Aantekenaar, die tot zyn eige onderricht en ten nutte en onderwys van anderen reiſt, verdient gewis een' byzondere plaats in deze Hiſtoriſche Beſchryving. Door alle die eigenſchappen is het, dat de Aantekeningen van *Bernier* over het Mogolſche Keizerryk hoog gewaardeert worden.

De nieuwsgierigheid, om de Wereld te zien, hadt hem reeds naar Paleſtina en Egipte doen reizen, alwaar hy zich na een verblyf van meer dan een jaar van groot *Cairo* op weg hebbende begeven, in twee en dertig uren te Suez kwam en aan boord ging van een' Galei, die hem den zeventienden dag te *Gedda* bragt, een' Haven, ſlechts een' halve dagreize van Mekka gelegen. Van daar met een klein Vaartuig te *Mocka* gekomen zynde, was zyn voornemen, naar *Gonder*, Hoofdſtad van Ethiopië, te reizen. Doch afgeſchrikt door de mishandelingen, die de Catholiken aldaar leden, begaf hy zich aan boord van een Indieſch Schip, 't geen hem in den jare 1655 gelukkig in de Haven van Suratte bragt. De Vorſt, dien toen den Mogolſchen Troon bezat, was nog ſteeds Schah-Jehan, zoon van Jehan-Guir en kleinzoon van Eckbar. Bernier begaf zich naar 't Hof van *Agra*. Verſcheide gevallen, welke hy niet goedgedacht heeft te melden, deden hem in de hoedanigheid van Geneesheer in dienſt van den Groten Mogol geraken. Vervolgens zich verbonden hebbende, aan *Danechmend-Kan*, den geleerdſten man van gantſch Aſia, die *Bakchis* of Grootmeeſter van de Ruitery geweeſt en toen een der voornaamſte Heren van het Keizerryk was, was hy getuigen van de bloedige omwentelingen, aan dat Hof voorgevallen, en die *Aureng-Zeb* op den Troon bragten.

Zyn eerſte Deel vervat die gevallen. Het twede levert niets, 't geen tot een' Verzameling van Reistochten behoort. Doch negen jaren aan 't Hof doorgebracht hebbende, bekwam Bernier een' gelegenheid, naar welke hy lange verlangt hadt, om enige Provincien van het Keizerryk met zyne Meeſter te bezichtigen, naamlyk onder het gevolg van den Keizer en van Danechmend-Kan, wiens achting en genegenheid hem niet dan genoegen op dien tocht beloofden.

Dit Verhaal, het enig gedeelte zyner Aantekeningen, 't geen den naam van

(*a*) Voorrede van Wicquefort voor zyne Vertaling.

van Reize verdienen moet, beslaat een gedeelte van het vierde Deel, voegende het overige niet dan by de algemene Beschryving van het Indostan (*a*).

BERNIER. 1655.

Vertrek van het Mogolsche Hof naar het Koningryk Kashmir.

AURENG-ZEB min de Staatkunde raadplegende, die hem niet raadde, zich van de hand te begeven, terwyl hy Jehan-Guir, zyn vader, in 't Kasteel van Agra gevangen hieldt, dan het belang zyner gezondheid en den raad der Geneesheren, nam het besluit, zich naar Lahor en van daar naar *Kahsmir* te begeven, om de zware hitten van den zomer te ontwyken. Hy vertrok den 6. December 1663 op het uur, 't geen zyne Starrenkykers voor het beste gekozen hadden. De zelfde reden verplichtte hem, zich twee mylen van *Dehli* in een zyner Lusthuizen, *Chach-limar* geheten, op te houden, alwaar hy zes volle dagen vertoefde, om zich tot een' Reize te bereiden, die van anderhalf jaar stondt te zyn. Vervolgens sloeg hy zich op den weg naar Lahor neder, ten einde 'er het overige van zyn gevolg af te wachten. 1663.

Een dubbele trein geschut, die den Groten Mogol volgt.

HY voerde met zich vyf en dertig duizend mannen Ruitery, welke hy gestadig by zyn persoon hieldt, en tien duizend mannen Voetknechten met de beide treinen Keizerlyk grof en ligt geschut. 't Laatstgenoemde wordt *Geschut van den stygbeugel* geheten, vermits het altoos by den persoon des Keizers blyft, in plaats dat het grove somtyds, om de grote wegen te volgen en te gemaklyker te konnen ryden, van de hand gevoert wordt. Het grove bestaat uit zeventig stukken, meest van metaal, en waar onder enigen zo zwaar zyn, dat men twintig paar ossen gebruikt, om dezelve te trekken. Men voegt daarby ook oliphanten, die de ossen helpen, door de raderen der karren met hunne snuiten om te halen en voort te duwen, ten minsten in moeilyke doortochten en ruwe gebergtens. Het ligte bestaat in vyftig of zestig veldstukjes, alle van metaal, ieder liggende op een' kleine kar, versierd met schilderwerk en verscheide kleine rode vlagjes, en getrokken door twee zeer fraaije paarden, geleid door een Kanonnier, die als voerman dient, en een derde paard, 't geen zyn handlanger by de hand leidt, om tot een wisselpaard te dienen. Alle die karren zyn gestadig in beweging, om zich in reijen voor 's Keizers tent te bevinden, en op het ogenblik zyner aankomst te gelyk te schieten (*b*).

Aart van Danechmend-Kan.

EEN zo grote toestel deedt denken, dat, in plaats van de Reize naar Kashmir, besloten was, de gewigtige Stad *Candahar* te belegeren, die op de grenzen van Persië, Indostan en Usbeck liggende, en daarenboven de Hoofdstad van een zeer ryk en schoon Land zynde, van alle tyden voet tot de bloedigste oorlogen tusschen de Persianen en Mogollers gegeven heeft. Bernier echter, die Dehli nog niet verlaten hadt, konde zyn vertrek niet langer uitstellen, zonder te verre achter het Leger te geraken. Ook wist hy, dat zyn Nabab, Danechmend-Kan, hem met ongeduld wachtte. „ Die Heer zegt hy, konde zo min nalaten, den gantschen namiddag over de boeken van Gassendi „ en Descartes, over den Aard- en Hemelkloot, of over de Ontleedkunde „ te spreken, als den gantschen morgen aan de gewigtige zaken van 't Kei„ zer-

(*a*) Het Werk vervat vier Delen in 12. onder verscheide titels, de beide eersten gedrukt in den jare 1670 en de beide anderen in 1671. te Parys by *Claude Barbin*.

(*b*) *Memoires de Bernier*, IV. Deel. pag. 10. en voorgaande.

Bernier. 1663. „ zerryk te arbeiden in zyne hoedanigheid van Secretaris van Staat en Groot-„ meester der Ruitery (*a*)."

Toebereidselen van den Schryver. Bernier hadt zich tot die Reize van twee goede Tartaarsche paarden voorzien (*b*), gelyk ook van een der grootste en sterkste Persische kameelen, een Kameeldryver, Stalknecht, Kok en een anderen Knecht, die, volgens het gebruik daar te lande, met een fles water in de hand voor het paard van zyn Heer gaan moet. Ook hadt hy het nodig reistuig geenzins vergeten, als een' tent van middelbare grootte en een vloertapyt, een' rustbank van vier zeer sterke en ligte rieten, met een zelen bodem en een kussen voor peuluw; twee dekkleden, waarvan het een, in vieren gevouwen, tot een' matras diende; een' *Soufra* of rond lederen tafellaken, waarop men aandischt; enige servetten van beschilderd lywaat, en drie kleine zakken voor het keukengereedschap of vaatwerk, die in een groter zak gelegt worden, gelyk men dezen in een lederen reiszak steekt, welke al den voorraad, het lywaat en de klederen van den Heer en de Bedienden vervat. Daarenboven hadt hy zich van een goeden voorraad zeer schone rys voorzien, vrezende niet alomme zo goede te konnen bekomen; van enige zoete bischuiten met suiker en anys, van een linnen zak met een yzeren haak, om *Days* of gestremde melk, te laten uitzygen en te bewaren, en van een' menigte limoenen met suiker, om limonade te maken; want de days en de limonade de beide dranken zyn, die den Indiërs tot verversching dienen. Alle die voorzorgen zyn te noodzaaklyker op zodanige Reizen, vermits men zich op dezelve naar de Tartaarsche wyze legert en leeft, zonder een anderen intrek dan tenten te konnen verwachten. Doch de Schryver trooste zich met het begrip, dat men naar het Noorden trekken moest, en na den regentyd vertrok, het rechte jaargety om in Indië te ryzen; gezwegen, dat hy door de gunst van zynen Nabab verzekerd was, alle dagen een versch brood en water van de Ganges te bekomen, waarvan de Heren van 't Hof verscheide beladene kameelen met zich voeren. Zy, die zich met het brood der markten, 't geen zeer slegt gebakken wordt, en met het water, 't welk zy aantreffen, en dat met allerlei drek van menschen en dieren bevuild is, behelpen moeten, lopen gevaar van gevaarlyke ziekten, die zelfs een' soort van wormen in de benen te weeg brengen, welke 'er een' grote ontsteking, met koorts gepaard, verwekken. Offchoon zy gemeenlyk op het einde der Reize uit de wonde kruipen, zyn 'er ook, die meer dan een jaar 'er in blyven. Hunne dikte is gelyk de snaar van een viool, zulks men ze min voor wormen dan voor een' pees zoude aanzien. Men ontdoet zich van hen, gelyk in Africa, door hen om een stukje houts zo dun als een' speld uit de wonde te winden, trekkende daaglyks een weinig en met veel behoedzaamheid, ten einde hen niet te breken (*c*).

Zyn voorraad. — Slegt brood en water. — Dubbele Legerplaats,

Ofschoon men van Dehli tot Lahor slechts vyftien of zestien dagreizen, dat is hondert twintig van onze mylen rekent, bragt de Keizer naby de twee maan-

(*a*) *Ibidem*, Bladz. 11.

(*b*) Hy was verplicht mede te reizen uit hoofde van zyn maandgeld, 't geen honderd vyftig ryksdalers was.

(*c*) *Ibidem*, Bladz. 18. en voorgaande.

maanden met dien tocht door; inzonderheid vermits hy zich nu en dan met een gedeelte van het Leger van den groten weg verwyderde, om te ligter het vermaak van de jagt en 't gemak van het water te genieten. Wanneer die Vorst op marsch is, heeft hy gestadig twee Legerplaatsen of twee verzamelingen van tenten, die beurtlings opgerecht en afgebroken worden, opdat hy de eene verlatende, weder een' andere voor hem bereid kan vinden. Van daar worden zy *Peiche-Kanees*, dat is *voor uitgaande Huizen*, genaamt. Die beide Peiche-Kanees zyn byna even gelyk. Men gebruikt tot het vervoeren van iedere meer dan zestig oliphanten, twee honderd kameelen, honderd muilezels en een gelyk getal manschap; dragende de oliphanten de zwaarste lasten, als de grote tenten en hunne palen, welke van drie stukken zyn; de kameelen de kleiner tenten; de muilezels het reis- en keukengereedschap, en de vrachtdragers alle de ligte en breekbare meubilen, als het porcelein, 't geen tot 's Keizers tafel dient, de beschilderde en vergulde rustbanken en de ryke *Karguais*, welke men welhaast beschreven zal vinden. Zodra eene der Peiche-Kanees op het bestemde veld der Legerplaats gekomen is, verkiest de Opper-Quartiermeester een' gevoeglyke plek voor 's Keizers quartier, nemende echter zo veel mooglyk de regelmate en goede schikking met opzicht tot het gantsche Leger in acht. Hy doet een vierkant afsteken, waarvan iedere zyde drie honderd schreden lang is. Honderd schansgravers reinigen en effenen dat perk, werpen divans op, dat is, verheven vloeren, waarop zy tenten oprechten. Den algemenen vierkanten omvang behangen zy met *Kanaten* of windschermen van zeven of agt voeten hoog, die met touwen aan stokken vast gehecht worden, gelyk ook met palen, die zy van tien tot tien schreden by paren de een' buiten en de andere binnenwaards schuins tegens elkander in den grond steken. Die kanaten zyn van sterk doek, met Indiesch beschilderd en gebloemd katoen gevoerd. In 't midden van een' der zyden is de poort of Keizerlyke ingang, die grootsch en prachtig is. De Indische lywaten, waarmede men haar en de zyden langs dezelve van buiten behangt, zyn veel fraaijer en kostbarer dan de anderen.

BERNIER. 1664.

Peiche-Kanees genaamd.

Gedaante der Peiche-Kanees.

De eerste en grootste der tenten, welke men in dien omvang oprecht, wordt *Am-kas* genaamt. Aldaar is de plaats, alwaar de Keizer en alle de Groten van 't Leger des morgens ten negen uren byeen komen, ten minsten wanneer men enig verblyf in een Legerplaats of in 't veld zelve houdt; want het een gebruik is, waarvan zich de Mogolsche Keizers zelden ontslaan, zich tweemaal 's daags by den Raad te laten vinden, gelyk in hunne Hoofdstad, om de staatszaken af te vaardigen en een ieder recht te verschaffen.

Eerste tent.

De twede tent, die weinig of niets kleiner dan de eerste is, doch dieper in den omvang staat, wordt *Gosel-kanee* (*a*) geheten, 't geen *plaats om zich te reinigen* betekent. Aldaar komen alle de Groten des avonds byeen, en gelyk in de Hoofdstad, den Keizer begroeten. Die Vergadering by den avond valt hun zeer ongemaklyk; doch niets is voor de aanschouwers zo prach-

Twede tent.

(*a*) Dit is 't geen Rhoe het *Gouzalkan* heet. Dus meldt iedere Natie de vreemde namen naar haren tongval.

BERNIER. 1664. prachtig, dan in de dikke duifternis en te midden in het veld tuffchen alle de tenten van een Leger een' lange reeks fakkels te zien, die den Omrahs den weg naar het Keizerlyk quartier en wederom naar hunne tenten verlichten. Die fakkels zyn niet van wafch, gelyk de onze, maar duren zeer lange; zynde een yfer, in een ftok ftekende, en om het einde van 't welk een ftuk oud lywaat gewonden is, 't geen de *Mafalchi* of Fakkeldrager van tyd tot tyd met olie bedroopt, hebbende tot dat einde een' kopere of blikke fles met een langen en naauwen hals in de hand.

Derde tent. DE derde tent, kleiner dan de beide vorige en dieper in den omvang ftaande, wordt *Kalvet-Kanee* genaamt, 't geen *wykplaats* of *zaal van den geheimen Raad* te kennen geeft, vermits in dezelve enkel de voornaamfte Amptenaren van het Keizerryk komen mogen, en men 'er niet dan over de zaken van het uiterfte gewigt handelt. Keizerlyke tenten. Achter deze ftaan de byzondere tenten des Keizers, omgeven met kleine kanaten van een mans hoogte, gevoerd met cits en ander fraai katoen, dat met het penfeel befchilderd is, naamlyk met dat voortreflyk katoen van Mafulipatan, 't geen allerlei bloemen verbeelt, en enige gevoerd met gebloemd fatyn, omzet met lange zyde franjes. Vervolgens vindt men de tenten der *Begums* of der Prinfeffen en andere Dames van het Serrail, mede met ryke kanaten omringd, tuffchen welke de tenten der Vrouwsperfonen en Bedienden naar de order harer bediening gevonden worden.

Hare fieraden. DE Am-Kas en de vyf of zes voornaamfte tenten ftaan zeer hoog, zo om van verre gezien te konnen worden, als te min de wederomkaatfing der hitte onderhevig te zyn. Van buiten zyn dezelve omtogen met een groof en fterk rood lywaat, verfierd echter met brede banden, aangenaam voor het gezicht gefchikt; doch van binnen met de fraaifte citfen of met fchoon fatyn gevoerd, welke met zyde of goude of zilvere beftikfels en met lange franjes verrykt zyn. De ftylen, waarop die tenten ruften, zyn befchilderd en verguld. Men treedt 'er niet dan op koftbare tapyten, onder welke katoene matraffen liggen van drie of vier duimen dikte, en in 't ronde dikke kusfens van goud laken, om tegen te leunen. Iedere tent heeft haar verhemeltfel. Ook vindt men 'er bereide *Karquais*, zynde koffertjes wier deurtjes met een zilver hangflot gefloten zyn. Wat Karquais zyn. Om zich daarvan een denkbeeld te vormen, wil Bernier, dat men zich twee kleine deuren van onze fchutten voorftelle, welke men op elkander gelegt en netjes met een zyde koord rondom t'zamengebonden hadt, zodanig nochtans dat de uiteinden der zyden van het bovenfte gebogen op die van 't onderfte ruften en dus een' foort van klein gewelf uitmaken. Het enig onderfcheid is, dat alle de uiteinden van zeer dun en ligt fpaan zyn, van buiten befchilderd en verguld, rondom met goude en zyde franjes bezet, en met fcharlaken gebloemd fatyn of goud laken gevoerd (*a*).

Tenten buiten den omvang der Keizerlyken. BUITEN het groot vierkant ziet men eerftlyk aan de beide zyden van de Keizerlyke poort twee fraaije tenten, in welke geftadig ongemeen fchone paarden, koftbaar gezadeld en getuigd, gereed gehouden worden, om op het eerfte bevel te worden beftegen. Aan de beide zyden van de zelfde poort ftaan

(*a*) *Ibidem.* Bladz. 39. en voorgaande.

ſtaan vyftig of zeſtig kleine ſtukken geplant, welke 't geſchut van den ſtygbeugel uitmaken, en die alle ſchieten, om den Keizer by zyne aankomſt te begroeten Voor de poort zelve laat men altoos een open vak, aan 't einde van 't welk de pokers en trompetters zich by elkander in een' grote tent bevinden, die *Nagar-Kanee* genaamt wordt. Niet verre van deze ziet men een' andere, *Tchauky-Kanee* geheten, in welke de Omrahs ieder eenmaal 's weeks by beurten vier en twintig uren de wacht houden. Echter doen de meeſten eene hunner eige tenten op de zelfde plaats ſpannen, om een te gemaklyker intrek te hebben. BERNIER. 1664.

RONDOM de drie andere zyden van den vierkanten omgang ziet men alle de tenten der Officieren, altoos in een en de zelfde order, voor zo veel de gelegenheid der plaats toelaat. Zy voeren hare eige namen naar haar onderſcheide gebruik; zynde de een' voor 't geweer des Keizers, een' andere voor de ryke tuigen zyner paarden, een' andere voor de goudlakenſche vesten, die de Keizer preſent doet enz. Onder dezelve ziet men 'er vier naby elkander ſtaande, waarvan de eerſte voor de vruchten, de twede voor de ingelegde en geſuikerde vruchten, de derde voor 't water van de Ganges en de Salpeeter, om 't zelve te verkoelen, en de vierde voor de betel dient. Op die vier tenten volgen vyftien of zeſtien andere voor de keukens en 't geen tot dezelve behoort. Aan den anderen kant ſtaan die der Geſnedenen en van een groot getal Officieren, en achter dezelve vier of vyf langwerpige voor de handpaarden en vele andere voor de voorname oliphanten en alle dieren, die tot de jagt behoren: want zy, wanneer de Keizer ter jagt gaat, roofvogels, honden, luipaarden, om daſſen te vangen, en *Nilgaus*, een' ſoort van graauwe oſſen, medevoeren, die Bernier voor een' ſoort van elansdieren houdt. Ter betoning van pracht voert men ook leeuwen, rhinoceroſſen, grote Bengaalſche buffels, die tegens leeuwen vechten, en getemde daſſen mede, welke men voor den Keizer vechten doet. Alle deze dieren hebben hunne Opzichters en ſtallen. Men begrypt ligt, dat dit grote quartier, 't geen altoos in 't midden van het Leger geplaatſt wordt, een' der fraaiſte vertoningen, welke men zien kan, uitleveren moet.

Tenten der Officieren.

Dieren, welke men tot betoning van pracht mede voert.

ZODRA de Opper-Quartiermeeſter de plaats voor het quartier des Keizers uitgekozen, en de Am-Kas, naamlyk de hoogſte van alle de tenten, heeft doen oprechten, ſchikt hy daarnaar het overige van het Leger, en ſteekt de Keizerlyke Bazars af, waarvan de eerſte en voornaamſte een' brede rechte ſtraat of groten weg uitmaakt, welke door de gantſche Legerplaats loopt, en zich, zo recht mooglyk is, naar die van den volgenden dag uitſtrekt. Alle de andere Bazars, welke niet zo lang noch zo breed zyn, lopen gemeenlyk dwars door de eerſte, enigen aan deze en anderen aan gene zyde van het quartier des Keizers; en alle die Bazars worden gemerkt door hoge ſtaken van riet, van drie honderd tot drie honderd ſchreden in den grond geſtoken en boven aan met rode vlaggen en koeijen ſtaarten, uit groot Tibet, behangen, die men van verre voor oude paruiken zoude aanzien. Vervolgens beſchikt de Opper-Quartiermeeſter de plaats der Omrahs, welke altoos in de zelfde order rondom het Keizerlyk quartier op een kleinen afſtand van 't zelve geſchaart worden. Hunne quartieren, inzonderheid die der voornaamſten, hebben in gedaante veel gelykheid met de Keizerlyken, dat is, dat zy gemeen-

Keizerlyke Bazars.

Quartieren der Omrahs.

BERNIER. 1664.

Byzondere Bazars.

meenlyk twee Peiche-Kanees met een vierkanten omvang van kanaten om hunne voornaamſte tent en die hunner vrouwen hebben. Om dien omvang ſtaan de tenten hunner Officieren en Ruitery met een' byzondere Bazar, die een' ſtraat van kleine tenten uitmaakt voor het volk, dat het Leger volgt, en voeder, granen, rys, boter en andere levensmiddelen levert. Die kleine Bazars benemen den Officieren het ongemak, van geſtadig naar de Keizerlyke Bazars te zenden, alwaar alles in een gelyken overvloed als in de Hoofdſtad gevonden wordt. Deze byzondere Bazars zyn, als de grote, door hoge ſtaken van riet gemerkt, welke aan de beide einden in den grond geplant worden, en wier vlaggen tot onderſcheiding der quartieren ſtrekken. De aanzienlykſte Omrahs ſtellen een' eer, hunne tenten op een zeer hogen grond geplaatſt te zien. Echter moeten dezelve niet te hoog ſtaan, zo zy bevryd willen blyven van den ſpyt, van dezelve op 's Keizers bevel te zien om verre werpen. Om de zelfde reden mogen zy van buiten niet ten enemaal rood, maar moeten naar de Am-Kas of het Keizerlyke quartier gekeert zyn.

Grond, dien een' Legerplaats beſlaat.

HET overige der tuſſchenwytte tuſſchen dat quartier, die der Omrahs en de Bazars, wordt door de Manſebdars of de kleine Omrahs, door een' menigte Kooplieden, die het Leger volgen, door de Beampten der Staats- en Rechtszaken, en eindelyk door de opper en onder Officieren, tot het geſchut behorende, betrokken. Offchoon die beſchryving een vervaarlyk getal tenten doet onderſtellen, welke by gevolg een' grote uitgeſtrektheid van grond vereiſchen moeten, verbeelt zich Bernier, dat zodanig een' Legerplaats onbedwongen, dat is, in een effen veld, of volgens het gewoon beſtek, van een' byna ronde geſtalte zoude zyn, gelyk hy dezelve ook op den tocht verſcheidemaal gezien hadt, en niet boven de twee of twee en een' halve mylen in 't ronde beſlaan en 'er alsdan nog ledige plekken in overig blyven zouden. Doch daartegen komt in aanmerking, dat het grof geſchut, 't geen een groot veld nodig heeft, veeltyds een dag of twee vooruit gevoert wordt (*a*).

Affchildering van de ongelegenheden der Legerplaats.

OFSCHOON de ſtandaarts van ieder quartier, die van verre gezien en duidelyk onderkent worden, tot merktekenen der zulke ſtrekken, wien die ſchikking bekend is, geeft de Schryver een' zonderlinge ſchildery van de verwarring, welke in het Leger plaats heeft. „ Alle die merktekenen be-
„ letten niet, dat men ſomtyds in de grootſte ongelegenheid is, zelfs op den
„ klaren dag en inzonderheid des morgens, wanneer een ieder aankomt en
„ zich zoekt te plaatſen. Veeltyds verheft zich alsdan een zo dik ſtof, dat
„ men het Keizerlyk quartier, de ſtandaarten der Bazars en de tenten der
„ Omrahs, naar welke men zich gemeenlyk richt, niet zien kan, maar ver-
„ ward geraakt tuſſchen de opgeſlagen wordende tenten en de lynen, die de
„ mindere Omrahs, welke gene Peiche-Kanees hebben, en de Manſebdars
„ ſpannen, om hunne plekken te merken, en te beletten, dat een weg by hen
„ gebaant worde, of dat onbekenden zich naby hunne tenten komen plaatſen,
„ in welke zy ſomtyds hunne vrouwen hebben. Indien men een doorgang
„ zoekt, vindt men denzelven met die geſpannen lynen bezet, en een hoop
„ Knechts, met dikke knuppels gewapend, welke dezelve weigeren te laten
„ val-

(*a*) Bladz. 53 en voorgaande.

„ vallen. Indien men terug keeren wil, is de weg, door welken men geko- BERNIER. 1664.
„ men is, reeds geſtopt. Aldaar moet men ſmeken, tieren en ſchelden,
„ of dreigen te ſlaan, doch 'er zich wel van wachten, maar de Knechts on-
„ der elkander laten krakeelen, en tuſſchen beiden komen, om hen te bevre-
„ digen; eindelyk alle bedenklyke moeite aanwenden, om een' uitkomſt en
„ doorgang voor zyne kameelen te erlangen. Doch de onverwinlykſte van
„ alle zwarigheden is, om zich des avonds naar enige een weinig afgelegene
„ plaats te begeven, vermits de ſtinkende rook van 't groene hout en van
„ den drek der dieren, dien het volk in zyne keukens brandt, een zo dikken
„ nevel verwekken, dat men niets zien kan. Drie of vierwerf ben ik daar
„ door zo verdwaald geweeſt, dat ik niet wiſt, hoe te recht te geraken.
„ Te vergeefs vroeg ik naar den weg, want ik geen tien ſchreden achter
„ een vorderen konde, en niets deedt dan rondom zwerven. Eenmaal
„ inzonderheid moeſt ik wachten, tot dat de maan opgekomen was,
„ om van my te konnen zien. Een andermaal was ik verplicht, de *Aquacy-*
„ *diee* bereikt hebbende, my met myn Knecht en paard onder aan dezel-
„ ve neder te leggen en dus den nacht door te brengen. De Aquacy-
„ diee (*a*) is een' grote doch zeer dunne maſt, ontrent het Keizerlyk quar-
„ tier naby de Tent Nagar-Kanee, in welke de Muſikanten zyn, geplant,
„ en waaraan men des avonds een' lantaarn hangt, die den gantſchen nacht
„ brandt: een' zeer gerieflyke uitvinding, vermits men die lantaarn van
„ verre zien, en onder aan de maſt gekomen zynde, de Bazars inſlaan en
„ naar den weg vragen kan. Ook ſtaat het een ieder vry, aldaar den
„ nacht door te brengen, zonder dat men voor dieven bevreesd behoeft te
„ zyn (*b*)."

Behoedmiddelen tegens de dieven.

OM dieſſtallen te verhoeden, moet ieder Omrah zyne byzondere Legerplaats door gewapend volk doen bewaken, 't geen geſtadig de ronde doet en *Kabar-dar*, dat is, men hoede zich, roept. Daarenboven plaatſt men rondom het Leger van vyf honderd tot vyf honderd ſchreden gezette wachten, die vuur aanhouden en 't zelfde geroep laten horen. De Kutual, wiens bediening gelyk is met die onzer opper Geweldigers, zendt des nachts troepen, welke hy onder zyn bevel heeft, naar de binnen delen der Legerplaats, om door de Bazars te trekken, alwaar zy *Kabar-dar* roepen, en de trompet blazen. Dit alles neemt echter niet weg, dat altoos hier of daar enige wanorde voorvalt.

Hoe de Grote Mogol zich deedt dragen.

DE Keizer Aureng-Zeb deedt zich op zyn tocht door agt mannen op de ſchouderen dragen in een *Tact-ravan*, zynde een' ſoort van Troon, op welken hy gezeten was. Dat rytuig, 't geen Bernier een Veld-Troon heet, is een prachtig geſtoelte, beſchilderd en verguld, 't geen met glazen geſloten is. De vier bomen der rosbaar waren met ſcharlaken bedekt, verſierd met goude en zyde franjes, en ieder boom ruſtte op de ſchouders van twee dragers, koſtbaar gekleed, gevolgd door anderen, om hen te vervangen. Somtyds reedt Aureng-Zeb te paard, vooral wanneer het weêr goed was om te

(*a*) Die twee woorden betekenen *Licht des Hemels*, vermits de lantaarn zich van verre voor 't oog als een Star opdoet.
(*b*) Bladz. 58. en voorgaande.

BERNIER. 1664.

De Mickdembar en Hauze.

's Keizers ſtoet.

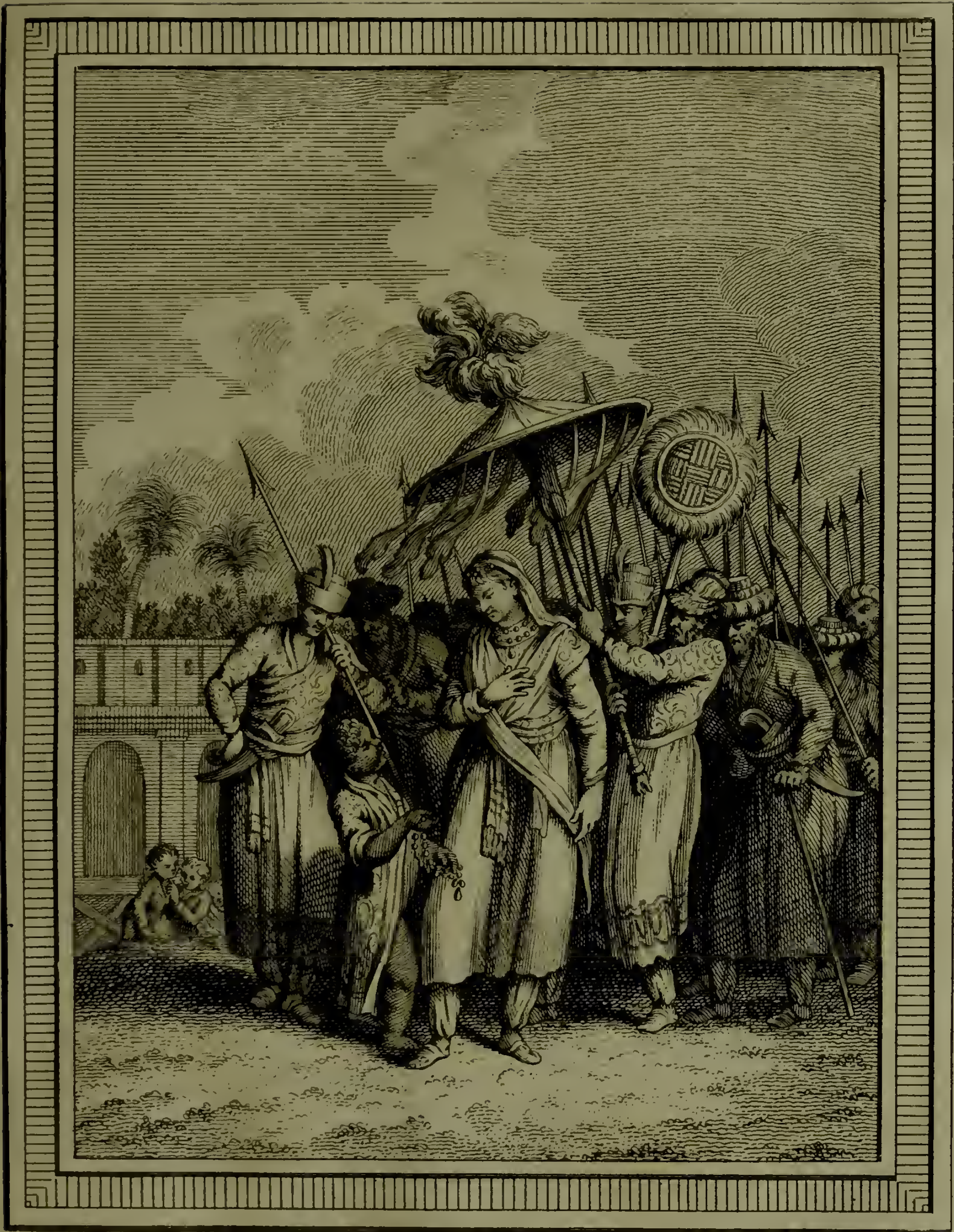
te jagen; ſomtyds ook op een oliphant in een *Mickdembar* of een *Hauze*. Deze wyze is de prachtigſte en luiſterrykſte, vermits de Keizerlyke oliphanten altoos met zyne ryke dekkleden en tuigen verſierd is. De Mickdembar is een kleine houte toren, beſchilderd en verguld, en de Hauze een eironde zetel met een verhemelte of kap, die op twee ſtylen ruſt (*a*). Dus rydende was de Keizer altoos verzeld van een' menigte Rajaas en Omrahs, die onmiddelyk na hem te paard doch door elkander en zonder veel order volgden. Die wyze van hun hof te maken, kwam Bernier zeer gedwongen voor, inzonderheid op de dagen der jagt, wanneer zy zo wel als de gemene Soldaten de ongemakken van de hitte der zon en het ſtof onderhevig waren. Zy, die zich ontſlaan konden, den Keizer te volgen, genoten hun gemak in dicht geſlotene palankins, waarin zy, als op een bed, konden ſlapen, en kwamen vroegtydig aan hunne tenten, alwaar alle gerief voor hun bereid was.

RONDOM de Omrahs en zelfs tuſſchen hen zag men een' menigte Ruiters, wel opgezeten en dragende een ſoort van zilvere knodſen of morgenſterren, gelyk ook enige van dezelve aan de vleugels, die met verſcheide Lakeijen te voet by zich voor den Keizer reden. Die Ruiters, welke *Gourze-berdars* geheten worden, zyn uitgelezen volk, zo ten aanzien van geſtalte als houding, 't geen de beveelen overbrengen, en dienen moet, om 't gemeen te doen afwyken. Achter de Rajaas volgt, tuſſchen Paukers en Trompetters, 't gunt men *Cours* heet, zynde een' menigte beelteniſſen van vreemde dieren, handen, weegſchalen, viſſchen en andere zinbeelden, welke hunne verborgene beduiding hebben, alle van zilver en wordende gedragen op lange ſtokken van de zelfde bergſtoffe. Op de Cours volgt een drom Manſebdars of geringe Omrahs, veel talryker dan die der Omrahs (*b*). [De Keizer komt nu eens aan de ene, dan aan de andere zyde in de Legerplaats, en het gebruik is, dat alle de Omrahs, verby wier tenten hy rydt, hem te gemoet komen, en naar hunne ſtaat of jaarwedden enige geſchenken doen moeten (*c*).]

Tocht der Prinſeſſen en andere Dames van 't Hof.

DE Prinſeſſen en de voornaamſte Dames van het Serrail deden zich mede op onderſcheide wyze vervoeren, wordende ſommigen, gelyk de Keizer, op de ſchouderen van enige mansperſonen in een' *Tchau-doule* gedragen, zynde een' ſoort van Tact-ravan, beſchilderd, verguld en bedekt met zyde netten van onderſcheide kleuren, verrykt met borduurſels, franjes en zware afhangende kwaſten; anderen in even koſtbare palankins; anderen in grote en brede draagzetels, door twee ſterke kameelen of twee kleine oliphanten, in plaats van muilezels, vervoert wordende. Dus zag Bernier *Rauchenara-Begum* ryden en eenmaal voor op haren draagzetel een kleinen fraai uitgedoſchten Slavin zitten, die met een paauwenſtaart, welken zy in de hand hadt, haar de vliegen en het ſtof van voor het aangezicht verdreef. Anderen ryden op oliphanten, koſtbaar getuigd met geborduurde dekkleeden en zilvere ſchellen. Op dezelve zitten zy als in de lucht verheven, vier aan vier

(*a*) Bladz. 61.
(*b*) *Ibidem*, bladz. 65.
(*c*) Een gebruik, 't geen Rhoe by gebreke van andere geſchenken een Atlas koſtte. Zie hier voren, bladz. 148.

J. V. Schley direx.

RAUCHENARA BEGUM.

J. V. Schley direx.

BEGUM SAHEB.

vier in betraliede Mickdembers, altoos met een zyde net gedekt, en niet min koſtbaar en fraai dan de Tchau-doules en de Tact-ravans. BERNIER. 1664.

BERNIER ſpreekt met verwondering van den prachtigen optocht van het Serrail. Op die Reize nam hy ſomtyds het vermaak, van Rauchenara-Begum het eerſt te zien ryden, gezeten op een groten Peguaanſchen oliphant in een' Mickdember, glinſterende van goud op een hemelsblaauwen grond, gevolgd door vyf of zes andere oliphanten met zo koſtbare Mickdembers als de hare, vol der voornaamſte vrouwen van haar Hof; enige Geſnedenen, koſtbaar gekleed en op paarden van grote waarde gezeten, rydende aan hare zyden met de rotting in de hand; een drom Tartaarſche en Kashmirſche Slavinnen, zonderling opgetooid en op zeer fraaije tellen zittende; eindelyk verſcheide andere Geſnedenen te paard, verzeld van een' menigte Lakyen te voet, dragende dikke ſtokken, om de nieuwsgierigen aan een' zyde te doen wyken. Na de Prinſes Rauchenara zag men een' der voornaamſte Dames van het Hof, die met een ſtoet overeenkomſtig haren rang verſcheen, en na deze verſcheide anderen tot een getal van vyftien of zeſtien, alle met meer of mindere pracht naar hare bediening en jaarwedden. Die lange reeks oliphanten, welke ſomtyds in zeſtig beſtondt, en met dien gantſchen ſtoet en koſtbare ſieraden zeer langzaam voorttrok, hadt iets zo edels en heerlyks in zich, dat zo Bernier zyne Wysgeerte niet te baat genomen hadt, hy, zegt hy, „ in 't buitenſporig gevoelen der Indiſche Dichteren gevallen „ zoude zyn, welke willen, dat alle die oliphanten verborgene Godinnen „ dragen (*a*). Hy voegt 'er by, dat zy wezentlyk voor 't oog van mans- „ perſonen onzichtbaar zyn, en dat het grootſte onheil voor een Edelman, „ wie hy ook zyn mogt, zoude zyn, haar te na te komen." Dat moedwillig vee van Geſnedenen en Knechts zoeken ſlechts naar gelegenheid en voorwendſels, om hunne rottingen te gebruiken. „ Ik herinner my, voegt „ Bernier 'er by, eenmaal door hen verraſt te zyn geweeſt, en zoude gene „ mishandeling hebben konnen ontgaan, indien ik niet beſloten had, veel- „ liever met den degen in de vuiſt een doorgang te banen, dan my door die „ ſchelmen te laten armen en benen in ſtukken ſlaan, gelyk zy zich daar naar „ reeds begonden te ſchikken. Myn paard, 't geen zeer goed was, redde „ my uit het gedrang, en ik reed vervolgens dwars door den trein, waar- „ uit ik gelukkig geraakte. Ook zeggen de Mogollers, als het ware, by wyze „ van een ſpreekwoord, dat men zich vooral voor drie dingen moet wach- „ ten; de eerſte, zich niet te begeven tuſſchen den drom uitgelezene paar- „ den, die aan de hand geleid worden, vermits het aldaar aan ſchoppen „ niet ontbreekt; de twede, van de plaatſen te blyven, alwaar zich de „ Keizer met de jagt verluſtigt; en de derde, de vrouwen van het Serrail „ niet te na te komen (*b*)."

BETREFFENDE de jagten van den Groten Mogol hadt de Schryver zich bezwaarlyk konnen verbeelden, gelyk hy dikwerf verſtaan hadt, dat die Vorſt dat vermaak aan het hoofd van honderd duizend mannen nam. Doch hy begreep op zyn tocht, dat de Keizer even ligt twee honderd duizend hadt kon- Jagten, die de Schryver op den tocht ziet.

(*a*) *Ibidem.* Bladz. 71 en voorgaande.
(*b*) Bladz. 73 en voorgaande.

BERNIER. 1654. konnen mede nemen. Ontrent Agra en Dehli vindt men langs de Rivier Gemenee tot aan de gebergtens, en langs de beide zyden van den weg naar Lahor een' menigte onbebouwde landeryen, fommigen met houtgewas en anderen met hoog gras ter lengte van een menfch bezet. Op alle die plaatfen zyn Wachten, welke niet gedogen dat iemand jage, dan op haazen en wachtels, die de Indiërs met netten weten te vangen. Mitsdien vindt men 'er allerlei wild in een ongemeen groten overvloed. De groot Jagermeefter, die den Keizer altoos volgt, wordt onderricht van de plaatfen, welke het wildrykft zyn, en doet dezelve in een' uitgeftrektheid van vier of vyf mylen lands door Wachten influiten, en de Keizer treedt met zodanig een getal Jagers, als waar mede hy zich wil doen volgen, binnen dien omvang, terwyl het Leger geruft voorttrekt, zonder deel aan die vermaken te nemen (*a*).

Daffenjagt met luipaarden.

BERNIER was getuigen van een bezienswaardige jagt, naamlyk die van daffen met getemde luipaarden. In Indië vondt men een' menigte dier dieren, hebbende veel gelykheid met onze jonge harten. Gemeenlyk lopen zy by hopen, van elkander afgezonderd; en iedere hoop, welke nooit uit meer dan vyf of zes beftaat, wordt door een enkel mannetje, dat men aan zyne kleur onderfcheidt, gevolgt. Wanneer men een hoop daffen ontdekt, tracht men den luipaard dezelve te doen zien. Dit loze dier, geketend op een' kleine kar zittende, geeft zich niet terftond over aan den drift, om haar te vervolgen, maar verbergt zich, en duikt, om haar te naderen en te verraffen. Vermits het ongelooflyk rad in 't fpringen is, valt het haar aan, zodra zy binnen zyn beryk gekomen zyn, wurgt dezelve en verzadigt zich met haar bloed. Indien zyn fprong mift, 't geen dikwerf gebeurt, maakt hy geen' de minfte beweging, om zyn fprong weder te hervatten: ook gelooft Bernier, dat zulks vruchtloos zoude zyn, vermits de daffen fneller en langer dan de luipaarden lopen konnen. De meefter of opzichter nadert het allengs, geeft het goede woorden, werpt het ftukken vleefch toe, en zyn flag waarnemende, om het, 't gunt de Schryver een bril noemt en het de ogen dekt, om den kop te werpen, ketent hy het en zet het weder op zyne kar.

Jagten op Nil-gaux.

DE Jagt op de Nil-gaux kwam Bernier zo vermaaklyk niet voor. Men vangt die dieren binnen grote netten, welke men langs hoe nader tot een brengt, en wanneer zy binnen een kleinen omvang befloten zyn, treden de Keizer en de Omrahs met de Jagers toe, en doden ze zonder moeite of gevaar met pylen, halve pieken, fabels en musketten; en wel fomtyds in een zo groot getal, dat de Keizer aan alle de Omrahs vierde gedeeltens van die dieren uitdeelt. De kranenjagt was enigzins vermaaklyker, en bezienswaardig de pogingen en het geweld, 't geen die vogelen in de lucht aanwenden, om zich tegens de roofvogels te verdedigen. Somtyds doden zy 'er enige, doch vermits hun vlugheid ontbreekt, om zich om te wenden, worden bedreven vogels hen eindlyk meefter.

Leeuwenjagt.

VAN alle die jagten vondt Bernier de leeuwenjagt de fraaifte en edelfte. Niemand dan de Keizer en de Prinfen van zyn bloed mogen dezelve oefenen. Wanneer de Vorft in 't veld is, en de Wachters der jagt het hol van een leeuw

(*a*) Bladz. 76.

leeuw vinden, binden zy niet verre van daar een ezel, dien de leeuw niet feilt te komen verslinden; waarna het dier, zonder enigen anderen roof te zoeken, gaat drinken en in zyn gewoon hol te rug komt, alwaar hy tot des anderdaags blyft, wanneer men hem een anderen ezel op de bovengenoemde plaats levert. Dus voedt en mest men hem verscheide dagen. Eindlyk, wanneer de Keizer nadert; bindt men aldaar een ezel, dien men een' menigte opium heeft doen inzwelgen, opdat zyn vleesch den leeuw slaapziek zoude maken. De Wachters spannen met alle de boeren der naburige Dorpen grote netten, die zy langs hoe nader byeen halen; waarna de Keizer, gezeten op een oliphant, voor de borst met yzer bekleed, verzeld van den groot Jagermeester, enige Omrahs, mede op oliphanten gezeten, een groot getal Gourze-Berdars te paard en verscheide Wachters der jagt, gewapend met halve pieken, buiten de netten nadert, en op den leeuw schiet. Dat moedig dier zich gekwetst voelende, tracht den oliphant te naderen, doch ontmoet de netten, welke hem den weg afsnyden; zulks de Keizer zo menigmaal op hem schiet, dat hy hem eindlyk doodt. Echter zag Bernier by de laatste jagt een, die over de netten sprong en een Ruiter aanviel, wiens paard hy doodde; ook hadden de Jagers veel moeite, hem weder binnen de netten te brengen (*a*). BERNIER. 1664.

DIE jagt bragt het gantsche Leger in een vervaarlyke wanorder. Bernier verhaalt, dat men drie of vier dagen werk hadt, met de stromen te ontwyken, afvlietende van de gebergtens tusschen bosschen en zo hoog gras, dat men de kameelen schier in het zelve niet ontwaar kan worden; „ Gelukkig zegt „ hy, waren zy, die enigen voorraad bezaten, want alles in wanorde was. „ De Bazars hadt men niet konnen oprechten; de Dorpen waren nog verre „ afgelegen, en een' zonderlinge reden deedt het Leger zyn tocht staken, „ naamlyk de vrees dat de Leeuw den Keizer ontsnapt zoude zyn. Vermits het een gelukkig voorteken is, wanneer hy een leeuw doodt, wordt „ het voor een zeer ongelukkig gehouden, indien hem zulks mist, en zoude men den Staat in groot gevaar achten. Ook gaat die jagt met verscheide plechtigheden verzeld; want men den dooden leeuw ten bywezen van alle de Omrahs voor den Keizer brengt, hem beschouwt, zyne „ grootte meet, en in de Staatsschriften van het Ryk aantekent, dat de „ Keizer op zodanig een dag een leeuw van zodanig een' grootte en zulk hair „ gedoodt heeft; waarby men zo min de mate zyner tanden en nagelen als „ de geringste omstandigheden van een' zo grote gebeurtenis vergeet." Betreffende de opium, die men den ezel ingeeft, voegt de Schryver 'er by, dat hy een der eerste Jagers deswegens ondervraagt hebbende, van hem verstondt, dat zulks een fabel onder het gemeen was, en dat een wel verzadigde leeuw geen opium nodig heeft, om in slaap te geraken (*b*).

Ongelegenheid, waarin het Leger door de jagt geraakt.

De dood van een leeuw wordt in de Staatsschriften aangetekent.

BEHALVEN de ongelegenheden der jagt werdt de tocht somtyds door het trekken over grote Rivieren, waarover zelden bruggens liggen, grootlyks vertraagt, en was men verplicht, twee Scheepsbruggens twee of drie honderd schreden van elkander over dezelve te leggen. De Mogollers weten die

Ongemak by het trekken over de Rivieren.

(*a*) Bladz. 85. en voorgaande.
(*b*) Bladz. 87.

BERNIER. 1664. die bruggen zeer wel aan elkander te hechten en ſtevig te maken, beleggende dezelve met aarde en ſtroo, om te verhoeden, dat de oliphanten en andere dieren uitglippen. Het grootſte gevaar is by het op en aftreden, vermits men, behalven het gedrang en de verwarring, veeltyds dieptens vindt, waarin de paarden en oſſen met een' ongelooflyke wanorde op elkander vallen. 's Keizers Legerplaats toen ſlechts een' halve myl van de brug afliggende, vertoefde die Vorſt een dag of twee, om het Leger tyd te geven, met gemak te konnen overtrekken (*a*). Bezwaarlyk viel het te bepalen, uit wat getal manſchap het beſtondt. In 't algemeen gelooft Bernier, dat de Krygslieden en Volgers niet min dan honderd duizend mannen te paard uitmaakten, de paarden, muilezels en oliphanten meer dan honderd vyftig duizend, de kameelen ontrent vyftig duizend, en de oſſen en hitjes, dienende tot het vervoeren van den voorraad der Bazars, gelyk ook van de vrouwen en kinderen, byna een gelyk getal; want de Mogollers gelyk de Tartaren gewoon zyn, alles met zich te voeren. Indien men 'er de Dienſtboden by rekent in een Land, alwaar men niets dan door vele Knechts uitrechten kan, en alwaar de Schryver zelf, die ſlechts den rang van een Ruiter met twee paarden hadt, drie Bedienden onderhouden moeſt, zal men ligt konnen begrypen, dat het Leger uit niet min dan drie of vier honderd duizend menſchen beſtaan moeſt. Men behoorde dezelve getelt te hebben, zegt Bernier; doch verzekerende, dat het getal *verbazende* en byna *ongelooflyk* groot was, voegt hy 'er by, om de verwondering te verminderen, dat het de gantſche Stad Dehli uitmaakte, vermits alle de Ingezetenen dier Hoofdſtad niet dan van het Hof en het Leger levende, gevaar zouden lopen, van gebrek om te komen, indien zy den Keizer, vooral op zyne Reize, niet volgden (*b*).

Bepaling van het getal menſchen, waar uit het Leger beſtondt.

WANNEER men vraagt, hoe een zo talryk Leger beſtaan kan, antwoordt Bernier, dat de Indiërs zeer ſober zyn, en men rekenen moet, dat van die grote menigte Ruiters ſlechts het twintigſte gedeelte gedurende den tocht vleeſch eet. De Kirchery, zynde rys met groentens gekookt, en waarover men een weinig rode boter ſtort, is de gewone ſpys der Mogollers. Betreffende de dieren, weet men, dat de kameelen arbeid, honger en dorſt konnen doorſtaan, en dat zy van weinig leven en alles eten. Zodra een Leger aankomt, laat men dezelve in 't veld lopen, alwaar zy alles afeten, wat zy vinden. Ook zyn de zelfde Kooplieden, die te Dehli de Bazars houden, niet verplicht, die dieren te veld te onderhouden. Eindelyk zwerft het gemene volk onophoudlyk in de naby de Legerplaats liggende Dorpen, om voeder op te kopen, waarop het iets wint. De armſten wroeten met een' ſoort van troffel 't gantſche veld om, om klein kruid te bekomen, 't geen zy zorgvuldig reinigen en ſomtyds duur verkopen (*c*).

Hoe 't zelve beſtondt.

BERNIER verſchoont zich, de Steden en Vlekken, tuſſchen Dehli en Lahor liggende, niet aangetekent te hebben, want hy byna gene zag, vermits hy byna altoos door 't veld en gedurende den nacht trok. Dewyl zyne tent niet te midden in het Leger ſtondt, waardoor veeltyds de grote weg

(*a*) Bladz. 88.
(*b*) Bladz. 91.
(*c*) Bladz. 94.

weg loopt, maar verre voor aan den rechter vleugel, volgde hy de ſterren, om zich derwaards te begeven, met gevaar van ſomtyds grootlyks te dwalen, en vyf of zes mylen om te zwerven, offchoon de eene Legerplaats gemeenlyk niet boven de drie of vier mylen van de andere ligt. Doch 't aanlichten van den dag redde hem uit zyne ongelegenheid (*a*). BERNIER. 1664.

Aantekeningen van den Schryver nopens Lahor.

TE Lahor komende, verſtondt hy, dat het Land, waarvan die Stad de Hoofdſtad is, *Penje-ab*, dat is *Land der vyf wateren*, genaamt wordt, vermits het wezentlyk door vyf grote Rivieren beſproeit wordt, die van de grote gebergtens, welke het Koningryk Kashmir omringen, afvlietende, in de Indus t'zamenlopen, en zich met dien vloed naar den kant van den mond der Perſiſche Golf in den Oceaan ſtorten. Enige beweeren, dat Lahor het oude *Bucephalon* zy, door Alexander den Groten ter ere van een paard, waarvan hy veel werks maakte, gebouwd. De Mogollers kennen dien Overwinnaar by den naam van *Sekander Filiſous*, betekenende Alexander Filipszoon; doch zyn onkundig van den naam van zyn paard. De Stad is aan een' dier vyf Rivieren geſticht, welke niet ſmaller dan de Loire is, en waarlangs dyken behoorden te leggen, vermits zy dikwerf by hare overſtromingen van bed verandert, gelyk zy ſedert enige jaren een vierde van een' myl van de Stad liep. De huizen te Lahor zyn veel hoger, dan die te Dehli en Agra; maar de meeſten van dezelve waren door 't afwezen van 't Hof, 't geen die Reize ſedert twintig jaren niet gedaan hadt, vervallen; zulks men 'er ſlechts vyf of zes grote ſtraten vondt, waarvan twee of drie een' grote myl lang waren, en in welke men een' menigte gebouwen onder den voet zag liggen. Het Keizerlyk Paleis ſtondt niet meer aan het boord van de Rivier, vermits zy afgeweken was; doch Bernier vondt het prachtig, offchoon veel minder dan die van Agra en Dehli (*b*).

Tocht van Lahor naar Bember.

DE Keizer vertoefde aldaar meer dan twee maanden, om het ſmelten der ſneeuw, die de doortochten in 't gebergte ſloot, af te wachten. Men raadde Bernier, zich van een' kleine Kashmirſche tent te voorzien. De zyne was groot en zwaar, en vermits de kameelen niet over 't gebergte trekken konnen, zoude hy verplicht geweeſt zyn, dezelve door pakkendragers te doen vervoeren, 't geen hem veel ongemak en koſte verwekt zoude hebben. Hy vleidde zich, de hittens van Mocka en Bab-el-mandel doorgeſtaan hebbende, beſtand tegens die van enig ander geweſt des aardbodems te konnen zyn. Doch de ondervinding leerde hem welhaaſt, dat de Indiërs niet zonder reden elf of twaalf dagreizen duchten, welke men van Lahor tot *Bember*, dat is tot den voet der gebergtens van Kashmir, rekent. Die overmate van hitte ontſtaat, zegt hy, uit de ligging der gemelde hoge gebergtens, welke ten Noorden van den weg gelegen zynde, de koele winden tegen houden, de zonſtralen op de Reizigers doen wederom kaatſen, en een' brandende hitte in 't veld verwekken. Over de oorzaak van dat ongemak redenkavelende, riep hy den derden dag van den tocht uit: „ Wat baten my wysgerige re„ deneringen en de oorzaak te zoeken van 't geen my mooglyk morgen om „ hals zal brengen (*c*)."

Overmatige hitte en ongemak van Bernier.

DEN

(*a*) Bladz. 95.
(*b*) Bladz. 100 en voorgaande. (*c*) Bladz. 104.

BERNIER. 1664. DEN vyfden dag trok hy over een' der grote Rivieren, welke in den Indus vallen, en die de *Tchenau* genaamt wordt. Het water van dezelve is zo goed, dat de Omrahs hunne kameelen 'er mede laden, in plaats van dat der Ganges, 't geen zy tot hier toe gebruikt hebben. Doch zulks bevrydde Bernier geenzins van het ongemak van den tocht, waarvan hy een' akelige ſchildery voorſtelt. De zon ſtak ondraaglyk, zodra zy zich begon te vertonen. Men werdt geen het minſte wolkje, geen den minſten wind ontwaar. De paarden, die van Lahor af geen groen gras gezien hadden, konden bezwaarlyk voorttrekken. De Indiërs waren in hunne zwarten, drogen en harden huid magten ademloos; 's Schryvers aangezicht, handen en benen als verſchroeid, en zyn gantſche lighaam liep op met kleine rode puiſten, die als naalden ſtaken; zulks hy den tienden dag der Reize twyfelde, of hy tot den avond wel in leven zoude blyven. Zyne enige hoop was in een weinig geſtremde melk, die in water, met ſuiker gemengd, uitdydde, en vier of vyf limoenen, welke hy overig hadt, om limonade te maken (*a*).

Stad Bember aan den voet van 't gebergte. NOCHTANS bereikte hy des nachts van den twaalfden dag den voet van een ſteil, zwart en brandend gebergte, waaraan Bember gelegen is. De Legerplaats ſloeg men op een breed veld van kegelſtenen en zand, alwaar men als in een oven lag; doch een ſlagregen, die des morgens viel, hadt kracht genoeg, om de lucht te verkoelen. De Keizer, die verzachting niet hebbende konnen voorzien, was des nachts met een gedeelte der Dames en de voornaamſte Amptenaren van het Hof vooruit vertrokken. Uit vreze van het kleine Koningryk Kashmir uit te hongeren, hadt hy ſlechts de voornaamſte vrouwen en beſte vriendinnen van Rauchenara-Begum en zo weinige Omrahs en Krygsvolk, als hem mooglyk was, met zich genomen. De Omrahs, die verlof bekwamen, hem te volgen, namen enkel het vierde gedeelte hunner Ruiters mede. 't Getal der oliphanten werdt vermindert. Die dieren, offchoon zeer log, gaan met vaſte ſchreden; tredende als taſtende in de gevaarlyke doortochten, en zettende altoos den enen voet vaſt, aleer zy een anderen verzetten. Ook voerde men enige muilezels met zich; maar moeſt alle de kameelen afdanken, wier hulp het noodzaaklykſt geweeſt zoude zyn. Doch zy konden zich in de moeilyke plaatſen der gebergtens op hunne lange en ruwe poten niet ſtaande houden. In plaats van dezelve moeſt men een' grote menigte Pakkendragers te baat nemen, welke de Gouverneurs en Rajaas in 't ronde zorge gedragen hadden byeen te brengen, en die volgens 's Keizers opentlyk bevel, ieder tien ryksdalers voor 't gewigt van honderd ponden genoten. Hun getal werdt op dertig duizend geſchat, offchoon het reeds meer dan een' maand geleden was, dat de Keizer en de Omrahs een gedeelte van het reistuig en de Marketenters hadden doen vooruit trekken. De Groten, tot het mede doen dier Reize benoemd, hadden bevel, ieder op zyne beurt te vertrekken, als het enige middel, om gedurende de vyf dagen, dat de tocht duren moeſt, die wanorde te verhoeden; en al het overig gedeelte van het Hof moeſt met het geſchut en de meeſte troepen drie of vier maanden als een' wacht in de Legerplaats van Bember tot de terugkomſt van den Vorſt achter blyven, die het einde der hitten voornemens was af te wachten (*b*).

Voorzorgen van den Keizer om over 't zelve te trekken.

DE

(*a*) Bladz. 113. (*b*) Bladz. 122 en voorgaande.

Bernier. 1664.

Overtocht van Bernier.

De beurt van Danechmend-Kan op den volgenden nacht bepaald zynde, vertrok Bernier onder zyn gevolg. Hy was niet zodra geraakt op 't geen hy den afgryslyken muur des Aardbodems (*a*) heet, naamlyk een hogen, zwarten en verſchroeiden berg, of gevoelde by 't nederklimmen van de andere zyde een' koeler en gematigder lucht. Doch niets deedt hem in die gebergtens meer verſteld ſtaan, dan zich als eensklaps uit Indië in Europa overgevoert te zien. Het aardryk met alle onze kruiden, gewaſſchen en heeſters bedekt ziende, uitgenomen met hyſoop, tym, majolyn en rosmaryn, meende hy in zekere gebergtens van het Auvergne, en te midden in een boſch groene dennen-, eiken-, olm- en booghoutsbomen te zyn: ook was zyne verwondering te groter, vermits hy, uit de brandende velden van het Indoſtan komende, niets ontdekt hadt, 't geen hem tot die gedaants verandering bereidde (*b*).

Wonderbaar onderſcheid tuſſchen het een en ander Land.

Europeeſche gewaſſen.

Inzonderheid beſchouwde hy anderhalve dagreize van Bember met verwondering een berg, aan beide zyden met gewaſſen bezet, met dit onderſcheid, dat die naar den kant van het Zuiden en de Indiën een' mengeling van Indiſche en Europeeſche waren, daar men naar den kant van het Noorden gene dan Europeeſche ontdekte. Betreffende de bomen, beſpeurde hy alomme een natuurlyke achtervolging van aanwas en verderf. In dieptens, in welke nooit enig menſch nedergedaalt was, zag hy honderden, die dood of half verrot door ouderdom op elkander vielen of gevallen waren, en andere jong en verſch, welke tuſſchen dezelve opſloegen. Zelfs zag hy enigen verbrand, 't zy zy door den donder geſlagen, of in 't hart van den zomer door de beweging van een warmen of geweldigen wind tegens elkander ſtotende, in brand geraakt waren, of dat, gelyk de Ingezetenen menen, de ſtam zelf van ouderdom uitgedroogd, vlam vat. Bernier konde zyne ogen niet wenden van de natuurlyke watervallen, welke hy tuſſchen de rotſen ontdekte. Een, zegt hy, dat hy zag, waarby niets ter wereld in gelykheid komt. Van verre valt het oog getrokken by 't afhellen van een hogen berg op een ſtroom van water, die door een' lange, duiſtere en met bomen overdekte grift loopt, en zich met een vervaarlyk gedruis aan den voet van een' rechte en zeer ſtyl opgaande rots van een' ongemene hoogte nederſtort. Niet verre van daar zag men op een' andere rots, die de Keizer Jehan-Guir voorbedachtlyk hadt doen effenen, een groot en welgeſchikt theater, alwaar het Hof in 't verby trekken konde ſtil houden, om dat verwonderlyk werk der Natuur op zyn gemak te beſchouwen (*c*).

Natuurlyke aanwas en verderf van bomen.

Natuurlyke watervallen.

Die tydkortingen werden door een zeer vreemd toeval geſtoort. Op den dag, toen de Keizer de *Pire-penjale*, zynde de hoogſte van alle die gebergtens, van waar men van verre het Land van Kashmir ontdekken kan, overtrok, werdt een der oliphanten, die de vrouwen in Mickdembars en Embarys droegen, ſchichtig en drong achter uit tegens die hem volgde, de twede tegens den derden en dus de gantſche trein, welke uit vyftien beſtondt. Vermits zy zich op een ſteilen en zeer engen weg niet konden omwenden, vie-

Val van oliphanten in een' diepte.

(*a*) Vermits hy Kashmir als een aardſch Paradys aanmerkt.
(*b*) Bladz. 154.
(*c*) Bladz. 158 en voorgaande.

BERNIER. 1664. vielen zy alle in een kuil, die ten allen gelukke niet diep noch zeer ſteil was. Slechts drie of vier vrouwen bleven dood; doch alle de oliphanten kwamen aldaar om. Bernier, die op een afſtand van twee dagreizen volgde, zag hen in het verby trekken, en meende verſcheide van dezelve te zien, die hunnen ſnuit nog bewogen. Dat ongeval verwekte een' grote wanorde in het gantſche Leger, 't geen als een' keten achter elkander op zeer gevaarlyke paden langs de afhelling der heuvelen trok. Men hieldt het overige van den dag en den gantſchen nacht ſtil, om tyd te hebben, de vrouwen en al 't geen van den val geborgen konde worden, uit den kuil te halen; weshalven een ieder blyven moeſt op de plaats, alwaar hy zich bevondt, zonder te konnen vorderen of terug keeren. Bernier was geen der ongelukkigſten, vindende middel, buiten den weg te klouteren en 'er een kleine gemaklyke plek te vinden, om 'er met zyn paard den nacht door te brengen. Een zyner Knechts, die zo getrouw was, van hem te volgen, hadt een weinig broods by zich, 't geen zy met elkander deelden. Op die plaats enige ſtenen wegruimende, vonden zy een dikken zwarten ſcorpioen, dien een jongen Mogoller in de hand nam en drukte, zonder geſtoken te worden. Bernier gebruikte de zelfde ſtoutmoedigheid op het zeggen van dien jongeling, welke een vriend van hem was, en die zich beroemde, den ſcorpioen met enige regelen uit den Alcoran betovert te hebben (*a*).

Bernier drukt een Scorpioen dood, zonder geſtoken te worden.

Spoedige overgang van den zomer in den winter.

DEN berg Pire-Penjale overtrekkende, hadt hy driemaal gelegenheid, zich zyne Wysgerige denkbeelden te herinneren. Allereerſt beproefde hy binnen min dan een uur tyds winter en zomer. Na zware druppels gezweet te hebben, om langs wegen op te klimmen, welke een ieder te voet moeſt gaan, en in een brandende zonſchyn, vondt hy op den kruin van den berg een' bevrozene ſneeuw, waardoor men een weg gebaant hadt. Het yzelde zwaar, en de wind was zo ſcherp, dat de meeſte Indiërs, die nooit ys noch ſneeuw gezien hadden, rillende liepen, om in een' warmer lucht te geraken. Ten anderen ontmoette Bernier binnen een uitgeſtrektheid van twee honderd ſchreden twee volſtrekt ſtrydige winden, naamlyk een noorden, die hem by het opklimmen, en vooral toen hy den kruin bereikte, in het aangezicht ſneedt, en een zuiden, welke hem by het nederdalen tegen den rug woei, even als of uit de uitwaaſſemingen van den berg een wind ontſtaan was, die by het nemen van zyn loop naar de tegen over liggende dalen verſchillende hoedanigheden aannam.

Tegenſtrydige winden.

Berg-Kluizenaar.

DE derde ontmoeting van den Schryver was die van een ouden Kluizenaar, die ſedert den tyd van Jehan-Guir op den kruin van den berg woonde. Men wiſt niet, van wat Godsdienſt hy was, offchoon men hem wonderwerken toeſchreef, als dat hy den wind wenden konde, zodanig hy wilde, en regen, ſneeuw en vorſt verwekken. In zyne houding was iets wilds. Zyn baard was lang, wit en haveloos. Hy vroeg op een' vrypoſtige en enigzins trotſche wyze om een aalmoes; doch hy gedoogde, dat men water uit de aarde potten nam, welke naaſt hem geplaatſt ſtonden. Hy gaf een teken met

(*a*) Bladz. 152. Bernier voegt 'er by, dat de jonge Mogoller weigerde, hem die regelen uit den Alcoran aan te wyzen, vermits de magt van betovering tot hem zoude overgaan, gelyk hy ondervonden hadt met dien, van wien hy het hadt geleert.

met de hand, dat men ſpoedig en zonder ſtil te ſtaan, verby zoude gaan, en gromde tegens die geraas maakten. De nieuwsgierigheid noopte Bernier, in zyn hol te treden, alwaar hy door een geſchenk zyne verſtoordheid verdreef, en vroeg, waarom hy zodanig een afkeer van geraas hadt. Hy antwoordde, dat het geraas hevige ſtormen rondom den berg verwektê; dat Aureng-Zeb wyslyk gedaan hadt, zyn raad te volgen; dat Scha-Jehan altoos van gelyken hadt gehandelt, en dat Jehan-Guir zyn raad eenmaal beſpot en zich niet ontzien hebbende, de trompetten te doen blazen, en de keteltrommen te doen roeren, byna met zyn gantſche Leger omgekomen was (*a*). BERNIER. 1664.

Beſchryving van Kashmir.

IN de geſchichten der oude Koningen van Kashmir (*b*) leeſt men, dat het gantſche Land weleer een groot Meer was, en een heilig oud man, *Kacheb* genaamd, het water door een wonderwerk deedt aflopen, met een berg, die *Baramoulee* geheten wordt, door te ſnyden. Bernier wilde wel geloven, dat die uitgeſtrektheid met water bedekt geweeſt zy, gelyk men van Theſſalie en enige andere Landen verhaalt; doch konde zich bezwaarlyk verbeelden, dat de opening van Baramoulee het werk van menſchen ware, vermits die berg zeer hoog en breed is. Veelliever wilde hy onderſtellen, dat de aardbevingen, welke deze Landen dikwerf onderhevig zyn, een onderaardſch gewelf geopent konden hebben, en een gedeelte van den berg van zelven doen inſtorten. Dus is, volgens het gevoelen der Arabieren, de Straat van Bab-el-mandel oudstyds geopent, en heeft men Bergen en Steden zien wegzinken.

Oorſprong van 't zelve.

Zyne grootte en ligging.

HOE het zy gelykt Kashmir thans naar niets min dan een Meer, zynde het een' zeer fraaije vlakte, alwaar men een groot getal kleine heuvelen ziet, en die niet min dan dertig mylen lang en tien of twaalf breed is. Het ligt aan het einde van Indoſtan ten Noorden van Lahor, tuſſchen de gebergtens *Caucaſus*, die van het groot en klein Tibet en die van *Raja-Gamon*. De eerſte gebergtens, welke om 't zelve liggen, naamlyk die de vlakte inſluiten, zyn van een' middelbare hoogte, voorzien van geboomte en wyland, op 't welk allerlei vee, als koeijen, ſchapen, geiten en paarden grazen. Behalven verſcheide ſoorten van wild, als patryzen, hazen, daſſen en enige dier dieren, welke de muscus voortbrengen, ziet men 'er beijen in een' zeer grote menigte. Doch, 't geen iets zeer zeldzaams in Indië is, vindt men 'er byna nooit ſerpenten, tygers, beren noch leeuwen; waar uit Bernier beſluit, dat men van die bergen zeggen kan, „dat zy niets ſchadelyks uitleveren, maar als het Land van belofte, van melk en honig overvloeijen (*c*)."

Eigenſchappen der gebergtens welke 't zelve omringen.

Verrukkende ſchoonheid der vlakte.

ACHTER dezen verheffen zich anderen, veel hogere, wier kruinen altoos met ſneeuw bedekt zyn, en die boven de lucht der wolken en nevelen uitſtekende, altoos vry van de ongeſtadigheden van 't weer en met een helder licht beſchenen ſchynen. Alomme vlieten van die gebergtens een oneindig getal bronnen en beekjes, welke de Ingezetenen door konſt over hunne rysvelden en zelfs door hoge dyken op hunne kleine heuvelen weten te leiden. Die

(*a*) Bladz. 166. en voorgaande.
(*b*) Bernier heeft daarvan een kort begrip, op bevel van Jehan-Guir in 't Perſiſch geſchreven, vertaalt.
(*c*) Bladz. 127.

BERNIER. 1664.

Die heerlyke wateren een' menigte andere beekjes en aangename watervallen verwekt hebbende, vlieten eindlyk te zamen, en maken een' Rivier uit van de breedte der Seine, die langzaam rondom het Koningryk ſtromende, door de Hoofdſtad loopt, en tuſſchen twee ſteile rotſen van de Baramoulée een uitgang vindende, zich in vele dieptens nederſtort, met verſcheide kleine Rivieren, die van de gebergtens vlieten, vermengt en by Ateck in den *Indus* verlieſt (*a*).

Hare vruchtbaarheid.

Zo vele beken, die uit het gebergte ontſtaan, verſpreiden over de velden en heuvelen een' wonderbare vruchtbaarheid, waardoor zy naar een groten tuin gelyken, geſchakeerd met Vlekken en Dorpen, waarvan men een' menigte tuſſchen het geboomte ontdekt, gemengeld met kleine vakken weiland en akkers met rys, tarwe, hennip, ſaffraan en verſcheide ſoorten van groentens, tuſſchen welke men weteringen van onderſcheide gedaantens ziet vlieten. Een Europeër vindt 'er alomme gewaſſen, bloemen en bomen van onze luchtſtreek, appel-, peer-, pruim-, abrikoos-, notenbomen en wynſtok met zyn troſſen beladen. De byzondere hoven zyn vol van meloenen, ſuikerwortel, ſchone rapen, radys, de meeſten onzer moeskruiden en enigen, welke ons in Europa ontbreken. Wel is waar, dat Bernier 'er zo vele verſchillende ſoorten van vruchten niet vondt; doch wel verre, van zulks den grond te wyten, bejammerde hy ten aanzien der Ingezetenen, dat zy gene betere Hoveniers hadden (*b*).

De Stad Kashmir.

De Hoofdſtad draagt den naam van 't Koningryk, is onbemuurd, drie vierde van een' myl lang en een' halve myl breed; ligt twee mylen van de gebergtens, die een halfrond om 't zelve uitmaken, en aan een Meer van zoet water, van vier of vyf mylen in den omtrek, ontſtaande uit de ſpringbronnen en beken, welke van 't gebergte vlieten. Het ontlaſt zich door een' bevaarbare gracht in de Rivier, over welke in de Stad twee houte bruggen liggen, tot onderhoud der gemeenſchap tuſſchen de beide gedeeltens, in welke zy door de Rivier van een geſcheiden wordt. De meeſte gebouwen zyn van hout; doch wel getimmerd en zelfs van twee of drie verdiepingen. Offſchoon het in dat Land aan geen fraaijen gehouwen ſteen ontbreekt, en 'er vele oude Tempelen en andere Geſtichten van ſteen overig gebleven zyn, heeft de overvloed aan hout, 't geen langs de kleine Rivieren met gemak van 't gebergte afdryft, de gewoonte ingevoert, van veellievér met hout dan ſteen te bouwen. De huizen, aan de Rivier ſtaande, komen meeſt alle op dezelve met kleine tuinen uit, 't geen een aangenaam gezicht uitlevert, vooral in den zomer, wanneer men veel 't vermaak neemt, om op de Rivier te varen. Die min aangenaam gelegen zyn, hebben echter mede een tuin, en verſcheide van dezelve een' ſloot, op het Meer uitkomende, met een jachtje, om op 't zelve te roeijen (*c*).

Vermaaklykheden van dezelve.

Aan de eene zyde heeft de Stad haar uitzicht op een berg, van alle de andere afgeſcheiden, en die een' zeer aangename vertoning voor het oog uitlevert, vermits men langs zyne afhelling verſcheide fraaije huizen met hunne tui-

(*a*) Bladz. 129.
(*b*) Bladz. 134.
(*c*) Bladz. 135.

tuinen, en op zyn kruin een' Moskee met een Lufthuis voor Geeftlyken, en een' menigte fchone bomen ziet, welke dien berg als tot een' kroon verftrekken. Ook draagt hy den naam van *Hary-perbet*, 't geen in de tale van dat Land *Berg van groen* betekent. De tegenzyde van de Stad ziet uit naar een anderen, waarop men mede een' Moskee met haren tuin en een zeer oud gebouw ontdekt, 't geen weleer een Afgodifche Tempel geweeft is, offchoon het den naam van *Salomons Troon* draagt, vermits de Ingezetenen zich verbeelden, dat het door dien Vorft op een' Reize, welke zy hem toefchryven naar Kashmir gedaan te hebben, gebouwt zy (*a*). BERNIER. 1664.

DE fraaiheid van 't Meer wordt door een groot getal Eilanden vermeerdert, die als zo vele tuinen uitmaken, altoos groen, vermits zy vol vruchtbomen, en in 't ronde met abeelbomen met brede bladen omfingeld zyn. De dikften dier bomen kan men omarmen, doch alle zyn zy ongemeen hoog en hebben aan den top een bos takken gelyk de dadelbomen. Aan gene zyde het Meer ziet men langs de afhelling der bergen niet dan Lufthuizen en tuinen, en fchynt de Natuur zo fraaije plaatfen tot zodanig een gebruik gefchikt te hebben, zynde zy overvloedig van bronnen en beken voorzien, de lucht aldaar altoos zuiver en hebbende men 'er een onbelemmerd gezicht op het Meer, de Eilanden en de Stad. De vermaaklykfte dier tuinen is de *Chah-limar* of *Tuin des Konings*, in welken men komt door een' grote gracht met groene boorden, lopende vyf honderd fchreden verre tuffchen twee fraaije lanen populierbomen, en leidende naar een groot Speelhuis, te midden in den tuin ftaande, by 't welk een' andere veel fraaijer gracht haren aanvang neemt en zich tot aan 't einde van den omvang uitftrekt. Deze twede gracht is bevloerd met grote gehouwen ftenen, welke ook langs hare boorden fchuins aflopen, in 't welke men van vyftien tot vyftien fchreden een' lange reeks watervallen ziet, zonder een groot getal fprongen te rekenen, van afftand tot afftand geplaatft, en ontfangende hun water uit kommen, die langs de zyden van de gracht als regenbakken liggen. Deze gracht loopt tot aan een ander Speelhuis, 't geen veel overeenkomft met het eerfte heeft, zynde beide koepelswyze en in 't water zelve gebouwt, naamlyk tuffchen de beide grote lanen populierbomen, omgeven met een' gallery en hebbende vier deuren tegen over elkander, twee uitkomende met bruggen op de grote lanen, en de beide anderen op de twee tegen over elkander lopende grachten uitziende. Ieder Speelhuis beftaat uit een' grote zaal en vier vertrekjes aan de vier hoeken. Alles is van binnen befchilderd en verguld, en met fpreuken in grote Perfifche letteren doorzaaid. De vier deuren zyn zeer koftbaar, beftaan uit grote ftenen en ruften op pylaren, genomen uit oude Afgodifche Tempelen, door Scha-Jehan verdelgd. Ook kent men de ftoffe en den prys dier ftenen niet, doch zy zyn fchoner dan marmer en porphyrfteen (*b*).

Fraaiheid van 't Meer. Eilanden en tuinen.

Tuin des Konings en befchryving van denzelven.

BERNIER beweert ftoutmoedig, dat geen Land op den Aardbodem gevonden wordt, 't geen zo vele fchoonheden bevat, als het Koningryk Kashmir in zyne kleine uitgeftrektheid. „ Het verdiende, zegt hy, nog over de „ ge-

Oordeel van Bernier over het Ko-

(*a*) Bladz. 136.
(*b*) Bladz. 140.

Bernier. 1664. ningryk Kashmir.

„ gebergtens, welke het tot aan Tartarye omringen, en over gantſch Indoſtan tot aan het Eiland Ceilon te heerſchen, gelyk het voorheen deedt. „ Niet zonder reden noemen het de Mogollers het Paradys van Indië, en de Keizer Eckbar heeft alle pogingen aangewendt, om het „ zyne eige Koningen te ontweldigen. Jehan-Geir, zyn zoon en opvolger, vondt zo veel behagen in dat kleine ſtukje Lands, dat hy niet van „ daar vertrekken konde, en ſomtyds verklaarde, dat hem het verlies zyner „ Kroon min dan dat van Kashmir treffen zoude. Ook oefenden zich, toen „ wy 'er aangekomen waren, alle de Mogolſche vlugge geeſten, om in verſcheide gedichten de bekoorlykheden van 't zelve te vermelden, en overhandigden dezelve aan den Keizer, die hen treflyk beloonde (*a*).

Aart en hoedanigheden der Ingezetenen.

De Kashmirers (*b*) worden voor de geeſtigſte en ſcherpzinnigſte van alle de Indiſche Volken gehouden. Zo geſchikt als de Perſianen voor de Dichtkunde en de Wetenſchappen, zyn zy vlytiger en arbeidzamer, en maken palankins, ruſtbanken, kabinetten, inktkokers, kasjes, lepels en verſcheide ſoorten van klein werk, welke uit hoofde van hunne fraaiheid door gantſch Indië gezocht worden. Zy leggen over dezelve een vernis, 't geen zy zelven weten te maken. Inzonderheid pryſt men hunne bekwaamheid in het nabootſen van een zeker hout, 't geen zeer fraaije aderen heeft, en 't geen zy met gouddraad inleggen. Doch niets is hun byzonder eigener, en geeft hun in den Koophandel meer winſt, dan een' ſoort van ſtoffen, waaraan zy zelfs hunne kinderen te werk ſtellen. Dezelve worden *Chales* genaamt, zyn ſtukken van anderhalve el lang, een' el breed, en aan de beide einden beſtikt. De Mogollers en meeſte Indiërs der beide kunnen dragen dezelve in den winter op het hoofd, en ſlaan ze als een mantel over den linker ſchouder. Men onderſcheidt dezelve in twee ſoorten, de ene van wol van dat Land, welke fyner dan de Spaanſche is, de andere van een' wol of veeleer hair, 't geen *Touz* geheten en van de borſt der wilde geiten van groot Tibet gehaalt wordt. De chales van deze twede ſoort zyn durer dan de andere. Geen bever is zachter, doch wanneer men gene geſtadige zorge draagt, dezelve uit te leggen en te luchten, zetten zich ligtlyk wormen 'er in. De Omrahs doen 'er byzonderen voor zich maken, die tot honderd vyftig roepiën koſten; daar de fraaiſte van wolle van dat Land nooit durer dan vyftig zyn (*c*). Bernier nopens de chales aanmerkende, dat de Wevers van Patna, Agra en Lahor de hunne nooit zo zacht en fraai dan de Kashmirſche maken konnen, voegt 'er by, dat dat onderſcheid aan het water van 't Land toegeſchreven wordt; gelyk men te Maſulipatan die fraaije citſen of lywaten, met het penceel beſchilderd, maakt, welke door het wasſchen fraaijer worden.

Hunne bekwaamheid en konſten.

Chales, een' ſoort van ſtoffen.

Geſtalte der Kashmirers en ſchoonheid hunner vrouwen.

Ook roemt men in de Kashmirers de ſchoonheid van hun bloed. Doorgaans zyn zy zo wel gemaakt, als de Europeërs konnen zyn, zonder dat hun aangezicht iets naar dat der Tartaren gelykt, noch naar die platneuſen en kleine varkensogen, welke de Ingezetenen van Kachegar en groot Tibet heb-

(*a*) Bladz. 141.
(*b*) Bernier noemt dezelve ſomtyds *Kachemyris*.
(*c*) Bladz. 147.

hebben. De Kashmirſche vrouwen zyn van een' zo uitmuntende ſchoonheid, dat de meeſte Vreemdlingen, welke in Indoſtan komen, dezelve trachten te bekomen, op hoop van 'er blanker kinderen, dan by de Indiſche, te verwekken, die voor ware Mogollers konnen doorgaan (*a*). BERNIER. 1664.

BY verſcheide gelegenheden, die de Schryver bekwam, om onderſcheide gedeeltens van het Koningryk te zien, hieldt hy enige aantekeningen, welke hy by zyn verhaal gevoegt heeft. Danechmend-Kan, zyn Nabab, zondt hem op een dag met een' geleide van twee Ruiters drie kleine dagreizen van de Hoofdſtad, en bygevolg naar het uiterſte einde van 't Koningryk, om een' bron te bezichtigen, die men wonderbare eigenſchappen toeſchreef. Gedurende de maand May, zynde den tyd, wanneer de ſneeuw eindigt te ſmelten, loopt de gemelde bron gezet driemaal 's daags, en houdt zo veel maal op, lopende naamlyk by zonnen opgang, des middags en 's avonds gemeenlyk ontrent drie vierde delen van een uur, en gevende telkens zo veel water, als een vierkanten bak van tien of twaalf voeten breedte en een' gelyke diepte vullen kan. Deze werking duurt veertien dagen, waarna zy min gezetter water geeft, 't geen ook langs hoe meer afneemt, totdat het tegens het einde van die maand geheel ophoudt en het gantſche jaar ſtil ſtaat, uitgenomen by zware en langdurende regens, wanneer zy weder begint, en onophoudlyk en onbepaald, gelyk andere bronnen, loopt. Bernier zag met eige ogen dat wonderwerk. De Heidenen hebben by den waterbak een kleinen Afgodiſchen Tempel (*b*), werwaards zy zich van alle kanten begeven en in het water baden, 't geen zy achten in ſtaat te zyn, hen heilig te maken. Zy verhalen verſcheide verdichtſelen wegens den oorſprong van 't zelve, waarvan Bernier gedurende een verblyf van vyf of zes dagen de oorzaak poogde te ontdekken. Tot dat einde beſchouwde hy de ligging van den berg naauwkeurig; beklom den kruin met veel moeite; liet zyne ogen alomme weiden, en merkte op, dat zich de berg in de lengte van het Noorden naar het Zuiden uitſtrekt; dat hy van de anderen afgezonderd is, die echter zeer

Wonderbare bron.

Navorſchingen van den Schryver, om de oorzaak te ontdekken.

(*a*) Melden wy in een' Noot enige andère byzonderheden, die Bernier verhaalt. „ Gewis, zegt hy, wanneer men van de ſchoonheid der opgeſloten' en verborgen' vrouwen „ oordeelen kan, uit die der vrouwen van 't gemeen, welke men op de ſtraten ontmoet „ en in de winkels ziet, moet men onderſtellen, dat onder dezelve zeer fraaije zyn. Te „ Lahor, alwaar zy den naam hebben van een' ſchone geſtalte, rank van lighaam en de „ fraaiſte bruinetten der Indiën te wezen, gelyk zy wezentlyk zyn, heb ik de gewone „ konſtgreep der Mogollers gebruikt, welke is een oliphant, inzonderheid een van die „ ryk getuigd zyn, te volgen; want zodra zy de twee ſchellen horen, die aan beide zyden van die dieren hangen, komen zy uit de venſters kyken. Te Kashmir gebruikte ik „ behalven die vond nog een' andere, welke my beter gelukte. Dezelve was my door „ een ouden Schoolmeeſter, dien ik aangenomen had, om my een Perſiſchen Dichter te „ leren verſtaan, aan de hand gegeven. Hy raadde my, vele geſuikerde vruchten te kopen, en dewyl hy alomme bekend was en ingang hadt, bragt hy my in meer dan vyftien „ huizen, zeggende, dat ik zyn neef, nieuwlings uit Perſië gekomen, ryk en voornemens was te huwen. Zodra wy in een huis kwamen, deelde hy myne lekkere beetjes „ onder de kinderen uit, en liep terſtond alles rondom ons, groot en klein, vrouwen en „ dochters, om enig deel te bekomen en zich te laten zien. Die dwaze nieuwsgierigheid „ koſtte my enige goede roepiën; maar ik behoefde ook teffens niet te twyfelen, of men „ vondt in Kashmir zo aanminnige bekjes, als in enig geweſt van Europa." *Ibidem.*

(*b*) Toegeweid aan *Brare*, eene der *Deutas* of Godheden van dat Land, waardoor de bron den naam van *Send Brary* draagt, dat is, *Water van Brare. Ibidem*, bladz. 169.

BERNIER. 1664.

zeer naby denzelven liggen; dat hy in gedaante naar een ezels rug gelykt; dat zyn kruin, die zeer langwerpig is, ten hoogsten de breedte van honderd schreden heeft; dat eene zyner zyden, welke geheel met groen kruid is bezet, tegens zonnen opgang ligt, doch dat de andere tegen over liggende bergen de zonstralen niet voor agt uren des morgens ontfangen; en eindelyk dat de berg aan den anderen kant tegens het Westen met geboomte en kreupelbosch bezet is. Na die waarnemingen stelde hy zich in staat, Danechmend-Kan verslag te doen van iets zonderlings, over welks oorzaak hy zich niet meer verwonderde (*a*).

Achiavel, Lusthuis der oude Koningen van Kashmir.

VAN die bron komende, welke *Send-Brary* genaamt wordt, wendde hy zich een weinig van den weg, om *Achiavel*, een Lusthuis der oude Koningen van Kashmir, te bezichtigen. De voornaamste schoonheid van 't zelve bestaat in een' bronwel, die zich van buiten rondom het Gebouw en met een' grote menigte grachten door de tuinen verspreidt. Zy steigt uit de aarde of van onder uit een put met een geweld of opbruissching, en in zodanig een buitengemenen overvloed, dat zy veeleer den naam van een' Rivier dan enkel van een' bron verdienen zoude. Haar water is ongemeen goed, en zo kil koud, dat men naauwlyks de hand 'er in houden kan. De tuin, die uit fraaije lanen van allerlei vruchtbomen bestaat, is met een' menigte fonteinen van onderscheide gedaanten, met zeer vischryke vyvers en inzonderheid met een zeer hogen waterval voorzien, nederkomende in de gedaante van een tafellaken van dertig of veertig schreden breedte, welks uitwerksel des nachts nog verwonderlyker is, wanneer men onder dat laken van water in kleine nissen van den muur een' menigte lampen plaatst, die een' heerlyke verlichting verwekken (*b*). Van Achiavel nam Bernier nogmaals een kleinen omweg, om een anderen Lusttuin des Keizers te bezichtigen, welke mede zeer vermaaklyk lag, en alwaar men hem een langwerpigen vyver vertoonde, vol visch, die wanneer men riep boven kwam, en waaronder de grootsten goude ringen met opschriften door den bek hadden; welke zonderlingheid de beruchte Nour-Mahal, beminde van Jehan-Guir, grootvader van Aureng-Zeb, toegeschreven werdt (*c*).

Visschen met goude ringen door den bek.

DA-

(*a*) Dit alles wel overwogen hebbende, zegt hy, oordeelde ik, dat de hitte der zon, gevoegd by de byzondere ligging en inwendige gesteltheid van den berg, de oorzaak dier verwonderlyke uitwerking moest zyn; dat de zon des morgens de tegen haar overstaande zyde beschynende, dezelve verwarmt en een gedeelte van 't bevrozen water, 't geen in den winter, terwyl alles met sneeuw bedekt ligt, in de aarde getrokken is, ondooit; dat dat water doorzygende en allengs naar beneden zakkende, tot op zekere lagen of tafels van levende rots, gestuit en naar de bron of opening geleidt wordt, alwaar het den vloed van den middag verwekt; dat de zon op den middag die zyde verlatende, welke verkoelt, en den kruin verwarmende, door hare stralen als lootrecht op denzelven neder te schieten, het bevrozen water aldaar mede doet smelten, 't geen allengs, gelyk het ander, doch door andere omtrekken op de zelfde lagen rotssteen nederzakt, en den vloed van den avond te weeg brengt; en dat eindelyk de zon ook de westzyde verwarmende, 't zelfde uitwerksel verwekt en den derden vloed, naamlyk dien van den morgen, doet ontstaan, wiens werking langzamer dan van de beide eersten is, zo, vermits de westzyde van de oostzyde, alwaar de bron is, afligt, als omdat zy door houtgewas bedekt zynde, min spoedig warm wordt, of mooglyk door de koude van den nacht. Alle die omstandigheden, voegt de Schryver 'er by, begunstigen die onderstelling. *Bladz.* 174 *en voorgaande.*

(*b*) Bladz. 176.

(*c*) Bladz. 177 en voorgaande.

DANECHMEND-KAN, van 't verhaal van Bernier voldaan, deedt hem een' andere Reize ondernemen, ten einde een zeker wonderwerk te zien, 't geen hy hoopte, dat hem welhaast tot het Mahometaandom overhalen zoude. „ Ga, „ zeide hy, naar *Baramoulay* (*a*); daar zult ge 't Graf van een onzer Heili- „ gen vinden, die gestadige wonderwerken doet, door 't genezen der zieken, „ welke van alle kanten derwaards komen. Mooglyk zult ge alle die won- „ derdaden, offchoon gy ze zien kunt, in den wind slaan, doch versteld „ moeten staan over eene, welke alle dagen verricht wordt en voor uwe „ ogen geschieden zal. Ge zult 'er een dikken ronden steen zien, dien de „ sterkste mensch naauwlyks optillen kan, en die echter door elf Dervis, na het „ uitspreken van hun gebed aan den Heilig, als een stroo met het top hunner „ elf vingeren opgeheven wordt." Bernier begaf zich met zyne gewone bedekking naar Baramoulay op weg, alwaar hem het Land zeer vermaaklyk voorkwam. De Moskee is wel gebouwd, en aan 't Graf van den Heilig ontbreken gene fieraden. Vele Pelgrims, waarmede het omringd was, gaven voor, ziek te zyn. Doch naby de Moskee zag men in een' gaarkeuken veel vleesch en rys op grote fornuisen zoden; welke gaarkeuken onderhouden wordt uit de gifte der godsdienstige yveraars, die de Schryver als den zeilsteen, waardoor de zieken derwaards getrokken worden, en als de wonderkracht hunner genezing aanmerkte. Aan een anderen kant zag hy den tuin en de kamers der Mullahs, die onder de schaduw van den Heilig, wiens vermogen en deugden zy roemen, in een gelukkigen overvloed leven. Altoos ongelukkig, zegt hy, by soortgelyke gelegenheden, zag hy gedurende zyn verblyf te Baramoulay geen wonderwerk. Doch elf Mullahs een dichten kring sluitende, en omhangen met lange mantels, waardoor men niet zien konde, hoe zy den bewusten steen vatteden, ligtten denzelven inderdaat, verzekerende aan alle, dat zy hem enkel met den top van een hunner vingeren optilden, en hy zo ligt als een veer was. De Schryver, die scherp toezag en van naby keek, merkte kenlyk, dat zy veel kracht inspanden: ook meende hy te bespeuren, dat zy den duim by den vinger voegden. Echter durfde hy niet nalaten, met de Mullahs en alle de bystanders *Karamet! Karamet!* dat is *Mirakel! Mirakel!* te roepen, Doch een' roepie aan de Mullahs gevende, verzocht hy de gunst, een der elf te zyn, die den steen opbeurden, en verkreeg met veel moeite door 't geven van een' twede roepie en 't veinzen van de waarheid van 't wonderwerk overtuigd te zyn, dat een van hun hem zyne plaats inruimde. Waarschynlyk verbeeldden zy zich, dat tien van hun met vereende krachten den last genoeg zouden konnen opheffen, wanneer hy slechts een weinig toebragt, en dat zy zich met overleg scharende, beletten konden, dat hy iets bemerkte. Echter bevonden zy zich bedrogen, toen de steen, dien Bernier enkel met den top van den vinger ondersteunen wilde, zeer kenlyk naar zyn kant overhelde. Een ieder hem hierop met schele ogen aanziende, hieldt hy niet op, Karamet te roepen, en nog een' roepie werpende, uit vreze van gestenigt te worden, week hy zagtkens weg, en spoedde zich, vervolgens te paard te stygen en weg te ryden (*b*). ON-

BERNIER. 1664.

Wonderwerk te Baramoulay.

(*a*) Stad naby den berg Baramoulee, van wien hier voren bladz. 209 gesproken is.
(*b*) Bladz. 184 en voorgaande.

BERNIER. 1664. Opening van Baramoulay.

ONDER weg bezichtigde hy die beruchte opening, waardoor al het water van het Koningryk een' fpuijing vindt, en week voorts een weinig van den weg naar een groot Meer, 't geen hem van verre in 't oog gevallen was, en waardoor de Rivier loopt, die by Baramoulay uitwatert. Dat Meer is vol vifch, inzonderheid aal, en grimmelt van endvogels, wilde ganzen en velerhande foorten van watervogels. In den winter komt de Gouverneur van 't Land op 't zelve 't vermaak van de jagt nemen. Te midden in dien wyden omvang water ziet men een eenzaam huis met zyn kleinen tuin, welk een en ander op het water fchynt te dryven, en door een der oude Koningen van Kashmir op dikke palen gebouwt is, die het federt een' lengte van jaren onderfchragen.

Ongemene bronwel.

VERVOLGENS bezichtigde Bernier een' bronwel, welke hem niet min zonderling dan de eerfte voorkwam, wellende nu eens zagtkens, dan met een fterk gedruis op; verwekkende kleine waterbellen, en voerende eèn zeer fyn zand op 't oppervlak van haar water, 't geen weder zo fchielyk zinkt als het gerezen is, vermits het water een ogenblik daarna ftil ftaat en ophoudt te borrelen, en daarna weder in werking geraakt met tuffchenpozingen, welke niet geregeld zyn. Men wil, dat het verwonderlykfte is, dat het minfte geraas, 't geen men roepende of op den grond ftampende maakt, het water in beweging brengt en de opborrelling veroorzaakt. Echter bevondt Bernier, dat het gerucht der ftem en de beweging der voeten daarin gene verandering te weeg bragten, en dat by de grootfte ftilte de opbruiffching met de zelfde omftandigheden hernieuwde (*a*).

NA het bezichtigen van die bron, begaf hy zich in 't gebergte, om aldaar een Meer te zien, op 't welk het ys den gantfchen zomer blyft liggen, gerakende het door den wind fomtyds in fchorffen, die van elkander en weder tot een dryvende, zich t'zamen zetten, en als een' kleine Yszee verwekken. Van daar reedt hy naar een' plaats, *Seng-Safed*, dat is *witte fteen*, geheten, alwaar men in den zomer een natuurlyken overvloed van bloemen ziet, die een verrukkend perk voor 't oog vertonen. Ten allen tyde heeft men befpeurt, dat wanneer veel volk aldaar byeen komt, en men 'er gerucht genoeg maakt, om de lucht in beweging te brengen, aldaar terftond een zware regen valt. Bernier verzekert, dat Scha-Jehan eenmaal by zyne komft op die plaats byna omgekomen was; 't geen met het verhaal van den Kluizenaar van Pire-Penjale, zegt hy, overeenftemt (*b*).

Verftyvingen.

HY meende ook een grot van wonderbare verftyvingen, twee dagreizen van die plaats liggende, te bezichtigen, wanneer hy bericht bekwam, dat Danechmend-Kan zich over zyn afwezen begon ongeruft te maken; des jammerde het hem grootlyks, niet zo veel licht, als hy wel verlangde, ten aanzien der naburige gebergtens te hebben konnen bekomen. Echter verftondt hy, dat de Kooplieden van 't Land jaarlyks van berg tot berg trekken, om de fyne

(*a*) Hy verbeeldde zich, dat het zand nederzinkende, den naauwen hals der buis van die kleine en zwakke bron ftopt, totdat het water als nedergedrongen en geprangd, geweld gebruikt, om weder op te ftygen en lucht te bekomen; of dat de een of andere wind uit de buis der bron by verfcheide pozen 't zelve opdringt, gelyk in nagemaakte fonteinen gefchiedt. *Ibid.*, bladz. 187.

(*b*) Bladz. 189.

fyne wol te verzamelen, die zy tot het maken der chales gebruiken; en enigen, welke hy ondervroeg, verzekerden hem, dat men tusschen de gebergtens, onder Kashmir behorende, zeer fraaije landstreken vindt. Eene onder andere roemden zy, die hare schatting in huiden en wolle opbrengt, welke de Gouverneur jaarlyks aldaar laat ligten, en alwaar de vrouwen schoon, kuisch en arbeidzaam zyn. Nog sprak men hem van een ander gewest, verder van Kashmir liggende, 't geen mede zyne schatting in huiden en wolle betaalt, en kleine vruchtbare vlaktens en vermaaklyke dalen heeft, bewassen met granen, rys, appelen, peeren, abrikozen, meloenen en zelfs druiven, waarvan een uitmuntende wyn geperst wordt. De Ingezetenen van 't zelve hebben somtyds op 't recht hunner ligging geweigert, die schatting te betalen, doch men hadt middel gevonden, hen tot reden te brengen. Bernier verstondt van de zelfde Kooplieden, dat tusschen nog verder afliggende bergen, die niet meer onder het Koningryk Kashmir behoren, andere zeer aangename landstreeken gevonden worden, bewoond door blanke en welgemaakte lieden, doch die nooit buiten hun Land komen. Een oud man, die een' dochter uit het oude Huis der Koningen van Kashmir gehuuwt hadt, verhaalde hem, dat ten tyde Jehan-Guir alle de overig geblevenen van dat ongelukkig geslacht hadt doen opzoeken, de vrees, van in zyne handen te vallen, hem met drie Bedienden over 't gebergte hadt doen vluchten, zonder den weg te weten; dat hy, na op die eenzame plaatsen lange gewacht te hebben, een' zeer schone landsdouw gevonden hadt, wier Ingezetenen, zyne geboorte verstaande, hem zeer minzaam ontfangen en geschenken gedaan hadden; dat zy hunne beleefdheid daarby niet latende, enigen hunner schoonste dochters hadden aangebragt, om een' keuze uit dezelve te doen, vermits zy wenschten, afstamlingen van zyn bloed verwekt te zien; dat hy naar een' andere landstreek zynde overgegaan, welke niet verre van daar gelegen was, men hem aldaar met gene mindere achting hadt behandelt; doch dat de Ingezetenen hem hunne eige vrouwen gebragt hadden, zeggende, dat het hunne naburen aan verstand hadt ontbroken, door niet op te merken, dat zyn bloed niet in hun huis blyven zoude, vermits hunne dochters haar kind met zich naar 't huis van den man zouden voeren, met wien zy getrouwt waren (*a*).

BERNIER. 1664.

Naburige gebergtens en landstreken van Kashmir.

ANDER bericht liet Bernier gene twyffel overig, of 't Land van Kashmir grensde aan klein Tibet. Van die aanmerking heeft men zich in 't Artikel rakende Tibet bedient (*b*); doch een' zo gewigtige aantekening voor de Aardrykkunde verdient, als uit hare ware bron geput zynde, een weinig breedvoeriger gemeld te worden (*c*). Enige jaren te voren hadden de verschillen, onder het Koninglyk geslacht van klein Tibet gerezen, een der Mededingers naar de Kroon genoopt, heimlyk bystand van den Gouverneur van Kashmir te verzoeken, welke hem op bevel van Scha-Jehan in 't bezit van dat Land gestelt hadt, mits hy den Mogol een' jaarlyksche schatting in kristal, muscus en wol opbragt. Die kleine Koning moest Au-

Kashmir grenst aan Tibet.

(*a*) Bladz. 194 en voorgaande.
(*b*) In ons X. Deel.
(*c*) Bernier, bladz. 196.

Bernier. 1664. Aureng-Zeb, terwyl het Hof in Kashmir was, hulde komen bewyzen, en Danechmend-Kan, nieuwgierig om met hem te fpreken, onthaalde hem op een dag ten middagmaal. Bernier hoorde hem verhalen, dat zyn Land naar den kant van het Ooften aan groot Tibet grensde; dat het dertig of veertig mylen breed en zeer arm was, uitgenomen dat het een weinig kriftal, muscus en wol uitleverde, doch gene goudmynen hadt, gelyk men uitftrooide, maar wel op enige plaatfen zeer goede vruchten, vooral uitnemende meloenen, voortbragt; dat de fneeuw 'er den winter zeer langdurende en ftreng maakte; eindelyk dat het volk, weleer Afgodendienaren, de Perfifche gezinte van het Mahometaandom omhelft hadt. De Koning van het klein Tibet hadt een zo kommerlyken ftoet, dat Bernier hem nooit voor een Vorft zoude hebben aangezien (*a*).

De Mogol onderneemt groot Tibet te verwinnen. Het was toen zeventien of agttien jaren geleden, dat Scha-Jehan, naar het voorbeeld der oude Koningen van Kashmir, ondernomen hadt, zyne verwinningen tot over groot Tibet uit te breiden. Zyn Leger hadt naar een zeer moeilyken tocht van vyftien dagen over het gebergte een Kafteel ingenomen, en men behoefde flechts over een' zeer fnel-lopende Rivier te trekken, om lynrecht naar de Hoofdftad voort te rukken; en de fchrik hadt zich door het gantfche Ryk verfpreidt. Doch vermits het jaargety te verre verlopen was, hadt de Mogolfche Veldheer, Gouverneur van Kashmir, vrezende door de fneeuw overvallen te worden, 't befluit genomen, terug te keren, en enig Krygsvolk in 't bemagtigde Kafteel achter gelaten; 't geen, door den vyand vertzaagd of door fchaarsheid van levensmiddelen geprangd, mede welhaaft het fpoor van den Veldheer naar Kashmir gevolgt was, waardoor deze van zyn oogmerk, om by 't begin van de volgende Lente zyn Krygstocht te hervatten, afgezien hadt.

Aureng-Zeb ontfangt een Gezantfchap uit dat Land. De Koning van groot Tibet vernemende, dat Aureng-Zeb zich te Kashmir bevondt, meende door een nieuwen oorlog bedreigt te worden, en zondt hem een Gezant met gefchenken van dat Land, als kriftal, ftaarten van zekere witte koeijen, die zeer koftbaar zyn (*b*); een' menigte muscus en *Jachen*, een gefteente van grote waarde. De jachen is een groenachtige fteen, met witte aderen, en zo hard, dat men denzelven niet dan met diamantpoeijer bewerkt. Men maakt van denzelven koppen en fchalen, verrykt met gouddraad en gefteentens. De ftoet van dien Gezant beftondt uit vier Ruiters en tien of twaalf Knechts te voet, zynde dor van magerheid, en hebbende, gelyk de Chineefchen, een hair drie of vier aan den baard en niet dan rode mutsjes op den kop. Het overige hunner plunje was naar evenredigheid. Enigen pronkten met een fabel aan de zyde, doch de overigen gingen zonder geweer achter hunnen Heer, die voor Aureng-Zeb verfchenen zynde, beloofde, dat zyn Meefter in zyne Hoofdftad een' Moskee zoude bouwen, een' jaarlykfche fchatting betalen, en voortaan de Mogolfche munt op zyn geld doen ftempelen. Doch men hieldt zich verzekerd, voegt Ber-

(*a*) Zie ons zo even gemelde X. Deel, bladz. 224, alwaar deze plaats van Bernier aangehaalt is met merkwaardige aantekeningen wegens Tibet.

(*b*) Zy worden alleen in dat Land gevonden, en gebruikt ter verfiering van de oren der olifanten.

Bernier 'er by, dat Aureng-Zeb niet zodra vertrokken zoude zyn, of die Vorst zoude den draak met het Tractaat steken, gelyk hy gedaan hadt met dat, 'tgeen hy weleer met Scha-Jehan hadt gesloten (*a*). BERNIER. 1664.

DE Gezant hadt een Geneesheer medegebragt, die voorgaf, uit het Koningryk Lassa geboortig, en van de stam van *Lamy* of *Lama* te zyn, naamlyk uit die der Priesteren of Wetgeleerden van het Land, als die der Braminen in Indië is, met dit onderscheid, dat de Bramins geen Opperpriester hebben, en die van Lassa 'er een erkennen, welke in gantsch Tartarye als een' Godheid geëert wordt (*b*). Deze Geneesheer hadt een Boek met voorschriften der Artzenykunde, 'tgeen hy weigerde aan Bernier te verkopen, en welks letters van verre enigzins naar de onzen geleken. Bernier verzocht hem dan alleen, het Alphabet te willen uitschryven; doch hy schreef zo langzaam, en zyn schrift was zo slegt, in vergelykinge van dat van het Boek, dat zulks geen te gunstig gevoelen van zyne kundigheid gaf. Hy was zeer verslaafd aan 't gevoelen der Zielverhuizing, waarvan hy de leer met vele fabelen uitleide (*c*). Bernier bezocht hem eenmaal in 't byzonder met een Koopman van Kashmir, die de taal van Tibet verstondt, en hem ten Tolk verstrekte. Veinzende, enige stoffen te willen kopen, welke de Geneesheer om te verkopen medegebragt hadt, deedt hy hem onder dat voorwendsel verscheide vragen, waaruit hy weinig licht bekomen konde. Echter vernam hy daardoor, dat het Koningryk van groot Tibet een elendig Land was, gedurende vyf maanden van het jaar met sneeuw bedekt, en dat de Koning van Lassa veeltyds tegens de Tartaren oorloogde, zonder dat hy ontdekken konde, van welke Tartaren gesproken werdt.

Geneesheer uit het Land van Lassa.

VOOR min dan twintig jaren zag men, volgens 't getuignis van alle de Kashmirers, jaarlyks uit hun Land verscheide Karavanen vertrekken, die, over alle de gebergtens van het groot Tibet trekkende, tot in Tartarye doorgingen, en zich binnen den tyd van ongevaar drie maanden naar Katay begaven, offschoon die tocht zeer moeilyk viel, inzonderheid door verscheide zeer snel lopende vloeden, over welke men op touwen, van de eene rots tot de andere gespannen, trekken moest. Van daar bragten zy muscus, Chineesch hout, rhabarber en *Mamiron* mede, zynde een kleine wortel, die van een' uitmuntende kracht voor de ogen is. Door groot Tibet terug komende, belaadden zy zich met koopwaren van dat Land, naamlyk muscus, kristal en jachen, maar inzonderheid vele zeer fyne wollen, sommigen van schapen, anderen, die *Touz* genaamt worden, en die veeleer, gelyk wy reeds aangemerkt hebben, naar beverhair, dan na wol gelyken. Sedert de onderneming van Scha-Jehan hadt de Koning van Tibet dien weg gesloten, en gedoogde niet, dat men van den kant van Kashmir in zyn Land kwam. De Karavanen vertrokken van Patna op de Ganges, om zyn grondgebied te vermyden, en het zelve aan de linkerhand latende, begaven zy zich lynrecht naar het Koningryk Lassa (*d*). Enige Kooplieden van het Land van *Kash-*

Oude Kashmirsche Karavanen.

Haar wordt de weg afgesneden.

(*a*) Bernier, bladz. 201.
(*b*) Zie al 't geen tot den groten Lama betrekking heeft in ons X. Deel.
(*c*) Zie ons X. Deel.
(*d*) Zie de Verhalen in ons X. Deel.

BERNIER. 1664. *Kashgar* of *Kashar*, die gedurende het aanwezen van Aureng-Zeb te Kashmir kwamen, om 'er een' menigte Slaven te verkopen, bevestigden aan Bernier, dat, de doortocht door groot Tibet gesloten zynde, zy verplicht waren, den weg door het klein Tibet te nemen, en dat zy over een kleine Stad, *Gourtche* genaamd, de eerste Stad van Kashmir, vier dagreizen van de Hoofdstad gelegen, naar dezelve gekomen waren (*a*).

BERNIER deedt op verzoek van den beruchten Thevenot grote navorschingen, om te ontdekken, of zich in het hart dier gebergtens gene Joden bevonden, gelyk de Zendlingen ons zeggen, dat van die Natie in China gevonden wordt. Offschoon hy verzekert, dat alle de Ingezetenen van Kashmir Heidenen of Mahometanen zyn, bespeurde hy echter onder hen verscheide kenmerken van 't Jodendom (*b*). Men kan onderstellen, zegt hy, dat na verloop van zo vele eeuwen de Joden van dat Land Afgodendienaars geworden zyn, en vervolgens het Mahometaandom omhelst hebben; gezwegen dat velen van hun naar Persië en Indostan zyn overgegaan. Hy voegt 'er by, dat men 'er in Ethiopië vindt, en enige zo vermogend, dat vyftien of zestien jaren voor zyne Reize een van hun ondernomen hadt, in gebergtens van een zeer moeilyken toegang een klein Koningryk op te rechten. Dit geval hadt hy vernomen van twee Gezanten van den Koning van Ethiopiën, welke hy aan het Hof van den Mogol gezien hadt (*c*).

Gezantschap van Ethiopië aan 't Hof van den Mogol.

DAT Gezantschap, waarvan hy meer ander onderricht bekwam, schynt te verdienen, dat men, volgens onzen Schryver, de oorzaak van deszelfs bezending meldt (*d*). De Koning van Ethiopië verstaan hebbende de omwenteling, die Aureng-Zeb op den Troon gebragt hadt, besloot, in Indostan door een plechtig Gezantschap zyne grootheid en pracht te doen kennen. Zyne keuze viel op twee personen, welke hy bekwaam kende, aan zyn oogmerken te beantwoorden. De eerste was een Mahometaan, dien Bernier te Mocka gezien hadt, toen hy door de rode Zee uit Egipte kwam, en welke zich van wegens dien Vorst aldaar bevondt, om 'er een' menigte Slaven te verkopen, en voor 't geld, 't geen hy van dezelve maken zoude, Indische koopwaren te kopen. De twede was een Christen Koopman van het Arme-

(*a*) In ons XI. Deel, bladz. 165 vindt men den weg van Kashmir naar Kashgar, en van Kashgar naar Katay.

(*b*) Die kenmerken zyn, volgens het getuignis van zodanig een Reiziger als Bernier is, merkwaardig. Het eerste is, dat men over het gebergte van Piere-Penjale in het Koningryk komende, alle de Ingezetenen, welke hy in de eerste Dorpen zag, hem in hunne houding en gebaarden toeschenen Joden te zyn, waarvan hy gene andere reden geeft, dan iets zonderlings, waaraan men dikwerf die Natie onderscheiden kan. Hy was de enigste niet, die dat denkbeeld opvatte; want een Jesuit, wiens naam hy niet noemt, en verscheide Europeërs voor hem van 't zelfde begrip geweest zyn. Ten anderen merkte hy op, dat het volk van Kashmir, offschoon Mahometanen, den naam van *Mousa*, die *Moses* betekent, veel gebruikt. Ten derden wanen de Kashmirers, dat Salomon in hun Land gekomen, en hy het geweest zy, die den berg van Baramoulay geopent hebbe, om het water te doen aflopen. Ten vierden willen zy, dat Moses te Kashmir overleden zy, en tonen zyn graf een' myl van die Stad. Ten vyfden beweren zy, dat het oude gebouw, 't geen men van uit de Stad op een hogen berg ziet, door den Koning Salomon zy gebouwt, naar wien het ook inderdaat genaamt wordt. *Bladz.* 225 *en volgende.*

(*c*) Bladz. 218.

(*d*) *Memoires de Bernier*, II. Deel. bladz. 39 en volgende.

meniesch geloof, te Aleppo, van waar hy geboortig was, gehuuwd en onder den naam van *Murat* bekend. Dezen hadt Bernier mede te Mocka gezien, in een en het zelfde huis zyn intrek gehad, en zelfs op zyn raad van de voorgenomene Reize naar Ethiopië afgezien. Murat begaf zich alle jaren naar die Stad, om het geschenk, 't geen de Koning aan de Bewindhebberen der Engelsche en Hollandsche Maatschappyen deedt, derwaards te brengen, en die, welke zy aan den gemelden Vorst zonden, te ontfangen. BERNIER. 1664.

Toebereidselen en geschenken.

HET Hof van Ethiopië meende, voor de kosten van dat Gezantschap niets te moeten sparen, en hadt de beide Gezanten twee en dertig jonge Slaven en Slavinnen ingewilligt, om dezelve te Mocka te verkopen, en met dat geld hunne kosten goed te maken (*a*). Ook hadt men hun vyf en twintig uitgelezen Slaven medegegeven, om het voornaamste gedeelte van het geschenk, voor den groten Mogol geschikt, uit te maken, en men niet verzuimt, onder dat getal negen of tien zeer jonge te voegen, om gesneden te worden; een treflyk geschenk, merkt Bernier aan, van een Koning en vooral van een Christen Koning aan een Mahometaanschen Vorst. Nog hadden die Gezanten voor den groten Mogol vyftien paarden ontfangen, waarvan de Indiërs geen minder werk dan van de Arabische maken, en een kleinen muilezel, wiens huid Bernier ten hoogsten roemen moest. Geen tyger, zegt hy, is zo fraai gevlakt, en de *Alachas*, zynde gestreepte zyde stoffen, konnen in verscheidenheid, netheid en evenredigheid niet schoner zyn. Daarby hadt men twee oliphantstanden van een' zo vervaarlyke grootte gevoegt, dat de sterkste man een van dezelve niet zonder veel moeite opligten konde, met een ongemeen groten hoorn van een os, die met civet gevuld was. Bernier, die te Dehli zyne opening mat, bevondt dezelve meer dan een halven voet over kruis te zyn.

Reize der Gezanten.

MET die kostbaarheden vertrokken de Gezanten van *Gonder*, Hoofdstad van Ethiopië, gelegen in de Provincie *Dumbia*, en reisden twee maanden lang door zeer woeste Landen tot *Beiloul*, een' onbewoonde Haven tegen over Mocka liggende. Verscheide bekommeringen hadden hen belet, den gewonen weg der Karavanen te nemen, die met gemak in veertig dagen afgelegt wordt tot *Arkiko*, van waar men naar het Eiland *Massouva* oversteekt. Gedurende hun verblyf te Beiloul, alwaar zy gelegenheid afwachtten, op de rode Zee scheep te gaan, stierven hun enige Slaven af. Te Mocka komende, verkochten zy die, wier prys hunne kosten moest goed maken; doch tot hun ongeluk waren de Slaven dat jaar goed koop. Echter een gedeelte van hunne waren tot geld gemaakt hebbende, begaven zy zich aan boord van een Indisch Schip, om naar Suratte over te komen, en hadden een' redelyk voorspoedige reize, zynde geen vyf en twintig dagen op Zee, doch verloren verscheide van hunne paarden, en enige Slaven van het geschenk, met den kostbaren muilezel, wiens huid zy bewaarden. In de Haven komende, vonden zy Suratte door den beruchten Sevagi met een beleg bedreigd, en hun huis vervolgens met het overige van de Stad geplundert zynde, konden zy niets dan hunne Geloofsbrieven, enige zieke Slaven, hun Ethio-

(*a*) De Schryver verhaalt dit redelyk schimpende, en geenzins tot ere van het Hof van Ethiopië.

BERNIER. 1664.

Ethiopiesch gewaad, 't geen niemand hun benydde, den huid van den muilezel, waarvan de overwinnaar weinig werks maakte, en den ossenhoorn, die reeds van civet ledig was, behouden. Zy schatteden hun verlies zeer hoog; doch de Indiërs, zeer kwaadsprekend van aart, en die hen zonder voorraad, geld en wisselbrieven hadden zien aankomen, beweerden, dat dat ongeval hun geluk was geweest, en zy over de plundering van Suratte verblyd behoorden te zyn, vermits hun dezelve de moeite gespaart hadt, hun elendig geschenk naar Dehli te voeren, en teffens een voorwendsel verschaft, om van eens anders liefdadigheid bystand te erlangen. Ook onderhieldt de Gouverneur van Suratte hen enigen tyd, en leverde hun geld en rytuigen, om hunne Reize voort te zetten. *Adrichem*, Opperhoofd van 't Hollandsch Comptoor, gaf hun een Brief van aanbeveling voor Bernier mede, dien Murat hem ter hand stelde, zonder te weten, dat hy zyn oude kennis van Mocka was. Doch zy herkenden elkander welhaast, omhelsden den anderen, en Bernier beloofde, hem aan 't Hof dienst te zullen doen. Echter viel zulks bezwaarlyk, vermits zy van hunne geschenken niets dan den huid van den muilezel en den ossenhoorn overig behouden hadden; en dewyl men hen op de straten zag zonder palankin, zonder paarden en met een gevolg van zeven of agt naakte Slaven, zonder enig ander deksel dan een' kwaden sluyer tusschen de dyen omgeslagen, en een half slaaplaken over den linker schouder hangende, en onder den rechter oxel omgehaald by wyze van een zomermantel, hieldt men hen voor schunnige Landlopers, en verwaardigde zich niemand, hen aan te zien. Desniettegenstaande ontvouwde Bernier aan Danechmend-Kan, die 't bestier der buitenlandsche zaken hadt, zo dikwerf de grootheid van den Koning, hunnen Meester, dat deze Heer hen een gehoor by Aureng-Zeb deedt erlangen. Men gaf hun volgens gebruik een' vest van goud laken met een zyden gestikten sluyer en een tulband. Men voorzag in hun onderhoud, en de Keizer hen welhaast met meer ere, dan zy verwacht hadden, afschepende, deedt hun voor hun zelven een geschenk van zes duizend roepiën. Dat voor hunne Meester bestondt in zeer kostbare *Ser-apah* (*a*); twee grote zilvere vergulde jachthorens; twee zilvere keteltrommen; een dolk, met robynen bedekt; en de waarde van ontrent twintig duizend guldens in goude en zilvere roepiën, om gestempelde munt aan den Koning van Ethiopië, die 'er in zyne Staten gene heeft, te vertonen. Doch men wist, dat die somme niet buiten Indostan komen, en zy daarvoor Indische Waren kopen zouden (*b*).

Hoe zy door de Mogollers behandelt worden.

GE-

(*a*) Vest van goud laken.

(*b*) Ook besteedden zy dezelve, zegt Bernier, aan fyne katoene lywaten tot hembden voor hunne Koning en Koningin; aan alachas of zyde stoffen met goude en zilvere strepen tot zomer-vesten en onderbroeken voor hunnen Vorst; aan groene en rode Engelsche lakenen voor vesten naar de Arabische wyze, en aan een' menigte grovere lywaten voor de vrouwen van zyn Serrail en de kinderen, welke hy by haar verwekt hadt. Niettegenstaande myne vriendschap voor Murat, voegde de Schryver 'er by, deden drie zaken my myne diensten bejammeren. Hy hadt my belooft, my voor vyftig roepiën zyn zoon te laten, die zeer wel gemaakt en zeer zwart was, en die geen zo platten breden neus noch zo dikke lippen als de Ethiopiërs hadt. Hy hieldt zyn woord niet, en gaf my te verstaan, dat hy niet minder dan drie honderd begeerde. Echter wilde ik hem gaarne voor dien prys kopen, om de zeldzaamheid van het geval, opdat men konde zeggen, dat een vader my zyn kind verkocht hadt. Ten tweden ontdekte ik, dat Murat en zyn Amptgenoot

Bernier. 1664.

Bericht, 't geen zy Bernier van den oorſprong des Nyls geven.

GEDURENDE hun verblyf te Dehli deedt Danechmend-Kan, ſteeds weetgierig, hen dikwerf ten bywezen van Bernier by zich komen, en ondervroeg hen naar de geſteltheid der Regering van hun Land. Zy ſpraken van den oorſprong van den Nyl, dien zy *Abbabile* noemden, als van iets, waaraan de Ethiopiërs geenzins twyfelen (*a*). Murat zelf en een Mogoller, die met hem van Gonder gekomen was, waren in de landſtreek geweeſt, alwaar die Vloed ontſpringt. Zy getuigden eenparig, dat hy in 't Land der *Agaus* door twee opwellende en naby elkander gelegen' bronnen uit de aarde te voorſchyn komt, en een kleine plas van dertig of veertig ſchreden veroorzaakt; dat hy uit dien plas zyn loop nemende, reeds een' redelyk brede Rivier is, en van tuſſchenwytte tot tuſſchenwytte door andere wateren toeneemt; dat hy voortvlietende, als 't ware een groot Eiland verwekt, en vervolgens van verſcheide ſtyle rotſen nederſtort, en in een groot Meer ſtroomt, in 't welk men vruchtbare Eilanden, een' grote menigte krokodillen en waterkalven vindt, die hunnen drek door gene andere opening dan hunne keel ontlaſten konnen (*b*); dat dat Meer in 't Land van Dumbia, drie kleine dagreizen van Gonder en vier of vyf van den oorſprong des Nyls ligt, die uit 't zelve ſtromende, beladen is met vele wateren van de Rivieren en ſtromen, welke aldaar inzonderheid in den regentyd verwekt worden; dat die tyd gezet, als in Indië, tegens het einde van July zyn aanvang neemt, 't geen ten uiterſten zyne opmerking verdient, vermits zulks een' overtuigende reden van de overſtroming dier Rivieren uitlevert, welke van daar verby *Sennat*, Hoofdſtad van het Koningryk der *Funges* of *Berberis*, Cynslieden van den Koning van Ethiopië, ſtromende, vervolgens door de vlaktens van *Mesra*, 't geen Egipte is, vliet (*c*).

Reden van de overſtroming van den Nyl.

OM ten naaſten by te konnen rekenen, op wat hoogte de oorſprong van den Nyl ligt, vroeg Bernier hun, wat ſtreek men van Bab-el-mandel naar het Land van Dumbia houden moeſt (*d*). Zy antwoordden hem, dat zy van daar lynrecht hunne ſtreek weſtlyk hielden. De Mahometaanſche Gezant, die van de geſteldheid van den Aardbol kundiger dan Murat moeſt zyn, vermits zyn Godsdienſt hem verplichtte, in zyn gebed altoos het aangezicht naar den kant van Mekka te wenden, verzekerde hem in 't byzonder, dat hy daaraan niet behoefde te twyfelen. Hier over ſtondt hy verſteld, vermits

Verkeerde plaatſing.

noot aan den groten Mogol belooft hadden, hunnen Koning over te halen, een' oude Moskee, in Ethiopië ten tyde der Portugeeſchen verdelgd, te doen herbouwen, en dat zy daartoe twee duizend roepiën van Aureng-Zeb ontfangen hadden. Eindelyk kwam my ter oren, dat zy in naam van hunnen Koning een alcoran en agt andere boeken van de vermaardſten onder de Mahometanen hadden verzocht. Die handelwyze ſcheen my toe te lafhartig voor een Chriſten Vorſt en voor zyne Gezanten te zyn. Hy beveſtigde my 't gunt ik gehoort hadt, dat het Chriſtendom in Ethiopië veel naar het Mahometaandom trekt, vooral ſedert de Portugeeſchen met den Jeſuiten Pater, dien zy van Goa in Ethiopie gebragt hadden, omgebragt en verdreven zyn. *Ibidem*, bladz. 54 en voorgaande.

(*a*) Bladz. 55.

(*b*) Bladz. 57. Dit zoude wonderlyk zyn, zegt de Schryver, indien het waar was.

(*c*) Dit verhaal vindt men beveſtigt in de Reize, door den Hr. *Poncet* in den jare 1698 in Ethiopië gedaan, die het van den zelfden Murat hadt, welke toen honderd vier jaren oud was. *Lettres edif. & cur. III. Rec.*

(*d*) Bernier, IV. Deel, bladz. 270.

BERNIER. 1664. van den oorfprong dier Rivier.

mits de oorfprong van den Nyl, volgens hun verhaal, verre aan deze zyde de Evennachtslyn liggen moet, daar in het tegendeel alle onze Landkaarten den oorfprong met Ptolomeus verre aan gene zyde die lyn plaatfen (*a*). Hy vroeg hun, of men in Ethiopië veel regen, en op gezette tyden als in Indië hadt? Zy zeiden, dat het op de Kuft der rode Zee van Suaken, Arkiko en het Eiland Mafouva tot aan Bab-el-mandel, gelyk ook te Mocka, 't geen aan de andere in 't gelukkig Arabië ligt, byna nooit regende; doch dat in de binnenlanden, in de Provincie der Agaus, in die van Dumbia en de omliggende landftreken in twee maanden veel regen viel, welke maanden de heetfte van 't jaar en de zelfde tyd zyn, wanneer het in Indië regent. Dit was, volgens zyne rekening, de ware tyd der opzwelling van den Nyl in Egipte. Zelfs voegden zy 'er by, dat zy zeer wel wiften, dat het de regens van Ethiopië zyn, die den Nyl opzetten, Egipte overftromen, en het land met het flib, 't geen zy mede voeren, vet maken; dat de Koningen van Ethiopië daarop hunnen eifch van fchatting van Egipte gronden; en dat toen de Mahometanen zich meefters van 't zelve gemaakt hadden, die Vorften den loop van den Nyl naar de Arabifche Golf hadden willen afleiden, om Egipte te verderven en onvruchtbaar te maken; doch dat zy door de bezwaarlykheid dier onderneming daar van hadden moeten afzien (*b*).

NADIEN ons het einde van dit Verhaal van den tyd en de omftandigheden der terugkering van Aureng-Zeb onkundig laat, moet men onderftellen, dat Bernier na de Reize van Kashmir gelukkig te Dehli gekomen zy, en aldaar andere byzonderheden opgemerkt hebbe, welke men in de onderfcheide gedeeltens aangetekent vindt, doch waarvan de meeften meer tot de Gefchiedeniffen van Indoftan dan tot een' Hiftorifche befchryving van Reizen behoren (*c*) (*d*).

Reizen van Tavernier in Indoftan.

TAVERNIER. Inleiding.

OFSCHOON de naam van dien beruchten Schryver in onze voorgaande Delen verfcheidemaal nu met roem dan niet zonder een' ftrenge hekeling voorgekomen is, is ons oogmerk, hem alhier zodanig een' plaats, als hy verdient, te doen bekleden, en in een en 't zelfde artikel alles aan te halen, wat een echt begrip van zyn perfoon en werken geven kan.

VAN hem zelven of veeleer van een Schryver van zyn tyd, wiens pen hy gebruikt hadt, zal men de gevallen zyner eerfte jaren ontlenen. Een' ongemene verfcheidenheid van kleine Reizen en ligte ontmoetingen hadden hem als trapswyze bereidt tot de rol van een groten Reiziger, welke hy veertig jaren fpeelde. „ Indien de opvoeding, zegt hy, een' twede Natuur is, „ was

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) *Ibidem*, Bladz. 272.
(*c*) Men heeft alhier 't gunt den Nyl betreft enkel bygebragt, om Berniers vlyt en navorfchingen te tonen, vermits dit artikel anderzins fchynen zoude ten onpaffe te komen. Daarenboven weet men en zal op een' andere plaats getoont worden, dat de oorfprong van den Nyl reeds federt het jaar 1613 door de navorfchingen van den Jefuiten Pater *Pais* bekend geweeft is.
(*d*) Bernier kwam in den jare 1658 te Parys terug, en overleedt aldaar in 't jaar 1688.

„ was hy met de zucht om te reizen ter wereld gekomen. De gesprekken, „ welke verscheide Geleerden daaglyks met zyn Vader over de onderwerpen „ der Aardrykkunde hielden, waarin hy den roem hadt wel bedreven te „ zyn, verwekten vroegtydig by hem een voornemen, om de Landen te „ bezichtigen, welke men hem op de Landkaarten aanwees. Nooit werdt hy „ moede de ogen in dezelve te slaan. In den ouderdom van slechts twee „ en twintig jaren hadt hy de fraaiste Gewesten van Europa gezien, en „ sprak door een' uitwerking dier zelfde neiging de meeste talen, die by de „ Europeërs het meest in gebruik zyn."

TAVERNIER. Inleiding.

JEAN BAPTISTE TAVERNIER werdt geboren in den jare 1605 te Parys, alwaar zyn vader, geboortig van Antwerpen, zich hadt nedergezet en een Handelaer in Landkaarten was. De weetgierigen, welke in zyn winkel kwamen kopen, somtyds over de vreemde landen blyvende staan praten, werdt de natuurlyke zucht van den jongen Tavernier tot reizen door hunne gesprekken niet min dan door het gestadig gezicht van zo vele Kaarten aangeprikkelt: ook begon hy zich in zyne eerste jeugd daarin den teugel te vieren. Uit zyn voorbeeld zal men zien, dat zucht en vlyt iemand met geringe hulpe ryk konnen maken; want hy op zyne Oostersche Reizen door den Handel in gesteentens zo aanzienlyke middelen won, dat hy zich by zyne terugkomst in den Jare 1668, na door Lodewyk den XIV. tot den Adelstand verheven te zyn, in staat bevondt, de Baronië van *Aubonne* in 't gebied van Bern aan den oever van't Meer van Geneve te kopen (*a*). Echter geraakten door de trouwloosheid van een zyner Neven, dien hy het bestier over een' lading goederen van twee honderd twee en twintig duizend Fransche ponden, waarmede hy in de Levant meer dan een millioen hoopte te winnen, toevertrouwt hadt, zyne zaken in een zo redlozen toestand, dat hy, om zyne schulden te betalen of zich in staat te stellen, andere ondernemingen te volvoeren, dat landgoed verkocht aan den Hr. *du Quesne*, oudsten zoon van een onzer grootste Zeelieden. Vervolgens weder op weg getogen zynde, om zyne geleden' verliezen door nieuwe Reizen te herstellen, overleedt hy te Moscou in de maand July 1689. in den ouderdom van 84 jaren (*b*).

Geboorte, natuurlyke neiging en middelen van Tavernier.

Hy hadt op zes Reizen, door Turkye, Persië en Indië gedurende veertig jaren gedaan, vele aantekeningen byeen vergadert; doch door zyne lange verkering met de Vreemdelingen zo zeer het onderhouden van zyne eige taal verwaarloost, dat hy buiten staat was, zelf zyne verhalen te schryven (*c*). Be-

(*a*) De Druk van 1681 te Parys by *Clousier*, vier delen in 4. Dees is de tweede, door den Schryver zelven, toen hy in zyne Baronie van Aubonne woonde, overzien en verbeterd. Enige Genevers hebben my verzekert, dat hy, eenmaal te Versailles zynde, Lodewyk de XIV. hem vroeg, waarom hy zich buiten zyne staten hadt nedergezet? dat Tavernier ten antwoord gaf, dat hy de vryheid beminde; waarop Lodewyk de XIV. hem barsch den rug toekeerde.

(*b*) By gevolg vergist zich de Schryver van den *Mercure* van de maand February 1690 door Tavernier toen den ouderdom van 89 Jaren te geven.

(*c*) De eerste Druk werdt in den jare 1679. te Parys in twee Delen in 4. uitgegeven en terstond in Holland in 12. nagedrukt, gelyk ook die van den jare 1681, van welken men zich alhier bedient, aldaar mede in het zelfde jaar nagedrukt werdt. Het derde Deel werdt na de beide eersten alleen uitgegeven. In dit laatste Deel inzonderheid hekelt

TAVERNIER. Inleiding.

Betreffende de gevallen, welke hy volgens het getuignis van anderen verhaalt (*a*), kan men met Baile geloven, dat daarin een' menigte verdichtselen gevonden worden, en men dikwerf vermaak genomen hadt, zyne ligtgelovigheid te misbruiken. Doch nadien men hem van gene ontrouw noch gebrek aan oordeel beschuldigt, bewyzen de klachten der zulken, die zich aan enige zyner

kelt de Schryver geweldig de Beampten van de Hollandsche Oost-Indische Maatschappy. Doch halen wy alhier aan een stuk uit de *Defense de Samuel Chapuzeau* tegens den Schryver van het berucht Hekelschrift, ten titel voerende *l'Esprit de M. Arnaud*, waarin hy geweldig doorgehaalt werdt, vermits hy zyne pen aan Tavernier geleent hadt; en wy zullen daarin ten dien opzichte alle behoorlyk licht bekomen: „ De Hr. Tavernier, „ zegt Chapuzeau, by zyne terugkomst in den jare 1668 veel middelen bezittende, be- „ sloot, de Baronie van Aubonne te kopen. Tot dat einde kwam hy te Geneve, en huis- „ veste enigen tyd by my. Wy hernieuwden toen onze vriendschap, doch onder een' „ zeer lastige voorwaarde, naamlyk, om enige gedaante aan zyn mengelmoes te geven, „ gelyk gy de verwarde Aantekeningen zyner zes Reizen, ten dele ontleend van een ze- „ keren Capucynen Pater *Raphaël*, die sedert lange te Hispahan woonde, met recht ge- „ noemt hebt. Ik hield hem meer dan twee jaren in de hope, dat ik hem myne pen le- „ nen zoude; doch eindlyk zyn gedult verliezende, en ik my te Parys bevindende, „ werwaards ik my ter verrichting myner zaken begeven hadt, vondt hy eindlyk, wat „ tegenzin ik ook om verscheide redenen had, van niet te doen 't gunt hy verlangde, „ nochtans middel, my door het vermogen van meerderen daar toe te brengen. Tot „ dat einde bediende hy zich van het aanzien van den Hr. Eersten President de Lamoi- „ gnon, die den Koning, gelyk hy my zeide, daar over gesproken hebbende, my ver- „ klaarde, dat zyne Majesteit de Reizen van Tavernier verlangde te zien, en dat deze „ niemand anders dan my konnende vinden, om dat werk voor hem te beschikken, ik het „ niet langer verschuiven moest. De Hr. de Lamoignon en de Hr. de Barille, zyn „ zoon, hoorden hem gaarne van zyne Reizen spreken, en de eerste een liefhebber van „ Medailles zynde, hadt een' menigte van Tavernier ontfangen, gelyk deze my dikwerf „ gezegt heeft; 't geen hen uit erkentenis verplichtte, zyne belangens te behartigen. „ Dus zoudt gy, myn Heer, indien het u bekend geweest ware, hoe zeer ik meer dan „ een jaar, dat dat elendig werk geduurt heeft, door den korzelen aart van den man en de „ zotte grillen van de vrouw geslingert, om niet te zeggen gemartelt ben, ongetwyfelt „ zo veel wreedheid niet gebruikt hebben, om my te hekelen over een' zaak, welke ik „ tegendank, met een vervaarlyken weerzin en zonder enige vrucht gedaan heb. Daar- „ enboven dient gy te weten, myn Heer, dat toen men op het stuk van het gedrag der „ Hollanders in Asiä komen moest, de vrienden, aan wien de Hr. Tavernier zyne Aante- „ keningen vertoonde, welke hy my meest uit zyn hoofd en in zyn slegt Fransch voor- „ zeide, zonder iets opgeschreven te hebben van 't geen hy van den Capucyn vernomen „ hadt, zo veel zy konden hem afmaanden, die snaar aan te roeren. Ik deed van gelyke; „ doch zy zo min als ik iets konnende winnen, verklaarde ik hem rond uit, dat hy een „ anderen dan my konde zoeken. Konde ik, na de Hollandsche Natie voor twintig jaren „ in het eerste Deel van myne *Europe Vivante* met zo veel erkentenis als recht treflyk „ geprezen te hebben, my zelven lafhartig tegenspreken? Des nam de Hr. Tavernier „ op myne weigering, die enige dagen onze vriendschap brak, en dezelve schier voor „ altoos gebroken hadt, den Hr. de la Chapelle, Secretaris van den Hr. de Lamoignon, „ te baat. Dees leende hem zyne pen, en is dezelfde, die na myne terugkomst te Geneve „ het derde Deel der Beschryvingen van den gemelde Tavernier, waarin men het ver- „ haal van Japan vindt, geschreven heeft. Het valt my ligt, te bewyzen, dat ik my „ elders, naamlyk met myne huishouding te Geneve en niet te Parys bevond, toen dit „ derde Deel geschreven en gedrukt werdt. *Defense de Chapuzeau* bladz. 7. en volgende. Hier uit kan men vaststellen, dat Chapuzeau geen hand in het derde Deel van Tavernier gehadt heeft; doch offschoon hy hem van onvoorzichtigheid of kwaadwilligheid beschuldigt, verwyt hy hem nochtans gene trouwloosheid.

(*a*) Gelyk in zyn Verhaal van Tonkin. Zie dat van Baron in ons XIII. Deel.

ner verhalen geſtoten hebben (*a*), geenzins de onwaarheid van zyn getuignis in al het geen hy met zyne eige ogen gezien heeft; vooral wanneer men hem met de geachtſte Reizigers vergelykende, niet bevindt, dat zy hem op enig ſtuk, waar van zy mede getuignis konnen dragen, van onwaarheid beſchuldigen (*b*). In allen gevalle ſchynt de ligtgelovigheid, welke men hem aan een anders getuignis toeſchryft, een oprechten en eenvoudigen aart te kennen te geven, die niemand van ontrouw verdenkt, als zelfs tot ontrouw onbekwaam zynde. Indien deze aanmerking doorgaat, moet dezelve het vertrouwen op Tavernier vermeerderen, nopens al het geen hy gedaan of gezien heeft, naar mate zy dezelve verminderen kan ten aanzien van 't geen hy volgens eens anders getuignis verhaalt; en beſtaat de zwarigheid alleen, om in zyn werk een billyk onderſcheid in die twee ſoorten van zaken te maken. Eindlyk zo Tavernier een bedrieger is; „ Waarom heeft men, volgens de „ aanmerking van Baile, geen Verhaal tegen Verhaal en zaken tegens za- „ ken geſtelt, in plaats van den man in zyn perſoon met laſteringen te over- „ laden? Het vreemdſte is, voegt de zelfde Oordeelaar 'er by, dat zyn „ voornaamſte beſchuldiger de Hollanders met weinige woorden byna zo „ zeer als hy belaſtert heeft (*c*)."

TAVERNIER. Inleiding.

§. I.

Eerſte Reizen van Tavernier.

Zyn eerſte tocht bragt hem naar Engeland, alwaar toen Jacobus de I. regeerde, die zich Koning van Groot-Brittannien deedt noemen, om den Engelſchen en Schotten door een gemenen naam dier beide Natien genoegen te geven. Uit Engeland ſtak hy over naar Vlaanderen; zag aldaar Antwerpen, de Geboorteſtad van zyn Vader, en van daar zyne Reize naar de Verenigde Nederlanden voortzettende, vermeerderde zyne reisluſt door de zamenvloeijing dier menigte vreemdlingen, welke uit alle de Geweſten der Wereld zich naar Amſterdam begeven.

De zeventien Provincien bezichtigt hebbende, nam hy zyn weg naar Duitſchland, en zich over Frankfort en Augsburg naar Neurenburg begeven hebbende, verwekte het gerucht der Legers, die naar Bohemen trokken, om Praag te herwinnen, by hem het beſluit, den krygsdienſt te beproeven. Neurenburg naderende, ontmoette hy een Overſte onder de Ruitery, *Hans Brener* genaamt, zoon van den Grave Philip Brener, Gouverneur van Wenen, die hem overhaalde, zich mede naar Bohemen te begeven. Hy

(*a*) Het blykt ook inderdaat, dat Tavernier niet dan door de klagten van bekwame lieden, als die van den Hr. *Jurieu* en anderen, in minachting gebragt is.

(*b*) Zy, die hem beſchuldigen, van uit andere geſtolen te hebben, beſchadigen hem het minſt, vermits zy hem in het tegendeel van de betichting van ontrouw ontlaſten. Inzonderheid haalt men Hyde aan, welke hem verwyt, uit een' Reisbeſchryving, in den jare 1671. te Lion gedrukt, een groot ſtuk genomen te hebben. 't Zelve is van den Capucynen Pater *Gabriel de Chinon*, die dertig jaren in Perſië doorgebragt hadt. Met dat verwyt echter kan men niet beweren, dat het gemelde ſtuk in Tavernier fabelachtig geworden zy. *Hyde de Relig. Veter. Perſarum*, bladz. 335. en volgende.

(*c*) *Dictionaire Critique*, IV. Deel, bladz. 325.

TAVERNIER.

Hy laat aan de Hiſtorieſchryvers van zyne eeuw het verhaal van dien Oorlog over; doch enige jaren daarna den gemelden Overſten naar Wenen gevolgt hebbende, bragt hem deze voor den Gouverneur van Raab, zyn oom, dien men den titel van Onderkoning van Hongarye gaf. De Stadhouder of Onderkoning hieldt hem onder zyne Pages. In Duitſchland kan men tot den ouderdom van vyf en twintig jaren in die hoedanigheid blyven, en wanneer men dezelve nederlegt, geſchied zulks, om een vendel of ſtandaart te bekomen. De jonge Tavernier hadt vier en een half jaren aan het Hof van den Onderkoning doorgebragt, toen de Hertog van Mantua in de Hoofdſtad van het Duitſche Keizerryk aankwam, om 'er de belangen van zyn vader waar te nemen. Zyne Staatkunde gelukte hem geenzins, zomin als de bemoeiniſſen, die de Hr. *de Sabran*, Gezant van Vrankryk, gelaſt was, ten zynen voordelen aan te wenden. Doch de Onderkoning hadt in een tweede huwelyk een' zuſter van den Grave van *Arco*, eerſten Staatdienaar van den Hertog van Mantua, die met den zoon van zyn Meeſter te Wenen gekomen was. De Graaf de gelegenheid niet willende verzuimen, om zyn ſchoonbroeder te zien, werdt Tavernier benoemt, om hem gedurende zyn verblyf te Javarin te dienen. Tegen den tyd van zyn vertrek betuigde de Graaf van Arco aan den Onderkoning, dat de Prins van Mantua niemand hebbende, die de Duitſche tale verſtondt, het hem aangenaam zoude zyn, dat Tavernier hem gedurende zyn aanwezen te Wenen diende. Dat verzoek werdt ingewilligt, en Tavernier volgde den Grave na het Keizerlyk Hof. Hy hadt het geluk, den Prins niet te mishagen, die hem zyne beſchutting te Mantua aanboodt, 't geen genoeg was, om hem tot het doen ener Reize naar Italie over te halen.

HY verkreeg de toeſtemming van den Onderkoning, die, van zyn dienſt voldaan zynde, hem bereidwillig zyn afſcheid gaf en volgens het gebruik in Duitſchland met een degen, een paard en een paar piſtolen begiftigden; waar by hy een beurs vol dukaten voegde. De Hr. de Sabran ten zelfden tyde naar Venetië trekkende, hadt een Franſchman nodig, die de Duitſche tale kundig was, en nam de aanbiedingen van Tavernier aan, welke hem naar Venetië volgde. De Graaf d'Avaux was toen aldaar Gezant van Vrankryk en ontfing den Hr. de Sabran met veel achting. De Republiek, die geen minder belang dan het Huis van Gonzagua in de zaken van Mantua hadt, begiftigde hem met agt grote ſchotels geſuikerde vruchten en met een' goude keten, welke hy enige ogenblikken om zyn hals hing. De Hertog van *Rohan* bevondt zich ten zelfden tyde met zyn gantſchen Hofſtoet te Venetië. Tavernier werdt gelaſt, zes dier ſchotelen aan Mademoiſelle de Rohan te brengen, die dezelve zeer minzaam ontfing. Gedurende zyn verblyf te Venetië ſloeg hy alles in die beruchte Stad gade; en vermits zy door hare ligging, grootte, luiſter, koophandel en toevloed van vreemdlingen veel gelykheid met Amſterdam heeft, bragt zy niet weinig toe, om zyne natuurlyke zucht tot reizen merklyk te vermeerderen.

VAN Venetië begaf hy zich met den Hr. de Sabran naar Mantua, alwaar de Prins veel genoegen betuigde, hem weder te zien, en hem de keuze van een vendel, of van een' plaats in de Lyf-Compagnie van den Hertog, zyn vader, aanboodt. Tavernier koos de laatſte dier beide aanbiedingen, ten ein-

einde zich onder het bevel van den Here Grave van *Guiche* te bevinden, die toen Kapitein van de gemelde Compagnie was, en naderhand onder den naam van Maarſchalk van *Grammont* berucht geweeſt is. Lange te Mantua te vertoeven kwam met zyne reiszucht niet overeen. Doch het Keizerlyk Leger de Stad belegerd hebbende, wenſchte hy voor zyn vertrek enigen roem in den Krygsdienſt te bekomen, en 't geluk verſchafte hem daar toe een' goede gelegenheid (*a*). Enigen tyd daar na verkreeg hy zyn afſcheid van den Prins, die hem 't zelve belooft hadt, wanneer hy het zoude verlangen, en welke 'er een treflyk paſport tot Venetië byvoegde. Van daar begaf hy zich naar Lorette, van Lorette naar Romen en van Rome naar Napels, van waar hy over Rome terugkomende, Florence, Piſa, Livorno en Genua bezichtigde, en vervolgens naar Marſeille ſcheep gaande, van daar lynrecht naar Parys keerde. Doch hy vertoefde 'er niet lange.

Zyn oogmerk zynde, Polen te zien, reisde hy naar Duitſchland door Zwitzerland, welks voornaamſte Kantons hy bezichtigde; zakte den Rhyn af, om zich naar Briſac en Straatsburg te begeven, van waar hy door Zwaben naar Ulm en over Augsburg naar Munchen reisde, in welke Hoofdſtad van Beyeren hy het prachtig Paleis der Hertogen zag, 't geen Willem de Vde begonnen hadt, en Maximiliaan, zyn zoon, in 't heetſte der oorlogen, die het Duitſche Ryk folterden, volbouwde. Van daar toog hy andermaal naar Neurenberg en Praag, en kwam uit Bohemen in Sileſië, alwaar hy te Breſlau over den Oder trok en zich naar Cracau begaf, zynde een' der grootſte Steden van Europa, die veeleer uit drie Steden beſtaat, en de oude verblyfplaats der Koningen van Polen is. Vervolgens nam hy zyn weg langs de linker zyde van de Weiſſel naar Warſchouw, alwaar hy met verwondering het Hof van den Koning Sigismund zag. Van Warſchouw naar Breslau kerende, wendde hy zich naar Neder-Sileſië, om een der voornaamſte Amptenaren van het Keizerlyk Hof, met wien hy vriendſchap aangegaan hadt, te bezoeken. Doch twee mylen van Glogau zag hy van dat voornemen af, door 't aanzoek van den Overſten *Butler*, een Schot van geboorte, die een Keizerlyk Regiment Ruiters geboodt en naderhand den beruchten *Wal-*

(*a*) Zie hier, wat hy deswegens zegt: „ Wy noodzaakten de Keizerlyken eindlyk, het „ beleg op te breken, 't geen zy daags voor Kersmis deden. Op enen dag, dat agttien „ mannen der onzen bevel bekomen hadden, de hoogte en breedte van een' gracht op te „ nemen, die de vyand by het doorſnyden van een dyk, ter verdediging van een klein „ Fort, waar uit de onzen gedreven waren, gedolven hadt, moeſten agt Ruiters van on- „ ze Compagnie van dat getal zyn, en verkreeg ik van den Prins verlof, een dier agt te „ wezen; doch met veel moeite, vermits hy voorzag, gelyk hy de goedheid hadt my in „ het byzonder te zeggen, dat wy voor een heet vuur bloot zouden geraken. Ook kwa- „ men inderdaat van ons agttienen ſlechts vier terug; want de vyanden, toen wy langs „ den dyk tuſſchen het riet geſlopen waren, zo geweldig op ons vuurden, zodra wy „ op den kant van de gracht te voorſchyn kwamen, dat ons de tyd benomen werdt, iets „ uit te voeren. Ik had in het Tuighuis een zeer ligt, doch teffens zeer hecht kuras „ gekozen, 't geen my het leven behieldt; want ik door twee kogels, de een onder den „ linker tepel en den ander een weinig lager, getroffen werd, en zelfs enige pyn leedt „ door de deuken, welke het kuras van de kogels bekwam." Toen wy den Hr. Grave „ van Guiche verſlag van ons wedervaren deden, en deze de deugd van het kuras zag, „ deedt hy het opſieren en behieldt het, zonder dat ik het ooit weder gezien heb. „ *Ibidem.*"

TAVERNIER. *Walstein* doodde. Zyne vrouw beminde de Franschen, en zy beide Tavernier verzocht hebbende, by hen te vertoeven, was hy onbestand tegens hunne bewyzen van vriendschap. Echter enigen tyd by hen hebbende doorgebragt, vernam hy, dat de Keizer zich met Ferdinand den III., zyn zoon, naar Regensburg begaf, om hem als Koning der Romeinen te krônen. Zyne kroning als Koning van Hongarye en Bohemen gezien hebbende, wenschtte hy ook die derde plechtigheid by te wonen, welke luisterryker dan de beide eersten stondt te zyn. Ook moest hy zich inderdaat over hare pracht verwonderen.

DOCH niets trok zyn gezicht meer naar zich, dan de Ridderspeelen, waarin verscheide jonge Edellieden hunne behendigheid oefenden. Tegen over de renbaan ware twee stellasien opgerecht, de eerste voor den Keizer, de Keizerin en alle de Dames van het Hof; en de andere geleek naar een groten winkel, alwaar men verscheide gesteentens van veel waarde zag, wordende enigen op tien duizend ryksdalers geschat. Men maakte partyen van zeven of agt Ridders, die den steen, om welken zy ryden wilden, met een' lange roede aenroerden. Dezelve kostte den Overwinnaar niets, en moest door hen, die tegens hem gereden hadden, aan den Koopman betaalt worden. Hy ontfing denzelven uit handen van den Prins van *Ekemberg*, eersten Staatsdienaar des Keizers, en den steen aan het einde van zyne spoor stekende, boodt hy denzelven aan de Keizerin, die hem niet aannam, maar den Ridder vryheid vergunde, zyn prys een' der Juffers van het Hof aan te bieden.

NA de plechtigheid der Kroning verstondt Tavernier, dat de Keizer een Resident naar de Ottomannische Porte zondt. Dit was genoeg, om by hem een' neiging te verwekken, met dien Resident naar Constantinopolen te reizen. Van de mildadigheden van den Oversten Butler hadt hy nog een' aanzienlyke somme overig behouden. Doch toen hy zich bereidde, met de Duitschers te vertrekken, sloeg de beruchte Pater *Joseph*, welke zich van wegens Vrankryk te Regensburg bevondt, hem voor, den Hr. *Bachelier*, die naar 't Hof van Mantua gezonden werdt, of den Abt de *Chapes*, broeder van den Maarschalk *d'Aumont*, en den Hr. *de Saint Libau*, die naar Constantinopolen en Palestina stonden te reizen, te verzellen. Tavernier die beide voorslagen met genoegen aanhorende, koos den tweden. Zyne beide Beschutters wilden Duitschland niet verlaten, zonder het Hof van Saxen te zien. Zy trokken te zamen over Freyberg, een' kleine Stad, alwaar de prachtige graven der Keurvorsten gevonden worden, en zagen vervolgens 't Kasteel Augustusburg, in 't welk men onder andere zeldzaamheden een' zaal vertoont, waarin men van boven tot beneden geen ander sieraad dan een oneindig getal hoornen van allerlei dieren ziet (*a*). Zich van daar naar Dresden begeven hebbende, werden zy door den Keurvorst minzaam ontfangen. Van Dresden reisden zy naar Praag, 't geen Tavernier

(*a*) Men vindt 'er een kop van een haas met twee hoornen, die als een kostbare zeldzaamheid door den Koning van Denmarken aan den Keurvorst gezonden was. De put van dat Kasteel is zo diep, dat men een half uur werk heeft, om water uit denzelven te putten.

nier ten derden male zag, en door 't hart van Bohemen aan den hoek van Moraviё gekomen zynde, traden zy in Ooftenryk, voornemens zynde, niet te dralen met op den Donau fcheep te gaan, vermits de koude zich reeds begon te doen gevoelen. Tavernier hadt in weinige jaren zo vele ervarenheid en achting verkregen, dat zyne Befchutters, zich in het beftier hunner Reize geheel op hem verlatende, hy hun vermogende aanbevelingen by den Onderkoning van Hongarye verzorgde, van wien zy hunne nodige pasporten erlangen moeften. Zy werden by hun vertrek van Wenen niet alleen zeer heufchlyk behandelt, maar men verfchafte hun ook twee Vaartuigen, het een voor hunne perfonen met een' kamer, waarin een kagchel was, en het ander voor hunne keuken. Allereerft begaven zy zich naar Presburg en voorts naar Altenburg, ftad en Graaffchap, aan den Grave van *Harrach* toebehorende. 't Zelve was een' Heerlykheid van een Koningin van Hongaryen geweeft, die het by haar affterven aan dien Heer gegeven hadt, onder gene andere voorwaarde, dan op 't Kafteel een zeker getal paauwen, welke zy grootlyks beminde, te onderhouden; zodanig dat, wanneer hy daarvan in gebreken bleef, het Graaffchap tot de Kroon moeft keren. Deze Reizigers daalden van Altenberg naar Sighet af, alwaar Tavernier een klein Vaartuig nam, om het eerft te Raab, 't geen ook Javarin genaamt wordt, aan te komen. Hy vondt aldaar den Onderkoning van Hongaryen, in wiens dienft hy enige jaren doorgebragt hadt, en die veel genoegen betuigde, hem weder te zien. Deze gunftige geneigtheid, gevoegd by de Brieven van het Wener Hof, deedt dien Heer des anderdaags den Heren de Chapes en de Saint Libau twee koetfen en drie honderd Ruiters te gemoet zenden, en zy werden door hem zeer minzaam ontfangen. Tien dagen verliepen, aleer hy antwoord van den Baffa van Buda ontfangen konde, wien de Gouverneur van Comorra met een poftbode voor de beide Franfche Edellieden en hun gevolg den vryen doortocht hadt doen verzoeken; weswegens men alle zwarigheden verhoedde, door voor te geven, dat zy twee bloedverwanten waren van den Hr. *de Cefy*, Gezant van Vrankryk by de Porte. De Baffa eindelyk genegen fchynende, hen wel te ontfangen, zakten zy naar Comorra af, alwaar de Gouverneur hun andere Vaartuigen gaf, die hen tot half weg van Buda bragten, alwaar zy weder anderen vonden, welke de Baffa gezonden hadt, om hen af te halen. Die Vaartuigen zyn een' foort van wel gewapende en zeer gemaklyke Birkantynen, waarmede men door middel van riemen veel weg fpoeit, vermits zy ligt zyn. Tuffchen Comorra en Buda op de grenzen der beide Keizerryken gefchiedt de uitwiffeling der Gezanten, die van weër en kanten ter hernieuwing van het Verbond gezonden worden, en moet het getal der perfonen wederzyds even gelyk zyn (*a*).

TAVERNIER.

VAN Wenen tot Javarin waren de Franfchen drie dagen op 't water, vermits de grote bogten in den Donau den weg, dien men te land in twee uren afleggen kan, dus lang maken. Van Javarin voortreizende, overnacht men te Comorra en heeft byna twee dagen werk, om te Buda te komen. De weg van Javarin tot Buda wordt zelden te land afgelegt, vermits de gren-

(*a*) Dit gefchiedde voorheen van zes tot zes jaren.

TAVERNIER. grenzen tusschen beide liggende, men veeltyds gevaar loopt door de wederzyds stropers uitgeschudt te worden. In het goede jaargety reist men van Buda tot Belgrado in min dan agt dagen; doch door de koude en sneeuw vorderden onze Reizigers weinig, en dat weêr bleef hun tot Constantinopolen by, alwaar zy eerst den negen en twintigsten dag na hun vertrek van Belgrado aankwamen. 't Gebruik in Hongarye, inzonderheid op plaatsen, die weinig door vreemdlingen bezocht worden, is, geen geld van hun voor hunne huisvesting en onkosten te vergen. Een Burger neemt hen in huis, en onthaalt hen ten kosten van de Stad, die hem op 't einde van 't jaar uit 's Lands penningen betaalt. Doch Tavernier merkt aan, dat de Hongaren met geen groot getal Reizigers belast, en in hun Land, 't geen een der beste van Europa is, de levensmiddelen zo laag in prys zyn, dat de onkosten voor veertien personen te Belgrado 's daags slechts twee ryksdalers beliepen.

BUDA ligt aan de rechter zyde van den Donau op den afstand van een' halve myl van die Rivier. De Bassa was niet zodra van de komst der Franschen verwittigt, of zondt hun zyn Stalmeester met enige paarden, die door Slaven aan de handt geleidt werden, om hen in de Stad te brengen. Onder die Slaven bevonden zich twee Franschen, van Parys geboortig, voor wier vryheid de Heren de Chapes en de Saint Libau te vergeefs agt honderd ryksdalers boden. Twaalf dagen verliepen, aleer de Bassa, die ziek was, onze drie Reizigers gehoor geven konde; doch hy zondt hun t'elken morgen tot voorraad van mondkost een schaap, hoenderen, boter, rys en brood, met twee sequinen voor de verdere onkosten. Daar tegen begiftigden zy hem met een zakhorologie, welks kas met diamanten omzet was. De Bassa, een man van een' goede gestalte, ontfing hen op den dag van 't gehoor zeer hoflyk, en hun te verstaan hebbende gegeven, dat hy hun de moeite, om rytuigen te zoeken, sparen zoude, zondt hy hun tot hun vertrek zes kalessen onder bedekking van twee Spahis, die bevel hadden, alomme hunne kosten te betalen. Doch zy wilden geen gebruik van die edelmoedigheid maken.

TE Belgrado komende werden zy in een' oude Karavansera geleid, alwaar zy geen gemaklyken intrek vonden. Vier Kooplieden van Ragusa haalden hen uit die slegte herberging, en bragten hen in een goed huis. De Ragusers voeren lakenen naar Belgrado en ruilen dezelve tegens wasch en kwikzilver, welke uit Opper-Hongarye en Zevenbergen getrokken worden. Zo wel Tavernier en zyne Reisgezellen door den Bassa van Buda behandelt waren, zo grote redenen van klagten hadden zy over den Sangiac van Belgrado, die een begin maakte, met hun ieder voor zyn hoofd twee honderd dukaten voor den doortocht te doen eisschen. De vertogen der Ragusische Kooplieden deden dien eisch tot een vierde gedeelte van de somme afslaan. Echter hieldt Tavernier denzelven voor nog te verre gaande, en besloot, met hem door den mond van een Tolk rede te wisselen. Na beleefde uitdrukkingen in 't werk gestelt te hebben, die weinig te weeg bragten, bedreigde hy hem, een postbode naar de Porte te zullen zenden, om te klagen, hoe gestreng men twee bloedverwanten van den Franschen Gezant handelde. Deze taal ontstelde hem zodanig, dat hy zyn eisch tot vyftig dukaten verminderde, welke hem terstond gebragt werden. Die onder-

derhandeling duurde veertien dagen; doch de Franſchen getrooſtten zich intusſchen met den goeden koop der levensmiddelen te Belgrado, zynde 'er het brood, de wyn, het vleeſch, kortom alles voortreflyk, en koſtende byna niets. Vermits de Stad op een uithoek ligt, alwaar twee grote Rivieren, de Donau en de Sau, t'zamenvloeijen, vangt men 'er een buitengemene menigte grote ſnoeken en zware karpers. TAVERNIER.

MEN moeſt zich van zadelpaarden en wagens voor den weg naar Andrinopolen voorzien. Een ieder de keuze hebbende, een wagen- of paard te gebruiken, verkoos Tavernier voorzichtiglyk een wagen, waarop hy, zich in een wel gevoederden mantel in 't ſtroo wentelende, voor de koude gedekt lag. Zy trokken door Sophia, een' grote en zeer volkryke Stad, Hoofdſtad der oude Bulgaren, en de verblyfplaats van den Baſſa van Romelië, voorts door Philippopoli en Andrinopolen, en kwamen eindelyk den twee en veertigſten dag na hun vertrek van Wenen des morgens ten agt uren voor de poorten van Conſtantinopolen, welke Stad zy dwars door reden, om naar Galata over te ſteken. De Franſche Gezant, by wien zy in Parys meenden te zyn, deedt hun niet verre van zyn Paleis een' huiveſting by een Griek bereiden. De Heren de Chapes en de Saint Libau, namen twee maanden, om te Conſtantinopolen uit te ruſten, hielden open tafel en leefden deftig. In den winter deden zy een tochtje naar de Dardanellen en de puinhopen van Troje, die niet dan uit ſtenen beſtaande, de nieuwsgierigheid van een Reiziger, zo zy meenden, niet verdienen. Die, om in een Turkſch Paleis een' kamer naar de Franſche wyze geſtoffeerd te zien, leidde hen naar het Serrail van Scutaret. Twee Geſnedenen, welke 't zelve bewaren, weigerden hen lange den ingang, en deden zich denzelven duur betalen. Aldaar zagen zy niet dan een bed op de Franſche wyze geſpreid, van een redelyk koſtbaar behangſel voorzien, voorts een tapyt en ſtoelen. Op een anderen dag namen zy drie Vaartuigen met vrienden, om zich naar Chalcedonië aan den oever van de Zee te begeven. Men toonde hun aldaar een' zeer oude Kerk en de zaal van het Concilie met de zelfde ſtoelen, op welke de Geeſtlyken dier Kerkvergadering gezeten hebben. Thans is het niet dan een Klooſter. Vervolgens bezichtigden zy de kolom van Pompejus aan den mond van de zwarte Zee, en deden een vermaaklyken keer van Serrail tot Serrail, gelyk Tavernier de Luſthuizen van den Groten Heer noemt, en ontmoetteden by die gelegenheid een ouden Franſchen Geſnedenen, die hen met heuſchheden overlaadde. De enige aanmerking van Tavernier over het Naauw der zwarte Zee is, dat in die engte een twederlei en tegen elkander ſtrydige ſtroom gaat, als een aan de zyde van Europa, die het Schip naar de zwarte Zee voert, en de ander aan den kant van Aſia, die naar de Middelandſche Zee loopt; zulks men dikwerf van Conſtantinopolen naar den mond der engte varende, den ſtroom by 't gaan zo wel als terugkomen gunſtig vindt.

DE winter verlopen zynde, namen de Heren de Chapes en de Saint Libau onder bedekking van twee Spahis een Birkantyn, om zich naar Alexandrette te begeven. Tavernier verſtondt naderhand, dat zy het merkwaardigſte in den Archipel en op de Kuſten van Natolië gezien hebbende, van Alexandrette naar Aleppo en van Aleppo naar den Euphraat getrokken, en van die

TAVERNIER. Rivier terug komende, zich naar Damascus en van Damascus naar Jerusalem begeven hadden. Hem aangaande, die grotere Reizen bedoelde, bleef hy naby de elf maanden in Constantinopolen, wachtende naar een' gelegenheid, welke men hem deedt hopen, om naar Persië te reizen. Hem was toen nog onbekend, dat alle jaren vyf of zes Karavanen van Bursa vertrokken, en hy zich by dezelve hadt konnen voegen. Zelfs hadt men hem niet onderricht, dat veeltyds een gezelschap van zeven of agt Kooplieden de Reize naar Hispahan in veiligheid deedt. Door dat gebrek aan onderricht verloor hy veel tyd, gedurende welken hy den Hr. *de Marcheville* by de Porte zag aankomen, om den Hr. de Cesy op te volgen. Zelfs verscheen de eerstgenoemde in de hoedanigheid van Gezant van Vrankryk ter gehoor van den Groten Heer. Doch de Hr. de Cesy zyn Ampt ongaarne willende afstaan, bewoog zo vele raderen, dat hy hem onder begunstiging van het Ottomannische Hof in de noodzaaklykheid bragt, weder aan boord van 't Schip te keren, waarmede hy gekomen was. Eindelyk voegde zich Tavernier by een' fraaije en talryke Karavaan, die van Constantinopolen naar Hispahan vertrok: en alhier begint eigentlyk de Historische Beschryving zyner Reizen, waarvan hy zes door Asia gedaan heeft. „ Ik heb tyd gehad, „ zegt hy, om de hoedanigheid der Landen en den aart der Volken wel te „ leren kennen. De drie laatste Reistochten heb ik tot aan gene zyde de „ Ganges en tot op 't Eiland Java voortgezet, en in den tyd van veertig ja- „ ren meer dan zestig duizend mylen te land afgelegt, zynde slechts een- „ maal uit Asia geheel over Zee naar Europa terug gekomen. Dus heeft „ my op myne zes Reizen gene gelegenheid ontbroken, gantsch Turkyë, „ gantsch Persië en gantsch Indië, inzonderheid de beruchte Diamantmy- „ nen te zien, alwaar geen Europeër voor my geweest was (*a*)."

§. II.

Reizen van Tavernier in en naar Indostan.

1665. MEN slaat zyne Reize door Persië over, om de order, in alle de Voorreden van dit Werk in acht genomen, te volgen, en dat artikel tot de Verzameling der Landreizen verwyzende, merkt men enkel tot ere van Tavernier aan, dat geen Reiziger nutter berichten voor de Aardrykkunde ten aanzien van dat grote Land gegeven heeft, dan hy door de naauwkeurige aantekening der wegen en afstanden doet. Met de zelfde zorgvuldigheid beschryft hy den weg van Hispahan over Kandahar naar Agra; doch vermits zulks byzonder onder Persië behoort, moet men hem alhier aan het eerste einde zyner Reize invoeren, en als kundig van de nieuwe voorwerpen, welke hy na elkander ontvouwt.

Aanmerking wegens de wegen uit Persië naar de Indiën. DES verschynt Tavernier alhier by zyn vertrek uit Persië, en gereed staande, naar Indostan scheep te gaan. Als een ervaren Reiziger laat hy zich allereerst over de wegen uit. Offschoon de Indiën ter lengte van meer dan vier honderd mylen van den Oceaan tot de lange keten gebergtens, welke Asia

(*a*) Hier voren, bladz. 22 heeft men gezien, dat hy zich hierin vergiste.

Asia van 't Westen naar 't Oosten doorsnyden, en die by de Ouden onder de namen van den *Mons Taurus* en *Mons Caucasus* bekend zyn, tegen over Persië liggen, heeft men veel minder wegen, om uit Persië naar de Indiën dan uit Turkyë naar Persië te reizen, vermits men tusschen Persië en de Indiën niet dan zandige en grote woestenyen vindt, alwaar men volstrekt gebrek aan water lydt. Dus heeft men, om zich van Hispahan naar Agra te begeven, slechts de keuze van twee wegen, den een over Ormus, alwaar men in Zee steekt, en den anderen over Kandahar, gaande geheel te Land, en behorende by gevolg tot de Verzameling der Landreizen.

TAVERNIER. 1665.

Tyd om te Ormus scheep te gaan.

VERMITS de vaart naar Indië in alle jaargetyden niet even bekwaam is, zyn de maanden November, December, January, February en Maart de enigsten van 't jaar, in welke men te Ormus naar Suratte en te Suratte naar Ormus scheep gaat; echter met dit onderscheid, dat men zelden later dan in 't einde van February van Suratte Zee kiest, in plaats dat men, om van Ormus uit te lopen, tot het einde van Maart en zelfs tot half April wachten kan, vermits de weste wind, die den regen in Indië aanbrengt, alsdan begint te waaijen. Gedurende de vier eerste maanden heerscht in den beginnen een noord-ooste wind, met welke men van Suratte in veertien dagen of drie weken naar Ormus oversteekt. Zich vervolgens in 't Noorden wendende, is die wind te gelyk dienstig voor de Schepen, die naar en van Suratte stevenen. In dien tyd is men dertig of vyf en dertig dagen op Zee; doch wanneer men in veertien of vyftien dagen van Ormus naar Suratte zeilen wil, moet men in Maart of in 't begin van April scheep gaan, vermits men alsdan den westen wind steeds achter zich heeft (*a*).

DE Schepen, die van Ormus vertrekken, lopen tot in 't gezicht van *Mascate* op de Kust van Arabië, om het niet te na by de Persische wal te houden; en die van Suratte komen, feilen niet, hunne streek naar den mond der Golf te richten. Doch genen van hun doen Mascate aan, vermits men 'er tolrechten voor den Arabischen Prins vergt, die de gemelde Stad den Portugeeschen ontweldigt heeft. Daarenboven maakt hare ligging aan den oever van de Zee tegen over drie rotsen de nadering zeer moeilyk. Naar Suratte zeilende loopt men tot in 't gezicht van *Diu* en den uithoek van *St. Jan*, van waar men op de Reê van *Suali*, naamlyk vier mylen ten Noorden van de Rivier van Suratte, het anker werpt.

Manier van Tavernier, nut voor de Aardrykkunde.

TAVERNIER houdt zich met de beschryving van die Stad niet op, maar zyne manier volgende, welke zo nut voor de Aardrykkunde is, meldt hy, wat wegen van Suratte naar de verscheide plaatsen van het Keizerryk leiden, die zyne nieuwsgierigheid hem deden bezoeken. Onder dezelve vindt men slechts twee naar Agra, naar welke Stad hy zyne Reize het eerst richtte. Hy beschryft dezelve na elkander met te meer zekerheid, vermits hy by vervolg die wegen verscheidemaal hieldt; doch ontslaat zich te melden wanneer, dewyl het voldoet, zegt hy, dat men naauwkeurig is in de plaatsen te melden (*b*); en van hier komt het dat men verplicht is, boven de hier

(*a*) Reizen van Tavernier, II. Deel. bladz. 2. (1)
(*b*) *Ibidem*, Bladz. 24.

(1) Van de Hollandsche Vertaling. Wy herhalen alhier, dat wy die Vertaling niet letterlyk volgen, om redenen, hier voren bladz. 23 in onze Noot (1) gemeld.

TAVERNIER. 1665. hiernevens ſtaande additien het jaar zyner laatſte Reize te ſtellen, offſchoon men ten aanzien zyner aantekeningen en de voorkomende gebeurteniſſen zyne eigedagtekeningen volgen zal.

Reize van Suratte naar Agra over Brampour en Seronge.

VAN de beide wegen van Suratte naar Agra loopt de eene over *Brampour* en *Seronge* en de ander over *Amadabath*.

TAVERNIER terſtond den eerſten gekozen hebbende, lag veertien koſſen af tot *Barnoly*, een groot Vlek, alwaar men de Rivier doorwaadt. Op die eerſte dagreize trok hy nu door boſſchen, dan langs akkers, bezaaid met tarwe en rys. Van Barnoly lag hy tien koſſen af tot *Balor*, een ander groot Vlek aan een plas van ontrent een' myl in den omtrek, aan welke een' goede Sterkte ligt, doch waaraan men de hand niet houdt. Drie vierde van een' myl aan gene zyde Balor doorwaadt men een' beek, doch tusſchen een' menigte rotsbrokken en ſtenen, die de rytuigen in gevaar brengen, om te vallen. Die twede dagreize geſchiedt byna geſtadig door bosſchen.

VAN Balor tot *Kerkoa*, 't geen ook de Karavanſera van de *Begum* of van de Prinſes genaamt wordt, leide hy vyf koſſen af. Die Karavanſera is groot en men vindt 'er veel gemak. Zy was gebouwt van de mildadigheden van *Begum-Saheb*, dochter van Scha-Jehan, aan wien men vertoont hadt, dat de dagreize van Balor tot *Navapoura* te lang was, en die plaats op de grenzen van enige Rajaas liggende, die ſomtyds weigerden den Groten Mogol te gehoorzamen, wiens Onderdanen zy zyn, zelden aldaar een' Karavaan voorby trok, die niet veel aanſtoot leedt. Tuſſchen de Karavanſera en Navapoura waadt men door twee Rivieren, waarvan de eene zeer na by het laatſtgenoemde Vlek ligt.

Rys der Groten, riekende naar Muscus.

NAVAPOURA, 't geen vyftien koſſen van Kerkoa ligt, is een groot Vlek, vol Wevers, offſchoon de grootſte Handel van die landſtreek in rys beſtaat. Aldaar vliet een' Rivier, welke de omliggende landeryen voortreflyk maakt. Al de rys, daaromſtreeks vallende, is de helft kleiner dan de gewone rys, en wordt onder het koken by uitnemenheid wit; waarom men dezelve inzonderheid acht. Ook riekt zy naar muscus, en alle de Groten van Indië eten gene andere. Zelfs wordt in Perſië een zak van die rys voor een zeer aangenaam geſchenk gehouden. Van de Rivier, die verby Kerkoa loopt en van anderen, welke men langs dien weg vindt, ontfangt die van Suratte haar water.

VAN Navapoura rekent men negen koſſen tot *Naſarbar*, veertien van Naſarbar tot *Dol-Medan*, zeven van Dol-Medan tot *Senquera*, en tien van Senquera tot *Tallener*, alwaar men over een' Rivier trekt, welke verby Baroche, daar zy zeer breed is, naar de Golf van Cambaye ſtroomt. Van Tallener reiſt men vyftien koſſen tot *Choupre*, van Choupre dertien tot *Senquelis*, van Senquelis tien tot *Nabir* en van Nabir negen tot *Baldelpoura*. Op deze laatſte plaats betalen de rytuigen, met koopwaren geladen, de rechten van Brampour. Alomme levert het Land tarwe, rys en indigo.

Stad Brampour en haar Koophandel.

BRAMPOUR, 't geen ſlechts vyf koſſen van Baldelpoura ligt, is een' grote doch vervallen Stad, alwaar de meeſte huizen met ſtroo gedekt zyn. Te midden dier plaats ziet men nog een groot Kaſteel, waarin de Gouverneur zyn verblyf houdt. Het Stadhouderſchap dier Provincie is zo aanzienlyk, dat het

het altoos door een zoon of oom des Keizers bekleed wordt. Dus hadt Aureng-Zeb, die toen regeerde, lange te Brampour onder de regering van zyn vader 't bewind gevoert. Doch Tavernier merkt aan, dat ſedert men de voordeelen der Provincie Bengalen, die eertyds den naam van Koningryk gevoert hadt, hadt ontdekt, die Provincie tot het voornaamſte Stadhouderſchap van 't Keizerryk geſtelt was. De Koophandel is te Brampour bloeijende. In die Stad en de Provincie weeft men een' overgrote menigte zeer doorzichtige lywaten, die naar Perſië, Turkyë, Moscovie, Polen, Arabië, groot Cairo en andere plaatſen gevoert worden. Van enigen, die met verſcheide kleuren geverwd en gebloemd zyn, maakt men ſluyers voor de vrouwen, bedlakens en neusdoeken. De andere zyn effe wit met een gouden en zilveren ſtreep langs den zoom en de beide einden van het ſtuk ter breedte van een tot twaalf of vyftien duimen, dat is meer of min groot. Dat boordſel is een' franje van goud of zilver en zyde met bloemen, aan de beide zyden even fraai. Indien de zulken, welke men naar Polen zendt, alwaar een grote handel in dezelve gedreven wordt, niet aan de beide einden drie of vier duimen minder goud of zilver hadden, of dat dat goud en zilver over Zee van Suratte naar Ormus en van Trebizonde naar Mangalia of andere Havens van de zwarte Zee zwart wierdt, zoude men dezelve niet dan met veel verlies konnen vertieren. De andere lywaten zyn met banden half katoen en half goud en zilver, en deze ſoort noemt men *Ormuſſen*. Men vindt 'er van vyftien tot twintig ellen, welke ſomtyds honderd of honderd vyftig roepiën koſten; doch de minſte gelden niet beneden de tien of twaalf. Met een woord, men vind in de Indiën gene Provincie, alwaar het katoen overvloediger is, dan te Brampour (*a*).

TAVERNIER. 1665.

BUITEN de Stad komende trekt men over een' Rivier, onderſcheiden van die de Schryver reeds was overgetogen. Hy rekent honderd twee en dertig koſſen van Suratte tot Brampour, en die koſſen, welke de kleinſte van Indië zyn, wordt iedere in minder dan een uur afgelegt. Tavernier doet een Verhaal van een zonderlingen opſtand, waarvan hy by zyne terugkomſt voor de eerſtemaal van het Hof naar Suratte in den jare 1641 in de gemelde Stad getuigen was. De Stadhouder der Provincie, van moeders zyde een neef van den Keizer, hadt ſtrafſchuldige gevoelens van genegenheid voor een zyner Pages opgevat. Deze jongeling lange het aanzoek wederſtaan hebbende, beſloot op den raad van zyn broeder, die Dervis was, zich van een groot mes te voorzien, waarmede hy, door den Gouverneur in een' plaats gedrongen, van waar hy geen uitkomſt zag, hem met twee of drie ſteken doodde. Terſtond begaf hy zich weg, zonder enig blyk van ontroering, zulks de wacht meende, dat hy met de een' of andere boodſchap belaſt was. De Dervis zyn broeder van de doodſtraffe willende bevryden, maakte de gruweldaad van den Gouverneur niet alleen ruchtbaar, maar greep terſtond met zyne metgezellen de banieren van Mahomet, die rondom de Moskee geplant ſtonden, en zette een' wapenkreet op, roepende om den byſtand van alle gelovige Mahometanen; waardoor in een korten tyd een' talloze ſchare volks t'zamenvloeide. Met dat gevolg verſchenen zy voor de deur

De Gouverneur wordt omgebragt.

(*a*) Bladz. 87.

TAVERNIER. 1665.

deur van het Paleis, fchreeuwende uit al hunne magt (*a*): „ Sterven wy „ voor Mahomet, of men levere ons den fchendigen Gouverneur, die niet „ waardig is, onder de Mufulmannen begraven te worden, en dien wy voor „ de honden zullen werpen." De Wacht was niet beftand tegen de oproerigen, welke men genoegen zoude hebben moeten geven, zo niet enigen der voornaamfte Groten middel gevonden hadden, hen te ftillen, door hun te vertonen, dat zy den neef des Keizers enige achting verfchuldigd waren. Den volgenden nacht werdt het lyk met de Harem van den Stadhouder naar het Hof gezonden; en de Keizer, die de goederen van alle zyne Onderdanen erft, vernam onverftoord een' tyding, welke hem onmeetbare fchatten aanbragt. Zelfs fcheen hy de deugd van den Page te belonen, door hem een klein Gouvernement in Bengale te geven (*b*).

Herbergen in Indoftan.

ALVORENS zyne Reize voort te zetten, doet de Schryver opmerken, dat op alle plaatfen, wier naam met *fera* eindigt, men zich een groten omvang van muren of heggen moet verbeelden, binnen welken vyftig of zeftig met ftro gedekte hutten in een ronden kring ftaan. Dit zyn een' foort van herbergen, ongelyk flegter dan de Karavanferaas in Perfië; vindende men 'er enige mans- en vrouwsperfonen, die meel, rys, boter en groentens verkopen, en voor de Reizigers brood bakken en rys koken. Zy reinigen de hutten, welke een ieder vryheid heeft te kiezen, en fpreiden 'er een klein zeelbed, waarop de matras gelegt wordt, waarvan men voorzien moet zyn, indien men niet ryk genoeg is, om een' tent mede te voeren. Indien zich onder de Reizigers een Mahometaan bevindt, gaat hy in het Vlek of Dorp fchapenvleefch of hoenderen zoeken, welke hy gewillig uitdeelt, onder die hem den prys willen terug geven.

Stad Seronge en hare eigenfchappen.

TWINTIG onderfcheide plaatfen, welke Tavernier van hier tot Seronge opnoemt, blyven ongemerkt en onbefchreven (*c*). Alleen tekent hy aan, dat men te *Andy* over een' Rivier trekt, die tusfchen Banarou en Patna in de Ganges valt. Seronge kwam hem voor een' grote Stad te zyn. Hare Ingezetenen zyn Banjanen, en de meeften katoenwevers en drukkers van ouders tot ouders, waarom men 'er vele huizen van fteen en tigchelen vindt. Men dryft aldaar een groten Handel in die befchilderde lywaten, welke men citfen heet, waarmede zich 't gemeen in Turkyë en Perfië kleedt, en die in andere landen tot dekens en tafelkleden gebruikt worden. Men maakt dezel-

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 28.
(*c*) De namen dier plaatfen zouden een' flegte vertoning in den text maken. Echter zullen wy niet verzuimen, dezelve te plaatfen. De Schryver leide vyf koffen af van Brampour tot *Piombi fera*;

3 van Piombi-fera tot *Pander*;
6 van Pander tot *Balki-fera*;
5 van Balki-fera tot *Nevelki-fera*;
5 van Nevelki-fera tot *Coufemba*;
3 van Coufemba tot *Cheni pour*;
8 van Cheni-pour tot *Charoua*;
8 van Charoua tot *Bich-ola*;
4 van Bich-ola tot *Andy*;
4 van Andy tot *Onquenas*;
5 van Onquenas tot *Tiqueri*;
4 van Tiqueri tot *Toolmeden*;
4 van Toolmeden tot *Nova-fera*;
4 van Nova-fera tot *Jchavour*;
5 van Jchavour tot *Signor*;
3 van Signor tot *Chekaipour*;
3 van Chekaipour tot *Dour-ay*;
3 van Dour ay tot *Ater-Kaire*;
4 van Ater-Kaire tot *Telor*;
3 van Telor tot *San-Kaire*;
12 van San-Kaire tot *Seronge*.

zelve ook op andere plaatsen, dan te Seronge, doch min levendig van kleur en by het wasschen het verschieten onderhevig; daar in het tegendeel die van Seronge telkens by het wasschen fraaijer worden. Deze levendigheid der kleuren is aan 't water der Rivier, welke door die Stad loopt, toe te schryven. In den regentyd, die vier maanden duurt, drukken zy hunne lywaten naar de patronen, die zy van de vreemde Kooplieden ontfangen, en zodra de regens ophouden, haasten zy zich, dezelve in de Rivier te wasschen, vermits de kleuren levendiger en duurzamer van stand zyn, hoe drabbiger het water is (*a*). Ook maakt men te Seronge een' soort van gaas of dun doek, 't geen zo doorschynend is, dat, het aan 't lighaam zynde, het vleesch zo duidelyk gezien kan worden, alsof het bloot ware. Gene Kooplieden mogen het vervoeren; en de Gouverneur neemt het alles weg voor het Keizerlyk Serrail en de voornaamste Groten van 't Hof. De Sultanen en Mogolsche Dames maken zich daarvan hembden en kleden, welke de Keizer en de Groten haar met vermaak in de grootste hitte zien dragen (*b*).

Doorzichtig doek voor de vrouwen.

De honderd en eene kossen, die de Schryver van Brampour tot Seronge afleide, kwamen hem veel langer dan die van Suratte tot Brampour voor. Somtyds was hy met zyn rytuig vyf vierde deelen uurs over eene kos onderweg. Gantsche dagen trok hy door vruchtbare velden, veel gelykheid met die van Beausse hebbende. Zelden vindt men 'er bosschen; en de Dorpen zeer naby elkander liggende, kan een Reiziger naar zyne verkiezing voorttrekken of vertoeven, en legt men dien weg op zyn gemak af (*c*).

Callabas is een groot Vlek, weleer een' verblyfplaats van een Raja, cynsbaar aan den Groten Mogol. De Karavanen werden by het trekken door zyne landeryen beroofd, of door de hooggaande rechten uitermate geknevelt. Aureng-Zeb den Troon bestegen hebbende, deedt dien Tiran der Reizigers en een' menigte zyner Onderzaten den kop voor de voeten leggen. Naby dat Vlek heeft men aan den groten weg verscheide torens gebouwt, vol vensters, twee voeten van elkander, in welke alle die hoofden geplaatst zyn. In den jare 1665, naamlyk op de laatste Reize van Tavernier, scheen dat halsrecht niet lange te voren geschiedt te zyn, vermits de hoofden nog geheel waren, en sterk stonken (*d*).

Collasar is een' kleine Stad, wier Ingezetenen alle Afgodendienaars zyn. By de aankomst des Schryvers op zyne laatste Reize voerde men in dezelve agt stukken grof geschut, sommigen agtenveertig- en anderen zesendertig-pon-

Kwaadwilligheid van een oliphant.

(*a*) Bladz. 29.

(*b*) In die hembden dansten zy, 't geen waarschynlyk de rede is, waarom Rhoe en Mandelslo zeggen, dat zy naakt dansten.

(*c*) van Seronge tot *Magalki-sera* rekent men zes kossen:
2 van Magalki-sera tot *Paulki-sera*;
3 van Paulki-sera tot *Kasariki-sera*;
6 van Kasariki-sera tot *Chadolki-sera*;
6 van Chadolki-sera tot *Callabas*;
2 van Callabas tot *Akmate*;
9 van Akmate tot *Collasar*;
6 van Collasar tot *Sansele*;
4 van Sansele tot *Dongry*;
3 van Dongry tot *Gate*.

(*d*) Bladz. 30.

TAVERNIER. 1665.

ponders, ieder door vier en twintig paren offen getrokken, gevolgd door een oliphant, om dezelve op moeilyke plaatfen, alwaar de kracht der osfen te kort fchoot, met zyn fnuit voort te zetten. Buiten de Stad ontmoet men langs den groten weg een' menigte dikftammige bomen, *Manguen* genaamd, en tuffchen dezelve op verfcheide plaatfen kleine Pagoden, welke iedere een Afgodsbeeld voor de deur hebben. Naar mate de oliphant verby die Pagoden ging, nam hy de beelden met zyn fnuit weg, en wierp dezelve zo hoog en zo verre, dat zy in ftukken vielen. Waarfchynlyk werdt hy door den Mahometaan, die hem leidde, met enige tekenen daar toe aangezet; doch de Banjanen fchenen 't zelve met bedrukte ogen aan te zien, zonder nochtans te durven klagen, vermits de bedekking uit meer dan twee duizend mannen beftondt, alle Mahometanen, behalven de Meefters-Kanonniers, die *Franguis*, dat is Franfchen, Engelfchen en Hollanders, waren. De Keizer zondt dat gefchut naar zyn Leger in 't Decan, om Sevagy, een beruchten Rebel, die 's jaars te voren Suratte geplundert hadt, te beoorlogen (*a*).

Engte van Gate.

MEN noemt *Gate* een' engte in de gebergtens, een agtfte gedeelte van een' myl lang, en welke men naar den kant van Agra afdaalt. By den ingang ziet men de overblyffels van twee of drie Kafteelen, en de weg is zo eng, dat naauwlyks twee wagens naaft elkander konnen ryden. Van de zuidzyde, als van Suratte, Goa, Vifapour, Golkonda, Mafulipatan en vele andere plaatfen komende, kan men dien gevaarlyken weg niet vermyden, dan door dien van Amadabath te kiezen. De beide ingangen der engte waren weleer met poorten gefloten: ook is die naar den kant van Agra nog met enige huizen van Banjanen bezet, welke meel, boter, rys en groentens verkopen. Tavernier aldaar naar de rytuigen wachtende, vermits men in dien doortocht aftreden moet, was getuigen van een' vertoning, welke hem fchrik moeft aanjagen. De Banjanen hadden niet verre van daar een pakhuis van rys en tarwe. Een' vrouw, graan van daar willende halen, werdt door een' flang van dertien of veertien voeten lengte en een' evenredige dikte, die achter de zakken verborgen lag, in den arm gebeten; waarop zy deerlyk fchreeuwende terug kwam lopen. Men bondt den arm boven de beet zeer naauwe, in hope van het vergif te ftuiten; doch haar aangezicht zwol terftond met blaauwe en paarfche vlakken, en zy ftierf in minder dan een uur tyds (*b*). Vier Ragipous, welke voor het befte krygsvolk van Indië gehouden worden, en die, offchoon Banjanen zynde, gene zwarigheid maken, by een aanval of verweering bloed te vergieten, kwamen te paard aanryden, toen alle de aanfchouwers over dat jammerlyk geval nog verfteld ftonden; en fnelden terftond, met hunne fabels en halve pieken gewapend, naar het pakhuis. De nieuwsgierigheid dreef Tavernier geenzins aan, 't gevecht by te wonen; doch hy zag hen verwinnaars terug komen, en de flang werdt buiten het Dorp geworpen, alwaar eensklaps zo vele roofvogels op dezelve aasden, dat zy welhaaft verflonden was.

Geval van een' grote flang.

Vervaarlyke weg.

EEN' Rivier, die langs den voet van Gate loopt en door den menigvuldigen

(*a*) Zie de Verhalen in ons XIII. Deel.
(*b*) Bladz. 31.

gen regen opgezwollen was, verplichtte den Schryver, twee dagen daar ter plaatfe te vertoeven, ten einde dezelve te konnen doorwaden; zonder 't welk men verplicht is, de rytuigen te ontladen en zelfs van hunne ftellen te ligten, om ze door kracht van armen tot naar de fchuiten te doen dragen. De weg derwaards is een' halve myl lang, met zware overhangende rotfen gedekt, en zo fmal tusfchen den berg en de Rivier, dat men zich niets gevaarlyker verbeelden kan. Het ontbreekt den Ingezetenen aan hout noch fteen, om 'er een' brug te leggen; doch zy bevinden het zich voordeeliger, den Reizigers andere dienften te bewyzen. Vier koffen van Gate komt men te *Nader* (*a*), een' grote Stad aan de afhelling van den berg gelegen, op welken men een Kafteel ontdekt. De gantfche berg is zelf een' Sterkte door de muren, waarmede hy omringd is. Rondom de Stad liggen verfcheide waterkommen, die weleer met gehouwen fteen bekleed waren, doch welker onderhoudt men verwaarlooft heeft. Een' myl verder houdt men zorgvuldiger de hand aan enige fraaije Grafsteden. De zelfde Rivier, over welke men daags te voren getrokken is, en vier of vyf koffen aan gene zyde Nader andermaal moet overtrekken, omringt drie vierde delen van de Stad en den berg, waarvan zy een Schier-Eiland maakt, ftortende zich vervolgens na vele bogten in de Ganges. Te Nader maakt men fraaije gepikeerde of doorgeflagen' dekkleden, wit, of met goud, zilver en zyde beftikt.

TAVERNIER. 1665.

Nader, een' grote Stad, liggende als een Schier-Eiland.

GOUALEOR is een' grote Stad, flegt gebouwd en door een' kleine Rivier van een gefcheiden. Aan de weftzyde van dezelve ligt een hoge berg, omringd door een muur, met torens geftrykhoekt; en in dien omvang ziet men hier en daar ftilftaande wateren, door den regen verwekt. 't Geen aldaar jaarlyks gezaait wordt, is genoeg toereikende tot onderhoud der bezetting. Ook wordt die Vefting voor een' der beften van Indië geacht. Aan de afhelling van den berg aan de noord-weftzyde ontdekt men een Lufthuis, door Scha-Jehan gebouwd, en 't geen de gantfche ftad beftrykt en in plaats van een Kafteel dient. Aan den voet van dat gebouw ftondt Tavernier verfteld, verfcheide beelteniffen van duivels te zien, half verheven uit de rots gehouwen. Een inzonderheid befchouwde hy met verwondering. Sedert de Mogollers zich in dat Geweft nedergezet hebben, is Goualeor als een' gevangenis van Staat. Scha-Jehan, die de Kroon enkel aan zyne konftenaryen te danken hadt, liet alle de Prinfen en Groten, wier inborft of vermogen hy duchtte, na elkander opligten, en zondt hen naar Goualeor, doch fpaarde hun het leven en gebruik hunner goederen; in plaats dat Aureng-

Vefting Goualeor, een' gevangenis van Staat.

(*a*) Vier koffen van Gate tot *Nader*;
9 van Nader tot *Barki-fera*;
3 van Barki-fera tot *Trie*;
9 van Trie tot *Goualeor*;
3 van Goualeor tot *Paterki fera*;
10 van Paterki-fera tot *Quatiqui fera*;
6 van Quatiqui-fera tot *Dalpoura*;
6 van Dalpoura tot *Minaski-fera*;
8 van Minaski-fera tot de brug van *Joualkapoul*;
4 van de brug van Joualkapoul tot *Agra*.

TAVERNIER. 1665.

reng-zeb een gevangen derwaards zendende, hem korte dagen daarna met vergif deedt van kant helpen. *Morat-Batché*, de jongste zyner broeders, heeft aldaar mede het leven gelaten, en men voor hem in de Stad een prachtig graf gebouwt, voor 't welk men een' Moskee gesticht heeft, met een' grote plaats, omringd met gewelven en winkels; zynde in Indië het gebruik, by openbare gebouwen een plyn te voegen, 't geen tot een' Markt dient, en 'er een' stichting voor de armen by te plaatsen (*a*).

Verscheide Rivieren.

VYF kossen van Goualeor waadt men door een' Rivier, *Lantké* genaamd. Te *Paterki-sera* vindt men de *Quarinadi*, over welke aldaar een' brug van zes grote bogen ligt. Over de *Chamelnadi*, die men te *Dolpoura* ontmoet, trekt men met een' schuit. Deze Rivier werpt zich tusschen Agra en Halabas in de *Gemenee*. De *Jagounadi*, tusschen *Minaski-sera* en Agra, heeft een' zeer lange brug van gehouwen steen, *Jaoulkapoul* genaamd. Volgens de rekening van den Schryver telt men honderd kossen van Seronge tot Agra (*b*).

ONNUT zoude het zyn, volgens zyne Aantekeningen den weg over Amadabath te melden, vermits zulks reeds in 't Verhaal van Mandelslo geschiedt is, indien hy niet teffens de afstanden en een' menigte plaatsen 'er by voegde, welke door den anderen niet genoemt zynde ten minsten in een' Noot van nut konnen zyn (*c*). Offchoon hy den tyd dier Reize niet meldt, mengt hy onder zyne beschryvingen enige aanmerkingen, die Mandelslo zyn ontsnapt en echter verdienen alhier geplaatst te worden.

Ongelooflyke konsten der Indische Gochelaars.

TE *Baroche* komende boden hem de Engelschen, welke in die Stad een zeer fraai Comptoor hebben, een intrek in 't zelve en nam hy hunne aanbieding aan. Enige Indische Gochelaars verzocht hebbende, het gezelschap met de konsten van hun handwerk te vermaken, was hy nieuwsgierig dezelve te zien. By de eerste vertoning deden zy een groot vuur aansteken en ketenen in 't zelve gloeijend maken, welke zy om hun naakte lighaam sloegen, veinzende geen' de minste pyn te gevoelen. Vervolgens een klein stuk-

(*a*) Bladz. 33.

(*b*) Dezelve by de honderd twee en dertig van Suratte tot Brampour en by de honderd en eene van Brampour tot Seronge gevoegt zynde, maken drie honderd negen en dertig van Suratte tot Agra uit.

(*c*) Twee en twintig kossen telt men van Suratte tot *Baroche*;
22 van Baroche tot *Brodra*;
18 van Brodra tot *Neriade*;
20 van Neriade tot *Amadabath*;
13 van Amadabath tot *Panser*;
14 van Panser tot *Masana*;
14 van Masana tot *Chitpour*;
12 van Chitpour tot *Balampour*;
11 van Balampour tot *Dantivar*;
17 van Dantivar tot *Bargant*;
15 van Bargant tot *Bimal*;
15 van Bimal tot *Modra*;
10 van Modra tot *Chalaour*;
12 van Chalaour tot *Cantap*;
15 van Cantap tot *Setlana*;
14 van Setlana tot *Palavaseny*;
11 van Palavaseny tot *Pipars*;
16 van Pipars tot *Mirda*;
12 van Mirda tot *Baronda*;
18 van Baronda tot *Coëtchiel*;
14 van Coëtchiel tot *Bandar Sonnery*;
16 van Bandar Sonnery tot *Ladona*;
12 van Ladona tot *Chasou*;
17 van Chasou tot *Nuali*;
19 van Nuali tot *Hindou*;
10 van Hindou tot *Baniana*;
14 van Baniana tot *Vettapour*, een' zeer oude Stad, alwaar wolle tapyten gemaakt worden,
12 van Vettapour tot Agra, 't geen langs dien weg van Suratte vier honderd vyftien kossen maakt. Gemeenlyk is men op dien tocht vyf en dertig of veertig dagen onder weg. *Ibidem*, bladz. 46. en volgende.

ſtukje hout nemende, ſtaken zy het in den grond en vroegen, wat vruchten men begeerde, dat aan 't zelve waſſen zouden. Men zeide, manguen te verlangen; waarop een der Gochelaars, zich met een laken gedekt hebbende, vyf of zesmaal neder hukte. Tavernier, die naauwkeurig op zyne handen wilde letten, plaatſte zich zodanig, dat hy door een' ſleuf van 't laken konde zien; zulks 't geen hy verhaalt op 't getuignis zyner ogen veel geloof ſchynt te verdienen. TAVERNIER. 1665.

„ Ik beſpeurde, zegt hy, dat die man zyn vleeſch onder de oxelen kervende, het ſtukje houts met zyn bloed beſtreek. t' Elken reize dat hy oprees, groeide het hout ogenſchynlyk. By de derde maal ſproten 'er takken met botten uit. By de vierde maal zag men den boom met bladen gedekt. By de vyfde maal vertoonde zich de bloeſſem. Een Engelſch Predikant hadt reeds in den beginnen betuigt, dat hy niet bewilligen konde, dat Chriſtenen by die vertoning tegenwoordig waren. Doch toen hy zag, dat die lieden in minder dan een half uur uit een ſtuk droog hout een boom van vier of vyf voeten hoogte met blad en bloesſem, als in de Lente, deden ſpruiten, wilde hy denzelven gaan breken, en zeide opentlyk, dat hy niemand van die langer zodanige dingen bleven aanſchouwen, ooit het Nachtmaal zoude toedienen, 't geen de Engelſchen verplichtte, de Gochelaars te doen vertrekken, na hun de waarde van tien of twaalf ryksdalers gegeven te hebben; waarmede zy zeer vergenoegd hunnes weegs gingen (*a*)."

Op den kleinen tocht, dien de Schryver naar *Cambaye* deedt, door zich vyf of zes koſſen van den weg af te begeven, zag hy niets, 't geen Mandelſlo niet reeds beſchreven heeft; doch by zyne terugkomſt trok hy door een Dorp, 't geen ſlechts drie koſſen van de gemelde Stad ligt, en alwaar men een' Pagode vindt, berucht door de offeringen der meeſte Indiſche Hoeren. Zy is vol naakte beelden, onder welke men inzonderheid een groot vindt, 't geen de Schryver voor een Apollo aanzag, en welks geſtalte zeer ongeſchikt was. De oude Hoeren, die in hare jeugd een ſtuivertje geldt vergadert hebben, kopen jonge Slavinnen, welke zy op alle de oefeningen van hare koſtwinning afrechten, en die jonge dochters door hare Meeſtereſſen in den ouderdom van elf of twaalf jaren naar de Pagode gebragt wordende, achten zich gelukkig, aan den Afgod geoffert te zyn (*b*). Die ſchandlyke Tempel in zes koſſen van *Chid-Abad* gelegen, alwaar Mandelſlo een der fraaiſte Tuinen van den Groten Mogol bezichtigde.

Van de Rivier van Amadabath ſprekende, over welke gene bruggen liggen en de Landslieden zwemmende geraken, na zich een bokkenvel, met wind opgeblazen, tuſſchen de maag en den buik te hebben gebonden, tekent hy aan, dat zy, om hunne kinderen over te voeren, dezelve in aarde potten zetten, waarvan de opening vier duimen hoog is, en dezelve voor hen heen doen dryven. Terwyl hy zich in die Stad bevondt, zwommen een Landman en zyne vrouw op enen dag over de Rivier met een kind van twee jaren, 't geen zy in zodanig een pot gezet hadden, waaruit enkel het hoofd

Zonderling geval van een kind.

(*a*) Bladz. 34. en 35.
(*b*) Bladz. 36.

TAVERNIER. 1665. hoofd ſtak. Ontrent te midden in den ſtroom lag een kleine zandbank, op welke een dikke ſtam van een boom aangeſpoelt was. Zy dreven den pot derwaards, om 'er een weinig te ruſten. Zodra zy den boom genadert waren, wiens ſtam zich een weinig boven het water verhefte, ſprong een' ſlang, van uit den wortel komende, in den pot, dien de vader en moeder zeer verſchrikt verlieten, zulks dezelve door den ſtroom weggevoert werdt, terwyl zy als half dood by den boom bleven. De pot twee mylen van daar voortgedreven zynde, werdt door een Banjaan en zyne vrouw, die zich volgens het gebruik daar te lande met hun kind reinigden, alvorens ſpys te genuttigen, van verre gezien. De Banjaan vervolgens de helft van 't hoofd van 't kind ontdekkende, ſpoedde zich ter hulpe van 't zelve, en dreef den pot naar den oever; waarop de moeder, door haar kind gevolgd, naderde, om het 'er uit te nemen. De ſlang, die het geen leet toegebragt hadt, wierp zich toen op het kind van den Banjaan, kronkelde zich met verſcheide bogten om 't zelve, beet het en ſpoog het met zyn vergif, waar door het ſpoedig om 't leven kwam. De bygelovige Boer en Boerin verbeeldden zich terſtond, dat een zo buitengemeen geval niet zonder een' geheime beſchikking van de een' of andere Godheid gebeurt was, die hun hun kind ontnomen hadt, om hun een ander in plaats van 't zelve te geven. Doch 't gerucht dier gebeurtenis verſpreidt zynde, eiſchten de echte ouders, dien zulks ter oren gekomen was, hun kind terug, waar tegens zich de anderen met allen ernſt kantten; totdat de zaak voor den Keizer gebragt zynde, zyne Majeſteit beval, dat het kind aan zyn vader terug gegeven zoude worden (a).

TAVERNIER meldt verſcheide gevallen, welke men hem in die Stad verhaalde; doch de achting voor de waarheid moet 't geen hy op eens anders zeggen verhaalt doen onderſcheiden van 't geen, waar van hy zelf ooggetuigen geweeſt is. Hy beveſtigt 't gunt men in Mandelſlo van de veelheid

Gevaar van de apen te vergrammen.

der apen en 't gevaar van dezelve te vergrammen, gelezen heeft. Een Engelſchman een dier dieren met een' ſnaphaanſchoot gedoodt hebbende, zoude door zeſtig anderen, welke uit 't geboomte gekloutert waren, gewurgt zyn geweeſt, indien hy niet door een' menigte knechts ontzet was. Door *Chitpour* reizende, 't geen een' redelyk goede Stad is, welke haren naam van de geſchilderde lywaten, chitſen of citſen geheten, ontleent heeft, zag Tavernier op een groot plyn vier of vyf leeuwen, die men aanvoerde, om getemt te worden. De manier der Indiërs kwam hem merkwaardig voor.

Hoe men de leeuwen temt.

Men bindt de leeuwen by de achterſte poten aan dikke en onwrikbaar vaſtſtaande palen, ongevaar twintig ſchreden van elkander ſtaande. Om den hals hebben zy een ander touw, waar van de Meeſter het einde in de hand houdt. De palen ſtaan op een' rei. Tegen over en ontrent twintig ſchreden van de palen ſpant men een touw. De beide touwen, waar mede een ieder dier dieren by de achterſte poten vaſtgebonden is, geven het bot, om tot het dwars geſpannen touw te lopen, 't geen het merk is voor de zulken, die zich aan gene zyde van 't zelve bevinden, om de leeuwen met enige ſteentjes of ſtukjes hout op den huid te werpen en te vergrammen. Een deel volks vloeit t'zamen, om de vertoning te zien. Wanneer

(a) Bladz. 37. en 38.

neer de vertoornde leeuw naar het gefpannen touw loopt, wordt hy door dat, waarvan de Meefter het einde in de handen heeft, terug getrokken, en dus temt men hem langzamerhand. De Schryver was te Chitpour getuigen dier oefening, zonder uit zyne koets te treden (*a*).

TAVERNIER. 1665.

DEN volgenden dag kwam hem een' andere vertoning voor, door de ontmoeting van een' bende Fakirs of Mahometaanfche Dervis. Hy telde 'er zeven en vyftig, wier Hoofd of Opperfte groot Stalmeefter van den Keizer Jehan-Guir geweeft was, en een afkeer van 't Hof opgevat hadt, door de dood van zyn kleinzoon, die op bevel van Scha-Jehan geworgt was. Vier andere Fakirs, na den Opperften den eerften rang bekledende, hadden aanzienlyke ampten aan het Hof bezeten. 't Gewaad dier vyf Hoofden beftondt in drie of vier ellen oranjeverwig lywaat, 't geen zy als fluiers gebruikten, met het een einde tuffchen de benen doorgehaalt en achter tot den rug opgetrokken, om hunne fchamelheid te dekken, en hadden een tygervel op de fchouderen, onder de kin vaftgemaakt. Voor hen leidde men agt fraaije rypaarden by de hand, waarvan drie goude breidels en zadelen met bladen goud bedekt, en de vyf andere zilvere breidels en zadels met bladen zilver bedekt, en ieder een luipaards huid tot dekkleed hadden. 't Gewaad der overige Dervis was een eenvoudig touw, hun tot een gordel dienende, zonder enig ander dekfel der fchamelheid, dan een klein lapje ftoffe. Hun hair was rondom het hoofd in trenfen gebonden en maakte een' foort van tulband uit. Zy waren alle gewapend, de meeften met bogen en pylen, enigen met fnaphanen en anderen met halve pieken en een' foort van geweer, in Europa onbekend, beftaande, volgens Taverniers befchryving, in een cirkel van gewet yzer in de gedaante van den rand van een' fchotel, waaruit men den bodem geligt heeft. Zy hangen agt of tien van dezelve om den hals, even gelyk een' kraag, halen ze 'er af, wanneer zy zich van dezelve bedienen willen, en werpen ze met zo veel geweld, gelyk wy een bord zouden kylen, dat zy een menfch aan den middel treffende byna in tweën klieven (*b*). Ieder Dervis hadt ook een' foort van jagthoorn, waarop zy by hunne komft in enige plaats blazen, met een ander yzer werktuig byna van gedaante als een truifel, waarmede de Indiërs, welke het gemeenlyk op hunne Reizen dragen, in de plaatfen, alwaar zy willen vertoeven, den grond ftryken en reinigen, en al het ftof op enen hoop t'zamen geveegt hebbende, 't zelve tot een' matras gebruiken, om te zagter te konnen liggen. Drie dier Dervis waren met lange rapieren gewapend, welke zy waarfchynlyk van de Engelfchen of Portugeefchen gekocht hadden. Hun reiftuig beftondt in vier koffers vol Arabifche of Perfifche Boeken en enig keuken gereedfchap. Tien of twaalf offen, die de achterhoede uitmaakten, dienden om de van den tocht vermoeiden te dragen.

Ontmoeting van zeven en vyftig Fakirs en hunne Opperften.

Geweer, in Europa onbekend.

TOEN die godsdienftige bende aangekomen was op de plaats, alwaar zich Tavernier met vyftig lieden ter zyner bedekking en met zyne bedienden opgehouden hadt, vroeg de Opperfte, welke hem van een zo talryk gevolg voorzien zag, wie die Aga was, en deedt hem vervolgens verzoeken, hem zyn

Legerplaats der Dervis.

(*a*) Bladz. 42.
(*b*) Bladz. 43.

TAVERNIER.] 1665. zyn plek in te ruimen, vermits hem dezelvê gemaklyker voorkwam, om'er zich met zyne Dervis neder te ſlaan. Terſtond werdt de plaats met een' menigte water beſproeit en zorgvuldig gereinigt. Vermits het winter en de koude redelyk ſcherp was, ſtookte men twee vuren voor de vyf voornaamſte Dervis, die zich tuſſchen beide dezelve plaatſten, om zich teffens van voren en achter te verwarmen. Den zelfden avond ontfingen zy in hunne Legerplaats het bezoek van den Gouverneur der naaſtby gelegene Stad, die hun rys en ververſchingen deedt aanbrengen. Hun gebruik op weg is enige van hun naar de rondom liggende oorden te zenden, en de levensmiddelen, welke zy van de Ingezetenen bekomen, in gelyke deelen onder de gantſche bende uit te delen. Een ieder doet zyne rys koken. 't Geen zy te veel hebben wordt aan de armen gegeven, en nooit bewaren zy iets tot den volgenden dag (*a*).

BARGANT is een eige goed van een Raja, wiens Onderzaten als den Reizigers zeer geduchte Struikrovers aangezien worden; doch door enige geſchenken, die Tavernier aan hunne Hoofden deedt, ontmoette hy by hen een' zeer heuſche bejegening, en verkreeg zelfs een' bedekking. Het Land, tuſſchen *Dantivar* en *Mirda* is niet veiliger. Men trekt drie dagreizen over gebergtens, behorende onder Rajaas, welke cynsbaar aan den Groten Mogol zyn, die hun daartegen aanzienlyke waardigheden by zyne Legers geeft, waarvan zy meer trekken dan de ſchatting, welke zy hem betalen, bedraagt. Mirda is een' grote en ſlegt gebouwde Stad, alwaar Tavernier tot zyn verdriet alle de Karavanſeraas bezet vondt, vermits de moeije van den Keizer Scha-Jehan, gemalin van *Scha-Eſt-Khan*, toen met hare dochter door die Stad trok. De Schryver was verplicht, zyne tent op een dyk, langs welke zeer zware bomen ſtonden, op te ſlaan, en ſtondt twee uren daarna zeer verſteld, vyftien of twintig oliphanten te zien, welke een gedeelte dier bomen met hunne ſnuiten onder den voet haalden, brekende de zwaarſte takken, even gelyk wy die van het kleinſte heeſtergewas zouden doen. Deze uitroeijing geſchiedde op bevel van de Prinſes, om zich te wreken over de minachting, haar door de Ingezetenen van Mirda betoond, welke haar niet ontfangen noch zodanige geſchenken gedaan hadden, als zy haar verſchuldigd waren. *Nuali* en *Hindou* zyn twee Steden, alwaar men, gelyk in hare omliggende landſtreken, de indigo rond en plat maakt, welke in Indië de duurſte is, vermits dezelve voor de beſte gehouden wordt (*b*).

Wraakoeffening van een' Prinſes.

NA de beſchryving van dien weg vinden wy Tavernier in de Keizerlyke Stad Agra. Zy ligt, zegt hy, op zeven en twintig graden een en dertig minuten noorder breedte in een' zandige landſtreek, waar door zy in den zomer voor een' ondraaglyke hitte bloot ligt. Zy is de grootſte van Indië, en de gewone verblyfplaats der Mogolſche Keizers. De huizen der Groten zyn 'er fraai en wel gebouwd; doch die der gemenen, gelyk in alle de andere Steden van Indië, hebben niets behaaglyks. Zy ſtaan van elkander afgezonderd en verborgen achter hoge muren, uit vreze dat men de vrouwen mogt konnen zien; waardoor alle die Steden min aangenaam voor het oog dan die van Europa zyn.

DE

(*a*) Bladz. 43. (*b*) Bladz. 46.

Tavernier. 1665.

Keizerlyk Paleis te Agra.

De schoonste gebouwen van Agra zyn het Keizerlyk Paleis en enige fraaije Graffteden. Het Paleis beslaat een groten omvang, besloten binnen een dubbelen muur, op enige plaatsen met een terras gestrykhoekt, waarop men kleine vertrekken voor enige Amptenaren gebouwt heeft. De Gemenee stroomt langs dien omvang; doch tusschen de buitenmuur en de Rivier heeft men een' grote plaats gemaakt, waarop de gevechten der oliphanten geschieden. Tavernier merkt aan, dat men die plaats naby het water gekozen heeft, vermits de oliphant, die de verwinning behaalt heeft, bezwaarlyk te bestieren zoude zyn, indien men gene konstgrepen gebruikte, om hem in de Rivier te dryven, door vuurpylen en voetzoekers aan het eind van een halve piek te binden en aan te steken. Zodra hy dus in de Rivier gejaagt en slechts ter diepte van twee of drie voeten in 't water geraakt is, bedaart zyne woede (*a*).

Tavernier krygt verlof het zelve te bezichtigen.

Naar den kant van de Stad vindt men een' andere plaats voor het Paleis. De eerste poort, waar aan zich niets prachtigs vertoont, wordt door enige Soldaten bewaart. Wanneer de grote hitte te Agra den Keizer verplicht, zich met zyn Hof naar Dehli te begeven, of hy met zyn Leger te veld trekt, vertrouwt hy de bewaring van zyn schat aan den getrouwsten zyner Omrahs, die nacht en dag by de poort blyft, alwaar hy zyn intrek heeft. By gelegenheid van zodanig een afwezen van den Vorst, verkreeg Tavernier verlof, het Paleis te bezichtigen. Het gantsche Hof naar Dehli vertrokken zynde, werdt een voornaam Heer, die een beminnaar der Europeërs was, tot Gouverneur van het Kasteel aangestelt. *Velant*, Opperhoofd van het Hollandsche Comptoor, ging hem terstond begroeten, en boodt hem in speceryen, Japansche verlakte kabinetten en fraaije Hollandsche lakenen een geschenk van ontrent zes duizend ryksdalers aan. Tavernier, die zich daar by tegenwoordig bevondt, bekwam gelegenheid, van de edelmoedigheid der Mogollers getuigen te zyn. De gemelde Heer ontfing het bezoek zeer minzaam, doch zich door het geschenk beledigt achtende, verplichtte hy den Hollander, 't zelve terug te nemen, hem zeggende, dat hy uit aanmerking en vriendschap voor de Franguis enkel een kleinen rotting van zes, die men hem aanboodt, nemen zoude. Het was een dier Japansche rottingen, welke met kleine leedjes groeijen. Zelfs moest men 'er het goud, waarmede hy verrykt was, afnemen, vermits hy hem niet dan bloot begeerde. Na de eerste plichtplegingen vroeg hy den Hollandschen Directeur, waarmede hy hem verplichten konde, en Velant hem verzocht hebbende, by het afwezen van het Hof met Tavernier het Paleis van binnen te mogen zien, werdt hun die gunst ingewilligt, en gaf men hun zes mannen, om hen te geleiden.

Eerste voorplaats en hare gallery.

De eerste poort, welke tot een intrek voor den Gouverneur dient, is een lang en duister gewelf, waardoor men op een' grote plaats komt, omringd met galleryen, gelyk de Koninglyke plaats te Parys. De gallery, tegen welke men ziet, is breder en hoger dan de andere, en rust op drie reijen pilaren. Onder die der drie andere zyden van de plaats, welke smaller en lager zyn, heeft men verscheide kleine vertrekken voor de Soldaten der wacht ge-

(*a*) Bladz. 55.

Taver-nier. 1665. gemaakt. Te midden van de grote gallery ziet men in den muur een' nis, werwaards zich de Keizer langs een kleinen geheimen trap begeeft; en wanneer hy aldaar gezeten is, ziet men hem niet verder dan tot aan de borst, byna evengelyk een borstbeeld. Alsdan heeft hy gene Wachten rondom zich, vermits hy niets behoeft te duchten, en die plaats van alomme ongenaakbaar is. Alleen bevindt zich, wanneer het zeer heet is, een Gesnedene of zelfs een zyner kinderen by hem, om hem te bewaaijen. De Groten van het Hof houden zich in de gallery beneden die nis (*a*).

Nis, waar in zich de Keizer vertoont.

Twede plaats.

Aan het einde van de plaats ter linkerhand vindt men een' twede poort, door welke men naar een' grote plaats treedt, mede, gelyk de vorige, met galleryen omringd, onder welke insgelyks kleine vertrekken voor enige Amptenaren van het Paleis geplaatst zyn. Uit dit twede voorhof gaat men naar een derde, waarop de Keizerlyke vertrekken staan. Scha-Jehan hadt besloten, het gantsche gewelf van een' grote gallery aan de rechterhand met zilver te doen bekleden, en tot de uitvoering van die prachtige onderneming een Franschman verkozen, *Augustin de Bordeaux* genaamd. Doch een bekwamen man nodig hebbende, om enige zaken voor hem te Goa te verrichten, zondt hy dien schranderen Konstenaar derwaards, en de Portugeeschen, die in hem zo veel oordeel bespeurden, dat zy hem voor een geduchten persoon aanzagen, bragten hem te Cochin met vergif om 't leven (*b*). De gallery dan is met goud en hemelverwig loof en bloemwerk beschilderd, en de gantsche vloer met tapyten belegt. Men ziet 'er deuren, door welke men in verscheide vierkante doch zeer kleine vertrekken treedt, waarvan Tavernier zich slechts twee deedt openen, vermits men hem verzekerde, dat de andere alle evengelyk waren. De drie andere zyden van die plaats zyn open, en enkel besloten met een muur ter hoogte van den elboog. Naar den kant der Rivier ziet men een' Divan of uitspringende Belvedere, alwaar de Keizer dikwerf zit, om zyne gewapende Vaartuigen of het gevecht der wilde dieren te zien. Een' gallery dient die Divan tot een portaal, en het oogmerk van Scha-Jehan was, dezelve met een' tralie van robynen en smaragden te sluiten, die groene en rode druiven naar het leven verbeelden zouden. Doch dat oogmerk, waarvan veel in de wereld gesproken is, en 't geen meer rykdommen vereischten, dan hy konde t'zamenbrengen, is onvolmaakt gebleven; ziende men 'er alleen twee of drie wynstokken met hunne bladen van louter goud, gelyk al het overige zyn moest, in hunne natuurlyke kleuren gebrandverwd, en wier druiftrossen uit smaragden, robynen en granaten bestaan. Te midden op de plaats vindt men een' grote waterkuip van een enkelen graauwen steen, veertig voeten over kruis (*c*), met trappen van binnen en buiten in den zelfden steen uitgehouwen, om op en neder te klimmen.

Waarom de Grafsteden van

Het schynt, dat Taverniers nieuwsgierigheid alhier palen gezet werdt; 't geen met het getuignis van andere Reizigers overeenstemt, die van de ver-

(*a*) Bladz. 56. Deze beschryving is naauwkeuriger, dan die van Rhoe en Mandelslo, doch Tavernier gebruikt de zelfde namen niet.
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) Bladz. 57.

vertrekken des Keizers als van een' ongenaakbare plaats spreken. Mitsdien gaat hy over tot de Graffteden van Agra en der naburige plaatsen, wier fraaiheid hy ten hoogsten roemt. De Gesnedenen van het Paleis stellen byna alle hunne eerzucht, in zich een' prachtige Grafstede te doen bouwen. Wanneer zy enige schatten vergadert hebben, zouden de meesten verlangen, zich naar Mecka te begeven, om ryke geschenken derwaards te brengen; doch de Grote Mogol, die niet gaarne geld uit zyne Staten gevoert ziet, vergunt hun zelden dat verlof; weshalven zy met hunne middelen niets wetende uit te voeren, 't grootste gedeelte van dezelve aan de gemelde Gebouwen ten kosten leggen, ten einde enige gedachtenis van hunnen naam na te laten (*a*). Onder alle de Graffteden van Agra munt inzonderheid uit dat van de Keizerin, gemalin van Scha-Jehan. Die Vorst deedt het naby de *Tassimakan*, dat is grote Bazar, alwaar alle de Vreemdlingen byeen komen, bouwen, ten einde het te meer verwondering naar zich zoude trekken. Die Bazar of Markt bestaat uit zes grote plaatsen, omringd met galleryen, onder welke men winkels en vertrekken ziet, waarin een grote Handel in lywaten gedreven wordt. Het Graf van de Keizerin staat in 't Oosten van de Stad langs de Rivier, in een erf met muren besloten, op welke een' kleine gallery gebouwt is. Dat erf is een' soort van tuin, in perken als de parterres van onze tuinen verdeeld, met dit onderscheid, dat men 'er, in plaats van zand, wit en zwart marmer vindt. Men treedt in 't zelve door een groot portaal, en ziet aan de linker zyde een' fraaije gallery, naar den kant van Mecka uitziende, met drie of vier nissen, naar welke zich de Mufti op gezette uren begeeft, om 'er te bidden. Een weinig verder dan het midden van het erf vindt men een prachtig en groot gebouw van gewelven, drie hoog, hebbende iedere verdieping of omgang vier torens, op welke men de uren aankondigt, en staande op de derde verdieping een koepel of Dom van geen minderen luister, dan die van Val de Grace, en van binnen en buiten met wit marmer bekleed. Onder dien Dom heeft men het Graf geplaatst, offchoon het lyk van de Keïzerin onder de eerste verdieping onder een gewelf ligt. De zelfde plechtigheden, welke in die onderaardsche plaats verricht worden, geschieden ook in den koepel rondom het Graf, dat is, dat men 'er van tyd tot tyd de tapyten, kandelaren en sieraden verandert. Ook vindt men 'er Mullahs biddende. Tavernier heeft den arbeid aan dat voortreflyk gebouw, waaraan twee en twintig jaren gestadig met twintig duizend menschen (*b*) gewerkt is, zien beginnen en voleinden. Men wil, zegt hy, dat de steigers alleen meer dan het gantsche werk gekost hebben, vermits men, hout ontbrekende, dezelve van gebakken steen maken moest, gelyk de bogen van alle de gewelven; 't geen een onmeetbaren arbeid en kosten vereischte. Scha-Jehan hadt begonnen, aan de andere zyde van de Rivier een' Grafstede voor zich te laten bouwen; doch de oorlog, welken hem zyne Kinderen aandeden, dat werk doen staken; en de gelukkige Aureng-Zeb, zyn Opvolger, achtte zich niet verplicht, 't zelve te doen voltooijen. Twee duizend mannen houden onder het bevel van een Gesnedenen

TAVERNIER. 1665. Agra prachtig zyn.

Beschryving der fraaiste.

(*a*) Bladz. 57.
(*b*) Bladz. 58.

TAVERNIER. 1665. nen gestadig de wacht by de Grafstede van de Keizerin en op de Tasimakan (a).

De Graven der Gesnedenen hebben slechts eene verdieping met vier vertrekken aan de vier hoeken. Een' myl van de muren van Agra bezichtigt men het Graf van den Keizer Eckbar. Van den kant van Dehli komende, ontmoet men naby een' grote Bazar een Tuin, waarin dat van Jehan-Guir, vader van Scha-Jehan, staat. Boven het portaal is een' schildery van zyn Graf geplaatst, met een groot zwart zeil overdekt. Aan de beide hoeken dier schildery, voor welke verscheide fakkels van wasch branden, ziet men het beeltenis van een Jesuit. Men verwondert zich, dat Scha-Jehan tegens het gebruik der Mahometanen, 't geen het maken van beeltenissen verbiedt, die vertoning geduldt hebbe. Tavernier merkt dezelve aan als een gedenkteken zyner erkentenis voor enige lessen in de Wis- en Starrenkunde, door dien Vorst en zyn vader van de Jesuiten genoten. Op enen dag, dat hy een Armeniër, *Cirgia* genaamd, dien hy grootlyks achtte en welke krank lag, bezocht, deden de Jesuiten, wier huis niet verre van daar stondt, tot hun ongeluk hunne klok luiden. Dat geluid, 't geen den Armeniër hinderen konde, verstoorden de Keizer zodanig, dat hy in zyne gramschap beval, de klok weg te nemen en dezelve zyn oliphant om den hals te hangen. Enige dagen daarna dat dier met een gewigt behangen ziende, 't geen het konde beschadigen, deedt hy de klok naar de plaats van het Kuteval brengen, alwaar zy sedert gebleven is. Corgia werdt voor een uitmuntende Dichter gehouden, en was met Scha-Jehan opgevoedt, die hem om zyn vernuft hoog achtte, en met schatten en eerbewyzen overlaadde; doch zyne beloften en dreigementen hadden hem het Mahometaandom niet konnen doen omhelzen (b).

Schildery, vertonende twee Jesuiten.

Klok, door Scha-Jehan dien Paters ontnomen.

Weg naar Dehli.

Tavernier zich nergens aan een aaneengeschakelde order bindende, beschryft den weg van Agra naar Dehli, zonder te zeggen by welke gelegenheid en wanneer hy denzelven afleide. Hy rekent agt en zestig kossen van de eene tot de andere Stad (c). Te *Cheki-sera* (d), 't geen slechts elf kossen van Agra ligt, zag hy een' der grootste Pagoden van Indië, waarby een Gasthuis voor de apen gevonden wordt. Die Pagode, *Matura* genaamd, was weleer in hoger achting dan heden, welk onderscheid enkel door de verandering van de Rivier Gemenee ontstaat, die weleer verby dat Vlek stroomde, en zyn loop noordwaards genomen hebbende, een' myl van daar vliet, waardoor de Banjaansche Pelgrims 't gemak verloren hebben, van zich, volgens hun gebruik, te baden, alvorens in de Pagode te treden.

Ligging der Stad.

Dehli is een' grote Stad, aan de Gemenee gelegen, die van 't Noorden naar het Zuiden loopt, en vervolgens van 't Westen naar 't Oosten vlietende,

(a) *Ibidem.*
(b) Bladz. 59.
(c) Van Agra rekent men zes kossen tot *Goodki-sera*; van Goodki-sera vyf tot *Cheki-sera*; van Cheki-sera zestien tot *Kotki sera*; van Kotki-sera vyftien tot *Pelusfeiki-sera*; van Pelusfeiki-sera agttien tot *Badelpoura*; en van Badelpoura agt tot Dehli, *Bladz.* 54.
(d) De Hr. Prevost hadt alhier by vergissing *Goodki-sera* gezet, 't geen slechts zes kossen van Agra ligt. De weg staat by Tavernier het einde voor, naamlyk van Dehli naar Agra, 't geen om 't even is.

de, de muren van Agra en *Kadiove* befpoelt, en zich in de Ganges verlieft. Scha-Jehan deedt, om de hittens van Agra te ontwyken, naby Dehli een' nieuwe Stad bouwen, aan welke hy den naam van *Jehan-abad* gaf, betekenende *Stad van Jehan*. De lucht is aldaar gematigder. Doch federt die ftichting is Dehli vervallen, en heeft niet dan arme Ingezetenen, uitgenomen drie of vier Heren, die, wanneer het Hof te Jehan-abad is, hun verblyf aldaar in grote omvangen houden, in welke zy hunne tenten doen opflaan. Ook nam een Jefuit, die het Hof van Aureng-Zeb volgde, zyn intrek te Dehli.

TAVERNIER. 1665.

Jehan-abad door Scha-Jehan gebouwd.

JEHAN-ABAD, 't geen het volk thans by verkorting *Jannabat* heet, is een' grote Stad geworden, en flechts door een muur van de andere gefcheiden. Alle de huizen zyn te midden in grote omvangen gebouwt. Van Dehli inkomende, gaat men door een' zeer lange en brede ftraat, langs welke gewelven lopen, die boven plat zyn, en tot winkels voor de Kooplieden dienen. Die ftraat komt op het grote plyn uit, alwaar het Paleis des Keizers ftaat. In een' andere zeer regte en brede, op 't zelfde plyn tegen over een' andere poort van 't Paleis uitlopende, vindt men gene dan Kooplieden in 't gros, welke gene open winkels houden.

Befchryving van die Stad.

HET Keizerlyk Paleis is niet min dan een' halve myl in den omtrek. De muren van 't zelve zyn van fraaijen gehouwen fteen met fchietgaten en torens. De grachten vol water met den zelfden fteen opgehaald. Aan het groot portaal van het Paleis en de eerfte plaats, op welke de Groten op hunne oliphanten mogen ryden, ziet men niets prachtigs. Doch over die plaats vindt men een' foort van ftraat of breden doorgang, aan beide zyden met een' gallery bezet, onder welke een gedeelte der wachten te paard zich in kleine vertrekjes onthoudt. Die gallery ligt twee voeten hoger dan de ftraat, en de paarden, van buiten aan yzere ringen vaftgebonden, hebben hunne kribben tegens den fchutmuur. Op enige plaatfen ziet men grote poorten, leidende naar verfcheide vertrekken, onder andere naar dat der vrouwen en naar de zaal, alwaar recht geoefent wordt. De doortocht is door een' gracht vol water verdeeld, welke aan beide zyden een fraaijen weg overig laat, en op evengelyke afftanden waterkommen verwekt. Dezelve loopt tot by den ingang van een' grote plaats, op welke de Omrahs in perfoon de wacht houden. Rondom die plaats zyn lage vertrekjes, en de paarden aan de deuren derzelve gebonden. Van daar treedt men in een' derde door een groot portaal, naaft 't welk men een' kleine zaal vindt, twee of drie voeten hoog liggende, en waarin men de veften ontfangt, waarmede de Keizer zyne Onderdanen of de Vreemdlingen begiftigt. Een weinig verder is onder het zelfde portaal de plaats, alwaar zich de tamboers, trompetters en fchalmeifpeelders onthouden, om enige ogenblikken, voor dat zich de Keizer aan 't gemeen vertoont, en even voor dat hy zich terug begeeft, 't gefchal hunner fpeeltuigen te doen horen. Aan 't einde van die plaats ziet men de Divan of gehoorzal, zynde vier voeten boven den grond verheven, en aan drie kanten open. Twee en dertig marmere zuilen van ontrent vier voeten in het vierkant met hare voetftukken, onderfteunen het gewelf. Scha-Jehan was voornemens geweeft, die zaal met Mofaïwerk naar de wyze der Kapel van Florence te doen verfieren; doch daarvan de proeve aan twee of drie

Keizerlyk Paleis.

Gehoorzaal.

Tavernier. 1665.

zuilen ter hoogte van twee of drie voeten hebbende doen nemen, wanhoopte hy, ſteen genoeg voor een' zo grote onderneming te zullen vinden, en niet min door de koſten afgeſchrikt zynde, deedt hy het met bloemen beſchilderen.

Keizerlyke Troon.

Te midden in die zaal en naby de zyde, welke regt over de plaats ziet, plaatſt men den Troon, waarop de Keizer gehoor of recht verleent, zynde een klein bed ter grootte van onze legerbedden, met zyne vier pilaartjes, verhemelte, hoofdeinde, hoofdpeuluw en ſprei. Alle die ſtukken zyn met diamanten bezet; doch wanneer de Keizer gezeten is, ſpreidt men een dekkleed van goud laken of de een' of andere beſtikte ſtoffe. Hy ſtygt naar dien Troon langs drie kleine treden, van twee voeten lengte. Aan een' der beide zyden ſteekt men een zonneſcherm op een ſtok ter lengte van een' halve piek, en wordt aan iederen pilaar een der wapenen van den Keizer gehangen; naamlyk aan den een zyne rondas, aan den anderen zyn ſabel, aan den derden zyn boog, en aan den vierden zyne pylkoker en pylen.

Op de plaats beneden den Troon heeft men een vierkant vak binnen hekken beſloten, welke nu met bladen zilver, dan met bladen goud bedekt zyn. Aan de vier hoeken van dat hek is de plaats der Secretariſſen van Staat, welke de bediening van Advocaten in burgerlyke en halsſtrafſyke zaken bekleden. Rondom het hek zitten de Groten en de Muſikanten; want men zelfs onder het houden van de Divan eén geſtadig muſiek hoort; doch zo zacht, dat de klank van 't zelve de ernſtigſte zaken niet ſtoren kan. De Keizer heeft, wanneer hy op zyn Troon zit, een der voornaamſte Heren of zyne kinderen alleen by zich. Tuſſchen elf uren en den middag doet de eerſte Staatsdienaar hem verſlag van al 't geen voorgevallen is in de kamer, waarin hy voorzit, en welke by de eerſte voorplaats gevonden wordt; en wanneer hy zyn verſlag geëindigt heeft, ſtaat de Keizer op. Doch zo lange de Vorſt op den Troon zit, mag niemand zich uit het Paleis begeven. Tavernier verhaalt de ere, welke men hem bewees, door hem van het in acht nemen dier wet te ontheffen (*a*).

Muſiek onder het houden van Raad.

Water, dienende tot een' afpaling voor den Troon.

Ontrent het midden van de plaats vindt men een' kleine watergoot, ſlechts zes duimen breed, voor welke, wanneer de Keizer op zyn Troon zit, zy alle, die ter gehoor komen, moeten blyven ſtaan, en gene ſchrede verder doen mogen, zonder ontboden te zyn. De Gezanten zelven zyn van die

(*a*) „ Op enen dag, zegt hy, dat enige zeer nodige zaken my verplichtten, uit te gaan, „ terwyl de Keizer in de Divan was, greep de Kapitein der Wacht my by den arm, en „ verboodt my verder te gaan. Ik twiſtte enigen tyd met hem; doch ziende, dat hy my „ onbeſcheiden behandelde, ſloeg ik de hand aan myn kanjar, en zoude hem, verhit „ door gramſchap, geſlagen hebben, zo niet drie of vier mannen der wacht, myne gebaar- „ den ziende, my weêrhouden hadden. Gelukkig voor my ging de Nabab, die een oom „ des Keizers was, voorby, en zich van de oorzaak onzer twiſt hebbende doen onder- „ rechten, beval hy den Kapitein der Wacht, my mynes weegs te laten gaan. De Kei- „ zer vervolgens het voorgevallene hebbende verhaalt, zondt hy my des avonds een zy- „ ner bedienden, om my te verwittigen, dat zyne Majeſteit wilde, dat ik naar myn wel- „ gevallen vrylyk in en uitgaan konde, wanneer hy zich in de Divan bevondt; waar- „ voor ik des anderdaags den Nabab myn dank betuigde." *Ibid.*, bladz. 52. Men kan zich bezwaarlyk verbeelden, hoe een gemeen perſoon, gelyk de Schryver was, die op deze gantſche Reize ſlechts de rol van Juwelier ſpeelt, een' wet des Keizers durfde overtreden. De gunſt, welke hy verkreeg, komt min vreemd voor, en doet de goedgunſtigheid van Aureng Zeb jegens de Vreemdlingen ere aan.

die wet niet ontheven; maar roept de Inleider van een Gezant, wanneer hy met hem tot aan de goot genadert is, naar de Divan, alwaar de Keizer zit, dat de Gezant van deze of gene Mogendheid zyne Majesteit verlangt te spreken. Alsdan verwittigt een Secretaris van Staat den Keizer daarvan, die veeltyds veinst, hem niet te horen; doch enige ogenblikken daarna opziet en het oog op den Gezant staande, den zelfden Secretaris gebiedt hem een teken te geven, dat hy naderen kan (*a*).

TAVERNIER. 1665.

Kleine Keizerlyke Moskee.

UIT de zaal van de Divan gaat men naar een' terras, van waar men de Rivier ontdekt, en op welke een' kleine deur uitkomt, waardoor de Keizer in het Serrail gaat. Aan de linker zyde van de zelfde plaats ziet men een' kleine Moskee, zeer fraai gebouwd, wier koepel met zo net verguld loot bekleed is, dat men het voor louter goud zoude aanzien. In die Kapel verricht de Keizer daaglyks zyn gebed, uitgenomen des Vrydags, wanneer hy zich naar de grote Moskee begeven moet, die Tavernier bevondt een zeer fraai gebouw te zyn, geplaatst op een' effe hoogte, verhevener dan de huizen der Stad, naar welke men langs verscheide trappen steigt. Des Vrydags spant men netten ter hoogte van vyf of zes voeten, uit vreze dat de oliphanten dezelve naderen mogten, en uit eerbied voor de Moskee zelve.

Stallen van den Groten Mogol te Jehanabad.

DE rechter zyde van de plaats van den Troon is met gewelven bezet, die een' lange gallery uitmaken, anderhalven voet boven den grond verheven. In die gallery ziet men verscheide deuren, door welke men in de Keizerlyke stallen treedt, alwaar men altoos een' menigte fraaije paarden vindt. Tavernier verzekert, dat de minste drie duizend ryksdalers gekost heeft, en dat de prys van enige tot dien duizend beloopt (*b*). Voor iedere poort hangt een' mat van bamboes, 't geen zo dun als ons teen geklooft wordt; doch in plaats dat onze biesbanden of trensen van teen zich met de teen zelve laten binden, zyn die van bamboes met gedraaide zyde, welke zy de gedaante van bloemen geven, gebonden, en dat werk, 't geen ongemeen net is, vereischt veel geduld. De vrucht dier matten is, dat de paarden niet door de vliegen gekwelt worden. Daarenboven heeft elk twee Stalknechts, waarvan de een het gestadig bewaait. Voor de gallery hangen mede, gelyk voor de staldeuren, matten, die men nederlaten en ophalen kan, naar zulks nodig is; en de vloer der gallery is met fraaije tapyten belegt, die men des avonds wegneemt, om in de zelfde plaats de bedding voor de paarden te leggen, welke men van hun eigen drek maakt; dien men, in de zon hebbende doen drogen, een weinig breekt. De paarden, die uit Persië, Arabië of 't Land der Usbecks in Indië komen, ondervinden een' grote verandering in hun voeder; kennende men in Indostan, gelyk in 't overige van Indië, noch hooi noch haver. Ieder paard geeft men des morgens voor zyn deel twee of drie ballen tarwenmeel en boter, ter grootte van onze stuivers broden. Het kost veel moeite, hen aan dat voeder te gewennen, en somtyds verlopen vier maanden, aleer men hun smaak daarin kan doen bekomen. De Stalknecht houdt de tong in de eene hand, en steekt met de andere den bal in de keel. In den tyd van het suikerriet en de gerst geeft men hun daarvan

Hoe men 'er de paarden voedert.

(*a*) *Ibidem.*
(*b*) Bladz. 53.

TAVERNIER. 1665.

van des middags en des avonds een uur of twee voor zonnen ondergang een' maat cicers, tusschen twee stenen gebroken en in water geweekt (a).

Tavernier bezichtigt met Bernier verscheide steden van 't Keizerryk.

TAVERNIER vertrok van Agra den 25. November 1665, om enige Steden van 't Keizerryk te bezichtigen, met Bernier, dien hy de hoedanigheid van Geneesheer des Keizers geeft (b), offschoon men in zyn eige Verhaal gezien heeft, dat hy toen den dienst des Keizers verlaten hadt en in dien van Danechmend-Kan, Secretaris van Staat wegens de buitenlandsche zaken, getreden was. Het Dagverhaal hunner Reize is te merkwaardiger, vermits zy beide het zelfde aantekenden, en het dus voor een aanhangsel der Aantekeningen van Bernier dienen kan, wiens papieren, 't geen te bejammeren is, niet alle in druk gegeven zyn (c).

DEN eersten dag van hun vertrek kwamen zy, na drie kossen afgelegt te hebben, in een' slegte Karavansera. Des anderdaags reisden zy negen kossen tot *Beruzabad*, alwaar Tavernier agt duizend roepiën ontfing, hem door een Mogolschen Heer in betaling van enige goederen verschuldigd. De vyf volgende dagen trokken zy door *Morlides*, negen kossen van Beruzabad; door *Estanja*, veertien kossen van Morlides; door *Haji-mal*, twaalf kossen van Estanja; door *Sekandera*, dertien kossen van Haji-mal, en door *Sankal*, veertien kossen van Sekandera gelegen (d). Den eersten December ontmoetten zy honderd tien karren, iedere door zes ossen getrokken en beladen iedere met vyftig duizend roepiën. Dit waren de inkomsten van de Provincie Bengalen, die, alle lasten betaald en de beurs van den Gouverneur gevuld zynde, vyf en een half millioen roepiën bedragen. Een' myl aan deze zyde Saukal trekt men over een' Rivier, *Saingour* genaamd, welke een' halve myl van daar in de Gemenee valt. Over de Saingour ligt een' stenen brug. Die uit Bengalen naar Seronge en Suratte komen, konnen hunnen weg tien mylen verkorten, door van dien van Agra af te wyken, om zich naar deze brug te wenden en vervolgens over de Gemenee te varen. Echter houdt men veelliever den weg van Agra, vermits men op den anderen vyf of zes dagreizen over stenen, en door de landen van enige Rajaas trekken moet, die door hunne Struikroveryen berucht zyn.

Een makke rhinoceros.

DE beide Franschen kwamen, na twaalf mylen afgelegt te hebben, te *Chetourabad*. Op half weg trokken zy door een' kleine stad, *Gianabad* geheten, naby welke zy een rhinoceros zagen, die door een kind van negen of tien jaren met gerstenhalmen gevoedert werdt. Tavernier ook enige halmen vattende, naderde hem dat dier, om ze mede uit zyne hand te ontfangen (e). Den 3. was de weg van tien kossen tot *Chageada*, des anderdaags vyftien tot *Arakan*, en den vyfden negen tot *Aureng-abad*. Dit laatste Vlek, 't geen weleer een anderen naam voerde, is de plaats, alwaar Aureng-Zeb op zyn broe-

(a) Bladz. 54.
(b) Bladz. 59.
(c) Eindigende zegt hy, dat betreffende zyne andere ontmoetingen, waarnaar de Hr. Thevenot zeer nieuwsgierig was, hy hoopte, dat hy dezelve met den tyd uit zyne Aantekeningen onderscheide zoude. *Tom. IV.* bladz. 283.
(d) De Schryver voegt by de vier eerste plaatsen den naam van *Serrail*, waarmede hy een Lusthuis des Keizers verstaat.
(e) Bladz. 60.

broeder *Sultan-Sujah* de overwinning behaalde, die hem den weg tot den Troon baande; waarom hy 't zelve niet alleen zyn naam gaf, maar 'er ook ter gedachtenis van zyn bevochten roem een fraai Paleis met een voortreflyken Tuin en een' Moskee deedt bouwen. TAVERNIER. 1665.

Den 6. negen koffen afleggende, kwamen de beide Reizigers te *Alinchan*. Twee mylen aan deze zyde dat Vlek ontmoet men den beruchten vloed Gangers, dien Bernier tot zyne verwondering niet breder dan de Seine voor de Louvre vondt. Zelfs is aldaar zo weinig water, dat van de maand Maart tot Juny of July, dat is tot den regentyd, gene schuiten opgevoert konnen worden. Aan den oever komende, dronken de beide Franschen een glas wyn, waarin zy Rivier-water mengden, 't geen hun enige snyding in de darmen verwekte, en hunne Knechts, die het klaar dronken, leden veel heviger pynen: ook genuttigen de Hollanders, wier Comptoren aan die Rivier liggen, het nooit, dan na het gekookt te hebben. Echter is het den Inboorlingen van het land door 't gebruik zo gezond, dat de Keizer zelf en 't gantsche Hof geen ander water drinken; en ziet men gestadig een' menigte kameelen, welke met Gangeswater beladen worden. Uitwerksel van het water van de Ganges.

HALABAS, 't geen agt koffen van Alinchan ligt, is een' grote Stad, op een' landtong gebouwd, alwaar de Ganges en Gemenee t'zamen vloeijen. Het Kasteel, 't geen van gehouwen steen en van een' dubbele gracht omringd is, dient tot een Paleis van den Gouverneur, die ten dien tyde een der voornaamste Groten van het Keizerryk was, en door den zwakken toestand zyner gezondheid gestadig verscheide zo Indische en Persische als andere Geneesheren in zyn dienst hadt, onder welke een Franschman was, van Bourges geboortig en *Claude Maillé* genaamd, die de Geneeskunde teffens en de Heelkunde oefende (*a*). De voornaamste dier Persische Geneesheeren wierp op een dag in een' oplopenheid van jaloesy zyne vrouw van een hoog terras; doch zy brak enkel twee of drie ribbens. Hare ouders by den Gouverneur geklaagt en recht geëischt hebbende, ontboodt deze den Geneesheer en dankte hem af. Doch naauwlyks was hy twee of drie dagreizen van de Stad geweken, of de Gouverneur, kranker geworden zynde, deedt hem terug komen. Toen benam die verwoede zyne vrouw en kinderen, welke hy by haar verwekt hadt, en dertien Slavinnen met dolksteken het leven, waarna hy voor den Gouverneur verscheen, die, veinzende van zyne euveldaad onkundig te zyn, gene zwarigheid maakte, hem weder in zyn dienst te nemen. Halabas en de Gouverneur dier stad. Wreedheid van een Geneesheer.

DEN 8, voeren de Schryver en Bernier in een' schuit over de Ganges, niet zonder lange met verdriet aan den oever te hebben gewacht naar een schriftlyk verlof van den Gouverneur, 't geen Maillé hun bragt, latende de Amptenaar, die de tolrechten ontfangt, niemand zonder zodanig een verlof overvaren. Dien dag leide men zestien koffen af tot *Sadoul-Serrail*, den 9. tien koffen tot *Sakedil-sera*; des anderdaags tien andere tot *Bouraki-sera*, en den 11. mede tien tot *Banarou*, een' grote en welgebouwde stad, alwaar de meeste huizen van gebakken of gehouwen steen en hoger dan in de andere Steden van Indië, doch de straten zeer naauw zyn. Onder verscheide Kara- Banarou, een' zeer fraaije stad.

(*a*) Dit is de zelfde, dien Tavernier in 't land van Carnate gezien hadt, en wiens gevallen men hier voren in de Reize naar de Diamantmynen gelezen heeft.

TAVERNIER. 1665.

ravanferaas munt eene door hare grootte en fraaiheid uit. Hare plaats is verdeelt door twee galleryen, waarin men lywaten, zyde ftoffen en andere waren uit handen der werkbazen zelven kopen kan. Doch alvorens dezelve te mogen veilen, moeten zy 'er door het Opperhoofd der pachten 't Keizerlyk zegel aan laten hangen, en worden zy, welke die wet overtreeden, ftrenglyk geftraft. De Stad ligt aan de Ganges, welke hare muren befproeit, en twee mylen lager naar den kant van het Weften een' grote Rivier ontfangt. De Banjanen hebben te Banarou een' hunner voornaamfte Pagoden, die de Schryver en Bernier naauwkeurig bezichtigden.

Pagode van Banarou.

HARE gedaante is als een kruis, gelyk die van alle de andere Pagoden, waarvan de vier ftylen even lang zyn. In 't midden verheft zich een dom of hoge koepel, by wyze van een toren, hebbende verfcheide kanten en eindigende met een fpits. Op de vier einden van het kruis ftaan mede torens, naar welke men van buiten opklimt. Op de verfcheide verdiepingen derzelve ziet men vele niffen en uitftekken, om 'er de koelte der lucht te genieten, en die met beeltniffen van allerlei dieren, doch de meeften flegt bewerkt, verfierd zyn. Onder den groten koepel in 't midden van de Pagode vindt men een Autaar op de wyze van een' tafel, zeven of agt voeten lang en vyf of zes breed, met twee trappen tot voetbanken ftrekkende, en belegd met een tapyt van goud laken of zyde, naar de plechtigheid van den dag. Het Autaar is met goud- of zilverlaken, of enige andere koftbare ftoffe gedekt. Van buiten valt het oog recht op 't zelve en op alle de Afgodsbeelden, welke 'er op ftaan; want dewyl gene vrouwen noch dochters noch een' foort van ftam onder hunne gezinte in de Pagode mogen komen, moeten zy hunnen godsdienft buiten de deur verrichten. Onder de Afgodsbeelden van het groot Autaar zagen de Schryver en Bernier een, 't geen over einde ftondt en vyf of zes voeten hoog was, en welks armen, benen en lighaam bedekt waren met een mantel, die van den hals tot op het Autaar nederhangt en allengs naar beneden breder uitloopt, zulks men enkel het hoofd en den hals kan zien, waarom het fomtyds een' koftbare keten van goud, of van paarlen, robynen of fmaragden heeft. Dat beeld vertoont een zekeren *Bainmadou*, die zich oudftyds door zyne deugden berucht gemaakt heeft en wiens naam de Banjanen dikwerf noemen. Men ftaat verfteld, aan de rechter zyde van het Autaar het beeltnis van een wandrochtig dier te zien, hebbende gedeeltlyk de gedaante van een oliphant, ten dele die van een paard en gedeeltlyk die van een muilezel. Het is van louter goud en zyne aanbidders beweeren, dat Bainmadou, toen hy de wereld doorreisde, om 'er de deugd en goede voorbeelden te doen heerfchen, op zodanig een dier reedt. De Pagode intredende vindt men tuffchen de grote deur en het groot Autaar aan de linkerhand een klein Autaar, en op 't zelve een Afgodsbeeld van zwart marmer, zittende met de benen kruislings en zynde omtrent twee voeten hoog. By 't zelve zag Tavernier een kleinen jonge, zoon van den Opperpriefter, dien 't volk ftukken taf op beftikte ftoffen toewierp, waarmede hy den Afgod beftreek, en welke hy vervolgens weder terug gaf aan die ze aangebragt hadden. Anderen wierpen hem ketenen met kralen, die de Banjanen om den hals dragen, en welke zy by hunne gebeden als rozekranfen gebruiken; anderen ketenen van echt koraal, of van geel amber;

Gedaante van verfcheide Afgodsbeelden.

Bainmadou.

an-

andere vruchten en bloemen, welke hy met de zelfde plechtigheid wydde. Die Afgod, *Morli-Ram* of de God Morli genaamd, wordt voor den broeder van dien van het grote Autaar gehouden.

TAVERNIER. 1665.

ONDER de grote deur van de Pagode zit een der voornaamste Bramins by een grote kuip vol water, waarin een' gele stoffe gesmolten is, en komen alle de Banjanen by hem, om een teken van die kleur op hun voorhoofd, hunne armen en op de borst te ontfangen, lopende het teken van het voorhoofd tusschen de beide ogen tot aan het einde van den neus. Hieraan onderkent men de zulken, die zich met Gangeswater hebben gewasschen; want wanneer zy slechts putwater in hunne huizen gebruikt hebben, achten zy zich niet ten volle gereinigd, noch bygevolg in staat, om waardiglyk te eten. Iedere Stam heeft tot de zalving zyne byzondere kleur; doch de gele zalving is die van den talrykste Stam en wordt ook voor de zuiverste gehouden.

Zalving der Banjanen met gele verwe.

NABY de Pagode aan de westzyde hadt *Jesseing*, de vermogendste der afgodische Rajaas van het Keizerryk, een voortreflyk huis tot opvoeding der jeugd laten bouwen. In 't zelve zag de Schryver twee kinderen van dien Vorst, wier Leermeesters Bramins waren en hen leerden lezen en schryven in een' taale, gansch onderscheiden van die van het gemeen. De plaats van dat kweekschool is met een' dubbele gallery omringd, in welker laatste die Prinsen hunne lessen ontfingen met verscheide jonge Heren, terwyl een' menigte Bramins met kryt op den grond verscheide wiskundige verbeeldingen tekenden. Zodra Tavernier was binnen getreden, zonden zy iemand, om te vragen, wie hy was; en verstaande, dat hy een Franschman was van Landaart, deden zy hem verzoeken, nader te komen, ten einde hem verscheide vragen wegens Europa en inzonderheid nopens Vrankryk te doen. Een Bramin bragt hem twee Globen, welke hy als een geschenk van de Hollanders ontfangen hadt; waarop Tavernier de byzondere delen aanwees en hun Vrankryk toonde. Na enige andere gesprekken boodt men hem de betel aan; doch hy begaf zich niet henen, zonder te onderstaan, op wat uur hy de Pagode van het Kweekschool konde bezichtigen. Men antwoordde hem, dat zulks geschieden konde, indien hy des anderdaags morgens een weinig voor den opgang der zon terugkwam. Mitsdien bleef hy niet in gebreken, zich voor de deur dier Pagode te vervoegen, die mede door Jesseing gebouwd is en by het inkomen aan de linkerhand van de plaats gevonden wordt. Voor de deur der gemelde Pagode ziet men een' soort van gallery, op pilaren rustende, en die reeds vol van een' menigte Aanbidders was. Agt Bramins, ieder met een wierookvat in de hand, naamlyk vier van iedere zyde der deur, traden toe, onder het gedruis van verscheide trommen en een menigte andere speeltuigen; en twee der oudsten heften by het binnentreden een lied aan. Hierop volgde het volk, en verzelde met zyne stemmen het geschal der speeltuigen. Een ieder hadt een' paauwenstaart of een anderen waaijer in de hand, om op het ogenblik, dat de Pagode geopent werdt, de vliegen weg te dryven. Dat musiek en het gebruik der waaijers duurden meer dan een half uur. Eindelyk lieten de beide voornaamste Bramins twee grote schellen horen, welke zy in de eene hand droegen, en sloegen met een kleinen hamer, dien zy in de andere hand hadden, op de deur. Zes Bramins, zich binnen de Pagode bevindende, openden dezelve terstondt; waarop

Kweekschool, door Raja Jesseing gebouwd.

Studie in de Wis- en Aardrykkunde.

Pagode van het kweekschool.

Wat Tavernier in dezelve ziet.

TAVERNIER. 1665. op Tavernier een Autaar ontdekte, zeven of agt ſchreden binnen de deur ſtaande, en op hetzelve een' Afgodin, *Ram-Kam* genaamd, en die voor de zuſter van Morli-Ram gehouden werdt. Aan de rechter zyde van dat beeld, zag hy een kind in de gedaante van een Cupido, 't geen de Banjanen *Lokemin* noemen, en op den linker arm van 't zelve een meisje, 't welk zy *Sira* heten. Zodra de deur geopent en van voor het Afgodsbeeld een groot gordyn opgeſchoven was, wierpen zich alle de byſtanders ter aarde, leggende de handen op het hoofd, en ſtrekten zich driewerf langs den vloer uit. Vervolgens weder opgerezen zynde, wierpen zy vele ruikers bloemen en ketenen in de gedaante van rozekranſen, die de Bramins aan het Afgodsbeeld ſtreken en teruggaven aan die hun dezelve hadden aangeboden. Een oude Bramin, voor een Autaar ſtaande, hieldt een' lamp met negen brandende pitten in de hand, en ſtrooide by tuſſchenpozen een' ſoort van wierook op dezelve, terwyl hy de lamp zeer naby den Afgod hieldt. Na alle die plechtigheden, welke ontrent een uur duurden, deedt men het volk henen gaan, en werdt de Pagode geſloten. Men hadt Ram-Kam een' menigte rys, meel, boter, olie en melk geoffert, waar van de Bramins noch korn noch drop hadden laten verloren gaan. Vermits dat beeld een vrouwsperſoon vertoont, wordt zy inzonderheid door die kunne aangebeden en voor hare Beſchermgodin gehouden. Om 't zelve uit de grote Pagode op den Autaar van die van het Kweekſchool over te brengen, hadt Jeſſeing zo in geſchenken voor de Bramins, als aalmoeſſen voor de armen, meer dan vyf lacres roepien beſteedt, die zeven honderd vyftig duizend Franſche ponden uitmaken (*a*).

Pagode van Richourdas. IN dezelfde ſtraat en tegen over het Kweekſchool ziet men een' andere Pagode, *Richourdas* geheten naar den naam van den voornaamſten Afgod, by wien men een kleiner gevoegt heeft, *Gonpaldas* genaamd, welke zyn broeder is, en wien men dien overeenkomſtig ere bewyſt. Van alle die beelden ziet men niet dan het aangezicht, 't geen van zeer zwarten ſteen of hout is, uitgenomen echter dat van Morli-Ram, 't welk altoos naakt blyft. Ram-Kam in de Pagode van Raja Jeſſeing heeft voor oogappelen twee diamanten, met een' zware keten van paarlen om den hals, en boven het hoofd een verhemeltzel, 't geen op vier zilvere pilaren ruſt.

Gebergtens met fraaije dalen. AGT dagreizen van Banarou, lynrecht in 't Noorden, komt men in een bergagtig Land, voorzien van zeer fraaije vlaktens in de dalen, waarvan enige twee of drie mylen groot en zeer vruchtbaar in tarwe, rys en groentens zyn; doch ten ongelukke voor de Ingezetenen worden dezelve veeltyds door een menigte wilde oliphanten, welke het hun moeilyk valt af te weren, verwoeſt. Ook zoude een' Karavaan, door die vlaktens trekkende, en zich aldaar moetende nederſlaan, vermits men 'er gene Karavanſera vindt, hare levensimddelen niet behouden konnen, indien zy niet den ganſchen nacht vuren aanhieldt en een geſtadig gerucht met ſnaphaanſchoten en allerlei ſoort van werktuig maakte. In 't zelfde Land vindt men een' fraaije en zeer oude Pagode, in en buiten welke men niet dan vrouwenbeelden ziet, gelyk ook zelden Pelgrims van de andere kunne. Op het Autaar, 't geen, gelyk in de andere Pagoden, in 't midden ſtaat, vertoont zich een Afgodsbeeld

Oude Pagode van jonge

(*a*) Bladz. 334. en voorgaande.

beeld van louter goud, ontrent vier voeten hoog, verbeeldende een' jonge dochter, over einde ſtaande en *Ram-Marion* geheten, hebbende aan hare rechter hand een kind van louter zilver, twee voeten hoog. De Banjanen verhalen, dat die dochter een zeer heilig leven leidende, men een kind by haar bragt, om 't zelve te onderwyzen, en dat het enige jaren onderwezen zynde zo geleerd werdt, dat alle de Rajaas en de Prinſen zyne verlichtheid benydende, het weggeligt werdt, zonder dat men ooit vernomen heeft, wat van 't zelve geworden is. Onder aan het Autaar aan de linker zyde van de Afgodin ziet men het beeld van een ouden man, die Ram-Marion en het kind diende en inzonderheid door de Braminen geëert wordt. Men gaat enkel eenmaal des jaars in bedevaart naar die Pagode, naamlyk tegen den eerſten dag der Maan van November, offschoon de Pagode niet voor de volle Maan geopent wordt. Gedurende die veertien dagen nemen alle de Pelgrims der beide kunnen een ſtrenge vaſten in acht, reinigen zich driemaal 's daags en laten geen enkel hair aan 't lighaam; konnende zy 't zelve met veel gemak doen uitvallen door middel van een' ſoort van aarde, waarmede zy zich wryven (*a*).

TAVERNIER. 1665. dochters, en verdichtſelen derzelve.

VYF honderd ſchreden van Banarou naar het Noord-Weſten bezichtigden Tavernier en Bernier een' Moskee, by welke men verſcheide Mahometaanſche Graffteden toont, daar onder enigen van een' zeer fraaije Bouwkunde. De voortreflykſten ſtaan iedere in een Tuin, binnen muren beſloten, waarin openingen zyn, welke den verbygangeren een gezicht op dezelve verſchaffen. De aanmerklykſte heeft de gedaante van een vierkant voetſtuk, waarvan iedere zyde ontrent veertig ſchreden breed is. Midden op 't zelve ſtaat een kolom van vier of vyf en dertig voeten hoogte, geheel van één ſtuk, en die drie mannen naauwlyks zouden konnen omvademen. Die kolom is van een graauwen ſteen en zo hard, dat Tavernier met een mes gene krasſen 'er in maken konde. Zyne gedaante is als een' piramide, hebbende op haar ſpits een groten bol en onder denzelve een ſnoer van grof grein. De vier zyden van het graf zyn verſierd met beeltniſſen van dieren, in den ſteen uitgehouwen. Verſcheide oude lieden, die den Tuin bewaarden, verzekerden aan Tavernier, dat dat fraaije gedenkſtuk veel hoger uit den grond geſtaan hadt, en ſedert vyftig jaren meer dan dertig voeten gezonken was. Zy voegden 'er by, dat het de Grafſtede van een Koning van Boutan was, daar te lande overleden, na uit het zyne gekomen te zyn, om dit Ryk te overwinnen, waaruit hy ſedert door de afſtamlingen van Tamerlan was gedreven (*b*).

Grafſteden van Banarou.

GEDURENDE twee dagen, welke de Franſchen te Banarou doorbragten, regende het geſtadig, 't geen hen echter niet weerhieldt, hunne nieuwsgierigheid te voldoen en met een ſchriftlyk verlof van den Gouverneur over de Ganges te varen. Aldaar worden zeer zware tolrechten gevergt. Den 13. leiden zy twee koſſen af tot *Baserpour* en den volgenden dag agt tot *Satragi-ſera*. Den 15. des morgens twee koſſen afgelegt hebbende, doorwaadden zy een' Rivier, *Carnaſarſou* genaamd, en drie koſſen verder een' andere, *Sao-*

(*a*) Bladz. 335.
(*b*) Bladz. 62.

TAVERNIER. 1665. *Saodesou* geheten, en reisden dien dag negen kossen tot *Moniarki-sera*; den 16. agt tot *Gourmabad*, een Vlek gelegen aan de Rivier *Gouderasou*, over welke een stenen brug ligt, en den 17. vier tot *Saseron*, een' stad, liggende aan den voet van 't gebergte en den oever van een' grote poel, te midden van welke men een klein Eilandje en op 't zelve een' zeer fraaije Moskee vindt, zynde de Grafstede van een Nabab, *Selim-Khan* geheten, die weleer Stadhouder van de Provincie was. De brug, over welke men naar dat Eiland gaat, is met groten gehouwen steen opgehaalt en bevloerd. Aan een kant langs de poel ligt een grote Tuin, in welken het Graf van den zoon van Selim-Khan, die zyn vader in het Stadhouderschap opvolgde, gevonden wordt. Zy, die naar de Myn van Soumelpour reizen, verlaten alhier den groten weg van Patna en trekken lynrecht zuidwaards over *Ekberbourg* en de beruchte Vesting *Rhodas* (*a*).

Stad Saseron en merkwaardigheden aldaar.

DEN 18., wanneer onze beide Reizigers negen kossen tot *Daoud-Nagar-sera* afleiden, voeren zy over de Rivier *Sousou*, die uit de gebergtens van het Zuiden komt, en aan welke men rechten voor de koopwaren betalen moet. Des anderdaags kwamen zy na tien kossen te *Halva-sera*, van waar zy zich in negen kossen naar *Aga-sera* begeven hebbende, hun slechts tien kossen overig bleven tot *Patna*, een' der grootste Steden van Indië (*b*).

Beschryving van Patna.

ZY ligt aan den westlyken oever van de Ganges. Tavernier geeft haar niet min dan twee kossen lengte. De huizen zyn 'er niet fraaijer dan in de meeste andere Indische Steden, naamlyk met stroo en bamboes gedekt. De Hollandsche Maatschappy heeft aldaar een Comptoor voor den Handel in salpeter, welke zy in een groot Dorp, *Choupar* geheten en tien kossen boven Patna aan den rechter oever van de Rivier liggende, doet reinigen. De vryheid is in die stad zo onbedwongen, dat de Schryver en Bernier by hunne komst enige Hollanders ontmoetende, die in hunne rytuigen van Choupar terug kwamen, zy stil hielden, om enige bottels wyn met hun op de straat te ledigen. In de agt dagen, die zy te Patna doorbragten, waren zy getuigen van een geval, 't geen hun het denkbeeld benam, waarin zy geweest waren, dat zekere gruwelyke zonde onder het Mahometaandom ongestraft bleef. Een *Mimbachi*, die 't bevel over duizend mannen Ruiters voerde, wilde een kleinen jongen misbruiken, welken hy in zyn dienst en die zich verscheidemaal tegens zyne aanvechtingen verdedigt hadt. Eindelyk nam hy in 't veld zyn slag waar, en werdt den jongeling meester. Deze verwoed van hartzeer, verzuimde mede geen ogenblik, toen hy gelegenheid bekwam, zich te wreken; want hy op enen dag met zyn Heer ter jagt en op een' afgelegene plaats zynde, hem onverhoeds met een sabel den kop afsloeg. Terstond reedt hy in aller yl naar de Stad, roepende, dat hy zyn Heer gedoodt hadt, om zich van de schendigste aller beledigingen te wreken. Het zelfde verklaarde hy aan den Gouverneur, die hem gevangen deedt zetten. Doch na naauwkeurig gedaan onderzoek, verkreeg hy zyne vryheid, en dursde geen Gerichtshof, in weerwil der bemoeinissen van de bloedverwanten van den neêrgeslagenen, hem vervolgen, uit vreze van het gemeen te verbitteren, 't geen zyne daad ten hoogsten roemde.

Straf van een' gruweldaad.

Te

(*a*) Bladz. 63. (*b*) *Ibidem*.

Te Patna namen de beide Reizigers een Vaartuig, om de Ganges tot *Daca* af te zakken. Zy zouden in de Haven van Halabas of ten minsten te Banarou hebben konnen scheep gaan, indien de Rivier zo hoog als in den regentyd geweest ware; doch dezelve eerst te Patna bevaarbaar gevonden hebbende, leiden zy vyftien kossen af, om te *Beconcour-sera* te overnachten. Vyf kossen boven dat Vlek ontmoet men een' Rivier, van 't Zuiden komende, *Ponponsou* geheten en die zich in de Ganges stort. Den 30. zeventien kossen afgelegt hebbende, kwamen zy te *Erija-sera*. Den volgenden dag telden zy vier kossen tot de Rivier *Kaoa*, mede van het Zuiden komende, en ontmoetten drie kossen lager de *Chanon*, welke van het Noorden stroomt. Vier kossen verder vonden zy de *Erguga*, die van het Zuiden komt en zes kossen verder de *Arquera*, van den zelfden kant komende. Die vier Rivieren vallen alle in de Ganges. Gedurende dien gantschen dag zagen zy in 't Zuiden hoge gebergtens, nu tien dan vyftien kossen van de Ganges, en des avonds kwamen zy, na agttien kossen afgelegt te hebben, te *Mongher* (*a*).

Tavernier. 1665. Verscheide Rivieren, die in de Ganges vallen.

Den eersten January 1666 hadden zy twee uren gevaren, toen zy een' grote Rivier, van 't Noorden komende, en de *Gandet* geheten, in de Ganges zagen vallen. Over land rekent men slechts agt kossen van Mongher tot *Zangira*; doch vermits de Ganges tusschen die beide plaatsen verscheide bogten heeft, moesten zy niet min dan twee en twintig te water afleggen. Den 2. des morgens ten zes uren afgevaren zynde, zagen zy, aleer het middag was, drie onderscheide Rivieren in de Ganges vallen, de eerste *Ronova*, de twede *Tall* en de derde *Chanon* geheten, alle van het Noorden komende. Zy leiden dien dag agttien kossen af en overnachtten te Bakelpour. Den 3. vonden zy, na vier uren varens de *Katare*, een' andere Rivier, die van het Noorden komt, en bragten den nacht te *Pongangel* door, een Dorp gelegen aan den voet der gebergtens, die tot in de Ganges uitspringen. Boven Pongangel zagen zy des morgens een' grote Rivier, *Mart-nadi* genaamd, welke van den kant van het Noorden komt. Des avonds zes kossen afgelegt hebbende, traden zy binnen de muren van *Ragi-Mahol*, een' Stad, alwaar weleer de Gouverneurs van Bengalen hun verblyf hielden. Doch de Rivier een anderen loop genomen hebbende, en thans een' goede halve myl van de muren stromende, heeft die oorzaak, gevoegd by de noodzaaklykheid om den Koning van Arrakan en verscheide Portugeesche Stropers in toom te houden, den Gouverneur en de voornaamste Kooplieden van Ragi-Mahol 't besluit doen nemen, hunne woningen naar Daca te verplaatsen, welks Koophandel daar door merklyk aangegroeit is.

Mongher. 1666. Ragi-Mahol en veranderingen door die Stad ondergaan.

Den 6. January hadt Tavernier, zes kossen van Ragi-Mahol in een groot Vlek, *Donapour* genaamd, het verdriet, van zyn Reisgenoot te scheiden, die zich naar *Casembazar*, en voorts naar *Ougly* moetende begeven, verplicht was, te land te reizen. Een' grote zandbank, voor de Stad *Soutiqui* liggende, belet dien weg te water af te leggen, wanneer de Rivier laag is. Dus voer de Schryver, terwyl Bernier zyn weg te land nam, steeds langs de Ganges af tot *Toutipour*, twaalf kossen van Ragi-Mahol gelegen. Op

Bernier scheidt van den Schryver.

(*a*) Men zie de beschryving en grondtekening van de Stad Mongher en der Tuinen van den Prins van Ragi-Mahol in het Verhaal van de Graaf hier voren.

TAVERNIER. 1666.

Op die plaats begon hy den volgenden morgen by den opgang der Zon een' grote menigte krokodillen te zien, die op het zand lagen. Gedurende den gantſchen dag tot aan het Vlek *Acerat*, 't geen vyf en twintig koſſen van Toutipour gelegen is, werdt hy geſtadig een zo groot getal dier dieren ontwaar, dat hy verkoos, op een te ſchieten, om te beproeven, of het waar is, gelyk men in Indië gelooft, dat een' ſnaphaanſchoot hen niet beſchadigen kan. Hy trof het dier in den bek, waardoor het bloedde, doch desniettemin in de Rivier week. Den volgenden dag ontdekte men geen minder getal, langs den oever liggende, en de Schryver ſchoot twee van dezelve met drie kogels op iedere ſchoot; doch zy wentelden zich op den rug, openden den bek en ſtierven op de zelfde plaats (*a*). Tavernier leide zeventien koſſen af, aleer hy des avonds te *Douloudia* kwam; den 9. zeſtien tot *Dampour*, wanneer hy 's namiddags ten twee uren een' Rivier ontmoette, *Chativor* genaamd, die van den kant van het Noorden komt; en den 10. vyftien koſſen tot een' plaats van de huizen afgelegen, alwaar hy aan den oever van de Rivier den nacht doorbragt. Des anderdaags twintig koſſen gevordert zynde tot de plaats, alwaar zich de Ganges in drie takken verdeelt, waarvan een naar Daca loopt, hieldt hy zich in een groot Vlek op, *Jatrapour* genaamd, en aan 't begin dier vaart liggende. Die weinig reistuig by zich hebben, konnen te land den weg van Jatrapour naar Daca verkorten, door de bogten der Rivier te vermyden. Tavernier zyne vaart vervolgende, voer den 12. verby een groot Vlek, *Bagamara* geheten, en kwam des avonds te *Kaſiata*, een groot Vlek, elf koſſen van Jatrapour gelegen. Den 13. des middags zag hy twee koſſen van Daca de Rivier *Lakia*, die van het Noord-Ooſten komt. Tegen over den uithoek, alwaar de beide Rivieren t'zamen lopen, heeft men aan iederen oever van de Ganges een Kaſteel gebouwt, en van verſcheide ſtukken kanon voorzien. Een' halve kos verder ziet men over een' andere Rivier, *Pagalu* genaamd, en van het Noord-Ooſten komende, een' fraaije ſtenen brug, en een' halve kos lager een' andere Rivier, *Cadamtali* geheten, mede met een' ſtenen brug bedekt. Langs de beide oevers van de Ganges ſtaan verſcheide torens, in welke een' menigte doodshoofden in de muren gezet zyn. Tavernier dien dag negen koſſen afgelegt hebbende, kwam des avonds te Daca (*b*).

De Schryver beproeft, of de krokodillen gevoel van een' ſnaphaanſchoot hebben.

Verdeling der Ganges in drie takken.

Beſchryving van Daca.

HET is een' grote Stad, welke zich enkel in de lengte uitſtrekt, vermits de Ingezetenen aan de Ganges willen wonen. Hierdoor is zy meer dan twee koſſen lang; gezwegen, dat men van de laatſte ſtenen brug geſtadig huizen van elkander afſtaande vindt, meeſt door Timmerlieden bewoond, welke Roeibarken en andere Vaartuigen bouwen. Alle die huizen, waarvan de Schryver die van Daca uitzondert, zyn ſlegte hutten van leem en bamboes t'zamengeſteld. Zelfs is het Paleis van den Gouverneur van hout; doch hy onthoudt zich gemeenlyk onder tenten, welke hy op een' plaats binnen zyn omvang doet opſlaan. De Hollanders en Engelſchen hunne koopwaren in de gebouwen van Daca niet veilig achtende, hebben voor zich redelyk fraaije Comptoren gebouwt. Ook vindt men een' zeer ſchone Kerk van ſteen,

(*a*) Bladz. 66.
(*b*) Bladz. 67.

steen, waarvan de Paters Augustynen in 't bezit zyn. Betreffende de Roeibarken, die te Daca gebouwt worden, merkt Tavernier aan, dat zy verwonderlyk snel varen. Enigen van dezelve zyn zo lang, dat zy tot vyftig riemen aan ieder boord hebben, doch men zet slechts twee mannen aan iederen riem. Enigen zyn kostbaar versierd, verguld en hemelsblaauw geverwd (*a*).

TAVERNIER. 1666.

Snelheid der Roeibarken van Daca.

TAVERNIER, die zich vlytig op onderscheide soorten van Koophandel toelag, achtte zich verplicht, by zyne komst te Daca de beschutting van den Nabab te winnen. Tot dat einde spoedde hy zich, een bezoek by hem af te leggen, en vereerde hem een deken met goud bestikt, en met een' goude spaansche kant geboord, als mede een groten sluijer van goud en zilver met een' gelyke kant, en een ring met een zeer fraaijen smaragd. Die edelmoedigheid werdt door beleeftheden erkent. Zyn intrek by de Hollanders genomen hebbende, ontfing hy van wegen den Nabab granaat-, oranje- en sienaas-appelen, twee Persische meloenen en appelen van driederlei soort. Den volgenden dag den Gouverneur zyne waren vertonende, begiftigde hy den Prins, zyn zoon, met een horologie in een' goude gebrandverwde kas, een paar kleine pistolen met zilver beslagen, en een verrekyker. Die geschenken kostten hem meer dan vyf duizend Fransche ponden (*b*). Doch het

Edelmoedigheid van den Schryver.

(*a*) *Ibidem.*

(*b*) Bladz. 68. Tavernier meldt elders een' andere veel groter edelmoedigheid. „ Te Jehanabad gekomen zynde, zegt hy, begroette ik den Keizer den 12. September 1665 en deedt „ hem de volgende geschenken. Eerstlyk een' kopere rondas, rond uitgehouwen en volmaakt fraai verguld, hebbende my dat vergulden alleen drie honderd goude dukaten gekost, 't geen toen agttien honderd Fransche ponden bedroeg. Het gantsche stuk kostte „ my vier duizend drie honderd agt en zeventig ponden Fransch geld. In het midden zag „ men de geschiedenis van Curtius, die te paard en gewapend te Romen in een' opening „ der aarde sprong. Rondom de rondas was het beleg van Rochelle naar het leven afgebeeld, zynde dit een meesterstuk van een der grootste konstenaars van Vrankryk, die „ het zelve op bevel van den Kardinaal van Richelieu geschilderd heeft. Alle de Groten, „ die zich rondom Aureng-Zeb bevonden, stonden verwonderd over de fraaiheid van dat „ werk, en zeiden, dat de Vorst een zo kostbaar stuk op den groten oliphant, die den „ standaart voor zyne Majesteit droeg, plaatsen moest. Ten tweden vereerde ik aan „ den Keizer een' knods van bergkristal, rondom met robynen en smaragden bedekt, die „ in goud gevat op het kristal vast gezet waren Dat stuk kostte my drie duizend een honderd negentien ponden. Ten derden een Turkschen Zadel met kleine robynen, paarlen en smaragden bestikt, 't geen my twee duizend agt honderd twee en negentig ponden gekost hadt. Ten vierden een anderen zadel met zyn dekkleed, alles met „ goud en zilver geborduurd, en zeventien honderd dertig ponden waardig. Aan den „ Nabab *Giafer-kan*, oom van den Groten Mogol, vereerde ik een' tafel met negentien „ stukken, om een kabinet uit te maken, alles van overeenkomende stenen van verscheide „ kleuren, verbeeldende allerlei bloemen en vogelen. Dit werk was te Florence gemaakt, „ en hadt een en twintig honderd vyftig ponden gekost, als mede een ring met een volmaakt schone robyn, die dertien honderd ponden gekost hadt; aan den Opper-Schatmeester een horologie in een' goude kas, met kleine smaragden bezet, ter waarde van zeven honderd twintig ponden: aan de Onder Schatmeesters en Deurwaarders van 's Keizers schatkamer twee honderd roepiën of drie honderd ponden Fransch geld: aan den „ Gesnedenen van de grote Begum, zuster van Aureng Zeb, een horologie met een beschilderde kas, waardig twee honderd zestig ponden. Met een woord, bedroegen alle „ myne geschenken de somme van drie en twintig duizend een honderd zeven en tagtig „ ponden." Om zyn verhaal te meer schyn van waarheid te geven, voegt de Schryver 'er by, dat die in Turkyë als in Persië en Indië aan de Hoven der Vorsten met hunne zaken vorderen willen, niets moeten aanvangen, zonder met geschenken in de hand te komen, en hunne beurs voor de Amptenaren, die zy van noden hebben, niet gesloten behoren te houden. *Bladz.* 74 en voorgaande.

TAVERNIER. 1666. het schynt, dat hem die schade by 't verkopen van zyne waren vergoed werdt. Daarenboven verleende hem de Nabab een pasport, waarin hy hem de hoedanigheid van Edelman van zyn Huis gaf; een' gunst, waardoor hy in de Staten van den Groten Mogol verscheide voorrechten genoot. De Hollanders raadden hem, de betaling zyner koopwaren in wisselbrieven op Casembazar te nemen, vermits de weg enigzins gevaarlyk was door de kleine Barken, waarmede men verplicht is tot aan het Vlek Acerat de Ganges op te varen, om over Land door gene moerassen te reizen. Die Barken slaan by den minsten harden wind om, en de Schuitenvoerers konnen, wanneer zy bespeuren, dat men 'er geld in brengt, ligtlyk zodanig een ongeval te weeg brengen, in hope van het geld op den grond der Rivier te vinden, en 'er zich meester van te maken.

Voorrecht, 't geen hy verkrygt.

Weg van Daca naar Casembazar.

DEN 29., dag van het vertrek van Tavernier, verzelden hem alle de Hollanders twee mylen verre in hunne gewapende Barken. Veertien dagen bragt hy door met de Rivier tot aan het Vlek Acerat op te varen, alwaar hy zyne Bedienden en koopwaren in de Bark latende, een' schuit nam, die hem tot het Dorp *Mirdapour* bragt. Den 12. February bekwam hy een paard voor zich zelven; doch geen ander ter vervoering van zyn reistuig konnende bekomen, was hy verplicht, twee vrouwspersonen te huren, die dat tuig op hare schouderen laadden, en kwam dien dag des avonds gelukkig te Casembazar, alwaar *Wachtendonk*, Directeur Generaal van alle de Hollandsche Comptoren van Bengalen, hem zeer vriendlyk ontfing. Des anderdaags verstond hy, dat zyne koopwaren en lieden, ter bewaring van dezelve in zyne Bark agtergelaten, op de Ganges groot gevaar gelopen hadden, zo door den sterken wind, als de trouwloosheid van de Schuitenvoerers. Die mare was, als het ware, de voorbode van een' andere wederwaardigheid, welke hy ongelyk min voorzien hadt. De Hollanders hem een' palankin geleent hebbende, om zich naar *Madezou-Bazarki*, een groot Vlek drie kossen van Casembazar, te begeven, toog hy den 15. op weg, hopende aldaar het geld zyner wisselbrieven te zullen ontfangen. Doch de Rentmeester van den Nabab zeide hem, na dezelve gelezen te hebben, dat hy des avonds te voren bevel ontfangen hadt, niet te betalen. Van een' zo smertelyke verklaring ontfing Tavernier enige dagen daar na een nader licht door een brief van den Nabab zelven, die zich beklaagde, in den koop bedrogen te zyn, inzonderheid door den prys van een zeer groten paarl, en waarom hy twintig duizend roepiën van de som wilde aftrekken. Die argwaan was hem door iemand van het Hof ingeboezemt, alwaar Tavernier, in weerwil van alle zyne geschenken, 't geluk niet gehad hadt, drie Amptenaren te voldoen, door Aureng-Zeb aangesteld, om de gesteentens, welke men hem te koop veilde, te beschouwen en te waardeeren. Aan den anderen kant boodt de Nabab aan, alle de gekochte koopwaren terug te geven, zo Tavernier in die afkorting niet bewilligde. Te vergeefs vertoonde de Hollandsche Directeur, „ dat hy „ voor een eerlyk man bekend stondt; dat hy de enigste was, die de kostbaarste zeldzaamheden uit Europa in Indië bragt; dat zodanig een' behandeling hem de lust benemen zoude, ooit weder derwaards te komen, en „ dat hy niet nalaten zoude, den zelfden afkeer den zulken in te boezemen, „ welke na zyn voorbeeld derwaards wilden reizen." De Nabab, die zich ge-

Wederwaardigheid van Tavernier.

gelukkig achtte, naricht van 't Hof bekomen te hebben, aleer zyn wisselbrief betaalt was, bleef op zyn eisch staan, en Tavernier vondt zich verplicht, in een' afkorting ten minsten van tien duizend roepiën te bewilligen. Hier uit kan men oordeelen, wat hy gewonnen moet hebben met een koophandel, waarin een zo groot verlies en de gestadige geschenken, welke hy doen moest, hem niet beletteden ryk te worden. Doch hy meldt zulks ter waarschouwing van die met de Groten van het Oosten te handelen hebben.

TAVERNIER. 1666.

ZICH dit onrecht getroost hebbende, vertrok hy den 17. naar Ougly in een' Bark van veertien riemen, die de Hollanders hem geleent hadden, en bragt de twee eerste nachten op de Rivier door. Den 19. vertoefde hy in een groot Vlek, *Nandi* geheten. Tot aan 't zelve steigt de vloed der Zee. Een hevige wind en de hoogte van 't water verplichtte de lieden van de Bark dat Vaartuig op land te halen. Den 20. te Ougly (*a*) gekomen zynde, ontfingen hem de Hollanders ten uitersten vriendlyk. „ Zy hadden, zegt hy, „ voor den mond alle lekkernyen, welke in onze moestuinen in Europa ge„ vonden worden; verscheide soorten van saladen, kool, aspersien, erwe„ ten en inzonderheid bonen, welke uit Japan overgebragt waren. Doch „ tot nog toe hadden zy gene artisiokken in hunne tuinen konnen voortkwe„ ken (*b*)."

De Grote Mogol doet zyne juweelen aan Tavernier vertonen.

TAVERNIER keerde den 5. Maart naar Casembazar, van waar hy weder den weg naar Jehan-abad nam. Hy meldt gene omstandigheden van die Reize, welke hy mooglyk langs den zelfden weg afleide; doch vermits hy zich aan de order zyner gedane tochten weinig bindt, meldt hy in een ander gedeelte van zyn Verhaal (*c*), dat hy zich naar het Paleis begeven hebbende, om van den Keizer affcheid te nemen, alvorens zyn Hof te verlaten, die Vorst hem deedt zeggen, dat hy niet wilde, dat hy vertrok, zonder zyne juweelen te zien. Des anderdaags morgens vroeg kwamen hem vyf of zes Amptenaren verwittigen, dat de Keizer naar hem vroeg. Des vervoegde hy zich naar het Paleis, alwaar de beide Makelaars in juweelen hem by zyne Majesteit inleidden, en vervolgens naar een klein vertrek bragten aan het einde van de zaal, in welke de Keizer zyn Troon hadt, en van waar hy hem zien konde.

Wat omzichtigheden in acht genomen worden.

AKEL-KHAN, Opzichter van den schat der gesteentens, was reeds in dat vertrek, en beval vier Gesnedenen van het Hof, de juweelen te halen, welke zy op twee grote houte bledden met goude bladen verlakt, en gedekt met kleine daartoe gemaakte tapyten, aanbragten. Een dier tapytjes was van rood en het ander van groen fluweel, beide geborduurd. Dezelve afgeligt hebbende, telde men naauwkeurig alle de stukken, waarvan drie Schryvers een' lyst maakten. De Indiërs nemen alle die plechtigheden met zo veel geduld als omzichtigheid in acht, en zien, wanneer iemand te veel haast maakt en verdrietig wordt, hem zonder te spreken aan, en lagchen om zyne drift, als om een' onbezonnenheid (*d*).

HET

(*a*) De Franschen hadden aldaar toen nog geen Comptoor. Zie hier voren de Verhalen van de Graaf en Luillier.

(*b*) Bladz. 70.

(*c*) In 't zelfde II. Deel, bladz. 208.

(*d*) *Ibidem*, Bladz. 209.

TAVERNIER. 1666. Stukken van den ſchat der geſteentens.

HET eerſte ſtuk, 't geen Akel-Khan Tavernier in handen ſtelde, was een grote diamant, zynde een ronde roos, zeer hoog aan de eene zyde. In den hoek van een der onderſte ruiten ontdekt men een klein glas. Het water van den ſteen is fraai. Dezelve weegt drie honderd negentien en een' halve ratis, welke twee honderd tagtig onzer karaten uitmaken (*a*) (*b*). Mirgimola (*c*) hadt denzelven aan den Keizer Scha-Jehan preſent gedaan, toen hy den Koning van Golkonda, zyn Heer, verraden hebbende, een' wykplaats aan zyn Hof kwam verzoeken. Die ſteen was ruuw en woeg toen negen honderd ratis, welke zeven honderd zeven en tagtig en een' halve karaten uitmaken; en hadt verſcheide ſtippen of glazen. In Europa zoude men hem gantſch anders behandelt en 'er goede brokken afgenomen hebben, waarna hy nochtans zwarer gebleven zoude zyn. Doch Scha-Jehan deedt hem door een Venetiaan ſlypen, *Hortenſius Borgis* genaamd, een onbekwaam Diamantſlyper, die zich aan zyn Hof bevondt, en ook ſlegt beloont werdt, verwytende men hem, den ſteen bedorven te hebben, vermits hy meer gewigts 'er aan hadt konnen laten, en, voegt 'er Tavernier by, een goed ſtuk 'er af nemen, zonder den Keizer te benadeelen (*d*). Des ontfing hy tot loon van zyn werk ſlechts tien duizend roepiën (*e*).

NA dien fraaijen diamant met verwondering bezichtigt en Akel-Khan weder ter hand geſtelt te hebben, zag de Schryver een anderen, peerswyze, zeer goed van beloop en ſchoon van water, met drie tafelſtenen, twee zuiver en den derden met kleine zwarte ſtippen, wegende ieder vyf en vyftig of zeſtig ratis en de peer twee en zeſtig en een' halve. Vervolgens vertoonde men hem een kleinood van twaalf diamanten, ieder van vyftien of zestien ratis en alle rozen ſtenen. De middelſte was een geroosd hart, fraai van water, doch met drie kleine glazen, en konde vyf en dertig of veertig ratis wegen. Nog deedt men hem een ander kleinood van zeventien, half tafel- en half rozen ſtenen, zien, waarvan de grootſte niet boven de zeven of agt ratis woog, uitgenomen de middelſte, die zeſtien zwaar konde zyn. Alle die ſtenen zyn van het eerſte water, zuiver, goed van beloop en de fraaiſte, die men vinden kan.

VOORTS vertoonde men hem twee grote peerpaarlen, een' van ontrent zeventig ratis, een weinig plat aan beide kanten, fraai van water en goed van beloop; een knoppaarl van vyf en vyftig of zeſtig ratis, van een goed beloop en fraai van water; een' ronde paarl, volmaakt ſchoon, een weinig plat aan de ene zyde, wegende zes en vyftig ratis, en zynde door Scha-Abbas den II., Koning van Perſië, aan den Groten Mogol vereert; drie andere ron-

(*a*) Een' ratis is zeven agtſten van een' karaat.

(*b*) Volgens die rekening zoude het twee honderd negen en zeventig karaten en negen zeſtienden zyn (1).

(*c*) Bernier noemt hem beſtipter den *Emir Jemla*, waarvan het woord Mirgimola een' verbaſtering ſchynt te zyn. Zie hier voren de Reize van Tavernier naar de Diamantmynen.

(*d*) Bladz. 209.

(*e*) In het tegendeel zegt Tavernier, dat de Keizer hem die ſomme deedt *afnemen* en hem meer zoude hebben doen ontnemen, indien hy meer geld bezeten hadt.

(1) Zie hier voren de Noot bladz. 46. alwaar men de waarde van dien ſteen uitgerekend vindt.

ronde paarlen, iedere van vyf en twintig of agt en twintig ratis, doch wier water eèn weinig naar het geele trekt, een' volmaakt ronde paarl, wegende zes en dertig en een' halve ratis, helder, wit en volmaakt ſchoon van water. Dit was het enigſte kleinood, 't geen Aureng Zeb om zyne fraaiheid gekocht hadt, bezittende hy al het overige ten dele van zyn oudſten broeder Dara-Cha, wiens goederen, nadat hy hem het hoofd hadt doen afſlaan, op hem vervallen waren, en ten dele van de geſchenken, ſedert zyne komſt tot den Troon ontfangen. Die Vorſt maakte min werk van geſteentens, dan van goud en zilver (*a*).

TAVERNIER. 1666.

AKEL-KHAN ſtelde vervolgens Tavernier in handen en liet hem zo veel tyd hy wenſchte, om te beſchouwen twee andere paarlen, volmaakt rond en elkander volkomen even gelyk, wegende iedere vyf en twintig en een vierde ratis, zynde de eene een weinig geel; doch de andere van een zeer klaar en 't fraaiſte water der wereld. Wel is waar, dat de Arabiſche Prins, die Maſcate op de Portugeeſchen verovert heeft, eene bezit, welke voor de eerſte in fraaiheid gehouden wordt; doch offchoon zy volmaakt rond en als doorſchynend van witheid is, weegt zy ſlechts veertien karaten. Meeſt alle de Vorſten van Aſia hebben dien Prins aangezocht, hun een' zo zeldzame paarl te verkopen (*b*).

TAVERNIER bezichtigde met verwondering twee ſnoeren, het een van paarlen en robynen van verſcheide vormen, doorboord gelyk de paarlen; het ander van paarlen en ſmaragden, mede rond en doorboord. In 't midden van het robynſnoer was een grote ſmaragd van oude rots, vierkant geſneden, zeer hoog van kleur, doch met verſcheide ſtippen, en wegende ontrent dertig ratis. Te midden van het ſmaragdſnoer praalde een ooſterſche amatiſt, zynde een langwerpige tafelſteen van ontrent veertig ratis en volmaakt ſchoon.

VOORTS zag hy een ongeſlepen robyn, fraai van kleur en van boven doorboord, wegende zeventien *melskals*, waarvan zes een ons maken: een anderen ongeſlepen robynſteen, volmaakt van kleur, doch een weinig geglaasd en van boven doorboord, wegende twaalf melskals; en een ooſterſche topaas, zeer hoog van kleur, agtkant geſlepen en zes melskals zwaar, doch hebbende een wit wolkje aan den enen kant.

ZODANIG waren de koſtbaarſte juweelen van den Groten Mogol. Tavernier roemt de eer, welke hy genoot, in dezelve gezien en alle in handen gehad te hebben, als een' gunſt, die geen Europeër ooit voor hem verkregen hadt (*c*).

Twee Reizen van Suratte naar Golkonda.

HY meldt twee Reizen, ſedert het jaar 1645 van Suratte naar Golkonda gedaan, en waarvan de plaatſen met hunne afſtanden tot nut der Aardrykkundigen in een' Noot behoren geplaatſt te worden (*d*), terwyl wy alhier voort-

(*a*) Bladz. 210.
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) Bladz. 211.
(*d*) Tavernier vertrok den 19. January van Suratte en leide

3 koſſen af tot *Cambari*;	18 van Navapour tot *Rinkula*;
9 van Cambari tot *Barnoli*;	8 van Rinkula tot *Pipelnar*;
12 van Barnoli tot *Beara*;	17 van Pipelnar tot *Nimpour*;
16 van Beara tot *Navapour*;	14 van Nimpour tot *Pantana*;

Taver-nier. 1666. voortgaan zullen met zyne Aantekeningen wegens de Steden, alwaar de Schryver op die tochten enig verblyf hieldt.

Doltabat. Doltabat is een' der beste Vestingen van de Staten van den Groten Mogol op een zeer steilen berg, werwaards men langs een zo smallen weg opklimt, dat op denzelven geen twee paarden of kameelen naast elkander gaan konnen. De Stad, aan den voet van den berg liggende, is met goede muren omringd. Die gewigtige Sterkte, welke de Mogollers verloren hadden, toen de Koningen van Visapour en Golkonda het juk afwierpen, werdt onder de regering van Scha-Jehan door een' zeer loze list herwonnen. Men vindt 'er zeer fraai geschut, waarvan het opzicht gemeenlyk aan Engelsche en Hollandsche Kanonniers toevertrouwt wordt.

Aureng-abad. Aureng-abad was oudstyds slechts een Dorp, waarvan Aureng-Zeb een' Stad gemaakt heeft, ter gedachtenis van zyne eerste vrouw, die overleden was, en welke hy te meer bemint hadt, vermits alle zyne kinderen by haar verwekt waren. Zy ligt begraven aan den oever van een Meer van twee kossen in de rondte, en 't geen tot aan de Stad spoelt. Haar Graf en de Moskee, by 't zelve staande, met een' zeer fraaije Karavansera, hebben onmeetbare sommen gekost, doordien het wit marmer, waarmede die gebouwen bekleed zyn, per as van Lahor komt, en naby de vier maanden onder weg is. Tavernier ontmoette naby Aureng-abad meer dan drie honderd karren met dat marmer geladen, waarvan de minste door twaalf ossen getrokken werdt (*a*).

Te *Nadour* trekt men over een' Rivier, die zich in de Ganges stort en den Reizigers de ongelegenheid verwekt, van een schriftlyk verlof van den Gouver-

14 van Pantana tot *Secoura*;
10 van Secoura tot *Bakela*;
10 van Bakela tot *Disgon*;
10 van Disgon tot *Doltabat*;
4 van Doltabat tot *Aureng-abad*;
8 van Aureng-abad tot *Pipeli*;
12 van Pipeli tot *Aubar*;
10 van Aubar tot *Guismuer*;
12 van Guismuer tot *Asli*;
16 van Asli tot *Sarver*;
16 van Sarver tot *Lesona*;
12 van Lesona tot *Nadour*;
9 van Nadour tot *Patonta*;
10 van Patonta tot *Kakeri*;
10 van Kakeri tot *Satapaur*;
12 van Satapour tot *Sitanaga*;
10 van Sitanaga tot *Satanagar*;
16 van Satanagar tot *Melvari*;
12 van Melvari tot *Girballi*;
14 van Girballi tot Golkonda.

Die tocht is van drie honderd vier en twintig kossen, welke de Schryver in zeven en twintig dagen afleide. In 't jaar 1653 koos hy een anderen weg van Pipelnar, doch meldt de kossen niet, en reisde

den 12. Maart van Pipelnar tot *Birgam*;
den 13. van Birgam tot *Omberat*;
den 14. van Omberat tot *Enneck-Tenque*.
den 15. van Enneck Tenque tot *Geroul*;
den 16. van Geroul tot *Lazour*;
den 17. van Lazour tot *Aureng abad*;
den 18. van Aureng-abad tot *Pipelgan* of *Pipely*;
den 19. van Pipelgan tot *Ember*;
den 20. van Ember tot *Deogan*;
den 21. van Deogan tot *Patris*;
den 22. van Patris tot *Bargan*;
den 23. van Bargan tot *Palam*;
den 24. van Palam tot *Candear*;
den 25. van Candear tot *Gargan*;
den 26. van Gargan tot *Nagouni*;
den 27. van Nagouni tot *Indove*;
den 28. van Indove tot *Indelvaï*;
den 29. van Indelvaï tot *Regivali*;
den 30. van Regivali tot *Masapkipet*;
den 31. van Masapkipet tot *Mirel-Molakipat*;
den 1. April tot Golkonda.

Van Agra tot Golkonda reist men over Brampour en van Brampour tot Doltabat, 't geen slechts vyf of zes dagreizen van daar ligt, van waar men naar de andere hier bovengenoemde plaatsen reist.

(*a*) Bladz. 77.

verneur te moeten erlangen; behalven dat men 'er vier roepiën voor den overtocht van ieder rytuig betalen moet. TAVERNIER. 1666.

TE *Satanagar* komt men op het grondgebied van den Koning van Golkonda.

ENNECK-TENQUE is een' goede Vesting, voerende den naam van twee Indische Prinsessen, en liggende op een aan alle kanten steilen berg, naar welken men enkel aan de oostzyde langs een smallen weg steigt. De omvang van de Vesting bevat een vyver en landeryen, die mondkost tot onderhoud van vyf of zes honderd mannen uitleveren. Enneck-Tenque.

TE *Lazour* loopt een' Rivier, wier boord een' kanonschoot van daar naar het Oosten met een' der grootste Pagoden van het Land praalt, naar welke men onophoudlyk een' grote menigte Pelgrims ziet t'zamenvloeijen.

CANDEAR is een' grote Vesting, doch die van een berg bestreken kan worden. Candear.

TUSSCHEN *Indelvaï* en *Regivali* stroomt een' kleine Rivier, die de Staten van den Groten Mogol van de Landen van den Koning van Golkonda afscheidt (*a*).

TOT een' dier Reizen was het, dat Tavernier van den Nabab Scha-Est-Khan, oom van den Groten Mogol, een pasport en verscheide brieven ontfing, welke hem de hoedanigheid van Edelman van zyn Hof gaven, gelyk hy het noemt, offschoon het pasport enkel den naam van *Dienaar* behelst. Enige dier brieven zal men alhier melden, om de zelfde reden, waarom hy ze alle geplaatst heeft, te weten, om den styl en de form dier Oostersche gunsten te leren kennen (*b*). Brief van Scha-Est-Khan aan Tavernier.

TE

(*a*) Bladz. 78.

(*b*) Bladz. 212. Brief van Scha-Est-Khan, zynde een antwoord op het verzoek van den Schryver:

„ Grote God. Aan den geliefden van 't geluk, den steun der deugd, den Hr. Taver-
„ nier, Franschman, myn waarden vriend. Weet, dat uw brief my ter hand gestelt is,
„ waarin ik uwe terugkomst te Suratte verstaan heb, en dat gy mede gebragt hebt, 't gunt
„ ik u aanbevolen hadt. Ik heb naauwkeurig overwogen, wat gy my geschreven hebt;
„ 't geen my veel genoegen gebaart heeft. Hierom moet gy, na dezen brief ontfangen
„ te hebben, in myne tegenwoordigheid verschynen, met het geen gy hebt mede gebragt;
„ en zyt verzekerd, dat ik u alle mooglyke voordelen zal toebrengen. Daarenboven
„ zend ik u het pasport, 't geen gy verzocht hebt. Hoe spoediger gy komen kont, hoe
„ beter. Waar toe meer geschreven? Gedaan den elfden van de maand *Chouval* van het
„ jaar van Mahomet 1069."

Het volgende was van de eige hand van den Nabab: *Den uitverkorenen myner geliefsten: Uw verzoek is my ter hand gestelt. God zegene en belone u, dat gy uw woord gehouden hebt. Kom haastlyk en zyt verzekerd, dat gy alle genoegen en winst by my genieten zult.*

Rondom het zegel stond: *de Vorst der Vorsten, de Dienaar van den Keizer, Overwinnaar Aureng Zeb.*

De twede brief luidde:

„ Grote God. Den ervarensten der Ingenieurs en den roem der vlugge geesten, den
„ Hr. Tavernier, Franschman. Weet, dat ik u onder de waardste myner gunstlingen re-
„ ken. Dewyl ik u geschreven had, na Jehan-abad te komen, en de zeldzaamheden
„ mede te brengen, die gy voor my by u hebt, heb ik thans, door de gunst en genade
„ des Keizers tot zyn Onderkoning en Stadhouder over het Koningryk Decan benoemd
„ zynde, my den 15. van de maand Chouval op weg begeven. Derhalven is het onnodig,
„ dat gy naar Jehan-abad komt, maar tracht u ten spoedigsten naar Brampour te begeven,
„ alwaar ik met Godes hulp binnen twee maanden aankomen zal. Ik hoop, dat gy doen
„ zult wat ik u schryf."

TAVERNIER. 1666.

De Schryver komt by Scha-Est-Khan, in het Beleg van Choupar.

TE Aureng-abad komende, alwaar hy door de laatste brieven ontboden was, vondt hy den Nabab naar het Decan vertrokken, aan het hoofd van een Leger, 't geen *Choupar*, een' der Steden van den beruchten Sevagi, reeds begonnen hadt te belegeren. Des begaf hy zich naar de Legerplaats, en de Nabab kocht alles, wat hy mede gebragt hadt. Die Heer zondt Tavernier alle dagen vier schotelen met onderscheide soorten van spyzen, en vier anderen met groene en ingelegde vruchten, waarvan zyne Bedienden wel voeren, vermits men hem zelden de vryheid liet, in zyne tent te eten, onthalende hem vyf of zes afgodische Prinsen, die zich by het Leger bevonden, ieder op zyne beurt; doch hunne spyzen, met peper, gengber en andere speceryen doortrokken, behaagden hem weinig op die gastmalen. Gedurende zyn verblyf in de Legerplaats deedt de Nabab een' myn springen; een' zo vreemde krygsverrichting voor de Ingezetenen van Choupan, dat zy ten uitersten daar over ontsteld, zich by verdrag overgaven. De struikroveryen, welke de Stropers der beide partyen pleegden, deden Tavernier verlangen, dat het geld voor zyne koopwaren hem te Doltabat betaalt wierdt; 't geen de Nabab hem bereidwillig toestondt. Ook werdt hy 's daags na zyne komst in die Stad zo bestipt betaalt, dat hy zulks niet nalaat te roemen (*a*).

Reize te land van Suratte naar Goa.

DOOR twee Reizen, welke de Schryver de eene in den jare 1641, en de andere in het jaar 1648 van Suratte naar Goa doedt, heeft hy gelegenheid, den weg over Land derwaards te melden (*b*). Dezelve is, zegt hy, zeer slegt

De derde brief was van dezen inhoud:
,, Grote God. Den geliefsten myner gunstlingen, den Hr. Tavernier, Franschman.
,, Weet, dat ik u vastlyk in myn geheugen heb. De brief, dien gy my gezonden hebt, is
,, my ter hand gestelt. Ik heb denzelven met aandacht woord voor woord gelezen. Gy
,, schryft my, dat de regentyd en de kwade wegen u beletteden te komen, en dat gy na
,, den winter by my komen zult. Thans, nu de regentyd over is, en dat ik binnen vyf of
,, zes en twintig dagen hoop te Aureng-abad te zyn, zult gy spoed maken, my aldaar te
,, komen vinden. Ik geloof, dat gy niet in gebreken blyven zult."
Het volgende was van de eige hand van den Nabab:
Waarde vriend, gy zult niet nalaten uit te voeren 't gunt ik u alhier schryf.
Antwoord van Tavernier in den zelfden styl:
,, Hy, die God voor uwe hoogheid en voor den aanwas uwer grootheid bidt, Jean
,, Baptiste Tavernier, Franschman, levert een verzoekschrift aan uwe mildadige goed-
,, gunstigheid; aan u, die de Luitenant des Keizers zyt, die als bloedverwant van zyne
,, Majesteit alle de Koningryken regeert, welke zynen scepter onderworpen zyn; die
,, de gewigtigste zaken zyner Kroon aan u beleid heeft overgelaten; den onverwinlyken
,, Vorst, Scha-Est Khan, dien God in zyne hoede neme.
,, Ik heb de eere ontfangen van het bevel, waar mede uwe Hoogheid het geluk van
,, den minsten uwer dienaren heeft willen vermeerderen. Den Nabad, Vorst der Vor-
,, sten heil. Ik hadt my de eere gegeven, u dezer dagen te schryven met een Voetknecht
,, van het huis van uwe Hoogheid, dat ik niet nalaten zoude, enz. Thans, nu gy ge-
,, biedt, dat het te Aureng abad zy, zal ik uwe bevelen volgen. Gedaan den tienden van
,, de maand *Haga*."

(*a*) Bladz. 217.

(*b*) Men telt de afstanden alhier by gossen, die ontrent vier van onze gemene mylen uitmaken. Van Suratte tot *Daman* 7 gossen; van Daman tot *Bacaim* 10; van Bacaim tot *Chaul* 9; van Chaul tot *Daboul* 12; van Daboul tot *Rajapour* 10; van Rajapour tot *Mingrela* (1) 9; van Mingrela tot *Goa* 4; in 't geheel een en zestig gossen. *Ibid.* Bladz. 92.

(1) Of veeleer *Wingurla*.

ſlegt, vooral van *Daman* tot *Rajapour.* Ook doen de meeſte Reizigers dien tocht ter Zee in Roeibarken, die *Almadiës* genaamd worden en geſtadig het land in 't gezicht houden. Doch aan den anderen kant ſtelt die korte overvaart hen in gevaar, in handen der Malabaren te vallen, die Zeerovers van koſtwinning en bittere vyanden der Chriſtenen zyn. Tavernier zag een Karmeliet, dien zy deerlyk gepynigt hadden, om hem te ſpoediger zyn losgeld af te perſſen, en die aan eenen arm en een been verminkt gebleven was. Hy verhaalt, dat een Engelſche Kapitein, *Clerk* genaamd, van Bantam naar Suratte komende, het ongeluk gehad hadt, in een' kleine Vloot van vyf en twintig of dertig Malabaarſche Barken te vallen en met veel geweld door dezelve aangetaſt te worden. Die eerſte woede onmooglyk konnende weêrſtaan, deedt hy in enige vaatjes buskruit, onder 't verdek by de hand gebragt, den roden haan ſteken; door welke liſt een' menigte dier Rovers, reeds aan boord gekomen, in de lucht vloog; doch de anderen daar door te meer verhit wordende, deedt Clerk wanhopig zyne lieden in de beide ſloepen vallen, bleef alleen in zyne kamer, alwaar hy een' lange buis met ſas tot in de kruitkamer leidde, en, toen de Rovers van alle kanten in zyn Schip klommen, dezelve aanſtak, om die ſoort van myn te doen ſpelen. Hierop vondt hy door zyne onvertzaagdheid en vlugheid middel, in Zee te ſpringen, en zich by zyn volk in de ſloepen te bergen, terwyl zyne vyanden met een afgryſlyken ſlag in ſtukken vlogen. Echter bleven van hun nog genoeg overig, om de ſloepen, waarin zich ontrent veertig Engelſchen bevonden, te vermeeſteren. Tavernier werdt door den Preſident te Suratte, *Fremelin* genaamd, op een ontbyt onthaalt, toen de Kapitein Clerk den Engelſchen van die ſtad verwittigde, dat hy en alle zyne lieden Slaven van den Samorin waren. Die Prins hadt hen niet in handen der Rovers willen laten, vermits meer dan twaalf honderd weduwen, welke hunne mannen by dat geval verloren hadden, hunne dood eiſchten. Echter hadt hy haar geſtilt, door iedere van haar twee piaſters te beloven, 't geen op meer dan veertien honderd ryksdalers beliep, behalven het losgeld, waarvoor men vier duizend eiſchte. De Preſident bezorgde hem die ſomme ſpoedig, en Tavernier zag alle de Gevangenen terugkomen, enigen in goede gezondheid en anderen aan de koorts kwynende (*a*).

TAVERNIER. 1666.

Lot van een Engelſch Schip, 't geen van de Malabaren aangetaſt werdt.

MINGRELA, 't geen ſlechts vier koſſen of zeſtien mylen van Goa ligt, is een groot Vlek, een' halve myl van Zee in 't Land van Viſapour gelegen, en een' der beſte Reên van Indië. De Hollanders namen aldaar weleer ververſchingen in, toen zy Goa aan den zeekant kwamen inſluiten, en lopen 'er op hunne tochten tot 't zelve einde noch ſteeds aan. Men vindt 'er niet alleen voortreflyke rys en zeer goed water; maar die landſtreek is ook berucht door de kardemom, welke de Indiërs voor de beſte der ſpeceryen houden, en die in Indië zeer duur is, vermits dezelve nergens dan op deze plaats gevonden wordt (*b*). Ook maakt men 'er grove lywaten, welke daar-

Mingrela, Vlek en uitmuntende Reê.

(*a*) Bladz. 94.
(*b*) Deze is de kleine kardemom; want men drie andere ſoorten heeft, welke uit Africa, Ceylon en Java getrokken worden, doch die ongelyk minder zyn. Tavernier noemt deze *Cargamon.* De Malabaren heten ze *Elettari.* Zie de *Dictionaire de Commerce.*

TAVERNIER. 1666.

daar te lande gebruikt worden, en een' foort van pakdoek, *Toti* genaamd, waarin men de goederen pakt. Doch de Koophandel is min dan het gemak der ververfchingen oorzaak, dat de Hollanders 'er een Comptoor opgerecht hebben. Alle de Schepen, die van Batavia, uit Bengalen, Ceylon, de Molukkes, Japan en van elders naar Suratte, de rode Zee, de Golf van Perfië enz. vertrokken zyn, zeilen de Reê van Mingrela niet verby, zonder 'er het anker te werpen (*a*).

Oordeel van Tavernier wegens Goa.

TAVERNIER tekent onder andere aanmerkingen, die ook door andere Reizigers gemaakt zyn, in 't byzonder aan (*b*), dat de Haven van Goa, die van Conftantinopolen en die van Toulon de drie fraaiften van 't grote vafte Land onzer oude Wereld zyn. Aleer de Hollanders, zegt hy, de magt der Portugeefchen in Indië nedergevelt hadden, zag men te Goa niet dan rykdom en pracht; doch federt de bronnen van goud en zilver van meefter verandert zyn, is de oude luifter dier Stad verdwenen. „ Op myne twede „ Reize, voegt de Schryver 'er by, zag ik lieden, die ik gekent hadt twee „ duizend ryksdalers renten te bezitten, des avonds in ftilte by my komen, „ om een aalmoes te bidden, zonder echter van hunne trotfchheid in 't minfte vernedert te zyn, inzonderheid de vrouwen, welke in palankins ko„ men, en voor de deur blyven, terwyl een Knecht, waarmede zy verzeld „ zyn, binnen treedt en de groete harentwegen aflegt. Men zendt haar „ wat men wil, of men brengt het haar zelf, indien men nieuwsgierig is, „ te zien of zy fraai zyn; waartoe men zelden geraken kan, vermits zy het „ hoofd dekken. Doch gemeenlyk overhandigen zy een briefje van den „ een of anderen Geeftlyken, die haar aanbeveelt en getuignis geeft van „ hare voormalige fchatten met een' ontvouwing van hare tegenwoordige „ armoede. Dus geraakt men meeftentyds met de fchone in gefprek, en „ nodigt haar welftaanshalven binnen te treden, en een klein onthaal aan „ te nemen, 't geen fomtyds tot des anderdaags morgens duurt (*c*). Ge„ wis zoude men, voegt Tavernier 'er nog by, zo de Hollanders niet in „ Indië gekomen waren, thans by de meefte Portugeefchen van Goa geen „ ftuk yzer vinden, vermits het alles van goud en zilver zoude zyn.

Don Philippo de Mafcarenhas, Onderkoning van Goa.

DE Onderkoning, de Aardsbiffchop en de groot Inquifiteur, welke Tavernier het eerft bezocht, ontfingen hem te minzamer, vermits zyne bezoeken fteeds met enige gefchenken gepaard gingen. De waardigheid van Onderkoning der Portugeefche Indiën werdt toen door Don *Philippo de Mafcarenhas* bekleedt, die niemand, zelfs niet zyne kinderen, aan zyne tafel gedoogde; doch in zyne eetzaal hadt men een' kleine plaats afgefchoten, alwaar men een' tafel voor zyne voornaamfte Amptenaren en de zulken, welke hy nodigt, aandifchte; een oud gebruik van een tyd, waarvan de trotfchheid het enig overig gebleven merkteken is. De groot Inquifiteur, by wien Tavernier zich vervoegt hadt, verfchoonde zich terftond op zyne bezighe den, en deedt hem vervolgens zeggen, dat hy hem in het Huis der Inquifitie fpreken zoude. Dit voorwendfel baarde hem enig wantrouwen, vermits hy

(*a*) Bladz. 97.
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) Bladz. 98.

hy Proteſtanſch was. Echter begaf hy zich op 't beſtemde uur naar de Inquiſitie. Een Page leidde hem in een' grote zaal, alwaar hy een kwartier uurs alleen bleef, totdat hem eindlyk een Amptenaar kwam afhalen, en door twee grote galleryen en enige vertrekken in een klein vertrek bragt, alwaar hem de Inquiſiteur afwachtte, gezeten aan 't einde van een' grote tafel, in de gedaante van een billard. De gantſche ſtoffeering was, gelyk de tafel, met groen Engelſch laken bekleed. Na de eerſte groete vroeg hem de Inquiſiteur, van wat Godsdienſt hy was? Hy antwoordde, belydenis van den Proteſtantſchen Godsdienſt te doen. De twede vraag was, welken zyn vader en moeder beleden hadden? en toen hy geantwoordt hadt, dat zy, gelyk hy, Proteſtantſch waren geweeſt, verzekerde de Inquiſiteur hem, dat hy welkom was; even als of zyne geboorte toevallig hem rechtvaardigde. Toen riep de Inquiſiteur, dat men konde binnen treden. Hierop werdt in den hoek van het vertrek een eind van het behangzel opgeligt, en verſchenen terſtond tien of twaalf perſonen, naamlyk twee Auguſtynen, twee Dominicanen, twee Karmeliten en andere Geeſtlyken, dien de Inquiſiteur zeide, dat Tavernier een Proteſtant geboren was; doch dat hy geen verboden boek by zich, en kundig van de bevelen van het Gerichtshof, zyn Bybel te Mingrela gelaten hadt. Toen werdt het geſprek zeer minzaam, en betrof de Reizen van den Schryver, wier verhaal een ieder met veel genoegen ſcheen aan te horen. Drie dagen daar na verzocht de Inquiſiteur hem ter middagmaal in een zeer fraai Huis, 'tgeen een' halve myl buiten de Stad lag, en den ongeſchoeiden Karmeliten toebehoorde. 't Zelve is een der fraaiſte Gebouwen van gantſch Indië. Een Portugeeſch Edelman, wiens vader en grootvader door den Koophandel ryk geworden waren, hadt dat huis gebouwt, 'tgeen voor een fraai Paleis gehouden kan worden. Hy leefde ongehuuwd en zich geheel aan de Godsvrucht hebbende overgegeven, bragt hy het grootſte gedeelte van zyn leven by de Auguſtynen door, voor welke hy zo veel genegenheid opvatte, dat hy hun by zyn uiterſten wil alle zyne goederen maakte, onder voorwaarde, dat zy hem na zyn dood aan de rechter zyde van het groot Autaar een graf zouden oprechten. Enigen dier Geeſtlyken vertoonden hem, dat die plaats enkel een Onderkoning voegde, en verzochten hem, een' andere te kiezen; over welken voorſlag hy zodanig geergerd was, dat hy de Auguſtynen niet meer zag, en zynen Godsdienſt by de Karmeliten verrichtte, die hem met open armen ontfingen, en op de zelfde voorwaarden erfgenamen van al zyn goed werden (*a*).

TAVERNIER. 1666.

Geſprek van Tavernier met den Inquiſiteur.

Stichting van een fraai huis van de Karmeliten van Goa.

GEDURENDE drie maanden, welke Tavernier te Goa doorbragt, maakte hy zich zyne gunſt ten nutte, om het ontſlag van een Franſchen Edelman, *du Belloy* genaamd, te verkrygen. Dat geval is te merkwaardiger, vermits in 'tzelve van enige andere Franſchen geſproken wordt, wier treflyke daden niet ongeroemd behoren te blyven.

DU BELLOY hadt zynes vaders huis verlaten, om door Reizen de Wereld te leren kennen; doch in Holland te grote koſten hebbende gemaakt, en niemand vindende, die hem geld wilde ſchieten, nam hy dienſt in een Hollandſche Compagnie Soldaten, met welke hy naar Batavia overgevoert werdt in een

Gevallen van du Belloy en Saint Amant, Franſche Edellieden.

(*a*) Bladz. 107.

TAVER-NIER. 1666. een tyd, dat de Hollanders in Ceylon tegens de Portugeeſchen oorloogden. By zyne komſt voegde men hem by de Recruten, welke men naar dat Eiland zondt. De Generaal der Hollandſche troepen zich verſterkt vindende door dit verſch volk onder 't bevel van een Franſchen Officier, *Saint Amant* genaamd, een man van moed en ervarenheid, beſloot, 't Beleg van *Negombo*, een' der Portugeeſche Veſtingen op 't Eiland Ceylon, te ondernemen. Men liep driemaal ſtorm, waarby alle de Franſchen, die zich onder de Hollanders bevonden, blyken van hunne dapperheid gaven, vooral Saint Amant en *Jean de Roſe*, die beide gekwetſt werden. De Generaal zich met veel genoegen dus wel gedient ziende, beloofde, dat hy, zo men Negombo bemagtigde, Saint Amant tot Gouverneur dier Veſting verheffen zoude. Ook hieldt hy zyn woord; doch een jongeling, kort te voren uit Holland gekomen, en een bloedverwant van den Gouverneur van Batavia, verkreeg die waardigheid, ten nadele van een wakkeren man, welke dezelve door zyne dapperheid verworven hadt, en kwam hem met een bevel van den Raad van Nederlandſch Indië verſtoten. Saint Amant zich onwaardiglyk den voet geligt ziende, kocht vyftien of twintig Soldaten om, daaronder du Belloy, *des Marets*, een Edelman uit het Dauphiné, en Jean de Roſe, met welke hy middel vondt, naar het Portugeeſche Leger over te lopen. Dat klein getal wakkere Krygslieden wakkerde de hoop der Portugeeſchen zodanig op, dat zy Negombo, waaruit zy gejaagt waren, aanvielen, en het by den tweden ſtorm herwonnen.

DON PHILIPPO de Maſcarenhas was toen Gouverneur van 't Eiland Ceylon, dat is te zeggen, van alle de Veſtingen, welke de Portugeeſchen 'er bezaten, en hieldt zyn verblyf te *Colombo*, van waar hy met Brieven van Goa tyding bekwam, dat de Onderkoning overleden, en hy tot zyn opvolger aangeſtelt was. Voor zyn vertrek verlangde hy Saint Amant en zyne Spitsbroeders te zien, om hunne dienſten te belonen. Hy waardeerde de dapperheid. Zodra hy dien kleinen hoop dappere lieden gezien hadt, nam hy het beſluit, dezelve met zich te nemen, 't zy hy meende te Goa meer gelegenheid te hebben, hen te bevorderen, 't zy hy vrezende de Malabaren te ontmoeten, gaarne onvertzaagde lieden by zich hadt. De Kaap Comorin naderende, verſtrooide een hevige ſtorm zyne Vloot, en deedt verſcheide Barken vergaan. Het Schip van den Onderkoning geraakte zelf in 't uiterſte gevaar, en de Matrozen wendden vruchtloos alle pogingen aan, om land te bereiken, toen Saint Amant en zyne Spitsbroeders de ſchipbreuk onvermydlyk ziende, zich in Zee wierpen, met touwen en ſtukken houts, op welken zy hunnen nieuwen Meeſter met zich namen en bergden.

DIE Heer deedt by zyne komſt te Goa zyne erkentenis blyken, benoemende, zodra hy bezit van zyne waardigheid genomen hadt, Saint Amant tot Grootmeeſter van 't geſchut en Opper-Intendant van alle de Veſtingen, die de Portugeeſchen in Indië bezaten. Vervolgens verſchafte hy hem een' wel gegoede jonge dochter ten vrouwe. Ook ondervonden alle de andere Franſchen zyne edelmoedigheid. Jean de Roſe verzocht, naar Colombo terug gezonden te worden, alwaar hy een' jonge Meſtieſche weduw trouwde, wier man haar grote middelen nagelaten hadt. Don Philippo, die een' byzondere genegenheid voor des Marets hadt opgevat, vermits hy door hem

hem by de schipbreuk op de schouderen gedragen en dus gered was, verhefte hem tot Kapitein zyner Lyfwacht. TAVERNIER. 1666.

Du Belloy verzocht verlof, zich naar Macao te begeven, alwaar hy verstaan hadt, dat de Portugeesche Adel, na door den Koophandel ryk geworden te zyn, zyn verblyf nam, de Vreemdlingen wel ontfing, en het spel beminde, 't geen de sterkst heerschende drift van du Belloy was. Twee jaren bragt hy in tydkortingen van zyne liefhebbery te Macao door, en vondt, wanneer hy zyn geld met spelen verloren hadt, edelmoedige vrienden, die hem ander leenden. Maar op een tyd, nadat hy een' aanzienlyke somme gewonnen hadt, verloor hy al 't geen hy bezat met meer tegenspoed, dan hem de fortuin gedient hadt; waarop hem de vervoering der gramschap tegens een stuk schildery, 't geen in de kamer hing en een onderwerp uit de schrift verbeeldde, deedt vloeken en aan 't zelve de oorzaak van zyn ongeluk wyten. Hiervan werdt de Inquisiteur Generaal terstond verwittigt. In alle de Portugeesche Steden in Indië is een dier geduchte Amptenaren, wiens magt, zo men wil, niet zonder palen is; doch die 't vermogen heeft, de zulken by den kop te doen vatten, welke men by hem aanklaagt, de getuigen te horen, en de schuldigen met de ingewonnen bezwaarnissen op het eerste Schip te werpen, 't geen naar Goa vertrekt, alwaar de magt van te veroordeelen, of vry te spreken, aan den Inquisiteur Generaal behoort. Du Belloy werdt gekluisterd aan boord van een klein Schip van tien of twaalf stukken gezonden, welks Kapitein voor de levering van zyn persoon verantwoordlyk, doch teffens een hupsch man was, die zyn gevangen voor een Franschman van goeden huize kennende, hem van de boeijen deedt slaken, aan zyne tafel spyzigen, en gedurende de Reize, die ontrent veertig dagen duurde, van lywaat en klederen voorzien.

Den 19. February 1649 kwamen zy te Goa. Saint Amant zich in naam van den Gouverneur naar de Haven begeven hebbende, enkel om de brieven te ontfangen en te vernemen, wat in China voorgevallen was, stondt ten uitersten versteld, du Belloy te zien, en zyn ongeval te horen. De Kapitein weigerde hem van boord te laten halen, aleer de Opper-Inquisiteur daarvan verwittigt was. Echter verkreeg Saint Amant door zyn aanzien de vryheid, zyn vriend in de Stad te brengen, alwaar hy hem zyne oudste klederen deedt aantrekken, om hem by de Inquisitie in te leiden. Aldaar beplytte hy zyne zaak met alle drift der vriendschap, en de Inquisiteur begaan over den toestand, waarin hy hem zag, gaf hem de Stad tot gevangenis, mits hy op het eerste bevel verscheen. Tavernier, die zich te Goa bevondt, een der voornaamste Rolspeelers in 't vervolg van dat geval geworden zynde, behoort men 't zelve in zyne eige bewoordingen te verhalen.

Tavernier geraakt in de zaak van du Belloy gewikkeld.

„ In die omstandigheden bragt Saint Amant du Belloy by my, toen ik „ uitging, om den Heer Bisschop van *Mira* te bezoeken, dien ik te Con„ stantinopolen gekent hadt, toen ik aldaar Gardiaan der Franciscanen van „ Galata was. Ik verzocht hun, een weinig te wachten en het middag„ maal by my te houden; 't geen zy inwilligden, waarna ik du Belloy huis„ vesting by my en myne tafel aanboodt, welke aanbieding hy aannam. Ik „ deedt hem drie gantsche pakken klederen en het nodig lywaat maken. In de „ agt of tien dagen, welke ik nog te Goa doorbragt, was het my onmoog-

„ lyk,

TAVERNIER. 1666.

„ lyk, hem te overreeden, die klederen aan te trekken, belovende hy my „ t'elken dage, zulks den volgenden dag te zullen doen, zonder rede van „ zyne nalatigheid te geven. Daags voor myn vertrek zeide ik hem, af- „ fcheid van den Onderkoning te zullen nemen, en verzocht hy my zeer „ ernftig, ook zyn verlof te willen erlangen. Dit gelukte my, en wy ver- „ trokken des avonds in de zelfde Bark, waarmede ik gekomen was. Te- „ gens middernacht begon du Belloy zyne oude plunje uit, en zyne nieuwe „ klederen aan te trekken, werpende de oude in Zee, en vloekende op de „ Inquifitie, zonder dat ik daarvan nog de oorzaak wift; want ik van al het „ voorgevallene onkundig was. Over zyne vervoering verwonderd ftaan- „ de, vertoonde ik hem, dat hy nog niet uit handen der Portugeefchen „ was, en dat hy en ik, met vyf of zes perfonen van myn gevolg, ons niet „ tegens veertig mannen, die onze Bark roeiden, verweeren konden. Voorts „ vroeg ik, waarom hy op de Inquifitie vloekte? 't geen hy my beloofde te „ Mingrela te zullen zeggen. Gelukkig kwamen wy aldaar aan het ftrand, „ alwaar wy enige Hollanders vonden, die met hun Opperhoofd oefters aten „ en Spaanfchen wyn dronken. Zy vroegen my, wie de perfoon was, wel- „ ken zy by my zagen. Een Edelman, zeide ik, die onder het gevolg van „ een Franfchen Ambaffadeur in Portugal gekomen zynde, vervolgens „ van daar naar Indië was overgegaan, en weinig genoegen in 't ver- „ blyf van Goa en de geaartheid der Portugeefchen vindende, my ver- „ zocht hadt, hem behulpzaam te zyn, om naar Europa te keren. Des „ avonds verhaalde hy my alle zyne levensgevallen. Drie of vier dagen „ daar na kocht ik hem een os, welke dieren daar te lande in plaats van „ paarden bereden worden, om zich naar Suratte te begeven, en gaf hem „ een Knecht tot Bediende, en een brief aan den Kapucyner Pater *Zenon*, „ waarby ik dezen verzocht, hem door myn Makelaar tien ryksdalers „ 's maands tot zyn onderhoud te doen betalen, en van den Prefident der En- „ gelfchen voor hem verlof te verzoeken, aan boord van het eerfte Schip „ zyner Natie te mogen vertrekken. Doch de Pater Zenon, die zich bereid- „ de, om ten voordeele van den Pater *Ephraim* (a) naar Goa te reizen, was „ waarfchynlyk verblyd, in du Belloy een gids te vinden. Des haalde hy „ hem over, hem derwaards te verzellen, menende ongetwyfelt, het ge- „ noeg te zyn, dat hy weder voor de Inquifitie verfcheen, en vergiffenis „ badt, om zyn ontflag te verkrygen; 't geen hy ook inderdaat erlangde, „ doch niet, dan na alvorens twee jaren in de Inquifitie gezeten te heb- „ ben, waaruit hy niet geraakte, dan in een gezwaveld hembd en het „ groot kruis van St. Andries op de borft, in gezelfchap van een anderen „ Franfchman, *Louis* genaamd, van Bar-fur-Seine, die met een' gelyke ftreng- „ heid gehandelt werdt. Zy waren veroordeelt, beide een' menigte andere on- „ gelukkigen naar de gerechtsplaats te volgen. Zo du Belloy onvoorzichtig ge- „ handelt hadt, in zich weder te Goa te vertonen, handelde hy veel onver- „ fchoonlyker, door naar Mingrela te keren, alwaar de Hollanders door hun- „ nen Directeur van Suratte verwittigd zynde, dat hy weleer uit hunnen dienft „ over-

(a) Zie hier voren de gevallen dier beide Kapucynen in de Reizen naar de Diamantmynen, *bladz.* 29. Noot (*c*).

„ overgelopen was, hem vatteden en op een Schip wierpen, 't geen naar Batavia vertrok. Zy ſtrooiden uit, dat zy hem naar den Gouverneur Generaal zonden, om aan dat Opperhoofd een' zaak over te laten, die buiten hunne magt was. Doch Tavernier vernam van goede hand, dat het Schip buiten 't gezicht der Kuſt geraakt zynde, zy, welke het voerden, dien ongelukkigen Edelman in een zak geſtoken en hem in Zee geworpen hadden (*a*)."

TAVERNIER. 1666.

Gevallen van des Marets, een Edelman uit 't Dauphiné.

De gevallen van des Marets zyn min treurig. Hy was van goeden huize uit het Dauphiné in de nabuurſchap van Lauriol. Na een tweegevecht, waarin hy zyn party gedoodt hadt, was hy naar Polen geweken, alwaar hy door zyne treflyke daden de achting en vriendſchap van den Generaal der Kroon gewonnen hadt. Ten dien tyde hieldt de Grote Heer in 't Kaſteel der zeven Torens twee Poolſche Prinſen gevangen, welke hy hadt doen aanhouden om redenen, die den ſchryver onbekend ſchynen te zyn. De Generaal de dapperheid en het beleid van des Marets kennende, die, behalven vele andere uitmuntende hoedanigheden, ook die van een goeden Ingenieur bezat, ſloeg hem voor, zich naar Conſtantinopolen te begeven, om te trachten, de gemelde beide Prinſen in vryheid te ſtellen. Hy nam zulks op zich, en zoude mooglyk in zyn aanſlag geſlaagt zyn, zo hy niet door enige Turken ontdekt was, welke hem beſchuldigden, de zeven Torens met te veel oplettenheid en met kryt in de hand, om dat kaſteel uit een kwaad oogmerk af te tekenen, beſchouwt te hebben. Dit was genoeg tot zyn verderf, zo de Hr. de Ceſy, Gezant van Vrankryk, die zaak niet door een geſchenk, 't gewoon hulpmiddel in verdrietige gevallen in Turkye, gedempt hadt. Die Heer vertoonde, dat des Marets een jong Edelman was, welke enkel reisde, om zich te onderrichten, en die by de eerſte gelegenheid naar Perſië ſtondt over te gaan. Deze verſchoning redde hem, doch bragt hem zelfs in de noodzaaklykheid, om wezentlyk naar Perſië te reizen. De beide Prinſen, dien de Grote Heer beſloten hadt, nooit hunne vryheid weder te geven, hadden eindelyk het geluk, een jongen Turk, zoon van den Gouverneur dier gevangenis, aan wien de vader gemeenlyk de ſleutels der voornaamſte deure vertrouwde, om te kopen. In den nacht, tot hunne vlucht beſtemd, gedroeg hy zich, als of hy hen opſloot, doch liet de deuren open, uitgenomen die door een' wacht Janitſaren bewaart werdt. Doch zyne maatregelen wel genomen hebbende, hadt hy ladders van touwen verzorgt, om over twee muren te klimmen. Vermits de Prinſen niet met de uiterſte geſtrengheid behandelt werden, dulde men, dat zy enige ſpyzen uit den keuken van den Franſchen Gezant ontſingen, en hadden de Koks, in hunne belangen zynde, hun verſcheidemaal paſtyen vol touwen gezonden, waarvan zy ladders gemaakt hadden. De zaak werdt zo voorzichtig en gelukkig belegt en uitgevoert, dat de Prinſen ontſnapten. De jonge Turk volgde hen naar Polen, alwaar hy het Chriſtendom omhelsde en beloningen overeenkomſtig de grootheid van den dienſt genoot.

Des Marets ondertuſſchen in de Hoofdſtad van Perſië gekomen zynde, wendde zich terſtond naar de Paters Kapucynen, welke hem by Tavernier brag-

(*a*) Bladz. 111 en voorgaande. Deze laatſte byzonderheid is niet waarſchynlyk en verdient weinig geloof.

TAVERNIER. bragten. Enig verblyf te Ispahan houdende, maakte hy zich door zyne verdiensten by de Engelschen en Hollanders dier Stad zeer gezien. Doch
1666. zyne nieuwsgierigheid, gevoegd by zyne natuurlyke stoutmoedigheid, deedt hem een vermetelen aanslag ondernemen, welke zyn verderf en dat van alle de Europeërs, die zich te Ispahan bevonden, verwekt konde hebben. Naby de Karavansera, in welke hy zyn intrek hadt, is een groot bad, werwaards zich de mans- en vrouwspersonen op daar toe bestemde dagen voor iedere kunne, afzonderlyk begeven, en alwaar de Koningin van Visapour, die by hare terugkomst van Mecka hare Reize over Ispahan genomen hadt, dikwerf kwam, enkel om 't vermaak te genieten, met de vrouwen der Franschen te spreken, vermits de Tuin van hun Huis naast het zelfde bad liggende, zy gene zwarigheid maakten, zich mede naar 't zelve te begeven. Des Marets hadt in zyne dwaze nieuwsgierigheid om te zien, wat onder die vrouwspersonen omging, in het gewelf van 't bad een' spleet ontdekt; en van buiten op dat gewelf klimmende, 't geen plat is, gelyk die van het Serrail, leidde hy zich op zyn buik en zag alles, zonder ontdekt te worden. Tavernier, dien hy zyn geluk in vertrouwen openbaarde, vertoonde hem, dat hy een' gevaarlyke rol speelde. Doch zyn raad niet volgende, werdt hy door een' der vrouwen ontdekt, die het opzicht over het lywaat hebben en het op stokken langs het gewelf drogen. In de ontsteltenis van aldaar een mansperfoon te vinden, greep zy zyn hoed en begon te schreeuwen. Het gelukte des Marets, haar te doen zwygen, door haar spoedig enige stukken geld in de hand te stoppen. Toen hy in de Karavansera terug kwam, deedt Tavernier, die de ontroering uit zyn wezen las, hem de vermetelheid van zyne daad belyden; en vermits de gevolgen veel gevaarlyker konden worden, dan hy zich verbeeldde, vonden alle de Europeërs nodig, dat hy zyn vertrek niet moest uitstellen. Des verschafte men hem een' muilezel en geld, om zich naar Bander-Abassi te begeven. De Hollandsche Directeur boodt hem brieven van aanpryzing aan den Gouverneur Generaal van Batavia, die te Ceylon schrandere en manmoedige lieden nodig hadt. Doch gunstbewyzen en geschenken hem niet hebbende konnen bekoren, om verbintenissen aan te gaan, waardoor hy zyn Godsdienst meende te kwetsen (*a*), raadde Tavernier hem, zich naar Suratte te begeven, alwaar de Engelsche President door 't getuignis, 't geen men hem van zyne verdiensten gaf, genegen zynde zyne oogmerken te bevorderen, ten zynen voordele aan den Onderkoning van Goa schreef, die zyn vriend was, hem teffens meldende, wat aanbieding hem door de Hollanders gedaan waren, ten einde hem te meer te doen achten. Ook werdt des Marets door den Onderkoning wel ontfangen en hem op zyn verzoek verlof vergunt, naar 't Eiland Ceylon over te gaan, alwaar de Gouverneur, Don Philippo de Mascarenhas, hem terstond een' bediening gaf (*b*). Hy kwam aldaar drie dagen, nadat de Portugeeschen Negombo verloren hadden, en was, toen zy het herwonnen,

(*a*) Bladz. 113.

(*b*) Dus was hy niet onder het getal der vyftien of twintig, die Saint Amant omgekocht hadt, onder welke hy hier voren bladz. 274 getelt is; want hy om den Godsdienst in Hollandschen dienst niet hadt willen treden.

nen, een van die de meeste wonden bekwam en den grootsten roem verkregen. Ook was hy het, die in de schipbreuk het meest ter redding van Don Philippo medewerkte. Die Heer Onderkoning geworden zynde, achtte hem niet minder te moeten belonen, dan met hem tot Kapitein zyner Lyfwacht te verheffen, met welke hoedanigheid hy drie of vier maanden bekleed was, toen hy overleedt, wordende door zyn Meester en alle die hem gekent hadden ten hoogsten betreurt. Hy liet al 't geen hy bezat aan een Priester, met wien hy een' naauwe vriendschap hadt aangegaan, hem gelastende, Tavernier twee honderd vyftig ryksdalers terug te geven, welke die Reiziger hem in Persië geschoten hadt, en die het hem gedurende zyn verblyf te Goa zeer moeilyk viel, uit handen van den Erfgenaam te bekomen (*a*).

TAVERNIER. 1666.

Beschryving van een' onbekende Baai.

Op de zelfde Reize was het, dat hy van Saint Amant, Opper-Intendant van alle de Vestingen, die de Portugeeschen in Indië bezaten, verstondt, dat een' Karaveel van Lisbon vertrokken, op haren tocht een nieuwe ontdekking gedaan hadt. De Kaap de goede Hoop willende aandoen, werdt dat Schip door een' storm belopen, die verscheide dagen duurde en de Zeelieden in hunne streek verbysterde. Na lange gefoltert te zyn, wierpen zy het anker in een' Baai, welke zy volgens hunne waarnemingen oordeelden dertig mylen van de Kaap te liggen, en alwaar zy verscheide woningen vonden. Naauwlyks reeden zy voor anker, of zagen het strand vol mansperfonen, vrouwen en kinderen, die versteld schenen, geklede menschen, blanke aangezichten en een Vaartuig te zien van zodanig een gedaante als de Karaveel was. Vermits men elkander van weer en kanten niet dan door tekenen verstaan konde, boden de Portugeeschen hun biscuit en brandewyn. Die geschenken werden wel ontfangen; doch de Wilden zich weg begeven hebbende, en den gantschen dag niet te voorschyn gekomen zynde, scheen het, dat zy uit wantrouwen verdwenen waren. Echter zag men hen den volgenden dag weder op 't strand verschynen, medebrengende struis- en andere vogelen, veel overeenkomst met grote ganzen hebbende, en zo vet, dat men geen vleesch aan dezelve bekennen konde. Zy waren zeer fraai van vederen, en die van den buik schenen uitmuntend goed, om bedden te vullen. Tavernier kocht een dik kussen van die vederen van een der Portugeeschen Matrozen, die hem naauwkeurig alles verhaalde, wat in die Baai was omgegaan (*b*), zy vertoefden aldaar zeven en twintig dagen. Zich onmooglyk aan de Wilden konnende doen verstaan, gaven zy hun van tyd tot tyd messen, bylen, kralen en valsche paarlen, op hoop, dat zy ook enige hunner waren zouden te voorschyn brengen, en inzonderheid om te ontdekken, of zy veel goud bezaten, want zy enigen kleine staafjes in de oren zagen dragen, aan beide zyde gelyk spykers spits aflopende. Sommige vrouwen droegen dezelve onder aan de kin en zelfs aan den neus. Agt of negen dagen na de komst der Portugeeschen bragten die Kaffers eindlyk kleine stukjes ambergris, een weinig goud en enige oliphantstanden, doch zeer klein, enige harten, en veel visch. Men liet niets onbezocht, om te ontdekken, van waar zy dat ambergris, 't geen zeer fraai was, bekomen hadden. De On-

(*a*) Bladz. 114. en voorgaande.
(*b*) *Ibidem.*

TAVERNIER. 1666. Onderkoning vertoonde aan den Schryver een ſtuk van een half ons, 't welk hem het beſte ſcheen, dat hy ooit gezien hadt. Ook poogden zy te ontdekken, hoe zy aan 't goud kwamen. Betreffende de oliphants tanden, behoefden zy gene andere uitlegging, dan het gezicht van een' menigte dier dieren, welke alle morgen in een' Rivier, die zich in de Baai ſtortte, kwamen drinken. Eindlyk wanhopende, zich te doen verſtaan, of enig onderricht te bekomen, maakten zy t' zeil; doch hielden, vermits de Wilden zo gemeenzaam waren, dat men 'er geſtadig enigen aan boord hadt, twee op 't Schip, en voerden dezelve met zich naar Goa, op hoop van hen in het Portugeeſch te doen onderwyzen, of hun een kind te geven, 't geen hunne taal van hun leerde. Toen het Schip begon af te dynzen, trokken de Wilden, ziende twee der hunnen wegvoeren, die mooglyk geen der minſten van hun waren, zich het hair uit, ſloegen zich op de borſt en maakten een erbarmlyk getier. De Karaveel kwam gelukkig te Goa, alwaar men voor de beide Gevangenen zorge droeg; doch zonder hun het Portugeeſch te konnen leren, of enig onderricht wegens hun Land te bekomen. Binnen enige maanden ſtierven zy beide van hartſeer en kwyning, en trokken de Portugeeſchen van die ontdekking gene andere vrucht, dan omtrent twee ponden gouds, drie ponden ambergris en vyf en dertig of veertig oliphants tanden (*a*). Tavernier zich in 't vervolg te Batavia bevindende, verhaalde alle die byzonderheden aan den Hollandſchen Generaal, welke gene min vruchtloze pogingen aanwendde, om de gemelde Baai weder te vinden (*b*).

Vruchtloze pogingen, om die Baai weder te vinden.

§. III.

Reize van Tavernier naar Batavia.

1648. Reize van Tavernier naar 't Eiland Java. Het Schip loopt te Bakanor aan.

De Reize naar Batavia, een' der zwaarſte, die de Schryver ondernomen hadt, ten minſten door de gevaren, waaraan zyn leven bloot geraakte, maakt het laatſte gedeelte van zyn Verhaal uit. Hy vertrok van Mingrela in 't Koningryk Viſapour aan boord van een Hollandſch Schip, 't geen zyde uit Perſië bragt en bevel hadt, naar Batavia ſtevenende, te *Bakanor* aan te lopen, om 'er rys in te nemen. Vier dagen daarna kwam het in die Haven. De Kapitein zich aan de wal moetende begeven, om van den Koning verlof tot den Handel te verzoeken, dreef de nieuwsgierigheid Tavernier aan, hem te verzellen. Zy voeren de Rivier naby de drie mylen op, en vonden, toen zy het minſt verwachten, den Koning aan den waterkant op een' plaats, alwaar zy ſlechts tien of twaalf ſlegte hutten van takken van dadelbomen t'zamengevlochten vonden. Zy onderſtelden, dat die Vorſt elders een' gevoeglyker woning hadt, en enkel derwaards gekomen was, om de koelte van

(*a*) Bladz. 115.

(*b*) Bladz. 378. Tavernier zegt, dat de Gouverneur hem voor dat bericht op een koele wyze bedankte, als voor iets, dat van weinig belang was, offchoon hy ſedert verſtondt, dat de Gouverneur naar die Baai vruchtloos hadt doen zoeken. Een' Baai, dertig mylen van de Kaap gelegen, zoude den Hollanders onbekend zyn?

van 't geboomte en van enige beekjes te genieten. De hut, in welke hy tradt, om de beide Europeërs te ontfangen, was echter met enige Perſiſche tapyten verſierd, waarop hy zich nederzette, omgeven van vyf of zes vrouwen, waarvan enige hem met paauwen ſtaarten bewaaiden en anderen hem de betel aanboden of zyne tabakspyp ſtopten. De Heren van zyn Hof bevonden zich in de andere hutten, en de Schryver telde 'er naby twee honderd, de meeſten met boog en pylen gewapend. Niet verre van daar zag men twee oliphanten. Na den Kapitein het verzocht verlof, om rys te kopen, ingewilligt te hebben, zondt de Vorſt hem een geſchenk van twaalf hoenderen en zes ſchroeffleſjes met palmwyn. Tavernier merkt aan, dat die wyn ſterker was, dan hy ooit van die ſoort geproeft hadt, en daarvan de reden aan enige Ingezetenen van een Gehucht, waarin hy den nacht doorbragt, gevraagt hebbende, antwoordden zy hem, zulks toe te ſchryven aan het gebruik daar te lande, van peper rondom de dadelbomen te planten (*a*). TAVERNIER. 1648. Waar die Schryver de Koning vindt. Zeer ſterke palmwyn en oorzaak daarvan.

De wind 's nachts tuſſchen den 28 en 29. April beginnende om te lopen, waarſchuuwde men den Kapitein, die de Kuſten van Indië noch niet bevaren hadt, dat de voorzichtigheid vorderde, het ligten van het anker niet langer uit te ſtellen. Doch vermits hy niet gaarne vertrok, zonder zyne lading ingenomen te hebben, verwierp hy dien raad, onder voorwendſel, dat hem water ontbrak. De wind, die den gantſchen nacht zeer hevig geweeſt was, ſtilde by dag merklyk, en men voer voort met het inladen van de peper. Den volgenden dag zag men de merktekenen van een zo ſlegt weêr, dat het volk beginnende te morren, de Kapitein de beide Sloepen naar land zondt, om water in te nemen. Doch zy waren naauwlyks aan den mond van de Rivier gekomen, of een geweldige wind noodzaakte de Matrozen, zonder water naar boord te keren, 't geen zy met veel moeite en gevaar deden. Men houdt zich met het verhaal van dien ſtorm niet op, dan om te melden, hoe gelaten zich Tavernier gedroeg in een' dier verſchriklyke omſtandigheden, welke de Reizigers in de uiterſte verlegenheid brengen, en waar van het verhaal ſomtyds het lezenswaardigſte gedeelte van hunne Reisbeſchryving uitmaakt.

De Sloepen weder aan boord gekomen zynde, maakte men dezelve, volgens gebruik, achter aan het Schip vaſt, en zette veertien mannen in de grootſte, om haar af te houden en te beletten, dat zy in ſtukken ſtiet. Toen wilde men een begin maken met het anker te ligten; doch de wind heviger wordende en meer tegen lopende, werden twaalf mannen van de veertig, die aan de ſpil ſtonden, door de bomen verminkt. Den Kapitein zelven, de kabel willende aanraken, werdt de hand deerlyk gekneuſt. Eindelyk woedde de ſtorm zo geweldig, dat men, in plaats van het anker te ligten, anderen uitwerpen moeſt, vermits het Schip naar land gezet werdt; en verloor men, aleer het middernacht was, zeven ankers na elkander. Gene meer overig hebbende en alle hulpmiddelen te vergeefs zynde, deedt men binnen twee uren driemaal het gebed. Op het einde dier laatſte Godsdienſtoefening riepen de Stuurlieden, dat het Schip aan den grond ſtond te ſto- Verſchriklyke ſtorm.

(*a*) Bladz. 371.

TAVERNIER. 1648. Gelatenheid van Tavernier in het uiterste gevaar.

ftoten en een ieder op het bergen van zyn leven bedacht moeft zyn. De Kapitein was door den elendigen toeftand van zyne hand buiten ftaat, zich zelven te redden. Tavernier, van zyne eige pogingen gene betere hope konnende opvatten, leunde met zyn elboog op het boord van het Schip, zyn noodlot afwachtende; en dewyl het maanlicht was, zag hy met bedrukte ogen iedere golf, welke het naar het land zette; gelyk het kort daarop zeer geweldig ftiet, en de nare kreet van het volk hem deedt vaftftellen, dat het geberften was. Op 't zelfde ogenblik kwamen twee Matrozen hem aanbieden, onder voorwaarde van een' edelmoedige beloning, hem te bergen, zo de Hemel hunne pogingen geliefde te begunftigen. Op de belofte van vyf honderd ryksdalers namen zy op zich, tot behoud van zyn leven het hunne te wagen. Zy beide waren Hamburgers, welke hy te Suratte gezien hadt, en die wetende, dat zyn voornaamfte Handel in gefteentens beftondt, niet onkundig waren, dat hy alle zyne Koopwaren by zich hadt. Zodra hy de fomme genoemt hadt, vatten zy een ftuk houts ter dikte van de dye en tien of twaalf voeten lang, waar aan zy op vyf of zes plaatfen dikke touwen van vier of vyf voeten lengte bonden. Tavernier befchouwde hun werk, zonder te konnen begrypen, van wat gebruik het zoude zyn, toen hy zyne ogen naar land wendende, meende te befpeuren, dat het Schip niet meer lynrecht naar het zelve gedreven werdt. Vrezende zich door den duifter te vergisfen, vermits de Maan ouderging, liep hy naar het kompas, om daar van te beter te konnen oordelen: ook zag hy inderdaat, dat de wind ten enemaal omgelopen was en van land kwam. Deze verandering, welke hy met een vreugdegeroep den Matrozen bekend maakte, deedt hen weder moed vatte; en gelyk even te voren de doodsangft, was thans de blydfchap in een ieders gelaat te lezen. Men riep de veertien mannen in de grote Sloep toe; doch niemand antwoordde, en des morgens by het aanbreken van den dag befpeurde men, dat de kabel gebroken was: ook heeft men nooit vernomen, wat van hun geworden zy.

Verlies van veertien mannen in een Sloep.

De Stuurman befpeurde welhaaft, dat het ftuur aan het boven einde gebroken was, en deedt, om dat onheil te herftellen, een klein zeil fpannen, 't geen op zyn bevel nu naar deze dan naar gene zyde trok. Eindelyk liep de wind geheel Noord-Ooft, en nam naar mate de nacht door den ondergang der Maan duifterer werdt, hand over hand af. Men dankte den Hemel door openbare gebeden. Ondertuffchen was men niet geheel buiten gevaar vermits men tuffchen drie grote rotfen fteven en moeft, welke boven het water uitfteken, en die men door den duifter niet onderkennen konde. De Schepen naderen zelden de Haven, zonder alvorens verby die rotfen gezeilt te zyn; doch de Kapitein hadt, om tyd te winnen, het zyne zo naby den mond van de Rivier gebragt, als hem doenlyk was, om te fpoediger zyne lading te konnen innemen. Dus achtte men zich gedurende het overige van den nacht in 't zelfde gevaar, in 't welk men ten aanzien van het land geweeft was. Doch het behaagde den Hemel, dat men zich by het aanbreken van den dag drie of vier mylen van de Kuft bevondt. Men hieldt raad, wat ftreek te houden, vermits men ankerloos was. Sommigen floegen voor, Goa aan te doen, om 'er te overwinteren; anderen naar *Punto-Gale* te zeilen, zynde de eerfte ftad, die de Hollanders den Portugeefchen op 't Eiland

't Schip door 't omlopen van den wind behouden.

land Ceylon ontweldigt hadden (*a*). De te houdene ſtreek was even gelyk en de wind even gunſtig. Tavernier vertoonde, dat wanneer men zich naar Goa begaf, de Hollandſche Matrozen welligt in hunne dronkenſchap moedwilligheden konden plegen, welke hen voor de ſtrenge vervolgingen der Inquiſitie konden bloot ſtellen; en dat die ſtad daarenboven hun veel gelegenheid tot losbandigheden gevende, de Kapitein mooglyk ontbloot van manſchap zoude zyn, wanneer hy weder Zee zoude willen kiezen (*b*). TAVERNIER. 1648.

TWEE zo ſterke redenen deden Punto-Gale verliezen. Echter namen zy de vreze niet weg, dat een ſtorm het Schip zonder ankers op de Kuſt verbryzelen konde. Enige Matrozen, die verſcheide jaren aan boord van 't zelve gedient hadden, herinneerden zich, dat op de kiel een zeer zwaar anker lag, doch 't geen ſlechts eenen arm hadt. Offchoon de menigte goederen, welke in 't Schip waren, het wegruimen derzelve bezwaarlyk maakte, ondernam men echter, alle zwarigheden te boven te komen, vermits enige zeer bekwamen timmerlieden, die 't Comptoor van Bander-Abaſſi verlaten hadden, om naar Batavia te keren, zich ſterk maakten, het anker in ſtaat te ſtellen van dienſt te zyn. Het koſtte ſlechts drie of vier kiſtjes wyn van Schiras, die onder het werkvolk werden uitgedeelt. Agt dagen daarna bevondt men zich voor Punto Gale, en was verplicht, alle de zeilen te ſtryken, om de Haven te naderen, die door de menigte klippen, welke met het water gelyk liggen, zeer gevaarlyk is. Ook verſchynt aldaar geen Schip, of de Gouverneur zendt terſtond twee Lootſen, om het binnen te brengen. Tavernier vondt 'er niets merkwaardigs, dan de merktekenen der kogels van 't kanon en der mynen, die de Hollanders gedurende het beleg hadden doen ſpelen. De Maatſchappy gaf toen landeryen en plekken gronds om te bouwen aan de zulken, die zich aldaar onder hare beſchutting wilden nederzetten. Ook hadt zy een nieuw beſtek gemaakt, waardoor die Stad, volgens zyn begrip, een' zeer ſterke Veſting ſtondt te worden (*c*).

Men volgt den raad van Tavernier.

Zyne aantekeningen wegens Punto-Gale.

HY verſtondt aldaar, dat de Hollanders, aleer zy de Portugeeſchen uit alle hunne Vaſtigheden gedreven hadden, zich hadden verbeelt, uit die verwinning een' onuitputbare bron van ſchatten te zullen bekomen. Ook zoude, zegt hy, de uitſlag hunne hope hebben konnen beantwoorden, indien zy hun eerſte Tractaat, met den Koning van Candy, die de binnendelen van 't Eiland bezit, geſloten, getrouwer hadden nagekomen. Zy hadden zich verbonden, hem de Stad Punto-Gale na 't beleg in handen te leveren; waartegen die Vorſt hun jaarlyks een' zekere menigte kaneel moeſt leveren. Doch toen hy van hun de uitvoering dier belofte eiſchte, antwoordden zy, dat zy bereid waren, hem genoegen te geven, zodra hy hun de koſten van den oorlog, welke zy op verſcheide millioenen begrootten, betaalt zoude hebben (*d*). Drie Koningryken, als het zyne, zouden de helft dier

Zyn oordeel wegens 't gedrag der Hollanders.

(*a*) Zy hadden zich bereids meeſters van Baticalo, Trinquemale en Negombo gemaakt.
(*b*) Bladz. 372 en 373.
(*c*) Bladz. 374. Zie de Grondtekening van die Stad in de Beſchryving van het Eiland Ceylon in ons XIII. Deel, bladz. 171.
(*d*) De Lezer ſla ons XIII. Deel na, in 't welk men bladz. 273. die beſchuldiging met goede en gegronde redenen wederlegt vindt, gelyk Tavernier 'er zelf eene geeft, welke on-

TAVERNIER. 1648. dler fomme niet hebben konnen opdiepen; beftaande de voornaamfte Koophandel van dat Land in kaneel en oliphanten. De Portugeefchen hadden, terwyl zy meefters waren geweeft, al den winft van de kaneel getrokken; en offchoon de oliphanten van dat Eiland de geachtfte in gantfch Indië zyn, worden zelden in een rond jaar meer dan vyf of zes gevangen. De Hollanders handelden niet getrouwer met den Koning van Achem (*a*) (*b*), die zich verbonden hadt, hun by te ftaan, waarom die Vorft zyne wraak niet latende beruften, by hun peper te weigeren, hun een bloedigen oorlog verklaarde, voor wiens gevolgen zy zo beducht waren, dat zy hem den Vrede en de hernieuwing van het Tractaat verzochten (*c*).

TA-

onwederfpreeklyk is. De eifchen der Hollanders fteunden op een plechtig Tractaat, waarvan de Koning van Candy de voornaamfte voorwaarde gebroken hadt, door hun hunne gedane koften niet te vergoeden.

(*a*) Men heeft reeds aangemerkt, dat de Hollanders Tavernier befchuldigen, hen deerlyk gelaftert te hebben, en dat hunne klagten, vooral in den mond van den beruchten Predikant Jurieu, zyn Werk niet weinig in minachting gebragt hebben. Bayle de gegrondheid der befchuldiging erkennende, merkt enkel aan, dat offchoon Tavernier de Hollanders niet gefpaart heeft, hy echter hunne Regenten de behoorlyke achting heeft bewezen, 't geen veel verfcheelt van hen van valfchheid te betichten. Dus men, vermits hy vele zaken verhaalt, welke geenzins tot ere der Hollandfche Natie ftrekken, daar uit niet opmaken moet, dat hy trouwloos gehandelt hebbe. Men weet, wat billyk onderfcheid tusfchen het kwaadfpreken en lafteren gemaakt moet worden.

(*b*) De trouwloze aart van den Koning van Achem is in 't Verhaal van Beaulieu in ons voorgaande Deel genoeg gebleken; doch men vindt niets van 't geen Tavernier alhier tegens de goede trouw der Hollanders wil aanduiden. Daarenboven hangt de beoordeeling daarvan van zyn getuignis niet af.

(*c*) De Schryver voegt 'er alhier enige merkwaardige byzonderheden by. „ Tot dat einde, zegt hy, zondt men wederzyds Gezanten. Die van wegen den Koning te Batavia kwam, werdt zeer deftig ontfangen. Toen hy op zyn vertrek ftondt, werdt hy door den Hollandfchen Generaal en den gantfchen Raad prachtig onthaalt. De Dames zich mede aan tafel zettende, ftondt de Mahometaanfche Gezant niet weinig verfteld, als ongewoon, vrouwen met mannen te zien eten en drinken. Doch 't geen hem het meeft verbaasde, was, dat men op 't einde van den maaltyd, na op verfcheide gezondheden gedronken te hebben, ook op die van de Koningin van Achem dronk, welke gedurende de minderjarigheid van haren zoon, dien Staat geregeert hadt, en dat de Generaal, om hem te meer ere te bewyzen, wilde, dat Mevrouw, zyne gemalin, den Gezant kufte. De Gezant, die van Batavia naar Achem gezonden werdt, ontfing aldaar van den Koning en de Koningin geen minder onthaal. Dees Hollander, *Krook* genaamd; hadt federt vyftien jaren een' kwynende ziekte; waaruit men oordeelde, dat hem enig vergif moeft ingegeven zyn. By het derde gehoor vroeg hem de Koning, gehoort hebbende, dat hy federt lange in dien elendigen toeftand was, of hy nooit een vrouwsperfoon van dat Land onderhouden hadt? Krook beleedt, dat hy in minnehandel met zodanig een vrouwsperfoon geleeft, en haar verlaten hadt, om in Holland te trouwen, en dat hy federt in een zwakken en kwynende toeftand was gebleven. Hierop zeide de Koning aan drie zyner Geneesheeren, welke hy by zich hadt, dat hy de oorzaak der kwale van den Gezant verftaan hebbende, hun veertien dagen tyd gaf, om hem te genezen, en dat, zo zy zulks in dien tusfchentyd niet volbragten, hy hen alle drie ter dood zoude doen brengen. Zy verzekerden den Vorft, dat zy voor de genezing van den Gezant inftonden, mits hy de middelen, welke zy hem gaven, innam. Krook befloot hier toe. Des morgens gaven zy hem een drank en des avonds een' pil te flikken. Den negenden dag overkwam hem een' zware braking, en meende men, door 't hevig geweld, 't geen hy deedt, dat hy fterven zoude. Eindelyk gaf hy een balletje hair ter dikte van een groten noot over; waarna hy fpoedig herftelde. Vervolgens deedt hem de Koning de ere, hem met zich op de rhinocerosjagt te nemen, en wilde, dat hy het dier den doodfteek gaf, 't geen hy den hoorn afflóeg en hem denzelven ter hand ftelde. Op die jagt volg-

„ de

TAVERNIER vertrok den 25. Juny van Punto Gale; passeerde den 2. July de Evennachtslyn; zag den 6. een Eiland, *Nazakos* geheten; ontdekte den 17. de Kust van *Sumatra*, den 18. het Eiland *Inganno*, den 19. het Eiland *Fortuna* en den 20. verscheide andere kleine Eilanden, onder welke men drie met den naam van de *Prinsen Eilanden* (*a*) onderscheidt. De Kust van Java vertoonde zich den zelfden dag, en den 22. wierp men het anker op de Reê van Batavia. TAVERNIER. 1648.

DE Generaal *van der Lyn* regeerde toen Nederlandsch Indië, en *Caron*, Directeur Generaal (*b*), bekleedde de twede plaats in den Raad. Tavernier werdt door die beide Hoofden zo gunstig ontfangen, dat hy zich genoegzaam by zyne komst by den Generaal met de voornaamste Beampten der Stad en hunne vrouwen ter middagmaal genodigt vondt. Men sprak in den beginnen met hem niet dan van zyne Reizen; doch de Generaal hem vervolgens verzocht hebbende, in zyn geheim vertrek te treden, deedt hem verscheide vragen, welke hem bereidden tot de ongelegenheden, die de Hollanders hem stonden te verwekken. De uitwendige schyn werdt ondertusschen met hoflykheid voortgezet. Men sloeg hem voor, een tour buiten de Stad te ryden. De pracht van den stoet, waarmede zich de Generaal by de minste gelegenheden doet verzellen, schynt een' beschryving te verdienen. „ Twee trompetten bloezen, zodra hy buiten tradt, en terwyl hy zich met zyne gemalin en vier andere vrouwen in een' grote koets, „ met zes paarden bespannen, zette. Verscheide Officieren te paard stygende, boodt men Tavernier mede een, op de Persische wyze gezadeld „ en getoomd. In de stallen van den Generaal vindt men altoos veertig of „ vyftig rypaarden. Voor de koets reedt een' Compagnie Ruiters, hebbende ieder een lederen kolder en een rood scharlaken broek met zilvere „ galonnen, een' pluim op den hoed, de grote sjerp met zilvere kanten geboord, den greep van den degen en de sporen van louter zilver; en alle „ hunne paarden waren zeer fraai gezadeld en getoomd. Aan ieder portier „ gingen drie Lyftrawanten met den helbaard in de hand, zeer net gekleed, „ met geel satyne wambesen en rood scharlake broeken, met zilvere kanten „ bezet, gele zyde kouffen en zeer fraai lywaat. Achter de koets volgde „ een Vendel Voetknechten, om niet te spreken van dat, 't welk een uur „ of twee voor het uitryden van den Generaal buiten de Stad trekt, om de „ wegen te beveiligen." De Raden hebben ieder insgelyks een prachtigen stoet.

Hoe Tavernier te Batavia ontfangen wordt.

Pracht van den Hollandschen Generaal.

„ dé een groot gastmaal, op 't welk de Koning op de gezondheid van den Generaal van „ Batavia en van zyne Gemalin dronk, en eene zyner vrouwen deedt komen, om den „ Gezant te kussen. By zyn vertrek begiftigde hy hem met een keisteen ter grootte van „ een ganzen ei, waarin men dikke aderen goud, even gelyk de aderen op een menschen „ hand zag. Dus, voegde hy 'er by, groeide het goud in zyn Land. Krook naderhand „ Opperhoofd van 't Comptoor te Suratte zynde, deedt den steen door midden klieven, „ en de helft present aan den persoon, die na hem de eerste waardigheid bekleedde „ en *Constant* genaamt was. Ik bood hem, zegt Tavernier, honderd vyftig pistolen „ voor die helft, om dezelve den Here Hertoge van Orleans te brengen; doch hy weigerde volstrekt, dat stuk te missen." *Ibidem*, bladz. 376 en 377.

(*a*) Men geeft d n naam van *Prinsen Eiland* aan een enkel Eiland, 't geen in den mond van de Straat Sunda ligt.

(*b*) De zelfde, die het Fransch Comptoor te Suratte heeft aangelegt. Zie de laatste Verhalen van ons XIII. Deel.

TAVER-NIER. 1648.

ſtoet. 't Zy zy t'huis zyn of uitryden, hebben zy ieder een of twee musketiers tot hunne wacht. Wanneer zy paarden nodig hebben, moet een Stalknecht van den Generaal hun die brengen, welke zy begeeren. Ook hebben zy hunne jagten, om op Zee of in de Rivier of grachten, langs welke hunne tuinen liggen, 't vermaak der vaart te genieten.

Duurte van den wyn te Batavia.

GEDURENDE drie of vier dagen ontfing Tavernier een' menigte bezoeken, die hem op grote koſten joegen, vermits hy, die dezelve ontfangt, volgens gebruik verplicht is, wyn te ſchenken. Ondertuſſchen bevat een pint wyn, Paryſche maat, ſlechts vier Hollandſche romers. De Spaanſche wyn is te Batavia goed koop, wanneer dezelve een rykdaler koſt. Voor Rhynſchen en Franſchen moet men twee betalen. „ De tyden van vreugde in de Stad, „ merkt de Schryver aan tot onderricht van die dezelfde Reizen zullen doen, „ zyn de dagen, wanneer uit Holland enige Schepen aankomen, die wyn

Dagen van vreugde onder het volk.

„ of bier aanbrengen. Offchoon het een iegelyk vryſtaat, een voorraad „ daarvan voor zich te kopen, geraakt de meeſte drank in handen der Herbergiers, 't zy de Hollanders meer vermaak ſcheppen in een Herberg dan „ in hunne huizen te drinken, of dat zy meer geneugte vinden in zich gezamentlyk te vervrolyken. Op die dagen dan, welke hunne grote Feeſtdagen zyn, vindt men op de ſtraten vrouwen of dochters, die met den „ voorbygangeren om enige fleſſen wedden; en wil de eer niet, gelyk Taver aanmerkt, dat men winnende of verliezende, de vrouwen laat betalen. Kort daarop ontmoet men weder anderen, op wier gezontheid „ men welſtaanshalven, zegt hy, verplicht is, te drinken; zulks de vreemdlingen de onmatigheid der Ingezetenen in hunne beurs ontwaar worden (a)."

Gevaarlyke zaak, welke men Tavernier verwekt.

DE ongelegenheden, welke den Schryver over 't hoofd hingen, ſproten uit inſchiklykheden, door hem gebruikt jegens een Hollandſchen Directeur, *Conſtant* genaamd, dien hy in de Comptoren van Bander-Abaſſi en Suratte gekent, en welke hem gelaſt hadt, in de Mynen van Golkonda voor zeſtien duizend roepiën diamanten voor hem te kopen. Tavernier by zyne terugkomſt hem naar Europa vertrokken vindende, hadt die diamanten aan de Engelſche Directeurs overgegeven, die dezelve Conſtant deden ter hand komen; doch zich daar toe niet aan de Engelſchen gewendt, dan na den Hollandſchen Directeur derzelver verzorging verzogt te hebben, die, offchoon een vriend van Conſtant zynde, zich des verſchoont hadt, onder voorwendzel, dat ingeval den Generaal of den Raad van Batavia ter oren kwam, dat hy zodanig een pand onder zich hadt genomen, hy gevaar liep, als een verheeler gehandelt te worden, en zyn Ampt en goederen te verliezen. Men wiſt te Batavia, dat hem die voorſlag door Tavernier gedaan was. Op enen dag vroegen hem drie of vier Raden, welke zich gedroegen, hem met alle vriendſchap te behandelen, of hy ſedert zyne Reize naar Golkonda iets van

Voordeel, 't geen men op hem wint.

Conſtant vernomen hadt. Hy verzekerde hun, niets van hem gehoort te hebben; waaruit zy menende te konnen beſluiten, dat hy hem die diamanten niet hadt konnen zenden, onderling elkanderen tot getuigen namen, dat hy, volgens zyne eige bekentenis, voor zeſtien duizend roepiën aan diamanten

(a) Bladz. 379.

ten by zich hadt, welke een Hollandfchen Directeur toebehoorden. Hy bekommerde zich over die valfche onderftelling zeer weinig, en antwoordde hun ronduit, dat hy hem reeds voor meer dan een half jaar de diamanten over land hadt toegezonden. Echter dagvaarde men hem tegens des anderdaags, voor den Raad der Stad te verfchynen, alwaar de Advokaat Fiskaal de zaak voor de Maatfchappy moeft opvatten. Niets konde hem ontheffen, zich derwaards te begeven; doch toen hy bemerkte, dat die zaak ernftig behandelt werdt, en men in weerwil van 't geen hy zeggen mogt, een vonnis velde, uit krachte van 't welk Conftant over het verkorten der Maatfchappy vervolgt moeft worden, onder voorwendfel, dat zyne gages hem niet in ftaat hadden konnen ftellen, voor zeftien duizend roepiën diamanten te kopen, voerde hy een' taal, die verfcheide leden der Vergadering fcheen te mishagen (*a*). Hunne verbittering was zo groot, dat hy, gedurende vier of vyf weken niet alleen als een' misdadiger verhoort, en genoodzaakt werdt, op alle de artikelen te antwoorden; maar dat hy zich gedreigt zag, gevangen gezet te worden. Hy was moedig genoeg, hun te antwoorden, dat hy hunne dreigementen niet vreesde, en de ere hadt, aan een Prins te behoren, die hem uit hunne handen wel zoude weten te trekken en hun zyne gevoeligheid over dat ongelyk te doen gevoelen (*b*). Doch toen hy zich zodanig gedrongen vondt, dat hy zich de uitwerkfelen hunner gevoeligheid bekommeren moeft, verkoos hy een hulpmiddel, waarop hy fterker dan op zyne onfchuld bouwde; naamlyk niet langer te ontveinzen, dat hem de geftadige diefftallen van een groot getal Raden, Directeurs en die van den Generaal zelven niet onbekend waren. Alleen gebruikte hy de voorzichtigheid, zich enkel desaangaande aan den Prefident uit te laten in een

TAVERNIER. 1648.

(*a*) Men zal dezelve liefft in zyne eige bewoordingen lezen. „ Op het zeggen van *de*
„ *Maatfchappy verkort te hebben*, konde ik my van lagchen niet bedwingen; waarover een
„ ieder verfteld ftondt; en de Prefident van den Raad vroeg my, waarom ik lagchte?
„ Vermits ik zag, zeide ik, dat hy zich verwonderde, dat de Hr. Conftant de Maatfchap-
„ py voor zeftien duizend roepiën verkort hadt, en dat indien hy niets meer hadt me-
„ degenomen, zulks een' beuzeling was; 'er byvoegende, dat fchaarfch een Bediende
„ van de Maatfchappy gevonden werdt, die de ampten bekleedt hadt, welke de Hr.
„ Conftant hadt bezeten, en niet zo veel vermogen vergaart hadt, om handel te dryven,
„ als hy had vergaart. Twee of drie leden van den Raad waren geenzins gefticht, my
„ dus te horen fpreken, vermits hun zulks in 't byzonder raakte: want om de zaken on-
„ bewimpelt te zeggen, weten de Directeurs en die hen in de Comptoren opvolgen, aan-
„ zienlyke fommen ten hunnen profyte en tot groot nadeel van de Maatfchappy op te leg-
„ gen, en vermits zy zulks niet zonder weten van den Makelaar doen konnen, doet hy
„ aan zyn kant van gelyken, en trekken zy, die onder hem ftaan, mede zo veel zy kon-
„ nen. Ik heb eenmaal al 't geld opgerekent, 't geen men in ieder Comptoor door den
„ Handel de Maatfchappy verkorten kan, en bevonden, dat wanneer men haar alle jaren
„ flechts vyftien of zeftien honderd duizend ponden ontvreemt, zy reden heeft, verge-
„ noegd te zyn. Om enkel van Perfië te fpreken, heb ik Directeurs gekent, die in één
„ jaar zo van den verkoop der fpeceryen, als den inkoop der zyden, meer dan honderd
„ duizend piafters opleiden. Tot dat einde bedienen zy zich van zeer behendige konft-
„ grepen, die de Maatfchappy bezwaarlyk ontdekken kan." *Ibidem*, bladz. 381 en 382. Zie de Befchryving van Batavia in ons XII. Deel, alwaar dit verhaal van Tavernier door de Hollanders zelven beveftigt wordt.

(*b*) De Hr. Hertog van Orleans hadt hem gelaft, enige diamanten en andere koftbaarheden voor hem te kopen.

TAVERNIER. 1648. een afzonderlyk gefprek, 't geen hy met hem hieldt; als wetende, door dat middel den fchuldigen een' verklaring ter oren te doen komen, die hun fchrik aanjagen moeft (*a*). Ook misleide zyne ftoutmoedigheid de Hollandfche Rech-

(*a*) Verzuimen wy de gelegenheid niet, te tonen, van wat lafteringen de Hollanders Tavernier befchuldigen; ,, Ik zeide aan den Prefident, dat vermits hy volftrekt wilde, dat ,, ik alles zeide, wat ik van den Hr. Conftant wift, ik niets verzwygen zoude van 't geen ,, ter myner kenniffe gekomen was, offchoon, voegde ik 'er by, zulks ten nadeele van ,, den Generaal zelven, van verfcheide leden van den Raad en zelfs van u was, die my ,, dwingt te fpreken. Hierop verklaarde ik hem, dat ik van Suratte naar de Diamantmynen vertrekkende, de Hr. Conftant my vier en veertig duizend roepiën ter hand ge- ,, fteld en verzocht hadt, die fomme aan diamanten, inzonderheid aan grote ftenen, te be- ,, fteden, my verzekerende, dat myne provifie my zeer wel betaalt zoude worden, en dat ,, die fomme den Generaal toebehorende, het hem aangenaam was, hem te konnen ver- ,, plichten; voorts dat de Hr. Generaal van den Hr. Conftant, toen hy te Batavia geko- ,, men was, alle de ftenen hadt gekocht, die ik aan dezen, toen hy in 't Comptoor van ,, Suratte was, verkocht had; dat het alle ftenen waren, welke ik zelf had doen flypen, ,, en wier waarde op meer dan veertig duizend ryksdalers beliep: dat betreffende de paar- ,, len, die de Hr. Conftant ten tyde hy te Ormus was, voor den Hr. Generaal gekocht ,, hadt, ik de fomme niet zeker wift, maar wel, dat onder dezelve twee enkele peer- ,, paarlen waren, die honderd zeventig tomans koftten: dat ik aanzienlyke gelden voor den ,, Hr. *Carel Renel*, den Hr. *Kam* en voor enige anderen onder my gehad had, om te beftee- ,, den: dat hy zelf niet vergeten konde zyn, dat, toen de Hr. Conftant van Batavia ver- ,, trokken was, om zich als Directeur naar Perfië te begeven, hy hem zes en dertig dui- ,, zend roepiën ter hand geftelt, en verzocht hadt, die fomme aan een zyner vrienden te ,, geven, om aan een koop Diamanten befteedt te worden: dat de Hr. Conftant in dat ,, jaargety niet by my hadt konnen komen: maar om u te tonen, voegde ik 'er nog by, ,, hoe zeer hy uw voordeel behartigde, kocht hy met het grootfte gedeelte van uw geld ,, koopwaren van Seronge en Brampour; en zodra hy te Gamron gekomen was, boodt men ,, hem op dezelve een winft van dertig ten honderd. Wel is waar, ging ik voort, dat ,, wanneer men rekent naar 't geen de andere waren betalen, zulks flechts vyf ten hon- ,, derd geweeft zoude zyn: maar om u dienft te doen, deedt hy het alles voor rekening ,, der Maatfchappy doorgaan, die noch vracht noch tolrechten te Gamron betaalt; twee ,, zaken, die op de koopwaren vyf en twintig ten honderd maken. Dewyl het Schip, ,, 't geen hem te Gamron gebragt hadt, naar Batavia keerde, fchreef hy u, de goederen ,, niet verkocht maar dertig ten honderd winft afgeflagen te hebben, in hope, van nog ,, voor u meer van dezelve te konnen maken. Doch 't geval wilde, dat drie Schepen te ,, Gamron kwamen, geladen met een' menigte dier zelfde waren, zulks men 'er bezwaarlyk ,, van maken konde 't geen zy in Indië koftten. Dit verplichtte hem, die, welke hy ,, voor u gekocht hadt, voor marktgang te verkopen. Echter is hy zo edelmoedig geweeft, ,, u daarvan niets gemeldt te hebben; maar my heeft hy in 't byzonder beleden, dat hy ,, meer dan vyftien ten honderd 'er aan verloren hadt.

,, Alle die byzonderheden aan den Prefident verhaalt hebbende, fcheen hy daarover ver- ,, fteld te ftaan, en verzocht my, zulks niet ruchtbaar te maken; waar aan hy wyflyk deedt; ,, want ik vele anderen zoude hebben konnen noemen; zynde alle de konftgrepen der ,, voornaamfte Bedienden van de Maatfchappy ter myner kenniffe gekomen, en het groot- ,, fte gedeelte der aanzienlyke fommen, welke zy aan diamanten hebben doen befteden, ,, door myne handen gegaan. De Prefident begaf zich terftond naar het Kafteel, waarfchynlyk ,, by den Generaal, en tuffchen elf en twaalf uren ontmoette ik den Advokaat Fiskaal, by ,, wien ik wift, dat de Prefident, van 't Kafteel komende, geweeft was. Hy fprak my met ,, een lagchend gelaat aan, en vroeg my, werwaards ik ging. Naar het Stadhuis zeide ,, ik, om op enige uwer interrogatorien te antwoorden. Ik bid u, hernam hy fpoedig, ,, laten wy die zaak daar, en eet dezen middag by my: gifteren heeft men my twee vaat- ,, jes Franfchen en Rhynfchen wyn prefent gedaan; wy zullen zien, welke van beide de ,, befte is: al wat ik van u verg, is een briefje van uwe hand, waarin gy bekent, niets ,, van den Hr. Conftant onder u te hebben. Hierin bewilligde ik gaarne, en op zodanig ,, een' wyze nam het gantfche Proces een einde." *Ibidem*, bladz. 389. en 390.

Rechters wezentlyk, en veranderde hunne geſtrengheden in gunſtige bejegeningen, gelyk hy zelf zulks boertende verhaalt. TAVERNIER. 1648.

Hy hadt te Batavia een zyner broeders gevonden, die in een' zyner eerſte Reizen met hem naar Indië gekomen was en zonderlinge bekwaamheid bezat, om vreemde talen te leren. Vyf of zes maanden hadt hy ſlechts nodig, om eene magtig te worden. Daarenboven was hy een welgemaakt man en van een' beproefde dapperheid. In een tweegevecht tegens een Kapitein onder het Voetvolk, geſlagen en het voordeel op hem behaalt hebbende, ſloten de Generaal van Diemen, die hem beminde, en de voornaamſte leden van den Raad, niet alleen de ogen op dat geval, maar gaven hem zelfs verlof, ten zynen koſten een Schip te bemannen en allen Handel, uitgenomen dien der ſpeceryen, te dryven. Mitsdien kocht hy een Schip van veertien ſtukken kanon, met 't welk hy verſcheide tochten deedt. Dien naar Siam, welke zyn eerſte was, zoude hem een aanzienlyken winſt gegeven hebben, indien hy niet verplicht was geweeſt, met den Koning en vyf of zes Heren te ſpelen, die verſteld ſtonden, zo men Tavernier alhier geloven mag (*a*), een Europeër de Maleitſche taal zo volmaakt te horen ſpreken (*b*); doch die hem vyf of zes duizend ryksdalers afwonnen.

Tavernier vindt een zyner broeders te Batavia.

Lof van denzelven.

TAVERNIER, welke die taal niet kende, en van 't Eiland Java niet vertrekken wilde, zonder Bantam te zien, verzocht zyn broeder, hem naar die Stad te verzellen, gelyk zy zich ook in een' kleine Bark derwaards begaven. Des anderdaags betuigde de Koning, by wien de Kapitein Tavernier zeer bekend was, horende, dat zyn broeder koſtbare geſteentens medebragt, een zo groot ongeduld, om hem te zien, dat de eerſte maal, toen de Kapitein in 't Paleis verſcheen, om zyne beveelen te vernemen, hy niet gedogen wilde, dat hy naar buiten ging, en terſtond zyn broeder deedt verzoeken, met alle zyne geſteentens te komen. Die overgroote drift kwam den Schryver verdacht voor, welke zich herinnerde, op wat wyze de Koning van Achem een Franſchman in gelyke omſtandigheden behandelt hadt. 't Verhaal, 't geen hy daarvan doet, behoort te zeer tot de Hiſtoriſche Beſchryving der Reizen, en vooral tot die van den Koophandel der Franſchen in de Indiën, om alhier niet enige melding te verdienen (*c*).

Reize van den Schryver naar Bantam.

Zyne bekommeringen, en waaruit zy ſpruiten.

DE zucht tot den Koophandel zich onder den Franſchen Adel verbreidende, deedt de Hr. de Montmorency aan 't hoofd van een' Maatſchappy, opgerecht om op de Indiën te handelen, vier Schepen van Nantes vertrekken, aan welker boord zich onder verſcheide Kooplieden ook twee broeders begaven, *Renaud* genaamd, die in dienſt der Maatſchappy getreden waren. Hun tocht was de kortſte en voorſpoedigſte, waarvan men een voorbeeldt hadt, want zy in minder dan vier maanden voor Bantam kwamen. De Koning ontfing dezelve met veel blydſchap, en deedt hun al de peper, welke zy verzochten, tot een zo billyken prys leveren, dat zy dezelve twintig ten honderd

De Hr. de Montmorency onderneemt den Handel.

(*a*) Dees was de zelfde broeder, van wien hy de Beſchryving van Tonkin ontfing, die in 't III. Deel zyner Reizen gevonden wordt, en door Baron in ons XIII. Deel ſtrenglyk gehekelt is.

(*b*) Men heeft menigwerf aangemerkt, dat die taal aan gene zyde de landen van den Groten Mogol onder de Ooſterſche Volken even is als de Latynſche in Europa.

(*c*) Tavernier meldt het jaar niet.

TAVERNIER. 1648.

derd minder, dan de Hollanders bekwamen. Doch hunne uitzichten zich verder dan tot de peper uitbreidende, wenschten zy ook te weten, wat van den Handel in kruidnagelen, muscaatnoten en foelie ware. Tot dat einde zonden zy het kleinste hunner Schepen naar Makasser, alwaar de pakhuizen des Konings gemeenlyk vol waren, in weerwil van de pogingen der Hollanders, die al hunne bekwaamheid in 't werk stelden, om den Handel in speceryen alleen door hunne handen te doen gaan. Gedurende het afwezen van dat Schip, deden de Franschen, dien 't verblyf te Bantam verdriette, een speeltochtje naar Batavia, 'tgeen slechts veertien mylen ter Zee van daar ligt. Hun Bevelhebber hadt niet zodra het anker op de Reê geworpen, of deedt den Hollandschen Generaal begroeten, welke die beleefdheid beantwoordde, door de voornaamste Franschen aan land te nodigen, en de aan boord blyvende teffens van een' menigte ververschingen te doen voorzien, inzonderheid van Spaanschen en Rhynschen wyn, met bevel aan hun, welke hy dien last vertrouwde, hunne gasten een goeden roes te doen drinken; zulks het hun ligt viel, in 't heetste der vreugde de Fransche Schepen, volgens het hun insgelyks gegeven bevel, in brand te steken. Vermits men in de zaal van 't Kasteel, waarin de Generaal de Vreemdlingen onthaalt, een gezicht over de gantsche Reê heeft, veinsde een der Raden, die mede aan tafel zat, zeer versteld te zyn, en riep, dat hy meende, de drie Schepen in brand te zien. De Generaal gedroeg zich van gelyken zeer verbaasd te zyn; doch de Fransche Bevelhebber, terstond begrypende, van waar hem dat onheil overkwam, en dat het hem onmooglyk was, enig hulpmiddel toe te brengen, zag het gezelschap zonder ontroering aan, en zeide aan de Hollanders: „ laten wy voortvaren met drinken, myne Heren, die de „ drie Schepen in brand hebben doen steken, zullen de schade betalen." Echter begreep hy ook teffens, dat de vergoeding het verlies geenzins zoude evenaren. Ook werdt al de manschap, wel is waar, door Fregatten, welke men spoedig zondt, gered; doch de Hollanders betaalden slechts een vierde van de schade (a). Ondertusschen deedt de Generaal den Franschen grote aanbiedingen, die zy van de hand wezen, kerende naar Bantam, om 'er hun klein Schip af te wachten. Toen 't zelve teruggekomen was, vonden zy geen beter hulpmiddel, dan hunne Koopwaren en zelfs hun Schip aan de Engelschen te verkopen, en 't geld onder elkander te delen. De Engelschen boden aan, hen naar Europa terug te brengen; doch zulks werdt enkel door den Bevelhebber en de voornaamste Officieren aangenomen, begevende zich het meeste Scheepsvolk, de Kooplieden en Matrozen onder de Portugeeschen, by welken ten dien tyde enige voordeelen te behalen waren.

Lot van vier Schepen, welke hy naar Indië zendt.

Konstenary der Hollanders.

De beide broeders Renaud hun deel aan 't uitgedeeld geld genoten hebbende, vonden middel, naar Goa over te gaan, en zich zo gelukkig in de genegenheid van den Onderkoning te dringen, dat zy van hem verlof bekwamen, in alle plaatsen, alwaar de Portugeeschen enig vermogen hadden, te handelen. In vyf of zes jaren tyd hadden zy ieder de waarde van tien duizend ryksdalers gewonnen. De oudste handelde in lywaten en andere gemene goederen, en zyn broeder in gesteentens. De Portugeeschen zonden ten dien

Gevallen van de beide broeders Renaud.

(a) Zie een gelyk geval in 't Verhaal van Beaulieu in ons XIV. Deel.

dien tyde jaarlyks drie of vier Schepen naar de Haven van Achem, om peper, elpenbeen en goud van daar te halen, en bragten allerlei lywaten, inzonderheid blaauwe en zwarte, derwaards. Ook zonden zy gesteentens aan den Koning, die veel werks van dezelve maakte. Mitsdien deden de beide broeders een tocht derwaards, ieder met de waren van zyn byzonderen Handel, voerende de een fraaije lywaten en de ander kostbare juweelen met zich, onder welke vier ringen waren, ongevaar agttien duizend ryksdalers waardig. In de Stad Achem gekomen zynde, begaven zy zich met de Portugeeschen naar 't Paleis des Konings, 't geen toen twee mylen van Zee gelegen was. Die Vorst vondt veel behagen in de vier ringen en wenschte dezelve te kopen; doch boodt Renaud in plaats van agttien duizend ryksdalers, welke hy eischte, enkel vyftien duizend. Dat verschil deedt den koop breken, en Renaud naar boord keren, van waar hy des anderdaags met een bevel, 't geen hem betere hope gaf, ten Hove ontboden werdt. Echter stondt hy lange in beraad, of hy weder voor den Koning durfde verschynen, wordende, als het ware, door een voorgevoelen van 't geen hem nakende was, terug gehouden. Eindelyk alle de Officieren van 't Schip hem radende, zich aan 't noodlot te vertrouwen, begaf hy zich naar 't Paleis, alwaar de Koning de vier ringen voor agttien duizend ryksdalers kocht, en hem het geld terstond deedt betalen. Doch uit het vertrek van dien Prins gegaan zynde, heeft men nooit gehoort, wat van hem geworden zy, en geenzins getwyfelt, of een wreed bevel zal hem in enig gedeelte van het Paleis heimlyk van kant hebben doen maken (*a*).

TAVERNIER. 1648.

DAT geval kwam Tavernier levendig in geheugen, toen hy met zo veel drift naar het Paleis van Bantam ontboden werdt, te meer, vermits zich zyn broeder niet bevondt onder die hem het bevel des Konings bragten. Echter vatte hy moed, en gebruikte de voorzichtigheid, enkel voor twaalf of dertien duizend roepiën aan kleinodien, meest bestaande in ringen met rozenstenen, sommigen van zeven, anderen van negen; en enige braseletten van diamanten en robynen, met zich te nemen, stellende hy zyn vertrouwen in de Godlyke voorzienigheid.

Bekommering, dien dat geval Tavernier verwekt.

ZYNE bekommering verdween, toen hy, in 't vertrek des Konings tredende, zyn broeder zag, gezeten by dien Vorst op de Oostersche wyze, met drie der voornaamste Heren van 't Hof. Voor hem stonden vyf grote schotels met rys van onderscheide kleuren, Spaansche wyn, brandewyn en verscheide soorten van sorbetten. Zodra Tavernier den Koning begroet hadt, met hem teffens een diamantring en een kleine braselet van diamanten, robynen en blaauwe saphiren present te doen, geboodt hem de Vorst, zich neder te zetten, en deedt hem een' schaal brandewyn geven, die niet min dan een' Parysche pint bevatte. Tavernier zich verschonende, daaraan den mond te zetten, scheen hy des verwonderd te staan, en hem Spaanschen wyn hebbende doen toedienen, rees hy kort daarna op, om de kleinodien te beschouwen, en zette zich in een armstoel, wiens hout even gelyk de lysten onzer schilderyen verguld was. Die stoel stondt op een klein Persisch tapyt van goud en zyde. 's Konings gewaad bestondt in een lap lywaat, waarvan een

In wat staat hy den Koning van Bantam vindt.

(*a*) Bladz. 395 en voorgaande.

TAVERNIER. 1648. een gedeelte hem het lighaam van den middel tot de knien dekte, en het overig gedeelte by wyze van een sluijer om den rug geslagen was. Zyne benen en voeten waren nakend. Rondom het hoofd hadt hy een' soort van neusdoek met drie tippen gebonden. Zyn hair, 't geen zeer lang scheen te zyn, was op den kruin t'zamengevlochten. Naast den armstoel stondt een paar muiltjes, waarvan het leer met goud bestikt en met kleine paarlen bezaaid was. Twee zyner Amptenaren plaatsten zich achter hem met grote waaijers, wier stokken vyf of zes voeten lang waren, eindigende met een bundel paauwenveêren ter dikte van een ton. Aan zyne rechter zyde stondt een' oude zwartin, hebbende een kleinen gouden vyzel en stamper in de hand, waarin zy betelbladen stampte, en 'er araknoten byvoegde met zaadpaarlen, die men 'er in hadt doen smelten. Wanneer zy een gedeelte wel bereid zag, tikte zy den Koning op den rug, die daarop terstond gaapte en inslorpte, 't geen zy hem met den vinger tusschen de lippen stak, even gelyk men een kind pap voedert. Hy hadt zo veel betel gekaauwt en tabak gedronken, dat hy alle zyne tanden verloren hadt (*a*).

Paleis van den Koning van Bantam. ZYN Paleis was geenzins het werk van een bekwamen Bouwkundigen, maar enkel een vierkant vak, omringd met een' grote menigte kleine pilaartjes, met onderscheide vernissen bestreken, en slechts twee voeten hoog. Vier groter pilaren maakten de vier hoeken op een' afstand van veertig voeten van elkander. De vloer was met een' mat bespreid, gevlochten van de schors van een zekeren boom, in welken nooit ongediert komt, en het dak uit eenvoudige takken van cocosbomen t'zamen gestelt. Naby 't zelve zag men onder een' loots, mede op vier grote pilaren rustende, dertien olifanten. De Koninglyke lyfwacht, die uit ontrent twee duizend mannen bestondt, zat by benden onder de schaduw van enige bomen. Tavernier vormd zich geen te hoog begrip van de woning der vrouwen, vermits de deur zeer slecht scheen te zyn, en de omvang enkel een' soort van palissade was, met aarde en koemest gevuld. Twee oude zwartinnen kwam de eene na de andere uit die woning, om uit handen des Konings de kleinodien van Tavernier te ontfangen, welke zy zyne vrouwen waarschynlyk gingen vertonen; en opmerkende, dat zy niets terug bragten, oordeelde hy, vast op den prys te moeten staan. Ook verkocht hy zeer voordelig al 't geen naar 't Serrail gebragt was, en hadt het genoegen, terstond betaalt te worden (*b*).

Tavernier in levens gevaar. OP een' andere Reize, welke hy naar het zelfde Hof deedt, trok hy geen minder voordeel van al wat hy voor den Koning hadt medegebracht. Doch zyn leven geraakte in 't uiterste gevaar door de woede van een Mahometaanschen Indiër, die van Mecka terug gekomen was. Hy ging met zyn broeder en een Hollandschen Wondheeler langs een weg, alwaar men aan de ene zyde de Rivier en aan den anderen kant een groten tuin hadt, met palissaden omringd, tusschen welken openingen waren. De moordenaar, die zich met een' spies gewapent en achter de palissaden verborgen hadt, stak zyn geweer uit, om het een der drie Vreemdlingen in 't lighaam te dryven; doch was in zyne woede te schielyk, stotende het punt hun alle drie voorby.

(*a*) Bladz. 396.
(*b*) *Ibidem*.

by den buik, of trof ten minsten niets, dan den wyden broek van den Wondheeler, die terstond het hout van de spies vatte, terwyl Tavernier het met de beide handen mede greep, en zyn broeder, jonger en radder, over de palissaden sprong, alwaar hy den Indiër drie steken met zyn degen in 't lighaam toebragt, waaraan deze terstond stierf. Tegelyk kwamen vele Chineeschen en afgodische Indiërs, welke zich niet verre van daar bevonden, den Kapitein de handen kussen, roemende zyne daad: ook begiftigde de Koning zelf, die daarvan welhaast onderricht werdt, hem ten blyke zyner erkentenis met een gordel (*a*). De Schryver geeft enig nader licht wegens een zo zonderling geval. De Javasche Pelgrims van 't slegtste volk, vooral de Fakirs, die zich naar Mecka begeven, wapenen zich gemeenlyk by hunne terugkomst met een' soort van dolk, *Crits* genaamd, waarvan de helft van het scherp met vergif bestreken is; en enigen van hun verbinden zich by een' gelofte, alle Ongelovigen, welke zy ontmoeten, naamlyk alle die niet Mahometaansch zyn, te doden. Die Geestdryvers voeren hun besluit met een' ongelooflyke woede uit, niet aflatende, totdat zy zelven gedoodt worden (*b*). Alsdan houdt het graauw hen voor Heiligen, begraaft hen met veel plechtigheid, en brengt bereidwillig het zyne toe, om hun een prachtige Grafstede te doen bouwen. Welhaast slaat een Dervis zyne hut by 't gedenkteken op, en verbindt zich, 't zelve zyn gantsche leven rein te houden en met bloemen te bestrooijen. De sieraden nemen ook met de aalmoessen toe, vermits de eerbied en het denkbeeld van heiligheid aanwast, naar mate het graf fraai is.

TAVERNIER. 1648. Zyn broeder doodt den moordenaar.

TAVERNIER was voornemens, de drie maanden, die tot het vertrek der Schepen naar Europa overig bleven, te Batavia door te brengen; doch het verdrietige leven, 't geen men 'er leidt, zonder enige andere bezigheid, zegt hy, dan van spelen en drinken, deedt hem het besluit nemen, een gedeelte van dien tyd aan het bezoeken van 't Hof van den Koning van Japara, die ook *Keizer van Java* genaamt wordt, te besteden. Het gantsche Eiland stondt

Hof van den Koning van Japara.

(*a*) Bladz. 402.

(*b*) „ Ik herinner my, zegt de Schryver, dat in den jare 1642 in de Haven van Suratte een Schip van den Groten Mogol van Mecka terugkwam, aan boord hebbende een' menigte dier Fakirs; want die Vorst jaarlyks twee kloeke Schepen naar Mecka zendt, om de Pelgrims voor niet derwaards te voeren. Voorts zyn die Schepen ook met kostbare waren geladen, welke men verkoopt en den winst ten hunnen profyte doet strekken; brengende men enkel de hoofdsomme terug, die voor 't volgende jaar dient, en ten minsten zes honderd duizend roepiën bedraagt. Een der Fakirs, welke toen terugkwamen, was niet zodra aan land getreden, of gaf blyken van een' helsche woede, stuivende, na zyn gebed verricht te hebben, te midden onder verscheide Hollandsche Matrozen, die de Koopwaren van vier hunner Schepen, in de Haven liggende, deden ontladen; en grievende onverhoeds zeventien, waarvan dertien stierven. Hy was met een' soort van dolk gewapend, *Kanjer* geheten, en wiens scherp aan 't boven einde drie duimen breed is. Eindelyk trof hem de Hollandsche Soldaat, die voor de tent der Kooplieden op schildwacht stondt, met een' snaphaanschoot zodanig in de borst, dat hy dood ter aarde viel. Terstond namen alle de andere Fakirs, welke zich niet verre van daar bevonden, het lyk, en begroeven 't zelve. Binnen veertien dagen hadt het een' fraaije grafstede, die jaarlyks door de Engelsche en Hollandsche Matrozen, wanneer hunnen Schepen aldaar liggen, en zy de sterkste zyn, onder den voet gehaalt wordt. Doch naauwlyks zyn dezen vertrokken, of de Mahometanen doen de grafstede weder opbouwen en planten 'er hunne vendels." Bladz. 401. en voorgaande.

TAVERNIER. 1648. ſtondt voorheen onder zyne magt, aleer de Koning van Bantam, die van Jacatra en andere Vorſten, welke ſlechts zyne Stadhouders waren, het juk der onderdanigheid hadden afgeworpen. In den beginnen hadden zich de Hollanders enkel door de verdeeldheid van alle die Vorſten in 't Land ſtaande gehouden; want wanneer de Koning van Japara ſchikkingen gemaakt hadt, om hen aan te taſten, was hun de Koning van Bantam bygeſprongen, en de eerſtgenoemde daartegen hun te hulp gekomen, wanneer zy door den anderen met een aanval bedreigt waren. Ook hadden de Hollanders, wanneer tuſſchen die beide Vorſten oorlog ontſtondt, zich altoos by den zwakſten gevoegt (*a*).

Haat van dien Vorſt tegens de Hollanders.

De Koning van Japara houdt zyn verblyf in een' Stad, naar welke zyn Ryk den naam draagt, liggende omtrent dertig mylen van Batavia. Men reiſt enkel ter Zee derwaards, houdende het langs de Kuſt, van waar men vervolgens agt mylen landwaards intrekt, en een' fraaije Rivier tot aan de Stad opvaart. De Haven, die zeer goed is, heeft ongelyk betere huizen dan de Stad, en de Koning zoude dezelve voor zyne verblyfplaats houden, indien hy zich aldaar veilig achtte. Doch ſedert de ſtichting van Batavia een doodlyken haat tegens de Hollanders opgevat hebbende, vreeſt hy, zich voor hunne aanvallen bloot te geven in een' plaats, welke tegens hen niet beſtand is. Tavernier verhaalt een' latere oorzaak van verbittering, zodanig hy dezelve van een Raad van Indië te Batavia vernomen hadt. De Koning, vader van den toen regeerenden, hadt nooit naar een Vrede met de Maatſchappy willen luiſteren. Enige Hollanders gevangen genomen hebbende, hadt de Maatſchappy tot ſchâverhaal een veel groter getal zyner Onderdanen opgeligt, en hem geboden, tien tegens enen Hollander uit te wiſſelen, doch vruchtloos: waarna hem zeer aanzienlyke ſommen aangeboden waren, die echter op zynen haat niets hadden konnen te weeg brengen; zulks hy zyn einde voelende genaken, zyn zoon bevolen hadt, de gevangen Hollanders, en die in zyne handen vallen mogten, nooit in vryheid te ſtellen. Die hardnekkigheid deedt den Generaal van Batavia middel zoeken, zich des te wreken. Onder de Mahometanen is het gebruik, dat, wanneer een Koning ſterft, zyn opvolger enige Heren van zyn Hof met geſchenken voor hunnen Propheet naar Mecka zendt. Die plicht den nieuwen Koning zeer bezwaarlyk vallende, vermits hy ſlechts kleine Schepen hadt, en wiſt, dat de Hollanders onophoudlyk gelegenheid zochten, dezelve weg te ligten, nam hy mitsdien het beſluit, zich naar de Engelſchen van Bantam te wenden, hopende, dat de Hollanders een Schip van die Natie zouden ontzien. De Engelſche Preſident beloofde hem een der kloekſte en ſterkſt bemande, welke zyne Maatſchappy ooit in die Zeën gezonden hadt, onder voorwaarde, dat zy voortaan ſlechts de helft der gewone rechten in de Landen van Japara betalen zouden. Dat verding werdt plechtig getekent en de Engelſchen ruſtteden inderdaad een zeer frâai Schip uit, en wapenden 't zelve met veel manſchap en geſchut. De Koning verheugd zynde, het in zyne Haven te zien komen, twyfelde geenzins, of zyne Afgezondenen konden de Reize naar Mecka veilig doen. Negen der voornaamſte Heren van

Oorzaak en uitwerkſelen van denzelven.

(*a*) Bladz. 406.

van zyn Hof, waarvan de meesten hem in den bloede bestonden, begaven zich met een gevolg van ontrent honderd personen aan boord, zonder een' menigte byzondere lieden te rekenen, welke een' zo gunstige gelegenheid waarnamen, om de voornaamste bedevaart van hunnen godsdienst te doen. Doch die toebereidselen konden voor de waakzaamheid der Hollanders niet verborgen blyven. Vermits men noodwendig verby Bantam zeilen moet, om de Straat uit te lopen, hadden de Bedienden van de Maatschappy tyd, om drie kloeke Oorlogschepen uit te rusten, die het Engelsch Schip ontrent Bantam ontmoetten en een' schoot op 't zelve deden, om het te doen byleggen. Vervolgens over de draling der Engelschen verstoord wordende, begonnen zy uit al hun geschut te spelen. De Engelschen zich in gevaar ziende, in den grond geboort te worden, streken de zeilen, en wilden zich overgeven; doch de Japarasche Heren en alle de Javanen, die zich aan boord bevonden, scholden hen voor verraders, en verweten hun, enkel het verding met den Koning, hunnen Meester, gesloten te hebben, om hen aan hunne vyanden over te leveren. Eindelyk wanhopende, de Hollanders te ontsnappen, die zy gereed zagen hen aan boord te klampen, trokken zy hunne krissen, en vielen de Engelschen aan, waarvan zy een groot getal doodden, aleer dezen zich konden verdedigen; en zouden hen mooglyk tot den laatsten man hebben omgebragt, zo de Hollanders niet aan boord gekomen waren. Verscheiden dier verwoeden begeerden gene lyfsgenâ, en ten getale van twintig of dertig de zulken aanvallende, die hun het leven aanboden, wroken hunne dood met die van zeven of agt Hollanders. Het Schip werdt naar Batavia gevoert, alwaar de Generaal de Engelschen zeer vriendlyk behandelde, en hen spoedig aan hunnen President terug zondt. Vervolgens deedt hy den Koning van Japara de uitwisseling van die lieden tegens de Hollanders, welke hy in ketenen hieldt, voorslaan: doch die Prins, onverzoenlyker dan ooit, verwierp dien voorslag met verachting. Dus verloren de Hollandsche Slaven voor altoos de hoop hunner vryheid, en stierven de Javanen te Batavia in elende (*a*).

TAVERNIER. 1648.

De dood van den Kapitein Tavernier, welke de Schryver toeschreef aan de overdaad, waarin hy uit inschiklykheid met den Koning van Bantam hadt moeten leven (*b*), is alhier van weinig belang, dan enkel door de gelegenheid, die zy Tavernier gaf, om over de gebruiken van Batavia te klagen. Het bewyzen der laatste ere aan zyn broeder, zegt hy, kostte hem een' zo aanzienlyke somme, dat hy voor zyne eige gezondheid bezorgder werdt, om niet in een Land te sterven, alwaar de begraafnissen zo duur zyn (*c*). De eerste

Dood van den broeder van den Schryver.

(*a*) Bladz. 407. Om zo wel van den moed der Javanen als van hunnen haat tegens de Hollanders te konnen oordelen, voegt de Schryver 'er by, dat een Hollandsche Soldaat in den jare 1629 (1), ten tyde zy Batavia belegerden, in een moeras in hinderlage liggende, en een Javaan met zyn spies in 't lighaam hebbende gestoken, deze, in plaats van terug te wyken, om zich van het geweer te ontslaan, tegens 't zelve indrong, om zyn vyand, die het einde van de spies vasthieldt, te konnen bereiken, en hem zo schielyk naderde, dat hy middel vondt, hem met dolksteken in de borst te doodden. *Ibidem.*

(*b*) Bladz. 408.

(*c*) *Ibidem.*

(1) Tavernier zegt in het jaar 1652 en de Hr. Prevost in 1659; doch beide vergissen zy zich. Zie het verhaal dier merkwaardige Belegering in ons XII. Deel.

TAVERNIER. 1648.

eerste kosten zyn ten voordele der Bidders. Hoe meer men 'er neemt, hoe deftiger de uitvaard is. Indien men 'er slechts een gebruikt, geeft men hem twee ryksdalers; indien twee, moet men ieder van hun vier, en wanneer men drie neemt, ieder zes ryksdalers geven; slaande dus de somme op met gelyke verdubbelinge tot het getal van twaalf, welke ieder vier en twintig genieten. Tavernier zyn broeder ere willende bewyzen, en van dat gebruik onkundig, nam zes Bidders; doch stondt versteld, toen men hem twee en zeventig ryksdalers voor dezelve in rekening bragt. Het laken, 't geen men over de kist legt, kostte hem twintig, en komt somtyds tot dertig te staan. Men leent 't zelve van 't Hospitaal. Het minste is van laken en de drie andere van fluweel, een zonder franjes, een ander met franjes, en het derde met franjes en kwasten aan de vier hoeken. Een oxhoofd Spaanschen wyn, welke op de begraafnis gedronken werdt, kostte hem twee honderd piasters; zes en twintig moest hy voor hammen en ossetongen, twee en twintig voor pastyen, twintig aan de Dragers en zestien voor het graf betalen. Men begeerde honderd gulden voor een graf in de Kerk. Die gebruiken kwamen Tavernier *vreemd*, *kluchtig* en als *uitgedacht* voor, om van de erfgenamen eens overledenen geld te plukken (*a*).

Ongelegenheid van Tavernier, wegens de rekeningen.

DOCH hy geraakte welhaast in een' andere ongelegenheid, welke zyne genegenheid, om van de Hollanders kwaad te spreken, niet weinig schynt vermeerdert te hebben. Best voegt het, den oorsprong van het ongelyk, waar over hy klaagt, in zyne eige woorden voor te stellen.

DE dood van zyn broeder en andere verdrietlykheden hem hebbende doen besluiten, naar Europa te keren, nam hy voor, alle de diamanten, welke hy nog overig hadt, te Batavia te verkopen, en voor dat geld goederen te nemen, waar mede hy hoopte in Holland enigen winst te doen. Na een' redelyk gelukkige verkoping raadde hem zyne vrienden, zyn geld te gebruiken, om van een groot getal byzondere lieden, welke in dienst van de Maatschappy waren, rekeningen te kopen, zynde 't geen zy van hunne gages te vergen hebben, en hun in Holland betaalt moet worden. Doch vermits onder dezelve velen zyn, die, na hun tyd uitgedient te hebben, zich te Batavia of elders op het grondgebied der Maatschappy, als te Malacca, op 't Eiland Ceylon, de Kust van Coromandel en op verscheide andere plaatsen neder zetten, sluit men de rekening van het geen de Maatschappy hun verschuldigt is, en moeten zy die rekening tot geld trachten te maken, wanneer zy dus afzien, naar Europa te keren. Hun enig hulpmiddel is, hunne rekeningen aan de zulken te verkopen, die gereed geld bezitten, en voornemens zyn, Indië te verlaten. Men kocht dezelve te dien tyde zeer goed koop, de duurste tegens tagtig ten honderd; doch door den bank konde men dezelve voor zestig of zeventig ten honderd bekomen, en men vondt terstond een Notaris bereid, om in geschrifte te verklaren, dat de verkoper ten vollen voldaan was. Doch dewyl men niet altoos kopers genoeg vondt, gebeurde het dikwerf, dat zodanige rekeningen door Waarden en Herbergiers met een winst van veertig of vyftig ten honderd gekocht, en in handen van Notarissen gestelt werden, om dezelve aan de Opperhoofden der Comptoren of an-

Wat die rekeningen zyn.

(*a*) Bladz. 409.

andere Beampten, die naar Holland keerden, te verkopen, en welke gemeenlyk vyf en tagtig of negentig ten honderd gaven, enkel om in zekerheid te ſtellen 't gunt zy gedurende hun beſtier de Maatſchappy ontvreemt hebben. De Maatſchappy aan haren kant onttrekt zich geenzins, 't geld der zulken aan te nemen, welke genegen zyn, het haar over te leveren, en geeft hun een winſt van vyf en twintig ten honderd; doch de Opperhoofden der Comptoren en de andere Beampten wachten zich voorzichtiglyk, haar het geld in handen te ſtellen, 't geen zy byeen geraapt hebben, vermits men hun rekenſchap zoude konnen afeiſchen, hoe zy aan 't zelve gekomen waren; want men hen niet zelden, volgens 's Schryvers aanmerking, by hunne terugkering vier of vyf honderd duizend guldens ziet mede nemen (*a*).

TAVERNIER. 1648.

TAVERNIER voor een' aanzienlyke ſomme aan rekeningen gekocht hebbende, ſtondt verſteld, den Advokaat Fiskaal, die zelf hem gelegenheid verſchaft hadt 'er te kopen, ten zynen huize te zien komen, om hem met vele plichtplegingen te verklaren, dat de Generaal en de Raad beſloten hadden, dat gebruik te vernietigen, vermits het onbillyk was, dat arme lieden, die de Maatſchappy lange gedient hadden, een zo aanmerklyk verlies op hunne gagie leden. Hy boodt aan, alle de briefjes, welke hy ontfangen hadt, terug te leveren, mits men hem het geld weder gaf; doch na lange over en weêrſpraak, gedurende welke hy zelfs in gyzeling gezet en van alle zyne papieren berooft werdt, zonder dat hy weder bekwam, 't gunt hy voor dezelve betaalt hadt, vondt hy zich genoodzaakt te vertrekken, met de eenvoudige hoop, van in Holland voldaan te zullen worden. Zelfs gaf men hem de Verklaarſchriften niet, welke men hem belooft hadt; en gene andere waarborgen, dan enkel het woord van den Generaal bekomende, ondervondt hy, dat 't zelve zeer onwis was, of dat de Maatſchappy zich weinig bekreunde, 't zelve na te komen. Doch offchoon hem die trouwloosheid een gedeelte van het zyne koſtte, werdt hem zulks vergoedt door de heuſchheden, welke hem de Hollandſche Generaal bewees, doende op het Schip van den Vice-Admiraal der Vloot, die naar Europa keerde, een' byzondere kamer voor hem bereiden, en gevende den Kapitein dubbele ſoldy, ten einde hem in ſtaat te ſtellen, een Vreemdling, dien de Maatſchappy de vrye overvaart verleende, edelmoedig te onthalen. Mevrouw, de gemalin van den Generaal, zondt hem een' menigte voorraad tot de Reize, gedachtig mooglyk, zegt hy, aan 't geſchenk, 't geen hy hare dochter gedaan hadt. Enige vrienden ziende, met wat achting hy door de vrouwen der voornaamſte lieden behandelt werdt, hadden hem verzocht, een jongen Franſchman, van Parys geboortig, en die door zyn ongebonden leven naar Indië geraakt was, met zich te nemen. Mitsdien hadt hy de dochter van den Generaal een geſchenk gedaan, om door zyne begunſtiging den Major en Advokaat Fiskaal te verplichten, 't vertrek van dien jongeling door de vingeren te zien (*b*).

Hy wordt door den Generaal bedrogen.

Hoe deze hem zyn verlies vergoedt.

DRIE dagen, welke hy nog op de Reê vertoeven moeſt, deden hem opmerken, wat voorzorgen de Hollanders by hunne inſchepingen gebruiken. Den

Voorzorgen, by inſchepin-

(*a*) Bladz. 410.
(*b*) Bladz. 415.

TAVERNIER. 1648.

Den eersten dag kwam een Bediende, die aantekening houdt van alle de Koopwaren, welke men, 't zy naar Holland of elders inscheept, aan boord, las de lyst van alle de ingeladene goederen, en deedt dezelve niet alleen door den Kapitein, maar ook door alle de Kooplieden, die met hem vertrokken, tekenen; waarna die lyst in de kist gelegt werdt, in welke men al de Rekenboeken en Dagverhalen van al 't geen in de byzondere Comptoren van Indië voorgevallen is, opsluit. Vervolgens verzegelde men het dek, onder 't welk alle de Koopwaren lagen. Den tweden dag kwamen de Major der Stad, de Advokaat Fiskaal en de eerste Wondheler alle het aan boord gegane volk monsteren; de Major, om te verhoeden, dat enige Soldaten zonder verlof vertrekken; de Advokaat Fiskaal, om te zien, of enige Schryver van de Maatschappy voor het verstryken van zyn tyd zoekt weg te slippen, en de Wondheler, om alle de zieken, welke men doet vertrekken, te onderzoeken en op zyn eed te verklaren, dat hunne kwaal in Indië ongeneeslyk is. Eindelyk besteedt men den derden dag aan 't nemen van afscheid van de Ingezetenen der Stad, die hunne vrienden ververschingen brengen: en de musiek by de goede sier voegen (*a*).

gen gebruikt wordende.

Terugreize van Tavernier naar Europa.

Na een gelukkigen tocht van vyf en vyftig dagen, kwam de Hollandsche Vloot aan de Kaap de goede Hoop, en bragt aldaar drie weken door, gedurende welke Tavernier zich met zyne aanmerkingen bezig hieldt, waarvan wy enkel de zulken melden zullen, welke men by gene andere Reizigers vindt. Hy zegt, zich verzekerd te houden, dat de zwarte verw der Kaffers noch door de lucht noch door de hitte ontstaat; en brengt ten bewyze hiervan by, dat een jong meisje, by de geboorte van hare moeder genomen, vervolgens onder de Hollanders opgevoed, zo blank als de vrouwen in Europa was. Een Franschman hadt haar bezwangert, doch de Maatschappy niet geduldt, dat hy haar huuwde, en hem zelfs met het verbeurd verklaren van vier honderd guldens zyner gagie gestraft. Die dochter zeide aan Tavernier, dat de Kaffers enkel zwart zyn, vermits zy zich met een vet, uit verscheide eenvoudige middelen t'zamengesteld, besmeeren (*b*); en dat, indien zy zich niet dikwerf met 't zelve bestryken, zy waterzuchtig zouden worden. Voorts bevestigt hy met het getuignis zyner ogen, dat de Kaffers eene byzondere kennis van de eeuvoudige geneesmiddelen bezitten, en derzelver gebruik volmaakt kundig zyn. Van negentien zieken, die zich aan boord van 't Schip bevonden, de meesten gekweld met zweren aan de benen, andere met lopende wonden, in den kryg bekomen, werden vyftien in hunne handen gestelt, en binnen weinige dagen genezen, offschoon de eerste Wondheler te Batavia geoordeelt hadt, dat hunne wonden niet dan in Europa te helen waren. Een ieder zieke werdt door twee Kaffers verbonden, dat is, dat

Aantekeningen van den Schryver wegens de Kaap.

(*a*) Bladz. 416.

(*b*) Die aanmerking strydt tegens de gestadige ondervinding, welke ons leert, dat een Neger, in Europa overgebragt zynde, aldaar zo wel als in zyn eige Land een Neger voortbrengt. Wel is waar, dat men in 't hart van Africa zelve somtyds onder een Negersch huisgezin blanke Kinderen vindt; doch vermits zulks een' wanschapenheid onder dat volk is, strekt het ten bewys, dat de konst ter verbetering van de natuur niets uitrechten kan. Daarenboven konde een' dochter, by hare geboorte hare moeder ontnomen, weinig van de gebruiken van hare Natie onderricht zyn.

dat zy naar den aart der zweren en wonden eenvoudige middelen bragten, tusschen twee stenen kneusden, en op het kwaad leiden (*a*). Gedurende het verblyf van den Schryver werden enige Soldaten op party uitgezonden. Dezen het Land ingetrokken zynde, stookten des nachts een groot vuur, min om zich te verwarmen, dan de leeuwen te verdryven; doch terwyl zy zich te rust hadden gelegt, werdt een van hun door een leeuw besprongen en in den arm gebeten. Gelukkig doodde men het dier terstond door een' snaphaanschoot, en hadt men veel moeite, hem den muil op te sperren, om den arm van den Soldaat, die gantschelyk doorgebeten was, 'er uit te halen. De Kaffers genazen denzelven in min dan twaalf dagen. Uit 't zelfde geval merkte den Schryver aan, dat men zich vergist, wanneer men meent, dat de leeuwen voor vuur bevreesd zyn. In het Hollandsche Fort zag Tavernier leeuwen en tygers huiden, over welke hy zich min verwonderde, dan over dien van een wild paard, door de Kaffers gedood, zynde wit met zwarte strepen, en als een luipaard gespikkeld, doch zonder staart (*b*). Twee of drie mylen van het Fort vonden enige Hollanders een doden leeuw met vier pennen van een egelvarken in den huid, waarvan hem vier tot in 't vleesch doorgedrongen waren; waaruit men onderstelde, dat het egelvarken den leeuw gedoodt moest hebben (*c*). Vermits het Land door de veelheid dier dieren zeer onveilig is, gebruiken de Hollanders, om dezelve te belagen, een' goede vond, bindende een snaphaan aan een wel vast staanden paal met een stuk vleesch aan een touw, 't geen men aan den trekker van den haan heeft vastgemaakt, zodanig, dat wanneer het dier het vleesch vat, het teffens door het trekken van dat touw den haan overhaalt en den kogel in de keel of in 't lighaam bekomt. Met geen minder overleg vangen zy jonge struisvogels. Hunne nesten ontdekt hebbende, wachten zy, totdat zy zeven of agt dagen oud zyn; steken aldan een paal in den grond, binden de vogels in 't nest met eenen poot aan denzelven vast, zulks zy hun niet ontlopen konnen; en hen door de ouden zo lange latende voeden, als hun behaagt, halen zy dezelve eindelyk van den paal, om ze te verkopen of te eten (*d*).

TAVERNIER. 1648.

ONDER de regering van den Generaal *van Diemen* vatteden de Hollanders een jongen Kaffer niet verre van de Kaap op, en voerden hem naar Batavia, alwaar men veel zorge aanwendde, om hem in de talen te onderwyzen. In zeven of agt jaren tyds werdt hy het Hollandsch en Portugeesch volmaakt magtig. Doch naar zyn Vaderland wenschende te keren, beval de Generaal, die hem niet langer wilde terughouden, hem wel voorzien van klederen en lywaat derwaards te voeren, hopende dat hy onder de Hollanders zoude blyven leven, en in den Handel, dien zy met de Kaffers dryven, van veel dienst zyn. Doch hy was naauwlyks aan de Kaap terug gekomen, of wierp zyne klederen in Zee en vluchtte naar zyne landstreek, al-

(*a*) Bladz. 418.
(*b*) Bladz. 419.
(*c*) *Ibidem.*
(*d*) Bladz. 420.

TAVERNIER. 1648.

alwaar hy weder, gelyk de anderen, raauw vleesch begon te eten, zonder dat de erkentenis hem ooit schynt aangedreven te hebben, by zyne weldoeners terug te komen (*a*).

Gebruiken der Hollanders op hunne vaart.

TAVERNIER meldt in 't vervolg zyner Reize enige gebruiken der Hollanders op hunne vaart. Zodra by zyn vertrek van de Kaap, zegt hy, de zeilen bygezet waren, en men het gebed gedaan hadt, riepen de Matrozen zo wel als de Soldaten, dat zy naar kooi gingen, om tot aan 't Eiland St. Heleen te slapen. Ook behoefde men, vermits de wind steeds blyft vast staan en de Schepen gemeenlyk in zestien of agttien dagen op de Reê van dat Eiland brengt, de zeilen niet aan te roeren, hebbende steeds voor den wind. De enige moeite der Matrozen, welke den veertienden dag een aanvang nam, was, by beurten twee aan twee naar den top van de grote mast te klimmen, om het Eiland te ontdekken. Die oplettenheid is volstrekt nodig, vermits de Stuurlieden zorge dragen moeten, het anker aan de noordzyde te werpen en dicht aan de wal te naderen, dewyl men anderzins geen grond vindt. Indien zy in hunne rekening iets missen, of wanneer de ankers niet vatten, dryven zy door de kracht van den stroom en die van den wind welhaast verby de Reê, en verliezen alle hope, van weder op dezelve te konnen komen, vermits de wind steeds tegen blyft en nooit verandert (*b*).

Bezwaarlykheid, om op de Reê van St. Heleen te ankeren.

MEN hadt gelukkig het anker geworpen, toen het Scheepsvolk in twee hopen verdeelt werdt, en de Vice-Admiraal zich voor de hut plaatsende, aan 't zelve zeide: „ Mannen, wy blyven alhier twee en twintig dagen; „ verkiest onder elkander, welke hoop van beide het eerst aan land wil gaan, „ om zich te ververschen en te jagen: maar dezelve kome den elfden dag „ weder scheep, opdat de andere hoop mede aan land ga." Vervolgens deedt hy een ieder van die zich van boord begaven, een paar schoenen, rys, biscuit, zout en brandewyn geven: ook voorzag men hun van grote ketels. Wanneer zy aan de wal zyn, blyven drie of vier onder aan den berg, om zuring te snyden, die ter hoogte van twee of drie voeten wast; waarna zy zich by de anderen voegen, om op de wilde zwynen te jagen, waarvan het Eiland grimmelt. Enige dier dieren gedoodt hebbende, koken zy hun vleesch met rys en zuring, 't geen een' goede spyze is en 't lighaam zagtlyk zuivert. Den tyd, dien men hun inwilligt, brengen zy met eten, drinken en zingen door; doch zyn gehouden, daagslyks enige wilde zwynen aan boord te leveren. Men voorziet hen van een paar schoenen, vermits de berg hoog en zeer steil zynde, dat gemak hun in hunne moeilyke oefening treflyk te stade komt. Tot die jagt brengen de Schepen gemeenlyk Persische hazenwindhonden mede, die na van dienst geweest te zyn, in Zee geworpen worden (*c*).

TERWYL de jagers wilde zwynen doden, brengt men den tyd aan boord met visschen door, bekomende een ieder een' maat zout, om den gevangen visch te zouten, die vervolgens in den wind gedroogt wordt, en gedurende het overige van de Reize tot 't voornaamste voedsel verstrekt. Die voorraad, wel-

(*a*) Bladz. 421.
(*b*) Bladz. 422.
(*c*) *Ibidem.*

welke gemeenlyk dertig of veertig dagen duurt, bespaart de Maatschappy een' menigte levensmiddelen, vermits men het volk alsdan slechts een weinig olie en wat rys, in water gekookt, geeft. TAVERNIER. 1648.

Ook voert men alle de varkens, schapen, ganzen, endvogels en hoenderen, die nog aan boord zyn, naar 't Eiland, en heeft dat vee niet zodra zuring gegeten, welk kruid 't zelve zo wel als den mensch 't lighaam zuivert, of wordt in weinige dagen, inzonderheid de ganzen en endvogels, ongemeen vet (*a*).

De Hollandsche Vloot bestondt uit elf Schepen, die te St. Heleen t'zamen kwamen. Men hieldt aldaar raad, wat streek naar Holland te houden, en besloot westlyk te sturen, vermits het jaargety reeds verre verlopen was en men 'er gunstige winden hoopte te vinden. Doch toen men de Evennachtslyn achter den rug hadt, vondt men die winden zo strydig met de verwachting, dat men in 't vervolg tot op vier en zestig graden noorder breedte, dat is tot op de hoogte van Ysland lopen, en om de Noord naar Holland stevenen moest. Na de Kust van Ysland ontdekt te hebben, bekwam men welhaast het Eiland Fair-ile in 't gezicht, alwaar de Vloot door een' andere Hollandsche Vloot van een gelyk getal Schepen afgewacht werdt, die telkens schoten deedt, om te kennen te geven, waar zy voor anker lag. Andere Scheeps-gebruiken der Hollanders.

Zodra de beide Vloten elkander ontdekt hadden, deedt ieder Schip een salvo uit al zyn geschut en naderde een ieder zyn geleider, naamlyk de Admiraal den Admiraal, de Vice-Admiraal den Vice-Admiraal en dus alle de anderen. De eerste zorge van die op de Indische Vloot kruisten, was, dezelve van een' menigte ververschingen te voorzien, als tonnen bier, gerookt vleesch, boter, kaas, wit biscuit en voor ieder Schip een ton Rhynschen wyn en enigen Franschen en Spaanschen wyn. Des anderdaags stondt ieder Stuurman van zyn dienst af, en liet de zorge van 't stuur aan de Lootsen, die door de kruissers medegebragt waren, naamlyk drie voor ieder Schip, als wanneer de oudsten verkozen worden, welke die Zeën en 't verlopen der gronden volmaakt kundig zyn.

Den volgenden dag deedt de Admiraal der konvoyers drie schoten en de vlag achter afwaaijen, ten einde alle de Officieren der beide Vloten tot het houden van den krygsraad aan zyn boord te synen. Voor die vergadering brengt men alle de aanklachten en gedingen, op de Reize ontstaan, en bepaalt men, na dezelve onderzocht te hebben, een dag, op welken de misdadigen van ieder Schip aan dat van den Admiraal gebragt moeten worden, om de hun opgelegde straffen te ondergaan. Voorheen voerde men hen tot in Holland, alwaar zy hunne vrienden vonden, die genade voor hun verwierven; zulks de schuldigsten veeltyds ontslagen werden. Doch sedert deze nieuwe tucht ingevoert is, vallen niet zo vele moedwilligheden en muiteryen voor. Twee Matrozen der Vloot werden opgehangen, vermits zy Officieren met messen gegrieft hadden; verscheide anderen gekielhaalt, ande-

(*a*) Bladz. 423.

Tavernier. 1648. deren voor de grote maſt gegeeſſelt en anderen hunne gagien verbeurd verklaart (*a*).

Menigte waſch-kaarſſen, in de Spaanſche en Portugeeſche Kloosters buit gemaakt. Toen men de Hollandſche wal ontdekte, ſtaken alle de Matrozen van de Indiſche Vloot, uit vreugde van hun Vaderland weder te zien, zo veel licht voor en achter op de Schepen aan, dat men gemeent zoude hebben, dat dezelve door de vlammen verteert ſtonden te worden. Tavernier telde op zyn Schip alleen meer dan zeventien honderd waſchtoortſen en kaarſſen. Teffens meldt hy ons, van waar die overvloed kwam. Op de Vloot waren vele Matrozen, welke op een' andere, door de Hollanders tegens de Spanjaarden in de Manilles uitgeruſt, gedient hadden; en offchoon de aanſlag gemiſt was, hadden zy enige kloosters geplundert en een' ontelbare menigte waſchtoortſen uit dezelve weggevoert. Geen minder getal waren by de verovering van Punto Gale op de Portugeeſchen in hunne handen gevallen. De waſch, zegt Tavernier, in Indië zeer goed koop zynde, heeft ieder geeſtlyk Huis ſteeds een groten voorraad van waſchkaarſſen en toortſen; zulks de minſte Hollander dertig of veertig voor zyn deel bekomen hadt, waar onder enigen zo dik als de dye van een menſch waren (*b*).

Omſtandigheden der ontſcheping. De Vice-Admiraal, aan wiens boord zich de Schryver bevondt, moeſt, volgens de gemaakte verdeling, in Zeland binnen lopen. Zeven volle dagen ſukkelde hy, alvorens voor Vliſſingen te konnen komen, vermits de gronden verandert waren. Doch zodra hy het anker geworpen hadt, werdt het Schip door een' menigte ſchuitjes aangeklampt, in weerwil van de zorge, die men aanwendde, om dezelve af te weren. Aan alle kanten hoorde men roepen de namen der bloedverwanten en vrienden, die men verwachtte. Des anderdaags kwamen twee Beampten der Maatſchappy aan boord, en deden al het volk tuſſchen de kajuit en de grote maſt byeenkomen, namen de Kapitein by hen, en zeiden: „Mannen, wy gebieden u uit naam van de „Maatſchappy, ons te verklaren, of gy op de Reize kwalyk behandelt „zyt." Het ongeduld van zo vele lieden, die zich door hunne vaders, moeders of waardſte vrienden aan land zagen wachten, deedt hen met eenparige ſtemmen roepen, dat de Kapitein een braaf man was. Terſtond gaf men een ieder vryheid, in de Sloepen te vallen en naar land te varen. Tavernier werdt door die beide Beampten zeer heuſchlyk behandelt, vragende zy hem ook in 't byzonder, of hy over de Officieren van 't Schip reden van klagen hadt (*c*).

Gene andere beweegoorzaak was 'er, waarom hy zich in Holland behoefde op te houden, dan de betaling van 't geld, 't geen men hem te Batavia onthouden hadt. Doch na langdurend en dringend aanzoek konde hy ſlechts een weinig meer dan de helft bekomen. „Indien men my niets „ſchuldig was, zegt hy in de bitterheid van zyn verdriet, waarom betaal„de men my dan de helft myner eiſſchen. En indien ik niet dan myn eige „goed begeerde, waarom my dan een gedeelte daar van onthouden?" Uit

(*a*) Bladz. 428.
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) Bladz. 430.

Uit dit onrecht vat hy gelegenheid, zonder enige bewimpeling alle wanbedryven te ontdekken, welke in 't bestier der zaken van de Maatschappy gepleegt werden (*a*). TAVERNIER. 1648.

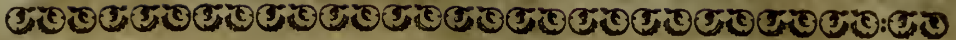
(*a*) De Predikant Jurieu verwyt Tavernier, gezegd te hebben, dat de Hollanders hem meer dan honderd duizend ponden Fransch geld hadden te kort gedaan, en dat die honderd duizend ponden een ogenblik daarna, volgens zyne eige rekening, op min dan dertig duizend uitkomen. Een' tweede en veel gewigtiger tegenstrydigheid betreft de vervolging der Christenen in Japan, waar van hy de Hollanders beschuldigt de bewerkers geweest te zyn, terwyl hy op een' andere plaats van zyn Boek wel uitdruklyk en in eige woorden zegt, dat de Portugeeschen zelven zich die vervolging op den hals gehaalt hebben. Op die en andere bewyzen beweert de Hr. Jurieu, dat Tavernier in 't geen hy van de Hollanders zegt, niet geloofbaar zy, vermits hy zich verongelykt rekent, en enkel zyne wrake tracht te voldoen; weswegens ten getuige strekt een zyner brieven, aan de Bewindhebberen der Oost-Indische Maatschappy geschreven, en waarin hy bedreigde, hen haatlyk te maken; 't geen genoeg is, zegt de Hr. Jurieu, om zyne verklaringen alle geloof te benemen. De Hr. Prevost is van 't zelfde gevoelen met opzicht tot het geen den Franschen raakt, en waarschouwt zyne Lezers, Tavernier wantrouwende te lezen (1); doch ten aanzien der Hollanders, verdient Tavernier alle geloof en spreekt niemand te wereld meer waarheid. Onze onzydige Abt, die in den beginnen voornemens geweest was, de Reize van den Schryver naar Batavia over te slaan (2), heeft zich naderhand bedacht, waarschynlyk, om, gelyk hy te voren zelf zegt, een' zo fraaije gelegenheid, van de Hollanders te lasteren, niet te verzuimen.

(1) Zie zyne berisping, offchoon zeer ongegrond, hier voren in de eerste Noot van dit Deel.
(2) Zie hier voren, bladz. 48, Noot (*a*).

Be-

Beschryving van Indostan.

Beschryving van Indostan.

Het voortreflyk Land, eigentlyk *Indië* en by de Persianen en Arabieren *Indostan* (*a*) geheten, grenst ten Oosten aan het Koningryk *Maugh*, 't geen anderen *Malvy* noemen (*b*), ten Westen aan een gedeelte van Persië en de Indische Zee; ten Noorden aan den Berg Caucasus en Tartarye, en ten Zuiden aan het Koningryk Decan en de Golf van Bengalen. Men geeft 't zelve niet min dan zes honderd mylen van het Oosten naar het Westen, naamlyk van de Ganges tot den *Indus* of de *Sinda*, en niet min dan zeven honderd van het Noorden naar het Zuiden, rekenende van zyne grenzen het verst naar het Noorden op drie en veertig (*c*), tot de het verst naar het Zuiden op twintig graden liggende. Binnen die uitgestrektheid bevat het zeven en dertig grote Provincien, die oudstyds zo vele Koningryken waren.

Uitgestrektheid.

Verdeling der Provincien.

Provincie Kandahar.

I. De eerste Provincie is Kandahar, zynde dus naar den naam van hare Hoofdstad (*d*) of deze naar den haren geheten. Zy is de westlykste Provincie van dat grote Keizerryk, en grenst aan Persië; waar door zy menigwerf de oorzaak tot bloedige oorlogen tusschen de Koningen van Persië en de Mogollers geeft, gelyk Bagdat en Erivan tusschen Persië en Turkyë. Hare Hoofdstad is zeer ryk door den Koophandel van alle de Karavanen, die te land naar Indië reizen en geen anderen weg nemen konnen. Zy is dubbel bevest, zo door hare ligging als een [dubbel] Kasteel, 't geen voor het beste van gantsch Asia gehouden wordt (*e*).

Provincie Kaboul.

II. Kaboul, twede Provincie van Indostan en de rykste van dat Keizerryk,

(*a*) NB. Offchoon het in de vorige Delen van dit Werk en op de Landkaarten tot 't zelve dienende veeltyds *Hindoestan* genaamt is, heten wy het in onze Vertaling *Indostan*, om een' gelyke reden, om welke wy liefst verkiezen zouden *Spanje* in plaats van *Hispagnie* te schryven.

(*b*) Het hoofdzaklyke dezer Beschryving is uit Thomas Rhoe getrokken, die dezelve uit de Secretary van den Groten Mogol was magtig geworden, en is door Edward Terri, een anderen Engelschen Reiziger, die de zelfde gunst aan dat Hof verwierf, bevestigt. Mandelslo heeft haar overgenomen en 'er enige zyner aanmerkingen bygevoegt. By voorbeeld, betreffende de *Sinda* merkt hy aan, dat aan dezelve een Koningryk van den zelfden naam lag, welks Ingezetenen in zyn tyd nog *Abint* geheten werden. De Persianen en Arabieren noemen het *Diul*, en geven ook den naam van *Pengab* aan den Indus of Sinda, vermits dezelve, volgens de betekenis van dat woord, door vyf andere Rivieren vermeerdert wordt. De eerste is de *Bagal* (1), wier bron naby Kaboul ligt. De twede, de *Chanab* genaamd, neemt zyn oorsprong in 't Koningryk Kashmir, vyftien dagreizen noordwaards van Lahor. De derde, de *Ravy* geheten, bespoelt de muren van Lahor en ontspringt in de nabuurschap dier Stad. De beide anderen, zynde de *Via* en de *Osvid* (of Sinda) komen van veel afgelegener oorden en vloeijen t'zamen naby Bakar, 't geen byna even verre van Lahor en de Zee ligt. *Mandelslo* (2), I. Deel, bladz. 46. en 47.

(*c*) Mandelslo, bladz. 54. Dit is ongetwyfelt een' feil in plaats van vier en dertig graden.

(*d*) Op vyf en tagtig graden lengte en drie en dertig graden noorder breedte.

(*e*) Tavernier geeft de grondtekening dier Stad in het I. Deel zyner Reizen, bladz. 574.

(1) *Van Twist* twyfelt volgens Mandelslo en anderen, of de Bagal niet de zelfde Rivier als de Nilab zy.
(2) Die aanmerkingen zyn getrokken uit Texeira, bladz. 114.

ryk, draagt mede haren naam naar hare Hoofdſtad, die wel bebouwd en door twee goede Kaſteelen verſterkt is (*a*); en grenſt tegens Tartarye. In die Provincie ontſpringt de Rivier *Nilab*, welke haren naam in dien van *Bagal* of *Begal* verandert, en zich in den Indus ontlaſt. Men houdt haar voor de *Coa* of den *Suaſtus* van Ptolomæus. De Usbekſche Tartaren komen jaarlyks meer dan zeſtig duizend paarden te Kaboul verkopen. Ook voert men uit Perſië een' menigte Schapen en ander vee derwaards. De levensmiddelen zyn 'er goed koop en men vindt 'er wyn. Tavernier, welke dien weg gereiſt hadt, meldt een zeer zonderling gebruik van het Volk, *Augans* [of *Afgans*] geheten, die tuſſchen Kandahar en Kaboul naar den kant van het gebergte van *Balck* wonen, van een' ſterke lighaams geſtalte en door hunne roveryen geducht zyn; naamlyk, dat zy, gelyk alle de Indiërs, de gewoonte hebben, zich alle dagen des morgens te reinigen en met een krom ſtukje van een wortel van dat Land de tong te ſchrapen; doch dat, in plaats dat zulks den anderen Indianen veel vuiligheid doet uitwerpen en tot braken aanzet, de Augans niet overgeven, dan wanneer zy hunnen maaltyd beginnen te houden; want zy naauwlyks twee of drie beten gegeten hebben, of de maag welt hun op, en noodzaakt hen te gaan braken; waarna zy weder met grage magen aan het eten vallen. De zelfde Schryver voegt 'er by, dat wanneer zy van dat gebruik in gebreke bleven, zy niet boven de dertig jaren zouden leven en waterzuchtig worden (*b*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

III. DE derde Provincie is MULTAN, wier Hoofdſtad, die den zelfden naam draagt, een' grote, zeer oude en door den Koophandel ryke ſtad is, alwaar men een' menigte lywaten weeft, welke naar Tatti gevoert werden, aleer de zanden den mond van die Rivier geſtopt hadden. Doch ſedert die verandering voert men dezelve naar Agra en van Agra naar Suratte. Vermits de rytuigen zeer duur zyn, lydt de Handel van Multan daarvan veel gevoel. Uit Multan komen alle de Banjanen, welke den Koophandel in Perſië oefenen, alwaar zy zich als de Joden geneeren, die zy in woekeren zelfs overtreffen. In weerwil der Wet, welke hunne Gezinte verbiedt, dieren vleeſch te eten, hebben zy een' byzondere, volgens welke zy op zekere dagen van het jaar hoenderen eten mogen. De zelfde Wet gedoogt, dat twee of drie broeders een' en de zelfde vrouw huwen, wordende de oudſte van hun als vader der kinderen, welke zy by haar verwekken, aangemerkt. Uit Multan komen ook een' menigte Danſſers en Danſſereſſen, die zich door alle de gedeeltens van Perſië verſpreiden (*c*). Deze Provincie ligt langs den Vloed Indus (*d*), in 't Ooſten van Perſië en [ten Zuiden van] Kandahar (*e*).

Provincie Multan.

IV. HA-

(*a*) Op [zes en tagtig graden dertig minuten lengte en] drie en dertig graden dertig minuten noorder breedte.

(*b*) Tavernier, II. Deel, bladz. 48.

(*c*) *Ibidem*, Bladz. 47.

(*d*) De Hoofdſtad Multan ligt op honderd vyftien graden [twintig minuten] lengte (1), en negen en twintig graden veertig minuten breedte.

(*e*) Men kan deze Beſchryving verryken met den naam en den afſtand der plaatſen, welke men in de Reizen van Tavernier vindt. Van Kandahar leide hy tien koſſen of tien mylen

(1) De Hr. Prevoſt heeft alle deze liggingen uit de *Dictionnaire Geographique* getrokken. Deze lengte is naar mate der andere te veel ooſtwaards.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Provincie Haja-Kan.

IV. HAJA-KAN of HANJI-KAN, vierde Provincie van het Keizerryk, grenst ten Oosten aan den Indus en ten Westen aan een' Provincie van Persië, *Lar* [of *Ghermes*] geheten. Zy heeft gene grote Stad, doch wordt door een strydbaar Volk bewoont, de *Ballocks* genaamd, waarnaar oudstyds het Koningryk *Ballocky* geheten werdt.

Provincie Buckor.

V. DE Provincie BUCKOR, BUKAR of BAKAR, wier Hoofdstad *Buckor-Sukor* (*a*) genaamt wordt, ligt langs den Indus, die midden door dezelve vlietende, haar een' der vruchtbaarste landstreken van het Keizerryk maakt. Zy heeft ten Zuid-Zuid-Westen de Provincie Tatta, en naar het Westen die van Haja-Kan of der Ballocks (*b*).

Provincie Tatta.

VI. TATTA [of SIND], welks Hoofdstad den zelfden naam draagt (*c*), ligt mede aan den Indus, welke aldaar verscheide fraaije Eilandjes verwekt, en die Provincie tot een' vermaaklyke landstreek maakt. Dezelve is berucht door hare Handwerkers, die voor de vernuftigste van het gantsche Keizerryk gehouden worden. De Portugeeschen dreven 'er weleer een groten Handel.

Provincie Soret.

VII. SORET is een' kleine, doch zeer ryke en wel bevolkte Provincie, grenzende ten Oosten aan die van Guzuratte en ten Zuiden aan de Zee. [Hare Hoofdstad heet *Janagor*.]

Provincie Jesselmire.

VIII. JESSELMIRE grenst ten Oosten aan de Provincie Guzuratte en ten Westen aan die van Soret, Buckor en Tatta. Behalven hare Hoofdstad (*d*), die den zelfden naam voert, vindt men 'er ook *Radimpour* en enige anderen van minder belang.

Provincie Attock.

IX. ATTOCK en de Hoofdstad (*e*) dier Provincie, welke den zelfden naam draagt, liggen aan de Rivier Nilab, die van het Westen komende, aldaar in den Indus valt, welke de Provincie Attock van die van Haja-Kan afscheidt.

Provincie Peng-Ab.

X. DE Provincie PENG-AB, haren naam dragende naar vyf Rivieren, tusschen welke zy ligt, en die alle ten Zuiden van Lahor in den Indus vallen, is

len af tot *Charisafar*; twaalf kossen van Charisafar tot *Zelatee*; agt van Zelatee tot *Betazy*; zes van van Betazy tot *Mezour*; zeventien van Mezour tot *Karabat*; en zeventien van Karabat tot *Chakenikoezee*. Het Land tusschen Kandahar en 't laatstgenoemde Vlek behoort aan verscheide kleine Heren, welke enige schatting aan den Koning van Persië betalen. Van Chakenikoezee tot Kaboul leide Tavernier veertig kossen af, gedurende welke men enkel drie slegte Dorpen ontmoet, alwaar men somtyds noch brood noch haver voor de paarden vinden kan; weshalven de voorzichtigheid wil, dat men voorraad daarvan met zich brengt. In de maanden July en Augustus heerscht in die landstreken een hete wind, die de Reizigers aêmechtig maakt en somtyds ogenbliklyk het leven beneemt. Tavernier, *ubi supra*, bladz. 48.

(*a*) Mandelslo noemt die Hoofdstad *Bacherbukon* of *Bicanar*: dezelve ligt op honderd twintig (1) graden twintig minuten lengte, en agt en twintig graden veertig minuten noorder breedte.

(*b*) Mandelslo, of zyn Vertaler, noemt dezelve alhier *Boloches*

(*c*) Op zes en tagtig graden lengte en vyf en twintig graden twingtig minuten breedte.

(*d*) Op [negentig] graden vyftien minuten lengte, en zes en twintig graden veertig minuten breedte.

(*e*) Op negentig graden veertig minuten lengte [en twee en dertig graden twintig minuten breedte.]

(1) De *Dictionnaire Geographique* zegt enkel honderd; zelfs zoude men nog verscheide graden minder konnen rekenen.

is een' der vruchtbaarste en aanzienlykste van het Keizerryk, en heeft de beruchte Stad Lahor, wier Beschryving men in de Verhalen van Mandelslo en Bernier gelezen heeft, tot hare Hoofdstad (*a*). [Enigen stellen het rechtsgebied van Lahor tot een' byzondere Provincie.] BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

XI. KISMIRE, 't geen de Europeërs *Kashmir* noemen, en welks Hoofdstad den zelfden naam niet draagt (*b*), gelyk de Aardryksbeschryvers op het getuignis van Bernier gemeent hebben, maar *Syranakar* (*c*) heet, is een van de fraaiste Gewesten der Wereld, besproeid door de Rivier *Badt*, die een' menigte vermaaklyke Eilanden veroorzaakt, en zich in den Indus stort (*d*). Deze Provincie grenst aan die van Kaboul. Provincie Kismire.

XII. BANKISCH ligt ten Oosten van Kashmir, een weinig naar het Zuiden en wordt van 't zelve enkel door de Rivier den Indus gescheiden. [De Hoofdstad is *Beichar*.] Provincie Bankisch.

XIII. JENGAPOUR, dragende zyn naam naar dien van zyne Hoofdstad (*e*), ligt aan de Rivier *Kaoul*, eene der vyf, die in 't Noord-Oosten van Lahor in den Indus vallen. Provincie Jengapour.

XIV. JEMBA of JAMBA draagt mede den naam zyner Hoofdstad, grenst ten Westen aan de Provincie Peng-Ab, en is zeer bergachtig. Men vindt een' beruchte Pagode, *Illamake* geheten, werwaards zich de Banjanen in bedevaart begeven. [De zelfde Pagode wordt in de Provincie Nagrakut *Kalamaka* genaamt, zulks zich Mandelslo vergist door dezelve alhier andermaal te plaatsen.] Provincie Jemba.

XV. DE Provincie DEHLI en hare Hoofdstad, naar welke zy haren naam draagt, ligt tusschen die van Jemba en Agra, naar den kant van den oorsprong der Gemenee, die zich in de Ganges stort, na verby Agra gestroomt te zyn. De Stad *Dehli*, wier Beschryving men in 't Verhaal van Tavernier gelezen heeft, is zeer oud (*f*). De puinhopen harer Paleisen en de Graven der oude Koningen tonen genoeg, dat zy oudstyds de Hoofstad van Indostan was; Provincie Dehli.

(*a*) Op drie en negentig graden dertig minuten lengte, en een en dertig graden veertig minuten breedte.

(*b*) Melden wy alhier volgens Tavernier, de afstanden der plaatsen tusschen Kaboul en Lahor. Van Kaboul leide hy negentien kossen af tot *Bariabee*; zeventien van Bariabee tot *Nimela*; negentien van Nimela tot *Alyboua*; zeventien van Alyboua tot *Taka*; zes van Taka tot *Kiemry*; veertien van Kiemry tot *Chaour*; veertien van Chaour tot *Novckar*; negentien van Novckar tot *Atek*. De Stad Atek ligt op een' landtong, alwaar zich twee grote Rivieren t'zamen voegen, en is een' der beste Vestingen van den Mogol. Van Atek leide Tavernier zestien kossen af tot *Kalapanee*; zestien van Kalapanee tot *Roupatee*; zestien van Roupatee tot *Toulapeka*; negentien van Toulapeka tot *Keraly*; zestien van Keraly tot *Zerabad*; agttien van Zerabad tot *Imiabad*, en agttien van Imiabad tot Lahor. Tavernier, *ubi supra*, bladz. 48 en 49.

(*c*) Het getuignis van Bernier is niet bestand tegens die van Rhoe en Terri, welke de geschriften der Secretary van den Groten Mogol volgen (1). Die Stad ligt op drie en negentig graden lengte, en vier en dertig graden dertig minuten breedte.

(*d*) En niet in de Ganges, gelyk Mandelslo, bladz. 49 zegt (2).

(*e*) Mandelslo noemt die Stad ook *Jemipar* en *Jenupar*. Dezelve ligt op vier en negentig graden lengte en dertig graden dertig minuten breedte.

(*f*) Op zeven en negentig graden lengte, en agttien graden twintig minuten breedte.

(1) Bernier was echter in Kashmir geweest. Hy spreekt van *Serenaguer* als van een anderen kleinen byzonderen Staat. De Hr. *Otter*, die *Seri-Nekter* schryft, maakt daarvan de Hoofdstad van Kashmir.

(2) Anderen hebben zulks lange voor hem verzekert, doch met een' even geringe waarschynlykheid.

was; en enige menen, dat zy de verblyfplaats van den Koning Porus geweest zy. Scha-Jehan deedt aldaar in het begin der zestiende eeuw een' andere Stad bouwen, welke hy naar zyn naam *Jehan-abad* heette, en die enkel met een muur van het oude Dehli afgescheiden is. De Mogols houden aldaar dikwerf hun verblyf, wanneer de hitte hen verplicht, Agra te verlaten. De beruchte Thamas Kouli-Khan den oorlog in Indostan gebragt hebbende, nam Jehan-abad of Dehli in, en bemagtigde de onmeetbare schatten, die in 't Keizerlyk Paleis gevonden werden.

Provincie Bando.

XVI. De Provincie Bando ligt ontrent in 't midden van het Keizerryk, tusschen die van Jesselmire, Agra en Dehli. Behalven hare Hoofdstad, die den zelfden naam draagt, liggen in Bando ook de Steden *Touri*, *Moasta*, *Godack* en *Asmere* of *Asmire*, welke laatstgenoemde (*a*), alwaar de Groot Mogol ten tyde van het Gezantschap van Rhoe (*b*) zyn gewoon verblyf hieldt, haren naam somtyds aan de gantsche Provincie geeft.

Provincie Maloway.

XVII. Maloway of Maloube is een' zeer vruchtbare Provincie. Hare Hoofdstad heet *Rantipour*. In de zelfde Provincie liggen ook de Steden *Serampour* en *Ugen* (*c*). De Rivier *Cepra*, aan welke nog een' andere Stad ligt, *Calleada* genaamd, de verblyfplaats der oude Koningen van *Mandoa*, besproeit een gedeelte dezer Provincie, aleer zy zich in de Golf van Cambaye stort.

Provincie Chitor.

XVIII. De Provincie Chitor was eertyds een aanzienlyk Koningryk; doch van hare Hoofdstad, waarnaar zy geheten is, en wier muren weleer een omvang van meer dan zes mylen bevatteden, vindt men thans niets, dan de menigte harer puinhopen. Deze Provincie ligt ten Oosten tegens die van Candish, en ten Zuiden tegens die van Guzuratte (*d*).

Provincie Guzuratte.

XIX. Guzuratte of Guzaratte, 't geen de Portugeeschen naar de Stad *Cambaye* het Koningryk *Cambaia* genaamt hebben, is buiten tegenspraak een' der fraaiste en magtigste Provincien van het Mogolsche Keizerryk. Behalven de Steden, wier beschryving wy reeds gegeven hebben, als de Hoofdstad, te midden in 't Land gelegen (*e*) en eigentlyk *Hamed-Ewad* genaamd, dat is *Stad van den Koning Hamed*, haren Stichter, doch welke verkeerdlyk *Amadavat* of *Amadabath* geheten wordt; voorts *Cambaye*, *Brodra*, *Broitschia*, *Mamadebat* en *Suratte*, een' van de beruchtste Steden der Wereld door haren Koophandel; liggen in de Provincie Guzuratte nog verscheide anderen;

Hare voornaamste Steden.

(*a*) Op drie en negentig graden lengte en vyf en twintig graden dertig minuten breedte.

(*b*) De Hr. Prevost vergist zich door die onderstelling, gelyk wy elders aangemerkt hebben. De Grote Mogol hadt aldaar met zyn Leger slechts enigen tyd vertoeft. Zie hier voren, bladz. 152.

(*c*) Mandelslo beschuldigt Rhoe ten onrechte, Rantipour en Ugen niet onderscheiden te hebben. Die Engelschman onderscheidt dezelve wel degelyk in zyne Landkaart (1).

(*d*) Op vier en negentig graden (2) lengte en drie en twintig graden breedte.

(*e*) Op negentig graden vyftien minuten lengte en drie en twintig graden breedte. In de Verhalen van Mandelslo en Tavernier heeft men alle die Plaatsen beschreven gevonden. Betreffende Suratte zie men zyne Beschryving in ons XIII. Deel.

(1) Rhoe noemt Ugen, en Terri Rantipour de voornaamste Stad. Mandelslo voegt 'er ook *Ongel* by, 't geen mooglyk het zelfde als Ugen is.

(2) De Hr. Prevost zegt enkel vier en tagtig graden. In de volgende Noot hadt die Abt de graden van lengte en breedte oningevuld gelaten.

een, wier namen hier en daar by de Reizigers voorkomen. *Goga* is een' kleine Stad of veeleer klein Vlek, dertig mylen van Cambaye, op een' plaats, alwaar de Baai zo smal is, dat zy enkel de gedaante van een' Rivier heeft. Dat oord wordt door Banjanen bewoont, meest Wevers en Zeelieden. *Pattepatane* en *Mangrol* zyn twee fraaije Vlekken, negen mylen van Goga gelegen, en beide ryk door den overvloed van katoen en door de lywaten, welke 'er geweven worden. De Stad *Diu*, alwaar de Portugeeschen nog drie sterke Kasteelen hebben, ligt op de grenzen van de Provincie Guzuratte aan de zuidzyde. Zy noemen die Stad *Dive*, doch spreken de *e* zo zagt uit, dat men bezwaarlyk die letter horen kan. *Bisantagan* is een' der grootste Steden van de gantsche Provincie en genoegzaam in 't midden van dezelve gelegen. Men telt aldaar ontrent twintig duizend huizen. Hare tegenwoordige grootte is zy aan de vruchtbaarheid van haren grond verschuldigd, want zy te voren slechts een Dorp was. Men onderhoudt aldaar een' ongelooflyke menigte vee; en de rys, tarwe en katoen groeijen 'er in overvloed. *Pettan* besloeg weleer meer dan zes mylen in zyn omvang; doch zyn Koophandel door verscheide oorzaken naar elders overgebragt zynde, valt de fraaije muur van gehouwen steen, waarmede die Stad pleeg omringd te zyn, daaglyks om verre, en is van hare schoonste gebouwen enkel het Kasteel, waarin de Gouverneur zyn verblyf houdt, overig gebleven. Hare Ingezetenen weven slechts grove lywaten, welke in dat Land gebruikt en *Destemals*, *Sgarderberals*, *Longis*, *Allegiens* enz. genaamt worden. Te midden in de Stad ziet men een' Moskee, die men zegt in oude tyden door de Heidenen gesticht te zyn, en welke Mandelslo voor een' der fraaiste Tempelen van het Oosten houdt. Haar gewelf, zegt hy, rust op duizend vyftig pilaren, waarvan de meesten van marmer zyn. De Stad *Cheytepour* ligt zes mylen van Pettan en twee en twintig van Amadabath aan den oever van een' kleine Rivier. Hare Ingezetenen zyn Banjanen en geneeren zich enkel van het spinnen van katoene garen. Men onderhoudt in die Stad een' redelyk talryke bezetting, ter bedekking van de Karavanen of Kaffilas, welke dien weg nemen. *Messana* is een groot open Vlek, en heeft een oud Kasteel, in 't welk de Gouverneur twee honderd Ruiters tot geleide der Karavanen onderhouden moet. Het Land brengt veel katoen voort. *Nassary* of *Nausary*, *Gauduy* en *Balsara* zyn drie kleine Steden van het Land van Suratte, waarvan de eerste zes, de twede negen en de derde veertien mylen afgelegen zyn, en welke alle drie twee mylen van de Zee liggen. Men weeft aldaar vele grove katoene lywaten, en uit de nabyliggende wouden trekt men al het timmerhout, 't geen in de Provincie aan Gebouwen en Schepen gebezigt wordt.

Beschryving van Indostan. Goga. Pattepatana en Mangrol. Diu. Bisantagan. Pettan. Cheytepour. Messana. Nassary. Gauduy. Balsara.

De oude Ingezetenen van Guzuratte worden eigentlyk *Hindoys* of *Indous* geheten en zyn Afgodendienaars; want het Mahometaandom eerst sedert de tyden der verwinningen van Tamerlan en den inval van andere Vreemdlingen aldaar ingevoert is. De Provincie grimmelt thans van Persianen, Arabieren, Armeniërs en andere Natien, 't geen echter niet belet, dat de eige Inboorlingen des Lands het grootste getal uitmaken. In 't algemeen zyn alle de Ingezetenen van het Koningryk Guzuratte tanig of olyfverwig van kleur, doch meer of min naar mate van de luchtstreek. De mansperso-

Ingezetenen van de Provincie Guzuratte.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Geftalte en gewaad der mansperfonen.

nen zyn fterk en van een' welgefchikte leeft; breed van aangezicht en zwart van ogen. Zy doen zich het hoofd en baard fcheeren, doch behouden de knevels, gelyk de Perfianen. Die het Mahometaandom belyden, gaan op de Perfifche wyze gekleed, doch rollen hunnen tulband op een' gantfch andere manier. Zy flaan hunne veft onder den linker arm, in plaats dat de Perfianen dezelve onder den rechter arm toeflaan. Hunnen gordel knopen zy van voren, en laten de beide einden hangen, daar in het tegendeel de Perfianen den gordel om 't lighaam flaan en de beide einden in den gordel verbergen. In dien gordel dragen de Mahometanen van Guzuratte hunnen dolk, dien zy *Zimber* heten, zynde niet min dan een voet lang en breder naar den kant van de greep, dan naar dien van het punt. Enigen dragen ook degens en alle Soldaten hebben fabels of houwers. De vrouwen zyn, offchoon kort van geftalte, zeer evenredig van leeft, ongemeen net en helder over haar lighaam en prachtig in hare kleding. Het hair hangt haar op de fchouderen. Sommigen hebben enkel een klein mutsje op 't hoofd; anderen dekken zich met krip, met goud geborduurd en waarvan de einden aan de beide zyden tot aan de knien afhangen. De rykften dragen koftbare pandanten van diamanten, paarlen of andere gefteentens in de oren, en grote paarlen om den hals, 't geen hare bruine verwe gantfch niet misftaat. Ook hangen zy fomtyds ringen door de neusgaten, welke haar niet hinderlyk zyn, vermits zy byna nooit fnuiten. Zy dragen broeken, gelyk de mansperfonen, van taf of enig katoen lywaat, zo lang, dat wanneer men dezelve geheel ophaalde, zy tot over het hoofd zouden reiken, doch redelyk eng en fluitend tot onder het dik van 't been, alwaar zy als laarfen omgevouwen en door middel van een koordje van goud en zyde opgetrokken, en boven den navel vaft gebonden worden, hangende de beide einden tot aan de voeten. Haar hembd dragen zy boven den broek en is zo kort, dat het flechts tot aan de heupen reikt. Haar taffen of katoene lywaten rok is gemeenlyk zo doorzichtig, dat niets voor 't gezicht bedekt blyft. Haar boezem is bloot, gelyk ook de armen tot aan den elboog, welke zy met zo vele braffeletten verfieren, dat zy voor 't grootfte gedeelte met dezelve bedekt zyn. De eerbare vrouwen verfchynen niet in 't openbaar met ongedekten aangezichte, en vrouwen van aanzien komen zelden buiten hare huizen. Een' langdurende verkering met de Mogollers, die in alle delen van het Land verfpreid zyn, en niet opgehouden hebben, 'er de Wet te geven, federt zy het Koningryk Guzuratte tot een' Provincie hebben gemaakt, heeft veel overeenkomft met de gebruiken der beide Natien te weeg gebragt. Echter moet men daarvan de Banjanen uitzonderen, die niet min in kleding en gewoonten dan in godsdienftsgronden en oefening verfchillen. Vermits men in een byzonder artikel over al 't geen die oude Gezinte betreft, handelen zal, zy het genoeg, alhier aan te merken, dat gelyk geen Geweft in Indië is, alwaar men gene Banjanen aantreft, de meeften in de Provincie Guzuratte gevonden worden. Zy behoort onder Indoftan federt het jaar 1565.

Geftalte en gewaad der vrouwsperfonen.

Provincie Candish.

XX. CANDISH, ligt het zuidlykfte van alle de Provincien van het Keizerryk (*a*). De Hoofdftad *Brampour* of *Burfampour* genaamd, was de gewone ver-

(*a*) Mandelflo, bladz. 155. en volgende. Wel verftaande voor de verwinningen van Au-

verblyfplaats der oude Koningen van Decan, aleer de Groot Mogol dat Land aan zyne Kroon hechtte. Die Stad is zeer groot en volkryk. Ook liggen in de zelfde Provincie de Steden *Pala*, *Assere* en *Mandou*. De Rivier *Tepte*, welke te Suratte in Zee valt, scheidt Caudish van een klein Land, *Partaspha* geheten en welks Prins cynsbaar aan den Mogol is. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

XXI. BERAR, welks Hoofdstad *Schapore* of *Chaspour* (*a*) genaamt wordt, strekt zich ten Zuiden naar de Provincie Guzuratte en 't Gebergte van Rana uit, aan welke het grenst, ten Oosten aan die van Bengalen, ten Noorden aan die van Malouay en ten Westen aan die van Candish. Provincie Berar.

XXII. NARVAR ligt tusschen de Provincien Bengalen, Gualor, Agra en Sambal, en wordt besproeit door een' fraaije Rivier, welke in de Ganges valt. De Hoofdstad heet *Gebud* (*b*). Provincie Narvar.

XXIII. DE Provincie GUALOR of GOULIAR, welke dien naam van hare Hoofdstad (*c*) ontleent, is berucht door een Kasteel, waarvan de Groot Mogol een' gevangenis van Staat gemaakt heeft. Provincie Gualor.

XXIV. AGRA, welks Hoofdstad mede dien naam draagt (*d*), is een' der grootste Provincien van het Keizerryk, en bekleedt thans den eersten rang. Zy wordt door de Rivier Gemenee besproeit, lopende dwars door dezelve. Men vindt aldaar de Steden *Scander*, *Anadipour* en *Fetipour*. Het Land is zonder bergen, en van zyne Hoofdstad tot aan Lahor, welke de beide fraaiste Steden van Indostan zyn, loopt een' laan bomen, die Terri vier honderd Engelsche mylen lang schat. Bernier vindt de Stad Agra zeer gelyk met Dehli, of veel liever met Jehan-abad, zodanig men zich daarvan in de beschryving van Tavernier een denkbeeld heeft konnen vormen (*e*). „ Agra heeft, wel „ is waar, zegt hy, het voordeel, dat zy lange, naamlyk sedert Ekbar, „ die het deedt bouwen en naar zynen naam Ekbar-abad heten, welken „ naam het echter niet heeft behouden, de woonplaats der Keizeren ge„ weest zynde, groter dan Dehli is, meer fraaije Huizen van Rajaas en Om„ rahs, meer grote Karavanseraas en meer gebouwen van gehouwen steen „ en tigchelen heeft, behalven de beruchte Grafsteden van Eckbar en van „ Taje-Mehal, gemalin van Scha-Jehan (*f*): doch heeft ook het nadeel, „ met gene muren besloten te zyn, gezwegen dat het volgens geen alge„ meen bestek gebouwt zynde, men 'er zo fraaije en brede straten niet „ vindt, dan te Dehli. Indien men vier of vyf voorname koopstraten uit„ zon- Provincie Agra. Hare Hoofdstad. Waarin zy Dehli overtreft.

Aureng-Zeb. Brampour ligt op vyf en negentig graden lengte en een en twintig graden tien minuten breedte.

(*a*) Op zeven en negentig graden vyftig minuten lengte en een en twintig graden dertig minuten breedte.

(*b*) Op zes en negentig graden veertig minuten lengte en vyf en twintig graden zes minuten breedte.

(*c*) Op zeven en tagtig graden lengte en vyf en twintig graden veertig minuten breedte.

(*d*) Op zes en negentig graden zes en twintig minuten lengte, en zes en twintig graden veertig minuten breedte.

(*e*) Zie hier voren in zyn Verhaal, 't geen echter niet beletten zal, dat men de aantekeningen van Bernier wegens die Stad in 't Artikel van het Hof van den Groten Mogol melde. Zie ook de beschryving van Agra in 't Verhaal van Mandelslo.

(*f*) Zie de beschryving in 't Verhaal van Tavernier. Bernier geeft dezelve insgelyks, met weinig onderscheid.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

„ zondert, welke zeer lang en fraai gebouwt zyn, zyn de meeste anderen „ naauw, onregelmatig en vertonen niet dan achterstraten en stegen, welke „ een' grote ongelegenheid te weeg brengen, wanneer het Hof aldaar zyn „ verblyf houdt. Agra ziet, van een' verheven plaats beschouwt zynde, „ veldachtiger uit, dan Dehli, vermits men by de Huizen der Groten vele „ zware bomen vindt, waarmede een ieder 't vermaak neemt, zyn tuin en „ plaats te vullen, om de schaduuw te genieten; en de stene huizen der Koop„ lieden, tusschen het geboomte staande, naar oude Kasteelen gelykende, ver„ wekken zy eenparig een zeer vermaaklyk gezicht, vooral in een droog en „ warm Land, alwaar de ogen niet dan groen en schaduuw schynen te ver„ langen (*a*)."

Huizen der Jesuiten en der Hollanders.

De Jesuiten hebben in Agra een' Kerk en een Huis, 't geen zy Collegie noemen, waarin zy de kinderen van vyf en twintig of dertig Christen huisgezinnen, in die Stad woonachtig (*b*), in de gronden van het Christendom onderwyzen. Ook vondt men ten tyde van Bernier aldaar een Hollandsch Comptoor, door vier of vyf Kooplieden van die Natie bewoond, welke sedert lange met scharlaken, spiegelglazen, effe en goude en zilvere kanten grote winsten gedaan hadden, en geen minderen vonden in 't kopen van verscheide waren van dat Land, als indigo, welke rondom Agra verzamelt wordt, inzonderheid te *Bianes*, 't geen slechts twee dagreizen van daar ligt, en van alle de lywaten, welke zy van *Jelapour* en *Lacknau* trokken. Ook hadden zy Huizen op alle die plaatsen, doch hare afgelegenheid van Suratte en de moeilykheid van alles met rytuigen te moeten vervoeren, begonnen hun-

(*a*) Bernier, III. Deel, bladz. 141. en 142.

(*b*) *Ibidem*, bladz. 147. Die Reiziger bevestigt ook 't gunt men in 't Verhaal van Rhoe gelezen heeft, betreffende de hoop, die de Keizers Ekbar, Jehan-Guir en Scha-Jehan van hunne neiging tot het Christendom hadden doen opvatten. Hy voegt 'er naar het getuignis der Jesuiten by, „ dat Jehan Guir met ernst bedacht op het invoeren van het „ Christendom, voorgenomen hadt, zyne gantsche hofhouding op de Fransche wyze te „ kleden, en dat hy zelf begonnen hebbende, dat gewaad aan te nemen, een zyner voor„ naamste Omrahs by zich ontboden en denzelven gevraagt hadt, wat hy daarvan dacht; „ doch dat die Heer hem zeer koel hebbende geantwoordt, dat het een' gevaarlyke on„ derneming was, hy zyn voornemen hadt laten varen en de zaak in spotterny verkeert". Bernier verhaalt een ander geval, 't geen men in Rhoe op een' gantsch verschillende wyze gelezen heeft. Zie hier hoedanig hy het verhaalt: „ Ik heb van een Mahometaan, „ zoon van een Amptenaar van Jehan-Guir, verstaan, dat die Prins op enen dag beschon„ ken zynde, een zekeren Florentynschen Pater, dien hy den Pater *Atecb* noemde, vermits „ hy een kort en driftig man was, ontboden hadt, en na hem geboden te hebben, in te„ genwoordigheid der geleerdste Mullahs alles te zeggen, wat hy tegens de wet van Ma„ homet en ten voordele van het Christendom wist by te brengen, op 't punt gestaan „ hadt, een' verschriklyke proeve van beide die wetten te nemen; want hy bevel gaf, „ een breden kuil te graven en 'er een groot vuur in te stoken, willende dat de Pater „ Atech zich met het Euangelium en een Mullah met den Alkoran onder den arm in 't „ zelve zouden werpen, en voorgevende de wet te zullen volgen van die niet verbranden „ zoude. Doch de droevige houding der Mullahs en zyn medelyden met den Pater, „ die bereid was, de proeve te ondergaan, hadden hem daarvan doen afzien. Zeker is „ het, voegt Bernier 'er by, dat zo lange Jehan-Guir geleeft heeft, die Paters aan dat „ Hof in ere en aanzien waren. Doch Scha-Jehan, zoon van Jehan-Guir en vader van „ Aureng-Zeb, ontnam hun hunne jaarwedde, deedt de Kerk van Lahor verdelgen en 't „ grootste gedeelte van die van Agra onder den voet werpen." *Ibidem*, bladz. 148. en voorgaande. Zie hiervoren, bladz. 143, hoe Rhoe 't gemelde geval verhaalt.

hunnen yver te verflaauwen, te meer vermits de Armeniërs den zelfden Handel dreven. Echter oordeelde Bernier, dat zy hun Comptoor niet zouden verlaten, vermits zy hunne fpeceryen aldaar wel verkochten, en iemand naby het Hof nodig hadden, om in 't bezit van een' gunft te blyven, welke voor hunne Comptoren te Suratte en op verfcheide andere plaatfen van 't Keizerryk noodzaaklyk was. De Engelfchen hadden federt enigen tyd gene andere Comptoren dan in de Provincie Guzuratte.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Provincie Sambal.

XXV. SAMBAL of SAMBEL, dus naar zyne Hoofdftad genaamd, is van de Provincie Narvat afgefcheiden door de Rivier Gemenee, die by de Stad *Halebaffe* in de Ganges valt en met dien Vloed een Eiland verwekt. Van daar heet de gemelde Provincie fomtyds ook *De-ab*, 't geen *tuffchen twee wateren* betekent, gelyk *Mefopotamie* of *Entragues*.

Provincie Bakar.

XXVI. De Provincie BAKAR of BAKISH ligt aan den weftlyken oever van de Ganges, welke haar van de Provincie Patna afzondert; grenft ten Noorden aan die van Jemba, ten Weften aan die van Dehli en ten Zuiden aan die van Sambal; is ontrent zeftig mylen lang en vyf en twintig breed. Hare Hoofdftad heet *Bikanar* (*a*) (*b*).

Provincie Nagrakut.

XXVII. DE Provincie NAGRAKUT of NAKARKUT is een' de noordlykften van 't Keizerryk, en vol gebergtens. Hare Hoofdftad voert den zelfden naam, ligt aan de Rivier Ravy (*c*) en heeft een zeer ryken Tempel, wiens zoldering en vloer met bladen goud bekleed zyn. Men vindt in denzelven een beeltnis van een dier, of affchuuwlyk wangedrocht, 't geen onder den naam van *Matea* aangebeden wordt, en jaarlyks een groot getal Pelgrims naar zich trekt. Enigen fnyden zich een ftukje van de tong af, en offeren het den Afgod. *Kalamaka* (*d*), een' andere Stad van de zelfde Provincie, is niet min berucht door de bedevaart, die men aldaar naar de klove van een' rots doet, uit welke vlammen opflaan en een' bron ontfpringt, wier water nochtans koud is. Die vlammen worden door de Indiërs aangebeden.

Provincie Siba.

XXVIII. De Provincie SIBA, wier Hoofdftad *Hardwaire* geheten wordt, ftrekt zich ten Ooften tot aan de gebergtens uit. De Ganges fchynt aldaar uit een' rots te ontfpringen, aan welke de Ingezetenen veel gelykheid met de gedaante van den kop van een' koe vinden, een dier by hen in grote eerbied; waarom zy in menigte derwaards t'zamenvloeijen, om 'er zich te baden (*e*). De Provincie Siba is niet min vol gebergtens, dan die van Nagrakut, offchoon zy zo verre noordwaards niet ligt.

Provincie Kakares.

XXIX. KAKARES [of KAKANER] is een' grote Provincie, ten Noorden door

(*a*) Op honderd graden twintig minuten lengte en agt en twintig graden veertig minuten noorder breedte.

(*b*) Terri noemt haar *Brianee* en in de Kaart van Rhoe wordt zy *Bicaneer* geheten.

(*c*) Op zes en negentig graden lengte en twee en dertig graden breedte.

(*d*) *Jallamaka* volgens Terri, en *Illamake* volgens de Kaart van Rhoe. Doch men merke aan, dat Mandelflo elders Illamake in de Provincie Jemba plaatft; waarin hy zich gewis vergift, gelyk de Aardryksbefchryvers, die volgens hem den zelfden verkeerden naam aan twee onderfcheiden plaatfen geven. Zie hier voren, bladz. 307.

(*e*) Van daar komt waarfchynlyk hun gebruik, van zich alle dagen op de andere plaatfen van die Rivier, welke zy voor heilg houden, te baden.

Beschryving van Indostan.

door den Berg Caucafus van Tartarye afgefcheiden, en liggende zuidwaards tegen de Provincien Pitan, Siba, Nagrakut en Kismire of Kashmir. Hare voornaamfte Steden zyn *Dankeler* en *Purhola*. Dat Land is zeer bergachtig.

Provincie Gor.

XXX. De Provincie Gor, welke haren naam naar hare Hoofdftad (*a*) draagt, is mede vol gebergtens, en ligt aan gene zyde de Ganges, tuffchen de Provincien Kanduana, Pitan en het groot Tartarye. De Rivier *Perfilis*, die in de Ganges valt, ontfpringt in deze Provincie.

Provincie Pitan.

XXXI. Pitan en zyne Hoofdftad, waarnaar het den naam draagt, worden door de Rivier *Kanda* befproeit, welke zich aan 't einde dier Provincie in de Ganges ftort. Het ligt ten Noorden tegen de gebergtens van Nagrakut, ten Ooften tegen de Koningryken Laffa en Afem, ten Zuiden tegens de Provincien Jefual en Mevat, en ten Weften tegens de laatftgen. en de Provincie *Varal*. [De laatfte naam is nieuw en in 't algemeen fchynen de grenzen van Pitan onzeker.]

Provincie Kanduana.

XXXII. De Provincie Kanduana, wier Hoofdftad *Karhach* of *Kerakatench* heet en door verfcheide Aardryksbefchryvers *Katane* geheten wordt, is door de Rivier *Iderclis* [volgens Mandelflo; doch 't geen Perfilis zyn moet] van de Provincie Pitan afgefcheiden. Kanduana en Gor zyn de laatfte Provincien van 't Mogolfche Keizerryk naar het Noord-Ooften, op de grenzen van groot Tartarye [of veeleer van Tibet.]

Provincie Patna.

XXXIII. De Provincie Patna is zo vruchtbaar, als de beide voorgaande onvruchtbaar zyn. Hare Hoofdftad, die den zelfden naam draagt, is door haren Koophandel berucht. De Hollanders hebben aldaar een Comptoor. De gantfche Provincie is binnen de Rivieren de Ganges, de Perfilis, de Gemenee en de *Candaek* [of Kanda, gelyk zy hier boven genaamt wordt] befloten. De Stad Patna ligt aan de Perfilis (*b*).

Provincie Jefual.

XXXIV. Jesual is aan gene zyde de Ganges gelegen tuffchen de Provincien Patna, Udeffa en Mevat, ten Noorden van Bengalen en ten Ooften van Patna. *Rajapour* of *Raijapor* is zyne Hoofdftad. De Franfchen hadden weleer in die Stad een Comptoor.

Provincie Mevat.

XXXV. De Provincie Mevat, wier Hoofdftad *Narnol* geheten wordt, is een zeer bergachtig Land, aan gene zyde de Ganges noordwaards van Bengalen liggende.

Provincie Udeffa.

XXXVI. Udessa is de laatfte Provincie van het Keizerryk naar den kant van het Ooften, aan gene zyde de Ganges en de Perfilis, tuffchen de Provincien Kanduana, Patna, Jefual, Meval en het Meer van *Chiamay* gelegen. Hare Hoofdftad wordt *Jokanat* of *Jeskanat* genaamt.

Provincie Bengalen.

XXXVII. De Provincie Bengalen, oudstyds een zeer magtig Koningryk, is buiten allen twyfel een' der vermogendfte Provincien van Indoftan. Zy geeft hare naam aan de Golf, in welke zich de Ganges door vier monden ftort. Hare voornaamfte Steden zyn *Chantigham*, *Mongher*, *Rajimahol*, *Dacca* en *Philapatan* (*c*). Haar Rechtsgebied is in verfcheide andere kleine Pro-

(*a*) Op honderd zes graden lengte en een en dertig graden breedte.

(*b*) Op honderd vyf graden vyftien minuten lengte, en vyf en twintig graden vyf en vyftig minuten breedte. Zie de befchryving van Patna in het Verhaal van Tavernier.

(*c*) Zie hier voren verfcheide Reizen naar de Ganges. Lange heeft men op onzekere

Provincien verdeelt, waarvan de aanzienlykste die van *Puna* en *Patan* zyn, wier titels verscheide Koningen zich niet verwaardigt hebben aan te nemen. De Franschen, Engelschen en Hollanders hebben Comptoren in Bengalen aan de oevers van de Ganges. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Texeira noemt in zyne Historie van Persië, van enige Landen van Indostan sprekende, het Koningryk *Sinda*, en zegt, dat de Hoofdstad van 't zelve *Tatah* heet, zonder 'er by te voegen, waar zy ligt. Alleen zegt hy, dat de Portugeeschen aldaar een groten Handel dreven (*a*). Ook spreekt hy van het Koningryk *Caeche*, berucht, zegt hy, door zyne stoeteryen, en liggende ten Noorden van Cambaye. Waarschynlyk is het de Provincie Candish, wier ligging wy weinig bladzyden hier voren (*b*) gemeld hebben.

Een Reiziger van onzen tyd, die te meer geloof verdient, vermits hy, onder de beschutting van een groten Minister naar Asia gereist zynde, verscheide jaren aan het in den grond leren der Oostersche talen besteedt hadt, om de Aardrykkunde door behulp der Turksche, Arabische en Persische Aardrykkundigen te verbeteren (*c*), heeft in zyne Verhalen de Beschryving van Indostan op verscheide plaatsen veel licht bygezet, waarmede men zich verplicht acht dit artikel te verryken. Aantekeningen van den Hr. Otter wegens verscheide plaatsen van Indostan.

Na de belegering en bemagtiging van Kandahar verhaalt te hebben, voert hy Gourbend.

berichten gemeent, dat een' Stad gevonden werdt, die *Bengalen* heette. Doch 't geen men de Stad Bengalen noemde, was de Hoofdstad van dat Koningryk, die by de Indiërs den naam van *Chatigam* draagt, onderscheiden [volgens den Hr. Otter, of veeleer volgens den Turkschen Aardryksbeschryver, dien hy aanhaalt, en welke haar *Tchatigoun* heet] van een ander Chatigam of *Satigam*, 't geen hy by een der monden van de Ganges plaatst, honderd mylen van het eerstgenoemde en drie dagreizen van een' Zeestad, *Poulari* genaamd. Hy stelt die Stad Tchatigoun of Bengalen op honderd vyf en dertig graden lengte en drie en twintig graden breedte, op een Eiland in de Rivier *Kousin*. Het Land, zegt hy volgens den zelfden Schryver, strekt zich drie honderd mylen in de lengte en twee honderd zestig in de breedte uit, en wordt in twee en twintig *Toumans* of rechtsgebieden verdeelt. *Kiourkiee*, een' oude Stad, ligt in het Land *Dgennet abad*. De Golf van Bengalen, by de Indiërs *Djibanaguioun* geheten, strekt zich tusschen het vaste Land agt honderd of meer mylen uit, vernaeuwt meer en meer naar het Noorden, en eindigt op twee en twintig graden breedte aan den mond van de Ganges. De Oosterschen noemen Bengalen *Benguialee*. Het ligt in een' gematigde luchtstreek, alwaar veel regen valt, die het Land overstroomt en de Ingezetenen verplicht, schuiten te gebruiken, om zich te begeven, werwaards zy willen. Zyne voornaamste voortbrengsels zyn zyde, rys, suiker, peper en twee soorten van vruchten, de eene *Gueule* genaamd, en gelykende naar een oranje-appel, de andere *Lenguien* geheten, en veel overeenkomst met een granaatappel hebbende. Men weeft aldaar zo fyne lywaten, dat men een stuk van zeven en twintig ellen in eene hand besluiten kan. *Voyage d'Otter*, gedrukt te Parys by *Guerin* 1748. II. Deel, Noot van bladz. 66.

(*a*) Texeira, bladz. 114. Het valt geenzins bezwaarlyk, de ligging van de Provincie *Sinda*, en van *Tatta*, hare Hoofdstad, te vinden, welke beide nog onder de zelfde benamingen bekend zyn. (Zie hier voren, bladz. 306.) Doch de aanmerking van Mandelslo raakt de Provincie *Utrat* en hare Hoofdstad. De Hr. Prevost dien naam in Texeira zoekende en toevallig het oog op dien van *Sinda* slaande (bladz. 152.) heeft zich dus op een' zonderlinge wyze vergist.

(*b* Bladz. 310.

(*c*) Dit is wylen de Hr. Otter, dien men enkel beschuldigt, zyne verhalen een weinig duister gemaakt te hebben, door de ware spelling der Oostersche namen te willen verbeteren; want hy ten minsten dien van het oud gebruik 'er hadt behoren by te voegen, zonder 't welk het veeltyds bezwaarlyk valt dezelve te kennen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

hy zynen Held (*a*) over *Gourbend* en *Gazmin* (*b*), waarvan hy zich na elkander meester maakte, naar Kaboul. Gourbend, zegt hy, is een' engte der gebergtens van het *Zablistan*, door welke men in het Land van *Gour* trekt, zynde een Gewest en Vlek ten Noorden van *Khandjan* gelegen. Van Gourbend trekt men door een' woesteny in drie dagreizen naar *Mimend*, en van daar door een bewoond Land naar *Balkhe*. De andere voorname plaatsen van dat Land zyn *Rustack*, de sterkte *Zafer* en *Baglam*. Men heeft 'er mynen van zilver en lapis lazuli, waaraan men gene handen slaat. Tusschen Gourbend en een' andere plaats, *Abi-baran* geheten, vindt men twee landstreken, met bomen beplant, welke 't verblyf aldaar in de Lente zeer aangenaam maken, en alwaar men een' byzondere soort van tulpen ziet, rozen-tulpen genaamd, en zeer welriekende.

Rustack, Zafer en Baglam.

Gaznin of Gaznee.

GAZNIN of *Gaznee* is een' Koopstad op de grenzen van Indië, behorende onder *Bamian*, waarvan het agt dagreizen afligt en veertig mylen van *Sidgistan*, een' Provincie van Persië (*c*). Zy was voorheen van weinig belang; doch *Emir-Sebukteguin* en zyn zoon *Sultan-Mahmoud* hebben haar merklyk vergroot. Verby dezelve loopt een' Rivier, welke in die van Kaboul valt. Het water is goed te Gaznin en de lucht aldaar zeer gezond, vermits het Land vol gebergte is. De bomen en wynstok bloeijen 'er; doch de vruchten worden zelden ryp. Die Stad, welke onder de Gazninsche Vorsten zeer volkryk was, heeft grote mannen in de Letterkunde voortgebragt.

Kaboul of Kiabul.

KABOUL is de Hoofdstad van het Tablistan, 't geen de Persianen *Bakheter-Zemin* noemen. Dat Land is langer dan breed, ligt rondom in gebergtens, ten Oosten aan *Berchaver* en enige andere landstreken van Indië, ten Westen aan *Kiouhistan* en *Hezaree*, ten Noorden aan de Landen van *Kandez* en *Endez*, waarvan het door 't gebergte van *Hindoukieche* afgescheiden wordt, en ten Zuiden aan *Kizmil* en andere Landen, door de Afgans bewoond. De Stad Kaboul ligt (*d*) aan een' Rivier, die *Ibni Said* den naam van *Mehran* geeft; is wel bevest en bezwaarlyk te genaken. Zy was te voren by de Indiërs in zodanig een aanzien, dat zy gene Vorsten erkenden, dan die aldaar gekroont

(*a*) Thomas Koulî-Khan, die in den jare 1738. onder den naam van *Nadir Chab* tot Koning van Persië gekroont werdt, en den Groten Mogol, *Muhammed-Schach*, den oorlog verklaart hadt.

(*b*) Texeira noemt het altoos *Gaznen*.

(*c*) Gaznin ligt, volgens den Turkschen Aardryksbeschryver, op honderd vier en een halven graden lengte en drie en dertig graden breedte. Volgens de *Etvals* ligt het op vier en negentig graden veertig minuten en vier en dertig graden vier en veertig minuten breedte, doch volgens de *Canon* op twee en negentig graden een en vyftig minuten lengte en drie en dertig graden vier en vyftig minuten breedte.

(*d*) [De Hr. Otter onderscheidt het *Zablistan* niet van het *Kabulestan*, 't geen zyn naam van Kabul in de Staten van den Groten Mogol ontleent.] De Turksche Aardryksbeschryver plaatst Kaboul op honderd vyf en een halven graden lengte en drie en dertig en een halven graden breedte; de Canon op vyf en negentig graden twintig minuten lengte en drie en dertig graden veertig minuten breedte, en de Etvals op vier en negentig graden veertig minuten lengte en vier en dertig graden vyf en dertig minuten breedte. De Hr. Otter schryft *Kiabul*; doch men moet in aanmerking nemen, dat zyne Turksche of Persische spelling niet boven die van Rhoe, welke de Indische en naar het handschrift der Secretary van den Groten Mogol gestelt was, geacht moet worden. Doch het valt veeltyds moeilyk, een naam naar een' andere uitspraak te kennen.

kroont waren. In de naburige gebergtens vindt men yzermynen: ook groeijen aldaar welriekende kruiden en aquil- of arendshout. De mirobolan wast aldaar niet; doch vermits zy door middel van den Koophandel uit Indië naar Kaboul gebragt wordt, noemt men dezelve naar die Stad *Kiabuli*. De Ingezetenen van het Land heten de Rivier *Hezare*, een Persisch woord, 't geen *duizend* betekent, uit hoofde van het groot getal Steden en Vlekken, welke aan hare oevers liggen. Zy stroomt van het Noorden naar het Zuiden der Stad, en neemt vervolgens haren loop naar het Oosten en Zuiden; vliet verby *Nikiebar* (*a*), vier dagreizen lager, en verby *Pichaiver*, twee dagreizen van Nekierhar en voorts naar *Devav* (*b*), twee dagreizen van Pichaiver liggende. De Rivieren *Pentche-Kiouree* en *Suvat* tot een' gelopen zynde, storten zich in haar ten Zuiden van de laatstgenoemde plaats. Een' halve myl van Kaboul ten Oosten vindt men een Dorp en een' sterkte van den zelfden naam.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

PICHAIVER is een' grote Stad (*c*), een' dagreize van Devar ten Westen liggende. Zy wordt in de Aantekeningen van Rhoe en Terri niet genoemt, offschoon de Hr. Otter haar als de Hoofdstad van een' Provincie van den zelfden naam aanmerkt. Vervolgens doet hy zynen Held over de Rivier *Eteck* trekken, welke, zegt hy, dien naam van een' Sterkte ontleent, aan haren oostlyken oever liggende (*d*). De oude Volken van Indië noemden haar de *Enider*; de Griekfche en Latynsche Aardryksbeschryvers den *Indus*, en de Oosterlingen heten haar nog hedendaagsch de Rivier van *Sind*. Zy scheidt daar ter plaatse de Provincie Pichaiver van die van Lahor (*e*). Wegens haren oorsprong zyn de gevoelens verscheiden, stellende enigen denzelven zeer naby dien van de Ganges in 't gebergte van Nagrakut (*f*), van waar zy negen honderd mylen van 't Noorden naar 't Zuiden stroomt; terwyl anderen beweeren, dat zy in 't zuidlyk gedeelte der gebergtens van Kashmir (*g*) op honderd negen en een halven graden lengte, en vyf en dertig graden breedte ontspringt, vervolgens beoosten *Achenaguir* stroomt, en by *Roubendi* de Rivier van Kaboul ontfangt; dat zy haren loop vervolgens naar het Oosten en Zuiden neemt, en 't water van de Hezaree ontfangen hebbende, zich naar

Pichaiver.

Verschillende gevoelens wegens den oorsprong van den Indus of de Sinda.

(*a*) Deze Stad ligt, volgens den Turkschen Aardryksbeschryver, op honderd zes en een halven graden lengte en vier en dertig graden breedte oostwaards van Kaboul; en is gebouwt aan den westkant van een hogen berg, *Kioubi Sesid*, dat is, *witte berg*, geheten.

(*b*) Devav ligt, volgens den zelfden Aardryksbeschryver, op honderd agt en een halven graden lengte en vier en dertig graden breedte. Hy is een' grote Stad, by welke twee Rivieren t' zamenvloeijen, naamlyk de *Pentche-Kiouree*, van het Westen komende, en een' andere, vlietende van de gebergtens *Kiouber*, oostwaards van daar liggende. Deze beide Rivieren in die van Kaboul gevallen zynde, nemen haren loop naar *Dounbedi*.

(*c*) Liggende, volgens den Turkschen Aardryksbeschryver, op honderd zeven en een halven graden lengte en vier en dertig graden breedte.

(*d*) Waarschynlyk is dit de Sterkte, welke Tavernier *Atek* noemt in de Provincie, welke in 't geschrift van Rhoe *Atok* geheten wordt (1).

(*e*) Otter schryft *Labour*.

(*f*) Otter schryft *Nograkout*.

(*g*) Otter schryft *Kichemir*.

(1) Men behoeft daaraan niet te twyffelen; doch men merke op, dat de Kaart van Rhoe Atok verkeerdlyk ten Zuiden van Lahor plaatst, dewyl het ten Noord-Westen van die Stad ligt.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

naar 't Weften en voorts weder naar het Zuiden wendt, latende de Nilab ten Weften en Noorden, en vlietende twee dagreizen verder verby den voet van een hogen berg, *Dgehinkiough* genaamd, twee andere dagreizen lager verby *Piloupout*, vervolgens naar de Gehuchten van *Ismael-Khan* en *Fethi-Khan* en vier dagreizen verder verby *Sitpour;* dat zy voorts het water van de Rivier *Tchenhav* en een weinig lager dat van de *Viab* (*a*) ontfangt; dat zy tien dagreizen lager verby *Kinfdi* en *Bavela*, eene dagreize verder verby de Sterkte *Metil*, twee dagreizen van daar verby *Pekier*, vyf dagreizen lager verby *Sehvan* en vyf andere dagreizen verder verby *Nekier-Tchetchee* ftroomt, en eindelyk, dat zy zich twee dagreizen van daar in twee armen verdeelt en in Zee ftort. Deze befchryving is van *Cheïk-Alem-Eddin* den *Kumurri*. Anderen willen, dat zy zich ten Noorden van Nekier-Tchetchee in drie takken fplitft, waarvan de eerfte ten Weften van die Stad ftroomt en by de Haven van *Lahuri* in Zee valt, en de twede naby het Vlek *Rapiner*, een' dagreize ooftwaards van Lahuri; doch fpreken van de derde tak niet. Men fchat den Indus twee en veertig dagreizen lang, vyftig ftadien (*b*) op zyn breedft en vyftien fchreden op zyn diepft te zyn. Hy ontfangt ontrent twintig andere Rivieren, wier viffchen in zyn water een' andere kleur aannemen (*c*). Van de vyf Rivieren, die in het Peng-Ab in den Indus vallen, noemt de Turkfche Aardryksbefchryver vier, en zegt, dat zy uit het gebergte van Kashmir komen, naamlyk de *Viab*, die ten Ooften en Zuiden van Lahor vliet, en zich naby *Outchetchee* in den Indus verlieft; de *Ravi*, welke in den beginnen zuidwaards ftroomt door het Land Lahor, zich vervolgens naar het Weften kromt en beneden *Suïour* in den Indus ftort; de *Tchenhav* (*d*), die naar het Weften en Zuiden vliet en zich naby *Multan* in den Indus ontlaft, en de *Veihat* (*e*), welke naby *Behra* in denzelven valt. De Turkfche Aardryksbefchryver plaatft Lahor op honderd drie en twintig graden lengte en een en dertig en een halven graden breedte. Volgens de Etvals ligt die Stad op honderd graden lengte en een en dertig graden breedte; een groot verfchil van

(*a*) De zelfde waarfchynlyk, die Rhoe *Viab* heet (1).

(*b*) De Turkfche Aardryksbefchryver gebruikt die uitdrukking.

(*c*) Ebul-feda, die hem *Mebran* noemt, zegt, dat hy op zes en negentig graden vyf en dertig minuten lengte en negen en twintig graden vyf en veertig en een halve minuut breedte door de Provincie Multan ftroomt, en zyn loop naar 't Zuiden en Weften nemende, vervolgens op vyf en negentig graden lengte en zes en twintig graden veertig minuten breedte verby *Majouree* vliet; dat hy in Zee valt ten Ooften van *Deibul* op twee en negentig en een halven graden lengte en vyf en twintig graden tien minuten breedte; dat hy veel overeenkomft met den Nyl heeft, vermits hy op fommige tyden zyne wateren wyd en zyd verfpreidt, en op andere tyden weder binnen zyn bed keert en alle zyne oevers zeer vruchtbaar maakt. De Schryver van een Boek, *Resmulmamour* genaamd, zegt, dat hy op honderd zes en twintig graden lengte en zes en dertig graden breedte een aanvang neemt; dat hy naar 't Weften en Zuiden vliet, tot op honderd twintig graden lengte en twee en dertig graden breedte, vervolgens naar het Weften tot op honderd elf graden lengte en zes en twintig graden breedte, voorts naar het Zuiden tot op honderd zeven graden lengte en drie en twintig graden breedte; waarna hy zich in twee armen verdeelt, welker een zich op honderd vier graden lengte en twintig graden breedte in Zee ftort.

(*d*) Rhoe noemt dezelve *Chanab* (2).

(*e*) Rhoe noemt dezelve anders.

(1) Mandelflo is het, die Texeira volgende haar de *Via* noemt.

(2) Dit doen Mandelflo en Texeira.

van onze Aardryksbeschryvers, welke Lahor op drie en negentig graden dertig minuten lengte en een en dertig graden veertig minuten breedte stellen. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

HET Tractaat, 't geen Nadir-Chah te Dehli (*a*) sloot, geeft den Hr. Otter gelegenheid, de Landen en Steden te melden, die Muhammed aan den Overwinnaar afstondt. Zelfs brengt hy de bewoordingen van het Tractaat by. „ Ik heb hem afgestaan alle de Landen ten Westen van de Rivier „ van *Eteck*, van die van de *Sind* en van de *Nalé-Senguere*, welke een tak „ van dezelve is, naamlyk *Pichaiver*, *Kiabul* en *Gaznin*, het *Kioubistan*, door „ *Afgans* bewoont wordende; de Landen en Sterktens van *Tekier*, *Sekier* „ en *Khuda-Abad*; de Landen der *Tchoukis* (*b*), *Boloudges* en andere, met „ hunne Steden, Sterkten, Dorpen en onderhoren, om voortaan onder „ zyn Ryk gerekent te worden: moetende de Sterkte *Etek*, de Stad *Seheurs*, „ gelyk ook de andere Steden en Sterkten ten Oosten van die Rivier, van „ die van de Sind en van de Nale-Senguere, als voorheen onder het Keizer- „ ryk der Indiën behoren (*c*)." Hierop maakt de Hr. Otter de volgende aanmerkingen.

Landen van Indostan, aan Persië afgestaan.

DE bekendste der Steden ten Westen van de Sind of van den Indus of de Mehran zyn *Deboul*, een' beruchte Koopstad aan de Zee (*d*), zes dagreizen van Mansouree en vier van Teroun liggende; *Lahuri*, thans een voorname Haven van dat Land (*e*), twee dagreizen ten Oosten van Deboul gelegen, ter plaatse een' der takken van den Indus in Zee vliet. Die haren loop ten Westen van *Tete* neemt, stroomt ten Zuiden van deze Haven, alwaar de vloed der Zee het water van de Rivier zout maakt.

MANSOUREE (*f*) is een' Stad van middelbare grootte, liggende op een Eiland, 'tgeen de Indus of de Mehran verwekt. Aldaar groeijen dadelen, suikerriet en een' vrucht, *Yemoume* genaamd, zynde zo groot als een kwee en zeer wrang van smaak. De oude naam van die Stad was *Menhevare*.

MUL-

(*a*) De Hr. Otter schryft *Dilli*; doch bedriegt zich, als hy zegt, dat die Stad haren naam van Scha-Jehan ontfangen heeft. Hy heeft willen zeggen, dat het nieuw Dehli den naam van Scha-Jehan, zynen Stichter, aangenomen heeft, en *Jehan abad* genaamt wordt (1). Ook ligt het oude geen myl van het nieuwe, gelyk hy zegt, zynde enkel met een muur van een gescheiden. De Turksche Aardryksbeschryver plaats Dehli op honderd twintig graden lengte en twintig graden breedte; doch onze Aardryksbeschryvers stellen het enkel op zeven en negentig graden lengte en agt en twintig graden twintig minuten breedte.

(*b*) De Hr. Otter merkt aan, dat dit de *Scbyten* zyn.

(*c*) *Voyage d'Otter*, II. Deel, bladz. 407 en volgende.

(*d*) Op honderd een en een halve graden lengte en twee en twintig en een halven graden breedte, volgens den Turkschen Aardryksbeschryver. Abul-feda noemt haar *Deibul*, en plaatst haar, volgens Ibni Saïd en de Canon op twee en negentig graden een en dertig minuten lengte en vier en twintig graden twintig minuten breedte. Volgens de Etvals ligt zy op twee en negentig graden dertig minuten lengte en vyf en twintig graden tien minuten breedte.

(*e*) Op honderd twee en een halven graden lengte en twee en twintig en een halven graden breedte, volgens den Turkschen Aardryksbeschryver.

(*f*) Volgens den zelfden, ligt die Stad op honderd vyf en een halven graden lengte en vyf en twintig en een halven graden breedte. Ibni-Saïd plaatst haar op vyf en negentig graden veertig minuten lengte en vyf en twintig graden twee en veertig minuten breedte. De Etvals en de Canon stellen haar op vyf en negentig graden veertig minuten lengte en zes en twintig graden dertig minuten breedte.

(1) Ten onrechte berispt de Hr. Prevost alhier den Hr. Otter, die niet anders zegt dan 't geen hy heeft willen zeggen.

Beschryving van Indostan.

Multan (*a*) ligt honderd zeſtig mylen ten Zuiden van Gaznin. De Tchenhav vliet een' myl ten Zuiden van die Stad en begeeft zich naar Outchetchee, 't geen ten Weſten ligt. Te Multan vindt men een Afgod, verbeeldende een man, met de benen kruislings onder 't lighaam op een ſtoel zittende. Zyne beide ogen zyn twee koſtbare geſteentens. Dat beeld is het voorwerp der eerbied en der bedevaarten van de Indiërs.

Deirei-Ismael Khan is een' Stad, in een vlak Land twee dagreizen beneden Piloutou aan den Indus liggende, aan welke Rivier men twee dagreizen lager *Deïreï-Fethi-Khan* vindt.

Sitper ligt drie of vier dagreizen lager dan Deïrei-Fethi-Khan aan den Indus, die haar aan de zuidzyde beſpoelt (*b*).

Outchetchee, een' andere Stad (*c*), is gelegen ten Ooſten en Zuiden van den zelfden Vloed, tegen over Sitper, drie dagreizen ten Weſten van Multan. De Tchenhav, met de Rivier *Ruhab* vereent zynde, ſtort zich een' halve dagreize zuidwaards van daar in den Indus.

Bavela, de eerſte Stad van het Land van Multan op den Indus, ligt drie dagreizen van Outchetchee (*d*), en *Metile* een' dagreize ten Weſten van dien Vloed.

Aantekeningen van den Hr. Otter nopens Mekran, op de grenzen van Perſië en Indoſtan liggende.

Pekier, weleer de Hoofſtad en verblyfplaats der Koningen van dat Land, ligt (*e*) op een heuvel, door den Indus omringd. De Stad *Louheri*, welke door een' Sterkte verdedigt wordt, ligt naby Pekier aan den zuidlyken oever van de zelfde Rivier. *Sekier* is een' Sterkte, aan den noordlyken oever, en *Tekier* een' Stad, vier mylen van Pekier gelegen. Dit Land ligt niet verre van het *Mekran*, een' Provincie van Perſië, grenzende ten Weſten aan die van Kirman, ten Zuiden aan de Zee, ten Ooſten aan de Sind en ten Noorden aan Achenaguir, Khaſt en Zabliſtan; is zeer groot, doch meeſt woeſt. Hare Ingezetenen zwemen veel naar de *Kiurds* of *Kurdes;* ſpreken de Perſiſche taal, dragen katoene klederen en den tulband, en geneeren zich met den Koophandel. Dat Land, aan de Mogolſche grenzen liggende, verdient beter bekend te zyn. De Hr. Otter tekent volgens den Turkſchen Aardrykſbeſchryver aan, dat de Hoofdſtad van 't Mekran een' grote Stad is, *Guie* (*f*) genaamd, en gelegen tuſſchen het gebergte, 't geen die Provincie ten Zuiden en Noorden inſluit. *Ormus*, 't welk de Perſianen *Hurmuz* noemen, ligt tien dagreizen ten Weſten, en *Kidge* op den zelfden afſtand naar het Ooſten. Deze laatſte Stad is van Veſtingwerken voorzien (*g*). De Rivier *Nehenk* vliet verby hare Sterkte, tegen over welke aan den anderen kant een' rots ligt, die zeer bezwaarlyk te genaken is. Ten Noorden van de Stad vindt men

(*a*) Volgens den Turkſchen Aardryksbeſchryver, op honderd zeven en een halven graden lengte en negen en twintig en een halven graden breedte; volgens de Canon en de Etvals op zes en negentig graden vyf en twintig minuten lengte en negentien graden veertig minuten breedte.

(*b*) Op honderd zeven graden lengte en negen en twintig en een' halven graden breedte.

(*c*) Op de zelfde lengte als Sitper en op dertig graden breedte.

(*d*) Op honderd zes graden lengte en agt en twintig graden breedte.

(*e*) Op honderd vyf en een halven graden lengte en vier en dertig graden breedte.

(*f*) Op zes en negentig graden lengte en zeven en twintig en een halven graden breedte.

(*g*) Op twee en negentig en een halven graden lengte en zeven en twintig en een halven graden breedte.

men hoge bergen, en ten Zuiden een' woefteny, welke zich tien dagreizen verre tot aan de Zee uitbreidt. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

DIZECK is een' andere Stad van het Mekran (*a*), befproeid door een' Rivier, die van het Noorden komt. Guiee ligt tien dagreizen Weft ten Zuiden van Dizeck, en *Djal*, een' bevefte Stad, drie dagreizen ten Ooften. Een' grote Rivier, die van het Weften en Noorden komt, vliet ten Noorden van Djal en ftort zich ten Noorden van *Pentchepour* (*b*) in Zee. De Rivieren van het Mekran zyn de volgende:

1. DE *Nehenk*, die zo groot als de Nyl is, komt van den kant van Gaznin, Erkioub en Bedahchan, loopt ten Ooften en Zuiden van Kidge, vervolgens ten Zuiden van *Daren* naar *Mend* (*c*), alwaar zy zich naar het Zuiden wendt en twee dagreizen ten Weften van *Kievadir* naby een' plaats, *Deftiari* geheten, in Zee ftort.

2. DE *Kiourkienk*, van den kant van *Navek* (*d*) komende, loopt ten Ooften van *Pirouzabad* (*e*) en ten Weften van *Pichin* (*f*), van waar zy zich naar het Weften en vervolgens onder den naam van *Souringuiour* naar het Zuiden wendt, en, veel lands befproeit hebbende, met de Rivier Kiourkies vereent, en zich voorts te Tiz (*g*) in Zee ftort, agt dagreizen van Ormus, zo men den weg over Land, en vier, zo men denzelven over Zee rekent. Anderen beweren, dat de Kiourkienk ook verby *Kiechek* loopt, 't geen een' Sterkte is (*h*), en dat zy zich vervolgens tuffchen Khudar en Pichin in de Zee van Ormus ftort.

3. DE *Kiourkies*, die van het Ooften van *Sipavend* (*i*) komt, vliet verby Dizck, Kiechek, Pentchepour, Guiee en ten Ooften van *Kasrikiund* (*k*), alwaar zy zich met de Souringuiour vermengt en vervolgens by Tiz in de Zee van Ormus valt.

4. DE *Makichid*, komende van den kant van Gaznin, ftroomt verby Navek, Djal, ten Ooften van Pentchepour en een' dagreize ten Ooften van Kidge, waarna zy zich naby *Ejen* met de Nehenk vereent.

DE Aantekeningen van den Hr. Otter, wegens het Koningryk Guzuratte fchynen niet min naauwkeurig te zyn. Hy noemt den echten naam van 't zelve, die *Gutcherat* is. De lengte van dat Ryk fchat hy op honderd zeftig duitfche mylen en de breedte byna even groot. Men heet het ook *Kienbaït* Aantekeningen wegens het oude Koningryk Guzuratte.

(*a*) Op zeven en negentig en een halven graden lengte en negen en twintig en een halven graden breedte.

(*b*) Op agt en negentig en een halven graden lengte en zes en twintig en een halven graden breedte.

(*c*) Op zes en negentig graden lengte en zes en twintig en een halven graden breedte.

(*d*) Op negen en negentig graden lengte en dertig graden breedte.

(*e*) Op zes en negentig en een halven graden lengte en zeven en twintig en een halven graden breedte.

(*f*) Op zes en negentig en een halven graden lengte en zeven en twintig graden breedte.

(*g*) Ebul-Feda bedriegt zich, wanneer hy zegt, dat Tir en niet *Fir*, gelyk de Hr. Prevoft het noemt, aan de Mehran ligt, welke Rivier zeer verre van daar ftroomt.

(*h*) Op zes en negentig graden lengte en agt en twintig en een halven graden breedte.

(*i*) Een Vlek, op agt en negentig graden lengte en negen en twintig en een halven graden breedte.

(*k*) Op zes en negentig graden lengte en zes en twintig en een halven graden breedte.

baït (*a*) naar een' Stad van dien naam, welke drie dagreizen ten Zuid-Oosten van *Ahmend-Abad* (*b*), drie van *Bervedge*,'tgeen ten Zuiden ligt, en drie mylen van de Zee gelegen is, wanneer men de *Brifi* volgt, zynde een' kleine Rivier, die zich in een' Golf van drie dagreizen lengte ftort. Deze Golf is door haar ty zeer gevaarlyk, vermits het water fomtyds in een' uitgeftrektheid van drie mylen wegloopt en grote rotfen doet te voorfchyn komen, op welke een' menigte Schepen verongelukken. Om die Golf in te lopen, moet men te Diu Lootfen nemen. Kienbaït of Cambaye is een' der grote en fraaije Steden van Indië. Aldaar wordt een grote Handel in fpeceryen en andere waren gedreven, die men van alle kanten derwaards voert, inzonderheid oliphantstanden, welke van Rufala komen en waarmede de Ingezetenen van Kienbaït hunne huizen verfieren, die van tigchelfteen en marmer gebouwt zyn.

Ahmed-Abad, Hoofdftad van Gutcherat, ligt in een' vruchtbare en vermaaklyke landftreek aan een' kleine Rivier. De lucht en 't water van dat oord, 't geen oudstyds flechts een Vlek en *Efaval* genaamt was, behaagden *Admed-Chab*, Koning van dat Land, zodanig, dat hy daarvan in 't jaar der Hegira 813 een' Stad maakte en dezelve bevefte. *Sultan-Mahmoud* bouwde een' andere enige mylen van daar, *Mahmoud-Abad* geheten. Die beide Steden door derzelver aanwas tot eene geworden zynde, maken ook hedendaags eene enkele Stad uit. De Bazars zyn 'er groter en netter dan in andere Steden van Indië, en de winkelhuizen van twee en fomtyds van drie verdiepingen, ook fraai en meer verfierd dan elders; de Ingezetenen zyn beleefd en hunne vrouwen blank, fchoon en aanminnig. De Zeeftad, die wy *Suratte* noemen, en die vyf dagreizen ten Zuiden van Ahmed-Abad ligt, is eigentlyk *Souret* geheten. Aan den mond van de Golf ten Weften van Kienbaït (*c*) ligt Diu. De beruchte Stad Goa, welke de Schryver *Cuve* heette, en Daman, behoren mede onder dat Land en aan de Portugeefchen. Dus veranderen onze Reizigers alle de namen.

Aantekeningen wegens Agra.

Akber-Abad of *Egre* (*d*), weleer Hoofdftad van Indië, ligt tagtig mylen ten Ooften en Zuiden van *Dilli* of Dehli, en behoorde in den beginnen onder *Biane*. *Sultan-Eskiender* ondernam, daarvan een' grote Stad te maken, welk doelwit *Chir-Khan* en *Selim Khan* mede hadden en het volbragten. De Groot Mogol *Ekbar-Chah*, die het zyn naam gaf, verfierde het met prachtige Paleifen en fraaije Tuinen, welke hy aan beide de zyden van de Rivier *Tchoun* of *Tchumna*, de *Jomanes* der Ouden (*e*), die midden door de Stad loopt, plaatfte. Het Kafteel van Egre is van fteen gebouwd, met yzere

(*a*) Dit is anderzins *Cambaye*, 't geen de Turkfche Aardryksbefchryver op honderd vyftien graden lengte en vier en twintig graden breedte; de Canon op negen en negentig graden twintig minuten lengte en twee en twintig graden twintig minuten breedte, en de Etvals op negen en negentig graden twintig minuten lengte en zes en twintig graden twintig minuten breedte ftellen.

(*b*) Dit is de zelfde Stad, die alle de Reizigers en alle de Landkaarten *Amadabath* noemen.

(*c*) Op honderd elf graden lengte en een en twintig graden breedte, volgens den Turkfchen Aardryksbefchryver.

(*d*) Dit is de rechte naam van Agra, volgens den Hr. Otter.

(*e*) Dit is de zelfde, die door alle de Reizigers de *Gemenee* of *Gemma* genaamt wordt.

Beschryving van Indostan.

yzere krammen zo wel t'zamengevoegd, dat het slechts een stuk steen schynt te zyn. Aan den bouw van 't zelve besteedde men vier jaren en onmeetbare sommen. *Hisar* is een' grote Stad ten Westen en Noorden, en *Lekienbou* is een' kleinere ten Oosten van Egra (*a*) gelegen.

Aantekeningen wegens Decan.

Betreffende de andere Landen van Indië, die onder het Ryk van den Groten Mogol behoort hebben, en waarvan enige hem nog schatting betalen, gelyk de Koningryken Visapour, Golkonda, Carnate enz. kan men de artikelen naslaan, in welke zy beschreven zyn. Het Decan, 't geen de Hr. Otter *Dekien* heet, behoort thans onder het Indostan; ligt ten Zuiden van Guzuratte, en strekt zich van het begin van de Rivier van *Bat* twee honderd vyftig mylen verre tot aan de *Aliga* uit. Men onderscheidt het in drie delen, veroorzaakt door het gebergte van *Vegat*, 't geen zich dwars door 't zelve van het een tot het ander einde uitstrekt, en door de Landen, welke aan den een en anderen kant van dat gebergte liggen. Het heeft drie Sterktens (*b*). Men wil, dat het den naam van Decan of Dekien, 't geen *Bastaard* betekent, sedert de verwinning der *Dilems* verkregen heeft, vermits dat Volk zich aldaar hebbende nedergezet, zich met de vrouwen van dat Land vermengde en Mistischen voortbragt. *Ahmed-Niguer*, de Hoofdstad (*c*) (*d*), overtreft de andere Steden van Indië door de voortreflykheid van de lucht, het water en de voordelige ligging. Het heeft gebergtens en vlaktens; een Kasteel, 't geen onwinbaar geacht wordt; een' onderaardsche waterleiding, tot gemak der Ingezetenen van die Stad; tuinen en fraaije wandelwegen.

Staten der cynsbare Rajaas.

In Indostan telt men vier en tagtig Indische Prinsen, die in hun vorig Land nog een' soort van Souvereiniteit behouden, mits zy aan den Groten Mogol schatting betalen en onder zyn Krygsvolk dienen moeten. Zy zyn onder den naam van *Rajaas* bekend, en de meesten blyven den Afgodsdienst aankleven, vermits zy zich verbeelden, dat de plaats van een gemeenen Godsdienst veel toebrengt, om hen in den eigendom van hunne kleine Staten te handhaven, die zy dus aan hunne nakomelingschap nalaten. Doch hierin bestaat ook byna hun enig voordeel boven de Mahometaansche *Omrahs*, vermits zy voor het overige ten Hove zo wel als dezen aan de vernederingen der afhanglykheid onderworpen zyn. Echter onderscheidt men enigen van hun, welke in tegenwoordigheid van den Groten Mogol zelven nog enige schaduw van grootheid behouden. De eerste, van wien in verscheide Verhalen hier voren gesproken is, waant een afstamling van den ouden Porus te zyn, en noemt zich *den zoon van hem, die zich uit den zondvloed bergde*, als of zulks een titel van adeldom ware, welke hem van de andere menschen onder-

De Rana of de Raja van Zeduffie.

(*a*) Zie de Noten van de *Voyage d'Otter*.

(*b*) Volgens [den Schryver van] *Hest-Eklim*, aangehaald door den Hr. Otter in zyn I. Deel, bladz. 341.

(*c*) Anderen noemen haar *Aureng-Abad*. Zie het Verhaal van Tavernier (1).

(*d*) De Turksche Aardryksbeschryver plaatst die Stad op honderd vyftien graden lengte en twintig graden breedte.

(1) De Aardryksbeschryvers onderscheiden Ahmed-Niguer, Hoofdstad van 't Decan, van Aureng-Abad, Hoofdstad van de Provincie Ballagate. *Doltabat*, verkeerdlyk genaamd in plaats van *Daulet-abad* is de naam van het Kasteel. Zie hier voren bladz. 268.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

derscheidde. Zyn Staat wordt *Zedussie* (*a*) en zyne Hoofdstad *Udepour* geheten. Alle de Prinsen van dien stam, zo vader als zoon, nemen den naam van *Rana* aan, die een *man van een' goede gestalte* betekent. Men zegt, dat de Rana vyftig duizend mannen Ruitery en twee honderd duizend Voetknechten op de been kan brengen. Hy is de enigste der Indische Vorsten, die het recht, van onder het zonnescherm te gaan, behouden heeft; een' ere, den Opperheer van 't Indostan alleen toekomende. [Men noemt hem ook den Raja van Chitor.]

De Raja van Rator.

De Raja van Rator evenaart dien van Zedussie in schatten en vermogen, en heerscht over negen Provincien met de rechten van Souvereiniteit. Zyn naam was *Jakons-Sing*, dat is *Meester van den Leeuw*, toen Aureng-Zeb den Troon beklom. Vermits hy een zo sterk Leger als de Rana op de been kan brengen, wordt hy ten Hove met de zelfde achting behandelt. Men verhaalt, dat Scha-Jehan hem op enen dag met een bezoek in zyne Staten bedreigt hebbende, hy trotschlyk antwoordde, hem den volgenden dag een' vertoning te zullen leveren, die hem den lust benemen zoude, die Reize te doen. Ook schaarde hy des anderdaags, toen het zyne beurt was, aan de poort van het Paleis de wacht te houden, twintig duizend mannen Ruitery langs de oevers der Rivier, en verzocht vervolgens den Keizer, van het uitstek van het Paleis het oog naar het Krygsvolk zyner Staten te willen wenden. Waarop Scha-Jehan versteld stondt, het blank geweer en de strydbare houding dier Krygsbenden te zien. „ Gy hebt nu myn Heer, zeide de „ Raja toen, van uit de vensters van uw Paleis zonder schrik de goede hou- „ ding van myne Krygslieden gezien: doch mooglyk zoudt gy dezelve niet „ zonder gevaar zien, wanneer gy bestaan mogt, hunne vryheid te schen- „ den." Dat zeggen werdt treflyk gevonden, en Jakons-Sing ontfing een geschenk.

De Raja van Chaguee.

De derde Raja, dien men ten Hove achting bewyst, kan veertig duizend Ruiters te velde brengen. Zyn Staat wordt *Chaguee* en zyne Hoofdstad *Ander* genaamt. Ten tyde der oorlogen van Aureng-Zeb was hy *Jasing* of *Jesseingue* geheten, berucht in de Geschiedenissen van dien tyd.

Andere magtige Rajaas.

Behalven die voornaamste Rajaas telt men 'er niet min dan dertig, wier magt geenzins gering te achten is, daaronder inzonderheid vier, die ieder meer dan twintig duizend mannen Ruitery in hunne soldy op de been houden. Alle die Prinsen voegen hunne Krygsbenden by de Legers van den Mogol, wanneer de nood van den Staat zulks vereischt; gebieden dezelve in persoon, ontfangen voor hun volk de zelfde soldy, als men dat des Keizers betaalt, en voor hun zelven zo grote jaarwedden, als de Mahometaansche Opper-Veldheer.

Oordeel wegens den tegenwoordigen staat van Indostan.

De Schryver der Inleiding tot de Historie van Asia, volgens zyne manier, de uitgestrektheid en de grenspalen van dat grote Keizerryk nagegaan hebbende, velt daarover zyn oordeel in volgende voegen: „ De Mogol heeft „ naar het Zuiden van den kant der kleine Koningryken van de Kust van „ Malabar niets te vrezen, strekkende de ongelykheid van magt en de lan- „ ge reeks gebergtens van Gate om die Volkeren in een goed verstand met „ hem

(*a*) Zie de ligging van dien Staat in 't Verhaal van Mandelslo.

„ hem te houden. De fchrik, dien zyn naam over de gantfche Kuft van „ Coromandel verfpreidt heeft, heeft hem meer dan zyne Legers gedient, „ om de Souvereinen, die zich onder zyne befchutting begeven hebben, te „ onderwerpen. De Koning van Arrakan zoude een gevaarlyker nabuur „ zyn, indien het waar was, dat hy over Timpra, Ava, Pegu en de gant- „ fche Ooftkuft der Golf van Bengalen heerfchte. Doch wanneer alle die „ Landen onder een en 't zelfde Opperhoofd ftonden, zouden zy niet volkryk, „ noch magtig genoeg in middelen fchynen, om een' zo geduchte Mogendheid „ als die van den Mogol op te wegen: ook zoude hy hem enkel aan den „ kant van de Ganges konnen aantaften, daar men de voornaamfte magt „ van Indoftan vindt. De Tartaren waren meer te vrezen; doch de geberg- „ tens van Imaus zyn een natuurlyk bolwerk, door talryke Legers verfterkt. „ Men voege hier by, dat de Tartaren hedendaags in een' menigte Stam- „ men en takken verdeelt zynde, op verre na zo geducht niet meer zyn, „ dan toen de gantfche magt van Tartaryë onder zo ftrydbare Opperhoofden „ als Jenghiz-Kan en Timurleg of Tamerlan vereent was. Dus kan het „ grootfte gevaar, 't geen Indoftan bedreigen mogt, enkel uit de weder- „ fpannigheid der Prinfen van den bloede en den opftand der Legers ont- „ ftaan (*a*)."

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Het is te verwonderen, dat de Schryver, dien men aanhaalt, de Perfianen onder de gevaarlykfte vyanden van den Mogol niet rekent, vooral federt den gelukten inval van *Nadir-Chah*, meer bekend onder den naam van *Thamas-Kouli-Khan.*

§. II.

Stichting van het Mogolfche Keizerryk en het Keizerlyk Geflacht.

Het Keizerlyk Geflacht der Mogols, beginnende met Tamerlan.

In het Artikel van Tartarye in het X. Deel dezer Hiftorifche Befchryving zagen wy den oorfprong van *Timur-Beg* of *Tamerlan*, Tartaarfchen Keizer van het Geflacht van *Jenghis-Khan*, en ftichter van het Mogolfche Keizerryk in de Indiën. Die Vorft, na de gepleegde verwoeftingen in Indoftan de Indiën vermeeftert hebbende, wende zyne wapenen tegen Perfië en Syrië, die hy zeer fpoedig bemagtigde, en kwam tegen het einde van de veertiende eeuw terug, om het *Cabuleftan* (*b*), 't geen in zyn afwezen het juk zyner heerfchappy afgefchudt hadt, weder t'onder te brengen. Hy ftrafte de Rebellen, trok over den *Indus* of de *Sind*, verwon verfcheide kleine Vorften, onder welke Indoftan toen verdeelt was, en maakte zich meefter van *Dehli*, Hoofdftad van Indië. Zyne krygsverrichtingen tegen een groot getal Tartaarfche Vorften, die hy zich onderdanig maakte, en de overwinningen, door welke hy den Troon van den trotfchen Turkfchen Keizer *Bajazet* omver wierp, behoren niet tot de Gefchichten van Indoftan. Hy over-

Die Vorft maakt zich Indië onderdanig.

(*a*) I. Deel, bladz. 343.
(*b*) De Hr. Otter noemt het *Zabliftan* (1).

(1) Men moet het Zabliftan onderfcheiden van het Cabuleftan, waarin de Stad Cabul, in de Staten van den Groten Mogol, gelegen is. Het ander is een Provincie van Perfië.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. 1405. Zyne nakomelingen.

overleedt in den jare 1405 in den ouderdom van zes en zestig jaren, en liet zyne wyduitgestrekte Staten onder zyne kinderen verdeeld (a) (b). *Miracha*, zyn derde zoon, hadt voor zyn gedeelte der nalatenschap het Persiesch Iraque, het Cabulestan en Indië. Met dien Prins begint eigentlyk het Keizerryk, waaraan de Europeërs by uitnemenheid den naam van het *Keizerryk van den Groten Mogol* geven. Zy, die zich de Verhalen van het X. en XI. Deel dezer Historische Beschryving herinneren, zullen zich wel hoeden, het met het Land der Mongols, in Tartaryë, te vermengen.

Miracha.

MIRACHA (c) (d) hieldt zyn verblyf in Persië, en de Indiërs tegens hem op-

(a) Het gevoelen, 't welk men van de naauwkeurigheid van den Heer Otter behoort te hebben, zal met vermaak zyne aanmerkingen op iedere Vorst van de nakomelingschap van Tamerlan doen lezen, met de spelling van iederen naam, zodanig hy zulks door zyne ervarenheid in de Oostersche tale kundig was. Hy noemt Tamerlan *Teïmour Kiurekian*. „ Die Prins, zegt hy, werdt geboren den 6. April 1336 te *Kecbe*, anders genaamd *Cbebri-* „ *Sebez*, of *de groene Stad*, een' dagreize van *Samerkand*. Den 8. April 1370. den Troon te „ *Balkbel* bestegen hebbende, bemagtigde hy *Maveraulnebre*, *Bedakbecban*, *Kbarezme*, het „ *Turkistan*, het *Zablistan*, het Land van *Gour*, Indië tot aan *Dilli*, klein Asië, Syrië en E- „ gypte. Hy werdt te *Atrar* krank en overleedt, den 8. February 1405, ten tyde hy in aan- „ tocht was, om de *Tatars* van het *Kbata* te beoorlogen": welke aanmerkingen uit Tavernier en de Pater Catrou getrokken en door la Martiniére t'zamengebragt is, en die de Pater Catrou erkent tot hare voornaamste bron te hebben, een' geschreve Memorie van den Hr. *Manoucbi*, een Venetiaansch Reiziger, die de Jaarboeken van den Groten Mogol in handen gehad hadt (1).

(b) *Sjeriefeddien Aali*, Persiaansch Schryver van *Yezd*, die in het Fransch vertaalt is, en tydgenoot van Tamerlan was, geeft hem den naam van *Timour-Bec*, 't geen in de Mogolsche Jaarboeken niet gevonden wordt, waarin men hem altoos *Mier Timour* genaamt vindt, en door de Tartaren *Timour-Lenk*, dat is te zeggen, *Timour de kreupele*; en Timour, 't geen in hunne taal *Staal* betekent, vermits die Prins zyn gantsche leven onder de wapenen doorgebragt heeft. De aangetogen Schryver bepaalt zyne geboorte mede omtrent het jaar 1336 in 't vlek *Sebz*, binnen de ringmuren van de grote Stad *Neeb*. De Mogolsche Kronyk, waarvan de Pater Catrou een uittreksel gegeven heeft, dat in vele opzichte zeer gebreklyk is, stelt zyne geboorte te *Casen*, een groot Tartaarsch vlek aan gene zyde van den *Oxus*, en den Indiërs onder den naam van *Abiamou* bekend; doch verschilt zeer grootlyks met het jaar; en enige andere Schryvers wyken noch veel verder van die eerste dagtekening, welke men schynt te moeten verkiezen. Onaangezien de gevoelens van den Hr. Otter en van andere Schryvers, die hem geraadpleegt schynen te hebben, meent Valentyn, dat Mier Timour niet te Otrar of Atrar, maar in de Stad Cabul overleden is, alwaar men zyn grafstede vindt.

(c) *Cbab Roub* (en niet Miracha of Mirancha) zoon van Teïmour, regeerde drie en veertig jaren na zyn Vader, en overleedt in den jare 1447.

(d) Mier Timour hadt vier zonen, genaamd *Geban Guir*, *Cbek Hamar*, *Miroun Cbab* en *Mirzab Cbarok*, die ook *Seyed Cbarok* genaamt werdt. De twee eersten overleden voor hunnen Vader. Miroun Chah volgde hem op den troon van Indostan, gelyk klaarlyk uit het Zegel der Grote Mogols blykt, waarop zyn naam de tweede plaats bekleedt; dus vergist de Hr. Otter zich, door hem in de vorige Noot met zyn jongeren broeder te vermengen. Hy regeerde inderdaat slegts drie jaren en overleedt in den jare 1408. De Koning van *Cascar* zevenmaal Miroun Chah overwonnen hebbende, hadt hem edelmoedig zyn vryheid en leven geschonken: doch zyn vyand hem op zyne beurt overwinnende, was ondankbaar genoeg, door hem de ogen te doen uitsteken. De blinde Vorst muntte, onaangezien zyn gebrek, uit in naar het wit te schieten. De Groot Mogol, die meende, voor hem in die oeffening niet te moeten zwichten, wilde de bekwaamheid van zyn gevangen ten proeve stellen. De Koning van Cascar, zyne stem horende, doodde hem met een pyl; doch werdt staande voets door 's Keizers wacht in stukken gehouwen. Miroun Chah

(1) Hy hadt zich veertig jaren als 's Keizers Geneesheer aan het hof van den Groten Mogol bevonden.

opgeſtaan zynde, maakte hy zich dezelve onderworpen; doch een hunner Vorſten, dien hy gevangen gemaakt hadt, doorſchoot hem met een pyl. De Schryver van de algemene Hiſtorie der Mogols vergiſt zich, volgens het zeggen van deh Hr. Otter, en la Martiniére is in de zelfde vergiſſing gevallen, door zyn dood in den jare 1451 te ſtellen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Abouchaid, of Ebouſeïd.

ABOUCHAID (*a*), die men meent een zoon van Miracha te zyn, beklom na hem den Troon, en werdt welhaaſt door zyne onderdanen afgezet, welke zyn broeder, tweden zoon van Mirachan, in zyne plaats benoemden; doch zy, zyne wrede regeering moede, herſtelde Abouchaïd, die hem het leven deedt benemen, en vervolgens een oorlog ondernam tegens *Ulugbeg*, anderen kleinzoon van Tamerlan, om de rechten van *Abdalarif*, zoon van dien Prins, tegen zyn jongſten broeder, [welken hun vader tot zyn Opvolger in de regeering van het zuidlyk Tartaryë geſchikt hadt] te verdedigen. Hy bemagtigde de Stad Samarkand, waarin hy Abdalarif herſtelde, die kort 'er na met den zelfden byſtand zyn vader Ulugbeg overwon en het leven benam; doch Abdalarif kwam mede om, en liet het Koningryk Samerkand aan zyn broeder *Abdalla*. Abouchaïd in Indoſtan terug gekeert zynde, pleegde 'er geweldenaryën, die hem gehaat maakten. Vervolgens toog hy tegen Abdalla op, die hy het Koningryk Samerkand ontnam. Na andere oorlogen vondt hy een geduchter vyand in *Uſum-Caſſan* [of *Haſſan-Beg*,] een Prins van het geſlacht der *Turcomans*, die, na alle de andere Vorſten van het zelfde geſlacht t'ondergebragt te hebben, zich van alle de Provincien van Turcomanië meeſter gemaakt hadt. Abouchaïd, yverzuchtig van zyne overwinningen, nam het beſluit, hem met een aanzienlyk Leger aan te taſten; doch werdt door Uſum Caſſan gevangen gemaakt, die hem in den jare 1469 deedt onthalzen, drie zyner zonen de ogen uitſteken, en zich 1469.
vervolgens van gantſch Perſië tot de Indiën meeſter maakte. Voorts zelf door den Turkſchen Keizer *Mahomet* den II. overwonnen zynde, bemagtigde *Ismaël-Sophi*, van het geſlacht van Hali, ſchoonzoon van den valſchen Profeet Mahomet, het Koningryk Perſië, waarvan zyne nakomelingſchap tot deze laatſte tyden in bezit gebleven is, en de kinderen van Abouchaïd maakten zich het ongeval van Uſum Caſſan ten nutte, om zich

Chah hadt twee zonen, die hem niet opvolgden; want zyn jongſte broeder Mirzah Charok na hem als derde Groot Mogol den Troon beklom, gelyk by het Zegel dier Keizeren blykt, offchoon de Mogolſche Kronyk geen het minſte gewag van dien Prins maakt, die hier in den Text overgeſlagen was, gelyk zyn voorzaat in de Noot geweeſt is. Hy regeerde ſlegts den tyd van negen en dertig jaren, en overleedt in den jare 1447, 't geen met de Aantekening van den Hr. Otter overeenſtemt, die de jaren van Miroun Chah by die van zyn broeder voegt. Mirzah Charok liet een zoon na, genaamd *Ouloubeg*, waarvan in 't volgende Artikel geſproken wordt.

(*a*) Zie hier noch een' aanmerklyke uitlating, waarop de Hr. Otter niet gelet heeft. De vierde Groot Mogol was niet *Abouchaïd* of *Ebou-Seïd*, maar *Pier* of *Chah Mohammed*, zoon van Gehan Guir, oudſte der zonen van Mier Timour, of Tamerlan. Zyne regering duurde ſlegts vyf jaren en hy overleedt in den jare 1452. Offchoon de Mogolſche Kronyk mede geen het minſte gewag van dien Prins maakt, wordt hy nochtans ook genoemt in het Zegel der Keizeren, 't geen het zekerſt blyk uitlevert, dat hy geregeert heeft.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. zich in een gedeelte der Staten van hunnen vader te herstellen (*a*) (*b*).

Seick-Omar, of Umer-Mirza. SEICK-OMAR (*c*) (*d*), een der zonen van Abouchaïd, erfde het voornaamste gedeelte van zyn vermogen, leefde in vrede gedurende een' regering van vier en twintig jaren, en stortte in den jare 1493 door onvoorzichheid van den top ener hoogte.

1493. Babar, of Zahired-din-Baber. BABAR (*e*) (*f*), zoon van Seick Omar, was niet zodra zyn vader opgevolgt, of vondt zich aangetast door *Schabek-Khan*, zoon van *Usbeck-Khan*, die door Abouchaïd van zyne Staten ontzet was. Babar, van zyne Onderdanen verlaten, vluchtte naar zyne Indische Domeinen, en liet het Koningryk Samerkand aan Schabek-Khan. Sedert dien tyd werdt het oude Keizerryk der Mogols in twee Monarchien verdeelt. De Usbecks regeerden te Samerkand en Babar in de Indiën, alwaar enige overwinningen hem in
1530. vrede deden leven tot den jare 1530, 't geen dat van zyn overlyden was.

Homayom, of HOMAYOM (*g*), zyn zoon, werdt in 't begin zyner regeering gedwarsboomt door

(*a*) Sultan *Ebou Seïd*, zoon van Sultan Muhammed, en kleinzoon van Miran-Chah, die de derde zoon van Teïmour was, werdt geboren in den jare 1427, beklom den Troon in den ouderdom van vyf en twintig jaren, en werdt in den jare 1469 gedood. *Otter ubi supra.* Een oplettend Lezer zal niet alleen acht op de verschillendheid der namen, maar ook op die van de Kronyk of geslachtlyst en de opvolging geven.

(*b*) *Chab Aboud il Seyed* en by verbastering Abouchaïd, of Abousaid, was geen zoon van Miracha, of Miroun Chah, gelyk men hier in den Text wil; noch ook broeder van Pier Mohammed, dien men ten onrechte tweeden zoon van dien Miracha maakt; maar hy was onwedersprecklyk een zoon van Pier Mohammed, gelyk de Hr. Otter in de vorige Noot zeer wel zegt, offchoon hy zich vergist, in hem kleinzoon van Miroun Chah, broeder van Gehan Guir, zyn grootvader, te maken. Men merke aan, dat de Hr. Otter, door hier een Sultan Muhammed te noemen, enigermate bevestigt, 't gunt wy hier boven ten opzichte van dien Prins, door de meeste Schryvers over 't hoofd gezien, gezegt hebben. Ondertusschen erkent de Pater Catrou, en zelfs andere na hem, dat zyn naam in het Zegel der Grote Mogols gevonden wordt, en dat zo zy hem kwalyk geplaatst hebben, zy hem echter niet t'enemaal van de lyst hebben afgelaten. Men telt den broeder van Abousaïd niet onder de Mogolsche Keizeren, vermits zyne regering niet lange geduurt heeft. Ulugbeg, of veeleer Ouloubeg, wien Abousaid na zyne terugroeping beoorloogde, was de zoon van Mirzah Charok of Mirzah Seyed, derden Groten Mogol. Enigen geven Abousaïd een' regering van agt en twintig jaren, in plaats van zeventien; doch dit is een' feil, die zyn oorsprong neemt uit die wy verbetert hebben.

(*c*) *Umer Mirza*, vierde zoon van Ebou-Seïd, geboren te Semerkand in den jare 1456, overleedt 1494.

(*d*) *Sjeich Omar*, *Sjeich Mirzah*, of *Sultan Hamed*, zesde Groot Mogol, was de vyfde zoon van Abousaïd, en niet de vierde, gelyk de Hr. Otter zegt. Hy regeerde zes en twintig jaren. Valentyn spreekt niet van de wyze van zyn dood, maar bepaalt dezelve in den jare 1495.

(*e*) *Zahireddin-Baber*, zoon van Umer-Mirza, werdt geboren in den jare 1483, besteeg den Troon den 8. Juny 1494, regeerde toen in Maveraulnehre, veroverde vervolgens Kiabul, Kandehar, Bedakhechan, Gasnin en gantsch Indië, behalven het Dekien, Gutcherat en Bengale. Hy overleedt in den jare 1530, werdt te Kiabul begraven, en heeft een Dagverhaal van zyn leven gehouden onder den titel van *Vakeat Baberi.* Otter, *ubi supra.*

(*f*) *Chab-Babour*, zevende Groot Mogol, of, volgens het gevoelen van andere, neef van Sjeich Omar, overleedt te Dehli in den jare 1532, en liet twee zonen na, genaamd *Mirzah Homajom* en *Mirzah Kamoran*, waarvan de oudste na hem regeerde.

(*g*) *Nasreddin-Humaïoun*, zoon van Baber, werdt geboren te Kiabul in den jare 1508, beklom te Egre in 1530, veroverde *Maleva*, Gutcherat en Bengale, werdt vervolgens uit zyne Staten gedreven, week naar Persië, en verzocht bystand van *Chab-Tahmas*, zoon van *Ismaïl*, door wiens medehulp hy weder in zyne Staten herstelt werdt. Hy overleedt in den jare 1556. *Otter, ubi suprà.*

door *Chira* (*a*), Prins van een geslacht, 't geen Babar onttroont hadt. Na verscheide gevechten in de Stad Dehli, behaalde de party van Chira de overwinning, en dwong Homayom naar Persië te wyken. Dit ongeval wedervoer hem in 't elfde jaar zyner regeering; doch Chira negen jaren 'er na overleden zynde, stelde hy zich weder met een Persisch Leger in 't bezit van Indië, en zyne regering was sedert, gedurende twee jaren, en dus tot zyn dood, die in den jare 1552 voorviel, alzins vreedzaam. BESCHRYVING VAN INDOSTAN. Nasred-din Humaïoum. 1552.

AKEBAR of *Ekbar* (*b*), zyn zoon, vergrootte het Keizerryk door zyne overwinningen, en herbouwde de Stad Agra, om 'er den zetel van zyn Keizerryk te stichten. Hy belegerde de Vesting *Chitor*, en ligtte door verraad den *Rana* op; doch de vrouw van dien ongelukkigen Prins hieldt het beleg uit, en vondt middel, haren gemaal in vryheid te stellen (*c*). Eckbar kwam terug, om de Vesting Chitor te belegeren. De Rana werdt gedood en de Vesting onderwierp zich den overwinnaar, die met den bystand der Portugeeschen van Goa (*d*) *Babare*, Koning van Guzuratte, versloeg, en zich Ekbar, of Daelal-ed-din Ekber.

(*a*) Anderen noemen hem *Iseer Khan*, of *Ferried Khan*, en verschillen grootlyks in de omstandigheden zyner Historie; doch dit klein uittreksel is uit de Mogolsche Kronyk getrokken. De tyd van zyn overlyden, door den Hr. Otter aangehaald, schynt niet recht te zyn.

(*b*) *Dgelaleddin-Ekber* werdt geboren te *Emir Kiout* in den jare 1542, en 1556. te *Kalainour*, in de Provincie Lahour, tot Keizer uitgeroepen. Hy bragt gantsch Indië weder onder zyne gehoorzaamheid, en overleedt te Egre in de jare 1605. *Otter*, *ubi suprà*.

(*c*) Die edelmoedige vrouw heette *Padmana*. Verscheide Oostersche Schryvers en anderen verhalen, dat Ekbar op haar smoorlyk verliefd geworden was, op de berichten, hem van hare schoonheid gedaan, en dat zulks de oorzaak van dezen oorlog geweest is, waarin hy zelf den Raja *Zimet*, Koning van Chitor, doodde, zonder hem te kennen. Twee dagen 'er na verstondt Ekbar, dat Padmana zich met het lyk van wylen haren ongelukkigen gemaal verbrand hadt. Doch dit gantsche verhaal riekt naar een verdichtsel, en niets 'er van wordt in de Mogolsche Kronyk gevonden.

(*d*) De laatste Koning van Guzuratte, waarop het hier aankomt, heette *Sultan Mohhammed* en niet *Bhadour* ('t geen de Hr. Prevost *Babare* schryft) gelyk enige Schryvers hem ten onrechte noemen. De Pater Catrou en anderen lasschen te dezer plaatse een verhaal in van de lotgevallen van zekeren *Bhadour*, Koning van Cambaye, met de bemagtiging van Diu, en andere gebeurtenissen, voor lange tyden geschiedt, naamlyk tusschen de jaren 1524 en 1529, terwyl die Koning van Cambaye zelf voor de regeering van Homajom, en derhalven niet door Ekbar, maar door de Portugeeschen, overwonnen was. Die gebeurtenissen zo zeer verschillende met den tyd en de omstandigheden, vermengen zy met die van de regering van Ekbar. die nochtans niets met elkander gemeen hebben. Want het bemagtigen van de Stad Cambaye iets anders is, dan de overwinning van het gantsche Koningryk Guzuratte, waarvan het oudstyds de Hoofdstad was. Een' zo aanmerklyke feil in de algemene Historie van Asië verplicht ons, dezelve te verbeteren, door te dezer plaatse de ware omstandigheden der bemagtiging van het Koningryk Guzuratte te verhalen, en om die zelfde redenen vlyen wy ons, dat deze lange aanmerking niet onnut geoordeelt zal worden, offchoon elders doch kwalyk ten passe en met enige verscheidenheid reeds gemaakt (1).

Sultan Mohhammed dan overleden zynde, liet zyn Koningryk aan zyn zoon, *Sultan Modafar*, maar vermits die Prins slegts twaalf jaren oud en noch niet in staat was, zelf te regeeren, hadt zyn Vader de voorzichtigheid gehadt, een zyner gunstlingen, genaamd *Ahmed Khan*, met zyne opvoeding te belasten, welke de kuiperyen van de Groten des Koningryks tegen den wettigen erfgenaam van de Kroon bespeurende, gene betere party tot zyne zekerheid en die van zynen voedsterling meende te konnen kiezen, dan Ekbar te hulp

(1) Zie XIII. Deel, bladz. 336.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. zich van de Koningryken Decan en Candish meefter maakte. Vervolgens bemagtigde hy het Koningryk Kashmire, en overleedt in den jare 1605, na het Keizerryk tot den hoogften trap zyner magt gebragt te hebben (*a*).

1605. Jehan-Guir, of Nourod-din Dgi-hanguir.

JEHAN-GUIR (*b*), zyn zoon, volgde hem op den Troon, zonder nochtans de dapperheid en goede hoedanigheden van zyn vader geërft te hebben. Hy liet zich door de Sultane *Nur-Jaham* (*c*) (*d*) regeeren, en werdt door *Mahomet-Khan*, een zyner Staatslieden, gevangen gezet. *Cosron* (*e*) zyn oudfte zoon, maakte zich welhaaft van het Oppergezag meefter; doch Mahomet Khan verfloeg zyne legerbenden, en ftelde Jehan-Guir in vryheid (*f*). Cosron

hulp te roepen, met beloften, van hem *Hamed-Abad*, een' der fraaifte Koopfteden van Guzuratte, in handen te ftellen. Ekbar maakte zich welhaaft met een magtig Leger meefter van het gantfche Koningryk, voerde den jongen Prins met zich, dien hy gedurende verfcheide jaren gevangen hieldt, doch welke eindelyk middel vondt te ontfnappen en de wyk naar een Raja, vriend van zyn vader, te nemen, met wiens medehulp hy welhaaft enige Steden en Vlekken heroverde, doch niet lange behieldt tegen den Nabab, Veldheer van het Mogolfche Leger. Zyn ongelukkig lot hem ten tweede maal in de handen zyner vyanden hebbende doen vallen, fneedt hy zich de keel af, en liet dus Ekbar in 't geruft bezit van het Koningryk.

Ten aanzien van het Decan merken wy noch aan, dat Ekbar flegts een gedeelte van 't zelve t' onder konde brengen; want *Melik Ambar*, Veldheer der troepen van het Koningryk, het overige fteeds met zo veel moed als beleid verdedigde. Zie de lotgevallen van dien beruchten Veldheer in de Reize van *Van den Broek*, in ons XII. Deel bladz. 469.

(*a*) De wyze van dood van dien groten Vorft verdient, dat men ze by een' Noot aantekene. Hy bragt dezelve te weeg door by vergiffing een' vergifpil te gebruiken, die hy gefchikt hadt, om een zyner Hovelingen van kant te helpen, in plaats van die voor hem zelven bereid was. Het uitwerkfel was zo fpoedig, dat hy even tyd hadt, zyn tulbant zynen enigften zoon Sultan *Selim* op 't hoofd te zetten. Hy hadt noch twee zonen gehad, genaamd Sultan *Pebari* of *Moraad* en *Mirzab Danijaal*. De eerfte werdt in den jare 1599 in een flag tegen Melik Ambar, Veldheer over de troepen van het Decan, gedood, en de tweede, overleedt kort 'er na. Men gift, dat deze vergeven werdt door zyn oudften broeder Selim, die in den jare 1602 tegen zyn vader opgeftaan was; doch federt genade verworf.

(*b*) *Selim*, oudfte zoon van Ekbar, werdt geboren te *Fetbepour*, 12 mylen van Egrè in den jare 1569, beklom den Troon in den jare 1605. onder den naam van *Noureddin-Dgibanguir*, en overleedt te *Tchingarifli* in den jare 1627. Hy was een verwyfd Prins, die zich door een' fchone vrouw, genaamd *Nour Dgiban*, liet regeeren. Otter, *ibid.*

(*c*) Alle de Reizigers noemen haar *Nour-Mahal.*

(*d*) Behalven den naam van Nour-Mahal, dien haar de meefte reizigers geven nam zy noch dien aan van *Nour Dgibam Begum*, 't geen *het licht van de Prinfeffen der Wereld* betekent, en deze was die op haar zegel ftondt. In ons XVI. Deel zal men in het Artikel *der Munten van Afië* de voornaamfte byzonderheden der levensgevallen van die Sultane, welke zeer merkwaardig zyn, konnen zien, waarby wy teffens enige opheldering en zullen voegen, naar welke wy hier den Lezer wyzen.

(*e*) Rhoe, die toen aan 't Hof was, noemt hem *Cofronroë* en *Corferonne.*

(*f*) Na de dood van Ekbar verdeelden zich de Groten van het Keizerryk in twee partyfchappen, waarvan de ene de zyde van Sultan Cosroe, oudften zoon van Selim, koos, bewerende dat Ekbar hem, ten tyde van den opftand van Selim, tot zyn opvolger verklaart hadt. Cosroe leverde flag aan zynen vader, die zyne troepen op de vlucht dreef, en hem zelven gevangen maakte. Doch het is onwaar, dat Selim voor de onderneming van zyn zoon, gevangen was. Dat geval is vervroegt, en heeft gene betrekking met de zaak van Sultan Cosroe, die federt enige jaren was overleden; invoegen hy het niet was, maar Chorom, die zich van het Koninglyk gezag meefter wilde maken. *Mabobet Kban* hadt in den beginnen geen' andere beweegoorzaak, dan om in zyne eige zekerheid tegen de konftnaryen van zyne Vyanden te voorzien, die hem dwongen, de wapenen op te vatten. Het geluk onderfteunde hem zo wel, dat hy den Keizer, Nour-Mahal en de voornaamfte Heren van het Hof gevangen nam, en offchoon hy al niet dien Prins in vryheid ftel-

J. V. Schley direx.

CHAH JEHAN.

ron werdt in een gevangenis geworpen, en in dezelve, op bevel van *Chorrom* (*a*), zyn broeder, die met de dochter van Nur Jahum (*b*) gehuuwt was, geworgt. Chorrom genoot niet lange de vruchten van zyne misdaad, maar werdt naar zyn Gouvernement van Guzuratte (*c*) gezonden, alwaar hy, tegen zyn vader opſtaande, zich met een leger van zeſtig duizend mannen te velde begaf, en driewerf door Jehan-Guir overwonnen werdt. Chorrom, die zich geborgen hadt, vattede, na de terugwyking van zyn vader, weder moed; doch geen beter geluk in zyne nieuwe ondernemingen hebbende, maakte hy vrede; en Jehan-Geir eindigde geruſt zyne dagen te *Bimber* in den jare 1627 (*d*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

1627.

Na zyn dood werdt *Bolaki*, zoon van Cosron, tot den Troon geroepen. Chorrom veinzende ziek te zyn, deedt vervolgens het gerucht van zyn dood lopen. Men verzocht Bolaki verlof, om zyn oom in het graf zyner voorvaderen te mogen begraven, en onder dat voorwendſel volgde Chorrom zelf vermomd zyne lykſtatie. Bolaki van Agra vertrekkende, om die lykſtatie te ontmoetten, werdt door de medeplichtigen van zyn mededinger overvallen, en hadt veel moeite om zich in Perſië te bergen. Welhaaſt deedt zich Chorrom onder den naam van *Cha-Jehan* (*e*) tot Keizer uitroepen, en

ſtelde, die zich uit zyne handen redde, is het zeker, dat hy hem dezelve verleent en niet verzuimt zoude hebben, zich van zyne trouw te verzekeren, door hem de trouwloosheid zyner Vyanden te tonen. Doch alle zyne onderwerpingen konden hem zyne genade niet doen verwerven. De Koningin bleef hem met meer yver dan ooit vervolgen. Na enige tegenſpoeden werdt Mahobet Khan de wereld moede, en week in een' Hermitage, waarin zyne Vyanden hem geen meer ruſt lieten. *Aſaph Khan*, broeder van Nour-Mahal, zich eindelyk de beleefdheden herinnerende, die hy van Mahobet, ten tyde hy zyn gevangen was, ontfangen hadt, niet konnende dulden, dat een zo wakker man door de konſtnaryen van een' vrouw omkwam, wilde in die omſtandigheid de party van Chorom, zyn Schoonzoon, nemen, en haalde Mahobet over, om zich op de grenzen van het Decan by hem te voegen, alwaar hy terſtond tot de eerſten ampten in het Leger van den Prins verheven werdt. Nour-Mahal hadt te laat berouw van hare dwaasheden, en de Keizer werdt zo droefgeeſtig, dat hy, krank geworden zynde, weinige dagen 'er na overleedt.

(*a*) Rhoe noemt hem *Coronne*.

(*b*) Een' andere feil, die wy reeds in onze vorige Noot opgeheldert hebben, waarin men gezien heeft, dat Chorom gehuuwt was met de nicht van Nur Jaham, of Nour Mahal, dochter van Aſaph Khan, broeder van die Sultane, wier dochter, welke zy by haren eerſten man gehadt hadt, gegeven werdt aan Sultan *Sjabariar*, den jongſten zoon van den Groten Mogol, dien Nour-Mahal te vergeefs op den Troon trachtte te brengen.

(*c*) Het tegendeel heeft men gezien in het Dagverhaal van Rhoe, die zegt, dat Cosroe onder de bewaring van Chorom geſtelt werdt, toen hy vertrok, om het bevel over de troepen, die in het Decan zouden oorlogen, op zich te nemen. Ook was het te Brampour dat de ongelukkige Cosroe zyne dagen eindigde, door de trouwloosheid van zyn broeder, die ten Hove ontboden werdt, om zyn gedrag te verantwoorden; doch in plaats van daaraan te gehoorzamen, tegen zyn Vader opſtondt, welke gedurende dien oorlog overleedt, zonder met zyn zoon te verzoenen.

(*d*) Het was in 't begin van December 1626, en niet in 1627, gelyk enige Schryvers op zeer kwade gronden zeggen.

(*e*) *Chibadeddin-Chah-Dgiban*, derde zoon van Dgihanguir, werdt geboren in den jare 1592, beſteeg den Troon in den jare 1628, en verplaatſte den zetel van het Keizerryk van Egre naar Dilli in den jare 1647, 't geen ſedert aan die laatſtgenoemde Stad den naam van *Dgiban-abad* heeft doen geven. Na een' regering van dertig jaren werdt hy door zyn zoon *Eurenk-zib* onttroont, die hem in het Kaſteel van Egrè gevangen deedt zetten, waarin hy in den jare 1666. overleedt. Otter, *ubi ſupra*. De vergiſſing van enige Schryvers is hier

zeer

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

en begon zyne regering met een oorlog tegen de Portugeeſchen, dien hy de Stad *Ou-li* ontnam. Hy hadt reeds vier zonen, die hy met Gouvernementen beſchonk. *Dara* (*a*), die de oudſte was, regeerde onder hem. Het Onderkoningſchap van Bengale werdt aan *Cha-Chuia* (*b*) gegeven; dat van het Decan aan *Aureng-Zeb*, en dat van Guzuratte aan den jongſten, genaamd *Morad-Bax* (*c*) (*d*). Het ſlegt gedrag van Dara maakte hem by 't volk haatlyk, terwyl Aureng-Zeb door het brengen van zyne Legers in het Koningryk Golkonda met glorie bekroont werdt. Doch hun vader, krank geworden zynde, trachtte een ieder der vier zonen zich van het Keizerryk meêſter te maken. De vurigſte was Cha-Chuia, die met een aanzienlyk Leger Dehli genadert zynde, zyn vader verplichtte, naar Agra te wyken; doch de vermetelheid hebbende, hem te vervolgen, werdt hy overwonnen en gedwongen naar Bengale te vluchten. Morad-Bax het voorbeeld van dien opſtand volgende, naderde Dehli, en vondt Aureng-Zeb genegen, zich met de troepen van *Mirſa Mula* (*e*), [bevorens]. Veldheer van Golkonda, by hem te voegen. Na hunne t'zamenvoeging maakte Aureng-Zeb, veel lozer, dan zyn broeder, van wiens magt hy zich behendig tot zyn eige verheffing wilde bedienen, een begin, met hem tot Keizer te doen verklaren. Zy togen te zamen op met grote dagreizen, en ſloegen het Leger van Cha-Jehan, hunnen vader. Dara trok hun met andere troepen te gemoet; doch werdt door een zyner Veldheeren (*f*) verraden zynde, geſlagen en op de vlucht gedreven. Toen deden Aureng-Zeb en Morad-Bax hun overwinnend Leger tot in het gezicht van Agra voortrukken, welke Stad zy vermeeſterden, en waren, na den perſoon van Cha-Jehan magtig geworden te zyn, in ſchyn alleen bedacht, om tegen Dara op te trekken; doch Aureng-Zeb de gelegenheid gunſtig achtende, om zyne oogmerken uit te voeren, nam zyn broeder, Morad-Bax gevangen, deedt zich voor Keizer erkennen, en voerde alle zyne troepen aan tegen Dara, die van Lahor, werwaards hy geweken was, naar een' afgelegene Veſting, en van daar naar het Koningryk Guzuratte overging. Aan een anderen kant ſpoedde zich Cha-Chuia, om tegen Aureng-Zeb aan te rukken; doch zag zich verplicht, te zwichten voor den voorbyſtrever van zyn geluk, en deze een vreedzamen bezitter van het Keizerryk te laten. Dara voorzag zich van nieuwe troepen, met welke hy op nieuw

Bloedige oorlog tuſſchen zyne zonen.

zeer groot; want zy den derden zoon van Jehan Guir, in plaats van den tweeden doen regeeren (1).

(*a*) Zyn ware naam was *Dara Sjekoub*.

(*b*) De zelfde, dien de Graaf *Cha-Souſa* noemt.

(*c*) Het is *Moraad-ul Beg*. Alle anderen ſchryven dien naam zeer gebreklyk.

(*d*) De meeſte dezer namen zyn door de Reizigers verſcheidentlyk geſchreven; doch het zoude onnut wezen, die verſchillenheden aan te tonen, vermits dezelve alle, volgens het getuignis van den Hr. Otter, verre van de waarheid af zyn.

(*e*) Bernier noemt hem *Emir Jemla*, Tavernier *Mirgimola* enz. Zie hier voren hunne Dagverhalen.

(*f*) Het was *Kalil Ullah Chan*, die zich dus wreken wilde over een grievenden hoon, bevorens van den Prins geleden.

(1) De Hr. Prevoſt blyft ſteeds op zyn ſtuk ſtaan, met te willen, dat Chah-Jehan de tweede zoon van Jehan Guir zy, in plaats van den derden. Wy hebben reeds die vergiſſing, welke van Tavernier komt, dikwils opgehelderd.

MIER SUMLA, Nabab, ou Général d'AURENG-ZEB, dans son Serrail, se divertissant avec ses Femmes.

MIER SUMLA, Nabab, of Veld-Heer van AURENG-ZEB, in zyn Vrouwen-Timmer, met zyne Vrouwen zig vermaakende.

nieuw geslagen, en in Persië geweken zynde, den verwinnaar overgelevert werdt, die hem den 22. October 1657 deedt worgen, na hem enigen tyd gevangen gehouden te hebben (*a*). Cha-Chuia werdt in het Koningryk Arrakan omgebragt, alwaar hy zich gevleid hadt, een veilig verblyf te zullen vinden (*b*). Eindelyk deedt Aureng-Zeb ook Morad-Bax, en *Chacha*, oudsten zoon van Dara, doden, waarna hy, vertrouwende vast op den Troon gevestigt te zyn, Cha-Jehan, zyn vader, in zyne gevangenis een kwynend leven deedt leiden.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

ZYNE regeering (*c*) werdt ontrust door den Oorlog, dien hy te voeren hadt tegen *Sevagi*, wiens naam in deze Historische Beschryving meer dan eens voorkomt (*d*). Die beruchte Indiër was Stadhouder van een' Provincie van den Koning van Visapour geweest, tegen wien hy opgestaan was, en hadt de ontwerpen begunstigt van Aureng-Zeb, toen Stadhouder van Decan, die hem

Aureng-Zeb of Eurenk-Zeb.

Oorzaak der verschillen

(*a*) Hy week niet naar Persië, maar naar de landen van een Raja van Indostan, genaamd *Gion Kan*, wiens leven die Prins tweemaal geredt hadt, en door wien hy lafhartig verraden werdt, zendende hem deze, aan handen en voeten gekluisterd, aan Aureng-Zeb, die hem kort 'er na deedt ombrengen. Toen de beulen in de gevangenis kwamen, waarin Dara met een zyner zonen zat, vatte die ongelukkige Prins, die zelf zyne spyzen kookte, uit vreze van vergeven te worden, een klein mes, 't geen men hem gelaten hadt, en bereidde zich tot een' dappere verweering; doch zyne pogingen vruchtloos zynde tegen vier of vyf gewapende mannen, sloegen dezen hem het hoofd af, en bragten het aan Aureng-Zeb, die, na het aangezicht te hebben doen afwasschen, zyn broeder kende, en schryende uitriep: „ Ach *Bedbakt!* ach ongelukkige. Men neme dit hoofd uit myn gezicht, en begrave het in het graf van Humayom." Die omstandigheid werdt bygebragt volgens het verhaal van Bernier, welke toen in het gevolg van Dara was in de hoedanigheid van Geneesheer, en zeer aan zyn persoon verknocht.

(*b*) Alle de Reizigers van dien tyd hebben gemeent, dat die Prins zyne dagen in het Koningryk Arrakan geëindigt heeft, zonder nochtans recht de omstandigheden van zyn dood te weten, die men op veelerhande wyzen verhaalt; doch de Deensche Zendlingen verzekeren ons, „ dat hy van Arrakan naar Java, en uit dat Eiland op een ander over„ging, genaamd *Holes Solo*, naby Borneo, alwaar hy zich lange ophieldt, en eindelyk „ van ziekte gestorven is." Dit verhaal hebben zy van zyn eigen Gesnedenen. De Lezer gelieve op te merken, dat ons oogmerk niet is, in de Noten alle de gewichtige byzonderheden te lasschen, die zyne weetlust ten aanzien van de personen en gebeurtenissen konnen voldoen, maar alleen de feilen op te helderen, of de gebreken der Schryveren te vervullen, waartoe men den toevlucht kan nemen, om hem in het algemeen van de Historie der Mogolsche Keizers te onderrichten, waarvan wy niet onkundig zyn, dat het nodig is de voornaamste gevallen aan te halen.

(*c*) *Muhy-eddin-Eurenkzib*, derde zoon van Chah-Dgihan, werdt geboren den 22. October 1618, besteeg den Troon in den jare 1658, deedt zyn broeder *Murad Bahche* opsluiten, maakte zich meester van Dilli, zondt zyn Vader in ballingschap naar Egrè, toog tegen zyn broeder Sultan *Chudja* op, sloeg hem naby *Kierré*, werdt in den jare 1659 ten tweedemaal onder den naam van *Alem Guir* tot Keizer uitgeroepen, en deedt zyn oudsten broeder [*Dara Chukioub* ombrengen, zyn eigen zoon Sultan *Muhammed* en *Suleiman Chukioub*, zoon van] Dara Chukiouh in het Kasteel van *Guvaliar* vergeven. Zyn zoon *Muhammed Ekber* stondt in den jare 1664 tegen hem op, toen hy tegen de Radjeputs in aantocht was. Hy vervolgde hem tot in het Dekien en verplichtte hem ter Zee naar Persië te vluchten. Gedurende een' regering van ontrent vyftig jaren was hy gestadig in oorlog. Hy veroverde *Bichapour*, *Haïder-abad* en andere beveste Steden van Dekien, die de inkomsten van het Keizerryk merklyk vergrootten; doch verloor Kandahar, Balkhe en Bedahchan. Hy overleedt te Ahmed Niguer in den jare 1707 en werdt naby een berucht klooster van Dervis, genaamd *Chabzeïn-eddin*, in de nabuurschap van die Stad begraven. Otter, *ibid.*

(*d*) Zie de Verhalen van Carré en van l'Estra in ons XIII, Deel.

hem enige Steden der Staten van den Mogol afgeſtaan hadt. Aureng-Zeb vervolgens tot het Keizerryk gekomen zynde, begeerde die geſchenken terug; doch Sevagi dezelve aanmerkende als een goed, wettig door zyne dienſten verkregen, weigerde de teruggave, en, verſtoord over die ondankbaarheden, verwoeſtte de landen van Indoſtan. De uitwerkſelen dier twiſten verwekten een' droefgeefligheid by Aureng-Zeb, die hem in een' gevaarlyke krankte deden vallen. Welhaaſt maakten zyne kinderen enige bewegingen, om de Kroon te vermeeſteren, of om Cha-Jehan, hunnen grootvader, die ſteeds in zyne gevangenis kwynde, te herſtellen. Aureng-Zeb herſtelde tegen alle hoop, deedt Cha-Jehan (*a*) met vergif ombrengen, en ſtilde door dien vadermoord alle de onluſten in het Keizerryk. Na de Rebellen t'ondergebragt te hebben, wederſtondt hy de pogingen van den Koning van Perſië, bragt Sevagi en andere misnoegden tot reden, maakte zich den Rana onderworpen, en verydelde de ontwerpen van Ekbar, zyn oudſten zoon (*b*), die in Perſië geweken was.

van Sevagi met den Groten Mogol.

Kinderen van Aureng-Zeb.

Hy hadt drie andere zonen, die alle naar het Oppergezag ſtreefden, naamlyk *Cha-Halam*, *Azam-Chah*, en *Cambashe*. Cha-Halam, die zich aan het hoofd van een Leger bevondt, veroverde het Koningryk Golkonda, en maakte vervolgens vrede met *Abdalacan* (*c*) welke die Kroon droeg; doch Aureng-Zeb byna ten zelfden tyde den Koning van Viſapour (*d*) t'ondergebragt hebdende, vattede zo veel wantrouwen van Cha-Halam op, dat hy hem met de Prinſen zyne zonen by den kop deedt vatten. Vervolgens zelf den Oorlog in het Land van Golkonda gebragt hebbende, belegerde hy de voornaamſte Veſting. Het gevaar, waarvan zyn leven aldaar bloot ſtondt, verplichtte hem, het voortzetten van het beleg over te laten aan Azam-Chah, den oudſten zyner twee andere zonen, die Abdalacan verraſte, en hem aan den Keizer, zyn vader, gevangen zondt. 't Was in den perſoon van dien ongelukkigen Koning, dat in den jare 1687 het geſlacht der Koningen van Golkonda een einde nam, die hunnen oorſprong van de oude Monarchien van Bisnagar hadden. Aureng-Zeb bleef niets overig, om zich t'enemaal meeſter van dat Keizerryk te zien, dan de verovering van Carnate, de Gebergtens, bezeten door *Sambagi* (*e*) en het land van Maduree, 't geen de punt van het Schier-Eiland van Indië uitmaakt. Hy zondt zyn zoon, Azam-Chah, in de Provincie Carnate, en toog zelf naar de Gebergtens, waarin de wederſtand, die hy 'er vondt, niet beletten konde, zich meeſter van Sambagi te maken, dien hy deedt doden. Ondertuſſchen bleef *Rani Raja*, broeder van Sambagi, den oorlog voortzetten, ſloeg het Mogolſche Leger, en noodzaakte Aureng-Zeb, het beleg van *Pamalaguer* op te breken. Om hem te trooſten deedt het geluk Azam-Chah het Kaſteel van Gingi bemagtigen en zich mee-

Einde van het geſlacht der Koningen van Golkonda.

(*a*) Alle de andere Schryvers, dikwerf aangehaald, verzwygen ten minſten die verdenking van vadermoord van Aureng-Zeb. Hy was met zyn vader verzoent, die hem gene bekommeringen meer konde verwekken, als zynde in zyne magt en tachtig jaren oud.

(*b*) Deze was niet de oudſte, maar de derde zyner zonen.

(*c*) Of *Abou il Haſſan Kotb-Sebab.*

(*d*) Genaamd *Adil Scbab*, en die ſchoonvader van Aureng-Zeb was, welke hem na die overwinning deedt vergeven.

(*e*) 't Was de zoon van Sevagi.

meester van het gantsche Land van Carnate maken; doch hy vattede daaruit een ergwaan op, welke hem Cha-Halam in vryheid deedt stellen. Die ergwaan kwelde hem gedurende zyne regeering, en menende, dat zyn einde naderde, verdeelde hy by uitersten wille zyne Staten onder zyne kinderen. Indostan en de Provincien aan gene zyde van de Sind liet hy aan Cha Halam; de Koningryken van Decan en Guzuratte aan Azam Chah, en die van Golkonda en van Visapour aan Cambash. De krachtloosheid, waarin hy in de maand February 1707 verviel, bragt te weeg, dat de jongste zyner zonen, die aan 't Hof waren, zich de een tegen den ander wapende. Na een weinig herstelt te zyn, beval hy hun beide, te vertrekken. Cambash gehoorzaamde; doch Azam-Chah verliet het Hof niet tot na de dood van zyn vader, die den 4. van de maand Maart van het zelfde jaar [te Aurengabad, Hoofdstad van het Decan] in den ouderdom van over de honderd jaren overleedt (*a*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

1707.

AZAM-CHAH zich van het Keizerryk en van de schatten van zyn Vader meester gemaakt hebbende, verzuimde geen ogenblik, om zich aan het hoofd van een Leger te stellen. Cha-Halam, daar van terstond tyding bekomende, vergaderde zyne magten, deedt zich te Dehli tot Keizer uitroepen, en begaf zich moedig tegen Azam-Chah in aantocht. De beide partyen [naby Agra] handgemeen geraakt zynde, streden zeer verwoed; doch werden door den nacht gescheiden. Azam-Chah des anderdaags het gevecht hardnekkig hervattende, werdt overwonnen, en doorstak zich door de vervoering zyner wanhoop (*b*). Cha-Halam plukte de vruchten zyner overwinning, door zich terstond tot Keizer der Mogollers te doen erkennen. Vervolgens wendde zich alle zyne zorgen tegen zyn broeder Cambash, die mede in een gevecht (*c*) gedoodt werdt, en wiens dood hem vreedzaam op den Troon liet.

Cha-Halam, of Kutebeddin-Behadir-Chah.

DIE opvolgiug, zynde de laatste, waarvan onze Reizigers en Historieschryvers de Geschichten verhalen, schynt t'enemaal gelochent te worden door het getuignis van den Hr. Otter, die aan Aureng-Zeb tot opvolger geeft *Muhammed-Muzem*, den oudsten zyner zonen. Men zal alhier zyne aanmerkingen in de Noten plaatsen, vermits men gene andere opheldering over de latere geschichten van dat Keizerryk kent: „ Muhammed-Muzem „ vertrok, zegt hy, van Kaboul aan het hoofd van een Leger, leverde na„ by Agra slag aan zyn broeder *Muhammed Azem* (*Azam Chah*) versloeg „ hem, en deedt zich onder de namen van *Kutebeddin-Behadir-Chah* en van „ *Chah-Alem* tot Keizer uitroepen. Vervolgens tegens zyn broeder, *Kiam* „ *Bahche*, (dien onze Historieschryvers *Cambash* of *Cambax* noemen) en „ die zich te Haider-Abad onthieldt, trekkende, maakte hy hem gevangen."

DE Heer Otter heeft inderdaat op een' andere plaats den naam van *Muham-*

(*a*) Volgens den Hr. Otter was hy slegts zeven en tagtig en een half jaren oud. De Deensche Zendlingen geven hem den ouderdom van ontrent drie en 't negentig jaren.

(*b*) Verscheide Schryvers zeggen het zelfde; doch de Deensche Zendlingen beweeren in het tegendeel, dat hy met zyne twee zonen na een' regeering van vyf maanden in een' schermutseling gedood is.

(*c*) Die Prins hadt slegts vyf honderd Ruiters, werdt gevangen gemaakt, en naar *Badorscha* gebragt, alwaar hy kort 'er na overleedt.

hammed-Ekbar aan den oudſten zoon van Aureng-Zeb gegeven, en de naam van Chah-Alem, die hy den Opvolger doet aannemen, verſcheelt zeer weinig van dien van Cha-Halam. Maar de oudſte der vier Prinſen was in Perſië, en konde over Kaboul gekomen zyn; in plaats dat Cha-Halam 'er toen niet konde wezen, vermits men hem te Dehli onderſtelt; behalven dat door geen ſpoor blykt, dat hy ooit den naam van Muhammed Muzem (*a*) gevoert heeft.

&c.

Wat oordeel men ook wegens die Behadir-Chah velle, was het *Dgibandar*, zyn zoon, die erfgenaam van zyn Troon werdt, na drie zyner broeders overwonnen en naar het voorbeeld zyner voorzaten gedood te hebben. Op zyne beurt werdt hy door *Ferruh Siër* geſlagen, en verplicht de vlucht te nemen (*b*).

Ferruh Sier.

Ferruh Sier, zoon van *Azım Elchan*, en kleinzoon van Behadir-Chah, beklom den Troon, en werdt kort 'er na door twee Heren van zyn Hof, genaamd

(*a*) Het getuigenis van den Hr. Otter, wel verre van dat van alle de andere Reizigers en Geſchichtſchryveren te wederſpreken, beveſtigt het zelve in het tegendeel volkomen en in alle opzichten. 't Is waarlyk moeilyk, hunne verhalen overeen te brengen door de verſcheidenheid der namen. Ondertuſſchen geraakt men 'er toe, door de kennis dier verſcheidenheden, waar door men de echte perſonen en gebeurteniſſen kundig wordt.

Aureng-Zeb hadt vyf zonen, waarvan de oudſte, genaamd *Mohammed-Moazem* of eenvoudig Sultan Mohammed, ſchoonzoon van den Koning van Golkonda, naar Bengale by Chah Chula, zyn oom, gevlucht zynde, naar het Hof gebragt en voorts gevanglyk naar Gualeor gevoert werdt, alwaar zyn Vader hem deedt doden, volgens het verhaal der Deenſche Zendlingen. Hoe het zy, was hy ſedert lange overleden; weshalven het in deze laatſte omwenteling op hem niet aankomt.

De tweede zoon heette allereerſt *Chah Alem-Bhadur*, doch nam ſedert de dood van zyn broeder ook dikwerf zyn naam aan, die ſlegts een titel is(1). Zodra men derhalven weet dat Chah-Alem (of Halem, zynde om 't even) het zelfde is als Mohammed Moazem, of Muhammed Muzem, oudſte der zonen van Aureng Zeb, die in leven bleef, blyft gene zwarigheid meer overig. 't Is de zelfde, die na een negenjarige gevangenis in vryheid geſtelt zynde, in de hoedanigheid van Onderkoning naar Kaboul gezonden werdt, van waar hy terug kwam, om zyne twee jongere broeders de Kroon te betwiſten; want de derde zoon van Aureng-Zeb, genaamd *Muhammed-Ekber*, dien de Hr. Otter den *oudſten* niet noemt, gelyk de Hr. Prevoſt hem ten onrechte beſchuldigt, ſedert enige jaren in Perſië overleden was, en derhalven niet over Kaboul gekomen konde zyn, in plaats dat Chah-Alem, die 'er ten tyde van het overlyden van zyn vader was, zeer wel te Dehli terug gekeert konde wezen, alwaar men hem onderſtelt; gezwegen dat uit veel vroeger blyken, dan de navorſſchingen van den Hr. Otter, (2) kenlyk is, dat de zelfde Chah Alem ook den dubbelen naam droeg, dien hy hem geeft; en de naam, dien hy hem ſedert zyne komſt tot den Troon doet aannemen, laat op dit artikel gene twyfeling overig.

(*b*) Chah Alem beſtierde het Keizerryk zeer ſlegt. Hy overleedt te Dehli na een' regering van vyf jaren den 28. February 1712. in den ouderdom van agt en zeſtig jaren en vier maanden, nalatende vier zonen. 1. *Muaſſadim* of *Moſſoddin*, ook wel *Jandarſcha* of *Dgibandar-Scha*. 2. *Aſſimdin* of *Aſſimſcha*. 3. *Rafiel Gadders*, of *Rafilſcha*. 4. *Choſchaiſta-Chadder* of *Janſcha*, die een zwaren oorlog voerden. De drie laatſten kwamen in denzelven om, en Muaſſadim, de oudſte, bleef meeſter van het Keizerryk. Door *Farruchſes*, zoon van Aſſimdim, zyn tweeden broeder, overwonnen, werdt hy verplicht, de vlucht te nemen en door een zyner eige Officieren gevangen genomen, en verloor, na een' regering van negen maanden, zyn hoofd.

(1) *Mouzem* betekent *de grootſte*.

(2) Bernier onder andere noemt hem alomme *Sultan-Mazum*, en zegt dat hy 's Keizers tweede zoon was. Ook ſpreekt hy van den oudſten, dien hy, gelyk de Hr. Otter, eenvoudig *Sultan-Mahmoud* noemt. Betreffende *Ekbar*, voegt dezelfde Schryver 'er meer dan eens by, dat hy de derde zoon was. Dit is, onzes bedunkens, beſliſſend.

Beschryving van Indostan.

naamd de *Seids* (*a*) afgezet, die hem blindeden, en in den jare 1719 deden ombrengen.

1719. Refi-Ed-Deredjat.

Refi-Ed-Deredjat, zoon van *Refi-Elchan* en kleinzoon van Bedahir Chah, werdt door de Seids uit het Kaſteel van *Selinguer*, waarin hy opgeſloten was, gehaalt, en in plaats van Ferruh-Sier op den Troon geplaatſt. Drie maanden daarna benamen de Seids hem mede het leven, en ſtelden zyn broeder, *Refi-Ed-Deoulet*, in zyne plaatſe, die kort daarna een natuurlyke dood ſtierf (*b*).

Nasreddin-Muhammed-Chah. 1739.

Nasreddin-Muhammed-Chah, zoon van *Djan Chah* (*c*) en kleinzoon van Behadir-Chah, werdt mede door de zelfde Seids op den Troon geſtelt, die hem welhaaſt regeerden. Vervolgens ontſloeg hy zich van hunne Tiranny; doch hadt het ongeluk, in een veel groter ongeval te geraken. 't Was in den jare 1739 en het een en twintigſte zyner regering, dat de beruchte *Thamas Kouli-Khan*, of Nadir-Chah, zich van Kandahar meeſter gemaakt hebbende, gebruik van de lafhartigheid van dien Prins maakte, om met een magtig Leger in Indië te vallen, en, alle hinderpalen te boven ſteigende, tot Lahor doordrong, 't geen hy zonder veel moeite bemagtigde. De Reiziger, dien men in de vooronderſtelling zyner goede trouwe geſtadig aanhaalt, bevondt zich toen in Perſië, en de gelegenheid, die hy hadt, om zich van alle de omſtandigheden dier grote gebeurtenis te doen onderrichten, maakt zyn getuignis geloofwaardig. In zyn Verhaal is de oorſprong van Nadir-Chah en de vorderingen van zyn geluk te lezen (*d*). 't Geen daartoe betreklyk is, zal men alhier verhalen.

Krygsbedryven van Thamas-Kouli-Khan, of Nadir Chah in Indië.

De Vyand der Mogollen door de zwakheid van den wederſtand van dezen en door de nodiging van enige Verraders aangemoedigd, leidde zyn overwinnend Leger naar *Kiernal*, tuſſchen Lahor en Dehli, en werdt door dat van Muhammed-Chah aangetaſt; doch hem met een gunſtiger geluk, 't geen zyne wapenen byna altoos verzelt hadt, geſlagen hebbende, bragt hy dien ongelukkigen Keizer welhaaſt in de noodzaaklykheid, om hem den vrede te verzoeken. Het was te beklaaglyker voor Indoſtan, vermits *Nizam-ul-Mulk* (*e*), de

De Groot Mogol

(*a*) Het waren *Sâidabdullâ-Kan* en *Said huſſanali-Khan*, twee zyner voornaamſte Staatslieden.

(*b*) Volgens 't verhaal der Deenſche Zendlingen hadt Farruchſer terſtond *Rafieldowla* tot opvolger, die na vier maanden een natuurlyke dood ſtierf. De *Saidos* bragten vervolgens een anderen Prins van den bloede op den Troon, genaamd *Rafieldaraſcha*, die ſlegts zes maanden regeerde, en na hem een derden Prins van den bloede, genaamd *Chaijan*, die niet langer dan zes maanden leefde en te Dehli een natuurlyke dood ſtierf.

(*c*) De Djian-Chah, of Dgihandar, gelyk hy boven genoemt is, is de zelfde als Muaſſadin of Dgihandar-Scha, dien wy zeiden de oudſte der zonen van Chah Alem, of Behadir-Chah te zyn.

(*d*) Zie de *Voyage d'Otter*, I. Deel bladz. 298. en volgende.

(*e*) Die Heer was Gouverneur van het Decan, en werdt voor een der grootſte mannen van het Keizerryk gehouden; doch hy hadt van de Staatslieden van den Keizer verſcheide redenen van misnoegen ontfangen, die hem tot wraak aanſpoorden. Hy was het, die den intocht der Perſianen in Indië begunſtigde. De dood van den eerſten Staatsdienaar, *Khan Devran*, die in den ſlag van Kiernal ſneuvelde, hadt zyn wrok noch niet t'enemaal voldaan, offchoon hy hem volſtrekt meeſter in den Raad en in het Leger gelaten hadt. Muhammed benoemde hem in de ongelegenheid zyner geſteltnis teffens *Vekil-Mutlak*, dat is te zeggen Luitenant Generaal zyner Staten, en Opper-Veldheer over zyne troepen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Muhammed-Chan verzoekt hem om den vrede.

de zelfde Verrader, die Nadir-Chah ingeroepen hadt, benoemt werdt, om 'er over te handelen. Met een' volmagt voorzien, begaf hy zich naar de Legerplaats van den Overwinnaar. De een en de ander wenschten malkander te zien, om de volkome uitvoering hunner oogmerken vast te stellen. Zy kwamen overeen, dat Muhammed-Chah een' onderreding met Nadir-Chah houden en deze hem een geschenk van twee duizend *Kiurours* (*a*) doen zouden, en dat het Persische leger uit de Staten van den Mogol zoude trekken. Ook werden de volgende plechtigheden vastgestelt: „ dat men een' tent tusschen „ de beide Legers zoude opslaan; dat de beide Monarchen zich de een na den „ anderen naar dezelve zoude begeven, naamlyk Nadir-Chah het eerst, en „ Muhammed-Chah, wanneer de ander 'er in getreden zoude zyn; dat op „ de komst van den Keizer de zoon van den Koning van Persië enige treden „ vooruit zoude doen, om hem te geleiden; dat Nadir-Chah hem aan den „ ingang ontfangen zoude en tot binnen in de tent geleiden, alwaar zy zich „ op twee Tronen, den een recht over den anderen, zouden plaatsen, en dat „ na een gesprek van enige ogenblikken Muhammed-Chah naar zyne Legerplaats zoude keeren, en men hem in het uitgaan de zelfde ere als by „ zyne komst bewyzen."

Plechtigheid hun ner onderreding.

Verradery, die de eerste onderhandelingen van Vrede doet afbreken.

Een andere Verrader, genaamd *Seadet-Khan*, wilde met Nizam-ul-Mulk in de gunsten van Nadir-Chah delen, en besloot met dat oogmerk, noch groter godloosheden te plegen. Hy deedt den Koning inboezemen, dat Nizam-ul-Mulk jegens hem in achting te kort geschoten hadt, door hem een zo gering geschenk aan te bieden, 't geen noch aan den rykdom van een Keizer der Indiën noch de grootheid van een Koning van Persië beantwoordde. Hy beloofde hem het dubbel, zo hy tot Dehli wilde voortrukken, onder voorwaarden nochtans, dat hy naar den raad van Nizam-ul-Mulk niet meer luisteren zoude, die hem om den tuin leidde; dat hy den Keizer, wanneer deze t'enigen tyde by hem zoude zyn, aanhouden zoude, en hem rekenschap zyner schatten doen geven. Die voorslag, welke de hebzucht van Nadir-Chah kittelde, werdt zo wel ontfangen, dat hy terstond het besluit nam, het tractaat niet in acht te nemen (*b*).

Nadir-Chah geeft een gastmaal aan den Groten Mogol.

Aanspraak, die hy aan hem doet.

Hy gaf bevel tot een groot gastmaal, en de Keizer met Nizam-ul-Mulk op het zelve verschenen zynde, werdt ontfangen, gelyk men overeengekomen was. Na de eerste plichtsplegingen gaf Nadir-Chah een teken, om op te disschen, en verzocht Muhammed-Chah enige ververschingen te willen aannemen, 't geen deze deedt. Aan de tafel zittende, nam Nadir-Chah die gelegenheden waar, om den Keizer dus aan te spreken. „ Is het mooglyk, dat „ gy de zorge over uwe Staten zo verre veronachtzaamt hebt, dat gy my tot „ hier toe hebt doen komen? Ten tyde gy verstondt, dat ik van Kandahar „ vertrokken was, met oogmerk, om in Indië te vallen, eischte de voor„ zichtigheid toen niet van u, dat gy in persoon naar Lahor toog, en een „ uwer Veldheeren met een Leger naar Kabul zondt, om my den doortocht „ te betwisten? Doch 't geen my het meest verwondert, is, dat gy de on-

„ voor-

(*a*) Een Kiurour maakt honderd *Leuks*. Een Leuk maakt honderd duizend roepiën en een roupie ontrent vyf en veertig stuivers, Fransche munt.

(*b*) Otter, *ubi supra*, bladz. 385 en 386.

„ voorzichtigheid hebt, u in een' onderreding met my in te laten, die „ met u in oorlog zyt, en dat gy niet weet, dat de grootste feil van een Souverein bestaat, in zich aan de bescheidenheid van zyn vyand over te geven. „ Wanneer ik, 't geen God verhoede, enig kwaad oogmerk jegens u hadt, „ hoe doch zoudt gy u konnen verweeren? Thans ken ik uwe Onderdanen „ te wel, dan dat ik niet zoude weten, dat groten en kleinen alle lafhertigen of zelfs Verraders zyn. Myn toeleg is niet, u de Kroon te ontnemen. „ Alleen wil ik uwe Hoofdstad zien, my 'er enige dagen ophouden, en vervolgens naar Persië keren." Deze laatste woorden geuit hebbende, leide hy de hand op den Alcoran, en deedt een eed, zyn woord te zullen houden (*a*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

MUHAMMED-CHAH, die taal niet verwachtende, scheen dezelve met grote verbaasdheid aan te horen; doch de laatste betuigingen bragten hem in zodanig een' ontsteltenis, dat men meende, dat hy in onmagt geraken zoude; want hy van kleur veranderde, zyne stem verzwakte en zyne harssenen verwart geraakten. Na een weinig het gevaar overwogen te hebben, waarin hy zich gebragt hadt, begon hy te spreken, om vryheid te verzoeken, van naar zyne Legerplaats te keren, 't geen Nadir-Chah hem weigerde, die hem onder de bewaring van *Abdul-Baki-Krau*, een zyner voornaamste Officieren, stelde. Die tyding verwekte een' grote ontsteltenis in het gantsche Indische Leger. De *Intimadud-Deoulet* (*b*) en alle de Omrahs bragten den nacht in een' grote ongerustheid door. Den volgenden dag zagen zy een Persischen Officier met een' bende krygsvolk aankomen, die, na zich van de schatten en het reistuig van den Keizer meester gemaakt te hebben, in de Legerplaats deedt afkondigen, dat een ieder met zyn reistuig en al wat hy konde medevoeren onverhindert konde vertrekken, zonder vreze van aangehouden te worden, of enige belediging te ontmoeten. Een ogenblik 'er na kwamen tien Persische Ruiters den Intimadud-Deoulet oplichten, dien zy naar het kwartier van den Keizer in hun eige Legerplaats bragten, en hem by dien Vorst lieten. Na het verstrooijen van het Leger konde Nadir-Chah lynrecht naar de Hoofdstad trekken; doch het volk willende overtuigen, dat zyn tocht met Muhammed-Chan beraamt was, deedt hy Seadet-Khan vooruit trekken, om de gemoederen tot de uitvoering zyner oogmerken te bereiden. Die Khan vertrok met twee duizend Persische Ruiters, onder het bevel van een der zonen van Nadir-Chah. Hy begon zyne bedryven, door te Dehli een verbod af te kondigen, om zich tegen de Persianen niet te kanten. Vervolgens den Gouverneur van het Fort by zich hebbende doen roepen, gaf hy hem kennis van de Brieven, met 's Keizers zegel gezegeld, behelzende een bevel, om het kwartier van *Renchen-Abad* voor Nadir-Chah gereed te maken, en het Fort te ontruimen, om 'er de bende, die hem volgde, in te huisvesten. Dat bevel kwam den Gouverneur vreemd voor; doch waaraan hy echter met een' blinde onderwerping gehoorzaamde, en traden de twee duizend Persianen binnen het Fort. Seadet-Khan verkoos den nacht, om zich der-

Muhammed Chah werdt gevangen genomen.

Streek van Nadir-Chah.

Voorzorgen, door hem aan den kant van Dehli genomen.

(*a*) *Ibid.* bladz. 387.
(*b*) Dit is de ware naam van den eersten Vizir van Indostan, die anderen de *Athamadoulet* noemen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

derwaards te begeven, en zettede 's Keizers zegel op de kisten en op de deuren der Magazynen. Vervolgens maakte hy een' naauwkeurige lyst van de Omrahs, Staatsbedienden en andere Amptenaren, gelyk ook van alle de ryke inwoonders van de Stad, Indiërs of Mahometanen, welke lyst Nadir-Chah terstond de namen konde doen weten der zulken, van wien hy by zyne komst geld konde vorderen; ook deedt Seadet-Khan het Paleis aanwyzen, 't geen tot den intrek der Persische Officieren ingeruimt moest worden (a).

In wat orde hy naar die Hoofdstad toog.

De Overwinnaar, van de Krygskas, het Geschut en de Krygsbehoeftens, in de Legerplaats gevonden, meester geworden zynde, zondt alles onder een' goede beschutting naar Kaboul, om het voorts naar Persië te doen voeren. Vervolgens vertrok hy in de volgende orde van Kiernal. De Keizer werdt in een draagzetel gedragen, verzeld van Nizam-ul-Mulk, den Vizir, den *Ser-bulend-Khan* en van andere Omrahs, en trok aan de rechterzyde, gevolgd door veertig duizend Persianen. Een ander gedeelte van het Persisch Leger was aan de linkerzyde, en Nadir-Chah maakte met het overige van zyne troepen de achterhoede uit. Na een tocht van verscheide dagen kwamen zy (b) aan den Keizerlyken Tuin van *Chalèmar*, alwaar zy den nacht doorbragten. Den volgenden dag deedt de Keizer zyne intrede binnen Dehli. In het Paleis gekomen zynde, deedt hy afkondigen, dat Nadir-Chah aldaar des anderdaags stondt aan te komen, met bevel aan alle de Inwoonders, hunne huizen te sluiten, en verbod, zich niet op de straten, markten of de daken der huizen te vertonen, om de intrede van den Koning van Persië te zien. Dat bevel werdt zo bestipt uitgevoert, dat Nadir-Chah, den 9. op den klaren dag binnen gekomen zynde, op zynen weg geen Indiër ontmoette. Hy nam zyn intrek in het kwartier van Renchen-Abad, 't geen voor hem gereed gemaakt was. Seadet-Khan hadt zich beyvert, hem tot den Tuin van Chalèmar te gemoet te komen, en hem tot het Paleis, waarin hy afgetreden was, vergezelt.

Straf van een Verrader.

Hy vleidde zich, een byzonder gehoor te zullen erlangen, en hem te onderrichten, wat gedrag hy in zyne Hoofdstad behoorde te houden. De Koning geen acht op zyn yver schynende geslagen te hebben, verstoutte hy zich, dezen te naderen, opdat hy gehoort mogt worden; doch werdt met veel hoogmoedigheid ontfangen, en zelfs bedreigt, gestraft te zullen worden, zo hy het beloofd geschenk niet terstond bragt. Een' zo ruwe behandeling deedt hem bespeuren, van waar het kwam. Nizam-ul-Mulk, die gedurende enige dagen geveinst hadt, een medegenoot zyner verradery te zyn, doch die te schrander was, om hem in de gunst van den Koning deel te geven, hadt reeds middel gevonden, hem te verderven, door zyne goede trouw te doen verdenken. De ongelukkige Seadet-Khan alle hulpmiddelen in het werk gestelt hebbende, en wanhopende, de overhand over zyn mededinger te behalen, nam vergif in, waardoor hy des anderdaags dood gevonden werdt (c).

Slachting der Persianen te Dehli.

Den zelfden dag meenden de Inwoonders van Dehli uit een gerucht, 's avonds verspreid, dat Nadir-Chah overleden was; weshalven zy oproerig de wapenen opvatteden, en, door den wrok aangedreven, alle de Persianen, die zy

(a) Otter, *ubi supra*, bladz. 390 en voorgaande.
(b) Den 7 van *Zil Hadgé*, die met de maand Maart overeenkomt.
(c) *Ibid.* bladz. 362.

zy in de ſtraten ontmoetten, nedermaakten, in welke woede, die den gantſchen nacht duurde, men wil dat meer dan twee duizend vyf honderd omkwamen. Offchoon de Koning terſtond hier van verwittigt werdt, deedt de vreze van enige hinderlage hem den volgenden dag afwachten, om die wanorde te ſtuiten; doch zich by den opgang der zonne naar de Moskee van *Reuchenud-dewlet* begevende, bragt het gezicht van een groot getal Perſianen, wier lyken hy uitgeſtrekt ter aarde zag liggen, hem tot woede, weshalven hy een' algemene ſlachting beval, met verlof, van de huizen en winkels te plunderen. In een ogenblik zag men zyne Soldaten met den ſabel in de hand door de voornaamſte wyken der Stad verſpreid, dodende al wat zy ontmoetten, brekende de deuren open, en dringende in de huizen, waarin zy mannen, vrouwen en kinderen zonder onderſcheid doodden. De Gryzaarts, Prieſteren en Godsdienſtigen, die in de Moskeën gevlucht waren, werden, terwyl zy den Alcoran lazen, wredelyk verworgt. Genen werdt genade bewezen, dan alleen de fraaiſte jonge dochters, die de dood ontkwamen, om de beeſtachtigheid van den Soldaat te ondervinden, zonder enige acht op hunnen ſtand, geboorte, noch zelfs op de hoedanigheid van vreemdlingen te ſlaan. Die wreedaarts, eindelyk het bloedplengen zat, begonnen de plondering, waarin zy inzonderheid de edele geſteentens, het goud en het zilver verkozen, waarvan de buit onnoemlyk was. Het overige lieten zy varen, en de huizen in brand ſtekende, werden verſcheide wyken van de Stad in de aſſche gelegt.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Wraak, die zy daarover nemen.

ENIGE vreemdlingen, in de Hoofdſtad geweken, liepen t'zamen, om hun leven te verdedigen. De Juweliers, Wiſſelaars en Kooplieden in ſtoffen kwamen by hen byeen. De Opzichter der meubilen van de Kroon ſtelde zich aan hun hoofd, met *Iman-Eddin*, Geneesheer van het Hof. Gedurende enigen tyd ſtreden zy op een' wanhopige wyze; doch den wapenhandel ongewoon, hadden zy ſlegts het genoegen, met den ſabel in de vuiſt te ſneuvelen. De Schryver verzekert, dat in die ſlachting meer dan twee honderd duizend menſchen omkwamen. Een groot getal van die den moord ontkwamen, namen gelukkig de vlucht (*a*).

NIZAM-UL-MULK en de Groot-Vizir, bedacht om het overige van de Stad te behouden, gingen zich voor de voeten van Nadir-Chah werpen, ten einde hem om genade te ſmeken. Op dat ogenblik gaf hy bevel, de andere wyken te vuur en te zwaard te verdelgen. De beide Omrahs werden ſlegt ontfangen. Na in vele ſcheldwoorden en bedreigingen uitgebuldert te hebben, liet hy zich eindelyk bewegen, en de Officieren werden gelaſt, de troepen terug te roepen, terwyl den Inwoonderen bevolen werdt, zich in hunne huizen op te ſluiten; en geraakte dus welhaaſt de ruſt herſtelt.

DES anderdaags deedt men de Soldaten alle de door hun opgelichte dochters hare vryheid weder geven, en de inwoonders alle de dode lyken op pœne des doods begraven. Die ongelukkigen verzochten tyd, om de lighamen der Muzulmannen van die der afgodiſche Indiërs te ſcheiden, om een ieder volgens zynen Godsdienſt de laatſte ere te bewyzen; doch in de vreze, dat de minſte vertraging de ſlachting weder een begin konde doen nemen,

De orde te Dehli herſteld.

(*a*) *Ibidem*, bladz. 395 en voorgaande.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

men, maakten enigen haaftig graften op de markten, waarin zy hunne vrienden onderéen begroeven, en andere houtftapels, op welke zy de hunnen zonder onderfcheid verbrandden. Men hadt voor het vertrek der Perfianen geen tyd, om de zulken te denken, die in de beflotene plaatfen gedood waren, en het was toen een yffelyk gezicht, half verrotten lyken uit de huizen te zien halen. *Seid-Khan* en *Chebfurav-Khan*, de een een bloedverwant van den Vizir en de ander van *Khara-Khan*, die in den flag gefneuvelt was, werden benevens *Reiman*, Hoofd der *Tchoupdars*, of der Deurwaarders van den Keizer, befchuldigt, in den opftand een groot getal Perfianen gedood te hebben, weshalven Nadir-Chah hun den buik deedt open fnyden, 't geen in 't gezicht van Nizam-ul-Mulk en van den Vizir, die te vergeefs al hun aanzien ter hunner behoud befteed hadden, uitgevoert werdt.

Zucht van Nadir-Chah naar de ryk-dommen der Mo-gols.

NADIR-CHAH deedt den fchat van Seadet-Khan, begroot op meer dan tien leuks roepiën, naar Audih brengen. *Murid-Khan* werdt naar Bengalen gezonden, om zich van de kas der impoften meefter te maken, terwyl Nizam-ul-Mulk en de Vizir bevel bekwamen, de krygskas weder over te leveren, die van een Kiurour roepiën was, toen hy uit de Hoofdftad was vertrokken, om tegen de Perfianen op te trekkken; ook werden zy vermaant, hunne eige goederen en de zulken, die den Keizer behoorden, uit hunne Gouvernementen te doen komen. Nizam-ul-Mulk wift zich uit die ongelegenheid te redden. „ Gy weet, myn Heer, zeide hy tegen den Koning, dat ik u onderdanig ben, en altoos oprecht met u gefproken heb; „ weshalven ik hoop, dat gy genegen zult wezen, my te geloven. Toen „ ik uit het Decan vertrok, ftelde ik 'er myn zoon in de hoedanigheid van „ Luitenant, en overhandigde hem alle de goederen, die ik bezat. De „ gantfche wereld weet, dat hy my niet meer onderdanig is, en het van „ my niet afhangt, hem tot zyn plicht te doen keeren. Gy alleen zyt in „ ftaat, hem 'er toe te brengen, en de Rajaas van het Decan, die alle „ Rebellen zyn, t' onder te brengen. Behalven de fchatten, door myn „ zoon byeen verzameld, kondt gy zware belaftingen van die trotfche Rajaas ligten, die geen gezag meer erkennen."

NADIR-CHAH begreep zeer wel de fchranderheid van dat antwoord; doch vermits Nizam-ul-Mulk hem noch noodzaaklyk was, verkoos hy de party van te veinzen, en fprak niet meer van den fchat van het Decan. De Vizir, dien men vertrouwde zeer ryk te zyn, werdt minder ontzien. De Koning niet hebbende konnen flagen, in hem te vertzagen, deedt zyn Secretaris komen, welke hy dapper over den hekel haalde, en hem aandrong, zyne rekeningen te vertonen; en deedt hem, wel verre van naar zyne redenen te luifteren, een oor affnyden. De Vizir werdt aan de Zon blootgeftelt, een' oude foort van ftraffe in hete landen. Die geweldadigheid deedt hem een Kiurour roepiën aanbieden, behalven vele edele gefteentens en verfcheide oliphanten. De Secretaris werdt op grote fommen geftelt en in handen van Serbulend-Khan overgegeven, met bevel, hem door pynignigen te doen betalen; doch hy onthefte zich van die knevelary door een gewillige dood.

Oeffent zyn heb-zucht zelfs

NADIR-CHAH fpaarde zelfs de doden niet, leide bezetting in de Paleizen van *Muzaffer-Khan*, van *Mirklu*, en van verfcheide andere Omrahs, die in het gevecht van Kiernal het leven verloren hadden. Van hunne erven trok hy

hy een Kiurour roepiën. Vermits de Stad ſteeds berend bleef, vielen de Ingetenen, welke die knevelaryen door de vlucht poogden te ontwyken, in handen van de Perſiſche troepen, en ſneuvelden zonder barmhartigheid. Welhaaſt ontbraken de levensmiddelen en de honger vermeerderde de algemene rampen. Verſcheide Vreemdlingen het gevaar, van door de Perſianen mishandelt te worden, verkiezende boven de ſtraf van den honger, wierpen zich by hopen voor de voeten van Nadir-Chah, en baden hem om brood. Door hunne ſmekingen bewogen, vergunde hy hun, granen tot hun beſtaan naar den kant van *Ferid-Abad* te gaan zoeken, doch 't geen zy by gebreke van rytuigen op hunne hoofden moeſten torſſchen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. jegens de doden.

EINDELYK deedt zich Nadir-Chah den Keizerlyken ſchat en de meubilkamer openen, waaraan ſedert verſcheide regeringen gene hand geſlagen was, en waaruit hy onwaardeerbare ſommen in geſteentens, goud, zilver, ryke ſtoffen en koſtbare goederen ligtte, onder welke hy den Troon van de Paauw, op negen Kiurours gewaardeerd, geenzins vergat, en werdt de gantſche buit onder een ſterk geleide naar Kaboul gevoert. Hierna bragt hy, om van de vermoeiniſſen van den oorlog adem te halen, enige dagen met wandelingen en andere luſtbaarheden door, waartoe alle de lekkernyen van Indië in overvloed aangebragt werden. De heerlyke gebouwen en andere geſtichten van Dehli deden hem beſluiten, dezelve in Perſië te doen navolgen. Onder de Mogolſche konſtenaren verkoos hy de Bouwmeeſters, Schrynwerkers, Schilders, en Beeldhouwers, die hy met den ſchat naar Kaboul deedt vertrekken, om tot het bouwen van een' Stad en een' Veſting naar die van Jehan-abad gebruikt te worden. Vervolgens verkoos hy naby *Hemedan* een' plaats tot het bouwen van die Stad, die den naam van *Nadir-abad* zoude dragen. De aanhoudende oorlogen, die hem na zyne terugkomſt onledig hielden, gedoogden de volvoering van dat deftig ontwerp niet; doch om de nakomelingſchap een gedenkteken zyner overwinningen na te laten, deedt hy te Dehli goude en zilvere munt ſlaan, waar mede hy zyne krygsbenden betaalde. Den Schryver van dit verhaal heeft men verzekert, dat hy te Suratte en in Bengale mede van die ſtukken deedt ſlaan; doch dezelve hadden geen cours in de Hoofdſtad, en waarſchynlyk hebben zy die ook in de beide andere landen niet gehadt (*a*).

Nadir-Chah maakt zich meeſter van de Keizerlyke ſchat.

Ligt de werklieden tot een groot ontwerp.

Geld, 't geen hy doet ſlaan.

NA de Keizerlyke ſchat en alle de rykdommen der Groten uitgeput te hebben, deedt Nadir-Chah aan Muhammed-Chah een Prinſes van zyn bloed, genaamd *Kiambahche*, voor zyn zoon, *Naſrullah-Mirza*, ten huwelyk verzoeken, welke die Vorſt hem niet durfde weigeren. Dat huuwlyk werdt volgens de Muzulmanniſche wet voltrokken, zonder dat het met enig feſtein of vreugdeblyk gepaart ging. Zyne loosheid bepaalde zich niet tot de eer van dat verbond. Vermits hy te veel zwarigheden in de verovering van een zo veruitgeſtrekt Keizerryk voorzag, en in de onmooglykheid zelfs, om het te behouden, wilde hy zich ten minſte van een gedeelte van Indië verzekeren. Daags na de plechtigheid van den trouw deedt hy den Keizer verklaren, dat hy

Huuwt zyn zoon aan een Mogolſche Prinſes.

Afſtand van een ge-

(*a*) Enige dier munten hadden tot omſchrift: *Sultan ber Selatini Dgihan-Chah Chahan Nadir-Iran-u-Zeman*; dat is, *de Vorſt der Vorſten van de Wereld, de Koning der Koningen, het Wonder van Perſië en van deze Eeuw*.

Beschryving van Indostan.

deelte der Staten van den Mogol aan Nadir-Chah.

hy den nieuwgetrouwden de Provincie Kaboul met de andere landen van Indië aan gene zyde van de Rivier Etek behoorde af te ftaan. In de noodzaaklykheid, van voor het geweld te zwichten, ftondt Muhammed by een gefchrift, met zyn hand ondertekend, en met zyn zegel (*a*) bekrachtigt, zyne rechten op die fchone Provincien af. Nadir-Chah was op niets anders bedacht, dan om zyne rykdommen door nieuwe knevelaryen te vergroten, weshalven hy van de Omrahs en alle de Inwoonderen der Stad geld, naar evenredigheid van hun vermogen, onder de benaming van gefchenk vergde. Vier Mogolfche Heren, met de uitvoering dier beveelen belaft, maakten een naauwkeurige lyft van alle de huizen der Stad, tekenden de namen op van die betalen moeften, en fchatteden hen te zamen op een' Kiurour en vyftig Leuks roepiën; doch toen zy hunne lyft den Koning vertoonden, kwam hem die fomme te gematigt voor, en woedend wordende, begeerde hy terftond de vier Kiurours, die Seadet-Khan hem belooft hadt. De kommiffariffen ontftelt, verdeelden de verfcheide wyken der Stad onderling, en ligtten die fomme met zo veel geftrengheid, dat zy verfcheide perfonen van den hoogften rang door pynigingen deden fterven. Door kracht van geweld verzamelden zy drie Kiurours roepiën, waarvan zy twee en een halve in de fchatkiften van Nadir-Chah bragten en het overige voor zich behielden. Een Dervis, door medelyden over 's volks ongevallen bewogen, boodt den vreeflyken Nadir-Chah een gefchrift aan, 't geen in volgende voegen vervat was: „Zo gy een God zyt, handel „ godlyk. Zo gy een Profeet zyt, lei ons op den weg des heils. Zo gy een „ Koning zyt, maak de volkeren gelukkig en verdelg dezelve niet." Nadir-Chah antwoordde, zonder zich te vergrimmen: „Ik ben noch een God, om „ Godlyk te handelen, noch een Profeet, om den weg des heils te wyzen, „ noch een Koning, om de volkeren gelukkig te maken. Ik ben die, welke „ God den natien toezend, op welke hy zyne wraak wil doen nederftor- „ ten (*b*)."

Ein-

(*a*) De dagtekening dier Acte is van de maand Muharrem, het jaar der Hegira 1152, 't geen met de maand April 1739 overeenkomt. In het Artikel der Landbefchryving heeft men de namen der Landen geftelt; doch de inleiding der Acte verdient geen minder opmerking, door de byzonderheid der beweegoorzaken: „ De Vorft der Vorften, de Ko- „ ning der Koningen, de fchaduw van God op de aarde, de befchermer van den *Islam* „ (dat 's te zeggen, van het ware geloof) de tweede Alexander, de magtige Nadir-Chah, „ die God lange doe heerfchen, bevorens gezanten aan my gezonden hebbende, uitge- „ ftrekt liggende voor den Troon, heb ik bevel gegeven, de zaken, waarom zy geko- „ men waren, te beflechten. Sedert zondt dezelve my van Kandehar [den Turcman Muham- „ med-Khan in de hoedanigheid van Gezant] om my zyn verzoek te doen herinneren; „ doch myne Staatsbedienden leiden hem om den tuin, en trachtten de uitvoering myner „ beveelen te leur te ftellen. Dit hun kwaad gedrag heeft een vyandfchap tuffchen ons „ doen geboren worden. Zy hebben Nadir-Chah verplicht, met een Leger in Indië te „ vallen. Myne Veldoverften hebben hem ontrent Kiernal Slag gelevert, waarin hy de „ overwinning behaalt heeft, die gelegenheid tot onderhandelingen heeft gegeven, wel- „ ke door een onderreding, die ik met hem gehouden heb, geëindigt zyn. Die grote „ Koning is vervolgens met my tot aan Chah-Dgihan-Abad gekomen. Ik heb hem myne „ rykdommen, fchatten en myn gantfche Keizerryk aangeboden, doch hy heeft het niet „ geheel willen aannemen, en zich met een gedeelte vergenoegende, heeft hy my meefter „ gelaten, gelyk ik was, van de Kroon en den Troon. In aanmerking van die edelmoe- „ digheid heb ik hem afgeftaan enz." Otter, bladz. 404. en volgende.

(*b*) *Ibid.* bladz. 414.

EINDELYK met zyne overwinningen in Indië te vreden, bereidde hy zich ernſtig tot zyne terugkeering naar Perſië. Den 6. May deedt hy alle de Omrahs in het Paleis byeen komen, welken hy verklaarden, den Keizer weder in het vry bezit zyner Staten te zullen ſtellen. Na vervolgens dien Vorſt verſcheide onderrichtingen nopens de regeringswyze gegeven te hebben, wendde hy zich tot de Omrahs, en zeide op den toon van een vergramden Meeſter: „ Ik wil u wel het leven laten behouden, hoe onwaardig gy het zyt; „ doch zo ik in het toekomende verneem, dat gy in den Staat den geeſt van „ partyſchap en onafhanglykheid zaait, zal ik, hoe verre af zynde, u het „ gewicht myner gramſchap doen gevoelen en u alle zonder genade doen „ ſterven (*a*)."

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Nadir-Chah vertrekt van Dehli.

DUS was zyn laatſte afſcheidt. Den volgenden dag vertrok hy met onmeetbare rykdommen in geſteentens, goud en zilver, die men voor zyne eige rekening op zeventig Kiurours roepiën begrootte, behalven den buit van zyne Officieren en Soldaten, welke op tien Kiurours geſchat werdt. De Schryver begroot die ſommen op agttien honderd millioenen franſche ponden, zonder noch alle de goederen te rekenen, die naar Kiaboul gevoert waren. Het Perſiſche leger toog, zonder zich één dag op te houden, tot aan *Serhind* (*b*). Van daar deedt Nadir-Chah aan *Zekieria-Khan*, Stadhouder van de Provincie Lahor, gelaſten, hem een Kiurour roepiën te brengen. Die Heer, wien de knevelaryen der Hoofdſtad hadden doen voorzien, dat hy niet geſpaart zoude worden, hieldt grote ſommen gereed, en begaf zich met de van hem gevergde terſtond op weg. Zyne ſpoed deedt hem verſcheide gunſten verwerven, en de vryheid van een groot getal Indiërs, die de overwinnaar met den roof van hun vaderland met zich voerde; doch konde het hem niet doen inwilligen aan vyftig der ervarenſte Schryvers van de Divan, welke Nadir-Chah deedt medevoeren, met oogmerk, om van de zaken van Indië in den grond onderricht te worden. Die ongelukkige niet dan een' akelige ſlaverny voorziende, zochten andere middelen, om 'er zich van te ontſlaan, enigen namen de vlucht; doch anderen, die daarom te naauwer opgeſloten werden, benamen zich het leven, of werden Muſulmans (*c*).

Zyn afſcheidneming van de Omrahs.

DE zwarigheid, die de Perſianen ontmoetten, beſtondt in het weder naderen van de Provincie Kaboul, want zy geen meeſters meer van de Hoofdſtad noch van den perſoon van den Keizer waren, wiens gevangenis alle de deelen van het Keizerryk in verſlagenheid en vreze gebragt hadt. Zy moeſten over de Tchenav trekken in een tyd, dat de ongemene grote overvloed van water uit de Chenab, Indus en andere Rivieren niet gehengde 'er bruggen over te ſlaan. Daarenboven hadden zy niet te twyfelen, of zo de Afgans, volkeren die ten Weſten van den Indus wonen, hun genomen beſluit te werk ſtelden, om een Leger, met buit beladen, in zyn tocht aan te taſten, Nadir-Chah gewiſlyk verloren zoude zyn; doch de vruchtbaarheid van zyn geeſt

Gevaar, waaruit zyn geluk hem redt.

(*a*) Otter, II. Deel bladz. 90.

(*b*) *Ibidem*, bladz. 92. Serhind ligt 120 mylen van Dehli en zo verre van Lahor, drie dagreizen van *Semana*, een' andere Stad ten weſten. *Firoub-Chab* deedt aldaar in 't jaar der Hegira 753. een Fort bouwen, en heette het *Firouz-Abad*.

(*c*) *Ibid.* bladz. 94.

Zonderlinge daad van Nadir-Chah.

Loosheid, die hem daarin doet flagen.

Laatfte hinderpalen, die hy te boven komt.

geeft redde hem uit dat gevaar; want door tien Leuks roepiën, die hy onder de hoofden dier verbondlingen uitdeelde, alle die ontwerpen verdwenen. De wateren daalden; men floeg een brug over de rivier en het Leger trok 'er zonder verhindering over. Toen nam hy het befluit, 't geen de Schryver op den rang der grootfte bedryven van zyn leven ftelt, en hy, zegt hy, niet konde geloven, dan nadat het hem door verfcheide geloofwaardige getuigen beveftigt was. Hy deedt onder zyn troepen een bevel afkondigen, om al den buit, door hen in Indië gemaakt, in zyn fchatkift te brengen, onder voorwendfel, van hun te verligten, door zich te belaften met 't geen hun in hunnen tocht konde belemmeren: waaraan zy gehoorzaamden; doch zyne hebzucht ging noch verder. Men hadt hem aangebragt, dat zyne Officieren en Soldaten edele gefteentens verborgen hadden, weshalven zy, vertrekkende, een voor een betaft werden; ook werdt hun reiftuig met de zelfde naauwkeurigheid doorzocht, weshalven niets zyne doorfnuffelingen konde ontfnappen; doch na zich van al het ontdekte meefter gemaakt te hebben, deedt hy aan ieder der Soldaten vyf honderd roepiën en iets meer aan de Officieren uitdeelen, om dat verlies enigzins te verzachten. Het moet verwonderlyk fchynen, dat het gantfche Leger niet veeleer tegen hem opftondt, dan zich van de vruchten ener zo moeilyke krygsverrichting te laten beroven. De Schryver merkt aan, dat die opftand verhoed werdt door de behendigheid, die hy fteeds gebruikte, om onder zyne onderdanen, inzonderheid onder die zyn Leger uitmaakten, een onderling wantrouwen te zajen, 't geen hen belettede, elkander hunne oogmerken te openbaren. Enigen waren wel bedacht, om te deferteeren; doch de vreze van door de Indiërs omgebragt te zullen worden, weêrhieldt hen, en de dienft werdt des te beftipter (*a*).

Andere Indiërs wilden den Perfianen den doortocht betwiften. Nadir-Chah moede wordende, zyne rykdommen met zyne vyanden te deelen, floeg 'er met kracht van wapenen door heen, en hen verplicht hebbende, de vlucht te nemen, deedt hy hun door verfcheide benden vervolgen, welke in hunne woningen drongen en alles te vuur en te zwaard verdelgden. De laatfte hinderpaal, die hy te boven te ftygen hadt, was de Provincie *Pakier*, wier Gouverneur geweigert hebbende, zich aan zyne wapenen te onderwerpen, het Land, waar door hy trekken moeft, verwoeftte, de bronnen vergiftigde door het inwerpen van *Zakkoum-hout*, en door de boffchen en velden af te branden; vervolgens alle zyne fchatten in de vefting *Emir-Kiout*, gelegen op

(*a*) *Ibid.* bladz. 94. Aleer over den Indus te trekken, hadt zich Nadir-Chah naar *Rebnas*, Stad en Vefting ten Ooften van de rivier Etek, aan den oever van die van *Suvat* anderhalve dagreize ten Zuiden van *Verbalé*, begeven. Ten nutte van de Aardrykkunde meld men alle die plaatfen en dezelfde beweegoorzaak doet, volgens den Hr. Otter, aanmerken, dat *Multan*, beruchte Stad, wier befchryving men in twee vorige Artikelen gezien heeft, niet flegts in zich zelven zeer aanzienlyk is, maar ook door haar zeer groot onderhoren. Zy breidt zich ten Weften tot de grenzen van *Mekran* en ten Zuiden tot *Manfouré* uit. Multan wordt door een goed Fort verdedigt. In de nabuurfchap vindt men wyngaarden en tuinen ter lengte van een' halve myl, verzeld van een zeer fraai Paleis. De Vrouwen van het land zyn manmoedig, dragen de wapenen, gelyk de mannen, en zitten zeer wel te Paard. *Ibid.* in de Noot op bladz. 99.

NB. Wy gaan in deze aanmerking verfcheide byzonderheden voorby, die reeds aangehaalt zyn, en daar de Hr. Prevoft niet meer om dacht.

op de Rivier *Heſt-Nud* opgeſloten hebbende, deedt hy een gedeelte der Stammen in die van *Habſul-Emir* treden, en beveſte zich zelven in de Veſting *Khuda-Abad* met een Leger van vyftig duizend Ruiters en zo vele Voetknechten, om de toegangen te verdedigen; doch wederſtondt niet lange het geluk van een vyand, die zo gelukkig van de liſt als van de dapperheid gebruik maakte. Nadir-Chah vondt middel, zich van den Gouverneur en zyn zoon meeſter te maken, waarna hy, over de Rivier Heſt-Nud trekkende, het Fort Emir-Kiout en alle de daarin byeen gebragte ſchatten bemagtigde. Op den weg, dien hy noch tot Kaboul af te leggen hadt, zondt hy verſcheide fraaije paarden uit zyne ſtallen en andere geſchenken aan Muhammed Chah, en zyn gantſche terugtocht hadt het wezen ener nieuwe overwinning. Men verſtondt met veel blydſchap in Indië, dat hy den tocht naar Kandahar vervolgt hadt, en de bekommering verdween allengs, tot men de tyding van zyne terug komſt in Perſië bekomen hadt. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

§. III.

Staat van het Hof van den Mogol ſedert het vertrek van Nadir-Chah.

VERHALEN van byzondere omſtandigheden zyn te waardeeren in een naauwkeurigen en getrouwen Schryver, vooral die een Land betreffen, waaruit wy weinige andere berichten bekomen konnen. Des zullen wy uit den Hr. Otter de zulken ontlenen, welke hy zyn geloof waardig gekeurt heeft. Offchoon Muhammed-Chah al het verraad van Nizam-ul-Mulk niet ontdekt hadt, hadt hy nochtans grote reden, zyn gedrag te wantrouwen. Doch hem door Nadir-Chah beſchut ziende, vondt hy zich verplicht, hem het beſtier in handen te laten. Die loze Staatsdienaar verzuimde niets, om zyne magt te beveſtigen. Hy leide terſtond toe, alle de aanhanglingen van den laatſten Staatsdienaar en der andere Omrahs, welke te Kiernal en in 't vervolg der onluſten geſneuvelt waren, tot zyne party over te halen. Ook geſchiedde zulks ten koſten van de wettige erfgenamen der doden, die hy van hunne goederen en ampten beroofden, om zyne nieuwe gunſtlingen met dezelve te begiftigen. Dat gedrag baarde hem vyanden onder de Groten; doch verzekerde hem de gunſt van 't gemeen, en diende, 't geen zyn grootſte doel was, om de verdenking zyner trouwloosheid weg te nemen. Echter ligtte de Keizer het momaanzicht der ontveinzing af, toen hy zag, dat het hem te doen was, om de oude Beampten van 't Hof te mishandelen en weg te zenden; en om door een' daad van gezag te tonen, hoe zeer hem dat onrecht mishaagde, ontboodt hy tegendank van Nizam-ul-Mulk *Emir-Khan* en *Ishak-Khan* terug. De eerſte werdt met de derde waardigheid onder de Krygsbeampten van het Ryk en met het Stadhouderſchap van *Allah-Abad*, en de ander met de hoedanigheid van Secretaris van Staat bekleedt. Deze beide Omrahs ondernamen te zamen Nizam-ul-Mulk zyne meeſte gunſtlingen te ontnemen, hem in zyne aanſlagen te dwarsbomen en alle verdriet te verwekken: ook begunſtigde de groot Vizir, ſteeds aan den Keizer verknocht gebleven, heimlyk hunne maatregelen (*a*).

Nizam-ul Mulk handhaaft zich in 't beſtier.

De Keizer legt op zyn ondergang toe.

t'Zamenſpanning tegens hem.

DE-

(*a*) Otter, *ubi ſupra.* bladz. 107. en volgende.

Deze nieuwe verdeeltheid, waarvan men welhaast in de Provinciën narricht bekwam, verwekte aldaar nieuwe wanordens. Een Onder-Stadhouder in de Provincie van Eckbar-Abab nam den naam van *Deranti-Chah* aan, stelde zich aan 't hoofd van enige benden Ruitery en Voetvolk en maakte zich van 't Land, onder zyn gebied staande, meester. Naar zyn voorbeeld wierpen andere Onder-Gouverneurs het juk af en zich tot Souvereinen op. Ondertusschen hadt zich *Azim-Ullah-Khan*, een vyand van Nizam-ul-Mulk geworden zynde, in belangen met Emir-Khan verbonden, en boodt zich aan, die wederspannigen t'onder te brengen. Men gaf hem een korps goede troepen en al 't geen hem ter volvoering van zyne onderneming van dienst konde zyn: ook versloeg en verstroeide hy de Rebellen, en Muhammed-Chah benoemde hem ter beloning van dien gewigtigen dienst tot Veldheer zyner Legers. Zyn aanzien dag by dag toenemende, voegde hy zich by de vyanden van Nizam-ul-Mulk. Deze Omrahs lokten den Keizer, onder voorwendsel van te jagen, buiten zyne Hoofdstad, en toen zy hem buiten Dehli, dat is vry zagen, om ongestoord hen aan te horen, sloegen zy hem voor, bekwame maatregelen te beramen, om zich van de verdrukking van den eersten Staatsdienaar te ontslaan. In die geheime raadsvergadering werdt besloten, *Saïd-Muhammed-Khan* aan Nadir-Chah te zenden, om over het kwaad bestier van Nizam-ul-Mulk te klagen. Ook vondt men goed, dat de Keizer aan *Badgira* schryven zoude, om hem over te halen, den zoon van Nizam-ul-Mulk uit het Decan te verdryven, met belofte van hem zelven met dat Stadhouderschap te bekleden. Emir-Khan nam op zich, alle de Groten, welke de Staatsdienaar weggezonden hadt, inzonderheid Muhammed-Khan en zyne zonen, terug te ontbieden. Na die maatregelen beraamt te hebben, kwamen de Keizer en de Omrahs zonder enige gemaaktheid in de Stad (*a*).

Raadsvergadering, buiten Dehli gehouden.

Ten ongelukke voor de slaging hunner onderneming geraakte de Vizir geweldig misnoegd, door de gunst van Emir-Khan daaglyks te zien aangroeijen en de zyne afnemen. Zyne luihuid belette hem handen aan 't werk te slaan, om zich te wreken. Doch Nizam-ul-Mulk voortvarender, ontdekte zyne geneigtheden, en bezat bekwaamheid genoeg, om dezelve te begunstigen. Zonder de aanslagen, welke tegens hem gebrouwen werden, te ontdekken, hadt hy een verbitterd hart. De Keizer hadt niet alleen geweigert, Emir-Khan naar zyn Stadhouderschap van Allah-abad terug te zenden en Ishak-Khan van 't Hof te verwyderen; maar toonde ook zo weinig achting voor zyne verzoeken, dat hy hem geweigert hadt, zyn zoon *Gazi-Eddin* het opperbevel over het geschut en *Hafiz-Eddin* het ampt van Secretaris van Staat op te dragen. Des besloot Nizam-ul-Mulk in zyn verdriet, de handen met den groot Vizir t'zamen te slaan, die, niettegenstaande zyn zwak gezag, door zyne schatten en 't groot getal zyner bedienden en gunstlingen nog een' soort van vermogen behieldt. Hy nam hem in 't byzonder en veinzende hunne vorige tweedragt vergeten te hebben, stelde hy hem levendig voor ogen, wat zy van hunne wederpartyders te duchten hadden.

Bekwaamheid van Nizam-ul-Mulk.

„ Merkt gy niet, zeide hy, dat wy sedert enigen tyd onnutte dienstknech-
„ ten geworden zyn, en daardoor in verachting geraken? Het enig mid-
„ del,

(*a*) Bladz. 111.

„ del, 't geen ons overig blyft, is ons naauwe te verenen. Veinzen wy het „ Hof te willen verlaten, zo zullen wy welhaaſt weder in aanzien komen, „ vermits men 'er ons niet miſſen kan (*a*)."

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Hy haalt den Vizir over, te veinzen, met hem het Hof te zullen verlaten.

DIE vond kwam den Vizir gevaarlyk voor. Doch Nizam-ul-Mulk drong zo dikwerf op hem aan, door hem te vertonen, dat de Keizer hunnen dienſt niet konde ontbeeren, en door hem te beloven, hem den meeſter van den Raad te zullen maken, wanneer zy eenmaal de Khans Emir en Ishak 'er uit dreven, dat hy hem deedt toeſtemmen, ieder een ſmeekſchrift in te leveren, om verlof te verzoeken, zich van de zaken te onttrekken. Doch niet weinig ſtonden zy verſteld, hun verzoek ingewilligd te zien, op het ſterk aanzoek van Emir en Ishak, die den Keizer aanſpoorden, een' zo gunſtige gelegenheid van zich van hun te ontſlaan, niet te laten voorbygaan. In hun misnoegen deden zy terſtond al hun grof reistuig uit de Stad voeren, en op enen enkelen dag zeventien duizend ſnaphanen verzamelende, waarmede zy een gelyk getal manſchap wapenden, vertrokken zy den 6. van de maand *Zil-Kade*, overeen komende met de maand February 1740 (*b*). 1740.

Vertzaagdheid van 't Hof, waar door zy terug geroepen worden.

DE omſtandigheden van hun vertrek ontzetteden een ieder tot zelfs de beide Khans, bewerkers hunner ongenade. Zy vreesden voor een geſmeden aanſlag, om nieuwe onluſten te verwekken, en hunne vertzaagdheid zo wel als raadloosheid deden hen naar den Keizer ylen, om hem te vertonen, dat men van twee zo vermogende vyanden alles te vrezen hadt; dat men zich niet ſchielyk genoeg ſpoeden konde, om hunnen opſtand te verhoeden, en men hun terſtond genoegen moeſt geven. Muhammed-Chah, getroffen door de verlegenheid, waarin hy zyne beide Gunſtlingen zag, en niemand ontrent hem moedig genoeg ziende, om hem ſtandvaſtigheid in te boezemen, gaf zich aan hunnen raad over en liet hun de vryheid, in zyn naam te handelen, zodanig zy oorbaar zouden achten. Hierop begaf zich Emir-Khan terſtond naar de tent van den Vizir, die buiten de Stad gelegert lag. Na hem vertoont te hebben, wat verdriet zyne vlucht den Keizer baarde, en wat hartzeer zulks hem zelven verwekte, verzocht hy hem op de ernſtigſte wyze, terug te komen. Die voorſlag mishaagde den Vizir geenzins, vermits hy het Hof niet zonder leedwezen verlaten hadt; doch zonder medeweten van Nizam-ul-Mulk tot geen beſluit willende komen, verklaarde hy, zulks aan de uitſpraak van dien Staatsdienaar te verblyven. Mitsdien draalde Emir-Khan niet, met hem in een' *Palanki* (*c*) te treden, en begaven zy zich te zamen naar de tent van Nizam-ul-Mulk, alwaar Emir-Khan zich niet ontzag, hem te voet te vallen, en vergiffenis van 't verledene te ſmeken. Nizam-ul-Mulk bewilligde, in weder binnen Dehli te komen, mits Emir-Khan naar zyn Stadhouderſchap week. Waarop die blode Gunſtling, naar de Stad gekeert zynde, terſtond beval, zyne tenten en reistuig naar de andere zyde van de Rivier te voeren; zich vervolgens naar het Hof begaf, den Keizer van den uitſlag zyner onderhandeling verſlag deedt, en hem verlof verzocht, te mogen vertrekken. 't Zelve werdt hem in den beginne gewei-

Nizam-ul-Mulk maakt zyne voorwaarden.

(*a*) Bladz. 113.
(*b*) Bladz. 114.
(*c*) Anderen ſchryven *Paleki*, anderen *Palanquin* of *Palankin*.

weigert, doch zyn ſterk aandringen en 't voorwendſel van 't algemeen welzyn deedt hem 't zelve eindelyk erlangen. Ishak-Khan oordeelde, dat het beſte middel, om zich te rechtvaardigen, was, de oorzaak der onluſten op Emir-Kan te ſchuiven, en behieldt door enige onderwerpingen en beloften van getrouwheid, aan de beide Staatsdienaars gedaan, zyne waardigheid.

Loosheid, waar door hy zich laat verzoeken terug te komen.

De Vizir en Gazi Eddin, zoon van Nizam-ul-Mulk, hun verlangen, om naar 't Hof te keren, niet langer konnende weêrſtaan, vertrokken terſtond, om zich voor den Keizer neder te werpen. Doch Nizam-ul-Mulk veinsde, in zyn beſluit, om af te trekken, te volharden, en toog nog vier mylen verder, ten einde den Keizer tyd te geven, hem nader aanzoek te doen. Ook miſte hem zyne Staatkunde niet; want zich Muhammed-Chah niettegenſtaande zyn weêrzin tot dien nederigen ſtap liet overhalen. De Vizir zelf vervoegde zich zynentwegen by Nizam-ul-Mulk en bragt hem in 't Paleis terug, alwaar de Vorſt, genoodzaakt te veinzen, hem minzaam bejegende, met zyne koſtbare klederen omhing, en in een langdurend geſprek weder alle vertrouwen bewees.

Vier of vyf dagen na die omwenteling verwittigde Nizam-ul-Mulk den Vizir, dat de dringendſte zaak die van het Decan was, en vertoonde hem, dat indien het Badgira in de hoop, hem door Emir-Khan gegeven, van hem in 't bezit van dat Stadhouderſchap te ſtellen, gelukte, zyn zoon uit 't zelve te dryven, die Raja onfeilbaar aan 't hoofd zyner *Merehais* (*b*) lynrecht naar de Hoofdſtad komen zoude. Waarop hy, 'er byvoegende, zelf zich zonder gevaar van 't Hof niet te verwyderen, den Vizir voorſloeg, aan 't hoofd van 't Leger te vertrekken. Doch het vertrouwen reeds tuſſchen hen merklyk verflaauwt zynde, en de Vizir beſpeurende, dat Nizam-ul-Mulk zyne gedane beloften niet volbragt, ſtrekte die voorſlag om hen ten vollen te verdeelen.

De *Ganimen* ten getale van honderd duizend mannen in 't Decan t'zamen getrokken, rukten voor de Stad Baçaim, den Portugeeſchen behorende, en maakten zich meeſter van dezelve. Goa zelf zoude in hunne handen gevallen zyn, indien men niet tot het beſluit gekomen was, hun agt duizend roepien te betalen, om hen te doen aftrekken. Ook baarden zy den Engelſchen bekommering, doch durfden Bombay niet aantaſten, offſchoon zulks hun toeleg geweeſt was.

Binnenlandſche oorlogen der Mogollers.

De Rajaas, Badgira en *Sahou* hadden niet zodra 't bevel, hun door Emir-Khan gezonden, ontfangen, of vergaten hunne geheime verbinteniſſen met Nizam-ul-Mulk, en togen op weg, om zyn zoon te verdryven, en belegerden hem in Aureng-Abad, alwaar de levensmiddelen zo ſchaarſch werden, dat hy op 't punt ſtondt, zich over te geven, toen een enkele brief van zyn vader, die weder in zyn gezag herſtelt was, de zaken ten enemaal van gedaante deedt veranderen. Hierop ondernam hy een uitval te doen, welke hem zodanig gelukte, dat de Merehais afweken; doch teffens met oogmerk om andere Provincien van het Ryk te verwoeſten. *Mulbardgi*, *Ratondgi* en andere Hoofden dier Rovers, vertrokken met veertig duizend Ruiters, om de

(*a*) De Hr. Prevoſt ſchryft telkens *Merchais.* Dezen zyn de *Maratten*, anders *Ganimen* genaamd, die ſedert zo veel van zich hebben doen ſpreken.

de schatting van Indië te heffen. Zy naderden tot in de Landen van *Benaris* agt dagreizen van *Azim-Abad*, verwoestende de Vlekken en Dorpen: ook stonden zy over de Rivier *Kiunk* te trekken, om zich in de Provincien Allah-Abad en Audih (*a*) te verspreiden, toen *Ebul-Mansour-Khan*, Gouverneur der laatstgenoemde, zich aan 't hoofd van vyftig duizend mannen stelde en naar den kant van *Benaris* rukte, om zich tegens hunne stroperyen te kanten. Emir-Khan, die na zyne vrywillige ongenade naar Allah-Abad geweken was, hadt geen moeds genoeg, om zich by Ebul-Mansour-Khan te voegen; doch een ander Khan, geboortig uit dat Land, deedt de vestingwerken van *Ferah-Abad* in allen haast herstellen. De Hoofden der Merehais vernomen hebbende, dat Ebul-Mansour-Khan op hen afkwam, en dat zich *Ali-Verdi-Khan*, Naïb van de Provincie Behar, na het ombrengen van *Serefraz-Khan*, Gouverneur van Bengalen, van zyne schatten meester gemaakt hadt, braken van Bengaris op, en wendden zich naar Azim-Abad; van waar de onvermoede dood van Badgira hen verplichtte, naar hunne Landen te keren. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

DIT zyn de laatste narichten, welke men wegens den inwendigen staat van 't Mogolsche Keizerryk vindt (*b*). Doch de schraalheid van dit artikel noopt my 't zelve met een' gewigtiger byzonderheid te besluiten.

BEDREDDIN-KHAN, oudste zoon van den Vizir, was in den slag van Kiernal verdwenen, zonder dat men ontdekken konde, wat van hem geworden ware. Een onbekende, die hem volmaakt geleek, en die 't gewaad van Dervis aangenomen hadt, kwam op enen dag aan 't hoofd van een' bende Bedelaars te *Perver*, alwaar enige bedienden van den Raja, die Bedreddin kenden, dezen jongeling voor hem aanzagen, en zich naar hunnen Heer spoedden, om hem de tyding te brengen, dat zy den zoon van den Vizir gevonden hadden. De Raja deedt hem voor zich brengen, ontfing hem met alle achting, zo hy meende, aan den rang van zyn vader verschuldigd; en spaarde de kostbaarste klederen niet, om hem van dezelve te voorzien. Te vergeefs verschoonde zich de jongeling, die erebewyzen aan te nemen, verklarende, Bedreddin niet te zyn. Men wilde hem niet geloven. De Raja voer voort, hem met de zelfde achting te behandelen, en hieldt hem tegen dank, om tyd te hebben, den Vizir te verwittigen, dat zyn zoon gevonden was. Dat nieuws verspreidde niet alleen een' grote blydschap in 't huis Zonderling geval, den Vizir wedervaren.

(*a*) Audih wordt ook *Tchout Pour* genaamt, en is de Hoofdstad der Staten van den Rana [*Sanga*], gelegen tusschen Gutcherat, het Land van *Devlet-Abad* en de Provincie Lahour. De Stad Audih ligt op een dorren berg ten Westen en niet verre van Egre, vier dagreizen van *Tchitour*, Stad en Landstreek van 't zelfde Gewest, tien dagreizen van *Ahmed-Abad* en even verre ten Zuiden van de Stad *Takiour*, die vier dagreizen ten Westen van Lahour en twee ten Noord Oosten van *Djalour* ligt. De Stad *Suroubi* is tien dagreizen ten Zuiden van Audih gelegen. Het regent zelden in 't Land van Audih, en de meeste Ingezetenen zyn Afgodendienaars. *Otter*, *ubi supra*, Noot van bladz. 127.

(*b*) Echter hadt de Hr. Prevost bereids in 't artikel van Pondichery, 't geen wy in ons volgende XVI. Deel geven zullen, 't vervolg van dien oorlog tegen de Maratten verhaalt, gelyk ook de dood van *Nazezingue* (1), zoon van den zelfden Nizam-ul-Mulk, den groten vriend der Fransche Natie, dien hy alhier, mooglyk zonder 'er acht op te geven, een verrader en trouwlozen noemt.

(1) Souba van Golkonda, in den bloedigen slag van den 16. December 1750 gedood.

huis van den Staatsdienaar, maar ook door de gantſche Hoofdſtad van het Keizerryk, alwaar men 't zelve met openbare vreugdeblyken vierde. De Vizir deet een koſtbaar geſchenk aan den brenger der tyding, en drong in zyn antwoord op de ſpoedigſte terugkomſt van een hem zo waarden zoon aan. Terſtond deedt de Raja een' fraaije palankin bereiden, die door een oliphant gedragen werdt, en den jongeling vertrekken onder een' bedekking van vyf honderd Ruiters, welke hem tot Ekbar-Abad geleidden, alwaar zy hem in handen van andere wachters ſtelden, die de Vizir hem te gemoet gezonden hadt. Men leide kleine dagreizen met hem af, om hem niet af te matten, tot *Tibet*, een Vlek niet verre van Dehli gelegen, alwaar Nizam-ul-Mulk zich toen gelegert vondt. Men deedt hem by dien Staatsdienaar aftreden, die een vriend van den Vizir zynde, den gewaanden zoon van dezen omhelsde, en voor 't voorhoofd kuſte. Kort daarop bewees hem de Vizir zelf, door zyn ongeduld derwaards gedreven, gelyke liefkozingen, met vreugdetranen gepaard gaande. Vervolgens zetteden zy zich alle drie op een' en de zelfde Sofa en aten te zamen. Bezwaarlyk valt het te begrypen, dat die gemeenzaamheid den Vizir de ogen niet opende, of dat ten minſten de perſoon, dien hy voor zyn zoon hieldt, niet zelf hem tot andere begrippen bragt. Echter verhaalt men ons als met de zelfde zekerheid, dat de maaltyd gedaan zynde, de Vizir zich naar de Hoofdſtad begaf, den jongeling in zyn Paleis en teffens terſtond in zyn Harem bragt, om zyne moeder niet langer in het ongeduld te laten.

Die Dame meende zich voor haren zoon niet te moeten dekken, maar ontfing hem met ongedekten aangezichte, beſchouwde zyn gelaat en geſtalte; en offchoon zy hem volmaakt gelyk met Bedreddin vondt, wilde zy zich nochtans alle twyfelingen benemen, door een' plaats aan zyn lighaam te beſchouwen, alwaar zy wiſt dat haar zoon een kenteken hadt. Doch 't zelve niet vindende, was hare verlegenheid en ſpyt uitermate groot. „ Het „ is myn zoon niet, riep zy, men doe hem terſtond vertrekken." Toen herhaalde de jongeling, dat hy de zoon van den Vizir niet was; noemde zyn echten vader, en klaagde, dat men hem voor dat onderzoek niet hadt willen geloven. Dus ſtoorde de uitſlag van een te naauwkeurig onderzoek al het genoegen van het Huis. De Vizir, over zyn misſlag verlegen, en nog meer over zyne onvoorzichtigheid, in een mansperſoon van die jonge jaren, in zyn Harem te brengen, wilde het een en ander herſtellen, door hem voor zyn zoon aan te nemen. Doch alle zyne aanbiedingen konden hem dat genoegen niet baren; want de jonge vreemdling, die een losbol van fatzoenlyke ouders was, door zyne hardnekkigheid, in zyn geluk van de hand te wyzen, de verwondering van een ieder naar zich trok, en zyn vader, van zyn gedrag verwittigd, hem met de uiterſte vreugde kwam terughalen (*a*).

Dat geval is niet zonder voorbeeld: doch indien men 'er enigen ſchyn van verdichting in vondt, is het getuignis van den Hr. Otter genoeg, om het geloofbaar te maken.

[Het

(*a*) Otter, *ubi ſupra*, bladz. 126. en voorgaande.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Geslachtlyst der Grote Mogols.

[HET zal geenzins onnut zyn, aan het einde van dit Artikel te voegen een' Geslachtlyst van de Grote Mogols, die sedert Tamerlan, welke als de Stichter van dat Keizerryk aangemerkt wordt, tot in onze dagen geregeert hebben; konnende dezelve de Geschiedenissen dier Prinsen meer licht byzetten, dan men uit zo vele Aantekeningen heeft konnen trekken, zonder by een gedeelte der Lezers enige duisterheid desaangaande overig te laten.

Geslachtlyst der Grote Mogols.

I. MIER-TIMOUR of *Timour Lenk*, gemeenlyk genaamd *Tamerlan*, van 1370 tot 1405.
Liet vier zonen na.
1. *Djihan-Guir*;
2. *Sjeich-Hamar*;
3. *Miroun-Chah*, en
4. *Mirzak-Charoh* of *Mirzah-Seyed.*

II. MIROUN-CHAH, van 1405 tot 1408.

III. MIRZAH-SEYED, zyn broeder, van 1408 tot 1447.
Deze laatste was teffens Keizer van Tartarye en Indostan.

IV. PIER-MOHHAMMED, zoon van Djihan-Guir, van 1447 tot 1452.
Deze regeerde enkel over Indostan, en werdt opgevolgt door zyn zoon,

V. ABOUL-IL-SAID, van 1452 tot 1469.
Werdt opgevolgt door zyn zoon,

VI. SULTAN-HAMED of *Sjeich-Omar-Chah*, van 1469 tot 1495.
Werdt opgevolgt door zyn zoon (*a*),

VII. CHAH-BABOUR, van 1495 tot 1532.
Hy plaatste den zetel des Ryks te Dehli in 1526. en liet twee zonen na:
1. *Mirzah-Homajom*, en
2. *Mirzah-Kamoran.*

VIII. HOMAJOM, van 1532 tot 1552.
Werdt opgevolgt door zyn zoon,

IX. EKBAR, van 1552 tot 1605.
Liet drie zonen na:
1. *Sultan-Selim*;
2. *Pehari* of *Moraad*, en
3. *Mirzah-Danijaal.*

X. SE-

(*a*) Ten onrecht zegt men, dat Valentyn niet meldt, hoe die Prins om 't leven gekomen zy, willende men, dat hy van een' hoogte nedergestort werdt; daar Valentyn zegt, dat de aarde dier hoogte van zelven onder zyne voeten instortte.

X. Selim, na zyne komst tot den Troon *Gehan-Guir* genaamd, van 1605 tot 1626.

Had vier zonen:

1. *Chosrou*, wiens zoon was *Boulaki*;
2. *Perwis*;
3. *Chorom*, na zyne verheffing *Chah-Gehan* genaamd;
4. *Sjahariar*.

Terri voegt'er een vyfden zoon by, dien hy *Sultan-Taucht* noemt.

XI. Chah-Gehan, van 1626 tot 1657.

Hy hadt vier zonen en twee dochters:

1. *Dara-Sjekouh* of *Secoer*, wiens kinderen waren:
   a. *Soliman-Sjekouh*, wiens zoon was *Sepe-Sjekouh*;
   b. *Miraad-el-Molouk*; en
   c. *Nour-el-Tadjou*, zyne dochter.
2. *Chah-Chuja* of *Souja*, wiens kinderen waren:
   a. *Sultan-Banke* of *Bon-Sultan*,
   b. *Mirzak-Bhadour* of *Ballandachter*,
   c. *Mirzak-Saan*, of *Saan-Sultan*,
   d. *Hamed-Mehalle* } zyne dochters.
   e. *Nour-Begum* }
3. *Aureng-Zeb*, of *Eurenkzib*;
4. *Moraad-ul-Beg*, of *Moraad-Bakche*;
5. *Begum-Saheb*; } zyne dochters.
6. *Rauchenara-Begum*; }

XII. Aureng-Zeb, van 1657 tot 1707.

Hy had vyf zonen:

1. *Mohhammed-Moazen*;
2. *Chah-Alem*, ook *Mazum*, of *Moazem* geheeten;
3. *Ekbar*;
4. *Azem-Chah*, of *Azem-Tarra*, en
5. *Cambax*.

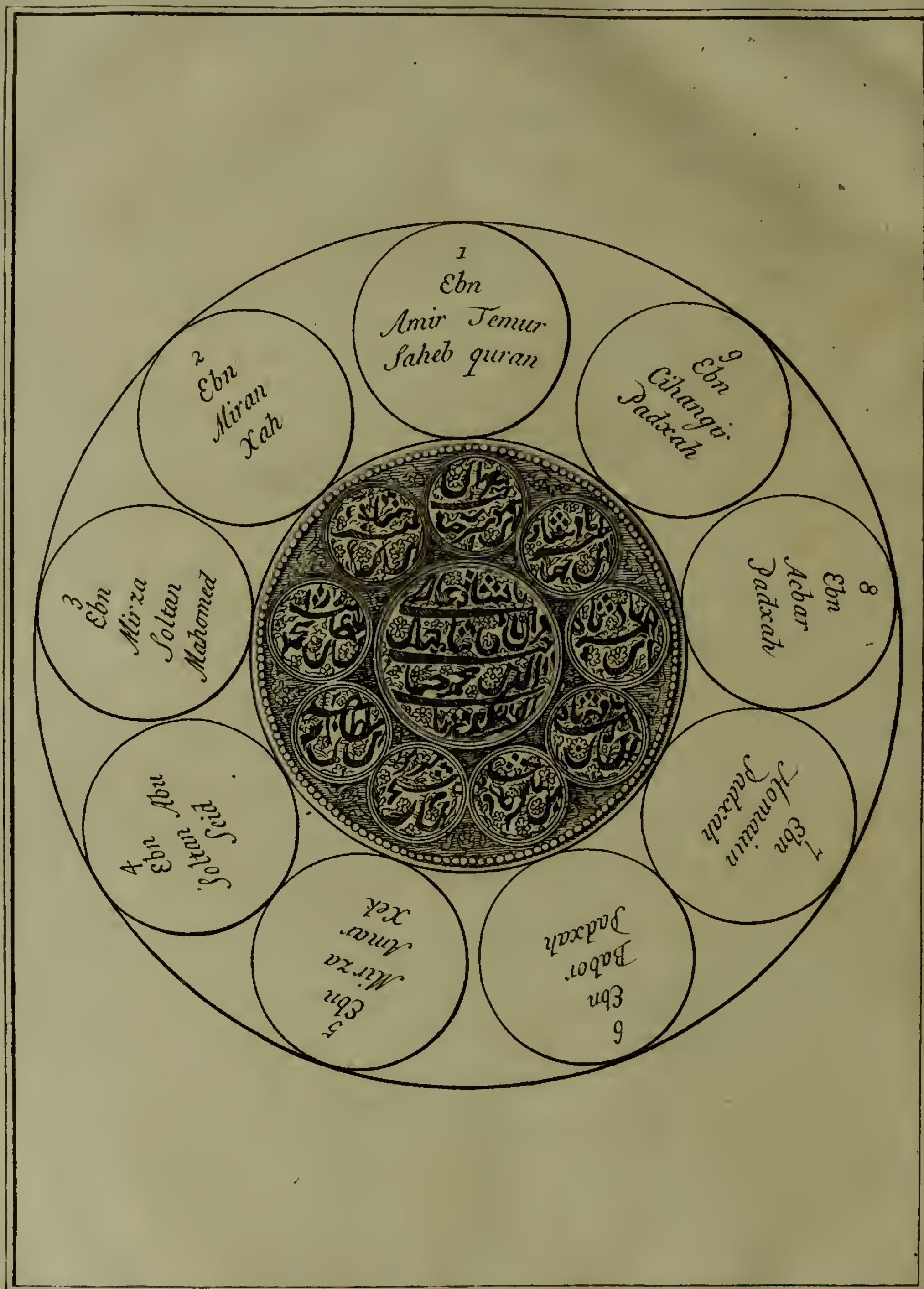
XIII. Chah-Alem, of *Behadir-Chah*, van 1707 tot 1712.

Liet vier zonen na:

1. *Muassadim*, *Mossoddim*, of *Dgihandar-Chah*, die drie zonen hadt, waarvan de oudste *Assodien* genaamt was;
2. *Mahmud-Azem*, *Assimdim*, of *Assimchah*, die mede drie zonen hadt:
   a. *Mahmud-Cariem*,
   b. *Ferruh-Sier*, of *Farruchser*,
   c. *Hamambax*.
3. *Refiel-Chah*, of *Rafiel-Gadders*, die twee zonen naliet, en
4. *Dgiban-Chah*, of *Chochaista-Chadder*, die mede twee zonen naliet.

XIV. Muassadim, of *Dgihandar-Chah*, van 1712 tot 1713.

XV. Ferruh-Sier, van 1713 tot 1719.

J.V.S. direx.

SCEAU DES GRANDS MOGOLS.

RYKS-ZEGEL DER GROOTE MOGOLS.

XVI. Rafieldowla, zoon van *Refiel-Chah.* Deze regeerde vier maanden.

XVII. Rafieldarascha, of *Cha-Gehan* de II. Volgens de Deensche Zendelingen; doch de Hr. Otter plaatst hem voor zyn broeder *Rafieldowla.* Hy regeerde ontrent zes maanden.

XVIII. Chaijan, *Nicosjeer*, of *Chah-Gehan* de III. Deze regeerde mede zes maanden. tot 1723.

XIX. Muhammed-Chah, zoon van *Muassadim*, of *Dgihander-Chah*, sedert 1723.

Beschryving van Indostan.

Men neemt alhier enkel het voornaamste onderscheid der namen in acht, om de ongelegenheid te vermyden, welke ons deze lyst noodzaaklyk heeft doen oordeelen, om tot een Aanhangsel der bekorte Historie der Grote Mogols te dienen. De Afbeelding van het Zegel dier Keizers behoorde, indien dezelve echt was, tot een bewys van de regering van enige der Vorsten te strekken; doch wy bemerken 'er enige gebreken in, die wy liefst in een' Noot zullen ophelderen (*a*).

Aanmerkingen over het Zegel dier Vorsten.

§. IV.

(*a*) Deze Afbeelding, uit Tavernier getrokken, is in den Paryschen Druk in het Verhaal van Rhoe gevoegt, doch verkeerdlyk, vermits dat van dien Engelschen Schryver enkel tot den tyd van *Jehan-Guir* loopt, welke toen den Troon bezat; weshalven wy die Afbeelding aldaar niet geplaatst hebben, maar geoordeelt, dezelve aan 't einde der Geslachtlyst van de Mogolsche Keizers te moeten voegen, en als tot een bewys te doen dienen.

Wel is waar, dat de Hr. Prevost, of zyn Plaatsnyder, onder aan de Afbeelding zegt, dat zodanig het Zegel was *onder Aureng-Zeb*, *wiens Wapen het middelste Schild is*; doch die uitlegging zelve, welke wy 'er afgelaten hebben, is niet recht, vermits het middelste Schild, den naam (veeleer dan het Wapen) van *Chah-Gehan* bevat, en die van *Aureng-Zeb* mitsdien 'er niet in gevonden wordt. Tavernier meldt ons de rede daarvan, naamlyk: ,, dat die Vorst zodanige goude en zilvere stukken, als de Grote Mogols by hunne ,, komst tot den Troon gewoon zyn onder het volk te strooijen, niet hadt doen slaan": want men moet aanmerken, dat Tavernier enkel, en zelfs zeer slegt, de form dier Medallles afbeelt; 't geen echter niet belette, dat de regerende Mogol niet zodanig een Zegel, met zyn naam vermeerderd, hadt; gelyk Valentyn het getrouwlyk nagebootst heeft naar dat van een' Firman, in den jare 1662 aan den Hr. *van Adrichem*, Gezant der Hollandsche Maatschappy aan 't Hof van dien Prins, verleend.

Op dat Zegel, 't geen van de Afbeelding van Tavernier grootlyks verschilt, is 1. *Shier-Timour* boven aan geplaatst, en volgen rechtsaf onder hem, 2. *Miroun-Chah*, 3. *Mirzah-Seyed*, 4. *Pier-Mohammed*, 5. *Abou-Saïd*, 6. *Cheick Omar* en 7. *Chah-Babour.* De vier andere, naamlyk, 8. *Homayom*, 9. *Ekbar*, 10. *Djebaan-Guier* en 11. *Cha-Djebaan*, volgen van boven lings af van Mier-Timour; zulks dat de laatste tegen den zevenden sluit, en 12. *Aureng-Zeb* het middelste Schild beslaat.

Zonder van de spelling en schikking der namen te spreken, is het verschil tusschen de Afbeelding van Tavernier en Valentyn kenlyk, vermits in de eerstgenoemde de naam van den derden Groten Mogol, *Mirza-Seyed* of *Mirzah-Chah*, waarvan de Geslachtlyst der Mogols geen gewag maakt, en dien men nochtans, onder den rang dier Keizers stellen moet, [Zie hier voren onze Noot (*d*) op bladz. 326.] niet gevonden wordt. Mooglyk zal men ons tegenwerpen, dat de zelfde naam in de Afbeelding van Rhoe mede niet te vinden is; doch wy hebben reden, te geloven, dat Tavernier dezelve gedeeltlyk in de zyne nagetekent heeft, aangemerkt de grote overeenkomst in de spelling der namen van beide de Afbeeldingen. Hoe 't zy, verzekert ons Valentyn, die zelfs het Afbeeldsel van *Mirzah-Seyd* of *Mirzah-Chah* geeft, dat hy verscheide andere Zegels gezien heeft, op alle welke een der beide namen van dien Vorst gevonden werdt; 't geen gene verandering,

§. IV.

Magt en Schatten der Grote Mogols.

Het vervaarlyk getal troepen, 't geen die Vorsten gestadig in hunne soldy houden, maakt hen buiten kyf de geduchtste Vorsten van Indië (*a*). Ten onrechte verbeelt men zich in Europa, dat hunne Legers min om hunne dapperheid, dan om de menigte hunner Krygslieden te vrezen zyn; want het hun minst aan moed, dan wel aan de krygskunde en bekwaamheid tot het behandeling der wapenen mangelt. Verre zouden zy met opzicht tot de tucht en bekwaamheid tegens de onzen te kort schieten; doch daarin zelfs overtreffen zy alle andere Indische Natien, waarvan zelfs de meesten hun in manmoedigheid niet evenaren. Zonder van de Tartaarsche Verwinnaars te spreken, die als de Voorouders der Mogols moeten aangemerkt worden, is het zeker, dat Ekbar en Aureng-Zeb, door de dapperheid hunner troepen, de grenzen van hun Keizerryk zo verre uitgebreidt hebben, en de naam van den laatstgenoemden zo lange de schrik van het Oosten geweest is.

Drie Ordens der Krygsmagt van den Mogol.

De gantsche Krygsmagt van dat grote Keizerryk kan in drie Ordens onderscheiden worden; bestaande de eerste in een Leger, 't geen gestadig op de been blyft, door den Groten Mogol in zyne Hoofdstad onderhouden wordt, en 't geen daaglyks de wacht voor zyn paleis houdt; de tweede in de troepen, welke in alle de Provincien van het Ryk verspreid liggen, en de derde, in de hulptroepen, die de Rajaas, Leenhouders des Keizers, verplicht zyn hem te leveren,

Het Leger, 't geen daaglyks, in wat plaats zich het Hof bevindt, voor de poorten van het Paleis gelegert ligt, bestaat ten minsten uit vyftig duizend mannen Ruitery, zonder een' vervaarlyke menigte Voetknechten te rekenen, waarmede Agra en Dehli, de beide voornaamste verblyfplaatsen van de Mogols, steeds vol zyn. Ook gelyken die beide Steden, wanneer zich de Keizers te veld begeven, niet dan naar woeste Legerplaatsen, waaruit een Heir getrokken is. Alles volgt het Hof, en wanneer men de wyk der Banjanen of grote Kooplieden uitzondert, zweemt het overige naar een' ontvolkte Stad; want een' ongelooflyke menigte Verkopers van eet-

ring, zegt hy, in den persoon maakt, vermits het woord *Chah* in de Persische taal niets anders dan *Koning* betekent. Dees is de zelfde, dien Otter *Chah-Roub* of *Charok* heet: een' naam, welke hy, volgens Valentyn, voor zyne komst tot den Troon droeg. Doch de Hr. Otter heeft *Miroun-Chah*, zyn Voorganger, vergeten, gelyk ook *Pier-Mohammed*, zyn Opvolger, van wien de Geslachtlyst der Mogols mede geen gewag maakt, offchoon hy op alle de Zegels genoemt wordt; en dit stondt ons te bewyzen, om onze berispende Noten der bladz. 326 en 327 hiervoren te billyken.

(*a*) Nadien van alle de Schryvers, welke Aantekeningen wegens het Ryk van den Mogol verzamelt hebben, niemand van de magt van 't zelve bestipter en naauwkeuriger gesproken heeft, dan de Schryver van de Inleiding tot de *Histoire de l'Asie*, meent men alhier enige plaatsen van zyne Beschryving te moeten gebruiken, niet alleen met hem te volgen, maar zelfs 'er by te voegen, 't gunt men oordeelen zal ter verryking van zyn verhaal te strekken.

eetwaren, of Marktenters, Vrachtdragers, Slaven en geringe Kooplieden de Legers volgen, om dezelve gelyke dienften, als in de Steden, te bewyzen. Doch al dat Krygsvolk, 't geen tot een' wacht dient, is niet op een en den zelfden voet, zynde de aanzienlykfte van alle de benden die der *vier duizend Slaven van den Keizer*, door dien naam onderfcheiden, om hunne onderdanigheid jegens zyn perfoon te kennen te geven. Hun Bevelhebber, de *Daroga* geheten, is een voornaam Officier, dien men veeltyds 't bevel der Legers toevertrouwt. Alle de Soldaten dier aanzienlykfte bende zyn aan het voorhoofd gemerkt, en uit dezelve kieft men de Manfebdar, of Onder-Officieren, om hen trapswyze tot den rang van Omrahs te verheffen; een titel, welke veel overeenkomft met die van onze Luitenants Generaal heeft (*a*). BESCHRYVING VAN INDOSTAN. Bende van vier duizend Slaven.

Ook maken de Wachten of Gardes van de goude, zilvere en yzere Knods, drie onderfcheide Compagnien uit, wier Soldaten mede onderfcheidentlyk aan 't voorhoofd gemerkt zyn. Hunne foldy is groter, en hun rang aanzienlyker naar de bergftoffe, waarmede hunne Knodfen bekleed zyn. Dat gantfche Korps beftaat uit uitgelezen volk, 't geen zich door zyne dapperheid waardig gemaakt heeft, in 't zelve aangenomen te worden. Men moet noodwendig in eene dier benden gedient en uitgemunt hebben, om tot hoge waardigheden in den Staat verheven te worden. In de Legers van den Mogol geeft de geboorte geen rang, maar enkel de verdienfte; zulks zich de zoon van een Omrah veeltyds onder die der laagfte trappen van het Krygsvolk geplaatft vindt. Ook erkent men zelden onder de Mahometanen van Indië een andere Adel, dan dien van enige afftamlingen van Mahomet, welke alomme geacht zyn, daar de Alcoran in acht genomen wordt. Wachten der drie Knodfen.

In 't algemeen onderhoud de Keizer, wanneer het Hof te Dehli of te Agra is, zelfs in tyd van vrede, aldaar naby de twee honderd duizend mannen. Wanneer zich het Hof niet te Agra bevindt, laat men 'er echter gemeenlyk een' bezetting van vyftien duizend Ruiters, en dertig duizend Voetknechten, welken regel men in de optelling der troepen van den Mogol altoos in 't oog houden, en het Voetvolk het dubbel getal van de Ruitery rekenen moet. Twee redenen verplichten het, in Agra een klein Leger op de been te houden, de eerfte, dat men 'er altoos den fchat van 't Ryk bewaart, de twede, dat men 'er geftadig in 't harnas moet zyn tegens de Boeren der omliggende landftreek, zynde een onhandelbaar en krygszuchtig volk, dat federt de overwinning van Indoftan nooit ten vollen t'onder gebragt is. Getal der troepen, die geftadig op de been gehouden worden.

Het Hof houdt ook fomtyds zyn verblyf te Lahor; doch wanneer het zich elders bevindt, onderhoudt het aldaar fteeds twaalf duizend mannen Ruitery, en dubbel zo veel Voetvolk in bezetting. In de Provincie *Asmire* betaalt het beftendig zes duizend Ruiters, het Voetvolk naar gelang; tien duizend in die van Guzuratte; zeven duizend in die van *Malway;* zeven duizend in die van *Patauo*, en zes duizend in die van *Multan*. Het Leger, 't geen de Provincie *Kaboul* voor den inval van Nadir-Chah verdedigde, was

(*a*) Zie hier voren in 't Verhaal van Bernier, bladz. 195. en volgende, een' merkwaardige befchryving van een' Mogolfche Legerplaats.

Beschryving van Indostan.

was steeds talryk genoeg, om de Persianen aan den kant van Kandahar te stuiten. Het bestondt gemeenlyk uit zestig duizend Ruiters, die de Koning van Persië meer door list dan geweld verdreef. Agt duizend telt men 'er in de Provincie *Decan;* zeven duizend in die van *Barar*; zes duizend in die van *Brampour;* vyf duizend in die van *Baglana;* vier duizend in die van *Ragi-Mahol*, en zes duizend in die van *Naudee*. „ Sedert de overwinningen van „ Aureng-Zeb hebben de Provincien *Bengalen*, *Ugen*, *Visapour* en *Golkon-* „ *da* veel sterker bezettingen ". Bengale, 't geen aan den eenen kant aan een gedeelte van Indië, aan gene zyde de Ganges, en aan den anderen kant aan het Koningryk Arrakan en de Stad Chatigam grenst, heeft ter zyner verdediging een grooter getal Krygslieden nodig; waarom 'er men bestendig een Leger van veertig duizend Ruiters onderhoudt. Ugen, offchoon dieper in de Landen van het Keizerryk gelegen, bevindt zich omringd met de Landen der magtigste Rajaas, en heeft nooit minder dan vyftien duizend Ruiters in zyne bezettingen. Het Leger of de bezetting van Visapour is zelden minder dan dat van Ugen. Dat van het Koningryk Golkonda, alwaar men de Diamantmynen vindt, is van twintig duizend Ruiters, en dat van *Carnate* byna even sterk, om een' menigte kleine Koningen, welke in hunne eige Staten niets meer dan Pachters of Ontfangers van den Mogol zyn, in onderdanigheid te houden.

Aanmerkingen over dat talryk Krygsvolk.

Ofschoon dat groot getal Krygslieden en Officieren, die enkel van de soldy van den Vorst leven, de rust van den Staat verzekeren kan, dient het somtyds om dezelve te vernietigen. Zo lange de Souverein gezags genoeg over de Onderkoningen en de troepen behoudt, om gene trouwloosheid van hun te vrezen te hebben, zyn de opstanden onmooglyk; doch zodra de Prinsen van den bloede tegens het Hof opstaan, vinden zy veeltyds in de troepen van hunnen Souverein magtige hulpbenden, om hem te beoorlogen. Dus verhefte zich Aureng-Zeb op den Troon, en de behendigheid, waarmede hy de genegenheid van de Stadhouderen der Provincien wist te winnen, deedt alle de Krygsmagt, welke Scha-Jehan, zyn vader, ter zyner verdediging op de been hadt, tot zyne party overkomen. Echter heeft die form van Regering vele voordeelen, onder welke men tellen kan, dat de Keizers eigenaars van alle de Landen van 't Ryk zynde, een goed getal der Onderdanen van 't zelve uit derzelver inkomsten bestaan. De hulpbenden, die de Rajaas verplicht zyn te leveren, vermeerderen niet weinig de Krygsmagt van Indostan; doch zy worden gemeenlyk niet dan in oorlogen en minder uit noodzaaklykheid dan ter betoning van grootheid gebruikt (*a*).

Hulpbenden.

Zo

(*a*) Men moet zich herinneren, dat alle de gemelde troepen bestendig op de been gehouden worden; want in buitengemene noodzaaklykheden levert iedere Provincie een veel groter getal. Mandelslo verzekert, dat de Provincie *Guzuratte* alleen negentig duizend mannen Ruitery leveren kan, die van *Orixa* tagtig duizend en die van *Debli* honderd vyftig duizend. I. *Deel*, *bladz.* 123. Al die Ruitery, zegt de zelfde Schryver, is in verscheide Regimenten verdeelt, waarvan enigen van twaalf of vyftien duizend paarden zyn, en niet dan aan de zonen des Keizers en de eerste Heren van het Ryk gegeven worden. De anderen zyn van twee, drie of vier duizend paarden, en de waardigheid van die dezelve gebieden evenredig met het getal. Mandelslo geeft een merkwaardig bericht der sterkte van het Leger, 't geen *Cha-Chorom* of *Coronne*, toen de Groot Mogol, in den jare 1630 in den oorlog tegens *Chan-Channa* optoog, geboodt. 't Zelve bestondt uit honderd vier en veertig duizend

Zo geduchte Heiren, door alle de gedeeltens van het Ryk verſpreid, maken doorgaans de grenzen veilig, en onderhouden de ruſt in 't hart van den Staat. Geen klein Vlek vindt men, alwaar niet twee duizend Ruiters en vier

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

zend (1) mannen Ruitery, in vier Korpſen verdeeld, zonder de oliphanten, kameelen, muilezels en tochtpaarden te rekenen.

Het eerſte Korps werdt geboden door *Cba-Aft-Kban*, zoon van *Aſapb-Kban*, en beſtondt uit dertien Regimenten, naamlyk dat [van zyn vader, welke Ruiters alle Rasbouts waren. ſterk 5000 paarden; dat] van *Scba aft Kban*, ſterk 5000; van *Sadoc-Kban*, 3000; van *Mirza Yed Madaffer*, 3000; van *Giaſer-Kban*, 2500; van *Godia-Saber*, 2000; van *Seïd-Jaffer*, 2100; van *Jafter-Kban*, 1000; van *Mabmud-Kban*, 1000; van *Alawerdi-Kban*, 2000; van *Safdel-Kban-Badari*, 700; van *Mirſa-Seer-Seïd*, 500; van *Baaker-Kban*, 500. By 't zelve was een Korps Manſebdars, in verſcheide vrye Compagnien verdeeld ten getale van 4600: makende dus in 't geheel twee en dertig duizend negen honderd Ruiters (2).

Het twede Korps, onder 't bevel van *Eradet-Kban*, beſtondt mede uit dertien Regimenten, naamlyk dat van *Eradet-Kban*, ſterk 4000; van *Rou-Douda*, 1000; van *Dorkadas*, 1200; van *Kerous*, 1200; van *Ram-Tchau-Harrau*, 1200; van *Muſtafa Kban*, 1000; van *Jakout Kban*, 2000; van *Killoſy*, 3000; van *Sidi-Fakir*, 1000; van *Ecka Berkendas*, 1000; van *Jogi-Rasgi*, 7000; van *Teluck-Tcbaud*, 400; en van *Jakoet Beg*, 400. Twee andere Heren geboden ieder 300 Ruiters en *Aganour*, *Cbaboneckan*, *Babou-Kban*, *Seïd Kamel*, *Sidi-Adi* en *Sadead-Kban*, ieder vyf honderd, makende te zamen 3600 en 't gantſche Korps agt en twintig duizend Ruiters.

Het derde Korps, door *Raja Gedſing* geboden, beſtondt uit de volgende twaalf Regimenten, naamlyk van *Raja Gedſing*, ſterk 3000; van *Raja-Bideldas*, 3000; van *Oderam*, 3000; van *Raja Biemſor*, 2000; van *Madozing*, 1000: van *Raja-Ros Aſſou*, 1000; van *Badouria Raja-Bbooze*, 1000; van *Raja Kriſtenſing*, 1000; van *Raja Sour*, 1000; van *Raja-Cbeterſing*, 500; van *Wanroup*, 500; en van *Raja-Odaſing*, 5000. Verſcheide mindere Rajaas geboden enige andere troepen, die in getal 4500 Ruiters bedroegen; makende dus dat Korps in 't geheel zes en twintig duizend vyf honderd Ruiters.

Het vierde Korps, 't geen tot zekerheid van den perſoon des Keizers by dien Vorſt te Brampour bleef, beſtondt uit drie en twintig Regimenten, naamlyk dat van *Hadys* en *Berken Daſſe*, ſterk 15000; van *Aſapb Kan*, 5000; van *Rauratti*, 4000; van *Vaſir-Kban*, 3000; van *Mabot-Kban*, 3000; van *Godia-Abaul Hoſſen*, 3000; van *Aftei-Kban*, 2000; van *Serdar-Kban*, 2000: van *Raja Jeſſing*, 2000; van *Feddey-Kban*, 2000; van *Jeffer*, 1000; van *Mockly Kban*, 1000; van *Serif Khan*, 1000; van *Seëd-Allem*, 1000; van *Amiral*, 1000; van *Raja-Ramdas*, 1000; van *Torck Taes-Kban*, 1000; van *Mir-Jemla*, 1000; ván *Mirſa-Abdulac*, 500; van *Mabmud Kban*, 500; van *Mirſa-Maant-Cber*, 500; van *Gbawaas-Kban*, 1000, en van *Moried Kban*; 1000. Verſcheide Omrahs geboden onderſcheide Compagnien, die te zamen 10000, en dus dat gantſche Korps twee en zeſtig duizend vyf honderd Ruiters uitmaakte; welk getal, gevoegd by dat der drie andere Korpſen, honderd negen en veertig duizend negen honderd mannen Ruitery bedroeg.

NB. Het Leger van *Mobammed Moazem-Badur Cbab* (of *Cbab Alem*) den oudſten der zonen van Aureng-Zeb was veel talryker, gevende Valentyn daarvan een' lyſt, waarvan wy enkel 't gantſche getal melden zullen, 't geen in 195000 mannen Voetvolk en 170000 mannen Ruitery beſtondt, op ſoldy van dien Prins, daaronder niet begrepen 4414 mannen met hunne paarden, door verſcheide Rajaas aangebragt; behalven een' grote menigte geſchut, waarvan 't getal niet genoemt is, 60 oliphanten, 1500 kameelen en 3000 oſſen. Dat Leger ſloeg tegens dat van *Azem Cbab*, 't geen mede zeer talryk moet geweeſt zyn.

Doch het geduchtſte, 't geen de Mogols ooit op de been hebben konnen brengen, is dat, 't welk Thamas-Kouli-Khan geſlagen heeft, vermits het, volgens 't verhaal van een Jeſuitſchen Zendeling (3) ,, uit 400 duizend Ruiters, 400 duizend Musketticrs, 300 dui-
,, zend

(1) Honderd negen en veertig duizend negen honderd, als by de opſtelling blykt, waarin vyf duizend Rasbouts overgeſlagen waren.

(2) In den Paryſchen Druk hadt men de 5000 Rasbouts vergeten, tweemaal 300 in plaats van 3000 en eens 200 in plaats van 2000 gezet, 't geen in de lyſt een gemis van een Regiment en 12200 Ruiters te weeg bragt.

(3) *Lettres édif.* Rec. XXV., bladz. 407.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

vier duizend mannen Voetvolk in bezetting liggen. Dezen zyn verſpieders van het Hof, welke 't zelve kenniſſe geven moeten van al 't geen onder hun oog omgaat, gelyk dan ook naar hunne berichten de meeſte beveelen, die naar de Provincien gezonden worden, opgeſtelt zyn.

Geweer van de Mogolſche Ruitery.

HET beledigend geweer der Mogolſche Ruiters beſtaat in een' boog, een' koker, met veertig of vyftig pylen beladen; een' werpſpies of zagaai, die zy zeer behendig weten te werpen; een ſabel aan de eene en een dolk aan de andere zyde; en hun verdedigend geweer in een ſchild of ſoort van kleinen beukelaar, welke hun altoos aan den hals hangt. Doch zy hebben geen ſchietgeweer.

Geweer van het Voetvolk.

HET Voetvolk bedient zich met een' redelyke bekwaamheid van musketten. Die geen ſchietgeweer hebben, dragen pyl en boog, een' piek van tien of twaalf voeten, welke zy in 't begin van het gevecht gebruiken. Anderen zyn met malienkolders gewapend, die hun tot aan de knien reiken; doch zeer weinigen bedienen zich van ſtormhoeden, vermits in dat warme Land niets ongemaklyker zoude zyn. Voor 't overige hebben de Mogollers geen Krygsorder, wetende geen onderſcheid tuſſchen de voorhoede, den middeltocht of achterhoede. Ook hebben zy noch ſpitze noch gelederen, en hunne gevechten geſchieden met veel wanorde. Vermits hun Tuighuizen ontbreken, is ieder Bevelhebber van een' bende gehouden, zyne Soldaten geweer te leveren. Van daar komt een mengelmoes van allerlei wapenen, welke in iedere bende veeltyds verſchillende zyn. Die wanorde hadt Aureng-Zeb getracht te hervormen.

Tuighuis van den Groten Mogol.

DOCH het byzonder Tuighuis des Keizers is ongemeen prachtig. Zyne werpſpieſſen, pylkokers en vooral zyne ſabels, zyn 'er in de fraaiſte order geſchikt. Alles ſchittert 'er van edele geſteentens, en hy neemt vermaak, zelf zyne wapenen namen te geven. Dus heet een zyner ſabels *Alam-Guir*, dat is *de Verwinnaar der Aarde*, en een andere *Fatel-Alan*, dat is *de Verwinnaar der Wereld*. Alle Vrydagen verricht de Groot Mogol zyn gebed in zyn Tuighnis, „ om God te ſmeken, dat hy met zyne ſabels verwinningen „ behalen kan, en den naam des Here by zyne vyanden doen eerbieden."

ZY-

„ zend Soldaten met pieken, pyl en boog en werpſpieſen gewapend; 10 duizend ſtuk„ ken kanon, 30 duizend kameelen en twee duizend ten kryg gewapende oliphanten be„ ſtondt. De Legerplaats was met goede verſchanſſingen van zes mylen verre op de „ zwakſte plaatſen gedekt."

Men behoeft zich over dat groot getal Voetvolk en Ruitery niet te verwonderen; want de Groot Mogol, wanneer hy wil, een veel geduchter Leger te veld kan brengen, vermits by de lyſt van 't geen' iedere Provincie leveren moet, die van *Udeſſa* verplicht is 500 duizend, *Canduana* 500 duizend, *Delli* 400 duizend, *Cabul* 360 duizend, *Bengalen* 240 duizend, *Gour* 200 duizend, *Gualeor* 180 duizend, *Narvar* 160 duizend, *Siba* 140 duizend, *Golkonda* 120 duizend, *Jewal* 120 duizend, *Agra* 90 duizend, *Sambel* 90 duizend, *Jengapour* 80 duizend, *Labor* 72 duizend, *Guzuratte* 60 duizend, *Nagrakut* 60 duizend, *Jeſſelmer* 60 duizend, *Decan* 48 duizend, *Malva* 42 duizend, *Pattana* 42 duizend, *Berar* 42 duizend, *Viſapour* 40 duizend, *Kakares* 40 duizend, *Pitan* 40 duizend, *Aſmere* 36 duizend, *Multan* 36 duizend, *Brampour* 36 duizend, *Bando* 36 duizend, *Attok* 30 duizend, *Bankisb* 30 duizend, *Pengab* 30 duizend, *Tatta* 24 duizend, *Buckar* 24 duizend, *Kasbmir* 24 duizend, *Kandisb* 24 duizend en *Bakour* 24 duizend mannen, half Voetvolk en half Ruitery te leveren, 't geen twee millioenen veertig duizend Voetknechten en een gelyk getal Ruiters uitmaakt. Zie *Valentyn* in zyn IV. Deel, II. Stuk, bladz. 279.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Zyne Stallen.

ZYNE Stallen zyn overeenkomſtig met zyne Krygsmagt, en vol van een' ongelooflyke menigte paarden en oliphanten, waarvan echter ſlechts twintig of dertig voor den dienſt van zyn perſoon uitgekozen en de overigen ter betoning van pracht of tot geſchenken gebruikt worden; zynde het gebruik der Groot Mogols, aan de zulken, van welke zy den geringſten dienſt ontfangen hebben, een kleed en een paard te ſchenken. Alle die paarden doet men uit Perſië, Arabië en vooral uit Tartarye komen, vermits alle die in Indië gefokt worden, ſteeg, ſchichtig, zwak van ſpieren en magtloos zyn. Jaarlyks komen meer dan honderd duizend van Balk, Bockara en Daboul; een groot voordeel voor de tollen van 't Ryk, die vyf en twintig ten honderd van hunne waardy doen betalen. De beſten worden voor den Vorſt afgezondert, en de overigen aan de zulken verkocht, wier bediening medebrengt, de Ruitery paarden te leveren. In verſcheide Verhalen heeft men reeds doen opmerken, dat hun voeder in Indië gantſch verſchillende van dat in Europa is, vermits men in een zo warm Land ſchaarſch enig gras dan langs den oever der Rivieren vindt. Dat gebrek vervult men met bereide brokken.

Zyne Oliphanten.

DE oliphanten dienen teffens, om de Krygsmagt van den Mogolſchen Keizer te vermeerderen, en tot een der voornaamſte ſieraden van zyn Paleis. Hy onderhoudt 'er vyf honderd, om door hem bereden te worden, onder grote lootſen, daar toe byzonder gebouwd, en geeft zelf hun grootſche namen, overeenkomſtig de natuurlyke eigenſchappen dier grote dieren (*a*). Hunne tuigen zyn zo prachtig, dat men van verwondering daarover verrukt wordt. Die, welken de Keizer beſteigt, draagt een Troon, ſchitterende van goud en edele geſteentens. De anderen zyn met goude en zilvere bladen behangen, en hunne dekkleden met goud geborduurd en met goude kampanen en franjes verſierd. De oliphant van den Troon, die *Aureng-Gas*, dat is *Kapitein der Oliphanten* heet, heeft altoos een talryken trein tot zyn gevolg; wordende door keteltrommen, trompetten en banieren voorgegaan. Tot zyn onderhond geniet hy een' driedubbele ſoldy. Daarenboven onderhoudt het Hof tien mannen voor den dienſt van iederen oliphant, naamlyk twee, die hem leren, leiden en beſtieren; twee, die hem zyne ketenen aanhangen; twee, die hem zyn wyn en het water, waarmede men hem drenkt, aanbrengen; twee, die de ſpeer voor hem dragen en het volk doen terug wyken; twee, die konſtvuurwerken voor zyne ogen aanſteken, om hem aan dat gezicht te gewennen; een, die hem zyn draagzetel afneem, om een anderen te geven, en eindelyk een, om de vliegen, die hem kwellen, te verdryven en hem te verkoelen, door hem van tyd tot tyd water over

(*a*) Hoedanig zyn *Memunebabareck*, betekenende *den ſtatig tredenden*; *Del-Singar*, dat is, *ſchrik der Heiren*, &c. De Paarden dragen mede byzondere namen. Hawkins telde enkel drie honderd Oliphanten, dienende om door den Keizer bereden te worden; doch ſpreekt van een' groot getal anderen, welke Terri op veertien duizend begroot, en die in de Huizen der Groten onderhouden worden, waartoe de Keizer hun enig geld toelegt; doch 't geen tot de koſten van hun onderhoud niet toereikende is, nadien zy 's daags voor ontrent tien ryksdalers aan ſuiker, boter, graan en ſuikerriet eten: ook ſpaart men niets, om hen wel te onderhouden; want indien een van dezelve ongedaan uitziet, loopt hy, in wiens bewaring hy vertrouwt is, gevaar, zyn leven te verliezen. *Hawkins*, bladz. 2. *Terri*, bladz. 15.

over het lighaam te gieten. Die oliphanten van het Paleis zyn zo wel tot de jagt als den stryd afgerecht, gewennende men hen aan de slagting, door hen leeuwen en tygers te doen aantasten. Hunne fraaiste Krygsoefening is die van de poorten der Steden in te slaan.

Zyn Geschut.

Het geschut van den Keizer is talryk, en de meeste stukken, welke hy in zyne Legers gebruikt, zyn ouder dan men 'er in Europa vindt. Ontwyfelbaar is het, dat het kanon en buskruit lange voor den tyd der verwinningen van Timur-Beg in Indië bekend geweest zyn. Volgens een' overlevering daar te lande, hadden de Chineeschen, toen zy meesters van Dehli waren, aldaar geschut gegoten. Onder de Keizers voor Aureng-Zeb waren byna alle de Kanonniers van 't Keizerryk Europeërs; doch die Vorst heeft uit een Godsdienstsyver niet dan Mahometanen in zyn dienst genomen. Sedert vindt men aan dat Hof naauwlyks andere Franguis dan Geneesheren of Goudsmeden; hebbende men 'er niet dan te wel geleert, onze Kanonniers en byna alle onze Konstenaars te konnen missen.

Inkomsten en schatten van het Keizerryk.

Een zo magtig Hof moet overeenkomstig zynen luister grote inkomsten bezitten, om zyne kosten goed te maken. Doch wat begrip men zich ook uit de optelling van zo vele Koningryken, wier Landeryen alle onder den Mogol behoren, daarvan kan hebben gevormt, bestaat de voornaamste rykdom van dien Keizer geenzins in de voortbrengselen der landeryen; want men in Indië gantsche Landstreken vindt, die onbebouwbaar zyn, en anderen, wier grond vruchtbaar wezen zoude, doch die door de Opgezetenen veronachtzaamt wordt. In Indostan legt men niet toe, nut van zyn eigeland te trekken. Dit volgt natuurlyker wyze uit de oppermagtige regering, door de Mogols by hunne verwinningen ingevoerd. De Schryver Ekbar zulks willende herstellen, en enige hervormingen in zyne inkomsten maken, hieldt op met de Onderkoningen en Stedehouders in geld te betalen; maar gaf hun enige landeryen in hunne Provincien, om dezelve voor zich te doen bebouwen, en vergde van hun voor de overige landeryen een' zekere somme naar mate hunne Provincien vruchtbaar waren. Die Stadhouders, welke sedert zo veel als Pachters van 't Keizerryk zyn, verpachten aan hunnen kant die zelfde landeryen aan Onder-Beampten. Ondertusschen valt het bezwaarlyk, op 't platte land arbeiders te vinden, die zich met den akkerbouw belasten willen, steeds zonder winst en enkel voor den kost; zulks men de Boeren met geweld aan dien arbeid stellen moet. Hierdoor staan zy veeltyds op, of vluchten naar de Landen der Indische Rajaas, welke hun enigzins zagter behandelen; weshalven die gestrenge handelwyzen de Landen van den Mogol allengs van volk ontbloten en onbebouwd doen blyven.

De landeryen worden slegt bebouwt.

Vruchten van den Koophandel.

Doch het goud en zilver, 't geen de Koophandel in 't Ryk brengt, vervult grootlyks dat gebrek van den landbouw, en vermeerdert onophoudlyk de schatten van den Mogol. Volgens Bernier, die geacht wordt niet voor vergrotingen te zyn, waaraan zich de meeste Schryvers schuldig maken, is Indostan als de grondloze kolk van alle de schatten, welke uit America naar de overige Gewesten der Wereld gevoert worden. Al het zilver van Mexico, zegt hy, en al het goud van Peru, geraken eindelyk, na enigen tyd door Europa omgelopen te hebben, in 't Ryk van den Groten Mogol en komen nooit weder daaruit. Men weet, vaart hy voort, dat een gedeelte dier

schat-

ſchatten naar Turkye gevoert wordt voor de Koopwaren, welke men van daar trekt; waarna zy uit Turkye over Smirna naar Perſië geraken, ter betaling van de zyde, die men uit dat Ryk haalt, en uit Perſië door den Koophandel van Mocka, Bab-el-Mandel, Baſſora en Bander-Abaſſi naar Indoſtan. Daarenboven komen 'er met de Schepen der Maatſchappyen van Koophandel lynrecht uit Europa naar Indië. Byna al het zilver, 't geen de Hollanders uit Japan trekken, blyft in de Landen van den Groten Mogol, vindende men zyn voordeel, in zyn geld aldaar aan Koopwaren te beſteden. Wel is waar, dat Indoſtan iets uit Europa en uit de andere Geweſten van Aſia trekt, brengende men 'er koper, 't geen uit Japan komt; loot en lakenen uit Engeland; muskaatnoten, kaneel en oliphanten uit Ceylon; paarden uit Arabië, Perſië en Tartarye enz.: doch de meeſte Kooplieden betalen in goederen, waarmede in Indië de Schepen geladen worden, die de gemelde waren hebben aangebragt. Dus vindt het grootſte gedeelte van 't goud en zilver der Wereld duizend wegen, om in Indoſtan te komen, en byna genen, om 'er weder uit te geraken (*a*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Aanmerking van Bernier.

BERNIER voegt 'er een' zonderlinge aanmerking by. Niettegenſtaande die byna oneindige menigte goud en zilver, welke in het Ryk van den Mogol komt en 'er niet weder uitgeraakt, is het te verwonderen, zegt hy, dat men 'er in handen der particulieren niet meer dan elders vindt. Men kan niet weêrſpreken, dat het goud en zilver, waarmede men 'er de lywaten en lakenen beſtikt, het bearbeid goud en zilver, en vooral de vergultſels, een groot gedeelte verſlindt; doch die reden voldoet alleen niet, zynde het mede een' waarheid, dat de Indiërs bygelovige gevoelens voeden, die hen aandryven, hun geld te begraven, en de door hen vergaderde ſchatten te verbergen. Hierdoor keert een gedeelte der koſtbaarſte bergſtoffen in Indoſtan weder in den ſchoot der Aarde, waaruit zy in America getrokken zyn. Maar 't geen het meeſt de vermindering dier ſtoffen in 't Ryk van den Mogol ſchynt te weeg te brengen, is het gewoon gedrag van dat Hof. De Keizers verzamelen grote ſchatten, en offchoon men enkel Cha-Jehan van een' wrekzuchtige gierigheid beſchuldigt heeft, zyn zy alle genegen in onderaardſche kluizen een overvloed van goud en zilver te bewaren, 't geen zy voor verderflyk in handen van 't gemeen achten, wanneer het by 't zelve in overmate zoude zyn. Mitsdien ſtort al het geld, 't geen door den Koophandel in Indië gebragt wordt, in de ſchatkelders van den Mogol als in zyn laatſte verblyfplaats; wordende al 't geen, na 't betalen der onkoſten van het Ryk overig blyft, zelden dan in den dringendſten nood van den Staat 'er uit gehaalt, en moet men zich geenzins verbeelden, dat Nadir-Chah den Groten Mogol arm gemaakt hadt, toen hy, volgens 't verhaal van den Hr. Otter, meer dan zeventien honderd millioenen uit zyne Staten hadt weggeligt.

Vaſte inkomſten van den Mogol.

DE Schryver, welken wy ſteeds in dit artikel volgen, geeft een' lyſt der inkomſten van dien Vorſt, zodanig dezelve in 't jaar 1667 waren, getrokken uit de Staatspapieren van dat Keizerryk. Dezelve is te merkwaardig, om niet geplaatſt te worden. Doch men behoort zich te herinneren, dat een'

(*a*) Brief van den Hr. Bernier aan den Hr. Colbert, in het II. Deel zyner *Memoires*.

een' kiurour honderd leuks, een' leuk honderd duizend roepiën en een' roepie, volgens de rekening van den Hr. Otter, ontrent vyf en veertig Fransche ſtuivers maakt; alsmede dat alle de Koningryken, waaruit het Keizerryk beſtaat, in *Sarkars*, 'tgeen Provincien betekent, en de Sarkars in *Parganars*, 't geen byzondere Stadhouderſchappen zyn, verdeelt worden (*a*).

HET Koningryk Dehli heeft onder zyn Stadhouderſchap agt Sarkars en twee honderd twintig Parganas, die een' kiurour, vyf en twintig leuks en vyftig duizend roepiën geven.

HET Koningryk Agra rekent in zyn omtrek veertig Sarkars en twee honderd agt en zeventig Parganas, die twee kiurours, twee en twintig leuks en drie duizend vyf honderd vyftig roepiën geven.

HET Koningryk Lahor heeft vyf Sarkars en drie honderd tien Parganas, die twee kiurours, drie en dertig leuks en vyf duizend roepiën geven.

HET Koningryk Asmire betaalt in zyne Sarkars en Parganas twee kiurours, drie en dertig leuks en vyf en negentig duizend roepiën.

MALWAY, bevattende elf Sarkars en twee honderd vyftig kleine Parganas, geeft enkel negen en negentig leuks, zes duizend twee honderd vyftig roepiën.

VAN Bear, 't geen agt Sarkars en twee honderd vyf en veertig kleine Parganas bevat, trekt de Keizer een' kiurour, een' en twintig leuks en vyftig duizend roepiën.

MULTAN, 't geen in veertien Sarkars en zes en negentig Parganas verdeeld is, brengt den Keizer ſlechts vyftig leuks en vyf en twintig duizend roepiën op.

KABOUL, in vyf en dertig Parganas verdeeld, geeft twee en dertig leuks en zeven duizend twee honderd vyftig roepiën.

TATA betaalt zeſtig leuks en twee duizend roepiën. [Tata geeft enkel vier en twintig leuks.]

URECHA betaalt, offchoon men daarin elf Sarkars en een groot getal Parganas telt, ſlechts zeven en vyftig leuks en zeven duizend vyf honderd roepiën.

KASHMIR betaalt met zyne zes en veertig Parganas enkel vyf en dertig leuks en vyf duizend roepiën.

ILLAVAS geeft zeven en zeventig leuks en agt en dertig duizend roepiën.

DECAN, 't geen men in agt Sarkars en negen en zeventig Parganas verdeelt, betaalt een' kiurour, twee en zeſtig leuks, en tagtig duizend zeven honderd vyftig roepiën.

BARAR rekent tien Sarkars en honderd een en negentig kleine Parganas, die een' kiurour, agt en vyftig leuks, en zeven duizend vyf honderd roepiën geven.

CANDISH geeft een' kiurour, elf leuks en vyf duizend roepiën.

NAN-

(*a*) De Hr. Prevoſt legt deze beide woorden niet wel uit. *Soubab* betekent Provincie. *Pragna*, gelyk Bernier ſchryft, is de voornaamſte Stad of Hoofdplaats van een Rechtsgebied, alwaar de inkomſten van den Vorſt ontfangen worden. *Serkar* zegt eenvoudig het Comptoor van den Tol. Deze lyſt komt met die van Bernier niet overeen; doch vermits de eene zo wel als andere gebrekkig is, zullen wy ons met dat verſchil niet ophouden.

NANDE betaalt twee en zeventig leuks. **BESCHRYVING VAN INDOSTAN.**

BAGLANA, in drie en veertig Parganas verdeeld, geeft agt en zestig leuks en vyf en tagtig duizend roepiën.

BENGALEN betaalt vier kiurours.

UGEN brengt twee kiurours op.

RAGI-MAHOL geeft een' kiurour en vyftig duizend roepiën.

VISAPOUR betaalt als schatting met een gedeelte van de Provincie Carnate vyf kiurours.

GOLKONDA en het ander gedeelte van Carnate geven vyf kiurours.

DIT alles t'zamengetrokken, bedraagt drie honderd zeven en tagtig millioenen vier en negentig duizend roepiën (*a*).

Toevallige inkomsten. BEHALVEN die vaste inkomsten, welke enkel van de vruchten van het Aardryk getrokken worden, zyn de toevallige een' andere bronwel der schatten van dat Ryk. 1. Vergt men alle jaren een hoofdgeld van alle de Afgodische Indiërs. Vermits nu het getal dier oude Ingezetenen van Indostan door hunne dood, reizen en vluchten onzeker is, vermindert men het grootlyks voor den Keizer, en winnen de Gouverneurs of Stadhouders veel door die verbloeming. 2. Moeten alle de Koopwaren, welke de Afgodische Kooplieden vervoeren, vyf ten honderd van hare waarde aan de Tollen betalen. De Mahometanen zyn vry van zodanige lasten. 3. Wordt van het wasschen dier oneindige menigte lywaten, welke in Indostan geweven worden, mede een recht geheven. 4. Betaalt de Pachter der Diamantmyn een' zeer aanzienlyke somme aan den Keizer, en moet hy hem de fraaiste en volmaakste stenen zenden. 5. Zyn de Zeehavens, inzonderheid die van Sindi, Baroche, Suratte en Cambaye op zware schattingen gestelt, en betaalt Suratte alleen gemeenlyk dertig leuks voor de inkomende rechten en elf voor den winst der munten, welke men 'er slaat. 6. Leveren de gantsche Kust van Coromandel en de Havens aan de Ganges gelegen, grote inkomsten. 7. Valt de nalatenschap van alle de Mahometaansche Onderdanen van Indostan op den Keizer, komende alle de meubilen, al het geld en alle de goederen van de overledenen met volle recht hem alleen toe. Hier door moeten zich de weduwen van de Gouverneurs der Provincien en de Generaals der Legers met geringe jaarwedden vergenoegen, en geraken hunne kinderen, indien zy gene verdiensten bezitten, in de uiterste armoede. Eindelyk zyn de schattingen der Rajaas aanzienlyk genoeg, om onder de voornaamste inkomsten van den Mogol gerekent te worden.

Waaraan een gedeelte dier schatten jaarlyks. DIE toevallige inkomsten evenaren of overtreffen zelfs de onmeetbare schatten, welke de Keizer alleen van de landeryen zyner domynen trekt. Men zoude over een zo buitengemenen rykdom versteld staan (*b*), zo men niet

(*a*) By de additie bevindt men meer dan vyf en twintig millioenen minder dan die algemene somme, weshalven de rekening niet goed is. De andere lyst bedraagt nog geen twee honderd vyf en twintig millioenen.

(*b*) Voegen wy by dit artikel enige Aantekeningen van Mandelslo, voor welker waarheid men gezien heeft dat Olearius instaat. In het Paleis van Agra zag hy een groten toren, waarvan het dak met bladen goud gedekt is: blyken van den schat, aldaar onder agt grote gewelven besloten, die vol goud, zilver en edele gesteentens zyn. Men verzekerde hem, dat de Grote Mogol, die ten zynen tyde regeerde, een' schat bezat, die meer

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

besteedt wordt.

niet in aanmerking nam, dat een gedeelte dier schatten alle jaren weder uit zyne handen gaat en zich door zyne Landen verspreidt. De helft van het Keizerryk bestaat uit de liefdadige giften van den Keizer, of is ten minsten altoos in zyne soldy. Behalven dat groot getal Officieren en Soldaten, die en-

meer dan vyftien honderd millioenen ryksdalers waardig was. Doch 't geen hy 'er byvoegt is veel zekerer. „ Ik kan zeggen, zegt hy, zo gelukkig te zyn, dat ik in handen heb „ een' lyst van den schat, na de dood van *Cha-Ekbar* gevonden, zo in gemunt goud en „ zilver, als in goude en zilvere baren en staven, in gewerkt goud en zilver, in gesteentens, in goude geborduurde lakenen en stoffen, in porceleinen, handschriften, krygsbehoeftens, geweer enz.; een' zo echte lyst, dat ik verplicht ben, dezelve mynen Lezeren mede te delen.

„ Ekbar hadt munten van vyf en twintig, vyftig en honderd *Toles* doen slaan, voor „ de waarde van zes millioenen negen honderd zeventig duizend *Massas*, makende zeven „ en negentig millioenen vyf honderd tagtig duizend roepiën. Nog hadt hy honderd „ millioenen roepiën doen slaan in een' andere soort van munt, welke naar hem den „ naam van *roepiën van Ekbar* voerde, en twee honderd dertig millioenen in zekere munt, „ *Paises* geheten, waarvan dertig een' roepië maken; ['t geen zeven millioenen zes honderd zestig duizend zes honderd zes en zestig en twee derde roepiën bedraagt.]

„ In diamanten, robynen, smaragden, saphiren, paarlen en andere gesteentens bezat „ hy de waarde van zestig millioenen [vyf honderd (1)] twintig duizend vyf honderd „ een en twintig roepiën: in gewerkt goud, in beeltnissen van menschen, oliphanten, „ kameelen, paarden enz. de waarde van negentien millioenen zes duizend zeven honderd vyf en tagtig roepiën: in goude meubilen en vaatwerk de waarde van elf millioenen zeven honderd drie en dertig duizend zeven honderd negentig en een' derde „ roepiën: in kopere meubilen en vaatwerk de waarde van een en vyftig duizend twee „ honderd vyf en twintig roepiën: in porcelein en vaatwerk van gezegelde en andere „ aarde de waarde van twee millioenen vyf honderd zeven duizend zeven honderd zeven „ en veertig roepiën: in goud en zilver laken, goude en zilvere geborduurde, zyde en „ katoene Persische, Turksche, Europische en Guzuratsche stoffen de waarde van vyftien „ millioenen vyf honderd negen duizend negen honderd negen en zeventig roepiën: in „ Europische, Persische en Arabische wolle lakenen de waarde van vyf honderd drie duizend twee honderd twee en vyftig roepiën: in tenten, tapyten en andere meubilen „ de waarde van negen millioenen negen honderd vyf en twintig duizend vyf honderd „ vyf en veertig roepiën: vier en twintig duizend Handschriften of geschreven Boeken, „ zo kostbaar gebonden, dat zy zes millioenen vier honderd drie en zestig duizend zeven honderd [een en dertig] roepiën waardig geschat waren: in geschut, buskruit, „ kogels en andere krygsbehoeftens de waarde van agt millioenen vyf honderd vyf en „ zeventig duizend negen honderd een en zeventig roepiën: in beledigend en verwerend „ geweer, als degens, rondassen, pieken, bogen, pylen enz. de waarde van zeven millioenen vyf honderd vyf en vyftig duizend vyf honderd vyf en twintig roepiën: in zadels, tomen, stygbeugels en ander tuig van goud en zilver de waarde van twee millioenen vyf honderd vyf en twintig duizend zes honderd agt en veertig roepiën: in „ oliphanten- en paarden-dekkleeden, met goud, zilver en paarlen bestikt, de waarde van „ vyf millioenen roepiën". Alle die sommen te zamen drie honderd agt en veertig millioenen twee honderd zes en twintig duizend [drie honderd zes en tagtig] roepiën makende (2), halen niet by de schatten van den achterkleinzoon van Ekbar (3), dien Mandelslo op den Troon vondt: 't geen een bewys uitlevert, dat de schat der Grote Mogols alle jaren toeneemt. *Mandelslo*, I. Deel, bladz. 119. en volgende.

NB. Deze lyst, van wier gemeenmaking de Hr. Prevost Mandelslo de ere geeft, hadt reeds in de Reisbeschryvingen der Hollanders enige jaren voor de uitgave van zyn Werk het licht gezien. *Van Twist*, die dezelve meldt, voegt 'er twee andere zeer merkwaardige by. De eene is van de Omrahs en Mancebdars, die na de dood van Ekbar in dienst van

(1) Dit hadt Mandelslo uitgelaten.

(2) Zo wy rekenen, maken dezelve drie honderd vyf en vyftig millioenen honderd twintig duizend vier honderd zes en tagtig en een derde roepiën.

(3) Chah-Jehan was enkel de kleinzoon van Ekbar, Mandelslo heeft deze feil begaan.

enkel van hunne lening leven, worden alle de Boeren, welke voor hem arbeiden, ten zynen kosten onderhouden, en de meeste Ambachtslieden in de Steden, die enkel in zyn dienst werken, uit de Keizerlyke schatkisten betaalt. Die Staatkunde de afhanglykheid van zo vele Onderdanen te naauwer makende, vermeerdert tot een gelyken trap hunne eerbied en verknochtheid jegens hunnen meester (*a*).

§. V.

Regering en Bestier van Indostan.

Gronden waarop 't bestier rust.

NIETS is eenvoudiger, dan de raderen, die dat grote Ryk bewegen. De Souverein alleen is de ziel daarvan. Vermits hy zyn Rechtsgebied zo weinig als zyn Land met iemand deelt, bestaat het gantsche gezag in zyn persoon alleen. Dus is in Indostan eigentlyk slechts één Heer, en moeten alle de andere Ingezetenen min den naam van Onderdanen dan van Slaven dragen.

Bediening van den eersten Staatsdienaar en de Secretarissen van Staat.

AAN 't Hof zyn de Staatszaken in handen van drie of vier Omrahs van den eersten rang, die dezelve onder 't gezag van den Souverein bestieren. De *Itimad-ud-Deoulet* (*b*) of eerste Minister, heeft by den Mogol den zelfden rang als de Groot-Vizir in Turkye. Doch zulks is veeltyds een titel zonder bediening en een' waardigheid zonder oefening; verkiezende de Keizer somtyds tot Groot Vizir een onervaren man, dien hy enkel de jaarwedden van zyn ampt geeft. Somtyds is het een Prins van Mogolschen bloede, die zich door zyn goed gedrag waardig gemaakt heeft, dat men hem tot in zyn ouderdom een bestaan verschaft; somtyds de vader van de geliefste der vrouwen van den Mogol, die zich voorheen onder de gemene Soldaten of het slegtste volk bevondt. Alsdan komt al de last van het bewind op de beide Secretarissen van Staat, welker één 's Lands penningen verzamelt en de ander dezelve uitgeeft, betalende de laatstgenoemde de jaarwedden der Amptenaren van de Kroon, de troepen en de arbeidslieden, terwyl de eerstgemelde de inkomsten der domynen heft, de lasten int en de schattingen ontfangt. Een derde Beampte der Financien, doch van een minder aanzien dan de Secretarissen van Staat, is belast met het in bezit ne-

van Jehan-Guir, zyn zoon en opvolger, gebleven waren. Op dezelve telt men 359 Omrahs, welke 7606000 paarden moesten onderhouden, en 7384 Mancebdars, of Rajaas, die op 307648 paarden geschat waren.

De andere lyst vervat het getal der oliphanten, paarden, kameelen, drommedarissen, muilezels en ossen, in de stallen van dien Vorst gevonden, bedragende 6751 oliphanten, 12000 paarden en 6123 muilezels en kameelen, in 't geheel 32234 stuks.

Merken wy alhier nog volgens Valentyn aan, dat men in die byzondere nalatenschap de schatten van het Ryk niet begrypen moet, welks inkomsten bereids onder de regering van Ekbar op meer dan twee honderd millioenen beliepen, zonder te rekenen, dat alle de rykdommen der Groten mede aan dien Vorst behoren, welke aan de Erfgenamen slechts zo veel geeft als hem behaagt.

(*a*) Alle deze byzonderheden zyn uit Bernier, Carré, Tavernier, Thevenot, uit de Verzameling der Reistochten van de Hollandsche Maatschappy en uit de *Lettres édifiantes* getrokken.

(*b*) Men volgt alhier de spelling van den Hr. Otter.

nemen der erfniffen van alle, die in 's Keizers dienft overlyden; een zeer profytlyk doch haatlyk ampt. Voor 't overige geraakt men tot die hoge waardigheden van 't Ryk niet dan langs den weg der wapenen; wordende altoos uit de Officieren van 't Leger zo wel de Staatsbeftierers als Bevelhebbers van 't krygsvolk gekozen. Wanneer men hunne voorfpraak nodig heeft, verfchynt men nooit voor hen, dan met een gefchenk in de hand. Doch dat gebruik fpruit min uit de hebzucht der Omrahs dan uit de eerbied der onderdanen, ziende men minder op de waardy van 't aangebodene, dan op den plicht, van met gene ledige handen voor de eerfte amptenaren van het Hof te verfchynen.

Hoe men voor hem verfchynt.

Wanneer de Keizer niet zelf aan 't hoofd zyner troepen trekt, wordt het opperbevel van 't Leger aan een der Prinfen van den bloede toevertrouwt, of aan twee Veldheeren, door den Souverein verkoren, den een uit de Mahometaanfche Omrahs en den anderen uit de Indifche Rajaas. De Omrah gebiedt de troepen van 't Keizerryk, terwyl de hulpbenden onder 't bevel van de Rajaas hunner Natie ftaan. Ekbar een' vafte fchikking in zyne Legers willende maken, voerde 'er de volgende order in, welke federt zyne Regering fteeds in acht genomen wordt. Hy wilde, dat alle de Officieren zyner troepen onder drie verfcheide benamingen betaalt wierden. De eerfte op den voet van twaalf, de twede op dien van zes, en de derde op dien van vier maanden. Dus beloopt, wanneer de Keizer een *Manfebdar*, dat is een Onder-Officier, twintig roepiën 's maands op den eerften voet toelegt, zyne foldy 's jaars zeven honderd vyftig roepiën; want men 'er altoos tien boven geeft. Die de zelfde foldy op den tweden voet trekt, geniet 's jaars drie honderd vyf en zeventig; doch de foldy van één, die op den derden voet geftelt is, bedraagt flechts twee honderd vyftig roepiën 's jaars. Die fchikking is te wanvoeglyker, vermits zy, die enkel op den voet van vier maanden betaalt worden, geen minderen dienft gedurende het jaar doen, dan die hunne foldy op den voet van twaalf maanden ontfangen. Doch volgens den aart der Oofterlingen menen de Mogolfche Keizers zich een aanzien van grootheid te geven, door te doen begrypen, dat de ongelykheid van foldy uit die der dienften ontftaat. Daarenboven bedienen zy zich, in het toewyzen van een' jaarwedde aan een Manfebdar, nooit van 't woord roepiën, maar van dat van *Dams*, zynde een' kleine munt, welke zeer fchaarfch in den Koophandel voorkomt, en waarvan veertig een' roepië maken. Dus zegt de Keizer, wanneer hy een Officier met een' jaarwedde van duizend roepiën vereert: *Ik leg hem vyftig duizend Dams toe*; een' grootfprekende uitdrukking, waardoor de pracht geenzins vermeerdert, en die overeenkomt met der Spanjaarden rekening by Maravedis.

Order in 't Krygs bewind.

Onderfcheid van de foldy der Officieren.

Indien de jaarwedde van een Officier van 't Leger of Amptenaar van 't Hof tot duizend roepiën 's maands op den eerften voet fteigt (*a*), treedt hy uit de order der Manfebdars, en neemt de hoedanigheid van Omrah aan; zulks die titel van grootheid uit de verhoging van foldy ontftaat. Zodanig een is alsdan verplicht, een oliphant en twee honderd vyftig Ruiters voor den dienft van den Vorft te onderhouden, waartoe zelfs in Indië een' jaarwed-

Dat onderfcheid toont de trappen van rang.

(*a*) Dit noemt men een *Azari-Omarhao.*

wedde van vyftig duizend roepiën niet toereikende zoude zyn, vermits een Omrah ten minften iederen Ruiter twee paarden leveren moet; doch de Keizer voorziet daarin op een' andere wyze, wyzende den Amptenaar enige landeryen toe. Men rekent, dat hem het onderhoud van iederen Ruiter 's daags tien roepiën koft; doch de inkomften der landeryen, welke men hem overlaat, om ten zynen profyten te doen bebouwen, leveren ongelyk meer dan die onkoften uit.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Jaarwedden der eerfte Omrahs.

De jaarwedden van alle de Omrahs zyn niet evengelyk, hebbende fommige twee *Azaris* foldy, anderen drie, anderen vier, enigen vyf en die van den eerften rang zes, dat is, dat de jaarwedde der voornaamften tot drie millioenen roepiën fteigen kan. Dus is hun ftoet prachtig en evenaart de Ruitery, welke zy onderhouden, onze kleine Armeën: ook zyn die Omrahs fomtyds voor den Souverein zelven geducht geweeft. Doch de inftelling van Eckbar wordt zo naauwkeurig in acht genomen, dat hare ongelegenheden zelven niet gedogen, 'er enige de minfte verandering in te maken. Gemeenlyk telt men zes Omrahs van de hoogfte jaarwedde, naamlyk den Itimad-ud-Deoulet, de beide Secretariffen van Staat, den Onderkoning van Kaboul, dien van Bengalen en dien van Ugen. Betreffende de gemene Ruiters en het overige Krygsvolk hangt hunne foldy af van de befcheidenheid der Omrahs, welke hen geligt hebben en onderhouden. Dezen zyn verplicht, hun daaglyks te betalen; doch zulks wordt niet beftipt in acht genomen, delende men 's maands enig geld onder hen uit en verplichtende hen veeltyds, de oude huisfieraden van het Paleis en de klederen, door de vrouwen der Omrahs afgelegt, in betaling aan te nemen. Door die knevelaryen leggen de eerfte Amptenaren van het Ryk grote fchatten op, welke na hun dood weder in de kiften des Keizers komen.

Burgerlyke rechtsoefening.

Het Recht wordt in de Staten van den Groten Mogol alomme op een' en de zelfde wyze geoefent. De Onderkoningen, de Stadhouders der Provincien en de Opperhoofden der Steden en eenvoudige Vlekken doen in de plaats van hun rechtsgebied onder de afhanglykheid van den Keizer het zelfde, 't geen die Vorft in Agra of Dehli verricht; dat is, dat zy door gewysdens, welke zy alleen uitfpreken, over het goed en leven der Onderdanen vonniffen. Echter heeft iedere Stad haren *Kutual* en *Cadi*, om over zekere zaken te oordeelen: doch het ftaat den Ingezetenen vry, die onder-vierfcharen verby te gaan, en alle de Onderdanen des Ryks konnen zich lynrecht naar den Keizer zelven in zyne verblyfplaats, of naar de Onderkoningen in hunne Hoofdftad, of naar de Gouverneurs in de Steden van hun onderhoren wenden. De Kutual verricht tegelyk de bediening van Rechter in 't burger beftier en van Groot Provooft. Onder Aureng-Zeb, een yverig in achtnemer van den Alcoran, was de voornaamfte plicht van Rechter van 't burger beftier de dronkenfchap te beletten, de wynhuizen en alle plaatfen van ongebondenheid uit te roejen, en de zulken te ftraffen, die arrak en andere fterke dranken ftookten. Ook moet hy den Keizer verflag doen van de huishoudlyke wanorders onder de burgers, van hunne verfchillen en van byeenkomften by nacht. In alle de wyken heeft hy een zeer groot getal Verfpieders, waarvan de geduchtfte een' foort van algemene knechts zyn, *Alareos* geheten, wier bediening is, de huizen te reinigen, en al 't geen in het huisfieraad

Bediening van den Kutual.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

raad ontſtelt is, in order te brengen. Daaglyks komen zy des morgens in de huizen der Ingezetenen, vorſſchen naar de geheimen der huisgezinnen, ondervragen de Slaven en brengen alles den Kutual aan. Die Amptenaar is in zyne hoedanigheid van Groot Provooſt in zyne jaarwedde aanſpreeklyk voor de diefſtallen, welke onder zyn rechtsgebied, op 't platte Land, of in de Stad voorvallen. Zyne waakzaamheid en vlyt zyn onvermoeid. Onophoudlyk heeft hy Soldaten in 't veld en vermomde Zendlingen in de Stad, wier enige bezigheid is, voor de handhaving der goede orde te waken.

Bediening van den Cadi.

De Rechtsoefening van den Cadi ſtrekt zich zelden verder dan over den Godsdienſt, de echtſcheidingen en andere huwelyks geſchillen uit. Voor 't overige ſtaat het aan geen van beide die Onder-Rechters, vonniſſen des doods uit te ſpreken, zonder alvorens aan den Keizer of de Onderkoningen der Provincien kennis van de zaak gegeven te hebben, en moeten volgens de inſtellingen van Ekbar die Opper-Rechters het vonnis van doeming driemaal op drie onderſcheide dagen goedgekeurt hebben, alvorens men het ter uitvoer brengt.

Beſchryving van 't Am-Kas.

Ofschoon de Lezer zich reeds uit verſcheide byzonderheden, in de voorgaande artikelen gemeld, enig begrip van de luiſterryke form dier Keizerlyke Rechtsoefening gevormt zal hebben, meent men nochtans, volgens een' getrouwe en beſtipte beſchryving van Bernier, alhier alles te moeten byeen brengen.

Na verſcheide vertrekken beſchreven te hebben, komt men, zegt hy, in 't Am-Kas, 't geen my voorkwam iets koninglyks te vertonen. Het is een' grote vierkante Plaats met bogen, niet ongelyk die der *Place royale* te Parys, uitgenomen dat gene gebouwen boven dezelve en zy met een muur van elkanderen afgeſcheiden zyn; zodanig nochtans dat men door een' kleine deur van de een' in de andere komen kan. Boven de grote poort te midden van een' der zyden van die plaats ziet men een' grote Divan, geheel open naar de zyde van de plaats, die *Nagar-Kanay* genaamt wordt, vermits zich de Trompetters of veeleer Schalmeiſpelers en Pokers aldaar bevinden, om op zekere uren by dag en nacht te ſpelen. Doch hun vereend geluid klinkt zeer vreemd in de oren van een Europeër, die 't zelve nog ongewoon is; want men ſomtyds tien of twaalf ſchalmeyen en zo vele keteltrommen te gelyk hoort, en enige ſchalmeyen, gelyk die *Karna* geheten worden, anderhalve vadem lang zyn en derzelver opening van onder niet min dan een voet wyd is, gelyk ſommige kopere en yzere keteltrommen een vadem over kruis breed zyn. Bernier verhaalt, dat hem in den beginnen dat Muſiek bedwelmde en ondraaglyk voorkwam; doch dat hy daarin door de gewoonte veel behagen vondt, vooral by nacht, wanneer hy het van verre op zyn bed of van een' hoogte hoorde. Zelfs meende hy 'er veel overeenſtemming en iets deftigs in te ontdekken. Vermits de Muſiek hare regelen en maten heeft, en uitmuntende Meeſters, van kindsbeen af onderwezen, de hardheid der tonen weten te matigen en te verzagten, kan men begrypen, zegt hy, dat zy daar uit een' eenſtemmigheid weten te trekken, die van verre de oren ſtreelt.

Hoe Bernier het Mogolſch Muſiek voorkomt.

Tegenover de grote poort van die plaats van het Nagar-Kanay aan de andere zyde van de grote plaats ziet men een' ruime en voortreflyke zaal

rus-

rustende op verscheide reije pilaren, hoog en zeer licht, aan drie kanten, welke op de plaats uitzien open, en waarvan de pilaren en de zoldering beschilderd en verguld zyn. Te midden in den muur, welke die zaal van het Serrail scheidt, heeft men een' opening of een' soort van hoog en breed venster gelaten, waarby de langste mensch met de hand niet zoude konnen reiken. Aldaar vertoonde zich Aureng-Zeb aan het volk, gezeten op zyn Troon, hebbende enige zyner zonen aan zyne zyde, en staande verscheide Gesnedenen by hem, enigen om met paauwen staarten de vliegen te verdryven, anderen om hem met grote waaijers te verkoelen, anderen gereed om zyne bevelen te ontfangen. Van daar zag hy beneden romdom zich alle de Omrahs, Rajaas en Gezanten, staande mede op een' Divan, omringd met een zilver hek, de ogen neêrgeslagen en de handen kruiswys over de borst. Verder van daar zag hy de Mansebdars of mindere Omrahs over einde staande, gelyk de andere, en in een' gelyke eerbiedige houding. Voorts konde zyn gezicht zich in het overige gedeelte van de zaal en op de plaats over een ontelbaren drom lieden van allerlei rang uitwyden. Op dien Troon gaf hy gehoor aan al de Wereld telken dage op den middag; en van daar droeg die zaal de naam van het Am-Kas, 't geen *Vergaderplaats* betekent, alwaar groot en klein komen kan. BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

GEDURENDE anderhalf uur, dat die voortreflyke vertoning gemeenlyk duurde, hieldt zich de Keizer in den beginnen bezig met een zeker getal der fraaiste paarden zyner stallen verby zich te zien leiden, ten einde te oordelen, of zy in een goeden staat waren en wel behandelt werden. Ook deedt hy enige oliphanten aanvoeren, over wier netheid Bernier zich telkens verwonderen moest. Hun lelyk en vuil lighaam, zegt hy, was alsdan niet alleen zeer schoon en rein, maar ook zwart geverwd, uitgenomen twee dikke rode strepen, die van den kruin van den kop tot ontrent den snuit t'zamen liepen. Ook hadden zy fraaije geborduurde dekkleden met twee zilvere schellen aan beide zyden afhangende, en gehecht aan de beide einden van een' dikke zilvere keten, die hun over den rug hing, en verscheide fraaije koeijenstaarten van Tibet by wyze van knevels aan de oren. Twee kleine fraai versierde oliphanten gingen aan hunne zyden als slaven, om hen te dienen. Die grote dieren schenen moedig op hunne optooisels, en traden zeer deftig. Wanneer zy voor den Keizer kwamen, prikte hen hun leidsman, welke met een yzeren haak in de hand op hunne schouderen zat, sprak tegen hen, en deedt hen eene knie buigen, den snuit in de lucht steken en een' soort van geluid maken, 't geen het volk als een *Taslin*, dat is een' vrye en beredeneerde begroeting, aanmerkte. Na de oliphanten bragt men makke dassen; nilgaux of graauwe ossen, die Bernier meent een' soort van elandsdieren te zyn; rhinocerossen, Bengaalsche buffels, die ongemeen grote hoornen hebben; luipaarden of makke panterdieren, welke op de dassenjagt gebruikt worden; fraaije Usbekfche jagthonden, ieder met een klein rood dekkleed, en een' menigte roofvogels, enigen voor patryzen, anderen voor kraanvogels, anderen voor hazen en zelfs voor dassen, welke zy met hunne vleugelen en klaauwen blinden. Veeltyds monsterden een of twee Omrahs hunne Ruitery voor den Keizer, die zelf het vermaak nam, de deugd der zwaarden op gedode schapen te doen beproeven, welke men zonder inge- Wat de Keizer zich in 't Am-Kas laat vertonen,

 wand

wand en zeer net gebonden aanbragt, pogende de jonge Omrahs hunne kracht en bekwaamheid te tonen, door met enen ſlag de vier poten, t'zamen gevoegd, af, en het lighaam van een ſchaap door te klieven.

Hoe hy recht oefent.

Doch alle die tydkortingen ſtrekken ſlegts tot tuſſchenſpelen voor ernſtiger bezigheden. Aureng-Zeb deedt zich alle dagen de ſmeekſchriften, die men hem in den drom van het volk vertoonde, aanbrengen, voorlezen, de partyen naderen, ondervroeg zelf hen, en ſprak ſomtyds terſtond hun vonnis uit. Behalven die openbare Rechtsoefening verſcheen hy eenmaal ter week op gezetten tyden in de kamer, welke *Adalet-Kanay* geheten wordt, verzeld van zyne twee eerſte Cadis of Hoofden van het Gerecht. Voorheen hadt hy het gedult, twee uren lang in 't byzonder tien perſonen van het volk te horen, die door een ouden Amptenaar ingeleidt werden.

Vleyery der Mogolſche Groten.

'T Geen Bernier in de grote vergadering van het Am-Kas aanſtootlyk vondt, was de te demoedige en te walglyke vlyery, die men 'er geſtadig zag heerſchen. De Keizer ſprak geen woord, 't welk niet met loftuiting opgevyzelt werdt, en waarop niet de voornaamſte Omrahs de handen opheften, roepende *Karamat*, dat is *wonder*.

Goſel-Kanay.

Uit de zaal van het Am-Kas gaat men over naar een' andere plaats, meer binnenwaards gelegen en *Goſel-Kanay* genaamd (*a*), op welke niemand zonder een' byzondere hoogachting toegelaten wordt. Ook is die plaats niet zo groot, als die van het Am-Kas; doch de zaal is ruim, beſchilderd, met verguldſel verſierd, en vier of vyf voeten boven den grond verheven. Aldaar is het, dat de Keizer, in een armſtoel gezeten, terwyl zyne Omrahs rondom hem over einde ſtonden, een byzonderer gehoor aan zyne Amptenaren verleende, hunne rekeningen aannam, en over de gewigtigſte zaken van den Staat handelde. Alle de Groten waren verplicht, zich daaglyks des avonds in die vergadering te laten vinden, gelyk des morgens in 't Am-Kas; zonder 't welk men hun iets van hunne jaarwedde afkortte. Bernier merkt als een blyk van ere voor de wetenſchappen aan, dat Dannechmend-Khan, zyn meeſter, in aanmerking zyner geſtadige ſtudiën, van die dienſtbaarheid ontheven was, uitgenomen echter des woensdags, wanneer hy de wacht hadt. Hy voegt 'er by, dat het geenzins te verwonderen was, dat alle de andere Omrahs daar toe verbonden waren, vermits de Keizer zelf het zich een' wet maakte, van die vergaderinge nooit afwezig te blyven; want hy zich in zyne gevaarlyke ziektens ten minſten eenmaal 's daags derwaards deedt brengen, en alsdan zyne tegenwoordigheid aldaar het noodzaaklykſt achtte, vermits op de minſte verdenking van zyne dood het gantſche Ryk in wanorde en alle de winkels in de Stad geſloten zouden zyn.

Gunſt, aan de Wetenſchappen verleend.

Terwyl hy zich in die zaal bevondt, leidde men verby hem de zelfde dieren, welke hy vermaak nam in 't Am-Kas te zien, met dit onderſcheid, dat de plaats kleiner zynde, en de vergadering des avonds gehouden wordende, men 'er de Ruitery niet monſterde. Doch in plaats van die verrichting gingen de Manſebdars der wacht in ceremonie verby den Keizer, worden-

Proceſſie op het

(*a*) Dit is 't geen Rhoe *Gouzalkan* geheten heeft. Het valt bezwaarlyk, van twee even geloofwaardige getuigeniſſen een voor het beſte te keuren; waarom wy liefſt dezelve beide hebben willen melden.

dende de *Kours*, dat is verscheide beeltenissen van zilver, aan dikke zeer fraai bewerkte stokken hangende, voor hen gedragen. Twee van dezelve verbeelden grote visschen, twee andere een wandrochtig gedierte van een' verzonne en afschuuwlyke gedaante, door de Mogollers *Eickdeba* genaamd; anderen twee leeuwen; anderen twee honden; anderen weegschalen en vele andere even verbloemde beeltenissen. Tusschen de Mansebdars gingen verscheide *Gourze-Berdars* of knodsdragers, welke manhaftig uitzien, en welkers bediening men reeds gezegt heeft enkel te bestaan, in de goede order in de vergaderingen te doen heerschen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. Gosel-Kanay.

EINDIGEN wy dit artikel met de beschryving van het Am-Kas, zodanig de zelfde Schryver de nieuwsgierigheid hadt, die plaats op een der voornaamste feestdagen te zien, als wanneer teffens over den voorspoed der wapenen van den Keizer buitengewone vreugde bedreven werdt; meldende wy deze beschryving enkel, om een oplettenden Lezer in staat te stellen, dezelve met die van Tavernier en Rhoe te vergelyken.

Bernier ziet het Am-Kas op een der luisterykste feestdagen.

DE Keizer zat op zyn Troon aan het einde van de grote zaal. Zyn vest was van wit satyn met kleine bloemen met goud en zyde geborduurd, en zyn tulband van een' goude stoffe, versierd met een vederbos, waarvan de koker met diamanten van een' ongemene grootte bedekt was, te midden van welke een grote oostersche topaas, wiens weêrgâ nog nergens gevonden is, een wonderbaren luister van zich gaf. Een snoer zware paarlen hing hem van den hals tot over de borst. Zyn Troon rustte op zes dikke voeten van louter goud, dicht met robynen, smaragden en diamanten bezet. Bernier neemt niet op zich, de waardy van dien Troon noch van de overgrote menigte harer edele gesteentens te bepalen, vermits hy niet genoeg naby komen konde, om dezelve te tellen en van hun waarde te oordelen. Doch hy verzekert, dat de grote diamanten 'er in zeer groten getale zyn, en dat de gantsche Troon vier kiurours, dat is veertig millioenen roepiën waardig geschat wordt. Het was het werk van Cha-Jehan, vader van Aureng-Zeb, die denzelven hadt doen maken, om daar aan een' grote menigte edele gesteentens te verorberen, welke by hopen in zyne schatkelders waren aangegroeit uit den roof van verscheide oude Rajaas, en de geschenken, die de Omrahs verplicht zyn op zekere feestdagen aan hunne Keizers te doen. De konst beantwoordde geenzins den rykdom der stoffe. Het enigste, 't geen hem 't best uitgedacht voorkwam, waren twee paauwen met edele gesteentens en paarlen bedekt, wier uitvinding men een Franschen Goudsmit toeschreef, die verscheide Vorsten van Europa met *doubletten*, welke hy wonder konstig wist te maken, bedrogen hebbende, naar het Hof van den Groten Mogol gevlucht was, alwaar hy veel opgang gemaakt hadt (*a*).

Beschryving van 't zelve.

AAN den voet van den Troon stonden alle de Omrahs, kostbaar gekleed, op een voetbank, overdekt met een groot verhemelte van goud laken met lange goude franjes, en omringd met een zilver hek. De pilaren van de zaal waren bekleed met een' gebloemde stoffe, welker grond van goud was. Van alle de delen der zoldering hingen grote verhemeltzels van gebloemd satyn, aan rode zyde koorden gehecht, met zware zyde kwasten, met gouddraat

(*a*) Hier voren heeft men gezien, dat die Troon door Nadir-Chah weggeligt is.

draat doormengd. De vloer was bespreid met grote tapyten van zeer kostbare zyde van een' verbazende lengte en breedte. Op de plaats hadt men een' tent gespannen, die men *Aspeck* heet, zo lang en breed als de zaal, aan welke men dezelve van boven vast gemaakt hadt. Naar den kant van de plaats was die tent met een groot hek omringd, belegd met bladen zilver en rustende op pilaren van verschillende dikte, alle mede met bladen van de zelfde bergstoffe bedekt. Van buiten was zy rood geverwd, doch van binnen met fraaije citsen, of met het penceel beschilderde lywaten gevoederd, welke tot dat einde gemaakt, en zo levendig van kleuren en natuurlyk van bloemen waren, dat men dezelve voor een hangend bloemperk zoude hebben aangezien. De bogen rondom de plaats waren niet min luisterryk; want ieder Omrah de zyne versieren moest, en zy dus elkander om stryd in pracht getracht hadden te overtreffen. Den derden dag van dat prachtig feest deedt zich de Keizer met veel plechtigheid wegen, gelyk ook verscheide Omrahs naar zyn voorbeeld, in kostbare schalen van louter goud, gelyk het gewigt was. De Keizer woog twee ponden zwarer dan het vorige jaar, 't geen den volke bekend gemaakt zynde, een algemeen handgeklap en grote vreugdeblyken verwekte. Zyn oogmerk met dit feest was, de Kooplieden in zyde en geborduurde stoffen te begunstigen, vermits zy sedert een vier of vyfjarigen oorlog by gebrek van vertier in hunne pakhuizen met dezelve overkropt waren.

Oud gebruik, om den Keizer geschenken te doen.

Die feesten gaan gepaard met een oud gebruik, 't geen de meeste Omrahs weinig behaagt, zynde zy alsdan verplicht, den Keizer naar mate van hun vermogen geschenken te doen, welke enigen ongemeen kostbaar maken, zo om door hunne pracht boven andere uit te munten, als uit vreze van voor hunne dieveryen en knevelaryen verantwoordlyk gestelt te worden, of uit hope, van een verhoging hunner gewone jaarwedde te bekomen. Gemeenlyk bestaan die geschenken in kostbare goude vaten met gesteentens bezet, of in fraaije paarlen, robynen, diamanten en smaragden, en somtyds eenvoudig in een groot getal dier goude munten, welke anderhalve pistool waardig zyn. Bernier verhaalt, dat Aureng-Zeb by het feest, waarvan hy getuigen was, zyn Vizir, Jafer-Khan, niet in de hoedanigheid van Vizir, maar als zyn naasten bloedverwant en onder schyn van een Gebouw te zien, 't geen hy hadt laten stichten, bezocht hebbende, die Heer hem vyf en twintig duizend dier goude stukken met enige fraaije paarlen en een robyn, welke veertig duizend ryksdalers geschat werdt, present deedt (*a*).

Derzelver kostbaarheid.

Vreemde vertoning.

Nog heeft men somtyds by die feesten een' vreemde vertoning, zynde een' soort van kermis, welke in het *Mehala*, of 't Serrail van den Keizer, gehouden wordt. De vrouwen der Omrahs en Mansebdars zyn de Kraamsters. De Keizer, de Prinsessen en alle de Dames van het Hof komen kopen, al wat hun van hare waren aanstaat, 't zy fraaije goude of zilvere lakenen of stoffen, ryke borduursels van de nieuwste mode, kostbare tulbanden en al wat zy keurigst en van hogen prys hebben konnen vinden. Behalven dat die vrouwen de schoonste en wellevendste van 't Hof zyn, brengen die, welke dochters van een' uitmuntende fraaiheid hebben, dezelve met zich, om

(*a*) *Ibid.* bladz. 102 en volgende.

om ze aan den Keizer te vertonen. Die Vorſt bedingt, 't geen hy koopt, zo naauw, als de geringſte zyner Onderdanen zoude doen, komende van ſtuiver tot ſtuiver op, en gebruikende de zelfde uitdrukkingen, als gemene kopers, die over de duurte en het onredelyk overeiſſchen klagen; zulks men by dat kortswyl zelfs geen ſchelden ſpaart. Alles wordt met gereed geld betaalt. Somtyds laten de Dames onder de zilvere roepiën als door onachtzaamheid voor de Kraamſters, die haar aanſtaan, enige goude uit de hand glippen. Doch Bernier zo hoflyke gebruiken geprezen hebbende, noemt ongebondenheid de vryheid, welke men alsdan aan gemene vrouwsperſonen verleent, om in 't Serrail te komen. Het zyn, zegt hy, wel is waar, gene Marktdanſereſſen, maar die men *Kenchenys*, dat is *vergulde en gebloemde* noemt, en welke op gaſtmalen by de Omrahs en Manſebdars gaan danſſen. De meeſten zyn ſchoon en koſtbaar opgetooid. Zy konnen naar de wyze van dat Land volmaakt wel danſſen en zingen. Doch vermits zy desniettemin gemene vrouwsperſonen zyn, vernietigde Aureng-Zeb, zediger dan zyne voorzaten, 't gebruik, van haar in 't Serrail te dulden, en gedoogde, om daarvan enig overblyffel te behouden, enkel, dat zy hem des Woensdags in 't Am-Kas, door 't verrichten van de *Salam* (*a*), van verre kwamen begroeten. Een Franſch Geneesheer, *Bernard* genaamd, die zich in de gunſt van dat Hof hadt weten te dringen, was aldaar zo gemeenzaam geworden, dat hy ſomtyds met den Keizer braſte. Hy genoot 's daags tien ryksdalers gage; doch won ongelyk meer met het onthalen van de Dames van 't Serrail en de voorname Omrahs, die hem als om ſtryd geſchenken deden. Ondertuſſchen konde hy tot zyn ongeluk niets bewaren, maar verkwiſtte met de eene hand, 't gunt hy met de andere won. Die mildheid maakte hem by al de wereld bemind, inzonderheid by de Kenchenys, met welke hy veel geld doorbragt. Op een' van dezelve, die zo vele begaafdheden als ſchoonheid bezat, verſlingerden zich zyne zinnen; doch hare moeder, vrezende, dat de krachten, die zy tot hare lighaamsoefening nodig hadt, door de ontucht gekrenkt mogten worden, verloor haar niet uit het oog; welke ſtrengheid Bernard dol maakte. Eindelyk deedt hem de min middel vinden, zich te voldoen. Op enen dag, dat de Keizer hem in 't Am-Kas by gelegenheid der herſtelling van een' vrouw van 't Serrail bedankte, en enige geſchenken deedt, ſmeekte hy den Vorſt, hem de jonge Kencheny te willen geven, op welke hy verliefd was, en die achter aan ſtondt, om met hare bende de Salam voor den Keizer te maken. Hy verklaarde opentlyk zyne hevige drift, en wat hinderpaal hy ontmoette. Alle de aanſchouwers lagchtten niet weinig, den armen Bernard door de wreedheden van een' dochter van een zo gemene ſtand te zien lyden. De Keizer zelf lagchtte mede daarom, en beval, dat zy hem gelevert zoude worden, zonder in aanmerking te nemen, dat zy Mahometaanſch en hy een Chriſten was. *Hy neem haar*, zeide de Vorſt, *op zyne ſchouderen en loop met haar heen.* Ook deedt Bernard, zich aan 't geſnap der omſtanders weinig ſtorende, de Kencheny op zyne ſchouders tillen, en voerde zyn roof met zich (*b*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Aureng-Zeb vernietigt een wanvoegelyk gebruik.

Geval van Bernard, een Franſchen Geneesheer.

Hoe hy de jonge danſſeres verkrygt.

MER-

(*a*) *Ibidem*, bladz. 148.
(*b*) Bladz. 144. en voorgaande.

Beschryving van Indostan.

Merken wy aan, dat het Jehan-Guir was, aan wien de Fransche Geneesheer die verplichting hadt, en dat Aureng-Zeb, die een yverig voorstander van den Alkoran was, nooit zodanig een' naauwe verbintenis tusschen een' Musulmanin en een Christen gedoogt zoude hebben. Bernier schynt zich, gelyk Rhoe, verzekerd te houden, dat de eerstgenoemde dier Vorsten, in weerwil der neiging, welke anderen hem voor het Christendom toegeschreven hebben (*a*), zonder Godsdienst gestorven zy en in voornemen van een nieuwen op te rechten, dien hy onder zyn bestier deedt vormen (*b*).

§. VI.

Godsdienst, Gestalte, Gewaad, Zeden en Gewoontens der Volkeren van Indostan.

Men begrypt zeer ligt, dat in zo groot getal Provincien, die weleer verscheide Koningryken uitmaakten, waarvan een iedere zyne eige Wetten en Gewoontens hebben moest, in weerwil der gelykheid van Staatsbestiering, welke byna altoos die der Burgerlyke regering en van den Godsdienst invoert, door de Denkbeelden, Zeden en andere Gewoontens trapswyze te veranderen, een tyd van enige eeuwen, die sedert de verwinning der Mogols verlopen zyn, gene volmaakte gelykformigheid onder zo vele Volken te weeg heeft konnen brengen. Weshalven een omschryving van alle de punten, waarin zy verschillen, een onmooglyke onderneming zoude zyn. Doch de naauwkeurigste Reizigers hebben enig licht ontrent dien mengelmoes gegeven, door de onderdanen van den Groten Mogol in Mahometa-

Algemene verdeeling der Volkeren van Indostan.

(*a*) Dit waren de goede Paters Jesuiten, zegt de zelfde Schryver, die zo grote hope van de bevordering van het Christendom hadden opgevat. By deze gelegenheid verzekert hy uit 't geen hy in Indië gezien en gehoort heeft, dat men 'er geenzins de werken te verwachten heeft van Apostelen, die twee of drie duizend zielen in eene predikatie bekeerden; als wetende by ondervinding en volgens het getuignis van anderen, dat alle de Zendlingen, welke zich in de Indiën en in de Mahometaansche Staten bevinden, door hun onderwys, gepaard met aalmoessen en liefdadigheden onder de Afgodendienaars, wel *enige* vorderingen maken konnen; doch niet in staat zyn, in tien jaren *een enigen* Mahometaan tot het Christendom over te halen; zulks men van hun een gantsch ander begrip opvatten moet en zich gene praatjes op den mouw laten spelden, noch geloven, dat de zaak zo gemaklyk toegaat, als men in enige verhalen voorgeeft. „ Niet „ dat ik, vaart hy voort, de Zendingen en de brave en geleerde Zendlingen niet ten uitersten pryzen zoude, vermits zy tot ere en voorstand van het Christendom volstrekt „ noodzaaklyk zyn, in zo verre zy met alle zagtzinnigheid en zonder drift en oplopenheid „ onderwyzen; de Christenen daar te lande, 't zy Catholieken, Grieken, Armeniërs, „ Nestorianen, Jacobiten of andere liefdadiglyk onderhouden; de toevlucht en troost der „ arme Vreemdlingen en Reizigers zyn, en met hunne lere, geregelde zeden en voorbeeldig leven de onwetenheid en ongebondenheid der Ongelovigen beschamen; 't geen „ enigen van hun niet altoos doen, zulks het beter ware, dat zy zich in hunne kloosters „ opgesloten en geenzins in dat Land bevonden, alwaar zy van onzen Godsdienst een' „ spotterny maken, en zich door hunne onwetenheid, ongebondenheid en misbruik „ van hunne bediening tot een' ergernis van 't Christen geloof stellen." *Bernier*, II. Deel, bladz. 83. en volgende.

(*b*) Bladz. 151. Zie hier voren het einde van 't Dagverhaal van Rhoe.

tanen, die zy *Moren* noemen, en in Afgodendienaars, of Heidenen van verschillende Gezinten, te verdeelen. Die verdeeling schynt te bekwamer, om de ene en de andere te doen kennen, vermits in 't Oosten, gelyk in de andere deelen van de Wereld, de Godsdienst gemeenlyk de gewoontens regelt.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

DE Keizer, de Prinsen en alle de Heren van Indostan belyden het Mahometaandom. De Stadhouders, Kommandanten en Kutuals der Provincien, Steden en Vlekken moeten van den zelfden Godsdienst zyn, weshalven al het gezag, niet slegts met opzicht tot het bestier, maar 't gunt ook de Financien en den Koophandel betreft, in handen der Mahometanen of Moren is. Zy alle arbeiden met veel yver tot de uitbreiding hunner gevoelens. Men weet, dat het Mahometaandom in vier Gezinten verdeelt is, naamlyk die van *Abubeker*, *Ali*, *Omar* en *Otman*. De Mogollers zyn die van Ali toegedaan, en stemmen daarin met de Persianen overeen, enkel met dit onderscheid, dat zy in het uitleggen van den Alcoran de gevoelens van *Hembili* en van *Maleki* volgen, in plaats dat de Persianen de uitlegging van Ali en van *Tzafer-Saduck* toegedaan zyn, kantende de een en de andere zich tegen de Turken, welke die van *Hanife* volgen (*a*).

Het Mahometaandom is 'er den heerschenden Godsdienst.

DE meeste der Mogolsche Feesten zyn die der Persianen. Den eersten dag van hun jaar, 't geen den eersten dag van de Maartsche Maan begint, vieren zy zeer plechtig. Dezelve duurt negen dagen, onder den naam van *Nourou* (*b*), en wordt met gastmalen doorgebragt. De Geboortedag van den Keizer is een' andere plechtigheid, tot welke buitengewone kosten ten Hove gemaakt worden. Men viert 'er een in de maand Juny ter gedachtenis van de Offerhande van Abraham, en mengt 'er ook die van Ismaël onder (*c*). Volgens gebruik slagt men alsdan een' menigte bokken, die de Godsdienstigen vervolgens met vele vreugdeblyken en plechtigheden eten. Noch hebben zy het Feest van de beide Gebroeders *Hassan* en *Hossein*, zonen van Ali, die uit een Godsdienstigen yver naar de Kust van Coromandel gegaan zynde, den tienden dag der nieuwe Maan van July aldaar door de Banjanen en andere Heidenen omgebragt werden. Die dag is geschikt, om hunne dood te bewenen. Twee lykbussen, met zegetekenen van bogen, pylen, sabels en tulbanden, worden in processie langs de straten gedragen. De Moren volgen te voet, en zingen lykgezangen. Enige danssen en huppelen rondom de lykbussen. Anderen schermen met blanke degens; wederom anderen schreeuwen zo luid zy konnen, en maken een ysselyk gerucht, en noch anderen snyden zich met messen in het aangezicht en over de armen, waarin zy zich met priemen steken, zulks hun het bloed langs de wangen en klederen stroomt. Enigen worden zo verwoed gevonden, dat men hunne vervoeringen niet dan aan de uitwerksels van de Opium toeschryven kan. Van de mate hunner Godsdienstigheid wordt naar die van hunne woede geoordeelt. Die processien geschieden door de voornaamste wyken en fraaiste stra-

Mogolsche Feesten.

(*a*) Mandelslo, I. Deel, bladz. 155.
(*b*) Zie hier voren de uitlegging van dat woord, in het Verhaal van Thomas Rhoe.
(*c*) Om den oorsprong op te helderen, beweeren zy, dat het Ismaël en niet Isaac is, dien Abraham bevel hadt, in slagtoffer te offeren.

Beschryving van Indostan.

ſtraten der Stad. Tegen den avond ziet men op de grote plaats van de *Meidan*, of Markt, beelden van ſtroo, papier of andere ligte ſtoffen, verbeeldende de marteling dier beide Heiligen. Een gedeelte der aanſchouwers ſchiet 'er met pylen op, doorboort dezelve met ſteken, en verbrandt ze onder de toejuiching van het Volk. Die plechtigheid ſtookt den wrok der Moren zo zeer aan, en ſpoort hen zo hevig tot wraak, dat de Banjanen en andere Afgodendienaars zich in hunne huizen opgeſloten houden. Zy, die beſtaan durven, op de ſtraten te verſchynen, of hunne hoofden buiten de venſters te ſteken, lopen gevaar, van omgebragt of met pylen doorſchoten te worden. Ook vieren de Mogollers het Paaſchfeeſt in de maand September, en dat der *Broederſchap* den 25. November, als wanneer zy al het leet vergeven, 't geen zy elkander toegebragt hebben.

Moskeën van Indoſtan.

De Moskeën van Indoſtan zyn zeer laag; doch merendeels op heuvelen geſticht, die haar hoger dan de andere gebouwen doet ſchynen. Zy zyn van ſteen en kalk gebouwt, vierkant van onder en plat van boven. Gemeenlyk zyn zy omgeven door zeer fraaije vertrekken, zalen en kamers. Men ziet 'er ſtene begraafplaatſen en muren van een' ongemene witheid. De voornaamſte hebben gewoonlyk een of twee hoge torens. De Moren gaan gedurende de *Ramadan*, die hun Vaſten is, met lantaarnen derwaards, vermits die gebouwen zeer duiſter zyn. Rondom enige van dezelve heeft men grote en lange gragten gegraven, waarin water is. De zulken, die zonder gragten of rivieren zyn, hebben aan den ingang grote waterbakken, waarin de gelovigen hunne aangezichten, handen en voeten waſſchen. In die Moskeën worden noch beelden noch ſchilderyen gezien.

Iedere Stad heeft verſcheide kleine Moskeën, onder welke eene veel grotere is, die voor de voornaamſte gehouden wordt, werwaards niemand verzuimt zich alle zaturdag na den middag en op de Feeſtdagen te begeven. In plaats van een' klok ſchreeuwt iemand van den top van den toren, gelyk in Turkye, om het volk t'zamen te roepen, en houdt, ſchreeuwende, zyn aangezicht naar de Zon gewendt. De predikſtoel is in het Ooſten geplaatſt, en wordt door drie of vier treden beklommen. De Leeraars, die den naam van *Mullahs* dragen, zetten zich op denzelven, om te bidden, en enige plaatſen uit den Alcoran te lezen, die zy uitleggen, zorge dragende 'er enige wonderwerken van Mahomet en Ali onder te mengen, of de gevoelens van Abubeker, Otman en Omar te wederleggen (*a*).

Grote Moskee van Dehli.

In het Dagverhaal van Tavernier heeft men de omſchryving van de grote Moskee van Agra gezien. Die van Dehli maakt gene mindere luiſterryke vertoning in het Verhaal van Bernier. Men ziet haar van verre, zegt hy, te midden van de Stad geſticht op een' rots, welke tot dien bouw zeer net geëffent is, en rondom zich een fraai plyn heeft, op welke vier deftige en lange ſtraten, en dus naar de vier zyden van de Moskee uitlopen, naamlyk een' naar de voorgevel, een' tegen de achterzyde en de twee overigen tegen de beide deuren te midden van iedere zyde. Men klimt naar die deuren langs vyf en twintig of dertig ſtene trappen, welke rondom het gebouw liggen, be-

(*a*) Reizen van Wouter Schouten, in het VII. Deel van de verzameling der Hollandſche Maatſchappy, bladz. 100 en vorigen.

behalven langs de achterzyde, die met andere fraaije ftukken gehouwen fteen bekleed is, ten einde de oneffenheden van de rots te dekken, 't geen zeer veel ter verluiftering van dat gebouw toebrengt. De drie ingangen zyn prachtig en met marmer bekleed, en de grote deuren met fraai bewerkte kopere platen bedekt. Boven de voornaamfte deur, welke veel prachtiger dan de twee andere is, ziet men verfcheide kleine torens van wit marmer, die haar een' zonderlinge bevalligheid geven. Aan de achterzyde van de Moskee verheffen zich drie grote koepels, welke mede van wit marmer zyn; en waarvan de middelfte veel groter en veel verhevener dan de beide andere is. Al het overige van het gebouw van die drie koepels tot aan de voornaamfte deur is open, in aanmerking van de hette van het land, en de vloer beftaat alleen uit grote vierkante ftukken marmer. Offchoon de Tempelen niet volgens de regelen ener naauwkeurige Bouworde gefticht zyn, vondt Bernier de tekening nochtans wel verkozen, en alles zeer regelmatig. Wanneer men de drie grote koepels en de kleine torens uitzondert, zoude men al het overige van rood marmer menen te zyn, offchoon het van zeer ligt te houwen fteen is, die zelfs met den tyd verhardt.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

HET is die Moskee werwaards zich de Keizer des Vrydags, welke de Zondag der Mahometanen is, begeeft, om 'er zyn gebed te verrichten. Aleer hy uit zyn Paleis treedt, worden de ftraten, door welke hy rydt, befproeidt, om de hette en het ftof te verminderen. Twee of drie honderd Muskettiers ftaan in reijen, om hem af te wachten, en een gelyk getal andere bezetten de beide zyden van een' grote ftraat, die op de Moskee uitloopt. Hunne musketten zyn klein, wel bewerkt, en bekleed met een rood fcharlaken overtrekfel, waarvan een kleine wimpel waait. Vyf of zes welgeklede Ruiters moeten zich ook aan de deur gereed houden, en ryden, om het volk te verdryven, verre voor hem, opdat zy geen ftof mogten verwekken. Na die toebereidfelen komt de Vorft uit het Paleis, gezeten op een koftbaar verfierden oliphant, onder een befchilderd en verguld verhemelte, of op een Troon, blinkende van goud en hemelsblaauw, op een rosbaar, bedekt met fcharlaken of goud laken, die door agt uitgekozene en wel geklede perfonen op hunne fchouderen gedragen wordt. Een hoop Omrahs, enigen te paard en anderen in palankins gezeten, volgen den Vorft. Die tocht hadt, in de ogen van Bernier, een aanzien van grootheid, die hy de Keizerlyke Majefteit waardig keurde (*a*).

Stoet, met welke de Keizer zich alle vrydagen derwaards begeeft.

DE inkomften der Moskeën zyn middelbaar, en de zekere beftaan uit de huur der huizen, welke dezelve omgeven. Het overige komt van de gefchenken, die 'er aan gedaan worden, en van de makingen by uiterften wille. De Mullahs hebben gene vafte inkomften, maar leven van de vrywillige giften der godsdienftigften, en hebben de inwoning voor hun en voor hunne huisgezinnen in de huizen, die rondom de Moskeën ftaan; doch genieten een aanzienlyk voordeel van hunne fcholen, en van het onderwys der jeugd, die zy leren lezen en fchryven. Enigen worden voor geleerd gehouden; anderen leven zeer geftreng, drinken nooit fterke dranken, en onthouden zich voor altoos van het huwelyk; anderen houden zich in eenzaamheid opgefloten,

Inkomften der Moskeën en van de Mullahs.

Bedieningen der Priefters.

(*a*) Bernier, III. Deel, bladz. 127 en voorgaande.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

ten, en brengen dagen en nachten in geeſtlyke betrachtingen of gebeden door. De Ramadan, of de vaſten der Mogollers, duurt dertig dagen, en begint met de nieuwe Maan van February. Dezelve nemen zy door een ſtrenge vaſten in acht, welke niet dan na het ondergaan der Zon eindigt. 't Is onder hen een vaſtgeſtelt gevoelen, dat men niet dan in hunnen Godsdienſt behouden kan worden. Zy geloven, dat de Joden, Chriſtenen en Afgodendienaars, alle van de heilgoederen van een ander leven uitgeſloten zyn. De meeſten zouden gene ſpyzen eten, die door de Chriſtenen gekocht of toebereid mogten wezen, waarvan zy alleen zeer droog biſcuit en ſuikergebak uitzonderen. Hunne Wet verplicht hen, binnen vier en twintig uren vyfmaal te bidden, 't geen zy met het hoofd ter aarde gebogen en met gevouwen handen doen. De komſt van een vreemdeling ſtoort hunnen aandacht niet; want zy in zyne tegenwoordigheid blyven bidden, en zich jegens hem des te minzamer gedragen, wanneer zy zich van dien plicht gekweten hebben.

Algemene geaartheid der Mogollers.

De Mogollers en alle de Indiſche Moren in 't algemeen zyn van een' brave geaartheid, beſchaafde manieren en zeer bevalligen omgang. Men beſpeurt in hunne bedryven een' deftigheid, en zo ook in hunne kleding, die de grillen van de mode niet onderhevig is. Zy hebben een afkeer van de bloedſchande, de dronkenſchap en alle ſoorten van twiſten; doch gedogen de veelwyvery, en de meeſten zyn aan de vleeſchlyke welluſten verſlaafd. Ofſchoon zy zich in 't openbaar van het gebruik van den wyn en ſterke dranken hoeden, maken zy gene zwarigheid, binnen 's huis arrak te drinken, en andere toebereidingen, die hun tot welluſt aanprikkelen.

Hunne geſtalte en kleding.

Zy zyn veeleer tanig dan blank, en de meeſten zeer lang, ruſtig en wel gemaakt. Hunne gewone kleding is zeer ſtemmig. In het ooſtlyk gedeelte van het Keizerryk dragen de mannen lange rokken van zeer fyne katoene goude of zilvere ſtoffen, die hun tot het midden van de benen hangen, en om den hals ſluiten. Dezelve worden van voren van boven tot onder met knopen geſloten. Onder dat eerſte kleed hebben zy een' veſt van gebloemd zyde ſtof, of katoene lywaat, over het lighaam en tot op de dyen nederhangende. Hunne broeken zyn ongemeen lang, meerendeels van geſtreepte rode ſtoffe, wydt van boven, doch naar beneden vernaauwende: dezelve zyn langs de benen geplooit, en dalen tot aan de enklauwen. Vermits zy gene kouſſen dragen, ſtrekt hun die broek door de vouwen, om hunne benen te verwarmen. In 't midden van het Keizerryk en naar het Weſten zyn zy op de Perſiſche wyze gekleed, met dit onderſcheid, dat de Mogollers, gelyk de Guzuratters, hunnen rok onder den linker arm toeſlaan, in plaats dat de Perſianen zulks onder den rechter doen, en dat de eerſtgenoemden hunnen gordel van voren knopen, latende de beide einden af hangen, in plaats dat de Perſianen dezelve alleen om 't lyf ſlaan, en de einden in den gordel ſteken.

Zy hebben *Seripous*, zynde een' ſoort van brede ſchoenen, gemeenlyk van verguld rood leêr gemaakt, in welk ſchoeiſel zy winter en zomer bloodsvoets gaan, en die zy, gelyk wy onze muilen, dragen, naamlyk zonder enige ſluiting, om dezelve, uitgaande, te ſpoediger aan, en met het zelfde gemak weder uit te doen, wanneer zy in hunne kamers treden, welkers fraaije matten en vloertapyten zy ſchromen vuil te maken.

Hun

Beschryving van Indostan.

Hun kaal geschoren hoofd dekken zy met een tulbant (*a*) veel gelykenis hebbende naar dien der Turken, van een fyn wit katoene lywaat met goude of zyde strepen. Zy alle weten 't zelve rondom het hoofd te slingeren en vast te hechten, offschoon het dikwerf vyf en twintig of dertig Fransche ellen lang is. Hunne gordels, die zy *Commerbant* noemen, zyn gewoonlyk van rode zyde met goude of witte strepen, en grote kwasten, die hun over de rechter heup hangen. Na den eersten gordel hebben zy een anderen van wit katoen, doch veel kleiner, en die rondom het lighaam gerolt is, met een fraaijen *Syimber* [of pook] aan de linker zyde tusschen dien gordel en den rok, waar van de greep dikwerf met goud, agaat, kristal of amber versiert is. De schede is niet minder kostbaar naar evenredigheid. Wanneer zy uitgaan en voor regen en wind vrezen, slaan zy over hunne klederen een sluyer van zyde stoffe, die over de schouderen komt, zy om den hals vastmaken en hun tot een mantel verstrekt. De Groten en zy, die gestadig ten Hove verschynen, tonen hunnen pracht in hunne klederen; doch de gemene burgers en handwerkslieden zyn stemmig gekleedt. De Mullahs gaan van het hoofd tot de voeten in het wit (*b*).

Kleding der vrouwen.

De Mahometaansche vrouwen en dochters hebben gemeenlyk een groten lap van het fynste katoene lywaat om het lighaam geslagen, die aan den gordel begint, drie of viermaal naar beneden omgeslagen wordt, en lang genoeg is, om tot aan de voeten neder te hangen. Onder dat lywaat hebben zy een' soort van onderbroek van ligte stof. Binnens huis gaan de meesten van boven tot aan den gordel met ontblote hoofden en naakte voeten; doch als zy uitgaan, of aan hare deuren komen, dekken zy de schouderen met een kleed, waar over zy noch een sluyer slaan. Die beide kledingen zeer lang en niet gehecht of gesloten zynde, zwieren over hare armen. De ryke of voorname vrouwen hebben goude armbanden en braseletten om de armen. Die van minder rang of middelen hebben dezelve van zilver, elpenbeen, glas of verguld en zeer fraai bewerkt lak. Wel eens zyn hare armen tot beneden de elbogen versiert; doch die kostbare sieradien schynen haar te belemmeren, en hebben in 't oog der Vreemdlingen geen zwier van optooisel. Enigen dragen dezelve om de enklauwen van den voet. De meeste steken goude ringen met paarlen bezet door den neus, en anderen ringen door de oren, welke laatste by sommigen zo groot zyn, dat zy haar aan beide zyden op den boezem nederhangen. Om den hals dragen zy ryke snoeren, of andere kostbare versierselen, en aan de vingeren vele goude ringen. Haar hair, 't geen zy laten hangen en zeer net onderhouden, is gemeenlyk zwart, en hangt haar met tuiten op den rug.

Nooit laten de vrouwen van rang den Vreemdlingen hare aangezichten zien. Wanneer zy buiten hare huizen komen, of in hare palankins uitryden, bedekken zy zich met een zyden sluijer. Schouten wil, dat die mode veeleer uit hovaardy, dan kuischheid en stemmigheid, spruit, waarvan hy deze reden geeft, dat zy het tegengestelt gebruik verachtlyk en gemeen noemen, voegende 'er by, dat de bevinding dikwerf toont, dat zy, die op dat punt

(*a*) Zy spreken het Toulbant uit.
(*b*) Schouten *ubi sup.* bladz. 186. en volgende.

Beschryving van Indostan.

punt te schroomachtig schynen, gemeenlyk op de genegenheid harer mannen roemen konnen, dien zy andere redenen gegeven hebben, om hunne eerbaarheid te verdenken (*a*).

Huizen der Mogollers.

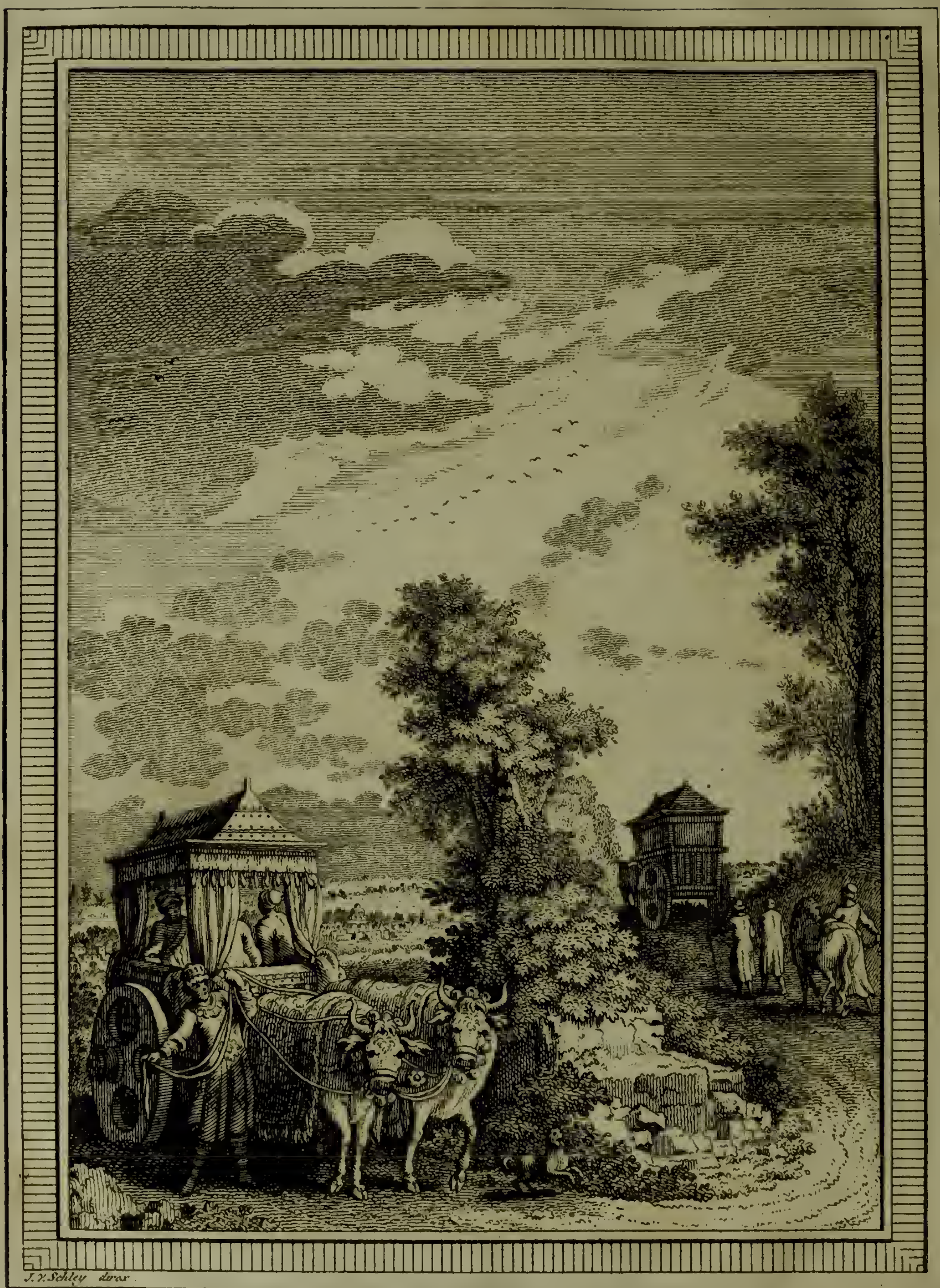
De huizen der Moren zyn groot en ruim, en in verschillende vertrekken verdeelt, die onderscheide kamers en hunne zalen hebben. De meeste hebben platte daken en ook platten, werwaards men zich 's avonds begeeft, om lucht te scheppen. De huizen der vermogenste lieden hebben fraaije tuinen met plantsoenen, lanen van vruchtbomen, bloemen en zeldzame gewassen, en voorts met galeryen, prieelen en andere wykplaatsen tegen de hette. Zelfs vindt men 'er waterkommen en vyvers in, en fraaije en gemaklyke plaatsen, dienende tot baden voor de mannen en vrouwen, die geen dag laten verby gaan, om zich in het water te verkoelen. Enigen doen in hunnen tuinen grafsteden in gedaante van piramiden en andere keurige Bouwkundige werken oprechten. Bernier echter van een' beruchte buitenplaats van den Groten Mogol sprekende, die twee of drie mylen van Dehli ligt, en *Chah-Limar* genaamt wordt, eindigt met deze aanmerking: „ 't Is „ waarlyk een fraai en Koninglyk Huis; doch men verbeelde zich niet dat „ het naar een Fontainebleau, een Saint Germain, of naar een Versailles „ gelykt, waarvan het zelfs geen schaduw is; ook mene men niet, dat ontrent Dehli een Saint Clou, een Chantilli, een Meudon, een Liancour, „ een Vaux enz. gevonden wordt, of dat men 'er zelfs de minste huizen van „ Edellieden, Burgers en Kooplieden vindt, die in een zo groot getal rondom Parys zyn. De onderdanen 'er gene landeryen in eigendom konnende verkrygen, moet een zo streng gebruik noodwendig zodanig een' soort „ van pracht verbieden (*b*)."

De muren der grote huizen zyn van aarde en leem, ondereen gemengd, en in de Zon gedroogd. Men bestrykt dezelve met een mengsel van kalk en koemest, 't geen ze tegen ongediert bewaart; en daarover noch een ander mengsel van kruiden, melk, suiker en gom, 't welk dezelve een ongemene glans en bevalligheid geeft. Ondertusschen heeft men reeds doen aanmerken, dat ook huizen van steen gevonden worden, en dat door de nabyheid der steengroeven verscheide Steden 'er genoegzaam geheel van gebouwt zyn. De huizen van het gemeen zyn enkel van leem en stroo, laag, gedekt met riet, 't geen met koemest bestreken is, hebben noch bovenkamers, schoorstenen noch kelders. De openingen, die tot vensters dienen, zyn zelfs zonder glazen; en de deuren zonder sloten en grendels, 't geen niet belet, dat de dieveryen 'er zeer zeldzaam zyn (*c*).

Pracht der gegoede personen.

De vertrekken der grote huizen vertonen al wat het kostbaarst is, in Persische tapyten, fyne matten, kostbare stoffen, verguldsels en fraaije huissieraden, onder welke men goude en zilvere vaten vindt. De vrouwen hebben een byzonder vertrek, 't geen op den tuin uitziet, en spyzigen 'er byeen. Die kosten zyn ongeloofIyk groot voor den man, vooral die van een verheven stand is; want iedere vrouw hare dienstmaagden en slavinnen heeft, met

(*a*) *Ibid.* bladz. 188.
(*b*) Bernier *ubi sup.* bladz. 138.
(*c*) Schouten, bladz. 190. en volgende.

COCHÉS MOGOLS TIRÉS PAR DES BŒUFS.

MOGOLSCHE KOETSEN DOOR OSSEN GETROKKEN.

met alle wenſchlyke gemakken. Daarenboven houden de Groten en alle ryke lieden een groten ſtoet van Beampten, Wachten, Geſnedenen, Knechts en Slaven, en zyn niet niet min oplettende, om zich binnen 's huis wel te doen dienen, als 'er buiten door den luiſter van hun gevolg uit te munten. Een ieder Bediende weet zyn plicht. De Geſnedenen bewaren de vrouwen met de uiterſte zorgvuldigheid. De voornaamſte Heren worden gedient door een' ſoort van Lopers, die twee ſchellen op de borſt dragen, om door het geluid van dezelve tot het te ſneller lopen aangeſpoort te worden, en welke gemeenlyk veertien of vyftien mylen in vier en twintig uren afleggen; ook hebben zy Houthakkers, Voerlieden en Kameeldryvers tot den voorraad van water, palankinsdragers en anderen ſoorten van Knechts tot verſcheide gebruiken.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Hunne vrouwen en bedienden.

ONDER verſcheide rytuigen hebben enigen Indiſche koetſen, welke door oſſen getrokken worden; doch de gemeenſte zyn verſcheide ſoorten van palankins, die meerendeels zo gemaklyk zyn, dat men 'er een klein bed inzetten kan, met zyn pavillioen of gordynen, welke gelyk die onzer lits d'ange opgeſchort zyn. Een lang ſtuk bamboes, konſtig gekromd, loopt van het eene einde van den draagzetel tot het ander, en houdt het gantſche ſtel in een zo vaſten ſtand, dat men nooit een' ongemaklyke beweging beſpeurt. Op lange tochten zit of ligt, eet en drinkt men 'er in. Zelfs kan men enige vrienden by zich hebben, en de meeſte Mogollers nemen 'er hunne vrouwen met zich; doch dragen zorge, dezelve voor 't gezicht der verbygangeren verborgen te houden. Die aangename rytuigen worden, naar mate de Reize lang is, of wanneer de Meeſter daarin zyne hovaardy ſtelt, door zes of agt dragers gevoert, die blootsvoets langs wegen van harde klei gaan, welke zeer glibberig zyn, wanneer het regent, tredende zy tuſſchen de doornen en ſtruiken zonder enig blyk van ongemak of pyn, uit vreze van de palankin te veel te doen waggelen. Gemeenlyk gaan ſlechts twee Dragers voor en twee achter, terwyl de anderen volgen, om ſteeds gereed te zyn, hen te vervangen. By hen voegt men rondom den draagzetel Tuigſpelers, Wachters, Koks en andere dienſtboden, waarvan ſommigen trommen en fluiten, anderen geweer, vlaggen, levensmiddelen, tenten en verdere benodigtens tot gemak der Reize dragen. Die wyze ſpaart de onkoſten van dieren, wier voeder altoos ſchaarſch en zeer duur is, zonder te rekeneu, dat niets beter koop dan de Dragers zyn, belopende hunne zwaarſte daggelden niet boven de vier of vyf ſtuivers. Zelfs winnen ſommigen ſlechts twee ſtuivers 's daags. Ligt zal men begrypen konnen, dat zy hunnen dienſt op een zo geringen prys ſtellen, wanneer men opmerkt, dat de gemene lieden in alle de gedeeltens van Indoſtan enkel van rys in water gekookt leven, en zelden tot hogeren ſtaat komende, hunnes vaders ambacht leren, met de heblykheid van onderwerping en gedienſtigheid jegens hunne meerderen.

Gemeenſte rytuigen.

Hoe zy gedragen worden.

DE grote en ryke Kooplieden zyn prachtig in hunne gaſtmalen, waarin een groot gedeelte hunner onkoſten beſtaan. De Meeſter van het huis plaatſt zich met zyne Gaſten op tapyten, waarop de Hofmeeſter een' ieder wel toegemaakte ſpyzen, met ſuikergebak en vruchten aanbiedt. De Mogollers hebben ſtoelen en banken, waarop men zich zetten kan; doch zitten veelliever op fyne matten en Perſiſche tapyten, met de benen

Beschryving van Indostan.

nen kruislings onder het lighaam. De rykſte Kooplieden onder hen hebben armſtoelen, om dezelve den Europeeſche Kooplieden voor te zetten (*a*).

Opvoeding der kinderen.

Fatzoenlyke Lieden zenden hunne kinderen naar de openbare Scholen, om te leren lezen, ſchryven, en vooral den Alcoran wel te verſtaan. Aldaar worden zy ook in de gronden der andere Wetenſchappen, waartoe zy geſchikt zyn, onderwezen: als in de Wysgeerte, Redenryk-, Heel-, Dicht-, Starre- en Natuurkunde. De Moskeën dienen tot Scholen, en de Mullahs tot Leermeeſters. Die gene middelen bezitten, brengen hunne kinderen tot dienſtbaarheid, 't beroep der wapenen, of tot enig ambacht op, waarin zy menen in ſtaat te zyn, te konnen ſlagen (*b*).

Huwelyken.

Zy ondertrouwen hen in den ouderdom van zes of agt jaren; doch het huwelyk wordt niet voltrokken, dan wanneer de natuur zulks gedoogt, of de vader en moeder het gebieden. Zodra een' dochter daartoe verlof bekomt, leidt men haar met veel ſtatie naar de Ganges, of den oever van de een' of andere Rivier, beſtrooit haar met bloemen en welriekende wateren, en de vreugdeblyken zyn naar mate van haren ſtand en middelen. Over de voorwaarden des huwelyks handelt men lange, en nadat dezelve getroffen zyn, ſtygt de ryke Bruidegom te paardt, en rydt enige avonden achter elkander door de Stad, onder verſcheide zonſchermen, welke men boven zyn hoofd draagt, verzeld van zyne vrienden en een talryk gevolg zyner eige bedienden, en omringd door een' menigte ſpeeltuigen, die zich geſtadig, gedurende de rit, met een groot geſchal laten horen. Onder dien ſtoet zyn ook Danſſers, en al wat ter verluiſtering van het Feeſt ſtrekken kan, terwyl een drom volks gemeenlyk die ſtatie volgt, welke door alle de grote ſtraten rydt, en den langſten weg neemt. By de Bruidt komende, plaatſt zich de Bruidegom op een koſtbaar tapyt, naar 't welk zyne ouders hem leiden, en leeſt een Mullah uit zyn boek overluid de Godsdienſtige voorſchriften, ten overſtaan van een Amptenaar van 't Gerecht, die ten getuigen verſtrekt. Hierop zweert de Bruidegom voor de Aanſchouwers, de ontfangen huwelyksgave te zullen terug geven, wanneer hy zyne Vrouw verſtoten mogt; waarna de Prieſter de plechtigheid van den trouw voltrekt, door zyne zegen over hen uit te ſpreken.

Op de Bruiloft wordt gemeenlyk niet dan betel, of andere lekkere ſpyzen aangerecht, doch nooit ſterke drank geſchonken, en moeten zy, die dezelve gedronken hebben, zich aan een' zyde houden. De gebruiklykſte en geachtſte ſpyze is een' ſoort van deeg, in kleine ronde bollen t'zamengeſteld uit zaden van welriekende kruiden, met opium gemengd, makende hen in den beginnen zeer vrolyk, doch bedwelmende hen vervolgens en verwekkende hun den ſlaap.

Echtſcheiding.

Echtscheiding ſtaat hun niet min vry, dan de veelwyvery. Een man mag zo vele Vrouwen trouwen, als hy onderhouden kan; doch heeft ten allen tyde magt, de zulken, welke hem mishagen, te verſtoten, mits haar het goed gevende, 't geen hy haar by den trouw belooft heeft. Gemeenlyk brengen zy niet dan hare klederen en juweelen ten huwelyk. Die van een'

(*a*) *Ibid.*, bladz. 191.
(*b*) *Ibid.*, bladz. 178.

een' hoge geboorte zyn, gaan met hare Kameniers en Slavinnen naar het huis van haren Gemaal over. Door overſpel maken zy zich des doods ſchuldig; want een man zyne vrouw op de daad betrappende, of zekere bewyzen daarvan hebbende, recht heeft, haar het leven te benemen. 't Gewoon gebruik der Mogollers is, de ſchuldige met hunne ſabels in tweën te hakken. Doch een' vrouw, welke haren Man in de armen van een' andere vindt, heeft geen ander hulpmiddel, dan geduld te oefenen. Echter kan zy, in ſtaat zynde te bewyzen, dat hy haar geſlagen heeft, of het nodige tot haar onderhoud weigert, hare klagten voor den Rechter brengen, en begeeren, dat haar huwelyk geſcheiden worde; als wanneer zy hare dochters met zich neemt, en de zonen by den vader laten moet. De ryke Burgers, inzonderheid de Kooplieden, zenden enigen hunner vrouwen en byzitten naar verſcheide plaatſen, werwaards zy zich om hunne zaken begeven moeten, ten einde 'er een huis gereed, en alle gemak te konnen vinden; waaruit zy ook het voordeel trekken, dat de vrouwen van ieder huis alles aanwenden, wat haar mooglyk is, om hen door hare liefkozeryen menigerwerf by haar te lokken. Zy doen haar door Geſnedenen en Slavinnen bewaren, die zelfs niet gedogen, dat zy hare naaſte bloedverwanten zien (*a*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Straf van overſpel.

Vrouwen van een en den zelfden man wonen op verſcheide plaatſen.

DE

(*a*) *Ibid.*, bladz. 184. en voorgaande. Die zorgen beletten echter niet, dat tot zelfs in 't Serrail des Keizers grote ongebondenheden gepleegt worden, 't geen men op 't getuignis van Bernier geloven mag. „ Men beſpeurde, zegt hy, by Aureng-Zeb enigen afkeer van Rauchenara-Begum, zyne geliefſte gemalin (1), vermits zy beſchuldigt werdt, in 't Serrail twee mansperſonen te hebben doen komen, welke beide ontdekt en voor hem gebragt werden. Zie hier, hoe een' oude Portugeeſche Meſtieſche, die lange als Slavin in het Serrail gedient en vryheid hadt, in en uit te gaan, my de zaak verhaalde. Rauchenara Begum, zeide zy, heimlyk een jongeling enige dagen by haar gehad en zyne krachten uitgeput hebbende, gaf hem aan enige harer vrouwen, om hem by nacht door enige tuinen te leiden en middel te verſchaffen, zich weg te pakken: doch zy ontdekt zynde, of vrezende ontdekt te zullen worden, vloden van hem, en lieten hem te midden in de tuinen, onkundig werwaards zich te wenden. Eindelyk ontmoet en voor Aureng Zeb gebragt zynde, ondervroeg hem de Keizer naauwe, en konde geen ander beſcheid uit hem bekomen, dan dat hy over de muren binnen gekomen was. Men verwachtte, dat de Vorſt hem zo wreedlyk handelen zoude, als Scha Jehan, zyn vader, in zodanige gelegenheid gedaan hadt: doch hy gaf enkel bevel, dat men hem zoude doen uitgaan, daar hy ingekomen was. Mooglyk gingen de Geſnedenen verder dan dat bevel, vermits zy hem van boven de muren nederwierpen. Betreffende den tweden, zeide de zelfde vrouw, dat hy, gelyk de eerſte, in de tuinen dwalende gevonden werdt, en beleden hebbende, dat hy door de deur was ingekomen, Aureng-Zeb insgelyks enkel geboodt, dat men hem door de deur zoude doen uitgaan, doende echter een' zware en voorbeeldige ſtraffe aan de Geſnedenen oefenen, vermits zulks niet alleen een' zaak was, waar aan zyne eer, maar zelfs de zekerheid van zyn perſoon gelegen was." *Bernier*, II. Deel, bladz. 34. en volgende.

Brengen wy alhier een ander verhaal van den zelfden Schryver by. „ In dien zelfden tyd viel een noodſchiklyk geval voor, 't geen in Dehli, inzonderheid in het Serrail, een groot gerucht maakte en vele lieden, die, gelyk ik, bezwaarlyk geloven konden, dat de Geſnedenen, offchoon van alles beroofd, als andere mansperſonen verliefd worden, tot andere gedachten bragt. *Didar-Khan*, een der eerſte Geſnedenen van het Serrail, en die een „ huis

(1) Zy was zyne eige zuſter; ook noemt haar Bernier nergens zyne geliefſte gemalin: doch zy hadt altoos zyne party gehouden, gelyk Begum-Saheb de party van Dara, den oudſten zyner broeders. Zie de afbeelding dier beide Prinſeſſen hier voren, bladz. 200.

Begraafnissen en lykdiensten.

De laatste eer, welke de Mogollers hunne doden bewyzen, gaat met zo veel zedigheid en welvoeglykheid gepaard, dat een Hollandsch Schryver [enige Christenen en onder andere] zyn Landaart berispt, daarin by hen verre te kort te schieten (*a*). Het lyk wordt door de vrouwen, ouders, kinderen en buren drie dagen na elkander met grote jammerklagten beweent; waarna men het wascht, in een wit laken wentelt, in 't welk men teffens verscheide reukwerken by 't zelve legt, en vervolgens dat laken zorgvuldig toenaait. De lykstatie wordt door twee of drie Priesters begonnen, welke verscheidemaal rondom het lyk gaan, onder het uitspreken van enige gebeden. Agt of tien mannen, in het wit gekleed, leggen het in de kist en dragen het naar de begraafplaats. De ouders en vrienden, mede in 't wit gekleed, volgen het paar aan paar, en gaan zeer geschikt en zedig. Het graf is gemeenlyk een kleine gemetselde kelder, in welken men het lyk op de rechter zyde ligt, de voeten naar het Westen en het aangezicht naar het Zuiden gekeerd. Men dekt het met planken en werpt 'er aarde op. Vervolgens gaan alle de personen der lykstatie op een' daartoe bereide plaats de handen wasschen; waarna de Priesters en bystanders een ronden kring om het graf sluiten, met gedekten hoofde, gevouwen handen en het aangezicht naar den Hemel gewend, doende een kort gebed, na welks eindiging een ieder weder zyne plaats neemt en de bloedverwanten naar het sterfhuis volgt, alwaar de rouw, steeds de statigheid behoudende, welke een' zo treurige vertoning voegt, vaneen scheidt en een ieder met een ernsthaftig gelaat zynes weegs gaat.

Aanmerkingen.

Die gebruiken, welke onder alle de Mahometanen van het Keizerryk gemeen zyn, zyn in alle de Provincien byna evengelyk, niettegenstaande het verschil van hunnen oorsprong en het onderscheid der luchtstreek (*b*). Doch men

„ huis hadt doen bouwen, in 't welk hy veeltyds kwam overnachten en zich verlustigen, „ werdt verliefd op een' zeer schone vrouw [zuster] van een zyner buren, zynde een Heidensche Schryver. Zyn minnehandel duurde vry lange, zonder dat iemand 'er veel op „ te zeggen vondt, vermits hy in allen gevalle een Gesneden was, die alomme komen „ mag. Doch die gemeenzaamheid werdt zo groot en buiten gemeen, dat zulks den buren „ in 't oog liep, en zy met den Schryver den spot dreven. Op enen nacht, dat hy de beide „ gelieven te zamen liggende vondt, doorstak hy den Gesnedenen, en liet zyne vrouw voor „ dood liggen. 't Gantsche Serrail, de vrouwen en Gesnedenen spanden t'zamen, om „ hem ter dood te doen brengen; doch Aureng-Zeb stoorde zich aan hunne kuiperyen „ niet, en deedt hem enkel het Mahometaandom omhelzen." *Ibidem*, bladz. 31.

(*a*) Schouten, *ubi supra*, bladz. 213.

(*b*) Wanneer men dezelve, merkt Mandelslo aan, onderscheidt in *Patans*, *Mogollers* of *Mogolliers* en *Indostanners*, die weder in verscheide *Casten* of Stammen, als die van *Sayedt*, van *Seegh* en van *Leeth* onderdeelt worden, moet men bekennen, dat zo men enig onderscheid in hunne geaartheden en gebruiken vindt, zy dezelve medegebragt hebben uit het Land, waaruit zy gekomen zyn. De Patans zyn oorspronglyk een vryvolk van die soort van Berglieden, van welke men verscheidemaal gesproken heeft; zynde een trotsch, moedwillig en wreed volk, overgegeven aan roveryen, en verachtende alle, die zy bespeuren min vermetel te zyn, om buiten noodzaaklykheid hun leven te wagen. De Mogollers of Mogolliers, eigentlyk de oude verwinnaars van het Ryk, uit Tartarye gekomen, zyn zagtmoedig, verstandig, beleefd en verplichtend, en de Indostanners of Indiërs de oude Ingezetenen van 't Land. Dezen kent men aan hunne kleur, ongelyk zwarter, dan die der beide andere Natien, welke men genoemt heeft, zyn boersch, geldzuchtig en min vernuftig dan de Patans en Mogollers. In de Provincie Haja Khan vindt men zeker Volk, *Blotious* geheten, moedig en kloek, gelyk de Patans. De meesten zyn Voerlieden en geneeren zich met het verhuren van kameelen en het leiden der *Caffilas* of karavanen, 't geen

men vindt onder de Heidenſche Gezinten, waaruit nog hedendaags het grootſte getal der Onderdanen van den Groten Mogol beſtaat, geenzins de zelfde gelykheid. Van die Gezinten noemen de Reizigers vele, van wier gevoelens en godsdienſt wy in een ander artikel ſpreken zullen. Des moeten alhier, om enkel van de burgerlyke gebruiken gewag te maken, onze voornaamſte aanmerkingen op de Banjanen vallen, die buiten twyfel 't grootſte getal uitmakende, aangezien konnen worden als de twede order van een' Natie, waarvan de Mahometanen de eerſte zyn.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Algemene aart der Banjanen.

VOLGENS het getuignis van alle de Reizigers vindt men gene zagtzinniger, zediger, teêrhartiger, medelydender, vriendlyker en oprechter Indiërs jegens de Vreemdlingen dan de Banjanen (*a*). Ook zyn 'er gene vernuftiger, bekwamer en ſchranderer, ontmoetende men onder hen lieden van een grif begrip in allerlei beroepen, vooral zeer bekwame Bankiers, Juweliers, Schryvers en Makelaars en grote Rekenaars; voorname Kooplieden in granen, katoene lywaten, zyde ſtoffen en allerlei Indiſche waren, wier winkels fraai en wier pakhuizen van koſtbare goederen voorzien zyn. Doch nooit vindt men iets by hen, 't geen leven ontfangen heeft, zulks men by hen noch viſch, noch vleeſch moet zoeken. De Banjanen verſtaan zich het rekenen beter dan de Chriſtenen en Moren. Enigen dryven een groten handel ter zee en bezitten onmeetbare ſchatten. Ook leven zy niet min prachtig dan de Moren, hebbende fraaije huizen, gemaklyke en wel geſtoffeerde vertrekken en zeer nette waterkommen voor hunne baden, en onderhoudende een' grote menigte bedienden, paarden en palankins. Echter beletten hunne ſchatten niet, dat zy den Moren onderworpen zyn in al 't geen de order der t'zamenleving betreft, uitgenomen in den godsdienſt, waarin geen Mogolſch Keizer hun ooit enig verdriet heeft durven aan doen. Doch zy kopen dien vrydom door zware ſchattingen, welke zy door hunne Prieſters, die de Bramins zyn, naar 't Hof zenden, 't geen hunne Afgezondenen ſlechts met enige veſten of een ouden oliphant begiftigt (*b*). Ook betalen zy grote ſommen aan de Stadhouders, uit vreze, dat men hen valſche betichtingen oplegge, of onder enig voorwendſel hunne goederen verbeurd verklare (*c*). Het volk van die Gezinte beſtaat uit allerlei Ambachtslieden, welke met hunner handen werk den koſt winnen, maar inzonderheid uit een' grote menigte Wevers, waarvan de Steden en het platte Land grimmelen. De fynſte lywaten en fraaiſte Indiſche ſtoffen komen van hunne Fabrieken. Zy maken tapyten, dekens, ſpreijen en ander werk van katoen en zyde, waarin de mans- en vrouwsperſonen even vernuftig en arbeidzaam zyn.

Schattingen, welke zy den Mogolſche Keizers betalen.

Hunne wyze van kleding.

DE ryke Banjanen gaan byna als de Moren gekleed, dragende de meeſte witte ſtoffen van het hoofd tot de voeten. Hunne rokken zyn van zeer fyn katoen lywaat, waarvan zy ook hunne tulbanden maken. Hieraan onderſcheidt men hen nochtans, want hunne tulbanden kleiner dan die der Moren

geen zy met zo veel getrouwheid doen, dat zy veeleer het leven zouden verliezen, dan zich aan 't minſte verwyt blootſtellen. *Mandelslo*, I. Deel, Bladz. 197.

(*a*) Dit getuigt Schouten, bladz. 204. Mandelslo zegt in het tegendeel, dat men jegens hun op zyne hoede moet zyn, bladz. 159.

(*b*) Bernier, III. Deel, bladz. 8. op 't Artikel der Indiſche Heidenen.

(*c*) Mandelslo, I. Deel, bladz. 158.

Beschryving van Indostan.

ren zyn. Ook onderkent men hen aan hunne kortere broeken. Daarenboven laten zy zich het hoofd niet fcheeren, offchoon zy geen zeer lang hair dragen, en geven zich alle dagen een geel teken, een duim breed voor 't voorhoofd, met een vermengfel van water en fandelhout, waarin zy vier of vyf gekneusde ryskorlen werpen. Dit teken ontfangen zy van hunne Bramins, na hunne godsdienftoefening in de een' of andere Pagode verricht te hebben.

Hunne vrouwen dekken zich het aangezicht niet, gelyk die der Mahometanen, maar verfieren haar hoofd met oor- en halsfieraden. De rykften dragen een kleed van fyn katoen lywaat, dat geheel doorzichtig is en haar tot ter helft van de benen afhangt. Over dat dekkleed hebben zy een' foort van veft, die zy boven de lendenen met een koord toebinden. Vermits dat gewaad van boven zeer ruim is, ziet men haar van den boezem tot aan den middel naakt. In den zomer dragen zy flechts klompen of houte fchoenen, welke zy met riemen aan de voeten vaft maken; doch in den winter fluwele of goudlakenfche fchoenen met goud leer bezet. De hielen zyn zeer laag, vermits zy dezelve telkens uitlaten, wanneer zy in hare vertrekken treden, wier vloeren met tapyten gefpreid zyn. De kinderen der beide kunnen gaan naakt, tot zy den ouderdom van vier of vyf jaren bereikt hebben (*a*).

Bekoorlykheden en optooi der Banjaanfche vrouwen.

De meefte Banjaanfche vrouwen zyn wel befneden en aanminnig van gelaat. Haar zwart en glanzig hair hangt haar met een lok of twee achter langs den hals, en is met een geftrikt lint t'zamen gebonden. Zy hebben, gelyk de Mahometanen, goude ringen in den neus en de oren, aan de vingeren, om de armen, benen en de grote toon van den voet. Die der gemene vrouwen zyn van zilver, lak, elpenbeen, glas of tin. Vermits het gebruik van de betel hare tanden zwart maakt, verbeelden zy zich, dat zulks een' fchoonheid is. *Foei* zeiden zy tegens Mandelslo, *ge hebt witte tanden als de honden en apen* (*b*).

Gewaad der Braminen.

De Bramins zyn van de andere Banjanen door hun hoofddekfel onderfcheiden, dat in een eenvoudig ftuk lywaat beftaat, 't geen zy enigè malen om het hoofd flaan, om hun hair, 't welk zy nooit laten fnyden, op te binden; en door drie koorden van klein bindgaren, die zy op het naakte lighaam dragen, en haar als een fluijer van den fchouder over de borft tot aan de heupen nederhangt. Dit teken van hun beroep leggen zy nooit af, offchoon zy daarvoor het leven zouden moeten laten (*c*).

Opvoeding en huwelyken der Banjanen.

De opvoeding der kinderen van die talryke Gezinte, heeft niets gemeens met die der Mahometanen. De jonge kinderen leren vroegtyds rekenen en fchryven. Vervolgens brengt men hen in 't beroep hunner vaders op. Zelden verlaten zy de foort van koftwinning, waarin zy geboren zyn. 't Gebruik is, hen op de vier jaren te ondertrouwen, en zodra zy boven de tien jaren geftegen zyn, te doen huwen, waarna de ouders gedogen, dat zy de neigingen der Natuur volgen. Dus is het geenzins zeldzaam, aldaar moe-

(*a*) Schouten, bladz. 216. Mandelslo, bladz. 159.
(*b*) Mandelslo, bladz. 158.
(*c*) *Ibid.*, bladz. 165.

moeders van tien of twaalf jaren te zien. Een' dochter, welke in dien ouderdom nog ongehuuwd is, geraakt in minachting. De huwelyksplechtigheden zyn in iedere landſtreek en zelfs in iedere Stad verſchillende. Doch alomme geven de vaders hunne dochters voor een' ſomme gelds of voor enig geſchenk, 't geen men hun aanbiedt. De wederzyds bloedverwanten lange met veel ſtatie te zamen door de voornaamſte ſtraten van de Stad of het Vlek getrokken hebbende, zetten zich op matten naby een groot vuur, om 't welk men de beide gelieven driemaal doet gaan, terwyl een Bramin enige woorden uitſpreekt, die zo veel als de huwelyks zegen zyn. Op verſcheide plaatſen geſchiedt de vereniging met twee cocosnoten, welke de man en vrouw t'zamen verwiſſelen, terwyl de Bramin hun enige voorſchriften uit een boek voorleeſt. De bruiloft is meer of min koſtbaar, naar mate de lieden middelen bezitten. Doch hoe ryk ook de ouders van een' dochter mogen wezen, ontfangt zy voor huwelyksgave niets anders, dan hare kleinodien, klederen, bed en enig vaatwerk. Indien de Natuur haar kinderen weigert, kan de man een' twede en zelfs een' derde vrouw nemen; doch de eerſte houdt ſteeds haren rang en voorrechten. Voor 't overige konnen de mannen, offchoon 't gebruik hun die vryheid inwilligt, zelden zich van dezelve bedienen, zonder hunnen goeden naam enigzins te krenken.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Andere gebruiken der Banjanen.

DE Banjanen zyn ongemeen net in hunne huizen, bedekken den vloer met zeer fraai gewerkte matten, op welke zy zich als de Moren, dat is, met de benen kruislings zetten. Hun gewoon voedſel is rys, boter en melk met allerlei moeskruiden en vruchten. Zy eten generhande dieren, en de achting voor al wat leven ontfangen heeft ſtrekt zelfs zich zo verre uit, dat zy geen ongediert doden zouden. In enige landſtreken hebben zy gaſthuizen voor zieke en oude beeſten. Zy kopen 't gevogelte, 't geen zy de Mahometanen zien vangen; en de naauwgezetſte maken zwarigheid, des nachts vuur of licht aan te ſteken, uit vreze, dat zich de vliegen mogten branden. Die overmaat van bygeloof, welke uit hun oud gevoelen der zielsverhuizing ontſtaan is, verwekt by hen een affchrik van den oorlog, en van al 't geen tot plenging van bloed aanleiding geven kan. Ook vergen de Keizers geen krygsdienſt van hun; welke vrydom hen echter zo veracht als hun bygeloof by de Mahometanen maakt, die hen daarom als ſlaven menen te mogen handelen. Dit neemt nochtans niet weg, dat de Keizer hun het voorrecht vergunt, hunne goederen aan hunne manlyke Erfgenamen te maken, onder de enkele voorwaarden van hunnen moeder tot aan haar dood, en hunne zusters tot den tyd van hun huwelyk te onderhouden (*a*).

(*a*) Schouten, bladz. 208 en 209.

§. VII.

Afgodische Gezinten van Indië.

Menigte van afgodische Gezinten.

ENIGE Schryvers (*a*) hebben de onderscheide Gezinten der Afgodendienaars, welke alle takken der Banjanen zyn, opgetelt, en beweeren drie en tagtig van dezelve gevonden te hebben. Alle hebben zy deze gelykheid met het Mahometaandom, dat zy het voornaamste gedeelte van hunnen Godsdienst in de lighaams zuiveringen doen bestaan. Geen der Indische Afgodendienaren verzuimt enen dag zich te wasschen; maar hunne eerste zorge des morgens voor den opgang der zon is, zich te reinigen, dalende tot aan de heupen in 't water, en houdende in de hand een stroohalm, welken zy van hunnen Bramin bekomen, om den bozen geest te verdryven, terwyl de Bramin een zegenwensch over hen uitspreekt, en hun zyne gevoelens voorpredikt. De Ingezetenen, langs de oevers der Ganges wonende, achten zich gelukkiger, vermits zy in de wateren van dien vloed een' byzondere heiligheid stellen. Zy baden zich in denzelven niet alleen 's daags verscheidemaal, maar begeeren ook, dat na hunne dood hunne assche daarin geworpen worde. Hun bygeloof is in den hoogsten top, ten tyde der verduisteringen van de Zon of de Maan, waarvan zy de deerlykste gevolgen duchten. Bernier doet een lezenswaardig verhaal van een' vertoning, waarvan hy getuigen was. Hy bevondt zich te Dehli ten tyde der beruchte verduistering van den jare 1666. „ Hy klom, zegt hy, op het plat van „ zyn huis, 't geen aan den oever van de Gemna stondt. Van daar zag hy „ de beide zyden der Rivier, in de uitgestrektheid van een' myl, met Afgo„ dendienaars bedekt, die tot aan den gordel in 't water stonden, ziende „ naar den Hemel, om zodra de verduistering beginnen zoude, in 't water „ te duiken en zich te wasschen. De kleine kinderen der beide kunnen wa„ ren moedernakend, en dus ook de mannen, uitgenomen dat deze een „ sluyer om de heupen geslagen hadden. De getrouwde vrouwen en meis„ jes beneden de zeven of agt jaren, waren met een enkel lywaat gedekt. „ De lieden van aanzien, gelyk de Heidensche Rajaas en souvereine Vor„ sten, die gemeenlyk aan 't Hof en in dienst des Keizers zyn; de *Serrafs* „ of Wisselaars, de Bankiers, Juweliers en alle de ryke Kooplieden, had„ den zich met hunne huisgezinnen aan gene zyde het water begeven, hun„ ne tenten aldaar aan den oever doen spannen, en in de Rivier *Kanuten* of „ windschermen geplaatst, om achter dezelve hunne godsdienstplechtighe„ den te verrichten, en zich ongestoord te reinigen, zonder van iemand ge„ zien te worden. Zodra de Zon begon te verduisteren, heften zy een „ groot geschreeuw aan, en duikten in het water, waarin zy zich vry lan„ ge verscholen hielden; waarna zy weder oprezen, de ogen en handen „ naar de Zon opheften, en zeer eerbiedig hunne gebeden uitspraken, schep„ pende by tusschenpozen water met hunne handen en werpende het naar „ de

Hunne reinigingen.

Hun bygelovige godsdienstigheden by gelegenheid van een' verduistering der Zon.

(*a*) Mandelslo, Abraham Rogers, Wouter Schouten, enz.

„ de Zon, buigende het hoofd, bewegende en wringende de armen en handen, en varende dus met hunne duikingen, gebeden en lighaamswringingen tot het einde van de verduiftering voort. Toen was een ieder bedacht, zich uit het water te begeven, werpende ftukken gelds zeer verre in de Rivier, en delende aalmoeffen onder de Bramins uit, die zich in groten getale vertoonden. De Schryver merkte op, dat zy, uit de Rivier komende, alle nieuwe klederen aantrokken, welke op het zand van den oever gereed lagen, en dat de godsdienftigften hunne oude klederen aan de Bramins gaven. Die verduiftering werdt ook in den Indus, de Ganges en alle de andere Rivieren van Indië geviert; doch inzonderheid in 't water van de *Tanaifer*, in 't welk meer dan honderd vyftig duizend menfchen byeen kwamen, vermits het water van die Rivier op dien dag voor het heiligfte gehouden wordt (*a*)."

Beschryving van Indostan.

De drie en tagtig Gezinten van Banjanen konnen in vier voorname t'zamen gebragt worden, onder welke alle de andere begrepen zyn; naamlyk, die der *Ceurawaths*, der *Samaraths*, der *Bisnauxs*, en der *Gougis*.

Gezinte der Ceurawaths.

De eerftgenoemden dragen zo vele zorgen voor 't behoud der dieren, dat de Bramins zich den mond met een lywaat fluiten, uit vreze, dat daarin een' vlieg geraken mogt, en een kleinen bezem met zich dragen, om allerlei ongediert te verdryven. Nooit zetten zy zich, zonder de plaats, welke zy willen beflaan, alvorens zorgvuldig te reinigen. Zy gaan blootshoofds en barvoets, met een witten ftok in de hand, waarby zy zich van andere Gezinten onderfcheiden. Zy ftoken nimmer vuur in hunne huizen, en fteken zelfs nooit licht aan; drinken geen raauw water, uit vreze, dat in 't zelve enige diertjes gevonden mogten worden, en wanneer zy het doen koken, gefchiedt zulks in eenig naburig huis. Hun gewaad is een ftuk lywaat, van den navel tot aan de knien hangende. Het overige van 't lighaam dekken zy met een klein ftuk laken, zo groot als men van de wol van een enkelen fchapenvacht maken kan. Hunne Pagoden zyn vierkant van gedaante, met een plat dak en een' opening aan de ooftzyde, onder welke de Kapellen hunner Afgoden ftaan, als piramiden gebouwd met trappen, op welke zy verfcheide beeltenisfen van hout, fteen en papier plaatfen, vertonende hunne overleden ouders en bloedverwanten, welken enig buitengemeen geluk in hun leven wedervaren is. Hunne grootfte Godsdienftigheden gefchieden in de maand Auguftus, wanneer zy zich met zeer ftrenge boeten pynigen. Mandelslo bevestigt met zekerheid, 't gunt men reeds volgens getuigeniffen van anderen verhaalt heeft, dat onder die Afgodendienaars enigen gevonden worden, welke een' maand of zes weken doorbrengen, zonder enig ander voedfel dan water, waarin zy een' zekere foort van bitter hout fchrappen, 't geen hunne krachten onderhoudt. De Ceurawaths verbranden de lyken van bejaarde lieden, doch begraven die der kinderen. Hunne weduwen verbranden zich niet met de lighamen van hunne mannen, maar verzeggen enkel, ooit te hertrouwen. Alle die belydenis van deze Gezinte doen, konnen tot het Priefterfchap aangenomen wor-

Hunne Pagoden.

Priefterfchap aan vrouwen verleend.

(*a*) Bernier in zyn III. Deel, bladz. 8 in 't Artikel *des Gentils de l'Indé.*

worden. Zelfs verleent men die eer aan de vrouwen, wanneer zy boven de twintig jaren geftegen zyn; doch de mansperfonen worden bereids op hun zeventiende jaar in 't zelve aangenomen; dat is te zeggen, dat zy het geeftlyk gewaad aanvaarden, zich aan een geftreng leven gewennen, en by een' gelofte tot kuisheid verbinden. In 't huwelyk zelfs heeft een der echtgenoten de magt, Priefter of Priefteres te worden, en door dat befluit den anderen te verplichten, gedurende het overige van zyn leven ongehuuwd te blyven. Enigen doen een' gelofte van kuisheid, na in den echt getreden te zyn; doch die overmate van Godsdienftigheid is fchaarfch. Volgens de lere dezer Gezinte is de Godheid geen oneindig Wezen, 't geen de gevallen beftiert, hangende al wat hun overkomt van hun goed of kwaad geluk af. Zy hebben een Heilige, dien zy *Tiel-Tenckfer* heten. Zy weten van Hel noch Paradys, offchoon zy geloven, dat de ziel onfterflyk is; doch zy verbeelden zich, dat zy, uit 't lighaam fcheidende, in een ander overgaat, 't zy van een menfch of dier, naar 't goed of kwaad, 't geen zy gedaan hebben, en dat zy altoos een vrouwlyk menfch of dier verkieft, welke haar weder ter wereld brengt, om haar in een ander lighaam te doen leven. Alle de andere Banjanen haten de Ceurawaths, en hebben een afkeer van hun; willen met hun noch eten noch drinken; komen zelfs in hunne huizen niet, en zouden, wanneer zy het ongeluk hadden, hen aan te raken, zich door een' openbare boete moeten zuiveren.

Hunne leer.

De tweede Gezinte of Cafte, beftaat uit allerlei Ambachtslieden, als Slotenmakers, Smits, Timmerlieden, Snyders, Schoenmakers, Zwaardvegers, enz. Ook ontfangt zy Krygslieden, zynde de Rasbouts, Schryvers en Officieren; weshalven zy de talrykfte is. Offchoon zy met de eerftgenoemde gemeen heeft, niet te dulden, dat men beeften of ongedierte doodt, en niets te eten, 't geen leven ontfangen heeft, is hare leer echter zeer verfchillend. Zy gelooft, dat het Geheel-al door een' eerfte oorzaak gefchapen is, die alles met een' onverzetlyke en onbepaalde magt regeert en behoedt, die *Permifer* en *Viftnum* geheten is, en drie eigenfchappen heeft, welke onder haar beftier een' iedere hare byzondere bediening hebben. De eerfte, *Brahma* genaamd, heeft het beftel over 't lot der zielen, om dezelve in lighamen van menfchen of dieren te doen overgaan. De twede, *Buffiuna* geheten, leert de menfchlyke fchepfels naar de wetten van God te leven, welke in vier Boeken begrepen zyn, en zorgt ook voor het waffen van 't graan, de planten en moeskruiden. De derde is *Mais* genaamd, heeft magt over de doden, verftrekt Viftnum, als het ware, tot Secretaris, om de goede en kwade bedryven te onderzoeken; doet daarvan een getrouw verflag aan hare moeder, die, 't zelve wel overwogen hebbende, de ziel in zodanig een lighaam doet verhuizen, als haar voegt. Zielen, in lighamen van koeijen overgezonden, zyn de gelukkigften, vermits in dat dier, naar hun begrip, iets godlyks plaats hebbende, zy hopen, des te eerder van de befmettingen, welken zy hebben aangenomen, gezuivert te worden. Daartegen zyn zy, die haar intrek in 't lighaam van een oliphant, kameel, bok, ezel, varken, flang, of eenig ander onrein dier bekomen hebben, ten hoogften te beklagen, vermits zy uit dezelve in lighamen van min woefter dieren overgaan, alwaar zy voleinden hunne misdaden te boeten. Eindelyk leidt Mais de ge-

Gezinte der Samaraths.

BIRUMA OU BRAMA.

J.V. Schley direx.

WISCHTNU.

J. v. Schley direx.

ISUREN.

J.V. Schley direx.

gezuiverde zielen naar Viſtnum, die haar onder 't getal harer dienaren aanneemt (*a*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Gewoontens der Samaraths.

De Samaraths verbranden de lyken, behalven die der kinderen beneden de drie jaren, doch nemen in acht, aan den boord van een' Rivier of van een ſtromende beek lykdienſten te verrichten. Zelfs brengen zy 'er hunne kranken, op het uiterſte liggende, om hun den trooſt te geven, 'er te ſterven. Gene Gezinte wordt gevonden, waarin de vrouwen zich bereidwilliger aan de gedachtnis harer mannen opofferen. Zy houden zich verzekerd, dat die dood ſlegts een overgang tot een heil is, zevenmaal groter, dan alles, wat op aarde vermaak verſchaffen kan. Een' andere harer godsdienſtigſte gewoontens is, zodra zy verloſt zyn, hare kinderen een inktkoker, papier en pennen te geven. Wanneer het een zoon is, doen zy 'er een' boog byvoegen. De eerſte dier beide beduidſelen ſtrekt, opdat Buffiuna hare wet in het gemoedt van het kind graveere, en de andere voorſpelt het zyn geluk in den oorlog, zo hy dat beroep naar het voorbeeld der Rasbouts omhelſt.

Gezinte der Bisnaux.

De derde Gezinte, welke die der Biſnaux is, onthoudt zich, gelyk de twee vorigen, van het eten van al wat een ſchyn van leven heeft. Ook ſchryft zy vaſten voor. Dit prenten zy ook hunne jeugd in. De Tempelen dier Gezinte dragen den byzonderen naam van *Agoges*. De voornaamſte godsdienſtplicht der Bisnaux beſtaat in het zingen van gezangen ter ere van hun God, dien zy *Ram-Ram* noemen. Hun gezang gaat gepaard met danſſen, muziek, trommen, fluiten, kopere bekkens en andere werktuigen, waar mede zy voor hunne Afgoden ſpelen. Zy verbeelden Ram-Ram en zyne huisvrouw onder verſcheide gedaanten, en verſieren hen met goude ketenen, paarlſnoeren en andere koſtbare ſieradien. Hunne leerſtukken zyn byna de zelfde, als die der Samaraths, met dit onderſcheid, dat hun God geen Dienaren heeft, en door zich zelven werkt. Zy voeden zich met moeskruiden, boter, melk en 't geen zy *Atſchia* noemen, 't welk een t'zamenmengſel van gember, manguen, citroenen, look en moſtertzaad in zout gelegt is. Hunne vrouwen of prieſters koken hunne ſpyzen. In plaats van hout, 't geen zy ſchromen te branden, vermits 'er wormen in zyn, die door het vuur zouden konnen omkomen, gebruiken zy koemeſt, in de Zon gedroogd, en met ſtroo doormengd, 't geen zy in kleine vierkante ſtukken, gelyk de turf, ſnyden. De meeſten der Bisnauxſche Banjanen oefenen den Koophandel, dien zy zeer wel verſtaan, 't zy in kommisſie, of voor hunne eige rekening. Hunne manieren zeer zachtmoedig en hunne verkering aangenaam zynde, verkiezen de Chriſtenen en Mahometanen uit hun hunne Tolken en Makelaars. Zy vergunnen den vrouwen niet, zich met hare mannen te laten verbranden, maar dwingen haar, in een altoos durenden weduwlyken ſtaat te blyven, wanneer de man voor de voltrekking van het huwelyk overlydt. Het is

Ram-Ram, beruchte Godheid.

(*a*) Vermits alhier van de gedaante dier Godheden niet geſproken wordt, hebben wy gemeent, ten minſten die der drie voornaamſte te moeten vertonen, 't geen in plaats van een' zeer verdrietige beſchryving dienen kan. Men moet zich aan 't verſchil der namen niet ſtoren. 't Zelve is in de eigenſchappen ongelyk groter. Dit alles zyn wanvormige verdichtſels, waarvan de uitleggingen nooit een einde zouden hebben.

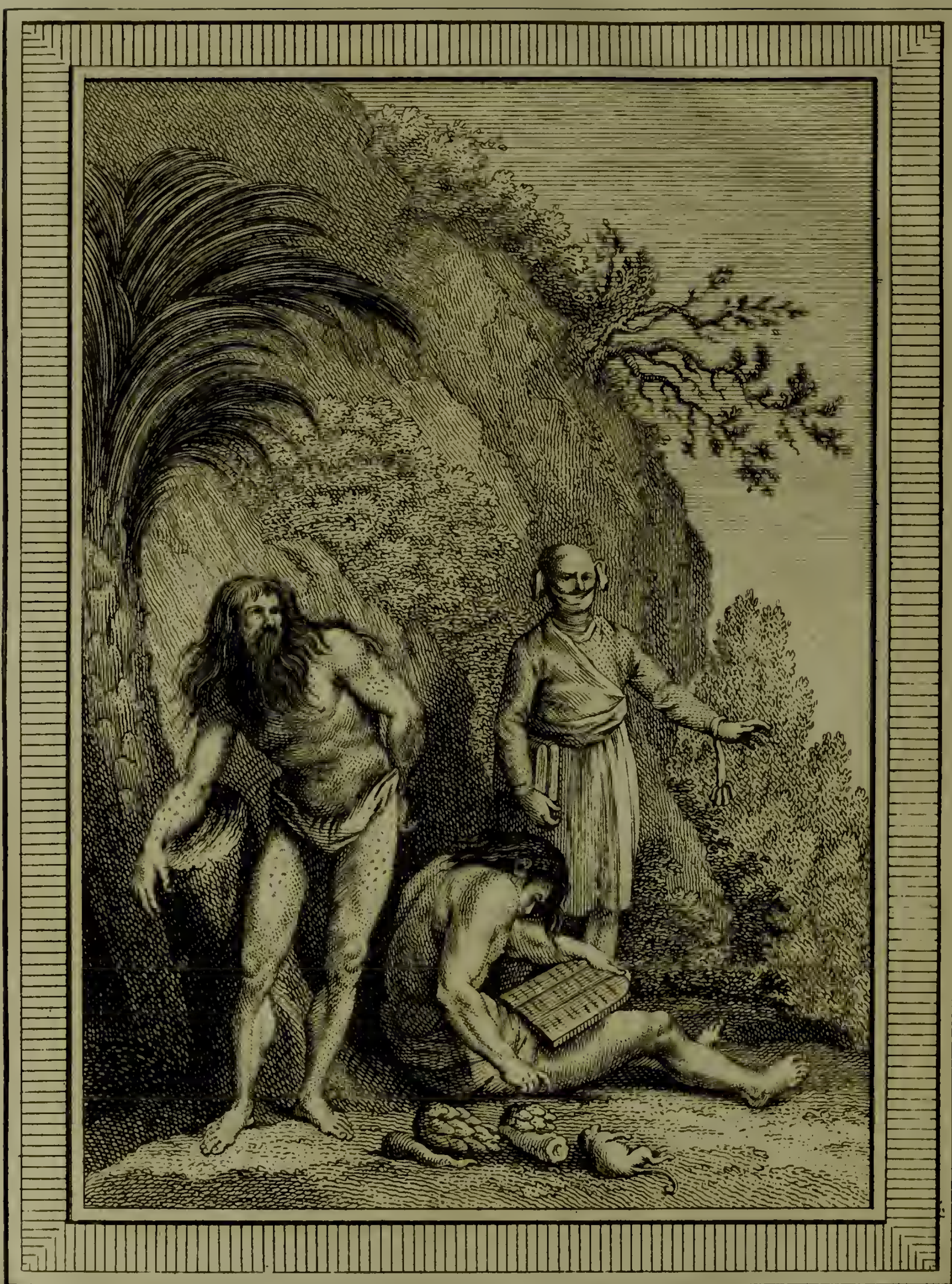
is noch niet lange geleden, dat de tweede broeder verplicht was, de weduwe van zyn oudſten broeder te trouwen; doch die gewoonte heeft plaats gemaakt voor de wet, die alle de weduwen tot den ongehuuwden ſtaat verwyſt.

Het baden, het gemeen gebruik van alle de Banjaanſche Gezinten zynde, moeten de Bisnaux zich in 't water dompelen, duikelen en zwemmen, waarna hun door een Bramin het voorhoofd, de neus en de oren met een drogery, uit enig welriekend hout t'zamengeſteld, gewreven worden, voor welke moeite zy den Bramin een weinig tarwe, rys en moeskruiden geven. De rykſten hebben in hunne huizen kommen met rein water, 't geen zy 'er met zware koſten in doen brengen, en begeven zich niet naar de Rivieren, dan by plechtige gelegenheden, gelyk hunne grote Feeſten, Bedevaarten en de Eclipſen zyn.

Gezinte der Gou-

De Gezinte der Gougis, waar onder de *Fakirs* (*a*) begrepen zyn, naamlyk de

(*a*) Men haalt ſteeds met genoegen het ooggetuigenis aan van zodanig een Reiziger, als Bernier is. „ Onder een oneindig getal, zegt hy, en een' zeer grote verſcheidenheid „ van Fakirs, Armen, Dervis, Godsdienſtige of Heidenſche *Santons* der Indiën, zyn 'er „ die een' ſoort van Kloofters hebben, waarin Opperſten zyn, en die een' ſoort van ge- „ lofte van kuiſchheid, armoede en gehoorzaamheid doen. Zy leggen een zo geſtreng le- „ ven, dat ik niet weet, of men het wel zal konnen geloven. Dezen zyn het, welke men „ gewoonlyk *Jauguis* (of Gougis) noemt, als of men zeide *met God verenigden*. Velen ziet „ men gantſch naakt, of die dag en nacht op den aſch liggen, gemeenlyk onder een dier „ grote bomen, welke langs de boorden der *Talabs*, of vyvers ſtaan, of wel in galleryen „ rondom hunne *Deutas*, of Afgodstempelen. Enigen zyn 'er, wier hair ter helfte van „ hunne benen en hun zo ſluik als dat onzer waterhonden om het lyf hangt. Op ver- „ ſcheide plaatſen heb ik enige van dezelve gezien, die één arm en dikwerf beide op- „ geheven en altoos boven hunne hoofden uitgeſtrekt hielden, en die aan het einde hun- „ ner vingeren kromme nagelen hadden, welke ik, metende, langer dan de helft van myn „ pink bevond te zyn. Hunne armen waren dun en mager, als van uitgeteerde lieden, „ vermits zy in die gedwonge geſtalte geen voedſel genoeg konden bekomen; en hunne „ zenuwen ingetrokken en de gewrichten verſtramt en verdroogt zynde, konden zy de- „ zelve niet nederlaten, om iets, wat het ook wezen mogt, te vatten. Ook hebben „ zy jonge leerlingen, welke hen met de grootſte eerbied dienen. Gene Megæra is „ 'er, wier gedaante naar de hunne gelykt. Veeltyds heb ik in het veld, inzonderheid in „ de landen der Rajaas, benden van die gantſch naakte Fakirs ontmoet, welke my ſchrik- „ ken aanjoegen. Enigen hielden de armen opgeheven, zodanig ik verhaalt heb. Ande- „ ren hing het hair wild over het lyf, of hadden het zelve om het hoofd gebonden en ge- „ ſtrengelt. Anderen hielden knodſen in de hand, en weder andere droegen droge en „ ruwe tygervellen op de ſchouderen. Ik zag hen ſchaamtloos te midden door een groot „ Vlek gaan, en ſtond verwonderd, te zien, hoe de mans en vrouwsperſonen hen zon- „ der ontroering beſchouwden en met wat eerbied zy hun aalmoeſſen bragten. Lange heb „ ik te Dehli een beruchten Farkir gezien, *Sormet* genaamd, die dus naakt door de ſtraten „ ging, en die eindelyk veellieverhet leven verloor, dan zich te kleden, wat dreigemen- „ ten en beloften hem ook Aureng-Zeb deedt doen. Ik heb verſcheiden gezien, die uit „ Godsdienſtigheid lange bedevaarten deden, niet alleen naakt, maar zelfs met zware yze- „ re ketenen beladen, zodanig men de oliphanten om de poten ſlaat; anderen, die door „ een' byzondere gelofte zeven of agt dagen overeind ſtonden, waardoor hun de voeten „ boven maten zwollen, leunende des nachts enkel enige uren op een geſpannen touw; „ anderen die gantſche uren onbeweeglyk op hunne handen ſtonden, met het hoofd naar „ beneden en de benen om hoog, en in andere zo gedwonge en moeilyke ſtanden, dat „ by ons gene potzemakers gevonden worden, die hen zouden konnen nabootſen enz." Bernier legt zo vele verbazende uitwerkſelen als een wysgeer uit, en ſchryft dezelve min toe aan bedrog, dan aan de kracht van 't Bygeloof. Tavernier weidt niet min over het zelfde onderwerp uit; doch men heeft elders doen opmerken, dat hy beſchuldigt wordt, zyne

J. V. Schley direx.

DIFFERENTES SORTES DE FAKIRS.

VERSCHEIDE SOORTEN VAN FAKIRS.

de Banjaansche Monniken, de Heremiten, de Zendlingen, en zy alle, die zich tot den geestlyken stand begeven, doen belydenis, in een God te geloven, die Schepper en onderhouder van alles is, wien zy verscheide namen geven, en onder verschillende gedaanten afbeelden. Zy worden voor heilige lieden gehouden, en geen beroep oeffenende, benaarstigen zy zich, de eerbied van het volk te verdienen. Een gedeelte hunner heiligheid bestaat in niets te eten, dan 't geen gekookt of met koedrek, dien zy als het allerheiligste aanmerken, toebereidt is. Niets mogen zy in eigendom bezitten. De naauwstgezetten trouwen nooit, en raken zelfs geen vrouwspersoon aan. Zy verachten de wereldsche goederen en vermaken. De arbeid bekoort hen niet meer. Zy brengen hun leven door met de wegen en bosschen te doorkruisen, alwaar de meesten van groene kruiden en wilde vruchten leven. Anderen herbergen zich in vervalle huizen, of in grotten, en verkiezen steeds de ontygste. Anderen, noch heiliger, gaan naakt, behalven de natuurlyke deelen, en maken gene zwarigheid, zich in dien staat te midden van de grote wegen en de Steden te vertonen. Nooit doen zy zich het hoofd en noch veel minder den baard scheren, dien zy ook nooit wasschen noch kammen, zo min als hun hoofdhair. Dus schynen zy met hair bedekt, gelyk wilden. Wel eens vergaderen zy by benden, onder een hoofd, 't geen zy alle eerbied en onderdanigheid bewyzen. Offschoon zy belydenis doen, van niets te vragen, houden zy zich naby bevolkte plaatsen op, die zy ontmoeten; en 't gevoelen, dat men van hunne heiligheid heeft, beweegt alle de andere Banjaansche Gezinten, hun levensmiddelen aan te bieden. Eindelyk geven anderen zich aan de boete over, en oeffenen inderdaat een' ongelooflyke gestrengheid. Zelfs vindt men vrouwen, die een zo harden staat omhelsen. Schouten voegt 'er by, dat de armen dikwerf hunne kinderen den Gougis in handen stellen, opdat, hun geduld geoeffent zynde, zy in staat mogten wezen, een' zo heilige en geëerde belydenis te volgen, wanneer zy op geen andere wyze konnen bestaan (*a*).

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. [Gou]gis en der Fakirs.

ENIGE Reizigers stellen de Rasbouts (*b*) onder het getal der Banjaansche Gezinten, vermits zy ook de zielsverhuizing geloven, en een groot gedeelte van de zelfde gebruiken hebben. Nochtans, in plaats dat alle de andere Banjanen van een zachtmoedigen inborst zyn, en het bloedvergieten verfoeijen, zyn de Rasbouts verwoed, stout en wreed. Zy eten vleesch, leven van den moord en den roof, en hebben geen ander beroep, dan den oorlog.

Rasbouts.

DE Groot Mogol en de meeste andere Indische Vorsten gebruiken hen in hunne Legers, vermits zy, de dood verachtende, verwonderlyk onvertzaagd

Hunne onvertzaagdheid.

ne verhalen van een ander ontleent te hebben. Echter schynen zy van hem zelven te zyn, inzonderheid die der beruchtste Bedevaarten van Indiën, waar van hy de meeste gezien hadt, en welke hy in het brede verhaalt. *Bernier* III. Deel in het artikel *de la Religion des Gentils*. *Tavernier* II. Deel. Doch niemand heeft dat onderwerp beter behandelt dan *Abraham Roger*, *Hendrik Lor* en de Paters Kircherus en Roa, Hoogduitsche Jesuiten.

(*a*) *Ubi supra* bladz. 230.

(*b*) Anderen noemen hen *Ragipouts*, *Rasbouts*, *Rasboutes* enz. Zy zyn door de Provincien verspreid, om geen andere redenen, dan om onderling met geen anderen dan van hunne Gezinte te trouwen.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

zaagd zyn. Mandelslo verhaalt, dat vyf Rasbouts op een zekeren tyd in het huis van een Boer gekomen zynde, om 'er van een langen tocht uit te ruſten, brand in het Dorp ontſtondt, en wel naby het huis, waarin zy gegaan waren; dat men hen gewaarſchouwt hebbende, zy hadden geantwoordt, dat zy nooit het gevaar ontweken, en gezint waren, het vuur de vreze aan te jagen, die het by anderen verwekte, en het wilde noodzaken, op hun gezicht niet verder voort te gaan; ook waren zy inderdaat hardnekkig genoeg, om zich veeleer te laten verbranden, dan te wyken, behalven één, die vluchtende, [een zyner ſpitsbroeders mede ſleepte] doch ontrooſtlyk was, het voorbeeld der anderen niet gevolgt te hebben (*a*).

De Rasbouts ſparen niets dan de dieren, vooral de vogelen, die zy zelfs zorgvuldig voederen, vermits zy geloven, dat hunne zielen inzonderheid geſchikt zyn, om in die kleine lighamen over te gaan, in hope als dan voor hun zelven zo veel mildadigheid te zullen ontfangen, als zy de andere bewezen hebben. Zy huwen hunne kinderen, gelyk de Banjanen, in hunne jeugd uit. Hunne weduwen doen zich ook met de lyken harer mannen verbranden, ten ware zy in haar huuwlyks verdrag bedongen hadden, dat men haar daartoe niet zoude konnen dwingen. Die voorzorge onteert haar niet, wanneer dezelve by het trouwverbond vooraf gegaan is.

Die verſcheidenheid van gevoelens en gewoontens, welke zo vele verſchillende gezintheden onder de Banjanen te weeg brengt, belet niet, dat zy ſlegts vier gemene Boeken hebben, welke zy als de grondzuilen van hunnen Godsdienſt aanmerken, en die zy, onaangezien de verſcheidenheid hunner uitleggingen, de zelfde achting toedragen. Bernier, die zich byzonder heeft laten gelegen liggen, aan al wat hunne wetenſchappen en gevoelens betreft, geeft ons zeer fraaije ophelderingen nopens die beide punten.

Kollegien en wetenſchappen der Indiſche Heidenen.

Benares, Stad gelegen aan de Ganges in een' zeer ryke en aangename landſtreek, is de algemene ſchole en gelyk het Athene van alle de Indiſche Heidenen. 't Is de plaats, werwaards de Bramins en alle die naar de hoedanigheid van Geleerden ſtreven, zich begeven, om hunne verkregene kenniſſe andere mede te deelen, of onderwys te ontfangen. Zy hebben gene kollegien en onderſchikte klaſſen, gelyk de onze, waarom Bernier in de hunne meerder gelykheid met de oude leerwyze vindt. De Leermeeſters zyn door de Stad verſpreid in hunne woningen, en inzonderheid in de tuinen der Voorſteden, waarin de ryke Kooplieden hun vergunnen hun verblyf te houden. Enigen hebben vier Leerlingen, anderen zes of zeven, en de beruchtſten ten hoogſten twaalf of vyftien, die zich tien of twaalf jaren bezig houden, om hunne onderwyzingen te ontfangen. Die ſtudie is zeer langdradig, vermits de meeſte Indiërs lui van aart zyn; een gebrek ſpruitende uit de hitte van het land en de hoedanigheid van hun voedſel. Zy ſtudeeren zonder yver onder het eten van *Kichery*, naamlyk een mengſel van groentens, die de ryke Kooplieden hun doen bereiden.

Oorſprong van de vier Boeken,

Hunne eerſte ſtudie is over het *Hanſcrit*, zynde een' taal, t' enemaal van de gewone Indiſche verſchillende, en die alleen door de *Pendets*, of de Geleerden, verſtaan wordt. Deze taal is het, waarvan de Pater Kircherus het

Al-

(*a*) *Ubi ſupra*, bladz. 178.

Alphabet uitgegeven heeft, zodanig hy het van den Pater Roa ontfangen hadt. Hare naam betekent *zuivere taal*, en zy, gelovende, dat God door den dienst van Brahma hun de vier Boeken, die zy *Beths* noemen, medegedeelt heeft, schryven 'er een' heilige en godlyke hoedanigheid aan toe. Zy beweeren, dat die taal zo oud als die Brahma is, wiens jaren zy by Lecks of honderd duizenden rekenen. „ Ik zoude, zegt Bernier, voor die zeldzame oudheid wel een waarborg begeren; echter, voegt hy 'er by, kan „ men niet lochenen, dat dezelve zeer oud zy, vermits de Boeken van „ hunnen Godsdienst, die ongetwyffelt zeer oud is, niet dan in die taal geschreven zyn, in welke men ook Wysgerige en Geneeskundige geschriften in dichtmaat, als ook andere gedichten, en een' menigte andere „ Boeken vindt, waarvan te Benarés een' grote zaal gantsch vol is."

BESCHRYVING VAN INDOSTAN. die zy Beths noemen.

WANNEER zy het Hanscrit verstaan, 't geen een moeilyke arbeid is, vermits zy geen goede spraakkonst hebben, beginnen zy gemeenlyk met het lezen van de *Purance*, zynde een' uitlegging en als een kort begrip der Beths, vermits de Beths zeer groot zyn, ten minsten zo het de zulken mogten wezen, die men Bernier vertoonde. Zelfs zyn zy zo zeldzaam, dat Danechmend-Khan, zyn meester, gene gelegenheid konde vinden, dezelve te kopen, wat vlyt hy ook besteed hadt, om 'er naar te doen zoeken. Ten minsten houdt men dezelve geheim, uit vreze dat de Mahometanen ze magtig mogten worden en doen verbranden, gelyk dikwerf geschied is. Na de Purance leggen enigen zich op de Wysgeerte toe. Onder hunne Wysgeren tellen zy zes voorname, die zo vele onderscheide Gezinten uitmaken. Daar uit worden vele verschillen en afgunsten geboren, door den voorrang dien een ieder aan de zyne geeft, vermits zy dezelve niet alleen de beste, maar ook het meest overeenkomstig de Beths menen te zyn. Uit een' dier Gezinte *Baute* genaamd, spruiten twaalf andere Gezinten. Nochtans is dezelve zo gemeen niet, dan de vyf anderen. Hare aanhanglingen zyn gehaat en veracht, en worden voor Godlochenaars gehouden, wier gebruiken niet minder ongewoon, dan hunne gevoelens zyn.

Orde hunner studiën.

DE Indische Wysgerige Verhandelingen stemmen overeen nopens de eerste oorsprongen der dingen. Enigen stellen vast, dat alles uit kleine ondeelbare stoffen t'zamengesteld is, minst ondeelbaar door hunne wederstand en hardheid, dan hunne kleinheid. Anderen willen, dat alles uit de stoffe en forme is t'zamengestelt; en wederom anderen, dat alles uit de vier hoofdstoffen en uit niet bestaat. Enigen houden het licht en de duisternis voor de eerste oorsprongen. Verscheide stellen de ontbeering, of veeleer de ontbeeringen, die zy van het niet onderscheiden, tot den oorsprong; en eindelyk beweeren anderen, dat alles uit het toevallige t'zamengestelt is. Al wat zy tot ondersteuning hunner grondregelen zeggen, is duister en kwalyk begrepen; doch Bernier, die hunne Boeken niet hadt konnen lezen, en daarenboven de Pendets zeer onwetend vondt, oordeelde, dat de feil veeleer van hun, dan van hunne Schryvers voortkwam (*a*). Voorts komen zy overeen, te denken, dat hunne oorsprongen eeuwig zyn. Een' wording uit niet schynt hun zo min als de meeste der oude Wysgeeren in de gedachten geschoten te wezen.

Hunne Wysgeerte. Eerste oorsprongen.

(*a*) *Ubi supra*, bladz. 102 en volgende.

Beschryving van Indostan.

zen. Een hunner Schryvers alleen schynt 'er enig denkbeeld van gehadt te hebben.

Genees-kunde.

In de Geneeskunde hebben zy vele kleine Boeken, die naauwlyks iets anders dan gebruiken en voorschriften behelzen. De oudste en voornaamste zyn in dichtmaat gestelt. Hunne praktyk is zeer verschillende van de onze, en grondt zich op deze grondstelling: dat een zieke, die door de koorts aangetast is, geen voedsel nodig heeft; dat het voornaamste geneesmiddel der kranken de onthouding is; dat men een kranke niets schadelyker dan vleeschnat geven kan, noch 't geen eerder in de maag van een koortsig mensch verzuurt, en dat men niet, dan in een' grote en baarblyklyke noodzaaklykheid, ader-laten mag, naamlyk in een' gevreesde ylhoofdigheid, of by de ontsteking van enige der voornaamste delen, als de borst, de milt of de ingewanden. Bernier, offchoon een Geneesheer, beslist, zegt hy, de deugd van die praktyk niet; doch bevondt de vrucht 'er van bewaarheid. Hy voegt 'er by, dat zy den Heidensche Geneeskundigen niet byzonder eige is; dat de Mogolsche en Mahometaansche Geneesheren, die Avicennus en Averroës volgen, 'er zeer aangehecht zyn, inzonderheid ten aanzien van het vleeschnat; dat de Mogollers inderdaat een weinig bloedryker dan de Heidenen zyn, en dat zy in de zo evengemelde ziektens gemeenlyk een of tweemaal doen aderlaten; doch „ 't zyn die kleine aderlatingen niet, wel„ ke men een' nieuwe uitvinding noemt, *maar de zware aderlatingen der ou„ den* van agttien of twintig onsen bloed, welke veeltyds de lyders in on„ magt doen vallen, maar die ook zelden missen, volgens de taal der Gale„ nisten, de ziektens in hunne geboorte te smoren (*a*)."

Ontleed-kunde.

Men kan volstrekt zeggen, dat de Indische Heidenen niets van de Ontleedkunde verstaan, waarvan de reden zeer eenvoudig is, vermits zy nooit het lighaam van een mensch of van een dier openen. Nochtans verzekeren zy voor gewis, dat in een menschlyk lighaam vyf duizend aderen zyn, als of zy dezelve getelt hadden.

Starrekun-de.

Ten aanzien van de Starrekunde hebben zy hunne tafelen, volgens welke zy de Eclipsen voorzeggen. Zo zulks al niet met alle de bestiptheid der Europeesche Starrekundigen geschiedt, komen zy'er ontrent by; doch voegen by hunne kundigheid bespotlyke verdichtselen, naamlyk, dat alsdan de Zon en de Maan door wangedrochten bestreden en besmet worden. Zy beweren met de zelfde hardnekkigheid in hunne onkunde, dat de Maan vier honderd duizend kossen hoger dan de Zon staat, dat 's te zeggen, meer dan vyftig duizend mylen; dat zy haar eige licht heeft, en wy van haar een zeker levenverwekkend water ontfangen, 't geen zich byzonder in de harssenen verzamelt en schikt, waaruit het als uit een' bron in alle de leden vliet, opdat zy hunne werkzaamheden verrichten. Zy willen, dat de Zon, Maan en alle de Starren Deutas of Tempelen zyn; dat het nacht wordt, wanneer de Zon achter den top van een ingebeelden berg is, dien zy in het midden van de Wereld plaatsen, enige duizende mylen hoog stellen, en de gedaante van een omgekeerd suikerbrood geven; invoegen de dag, naar hunne mening,

(*a*) *Ibidem*, bladz. 101.

ning, niet aanbreekt, dan wanneer de Zon van achter dien berg weder te voorschyn komt.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Aardrykkunde.

NIET minder aanstootlyk zyn hunne verbeeldingen van de Aardrykkunde. Zy geloven, dat de Wereld plat en driehoekig is; dat zy zeven verdiepingen heeft, alle in fraaiheid, volmaaktheid en bewoonderen onderscheiden, en dat een' iedere van dezelve door hare Zee omgeven is; dat die Zeën een' van melk, een' andere van suiker, noch een' andere van boter, weder een' andere van wyn enz. zyn; dat na een' Wereld een' Zee volgt, en na een' Zee een' Wereld; en dat iedere verdieping verscheide volmaaktheden heeft tot aan de eerste, die dezelve alle bevat.

Aanmerking van Bernier, over de oude Brachmans.

Zo alle die mymeringen, merkt Bernier aan, de beruchte wetenschappen der oude Indische Brachmanen zyn, heeft men zich zeer vergist, in het denkbeeld, 't geen men zich 'er van gevormt heeft. Hy zoude zich geweld hebben moeten doen, zegt hy, om zich te overtuigen, zo hy het niet gezien hadt, dat de Godsdienst der Indiën van onheuglyke tyden is; dat dezelve is behouden in de Hanscritse taal, die gewislyk zeer oud moet wezen, vermits men van haren oorsprong onkundig is, en dat het een' dode taal zy, welke de Geleerden alleen kennen en die hare Dichtkunde heeft; dat alle de Boeken der wetenschappen alleen in die taal zyn geschreven, en eindelyk dat weinige gedenkstukken zo veel blyken van een' grote oudheid hebben (*a*).

Bezoek, 't geen Bernier by een groot Pendet van Benarés aflegt.

DE Schryver, dien men met genoegen bybrengt, verhaalt, dat hy de Ganges afzakkende, en door Benarés trekkende, een hoofd der Pendets, welke zyn gewoon verblyf in die Stad houdt, ging bezoeken. 't Was een Bramin, zo beroemd door zyne kundigheid, dat Chah-Jehan, uit achting voor zyne verdiensten, en om de Rajaas te behagen, hem een jaarlyks inkomen van twee duizend roepiën toegestaan hadt. Hy was kloek van gestalte, en hadt een bevallig wezen. Zyne kleding bestondt in een' soort van witten zyden sluyer, die rondom zyn gordel gehecht was, en tot het midden van de benen nederhing, met een anderen roden zyden en redelyk breden sluyer, dien hy als een' kleine mantel over de schouderen droeg. Bernier hadt hem verscheidemaal te Dehli voor den Keizer in de vergadering van alle de Omrahs gezien, en wandelende nu eens te voet, en dan in een' palankin, door de straten; ook hadt hy hem verscheidemaal gesproken by Danechmend-Khan, by wien die Indische Leeraar zyn hof maakte, in hope, dat hy hem zyn jaargeld weder zoude doen verkrygen, 't geen Aurang-Zeb hem ontnomen hadt, om zyne verknochtheid aan het Mahometaandom te tonen. „ Toen hy my te Benarés zag, zegt Bernier, bewees „ hy my honderd beleeftheden, en onthaalde my met de zes der beroem- „ ste Pendets van de Stad in de Boekkamer van zyne Hogeschole. My „ in een zo goed gezelschap bevindende, verzocht ik hun alle, my hun „ gevoelen over de aanbidding hunner Afgoden te zeggen, vermits ik, my „ schikkende om de Indiën te verlaten, deswegens zeer ontsticht geweest „ was,

Afbeelding van dien Leeraar.

Beleeftheden der Pendets.

(*a*) *Ibid.*, bladz. 114. Uit de Indische jaarboeken is niets op te maken. Dezelve onderstellen de Wereld wel niet eeuwig, maar zo oud, zegt Bernier, dat hoe bekwame rekenkundige de Bramins zyn, zy het getal der jaren niet rekenen kunnen, *Ibid.*, bladz, 122.

Beschryving van Indostan.

„ was, en dat dien dienst my voorkwam beneden hunne Kundigheden en „ Wysgeerte te zyn." Die deftige vergadering antwoordde my dus.

Uitlegging, die zy aan Bernier doen.

„ Wy hebben inderdaat in onze Deutas, of Tempelen, vele verschillende beelden, gelyk die van *Brahma*, *Mehahdeu*, *Genich* en *Gavani*, die „ de voornaamste zyn, en vele andere minder volmaakte, wien wy grote „ ere bewyzen, ons voor hun nederwerpen, en hun bloemen, rys, wel„ riekende oliën, safraan, en andere offerhanden met een grote menigte „ plechtigheden aanbieden. Nochtans geloven wy geenzins, dat die beel„ den of Brahma zelve, of de anderen zouden zyn, maar slegts hunne af„ beeldsels en vertoningen; en bewyzen hun die ere niet, dan met opzicht „ tot dien zy vertonen. Zy staan in onze Deutas, vermits het noodzaak„ lyk is, voor die hunne gebeden doen, dat zy iets voor ogen hebben, 't „ geen hunnen geest bepaalt. Als wy bidden, bidden wy de beelden niet „ aan, maar den zulken, die door het beeld vertoont wordt. Voor het „ overige erkennen wy, dat God de vrymagtige Opperheer en de alleen „ Almagtige is.

Hunne denkbeelden wegens de Deutas.

„ Zie daar, zegt Bernier, de uitlegging, die zy my, zonder dat ik 'er „ iets by- of afdoe, deden. Vervolgens drong ik hun aan nopens den „ aart hunner Deutas (*a*), waarvan ik onderricht wenschte te zyn; doch „ konde 'er niets dan verwardt van te weten komen, dat 'er driederly „ waren, goede, kwade en onverschillige, dat 's te zeggen, noch goede „ noch kwade; dat enigen wilden, dat zy van vuur waren; dat andere ge„ loofden, dat zy van het licht waren gemaakt; dat verscheide beweer„ den, dat zy *Biapek* waren; een' uitdrukking, die ik my niet duidelyk kon„ de doen uitleggen, behalven dat zy my zeiden, dat God Biapek is; dat „ onze ziel Biapek is; en dat 't geen Biapek is, onverderflyk is, en van „ tyd noch plaats afhangt; dat volgens het gevoelen van andere, de Deu„ tas niet dan deelen van de Godheid waren, en dat noch andere dezelve „ voor zekere afgescheiden en door de Wereld verspreide soorten van god„ heden hielden.

„ Ik bragt hen weder, zegt Bernier wyders, op den aart van de *Lengue-Cherire*, door enige hunner beste Schryvers gedoogt; doch konde „ niet anders vernemen, dan 't geen ik lange te voren van een anderen „ Pendet verstaan had, naamlyk, dat de zaden der dieren, planten en bo„ men niet op nieuw gevormt worden; dat zy alle sedert de eerste schep„ ping der Wereld alomme verspreidt, onder alle dingen vermengt, en thans „ als in haar volle kracht, niet dan gantsch en volmaakte gewassen, bo„ men, en zelfs dieren zyn; doch zo klein, dat men hunne deelen niet on„ derscheiden kan, ten zy zy, zich in een' bekwame plaats bevindende, „ zich voeden, uitbreiden en vergroten; invoegen dat de zaden van een „ appel- en die van een pereboom een Lengue-Cherire zyn, een volmaak„ te kleine appelboom en pereboom met alle zyne wezentlyke deelen, gelyk „ die van een paard, van een oliphant en van een mensch een Lengue„ cherire zyn, een klein paard, een kleine oliphant, en een klein mensch, „ waar-

(*a*) Dit woord betekent teffens de Tempelen en het voorwerp van den dienst, gelyk die van *Pagode*.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

„ waaraan flegts de ziel en het voedfel ontbreekt, om dezelve zodanig te „ doen voortkomen, als zy wezentlyk zyn (*a*)."

OFSCHOON Bernier het Hanfcrit, of de taal der Geleerden, niet verftondt, hadt hy een' koftbare gelegenheid tot het kennen van de Boeken, in die tale befchreven. Danechmend-Khan, zyn Aga, nam een der befaamfte Pendets van gantfch Indië in zyne bezolding. Wanneer ik moede was, zegt hy, myn Aga de laatfte ontdekkingen van Harrey en van Pecquet over de Ontleedkunde uit te leggen, en met hem te fpreken over de Wysgeerte van Gaffendi en van Defcartes, die ik voor hem in de Perfifche tale vertaalde, ftrekte de Pendet ons tot een' uitfpanning. Wy verftonden van hem, dat God, dien hy fteeds *Achar*, dat 's te zeggen, *onbeweeglyke* of *onbeweegbare*, noemde, aan de Indiërs vier Boeken gegeven heeft, die zy *Beths* noemen, 't geen *Wetenfchap* betekent, vermits zy beweren, dat in die Boeken alle de Wetenfchappen vervat zyn. Het eerfte wordt *Atherbabed;* het tweede *Zagerbed;* het derde *Rekbed*, en het vierde *Samabed* genaamd. Volgens de leeringen dier Boeken moeten zy verdeeld worden, gelyk zy waarlyk zyn, in vier Stammen; de eerfte de *Bramins*, of Wetgeleerden; de tweede de *Quetterys*, 't geen de Krygslieden zyn; de derde *Befcué*, of de Kooplieden, die men eigentlyk Banjanen noemt, en de vierde de *Seydra*, 't welk de konftenaars en werklieden zyn. Die Stammen mogen met gene anderen dan van hunnen trouwen, dat 's te zeggen, dat een Bramin, by voorbeeld, met geen Quettery vrouw trouwen mag.

Danechmend-Khan neemt een Pendet in zyn bezolding.

Licht, 't geen Bernier van hem ontfangt.

ZY alle ftemmen overeen in een leerftuk, overeenftemmende met dat van Pythagoras nopens de zielsverhuizing, 't geen hun verbiedt, enig dier te doden of

(*a*) Bernier, *ubi fupra*, bladz. 126 en voorgaande. Hy voegt 'er by, dat de leer van de algemeenheid der ziel federt enige jaren in de Indiën veel veld gewonnen hadt, vermits de Pendets de beide oudfte zonen van Jehan-Guir, Darah en Sujah, tot dat gevoelen hadden weten over te halen; dat die leer een' foort van Kabaal maakte, gelyk die der Soufys en der meefte Perfifche Geleerden; dat zy in hun *Goul-tchen-ras* of *Bloemperk der geheimniffen* in zeer verheven en nadruklyk Perfifch dichtmaat begrepen is; dat zo men Plato en Ariftoteles wel inzag, men mooglyk bevinden zoude, dat zy in 't zelfde begrip zyn geweeft; dat het het gevoelen van *Flud* is, door Gaffendi wederlegt, en eindelyk het zelfde, waarin zich de meeften onzer Scheikundigen verliezen; dat zy wanen, dat God, of het Opperwezen, 't geen zy *Acbar* heten, en achten onbeweegbaar te zyn, niet alleen de zielen, maar ook in 't algemeen al wat in 't Heel al ftoflyk en lighaamlyk is, uit zyne eige zelfftandigheid voortgebragt en getrokken hebbe, en dat die voortbrenging niet eenvoudig gefchiedt zy naar de wyze der uitwerkende oorzaken, maar naar die van een' fpin, welke haar web uit haren navel trekt en weder terug neemt, wanneer zy wil. Des is de fchepping, volgens die Leeraars, enkel een' uittrekking en uitbreiding, welke God van zyne eige zelfftandigheid doet, door webben, die hy als uit zyne ingewanden trekt; gelyk de vernietiging niets anders is dan een' terugneming dier godlyke zelfftandigheden en dier godlyke webben in zich zelven; zulks de jongste dag, dien zy *Maperlee* of *Pralea* noemen, op welken zy geloven, dat alles vernietigt moet worden, niet dan een' algemene terugneming zal zyn van alle de webben, die God uit zich zelven getrokken heeft. Hieruit befluiten zy, dat in al wat onze zinnen aandoet, niet wezentlyks is; dat de gantfche Wereld een' foort van droom en een' loutere verblinding zy, vermits al 't geen wy zien een' en de zelfde zaak, dat is God zelf is, gelyk alle de getallen, als tien, twintig, honderd, duizend enz. niet dan een' en dezelve eenheid zyn, verfcheidemaal herhaald. Bernier, die veel moeite aangewendt hadt, om alle die gevoelens t'zamen te brengen, welke hy verfierde beuzelingen heet, vraagt, of hy niet billyk uitroepen mag: *erbarmlyke vrucht, die ik van zo vele Reizen en befpiegelingen trek!* Bernier, bladz. 135 en voorgaande.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

of te eten. Die van den tweeden Stam mogen echter het zelve eten, behalven het koe- en paauwen-vleesch. De ongelooflyke eerbied, die zy een' koe toedragen, spruit uit het gevoelen, waarin zy opgevoed zyn, dat zy in het andere leven over een vloed moeten trekken, door zich aan den staart van een dier dieren vast te houden (*a*).

De leer der Beths verplicht hunne Aanhangeren, des daags ten minsten driemaal te bidden, naamlyk des morgens, 's middags en 's avonds, met het aangezicht naar het Oosten gewend. Driewerf moeten zy het gantsche ligbaam wasschen, ten minsten eens voor den maaltyd, en in een vlietend water veeleer dan in alle anderen. Mooglyk hebben de Wetgevers alleen beoogt, hen een' zeer nutte gewoonte in agt te doen nemen in een land, waarin het baden niet minder tot de gezondheid dan tot de zuiverheid strekt.

De Beths leren, dat God besloten hebbende de Wereld te scheppen, dat werk zelf niet wilde doen, maer drie zeer volmaakte wezens schiep; het eerste genaamd *Brahma*, 't geen *doordringend in alle zaken* betekend; het twede onder den naam van *Beschen*, 't geen *in alles zynde* te kennen geeft, en het derde onder dien van *Mehahdeu*, 't welk *Grote Heer* zeggen wil (*b*): dat hy door den dienst van Brahma de Wereld schiep, door middel van Beschen onderhoudt, en door Mehahdeu verdelgen zal; dat Brahma gelast werdt, de vier Beths te verkondigen, en hy om die reden somtyds met vier hoofden afgebeelt wordt. Enige Europesche Zendlingen hebben gemeent, in die drie Wezens een verward denkbeeld van de geheimnis der Drieëenheid te bespeuren (*c*).

Men

(*a*) Mooglyk hadden hunne oude Wetgevers die Egiptische Herders gezien, welke, om over de Nyl te geraken, zich met de linker hand aan den staart van een buffel of os vasthouden en in de rechter hand een stok hebben, om het beest te bestieren; of mooglyk konnen zy, volgens Bernier, die eerbied voor koeijen hunnen aanhangeren hebben ingeboezemt, vermits de Indiërs hunne melk en boter, waarin het grootste gedeelte van hun voedsel bestaat, van die dieren trekken, welke dus de steun van den landbouw en by gevolg ook van het leven zyn. Hy voegt 'er by, dat het in Indië geenzins zodanig als in Europa toegaat. Het land, agt maanden in 't jaar door de bovenmatige hitte uitgedroogd, kan aldaar gene zo grote menigte vee voeden. Indien men 'er de helft zo veel als in Vrankryk en Engeland slagtte, zoude het Land welhaast van vee ontbloot zyn en niet konnen bebouwt worden. De Bramins ontvouwden die schaarsheid van vee, om van Jehan-Guir te verkrygen, dat men 'er in een zeker getal jaren geen doden zoude, en ten tyde van den Schryver leverden zy een smeekschrift aan Aureng Zeb, met aanbieding van een' aanzienlyke somme, ten einde hem tot het geven van het zelfde verbod over te halen; vertonende, dat sedert vyftig of zestig jaren verscheide landen onbebouwd bleven, vermits de ossen en koeijen te duur waren geworden. De Schryver voegt 'er by, dat de Wetgevers ook in aanmerking konnen genomen hebben, dat het rundvleesch in Indië niet te wel smaakt, en zelden, dan gedurende de korte koude van den winter, gezond is; of dat zy mooglyk de menschen hebben willen afbrengen van de wreedheid, waarmede zy elkander behandelden, door hun zelfs zagtmoedigheid jegens de dieren in te boezemen. Bernier, *ubi supra*, bladz. 77. en voorgaande.

(*b*) Deze beide laatsten worden door andere Schryvers *Buffiuna* en *Mais* genaamt. Zie hier voren, bladz. 392.

(*c*) De Pater Roa, een Duitsch Jesuit, welke zich op het leren van het Hanscrit gedurende zyn verblyf te Agra hadt toegelegt, beweerde, dat men in de Boeken der Banjanen een God in drie personen vindt; doch dat de twede persoon in hunne Drieëenheid negenmaal mensch geworden is. Hunne overleveringen behelzen, dat de tiende menschwording geschieden zal, om de Wereld van de Slaverny van het Mahometaandom te verlossen. Dit heeft de Pater Kircherus in zyn *verbeerlykt China* gemeldt, volgens den Pater

Roa

Beschryving van Indostan.

MEN acht, dat deze weinige navorsschingen, uit zodanig een Reiziger getrokken, als Bernier is, den oordeelkundigen Lezer meer voldoen zullen, dan alle verdichtselen van 't gemene volk, welke men in de meeste verhalen van anderen vindt. Verbeelden wy ons onder verscheide Indiërs, in Europa gekomen, één zo oordeelkundig, bekwaam en scherpzinnig, dat hy by gene anderen, dan onze verlichte Geleerden, onderricht zocht, terwyl de overigen, offschoon in groten getale, alles voor gereden munt aannamen, wat hun door de zulken gezegt werdt, naar wien zy zich het eerste wendden, en het oor leenden aan alle, met wien zy toevallig in kennis geraakten.

Andere Gezinten van Afgodendienaars.

DOCH de Banjanen zyn in hunne onderscheide Gezinten de enige Afgodendienaars in Indostan niet. Inzonderheid vindt men in de Provincie Guzuratte een' soort van Heidenen, *Persis* geheten, waarvan de meeste Persianen uit de Provincien Pars en Khorasan zyn, welke in de zevende eeuw hun Vaderland verlieten, om de vervolgingen der Mahometanen te ontvlieden. Abubeker ondernomen hebbende, de lere van Mahomet door 't geweld der wapenen in Persië in te voeren, begaf zich de Koning, die toen den Troon bezat, hem niet konnende wederstaan, met agttien duizend mannen, welke hunnen ouden Godsdienst getrouw gebleven waren, in de Haven van Ormus scheep, en landde te Cambaye, alwaar hy niet alleen wel ontfangen werdt, maar ook vryheid bekwam, zich daar te lande neder te zetten, werwaards die gunst andere Persianen lokte, die hunne oude gebruiken behouden hebben.

Parsis, uit Persië oorspronglyk.

Hunne achting voor het vuur.

DE Parsis achten niets heiliger, dan het vuur, vermits niets, zeggen zy, de Godheid zo wel afbeelt. Zy houden het zorgvuldig aan, en zouden nooit een' kaars of lamp uitblusschen, noch water gebruiken, om den brand te stuiten, hoe zeer hun huis voor de woede der vlammen bloot geraken mogt; werpende zy alsdan aarde, om den brand uit te doven. Het grootste onheil, 't geen zy duchten, is, het vuur in hun huis zodanig uitgegaan te vinden, dat zy verplicht zouden zyn, het by hunne buren te halen. Doch het is een' onwaarheid, dat zy, gelyk men van de *Guebren* (a) en de oude Ingezetenen van Persië zegt, het vuur aanbidden. Zy erkennen een God, onderhouder van 't Heel-al, die onmiddelyk door zyne eige magt werkt, en naar hun gevoelen, zeven Dienaren heeft, welken zy veel eerbied toedragen, doch wier bestier afhanglyk is, zulks zy hem des rekenschap verschuldigd

Hunne gevoelens in 't stuk van den Godsdienst.

Roa zelven, die hem zyne Aantekeningen te Romen medegedeelt hadt. Dezelve zyn door een Carmeliter Pater van Schiras, welke hem op zyne terugreize door Persië naar Europa behendig een gedeelte van dezelve ontvreemdt hadt, bevestigt. Doch Bernier, die den Pater Kircherus hadt gelezen, staat niet toe, dat het woord *mensch-* of *vleeschwording* uitdruklyk aldaar in gebruik is. Alleen, zegt hy, hadt hy enige Pendets gehoort, die de zaak dus uitleiden: God was voorheen in verscheide lighaamlyke gedaan'ens verschenen, en hadt in dezelve alle de wonderen gedaan, die zy verhalen. Anderen waanden, dat het de zielen van zekere grote mannen waren, hoedanigen wy Helden zouden noemen, welke in die lighamen waren overgegaan, en dat die Helden ook *Deutas* geworden waren, of om als onze oude Heidenen te spreken, dat zy een' soort van magtige Godheden waren geworden, als *Numina*, *Genii*, *Demones*, of, zo men wil, Geesten of Hexen. Het blykt niet, zegt hy, dat het woord Deuta een' andere uitlegging dulden kan. Bernier, *ubi supra*, bladz. 91. en voorgaande.

(a) De Guebren zyn de zelfde als de Parsis. Tavernier noemt hen *Gauren*.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

digd zyn. Onder die eerſte Dienaren tellen zy zes en twintig andere, waarvan een ieder zyne byzondere bediening tot nut van 't menſchdom en tot 't beſtier van 't Heel-al heeft. Behalven hunne byzondere namen geven zy hun in 't algemeen dien van *Gesbou*, welken *Heren* betekent, en ontzien zich niet, hen te aanbidden en in hunnen nood aan te roepen, offchoon zy dezelve erkennen beneden het Opperwezen te zyn, vermits zy zich verzekerd houden, dat God op hunne voorſpraak niets weigert. Hunne achting voor hunne Leeraars is zeer groot. Zy leveren hun in overvloed beſtaan voor hun en hunne huisgezinnen. Noch Moskeën noch enige openbare plaats van Godsdienſtsoefening hebbende, zonderen zy in hunne huizen een vertrek af, waarin zy, gezeten en zonder enige buiging des lighaams, hunne gebeden verrichten. Zy hebben geen byzonderen dag tot dien Godsdienſt, uitgenomen den eerſten en twintigſten dag der Maan, welke zy Godsdienſtig vieren. Alle hunne maanden zyn van dertig dagen, 't geen echter niet wegneemt, dat hun jaar van drie honderd vyf en zeſtig dagen zy, vermits zy 'er by de laatſte maand vyf voegen. Men onderkent hunne Prieſters aan 't gewaad niet, kledende zy zich niet anders dan alle de Perſis en Ingezetenen van het Land. Het enig onderſcheid dier Afgodendienaars is een touw van wol of kemelshair, waarvan zy een gordel maken, dien zy twee of driemaal om 't lighaam ſlaan, en met twee knopen op den rug binden. Dat blyk hunner belydenis achten zy zo noodzaaklyk, dat zy, die 't zelve by ongeluk verliezen, noch eten, noch drinken, noch ſpreken, noch zelfs een voet van de plaats zetten konnen, op welke zy zich bevinden, aleer men hen een ander van den Prieſter gebragt heeft, die dezelve verkoopt. De vrouwsperſonen dragen zodanige gordels, gelyk de mansperſonen, van den ouderdom van twaalf jaren (*a*).

Hunne Godsdienſtsoeffening.

Hunne kleding.

Hunne woningen en gebruiken.

De meeſte Parſis wonen langs de Zeekuſt, leven vreedzaam, en geneeren zich van de tabak, die zy aankweken, en de terry, welke zy uit de dadelbomen trekken, vermits het hun geoorloofd is, wyn te drinken. Ook bemoeijen zy zich met den Koophandel, het Bankhouden en allerlei beroepen, uitgenomen de Ambachten van Hoefſmits, Yſerſmits en Slotenmakers; vermits vuur uit te bluſſchen, onder hen een' onvergeeflyke zonde is. Hunne huizen zyn klein, duiſter en ſlegt geſtoffeerd. In de Steden wonen zy doorgaans in een' byzondere wyk. Offchoon zy gene eige Rechters hebben, verkiezen zy onder hen twee der aanzienlykſten van hunne Natie, die hunne geſchillen beſliſſen en hun het ongemak ſparen, hunne zaken voor andere Rechters te bepleyten. Hunne kinderen trouwen zeer jong; doch worden tot den ouderdom van vyftien of zeſtien jaren in hun vaders huis opgebragt. Hunnen weduwe mogen hertrouwen. Zo men de geldzucht en bedriegeryen in 't ſtuk van Koophandel uitzondert; een' ondeugd, te laakbarer in de Parſis, vermits zy ten uitterſten afkeerig van dieffſtal zyn; zyn zy doorgaans van een beteren aart, dan de Mahometanen (*b*), zagtzinnig van zeden, ſchuldloos, of ten minſten min ſchuldig dan de andere Natien van Indië aan allerlei ongebondenheden.

WAN-

(*a*) Mandelslo, I. Deel, bladz. 184 en voorgaande.
(*b*) *Ibidem*, bladz. 186.

WANNEER een Parſis op zyn uiterſte ligt, draagt men hem uit zyn bed naar een' bank van groene zoden, alwaar men hem laat ſterven. Vervolgens wentelen hem vyf of zes mannen in een ſtuk ſtof, en leggen hem op een yzeren rooſter, in de gedaante van een' burrie, op welke zy hem naar hun Kerkhof brengen, 't geen altoos op een afſtand van de Stad ligt, en werwaards de bloedverwanten en vrienden het lyk met een vervaarlyk geſchreeuw en jammerklagten verzellen. Die Kerkhoven beſtaan uit drie vakken, beſloten binnen een muur van twaalf of vyftien voeten hoogte, zynde het een' voor de mannen, het ander' voor de vrouwen, en het derde voor de kinderen. Over ieder graf liggen ſtaven, die een' ſoort van rooſter uitmaken, waarop men het lighaam plaatſt, om 'er den roofvogels ten voedſel te verſtrekken, tot dat de beenderen van zelven in 't graf vallen. Zes weken daarna voert men de aarde, waarop de dode geſtorven is, naar het Kerkhof, als iets onreins, 't geen niemand zoude willen aanraken. Dezelve dient, om de overblyffelen van het lyk te dekken en het graf te vullen. De afſchrik der Parſis van de lyken gaat zo verre, dat wanneer zy ſlechts de benen van een geſtorven dier hebben aangeraakt, zy verplicht zyn, hunne klederen van zich te werpen, hun lighaam te reinigen, en negen dagen boete te doen, gedurende welke hunne vrouwen en kinderen hen niet durven naderen. Inzonderheid geloven zy, dat de zulken, wier beenderen by toeval in 't water vallen, onvermydlyk tot de ſtraffen van een ander leven veroordeelt zyn (*a*). Hunne wet verbiedt het eten van dieren; doch dat gebod is geenzins zo ſtreng, dat zy in nood geen ſchapen-, geiten- en harten vleeſch, gelyk ook gevogelte en viſch zouden genuttigen. Echter onthouden zy zich zo ſtrenglyk van rundvleeſch, dat zy zeggen, veelliever hun vader en moeder te willen eten (*b*). Offchoon de terry of palmwyn hun geoorloofd is, mogen zy geen brandewyn genuttigen, noch vooral zich daaraan beſchonken drinken. De dronkenſchap is onder hunne Gezinte een zo groot misdryf, dat dezelve niet dan door een' lange en ſtrenge boetvaardigheid kan geboet worden, zodanig dat men de zulken, die zich des onttrekken, uit hunne gemeenſchap bant.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Lykdienſten der Parſis.

Hun afſchrik van de lyken.

Andere gebruiken.

DE Parſis zyn niet kloek van geſtalte, doch van kleur witter dan de andere Indiërs, en hunne vrouwen ongelyk blanker en fraaijer dan die der Mahometanen. De mannen zyn lang van baard en ſnyden denzelven in 't ronde. Enigen laten zich het hair ſnyden, en anderen 't zelve groeijen. Zy, die 't zelve laten ſnyden, houden op den kruin van het hoofd een vlok ter dikte van een duim (*c*).

Geſtalte der Parſis.

IN Indoſtan onderſcheidt men twee andere Gezinten van Heidenen; waarvan de eenen *Indous*, en oorſpronglyk uit de Provincie Multan, doch gene Banjanen zyn, vermits zy alle ſoorten van dieren zonder onderſcheid doden en eten, en in hunne godsdienſtige byeenkomſten geen Banjaan dulden. Echter dragen zy den oſſen en koeijen een' grote achting toe. De meesten zyn Krygslieden, en worden door den Mogol tot bewaring zyner ſterkſte plaatſen gebruikt.

Twee andere Gezinten.

Indous.

DE

(*a*) *Ibid.* bladz. 185.
(*b*) *Ibid.* bladz. 186. (*c*) *Ibidem.*

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Gentives.

De twede Gezinte, *Gentives* geheten, heeft haren oorſprong uit Bengalen (*a*), vanwaar zy zich door gantſch Indië verſpreidt heeft. Deze Afgodendienaars bezitten de goede hoedanigheden der Banjanen niet, en worden ook minder geacht, zynde de meeſten van een lagen en ſlaafſchen geeſt, en ongemeen onkundig en eenvoudig, zo in 't geen de Burgerlyke t'zamenleving als den Godsdienſt betreft, weswegens zy op hunne Prieſters beruſten. Zy geloven, dat by den eerſten oorſprong der dingen ſlecht één God was, die zich met anderen heeft vereent, naar mate de menſchen door hunne fraaije daden die ere verdient hebben. Zy erkennen de onſterflykheid en verhuizing van de ziel, waar door zy een afſchuuw van 't plengen van bloed hebben: ook is de manſlag onder hen niet bekend. Overſpel ſtraffen zy ſtrenglyk; doch zyn zo inſchiklyk ten aanzien der eenvoudige ontucht, dat zy daarin geen' de minſte oneer ſtellen, en men geſlachten onder hen vindt, *Bagavares* geheten, wier beſtaan enkel beſtaat uit opentlyk tot eens ieders gerief te zyn (*b*).

Hunne bezigheden.

De Gentives van Bengalen zyn Akkerlieden en Wevers, vindende men gantſche Vlekken en Dorpen door die Gezinte bewoond: ook beſlaan zy in de Steden verſcheide grote wyken. Zy maken de allerfynſte katoene lywaten, en de fraaiſte zyde ſtoffen. „ Vermaaklyk is het, verhaalt Schouten, „ hunne vrouwen en dochters, gantſch zwart en byna geheel nakend, met „ een' wonderbare behendigheid aan haar handwerk te zien arbeiden en be-

„ zig

(*a*) Of veeleer uit 't *Baghenal*, 't geen gemeenlyk het Koningryk Golkonda geheten wordt. Mandelslo, *ubi ſupra*, bladz. 187.

(*b*) Hunne eenvoudigheid gaat nog verder. In de Stad *Jagannat*, zegt Bernier, aan de Golf van Bengalen gelegen, vindt men een beruchten Tempel van den Afgod van dien zelfden naam, in welken men jaarlyks een feeſt viert, 't geen agt of negen dagen duurt. Aldaar komen ſomtyds meer dan honderd vyftig duizend Gentives t' zamen. Men maakt 'er een prachtig rytuig van hout, beladen met wanvoeglyke beeltniſſen, hebbende verſcheide hoofden van een' reusachtige grootte, of gedrochten, vertonende half menſchen en half beeſten. Dat rytuig ſtaat op zeſtien raden en wordt door vyftig of zeſtig perſonen getrokken en voortgedreven. In het midden ſtaat de Afgod Jagannat, koſtbaar verſierd, die van den enen tempel naar een anderen overgebragt wordt. Terwyl die wagen rydt, vindt men yveraars, die zich voor de brede en zwaar drukkende raden op den buik ter aarde werpen en laten verpletten, menende, dat Jagannat hen in een voornamen en gelukkigen ſtaat zal doen herleven. Dit zyn gene verdichtſelen, voegt Bernier 'er by. De Bramins plegen zo ſchendige bedriegeryen en ontuchtigheden, dat ik zulks niet zoude hebben konnen geloven, indien ik daarvan niet ten vollen overtuigt was. Die fielten kiezen een' jonge dochter, de ſchoonſte, welke zy onder hen vinden konnen, om de gemalin van Jagannat te zyn. Deze laten zy by nacht in den Tempel blyven, naar welken zy haar met het Afgodsbeeld in ſtatie gevoert hebben; beloven haar, dat Jagannat by haar zal komen ſlapen, en gebieden haar, den God te vragen, of het jaar vruchtbaar zal zyn, wat omgangen, wat feeſten, wat gebeden en wat aalmoeſſen hy begeert, dat men tot dat einde houde en doe? Ondertuſſchen ſluipt een dier bedriegers des nachts door een achterdeur binnen, heeft zyn wil met de vryſter, en ſpelt haar op den mouw al wat hem goeddunkt. Des morgens, wanneer men haar naaſt het beeld van Jagannat, haren gemaal, van dien Tempel naar een anderen voert, doen de Bramins haar aan 't volk zeggen alles, wat zy meent vernomen te hebben. (Bernier, *ubi ſupra*, bladz. 27. en voorgaande.) Nog zegt hy, vrouwsperſonen gezien te hebben, berucht door hare ſchoonheid en verſtand, die aanzienlyke geſchenken van de Mahometanen, Chriſtenen en vreemde Heidenen weigerden en verſmaadden, vermits zy zig vereerd achtten, aan hare Godheden toegeweidt te zyn. *Ibidem*, bladz. 18.

„ zig met het wasſchen harer lywaten, zingende onder haren arbeid en het „ roeren harer handen en voeten. De mannen kwamen my lafhartiger en „ luijer voor. Zy deden zich in hun moeilykſte werk, als den landbouw en „ den oogſt, door hunne vrouwen helpen, die zich daarvan beter, dan zy „ zelven, kweten, en na zeer yverig gearbeidt te hebben, nog haar huis- „ werk deden, terwyl hare mannen zich te ruſte leiden. Honderdmaal heb „ ik de vrouwen der Gentives op 't land zien werken met hare kleine kin- „ deren op den hals en aan de borſt (*a*)."

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Gezinte der Theers.

MEN vindt in Indoſtan noch een' andere ſoort van Gezinte, zynde noch Heidenen noch Mahometanen, maar die den naam van *Theers* dragen. Men zegt, dat zy geen Godsdienſt hebben. Zy maken een Genootſchap uit, 't geen op alle plaatſen tot niets anders dient, dan om de putten, rioelen en goten te reinigen, en de dode krengen te villen, wier vleeſch zy eten; ook geleiden zy de ſtrafſchuldigen naar de Gerichtsplaats, en voeren dikwerf de halsſtraf uit. Men houdt hen voor een afſchuwlyk ras. De andere Indiërs oordeelen, wanneer zy hen aangeraakt hebben, zich van het hoofd tot de voeten te moeten reinigen; en de afkeer, die een ieder van hun heeft, doet hun den bynaam van *Alchores* geven. Men gedoogt niet, dat zy midden in de Steden wonen. Zy zyn verplicht, zich aan het einde der Voorſteden te onthouden en den omgang met de Inwoonders te vermyden (*b*).

Alle de Afgodiſche Prieſters van Indië noemen zich Bramins.

SCHOUTEN, na aangemerkt te hebben, dat de verſcheidenheid der Afgodiſche Gezinten niet belet, dat de Prieſters van iederen Godsdienſt den naam van *Bramins*, of *Brachmans* (*c*) dragen, verheft nochtans de Bramins der Banjanen verre boven alle de anderen. Zy zyn, zegt hy, veel beſchaafder, veel ſtatiger en veel verſtandiger. Men heeft reeds aangemerkt, dat zy alle drie of vier kleine koorden dragen, die hun over de ſchouderen komen, en welke zy nooit afleggen. Offchoon haar overig gewaad onbepaald is, gaan de meeſten naakt, van de lendenen tot naar boven, en hebben ſlegts een ſtuk lywaat, 't geen hun tot een Gordel verſtrekt, en tot op de voeten nederhangt. Die van Bengalen komen nooit uit hunne huizen, zonder een langen rok van enige katoene ſtoffe. Hun hoofd is gedekt met een ander ſtuk doeks of ſtoffe, 't geen vier of vyfmaal om 't hoofd gaat en hun hair dekt, 't welk zy nooit afſnyden. Een bokkel, waarin zy het byeen vlechten, dient, om het achter het hoofd t'zamen te hechten. Zy hebben lange afhangende oren, verſierd met goude ringen en andere juweelen. Hunne vrouwen zyn zeer trotſch. Zy bereuken haar lighaam met een mengſel van ſandelhout, rys en welriekende olien. Haar rok is van een doorſchynend lywaat, gelyk dat der andere vrouwen. Behalven de oudheid van de Caſte, of den Stam der Braminen, vindt men een' grote menigte, die zeggen, van Koninglyke afkomſt te wezen, en 'er hoogmoedig op blyven. Alle de Reizigers ſtemmen overeen, dat zy door de Afgodiſche Koningen zeer geacht worden, en men niets onderneemt, zonder hun raad gevraagt te hebben.

MEN

(*a*) Schouten, *ubi ſupra*, bladz. 211. en volgende.
(*b*) Mandelslo, bladz. 187.
(*c*) Schouten, *ubi ſupra* bladz. 214. en vorigen. Onze Franſchen van Pondichery noemen hen *Brames*.

BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

Gemeene gebruiken in 't Mogols Keizerryk.

Men zal geen byzonder Artikel maken van enige gebruiken, door de Reizigers aangetekend, en die alle de Provincien van het Keizerryk gemeen schynen te zyn. Mandelslo merkt aan, dat alle de Mogollers zich grootlyks met de jagt verlustigen, en dat hunne haaswindhonden een weinig kleiner dan de onze zyn. Zy temmen de tygers en luipaarden, die hun in plaats van honden dienen, en welke de wilde dieren in een enkelen sprong vatten, maar nooit vervolgen. Een zeer eenvoudig middel gebruiken zy, om watervogels te vangen, naamlyk met een opgezetten endvogel, met hooi gevuld, dien zy, als 't ware, doen zwemmen, door een' beweging, welke zy hem weten te geven, door hem tusschen water en wind te volgen, en dien zy allengs onder de anderen brengen, welke zy onder het water by de poten vatten, zonder de andere schichtig te maken. Zy zyn ongemeen bedreven, om met de boog te schieten. De vogelen schieten zy in de vlucht. Hunnen bogen zyn van buffels-hoornen en hunne pylen van een zeer ligt riet.

De Jagt.

Het spel.

Het schaakspel beminnen zy driftig, en dat van een' soort van kaarten, waarmede zy niet zelden hun gantsche vermogen in de waagschaal stellen. De Musiek, offschoon door hunne speeltuigen slegt geoeffend, is onder hen by lieden van allerlei rang in achting. Niet minder liefhebbery hebben zy in 't algemeen voor de Starrekunde. Geen Mogoller onderneemt een' zaak van gewicht, zonder alvorens den *Minatzim*, of Starrekyker, geraadpleegt te hebben.

Aristoteles en Avicennus zyn by de Mogollers in achting.

Behalven hunne werken over den Godsdienst en hunne eige Verhandelingen over de Wysgeerte, hebben zy ook die van Aristoteles, in het Arabisch vertaalt, dien zy *Aplis* noemen. Ook bezitten zy enige Verhandelingen van Avicennus, dien zy hoog waardeeren, vermits hy te Samarkande, onder de heerschappy van Tamerlan, geboren was. Hunne schryfwyze ontbreekt kracht noch welsprekenheid. In hunne Staatsschriften tekenen zy aan, wat ten Hove en in de Provinciën aanmerklyk voorvalt, en de meesten, die deel in de zaken hebben, verzuimen niet, gedenkschriften na te laten, welke tot het t'zamenstellen van een' goede Ryks-Historie dienen kan. Hunne taal, offschoon in verscheide tongvallen onderscheiden, is den Vreemdlingen niet ongemaklyk. Zy schryven, gelyk wy, van de linker naar de rechter hand; doch men vindt onder de lieden van rang weinige, die de Persische en zelfs de Arabische taal niet zouden spreken.

Hunne Genees- en Heelmeesters.

Hunne gemeenste ziektens zyn buikloop en hete koortsen. Zy lyden geen gebrek aan Geneesmeesters; doch hebben gene andere Wondheelers, dan de Baardschrappers, die zeer groot in getale zyn, en wier kennis zich tot het aderlaten en koppen bepaalt.

Lucht-streek in Indostan.

Men zal niet op zich nemen, de verscheide hoedanigheden van de luchtstreek in een Land van die uitgebreidheid (*a*) te vertonen. In 't algemeen neemt de winter in Indostan zyn begin in 't einde van de maand Juny, en duurt tot September. De regens zyn in dat jaargety 'er zo aanhoudend niet, dan in de oostlyker Landen, en vallen slegts by vlagen, inzonderheid by de

(*a*) Van den twintigsten (1) tot den drie en veertigsten graad Noorder brete. 't Is Terri, die haar die uitgestrektheid geeft. Zie hier voren de Land Beschryving.

(1) De Hr. Prevost hadt hier by een' grote vergissing van den twintigsten graad *zuider* breedte gestelt.

de nieuwe en volle Manen. De noorde wind waait 'er gedurende zes maanden, en de zuide wind volgt met de zelfde aanhoudenheid. De heetste maanden van het jaar zyn die van April, May en Juny, gedurende welke de hitte ondraaglyk zoude zyn, zo de winden, die zich zeer geregeld verheffen, de lucht niet verkoelden. Doch daar tegen vallen zy zeer lastig, door een' vervaarlyke menigte stof, 't geen het gezicht van de Zon belet (a). BESCHRYVING VAN INDOSTAN.

IN het gantsche land tusschen Suratte en Agra beginnen en eindigen de regens met vervaarlyke onweêren. Nochtans dondert het 'er zelden, 't geen Terri aan de fynheid van de lucht toeschryft. Gedurende die drie maanden regent het daaglyks, en dikwerf zonder tusschenpozing. Zodra 't zelve verby is, wordt de lucht zo klaar en helder, dat het gedurende de negen andere maanden iets vreemd schynt, de minste wolk te zien; doch ten einde van dat fraaije en lange jaargety is het land alomme gespleten, en gelykt naar die zandige woestenyen, die altoos dor zyn. Naauwlyks heeft het vyf of zes dagen geregent, of de landen zyn met groente bedekt. Ik heb, zegt de zelfde Reiziger, in gantsch Indostan gene landeryen gezien, waarop het koorn niet veel dichter en zwarer dan in Engeland te voorschyn kwam. Men zaait het in de maand May en in het begin van Juny. De oogst geschiedt in de maanden November en December, als de meest gematigde (b).

BERNIER heeft gedurende een lang verblyf opgemerkt, dat het nooit te Dehli doorregent, ten zy men alvorens gedurende verscheide dagen vele wolken naar het Westen heeft zien dryven. Hy grondt zyne gissingen op de oorzaak dier verschynselen; doch wy zullen ons alhier alleen met wezentlykheden ophouden, die men op zyne waarnemingen geloven kan. „ Wanneer de regens ophouden, 't geen gemeenlyk tegen de maand October gebeurt neemt de Zee, zegt hy, haren loop zuidlyk, en de koele noorde wind steekt op. Die wind waait vier of vyf maanden, zonder tusschenpozen en stormen, met de zelfde gelykheid van kracht en streek, ten zy zy enige dagen by toeval verandert of ophoudt; doch begint welhaast weder. Vervolgens verlopen ontrent twee maanden, gedurende welke veranderlyke winden heerschen. Na die twee maanden, welke men *tusschenjaargetyden* noemt, en die de Hollanders niet ten onrechte de *twyfelachtige Mouson* genoemt hebben, steigt de Zee weder van het Zuiden naar het Noorden, en waait de wind op zyne beurt gedurende vier of vyf maanden zuidlyk, volgende den stroom der baren. Twee maanden van onzeker weêr, die vervolgens invallen, maken weder een tusschen-jaargety. In die tusschentyden is de Scheepvaart zo gevaarlyk als moeilyk, in plaats dat dezelve gedurende de beide vaste jaargetyden aangenaam en zonder gevaar is, behalven tegen het einde van het jaargety van den zuiden wind. Van die beide tusschen-jaargetyden is die, welke op den wind volgt, ongelyk gevaarlyker dan de andere. Ook is die wind in het jaargety zelve gemeenlyk onstuimiger en ongelyker dan de noorde. Doch 't geen Bernier noch vreemder voorkwam, was, dat tegen het einde van den zuiden wind, en gedurende de regens, offschoon het in volle Zee stil is, „ de Aanmerkingen van Bernier.

(a) Mandelslo, bladz. 200. en voorgaande.
(b) Eduard Terri, *ubi supra*, bladz. 12.

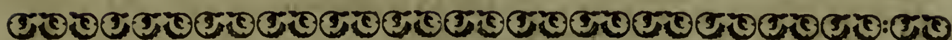
„ de ſtormen en rukwinden naby de kuſten tot vyftien of twintig mylen „ van de wal geſtadig woeden. Wanneer een Schip uit Europa alsdan „ de Kuſten van Indië wil naderen, om, by voorbeeld, te Suratte aan te „ landen, lydt het doorgaans ſchipbreuk, ten ware het juiſt den tyd waar- „ neemt, dat de regens opgehouden zyn (*a*)."

(*a*) Bernier IV. Deel, bladz. 232. en vorige. Ter gelegenheid van de overſtromingen, na de regens voorvallende, merkt hy noch aan, dat in de Landen, door welke de Indus vliet, wel eens jaren zonder regen voorby gaan, en dat de Indus echter alsdan niet nalaat te zwellen, en genoeg tot het beſproejen der landen over te ſtromen. *Ibid.* bladz. 2.

Einde van het Vyftiende Deel.

TAFEL DER HOOFDSTUKKEN
EN DER
AFDEELINGEN,
VERVAT IN DIT
VYFTIENDE DEEL.

REIZEN NAAR HET SCHIER-EILAND AAN DEZE ZYDE DE GANGES.

DERDE BOEK.

Einde van de Tafel der Hoofdſtukken van dit XV. Deel.

BERICHT AAN DEN BINDER,

TOT HET PLAATSEN DER KAARTEN EN PRENTVERBEELDINGEN VAN HET VYFTIENDE DEEL.

(*a*) Deze Grondtekening is betreklyk tot bladz. 59.
NB. De Kaarten en Prentverbeeldingen getekend * zyn volgens den Nederlandſch Franſchen Druk in dit Deel gevoegt, en worden in den Paryſchen Druk niet gevonden.

Uitrekening van dit VYFTIENDE DEEL.

Dit Deel beſtaat uit 52 en een half Bladen en een roden Titel tot 1 ſtuiver elk. - - - - - - -	2-13- 8
Een Vinjet. - - - - - - -	0- 2- 0
19 Kaarten en Prentverbeeldingen à 3 ſtuivers. - - -	2-17- 0
Dus is de Prys van dit Deel op *Klein Papier.*	5-12- 8
——— *Groot Papier.*	8- 8-12

Doch volgens de beloften, door de tegenwoordige Uitgevers in hunne uitgegevene Conditie by het aanbieden der eerſte XI. Delen gedaan, is nu de prys voor een ieder op *Klein Papier.* - - - *f* 4- 5-0

En voor *'t Groot Papier,* waarvan ſlechts een zeer klein getal gedrukt is. - - - - - - *f* 6- 0-0

